VERA KETLINSKAIA

BĂRBĂȚIE

1958
EDITURA TINERETULUI

În romînește de:
Maria Z. Vlad
și
Dimitrie Manu

Coperta și ilustrații de **A. Stoicescu**

В. Кетлинская
Мужество
Молодая гвардия
1955

PARTEA ÎNTÎI

CAPITOLUL I

Locomotiva străbătea nemărginitele cîmpii peste care, pînă-n zori, pluteau tremurînd aburii primăverii.

Serghei Goliţîn avea ciudata impresie că nicicînd nu va mai retrăi ceea ce vedea sau făcea în clipele acelea. Încetinindu-şi mersul, locomotiva tocmai trecea peste un pod şi Serghei se gîndea că n-o să mai audă niciodată vuietul bolţilor metalice ale podului. Privea înapoi, la garnitura lungă a trenului de marfă, şi ştia că lanţul acela de vagoane roşii şi de platforme nu va mai şerpui niciodată în faţa ochilor lui, la cotituri, că niciodată n-o să-i mai stăruie în urechi huruitul greu al vagoanelor încărcate, nici zăngănitul strident al celor goale. Cînd opreau în staţii, ştergea piesele (lucru care în limbajul mecanicilor de locomotivă se numeşte scurt „muştru") şi simţea că pe fiecare le atinge pentru ultima oară, că zimţii aceia cunoscuţi nu-i vor mai cădea sub ochi şi că, a doua zi, cîrpa aceea unsuroasă în alte mîini străine îşi va găsi folosinţă. Auzea vocea tatălui său, bătrînul mecanic Timofei Ivanovici, şi tot mai adînc îl pătrundea în suflet tristeţea despărţirii; un nod i se urcă în gît; pentru cea din urmă oară îi răsunau în urechi cuvintele adînc simţite ale bătrînului. De mîine nu va mai vorbi şi nu va mai rîde cu tatăl său, de mîine, un altul îl va însoţi pe bătrînul, mai tăcut ca niciodată.

— De treizeci şi şase de ani hălăduiesc prin meleagurile aistea — spunea Timofei Ivanovici, iar fiul său, obişnuit cu vuietul locomotivei, îl înţelegea fără greutate. Cum or fi drumurile prin Siberia, nu ştiu, că nu le-am umblat. Dar tare aş mai fi vrut să le încerc. Încă de cînd Nikolka[1] a dus calea

[1] E vorba de ţarul Nicolae. (n. t.).

ferată pînă-n Manciuria la Vladivostok, m-am tot gîndit că bine-ar fi să-mi îndrept şi eu paşii într-acolo. Ehei, minunat ar fi fost ! Pămînturi noi ! Oameni noi ! Nici nu vorbesc măcar limba noastră... căci au limba lor ; sînt mongoli de neam...

Fochistul Sviridov asculta zîmbind. Desigur că şi despre asta ştia el mult mai multe decît Timofei Ivanovici şi decît Serghei ; de unde naiba afla el atîtea despre toate cîte sînt pe lume ?

Glasul cam dogit al lui Timofei Ivanovici tremura. Serghei se simţea trist pînă la durere, dar, ascultîndu-l, îşi dădea silinţa să zîmbească îngăduitor, şi-i făcu lui Sviridov cu ochiul : „Ei, ce zici de bătrîn ?",

— ...Atuncea, măi băiete, n-am izbutit. Tu însă ai să pui piciorul acolo unde a visat taică-tău să meargă, şi cînd ai să vii, o să-mi povesteşti şi mie. Dar cască bine ochii, ia aminte şi chibzuieşte. Cu oamenii de treabă să legi prietenie ! Da, da, să nu te sfieşti. Un prieten de nădejde îţi e întotdeauna de folos, ca hrana sufletului...

Serghei a cerut singur să plece — îl atrăgea Orientul Îndepărtat, construcţia ce se vestea acolo, dorinţa de a fi singur stăpîn pe el, năzuinţa de a-şi încerca puterile ; acum însă, toată mireasma ademenitoare a călătoriei se pierdea înăbuşită de amărăciunea apropiatei despărţiri.

— Cine ştie pe unde or să ne ducă — rosti el, posomorît.

Bătrînul tăcu şi scoase capul pe ferestruie. Cunoştea fiecare cotitură a drumului pe unde trecea acum trenul şi fiecare tufiş de pe marginea liniei ferate, ar fi putut conduce cu ochii închişi, doar după instinct. Tăcea numai ca să poată gîndi în voie.

— Uite, mi-am adus aminte de nişte cuvinte mari — îşi înăspri el glasul şi începu să declame solemn, ridicînd în aer degetul cu pielea tăbăcită :

Soarta-mi grea, în zile cenuşii,
Oare cine mi-o pricepe anume ?
Şi de ce obrajii mi-ar roşi
Cînd cu dragi speranţe plec în lume ?

Aşa să faci şi tu. Să pleci în lume cu dragi speranţe. Şi să ştii de la mine că astăzi soarta omului n-are cum să fie grea ! Nu poate ! Nu, acum e uşor. Dar vezi, aia-i, că ţie nu ţi-au crescut încă penele.

Serghei se încruntă. Cum adică : la douăzeci de ani, gogeamite ajutor de mecanic, şi să nu-i fi crescut încă penele !?

Se apropiau de staţie. Semaforul însă îi opri. Prin ferestruia locomotivei năvăli înăuntru un miros tare de pămînt reavăn.

Uitîndu-se mînios spre staţie, bătrînul bombăni :

— Să vezi că iar ne uită aici. Iaca, asta-i Kizilovka ! Te ţine pe cîte o linie moartă, de ţi se urăşte...

Într-adevăr îi îndreptară spre o linie de rezervă. Sprinten ca un tînăr, Timofei Ivanovici sări de pe locomotivă şi o porni în goană să se ia la harţă cu impiegatul de serviciu.

După vechiul obicei, şi după cum era regula, Serghei începu să frece piesele ; apoi luă un cărbune, îşi aprinse o ţigară şi se aşeză pe una din treptele scării. Ca întotdeauna, Sviridov se aciuă lîngă el ; dar limbile nu li se dezlegau. Atît de apăsătoare era tristeţea despărţirii, încît nici cuvintele nu li se mai urneau din gîtlej, nici ele nu se mai puteau desprinde din încîlceala gîndurilor. Curînd, nici treapta asta, nici blestemata asta de gară, Kizilovka, nici boscorodeala bătrînului, nici ţigara aprinsă la un cărbune, nimic din toate astea nu vor mai fi.

Întorcîndu-se, Timofei Ivanovici urcă pe locomotivă şi acolo, bombănind mereu, se foi îndelung. În sfîrşit se mai linişti, îşi aprinse pipa şi numai după aceea izbuti să-şi înnoade firul gîndurilor :

— Mda... şi cum îţi spuneam, fiule... să porneşti cu curaj pe cărările vieţii ! Să nu te sfieşti !... Ştii tu cine a spus aceste cuvinte ?

Aruncă o căutătură şireată spre băiat. Serghei însă, nepăsător, privea într-altă parte.

— Nu ştii. Le-a spus Baratînski, în poezia închinată lui Delvig. Dar Delvig ştii cine a fost ? Tot un poet de pe vremea lui Alexandr Sergheevici Puşkin...

Ca să nu-şi dea de gol neştiinţa, Serghei ridică din umeri şi răspunse într-o doară :

— Cum să nu știu ! El l-a omorît pe Pușkin în duel.

De mînie, Timofei Ivanovici începu să tremure și se făcu stacojiu la față. Iar feciorul, dîndu-și seama că a făcut-o de oaie, roși la rîndul lui și lăsă ochii în jos. Fochistul Sviridov se uită la el ironic.

— Bravo ! Va să zică Delvig l-a împușcat pe Pușkin ! se oțărî bătrînul, scos din fire. Vai de capul tău ! D'Antès l-a omorît, prostule ! D'Antés-Heckeren, netotule, filfizon afurisit ! Păi ce-ați învățat voi la școală dacă nici atîta nu știți ? S-o-ncurci în halul ăsta !... Auzi ! Delvig și D'Antes e totuna !

Serghei aruncă o privire îmbufnată spre Sviridov, care, rîdea pe înfundate, distrîndu-se pe seama lui.

— Și mă rog — se răsti el — ce nenorocire-i că nu știu asta ? La ce mi-ar folosi ? Apoi, puțin cam rușinat, adăugă : Doar nu le poți ține minte pe toate... seamănă la nume...

Luîndu-le-o înainte, pe sub nasul lor trecu în zbor un tren rapid. Timofei Ivanovici se uită după el dușmănos, oftă și spuse, adresîndu-se poate trenului, poate feciorului său :

— Vai de capul tău !

Serghei nu se simțea la largul lui. Dracu îl pusese să deschidă gura ! ? Ce nevoie avea să se bage și să-și dea părerea despre Delvig-D'Antès ăsta ? Parcă și așa n-are destule pe cap...

Bătrînul începu din nou, de astă dată vorbindu-i parcă numai lui Sviridov :

— Voi, ăștia tineri, nu sînteți oameni serioși. Spune Baratînski :

Nu mi-i cugetul prins în cătușă !
Și de-ntreb istoria de veacuri
Plină de schimbări și de cenușă,
Cauzele aflu-n ea, nu leacuri.

Dar voi, voi ce-ți fi vrînd să aflați ? Cînd vă caută omul... la cinematograf ! Și cinematografele-s mute, mare lucru nu vă pot arăta...

— Da' ce-ai cu mine, tată ? Că doar de învățat învăț ! izbucni Serghei, mîhnit nu atît de mustrările bătrînului, cît de chicotele lui Sviridov.

— Vai de capul tău ! Înveți... — nu se putea liniști bă-

trînul. Dar cum înveți ? Trebuie să cunoști adevărul cel mare, aia trebuie. Pe cînd la voi, adevărul e cam strîmt, l-ați aflat de la alții, fără să-l fi pătruns... Uite, te ții mîndru că ești comsomolist. Iar eu, după tine, sînt un om de nimic dacă nu-s membru de partid. Pe Karl Marx l-ai citit ? Dar pe Friederich Engels, prietenul lui ? Are Engels o carte... nu-i prea mare, dar plină de înțelepciune... Se vede că-i om cu cap. Cartea se cheamă „Origina familiei, a proprietății private și a statului". Ai citit-o ?

Sviridov nu mai chicotea. Și deodată mărturisi cu simplitate :

— Eu am citit-o ! Foarte interesantă carte. Numai că-i greu s-o pricepi dintr-o dată.

În sfîrșit, impiegatul de serviciu dădu semnalul de plecare. Tatăl și fiul tăcură tot restul drumului. Iar cînd ajunseră acasă, cînd intrară adică în depou, dădură în primire locomotiva și fumară cîte o țigară cu cei de la cazane ; ba dădură o raită și pe la comitet. Toți îl căinau pe Timofei Ivanovici :

— Și zi, îți pleacă băiatul... Ei, ce te faci acum ? Cu cine mai pornești în tură ?

Bătrînul știa de glumă :

— Cu cine ? Hm ! răspundea el. Numai o dată să fluier, și ai să vezi cîți vin ! Doar locomotiva mea nu-i una de rînd, Golițîn o conduce !

În drum spre casă, uitîndu-și supărarea, bătrînul începu iarăși să-i povestească băiatului, dîndu-i ultimele povețe înainte de a porni la drum :

— ...Cînd m-au băgat la închisoare, în nouă sute șase, mai era închis cu mine un poet, om cu minte luminată... și ce suflet avea ! Îl snopeau temnicerii în bătaie, iar el, cu oasele zdrobite, își înghițea lacrimile de obidă și durere și recita : *„Crede, tovarășe, căci fericirea curînd răsări-va..."* Poetul acela mi-a deschis mie ochii și mi-a arătat pe atunci drumul spre dascălii noștri. Multe mi-a povestit el despre Karl Marx și despre Friederich Engels. Parcă-l aud cum mă-ndemna : „Citește, flăcăule, urmărește gîndurile lor mărețe și bucură-te că au fost și asemenea oameni pe lume !..." Dar tu ? Tu ce faci ? Ce citești ?

— Le-am făcut toate astea la cercul de studii — preciză Serghei. Şi biografia lui Marx, şi pe a lui Engels, şi pe-a lui Lenin...

— „Am făcut, am făcut!"... Poţi să faci o stradă, faci o haltă, dacă vrei. Dar aici e altceva, trebuie să pricepi cu mintea, să simţi cu inima !...

Se zări căsuţa lor — o casă de bîrne, cu obloane galbene şi gard galben. Prin curte roboteau surorile lui Serghei.

— Aşadar — îl dăscăli Timofei Ivanovici, încetinind pasul — vezi ce faci pe-acolo pe unde pleci. Apucă-te de învăţătură şi bagă totul bine la cap !...

Serghei asculta, dar gîndurile îi zburau aiurea. Cum va fi oare viaţa pe acele meleaguri străine, fără lungile discuţii de pe locomotivă, fără prietenia lui Sviridov şi, mai ales, fără taicăsău ?

— Să ne scrii, băiete... Cît mai des... — stărui întristat bătrînul şi adăugă : Altfel o bagi la griji pe maică-ta...

Apoi, căutînd să-şi stăpînească tulburarea, cînd intră în casă bătrînul făcu în glumă o plecăciune înaintea nevestei şi rosti solemn :

— Ei, dragă Matriona Spiridonovna, acum ospătează-ţi soţul... şi odrasla, pînă nu-şi ia zborul !

Seara întreagă trecu astfel în zarva pregătirii de plecare.

Serghei se simţea neajutorat şi mic, mai cu seamă că nimic nu mai putea fi schimbat. Încă o oră-două, şi pe urmă la drum, într-un tren necunoscut, spre o viaţă independentă. Oare era adevărat ?

Înainte de a pleca, după ce îşi băură ceaiul, Timofei Ivanovici se ridică de la masă, ţistui scurt la fete să înceteze cu gălăgia, îi făcu nevestei un semn cu capul şi, sprijinindu-se cu mîinile de spătarul scaunului, îi dădu ultimele sfaturi părinteşti :

— Fii inimă vitează, Serghei ! Şi ia seama să nu ne faci de ruşine ! Tu nu eşti un oarecare, eşti un Goliţîn ! Au fost cîndva nişte Goliţîni cnezi, viţă de nobili. Or fi fost ei, dar nu mai sînt... Astăzi există alţi Goliţîni, şi aceştia o să existe cît veacul. Proletari din tată în fiu, muncitori la căile ferate, oameni care au străbătut milioane de verste... Ei fac parte

din altă lume... Nimeni dintre noi nu şi-a făcut neamul de ruşine. Aşa că... bagă de seamă !

Serghei dădu din cap, înciudat de asemenea recomandări. Iarăşi a luat-o razna bătrînul ! Matriona Spiridonovna îl asculta tăcută şi cu îngăduinţă, căci — slavă domnului ! — în douăzeci şi doi de ani ajunsese să-l cunoască mai bine decît se cunoştea pe ea însăşi. Aşa era el... Ciudat om ! Îi plăcea să sporovăiască vrute şi nevrute, iar noaptea citea cărţi ori declama versuri pe care le ştia pe dinafară. Altfel era om blînd, un soţ bun, înţelegător, şi cu toate că Timofei Ivanovici n-ar fi recunoscut acest lucru, nu el era capul familiei, ci Matriona Spiridonovna.

În sfîrşit se sărutară de rămas bun şi ieşiră amîndoi. Timofei Ivanovici nu voia în ruptul capului să-l lase pe fiul său să care coşul, aşa că-l duse singur pînă la gară.

Merseră pe drumul cunoscut, străbătut de atîtea ori pînă atunci. Trecură pe lîngă barieră, şi ea tot atîta de cunoscută, o lăsară în urmă, şi de abia cînd, străbătînd piaţa, se îndreptară spre gară, simţiră amîndoi, vie, aproape palpabilă, schimbarea petrecută în viaţa lui Serghei.

În gară se strînseseră comsomoliştii, mecanici de locomotivă, veniseră toţi, băieţi şi fete. Simţind privirile galeşe ale fetelor îndreptate asupra lui, Serghei se pomeni, aproape fără voie, că-şi îndreaptă umerii. Îi veniră în minte plimbările pe înserate, sărutările pe la porţi, dulcile şuşoteli, reproşurile, glumele mărunte, declaraţiile... Îşi lunecă privirea pe chipurile codanelor, căutînd-o pe una anume, pe cea mai frumoasă... pe Grunia, fata controlorului. Iat-o acolo, retrasă, mai la o parte de celelalte, frămîntîndu-şi în pumni cosiţa castanie. Serghei îşi luase rămas bun de la ea încă din seara trecută. Pierzîndu-şi tot curajul în faţa ochilor ei cenuşii şi a zîmbetului sfios, a întrebat-o : „Ai să mă uiţi ?“ Iar fata i-a răspuns serioasă : „Eu nu sînt din alea care uită...“

„Grunia ! se frămînta el. Oare trebuie într-adevăr să plec de lîngă tine ?“

Iată-i şi pe bătrînii Matveev cu fiul lor, Paşka, tovarăş de drum al lui Serghei. Paşka însufleţi îndată tot peronul : de cum veni, începu să strige, accentuîndu-şi dinadins dialectul ucrainean :

— Măi flăcăi, ce-o să vă faciţi voi fără mine ? Cum mai urniţi trenurili dacă plec ?

Paşka era ungător pe locomotivă şi prieten cu Serghei din copilărie...

Încă multă vreme pînă să vină trenul, peronul răsună de discuţii şi glume. Secretarul organizaţiei de Comsomol ţinu chiar şi un discurs, dar Timofei Ivanovici bombăni nemulţumit : nu spusese nimic cu miez, nimic de seamă. Eh ! Sînt încă tineri ! Au toată viaţa în mîinile lor, dar parcă ştiu ei s-o preţuiască !

În depărtare licăriră luminile trenului. Ele creşteau apropiindu-se mereu... Prin faţa peronului trecu, duduind şi pufăind îndesat, lăsînd puternice dîre de abur alb, o locomotivă zdravănă, cu focul bine încins, ca pentru drum lung. Timofei Ivanovici dădu din mîini şi strigă emoţionat :

— Să munceşti, Serghei ! Să munceşti, Pavluşa ! Munciţi, copii, munciţi cu suflet ! Comsomolul vă trimite pe voi ca pe cei mai buni din rîndurile sale. Să vă întoarceţi acasă adevăraţi eroi şi comunişti !

El îşi îmbrăţişă copilul, lipindu-şi de faţa lui obrazu-i aspru şi ţepos :

— Nu ne uita, tată !

Serghei se smulse din braţele părintelui său, îşi înghiţi lacrimile şi, sărind pe scară, îşi flutură vesel şapca.

CAPITOLUL II

Epifanov sosi la bază îmbrăcat civil. Haina nouă, cenuşie cu dungi îi dădea un aer sărbătoresc. Cravata-i în culori vii stătea cam ţeapănă, iar gulerul alb strălucea parcă prea orbitor pe ceafa înnegrită de soare a marinarului. S-ar fi zis că toate acestea sînt o farsă, că marinarul s-a travestit şi că n-avea decît să-şi schimbe costumul, ca să redevină ceea ce a fost o viaţă întreagă.

Tovarăşii îi pipăiau hainele, i le lăudau, se minunau şi glumeau pe seama lui : Cine o să umble ţanţoş prin oraşu-i

de baştină, Millerovo ? Cine o să farmece toate femeile cu hainele-i noi, elegante şi cu povestirile despre viaţa dusă sub apă? Cine o să le cucerească prin distincţia alesei sale educaţii militare ?

Pe urmă plecară toţi la încercarea noilor pontoane. Fiecare-şi vedea de treabă : mecanicii pompau aerul, scafandrii controlau cuirasa. Epifanov se simţea atras spre locul unde muncise, dar de azi înainte un alt scafandru — nou, tînăr — se afla în acel post.

Rămas singur la pupă, înstrăinat parcă prea de timpuriu de acea însufleţită forfotă a muncii, se simţea stingher şi plictisit... Cînd, deodată, îi apăru înainte marea.

Pînă atunci n-o văzuse oare ?

Se întindea în faţa lui pînă hăt-departe, ascunsă în zări de-o însorită pîclă fumurie. Oglinda sinilie a apei se aşternea tremurătoare la picioarele lui. Nu era vînt, dar marea parcă respira : răsuflarea ei ajungea pînă la Epifanov şi el, tulburat, o sorbea cu nesaţ, aşa cum sorbi răsuflarea gingaşă a femeii iubite.

Îşi feri ochii de strălucitoarea legănare a nesfîrşitei întinderi de apă. Marea însă continua să trăiască în el, o vedea chiar dacă strîngea pleoapele, ca prin văluri de negură ; îi apărea schimbată — o mare neagră, neliniştită, bîntuită de fulgere şi de talazuri zgomotoase, aşa cum o ghiceşti de pe corăbii în nopţile cu furtună.

Şi-o aminti apoi în alt chip : de culoare cenuşie, sub cerul greu, de plumb, acoperită de valuri ce freamătă leneş. Iată că vede nedesluşit, ca prin pîclă (aşa să fi fost oare ?) o bîrnă singuratică, zbătîndu-se pe puternicele creste ale valurilor, într-un nesfîrşit dans al deznădejdii.

Îşi mai aminti şi o altă mare : una palid-trandafirie în apusul soarelui, cînd culorile fierbinţi cuprind bolta pe jumătate, iar nouraşi de purpură coboară pînă la orizont ca nişte insule de basm, în jurul cărora, liniştită şi gingaşă, învelindu-se într-un luciu de porfir, se întinde împărăţia scînteietoare a valurilor.

Epifanov deschise ochii. Iat-o acum în faţa lui... Marea aşa cum e astăzi : caldă, sub bolta albastră a cerului. În clipa aceea nu o mai cuprindea în minte ca pe un tablou, ci o vedea cu toate amănuntele ei ; se simţea copleşit de impresii proaspete,

întîlnite parcă atunci pentru întîia oară : o creastă însoumată de val, umbrele albastre-verzui ale norilor lunecînd peste suprafaţa scînteietoare, adîncul gălbui şi limpede de lîngă litoral, valurile mărunte urcînd monotone pe ţărm ; aceste valuri mărunte, dacă ar fi putut fi despărţite de rest, ar fi amintit un adevărat flux — un flux în toată puterea cuvîntului — micşorat însă de mai multe ori, ca într-o fotografie.

— *„Visuri, visuri dragi!"*... cînta Jarikov, în spatele lui. Epifanov se întoarse repede :

— Jarikov ! strigă el, cu vocea dintr-o dată frîntă. Azi cobor pentru ultima oară... sub apă.

Cum sta aşa pe punte, părea un excursionist. Şi cînd începu să se dezbrace în cabină, se încurcă stîngaci în încheietorile — noi pentru el — ale hainelor civile, se chinui să-şi descheie nasturii şi trase prosteşte de cravată ; îşi dădea seama că este un novice, aşa încît nu-l supărau glumele tovarăşilor. Dar cînd se văzu iarăşi în cămaşa de pînză groasă, şi prietenii îi traseră, din obişnuinţă, cu o mişcare repede — un ! doi ! — gulerul de gumă, ridicîndu-i-l pînă la gît, se înfioră de simţimîntul că-i încă scafandru. Cu mişcări iuţi şi dibace, Epifanov se pregăti de coborîre.

Iată-l, aşadar, pentru cea din urmă oară pe trapă ! Tovarăşii îi ajutară să-şi pună casca, înşurubîndu-i-o bine, ghivent după ghivent, iar glasul lui Jarikov răsună înăbuşit prin sticlă :

— Hei, frate, plimbă-te, că de-acum... gata !

Apoi se auzi răsunînd cunoscutul plescăit al apei izbindu-se de cască : pornise !

Corpul antrenat făcu obişnuitu-i salt, capul apăsă singur supapa, dirijînd aerul.

Dispăru şi puntea, şi cerul, şi soarele. Mîinile goale pînă la încheietură simţiră prospeţimea molatecă a apei. Văzu prin sticlă un şuvoi galben-verzui ce se ridica în sus, străbătut de o lumină difuză, iar jos începu să se clatine întunericul multicolor şi plin de viaţă.

Asta eşti, va să zică, tu, mare !

Epifanov cobora spre întunecimile fundului, dirijînd cu ceafa pătrunderea aerului ; mişcarea aceasta devenise pentru

el un gest reflex, nu mai cugeta : era doar un scafandru experimentat. Acum ochii lui sorbeau marea ca-n ziua primei coborîri, privirea lui pătrundea însă mai ascuţit în jur, mai adînc, fiindcă de data asta nu-l mai stăpînea frica dintîi ori îngrijorarea de a nu fi uitat ceva; de mult îşi învinsese ascunsa emoţie a începătorului.

Trupul îi era acum uşor, de parcă n-ar fi avut greutate. Costumul de scafandru îl ţinea în apă cum ţine paraşuta un om în aer : liniştit şi echilibrat. Ochii scrutau măruntaiele întunericului, tălpile pipăiau căutînd fundul, şi deodată, iată-l : cenuşiu, clătinîndu-şi ciudatele braţe de plante încovoiate.

Epifanov rupse o plantă lunecoasă, cu frunzele acoperite de băşici de aer. Degetele lui pipăiră tulpina flexibilă.

Un peştişor zvelt şi sprinten veni iute ca o săgeată şi se opri fără teamă lîngă el, un al doilea îi urmă. Îl socoteau pe Epifanov prieten ori poate îl luau drept stîncă. Dar cînd el îşi săltă mîna goală, strălucind alburie, atunci peştişorii dispărură care încotro, fugind ca de o primejdie necunoscută.

Emoţionat de plimbarea pe fundul apei, desfăcu plantele marine, apoi ridică două pietre turtite, şlefuite de apă, şi le clocni între ele : ce limpede se aude fiecare sunet sub apă !

Îşi dădu apoi capul pe spate şi privi în sus mulţimea pestriţă de culori fantastice a lumii de deasupra.

Se aplecă, se uită atent în jos şi trecu domol cu cizma-i grea printre cîteva plante acvatice. Ridică o scoică, o apropie mult de geamul căştii, o privi şi îşi plimbă mîngîietor degetele peste ea...

Apoi, cu o mişcare hotărîtă, îşi începu urcuşul.

Iată iarăşi soarele, iată faţa strălucitoare a mării albastre, iată lemnul înverzit de muşchi al trapei, apa şiroind din plin de pe el, prelingîndu-se pe punte. Sticla se deşurubă şi, în cavitatea înăbuşitoare a căştii de scafandru, răbufni aerul sărat, ameţitor de proaspăt al mării.

Epifanov îşi dezbrăcă fără grabă echipamentul de scafandru, care îl ajutase în atîtea încercări grele, şi-i spuse începătorului care avea să-l înlocuiască :

— Ia-l pe-al meu, e bun, l-am controlat...

După aceea, fluturîndu-şi pantalonii largi, în acea ţinută civilă cu care nu se obişnuise încă, se duse la comisar. Vorbindu-i şi sfătuindu-l, comisarul îi pomenea mereu de sarcinile care aveau să-i revină acolo, în orăşelul lui de baştină, unde va fi reprezentantul glorioasei Flote Roşii...

În tren, Epifanov îşi aminti de scoica vîrîtă în buzunarul hainei. O scoase grijuliu, o înveli în hîrtie şi o dosi pe fundul lăditei lui cazone.

Pe întuneric, stînd de vorbă cu un alt călător, îi povesti îndelung despre viaţa de scafandru — istorisiri pe jumătate născocite, pe jumătate adevărate — îi vorbi despre mare, despre minunata floră şi faună a adîncurilor. Tovarăşul de drum îl asculta fermecat ori îi punea întrebări naive, de civil nepriceput, iar Epifanov, simţindu-se ca un erou, ca un om cu totul ieşit din comun, se respecta acum mai mult decît o făcuse vreodată.

Millerovo, orăşelul în care se născuse, îi păru la întoarcere mic şi plicticos. Urcîndu-se pe viaduct, chinuit de setea unei vieţi noi, privi mult timp calea ferată care se bifurca. Nu ştia ce să facă, de ce să se apuce. Acasă i se urîse ; soră-sa se înfundase în manuale, pregătindu-se pentru examenul de admitere în facultate. Vechii lui prieteni plecaseră care încotro. La comitetul de comsomol era pustiu : toţi erau duşi prin raion, în campania de însămînţări.

Plîngîndu-se lui Epifanov, secretarul tehnic al comitetului de comsomol, rămas singur să rezolve toate problemele ivite pe parcurs, înşfăcă telefonul şi, înjurînd furios, continuă :

— Şi acum, colac peste pupăză, mi-a mai căzut şi beleaua asta pe cap. Alo, alo, centrala ! Daţi-mi repede legătura cu Veşki. Repede !... Am primit acum a doua telegramă : să mobilizez de urgenţă trei comsomolişti care să meargă în Orientul Îndepărtat... Centrala, alo ! Ce faceţi acolo, dormiţi ?! Daţi-mi legătura cu Veşki !... De unde să le scot eu comsomolişti, acum cînd toţi sînt în campania de însămînţări ? Nu-mi rămîne decît să mă trimit pe mine ! Alo, Veşki !... Nici nu ştiu ce să mai fac !... Da, domnişoară, lua-te-ar dracu, sună la Veşki !

— Şi pentru asta trebuie să te superi ? întrebă Epifanov.

Eu ce sînt ? Nu-s comosomolist ? De ce nu mi-ai spus de la început ?

Așa a plecat Epifanov din Millerovo, fără să fi stat acasă nici măcar zece zile. Acum, întins pe polița de sus a vagonului, se gîndea la Oceanul Pacific, la scafandrii Orientului Îndepărtat, și se întreba ce fel de floră și faună o fi pe fundul mării calde a Japoniei sau în străfundurile reci ale Mării Ohoțk.

Făcu repede cunoștință cu cei din eșalonul comsomolist, le povesti întîmplări adevărate ori născocite și, într-un timp foarte scurt, cu acea lacomă dorință de a se găsi în societate, mereu printre prieteni (pornire pe care o dezvoltă ori chiar o creează viața de marinar al Flotei Roșii), se apropie foarte mult sufletește de tinerii noului colectiv.

CAPITOLUL III

În sala de tir a uzinei erau țintași mulți, dar și mulți spectatori. Numai că aceștia din urmă se strînseseră mai ales în jurul unei fete care aștepta să-i vină rîndul. Zvîrlindu-și printr-un gest pe spate coada des împletită de păr bălai, ea începu să-și încarce cu înfrigurare arma, transmițînd parcă această înfrigurare și flăcăilor care o înconjurau.

— Ei, Lidinka, dă-i drumul ! strigă instructorul.

Fata se culcă pe bancă, în poziție de tragere, și își „înșurubă" arma la umăr. Închise apoi ochiul stîng și, răsfrîngîndu-și buza, suflă în zuluful ce-i alunecase pe frunte. Ținti...

Pocnetul împușcăturii se auzi și, în aceeași clipă, pe cel mai mic cerc al discului, foarte aproape pe punctul din mijloc, răsări o ruptură. Nouă ! Lidinka oftă, se încruntă și suflă din nou să-și alunge zuluful jucăuș de pe frunte. Și din nou trase, strigînd grăbită :

— Zece !

— Nu, tot nouă...

— Ei, atunci o să fie acuma zece !

Şi trase iarăşi. Discul părea neatins. Lidinka ar fi vrut să alerge singură să vadă, dar nu-i era îngăduit. Instructorul se îndreptă încet spre panou.

— Bravo, Lidok, drept în centru!

Lidinka roti o privire triumfătoare spre tinerii care o înconjurau, numără cartuşele trase şi rosti dîndu-şi importanţă:

— Optsprezece şi cu zece... douăzeci şi opt. Încă două împuşcături!

Se auzi un nou pocnet. Flăcăii se însufleţiră, iar cîţiva se şi repeziră spre ţintă:

— Zece! Bravo, Lidinka! Zece!

Lidinka însă se răsti la ei:

— Plecaţi de-acolo că trag din nou!

Toţi urmăreau încordaţi profilul ascuţit al fetei, care parcă se contopea cu puşca. Şi ea simţi cum i se scurge un fior prin mînă. Lăsă ţeava în jos, sorbi lacomă o gură de aer, pe urmă săltă repede arma şi ochi.

— Cît? strigă apoi, fugind spre ţintă. In punctul negru din centrul panoului se vedeau trei găuri mici, una lîngă cealaltă.

— Patruzeci şi opt din cincizeci posibile — spuse ea şi sub privirile admirative ale băieţilor, porni încet înapoi, cu graţie şi cochetărie.

Îşi îmbrăcă paltonul, îşi puse cu o mişcare îndrăzneaţă, de strengăriţă, bascul pe cap, încredinţată că oricum şi l-ar pune îi va veni bine, şi, întorcîndu-se către un băiat care tot timpul a stat departe de ea, strigă:

— Haidem, Kolea!

Abia ieşiţi din sala de tir, faţa triumfătoare a Lidinkăi căpătă un aer de nelinişte şi vinovăţie. Kolea rosti cu glas înăbuşit:

— Deci... totul este hotărît. Nu-i aşa, Lidok? Nu se mai poate amîna.

— Eu am s-o pregătesc, iar tu ai să-i vorbeşti — îl preveni speriată Lidinka. Pe tine poate o să te asculte.

În faţa spitalului se adunase lume multă, care aştepta să se dea liber la intrare. Iar în pavilionul de boli interne, viaţa îşi urma cursul obişnuit.

Bine dispusă, ca de obicei după masă, bătrîna, mama Lidiei, pălăvrăgea neîncetat, uitîndu-se în jur ca să-şi dea seama dacă o ascultă toţi:

— Şi-acuma, uite, m-aş fi dus, că picioarele... slavă domnului! mă mai ţin, dar ce să fac dacă nu mă mai ţin pantofii? Dumneata de ce stai în pat? Eh, la vîrsta dumitale nimeni nu m-ar fi putut ţine în casă, darămite să mai zac şi prin spitale! Se mai întîmpla uneori să mă prindă un curent şi mă lua cu fierbinţeli ori cu frig, dar şi-atunci tot o porneam, că nu era nimeni mai sprinten ca mine.

În uşă se arătă o femeie subţirică, palidă, cu părul pus pe moaţe atîrnîndu-i peste tîmple, şi cu o floare la butoniera halatului.

— Spaima Mărilor! Hai intră, vino încoace! o întîmpină gălăgios bătrîna şi începu să rîdă făcîndu-i semn din cap spre floare. A fost bărbatu-tău pe la tine, Taniuşa?

Taniuşa se aşează lîngă bătrînă, răspunzîndu-i fără chef:

— Da, a fost...

Una dintre bolnave oftă adînc:

— Eh, bine-i cînd te răsfaţă bărbatul... Dar parcă voi vă daţi seama?!...

Ce poate să fie bine? răspunse plictisită Taniuşa. Nu mai mi-e gîndul la asta, oricît aş încerca!

Bătrîna începu să se foiască în pat, tot bodogănind. Taniuşa însă, adresîndu-i-se, îi zîmbi de parcă s-ar fi sfătuit cu ea:

— Zău-aşa, nu ştiu cum se-ntîmplă, dar... De pildă, bărbatul meu, nu-i aşa? Mi-i bărbat! Mă iubeşte, face toate treburile gospodăriei, cîştigă mult, nu bea şi e un om pe care, vorba ceea, te poţi bizui. Cu toate astea, n-am ochi să-l văd!

— Înainte nu se vorbea atîta. Trăia omul aşa cum era voia ăluia de sus şi trăia bine — răspunse bombănind bătrîna.

— Ei, cînd v-aud şi pe voi, cu ce-a fost înainte! se aprinse Taniuşa. Şi oamenii sînt alţii acuma. Poate n-o să mă credeţi, dar eu am fugit de-acasă la şaisprezece ani. Da, da! Şi cum! Era prin anul douăzeci, numai fronturi pe toată întinderea Rusiei. Ne-am cunoscut într-o seară, ne-am plimbat, iar a doua zi el trebuia să plece. Iar eu, numai ce m-apuc de-i spun în glumă: „Ia-mă cu tine!" Tot glumind, el îmi răspunde: „De ce

să nu te iau, haide !" Mi-am pregătit legăturica şi-a doua zi, drept la gară m-am oprit. S-a mirat el cînd m-a văzut, dar n-a spus nimic, m-a luat. Trei luni am rătăcit amîndoi de colo-colo. De, viaţă de front. Îi era milă de mine, nu m-a atins, eram doar o fetiţă pe-atunci. Dar odată... mergeam noi împreună călare printr-o pădure, şi-mi spune el: „Măi fetişcană, prostuţă ce eşti! Aş putea face cu tine tot ce vreau..." Eu rîd la el : „N-ai să-mi faci nimic. Încearcă dacă vrei să te zgîrii să rămîi însemnat pentru toată viaţa !" Ei, spuneţi-mi, de ce m-oi fi ferit ? Nu ştiu. Într-o zi l-au omorît, şi uite-aşa, într-un fel s-a sfîrşit şi cu viaţa mea...

Îşi lăsă privirea în jos şi toţi tăcură, din respect pentru suferinţa altuia.

— Cu bărbatu-meu o duc numai în certuri — continuă într-un tîrziu Taniuşa, în vreme ce un zîmbet sfios îi lumină faţa gălbejită. Dar nu mă cert c-aş fi eu rea la inimă, ci de supărare mă cert, c-aş fi putut şi eu s-ajung cu totul altceva decît ce am ajuns. Bineînţeles că el, bărbatu-meu, nu-i vinovat cu nimica, bietul. E om de partid, activist. Caută să m-atragă şi pe mine în munca lui. Dar... de, nu mai mi-e dat să mă înalţ, nu mai am aripi ca odinioară. Şi uite, din cauza asta nu-mi intră nimeni în voie...

— De-aia îţi spune Spaima Mărilor !... — rîse bătrîna.

— Da, da. Aşa-mi spun toţi. Şi pe-acasă tot aşa îmi zic — mărturisi Taniuşa, cu acelaşi zîmbet sfielnic. Surkuf — Spaima Mărilor. Cînd bărbatu-meu se întoarce de la lucru, dacă nu-mi face cumva pe plac, încep să urlu, să trîntesc, îl gonesc de-acasă, îi zvîrl în cap cu ce am la îndemînă. Divorţ ! Ducă-se dracului toate ! Nu vreau să mai trăiesc ! Iar el îşi strînge lucruşoarele în boccea, sărută copiii, iese pe prispă şi stă acolo trăgînd din pipă. Cînd mi se duc norii de pe suflet, atunci îmi vine şi mie să rîd. Fac pe grozava un timp, mai trîntesc uşile, pe urmă tot eu mă duc la el : „Ce stai aici să te vază lumea ? Vrei să rîdă de noi ? Intră în casă !" Iar el îmi întinde bocceluţa : „Na, du-o înăuntru că vin şi eu, numa' să-mi sfîrşesc de fumat pipa". Mă reped cu legăturica, deretic, aşez lucrurile la locul lor, îi încălzesc mîncarea, iar pe urmă mergem la braţ la cinema ori la vreun teatru... la circ. Şi iacă aşa ne trece viaţa.

Bolnava din patul vecin rîdea sfredelind-o pe Taniușa cu o privire cercetătoare.

— Asta-i pentru că nu muncești ! spuse ea. Ia apucă-te de lucru și ai să vezi că n-o să mai ai timp de ceartă...

Bătrîna sări de la locul ei și începu din nou să turuie din gură :

— Ho, conștiință de partid, ho, iar te-ai pornit ? Atîta știi și tu : muncă și iar muncă ! Uite, eu n-am muncit niciodată în viață, dar de trăit am trăit, vorba aceea, ca pe roze și n-am spus nimănui un cuvînt rău. Dar să fim înțelese, pe mine să nu mă contrazici ! În casă la mine, întotdeauna vorba mea e sfîntă. Și nici aici nu îngădui să mă contrazică cineva : așa cum spun, așa să fie ! Știți de ce vă plictisiți voi ? Fiindcă v-ați lăsat la voia întîmplării, nu mai știți ce-i aia seriozitate. Uite, Lidinka mea, de pildă... Cum a intrat la uzină, au și început să-i scapere ochii în toate părțile ; și Comsomol, și aia, și ailaltă, ba i-a intrat în cap să tragă și cu pușca. Auzi ! Numai că, vezi, la mine nu i-a mers. M-am răstit de două ori la ea și gata leacul. Dacă te uiți în jur la altele, vezi că Lidinka mea e ca o floare printre ele... printre fetișcanele de acum, tunse scurt și cu batista la piept... Vă întreb, ce-o mai fi însemnînd și aia ? Le vezi cu niște batistioare cît degetul ăl mic, verzi, trandafirii sau mai știu eu cum... Numai ce le scot din buzunar, la vedere, și o iau tundra din loc. Să le vezi, mucoasele, ce-și țin nasul pe sus. Ci-că și asta-i modă ! Mult s-or fi gîndit pînă s-o facă ? Eu, drept să vă spun... eu în batistioare din astea de mătase n-aș avea loc niciodată să-mi suflu nasul...

În pragul ușii larg deschise răsări atunci chiar Lidinka, fata bătrînei, cu coadele pe piept, cu fața albă, zbuciumată. Din ușă o văzu pe maică-sa zbîrcită și chinuită de boală, dar tot atît de guralivă și năzuroasă ; expresia de neliniște a fetei se prefăcu într-o grimasă ironică. Dintr-o dată, fiica și mama căpătară, fără ca ele să-și dea seama, o grozavă asemănare.

— Ai venit... — bodogăni bătrîna și se repezi spre bunătățile aduse.

— Mi-era dor de tine, mamă. Poate-ți poftea inima ceva sărat ? o întrebă grijulie Lidinka, sărutînd-o pe fruntea gălbuie, plină de zbîrcituri.

Din toate părţile, bolnavele îi zîmbeau ca unei cunoştinţe. Le era dragă fata bătrînei, le plăcea să stea de vorbă cu ea. Astăzi însă, se vedea bine că Lidiei nu-i ardea de taifas. Cu obrajii împurpuraţi deodată, murmură anevoie.

— Mamă... Kolea Platt a venit şi el... aşteaptă afară... Poate să intre la dumneata ?

Bătrîna nu mai putea de bucurie că fiica ei a roşit rostind acele vorbe şi că i-a fost teamă. Îi plăcea de asemenea că viitorul ginere venise la ea la spital : desigur că şi el îi ştia de frică...

— Ei, dacă zici că aşteaptă, să poftească. Numai că eu, aici, n-am cu ce să-l tratez ca pe un mire. Să nu se supere.

Lidinka sări în sus, neputîndu-şi ascunde bucuria.

— Ho, zgîţie ! Te bucuri, hai ? Nu mai ai răbdare ? o opri maică-sa, şăguind. Dă-mi de colo oglinda şi piaptănă-mă. Că doar n-o fi venit să-mi spună cum e vremea pe-afară ; să mă aranjez şi eu un pic...

În timp ce pieptăna părul maică-si, Lidinka simţi c-o podideşte plînsul : vai cum tremura capul bătrînei. Cu mîini nesigure, bătrîna se aranja : pe cît era de mîndră, pe atît era de jalnică.

Abia o zbughi însă Lidinka pe uşă, că şi prinse a sporovăi c-o însufleţire plină de lăudăroşenie :

— Hm, să văd, poate că totuşi îmi dau consimţămîntul şi o mărit pe Lidinka. Aţi văzut ? A venit mirele la spital, nu mai are răbdare...

— Ce să-i faci, aşa-i tinereţea — spuse Taniuşa. Tot e bine că măcar te-ntreabă.

Bătrîna nu-şi mai încăpea în piele de mîndrie, bănuind cîtă invidie trezeşte fiica ei.

— Lidka nu face un pas fără mine — se făli ea. Numai că-i ea zănatică... Vin pe la noi o mulţime de cavaleri, toţi aleşi pe sprînceană, unul şi unul, cu chitare, cu balalaici... Ştiţi, mă port eu aspru, dar de ce să le stric cheful ; acasă poate să umble şi-n mîini, dacă vrea. Că şi eu, cînd era vorba de veselie, nu mă întrecea nimeni, iar fiică-mea îmi seamănă leit : ce frumos cîntă ea la chitară ! Şi ştie o grămadă de cîntece, tot felul de romanţe... ţi-e mai mare dragul s-o asculţi. Şi cum zic, se-adună pe la ea cavaleri, unul şi unul. iar Kolea

ăsta pe care şi l-a ales e cel mai scălîmb dintre toţi. Nici de cîntec, nici de joc nu-i bun, şi nici măcar lipici la vorbă nu are. Iar de frumos, ce să mai zic ? N-are de loc pe vino-ncoa' ! Acum, e adevărat că bărbatul nu-i musai să fie frumos ; doar un pic mai frumos ca dracu' şi-ajunge. Dar să-l vezi pe ăsta cînd îşi încruntă sprîncenele ! Ce-i drept însă, e băiat liniştit şi-i tobă de carte...

Deşi îl descria în culori sumbre, vedeai bine că-i plăcea cumpătarea şi felul de a fi al viitorului ginere.

Logodnicul intră aşezîndu-şi cu stîngăcie halatul scurt. Toate privirile se îndreptară spre el. Kolea Platt era un băiat înalt, cu părul cîrlionţat, cu faţa uscăţivă ; salută politicos toată lumea din salon şi-i dădu bătrînei punga de bomboane pe care i-o adusese.

Între logodnic şi bătrînă se legă o conversaţie dusă cu chibzuială şi fără grabă. Kolea Platt aştepta ceva, străduindu-se să-i facă o anumită impresie, iar bătrîna, dîndu-şi importanţă, îi vorbea din vîrful buzelor.

În sfirşit, Kolea, jucîndu-se cu o bentiţă a halatului, trecu la ceea ce-l adusese :

— Lisaveta Artiomievna, Lidinka v-a vorbit desigur... — începu el curajos, dar ajuns aici, se încurcă — v-a vorbit despre... despre mine şi ea... Ca să ne căsătorim... hotărîrea noastră...

Bătrîna prinse să se foiască şi deodată începu să nu se mai simtă bine în pat, perna i se lăsase prea jos, iar plapuma îi alunecase peste marginea patului. Băiatul o ajută cum putu şi el.

— Dar ce mai e de-ascuns ? Tot oraşul vede cum stă treaba şi-ncotro merge. Că doar n-am să trăiesc eu cu dumneata, ci Lidinka... Nu vreau să fiu o piedică pentru fiică-mea...

Atunci Kolea, ridicînd glasul, vorbi răspicat ca să-l audă şi ceilalţi bolnavi :

— Am douăzeci şi patru de ani şi sînt calificat, categoria opta de salarizare. Cîştig peste şase sute de ruble pe lună. Iar pentru Lidinka... da, pentru ea n-am să precupeţesc nimic ! adăugă el mai încet, dar din adîncul sufletului.

— Ce să-i faci ? își ridică și bătrîna glasul. Din partea mea... Am să ies din spital și-o să trîntim atunci o nuntă pe cinste ! Trăiți în pace și iubiți-vă. O să fiți bucuria bătrîneților mele !

Kolea Platt ar fi dorit să adauge ceva, dar bolnava nu-l lasă :

— Cu o condiție însă. Vreți să vă căsătoriți, căsătoriți-vă, n-am nimic împotrivă, dar de stat o să stați la mine. N-o las pe Lidinka să plece din casă. Sînt femeie în vîrstă, am și eu nevoie de o îngrijire la bătrînețe ; și apoi, cred că nici Lidka nu s-ar îndura să plece de la mine, că n-a fost ea crescută așa.

— Lisaveta Artiomievna...

— Stai, nu te grăbi, că voi aveți tot timpul să vorbiți. Ascultă ce spun eu : atîta timp cît mai trăiesc...

Dar își pierduse tonul forțat pe care-l avusese pînă atunci și nu se mai putea întoarce la el.

— Casa mea — continuă ea, așezat — este o casă rînduită, nu din alea făcute într-un an. Tot ce-i nevoie găsești în ea. Lidka mea e îmbrăcată și încălțată, are o duzină de cearșafuri și de fețe de pernă noi, neîntrebuințate, cu broderii ; are cămăși... șaisprezece bucăți, dar să vezi ce cămăși ! d-alea cu dantele și pliseuri, și cu broderie aplicată, și cu ajururi, și nu mai țin minte cu ce. Argintărie, îi dau douăsprezece tacîmuri, dar nu din astea de azi, ci argint greu, de-ăla de te doare mîna.

— Lisaveta Artiomievna, dar ce... parcă eu... vorbeam de zestre ?...

— Mai taci odată ! strigă la el bătrîna. Te pomenești că vrei și zestre. Lidinka mea e frumoasă, o dau și fără zestre... De n-ar avea altă podoabă decît părul ei lung, și tot s-ar minuna fiecare văzînd-o. Eu nu vreau să mi se risipească ce bruma am adunat, că a doua oară nu le mai aduni... După ce mor, rămîne totul pentru Lidka. Ale ei să fie toate lucrurile și să le stăpînească sănătoasă ; hărnicia și dragostea de gospodărie sînt daruri care astăzi trebuiesc mult căutate, căci nu le găsești pe toate drumurile ; iar eu pe Lidka am învățat-o încă din copilărie cum să respecte lucrușoarele și cum să le

păzească. Ce-s banii ? Azi îi ai, mîine nu-i mai ai. Un lucru bun însă rămîne întotdeauna un lucru bun !

De-atîta vorbă, obosi ; istovită de boală, neajutorată, îi alunecă încet capul pe pernă şi, lipsită de orice putere, în afară de aceea a convingerii, rămase un timp aşa.

— Lisaveta Artiomievna — spuse Kolea, folosindu-se de această clipă de răgaz — grija asta o s-o am bucuros şi eu şi Lidinka...

— Tu să nu răspunzi pentru Lidinka ! Pentru Lidinka pot să răspund şi singură — ripostă bătrîna.

Kolea îşi trecu mîna peste fruntea îmbrobonată de sudoare.

— Dar vedeţi, Lisaveta Artiomievna... vedeţi, eu trebuie să plec... pentru un timp... Sînt trimis în Orientul Îndepărtat... E obligatoriu... mobilizare... disciplină...

— Nu mă speria pe mine cu vorbe de-astea străine — îl întrerupse bolnava. Pleci pentru un timp ? Ei şi ? Ce mare nenorocire ? Ai să te întorci şi o să vă căsătoriţi atunci. N-au intrat zilele-n sac şi nici tu nu te-ai cocoşat de bătrîneţe... Mai răbdaţi şi voi...

— Nu-i chiar aşa, Lisaveta Artiomievna, plec pentru vreo doi ani !

— Alta acum... — prelungi bătrîna cuvintele, prefăcîndu-se că nu pricepe cam ce-ar vrea logodnicul. Va să zică eşti om grijuliu, vrei să te-asiguri. Ei, atuncea treaba voastră, căsătoriţi-vă, benchetuiţi ! Iar cînd te-i întoarce, facem nunta adevărată. Abia că pînă atunci o da dumnezeu să mă mai înzdrăvenesc şi eu.

— Lisaveta Artiomievna — rosti tăios Kolea, luîndu-şi inima în dinţi. Nu m-aţi înţeles bine. Ne vom căsători acum şi nu vrem să ne mai despărţim. Lidinka o să meargă cu mine, acolo.

Văzînd faţa speriată a bătrînei, adăugă :

— Bineînţeles, cînd o să vă faceţi mai bine...

Bolnava se îndreptă, aşezîndu-se băţoasă în capul oaselor şi, tremurînd de o răutate senilă, neputincioasă, începu să răcnească :

— Asta nu, băiete ! Nu mai avem ce vorbi amîndoi ! Pleacă ! Pleacă mai bine acum pînă nu te dau afară !

— Lisaveta Artiomievna...

— Ieşi afară ! ţipă bătrîna şi-şi sălta în aer mîna uscată, cu vine umflate. N-o las pe Lidka, dar nici ea n-o să vrea să plece. Tu minţi ! Dacă îi suceşti capul, atunci să ştiţi amîndoi : vă blestem ! Aşa să-i spui şi Lidkăi, c-am s-o blestem, şi cu asta s-a terminat...

Se prăbuşi neputincioasă între perne şi începu să se tînguie :

— Pleacă, te rog ! Cînd am să ies din spital, o să mai stăm de vorbă, acuma pleacă. Ce fel de treabă-i asta, de-aţi venit într-un suflet la spital ? Ce, nu mai aveţi pic de răbdare ?... Uite, domnule ! Nu te lasă nici măcar să mori liniştit...

Bătrîna îşi dădu ochii peste cap, prefăcîndu-se că şi-a pierdut cunoştinţa ; cu coada ochiului însă, îl urmărea atentă.

Kolea se scuză, se foi puţin în loc, apoi se bîlbîi :

— N... N-are nici un rost, Lisaveta Artiomievna...

Ea nu mişca.

— Acuma, cum doriţi, Lisaveta Artiomievna... Datoria noastră a fost să vă spunem... — mai zise el şi se îndreptă spre uşă.

Bătrîna se ridică, vrînd să-i răspundă ceva, dar de astă dată se prăvăli într-adevăr în stare de inconştienţă.

Kolea Platt se îndreptă spre casă, tremurînd din tot trupul de ciudă, ba chiar de furie. Îl ducea de nas, afurisita ! Lidinka era a lui, dar el nu putea încă să o socotească soţie, n-avea încă puteri asupra ei, trebuia să plece şi s-o lase aici. Îşi aminti de toţi băieţii care roiau veşnic în jurul fetei... Îşi aminti de cochetăria ei, de gesturile ei căutate şi de cîntecele ei acompaniate de chitară, pe care alţii o să le asculte...

Lidinka îl aştepta şezînd pe pat îmbrăcată în palton şi cu bascul pe cap. Cînd intră, doar ce-l privi şi înţelese tot.

Kolea se apucă să-i povestească, iar ea îl ascultă în tăcere, vărsînd lacrimi de deznădejde.

— Parcă avem nevoie de consimţămîntul ei ! încheie băiatul oarecum dispreţuitor. Am făcut tot ce-am putut, am vrut s-o luăm cu binişorul, acum însă, dracu' s-o ia !... Noi ne-am făcut datoria..

Lidinka sări în sus îngrozită ·

— Cum poţi să spui una ca asta ! Este bolnavă... şi nefericită... Ce-o să se facă fără mine ?...

— Ei, da, sigur, pe tine te-a şi dat gata ! izbucni el, înfierbîntat. Te-ai speriat ! Ai fi în stare să rămîi, numai ca să nu ţipe maică-ta la tine !...

Ea păli, dar vorbi hotărîtă :

— Tu ştii că vreau să plec... Dar... cum am s-o las ?... Dacă ea ar fi priceput... Nu, nu pot, aş omorî-o... Îţi jur însă că am să vin de îndată ce o să fie cu putinţă !... Acum însă nu, nu se poate, asta ar omorî-o.

Stăpînindu-şi mînia, Kolea zise :

— Ştii bine că boala ei e cronică... Crezi oare într-adevăr c-o să se poată pune pe picioare atît de curînd ?

Băiatul se gîndea chiar la moarte, dar nu îndrăznea să spună. Dar Lida îi înţelesese gîndul. Lacrimile îi năvăliră în ochi.

— Nu, nu pot, ar însemna s-o omor ! repeta cu încăpăţînare. Odată ce ea nu vrea, rămîn...

— Bine, rămîi ! izbucni el. Numai că, în cazul ăsta, să nu mai spui că mă iubeşti. N-ai pic de voinţă şi m-ai încurcat şi pe mine. Acum văd. E clar ! Te-ai speriat de blestemul ei prostesc... Spune drept ! Asta-i ! Eşti o mic-burgheză ! Fetiţa mamii, asta eşti ! Dragostea, Comsomolul, idealul nostru, toate-s la tine numai minciuni, minciuni, minciuni !

— Kolea !

— Să taci din gură ! Prefăcuto ! Dacă m-ai fi iubit, n-ai mai fi stat la tocmeală. Ai fi lăsat totul baltă şi-ai fi venit...

— Dar te iubesc ! îi strigă ea desperată. Tu ştii bine că te iubesc. Dacă mama ar fi sănătoasă...

— Maică-ta ! Nici nu-i bolnavă. Se preface ! strigă Kolea, ieşindu-şi din fire. Este o bătrînă vicleană, iar tu... nici tu nu eşti mai brează ! Adevărat că mărul nu cade departe de pom ! Asta-i !

Lidka tăcea speriată. Nu-l văzuse niciodată în halul acela.

— Juri că ai să vii, da ? zise el cu răutate. Dar prost ar fi care te-ar crede ! O să te sperii de drum, te va îngrozi frigul, ai să te gîndeşti că e neplăcut, o să-ţi pară rău de lucruşoarele tale...

Tremurînd de indignare, Lidinka spuse :

— Sînt comsomolistă şi nu mi-e teamă de nimic pentru mine, tu ştii prea bine acest lucru. Dar mama...

Cuvîntul fu prins din zbor, cu patimă :

— Mama, mama !... Nu eşti o comsomolistă adevărată, eşti fata mamii. Dragostea ta nu face nici două parale. Peste o lună ai să uiţi totul, sînt sigur. Sigur de tot ! În jurul tău se-nvîrtesc droaie de băieţi, bătrîna o să te mărite.

— Kolea !

— Ce Kolea ? O să se răstească puţin la tine şi-ai să te măriţi... Nu zic, ai să plîngi, poate, dar ai s-o faci... O să-ţi găsească ea mire, şi nu unul ca mine, ci unul bogat, cu scrinuri, cu perne, cu ruble la ciorap. Mi-e scîrbă ! Auzi ? Mi-e scîrbă !

Ar fi strigat încă mult timp, zvîrlindu-i jigniri noi, altele şi altele. Dar Lidinka se lăsă deodată pe pat, îşi vîrî capul într-o pernă şi începu să plîngă în hohote, tremurînd toată.

De-abia atunci se trezi el la realitate. Se căi că a fost prea aspru, se sperie şi, căzînd în genunchi alături de Lidinka, îşi retrase toate vorbele care-o putuseră jigni. Fata însă nu înceta să suspine şi repeta cu desperare : „Sînt atît de nefericită, atît de nefericită !"

El o culcă în pat, îi dădu să bea, îi sărută faţa udă de lacrimi, tremurîndă şi nefericită, şi-o imploră să-l ierte.

Pe urmă Lidinka îşi reveni deodată : era timpul să plece. Mătuşă-sa avea să vină în curînd şi dacă n-o va găsi acasă, va face scandal.

Kolea o conduse şi pe drum îşi dădu limpede seama că se petrecuse tocmai ceea ce putea fi mai rău : fără să vrea, îi făcuse pe voie. Ea o să rămînă, iar el va pleca singur.

CAPITOLUL IV

Patru fete, toate ţesătoare şi toate comsomoliste, primiseră tocmai atunci foaia de drum pentru Orientul Îndepărtat. Toate patru se înscriseseră voluntare. Tonia Vaseaeva

a cerut cea dintîi să fie trimisă, pentru că o atrăgeau greutăţile şi lupta ; Sonia Tarnovskaia pleca fiindcă voia să-l urmeze pe Grişa Isakov ; Klava Melnikova — fiindcă socotea că-i tare interesant să te duci să munceşti în Orientul Îndepărtat, iar Lilka le însoţea, pentru că nu voia să fie mai prejos decît prietenele ei. Fetele trăiau laolaltă, iar Lilka nu concepea să rămînă singură ; şi-apoi de ce să nu vadă şi ea locuri noi dacă i se ivise prilejul ?

Ajunseră acasă, în luminoasa lor odaie cu patru paturi ; fetele mai priviră încă o dată pe amîndouă feţele foile lor de drum şi înţeleseră, în sfîrşit, că s-a isprăvit cu vorbele, că lucrurile nu se mai pot întoarce şi că plecarea se apropie clipă de clipă. Fără să vrea, se gîndiră că niciuna dintre ele n-a ieşit vreodată dincolo de barierele oraşului de obîrşie, Ivanovo.

Urcată în pat, Sonia îşi strînse picioarele, îşi îmbrăţişă genunchii cu mîinile şi începu să vorbească visătoare :

— Şi cînd te gîndeşti că eu şi cu Grişa am plănuit să ne ducem vara viitoare la Leningrad... Să vizităm muzeul, să mergem la Peterhoff, să vedem fîntînile, nopţile albe...

— Ei şi, ce-i cu asta ? În Orientul Îndepărtat există în schimb taigaua — spuse Klava. Dacă umbli fără busolă, te rătăceşti... Mi-a povestit odată un vînător... mergi şi mergi prin taiga, ţi se pare că ai tăiat-o drept, iar cînd colo te învîrţi în cerc. Mergi o zi şi o noapte şi te pomeneşti tot acolo de unde ai plecat... Aşa pier pe-acolo cîte unii.

— Te pot sfîşia urşii ! şopti cu înfiorare Lilka, holbînd nişte ochi plini de spaimă.

Tăcută ca întotdeauna, Tonia se culcă în patul ei, cel mai din colţ, acoperindu-şi fruntea şi ochii cu mîna.

Klava se uită la ea cu coada ochiului şi spuse cu tîlc :

— Omul cu inima deschisă se simte oriunde ca la el acasă... Noi ne-am simţit bine aici, ne vom simţi bine şi acolo. Iar după ce vom construi oraşe în Orientul Îndepărtat, ne vom duce şi la Leningrad, şi la Moscova, şi în Caucaz...

— Eu aş fi preferat să mă duc undeva unde sînt multe fructe ! suspină Lilka. Citeşti cîteodată despre banane, despre rodii... Dar cum or fi arătînd, habar n-ai. Eu n-am văzut niciodată aşa ceva !

— *„Regina m-a rugat să-i tai o rodie-n două!"* declamă Sonia, cu un zîmbet furiş pe obraz. Îşi amintise de Grişa Isakov şi de versurile recitate de el.

— Regina ar face mai bine să cureţe cartofii — i-o reteză cu asprime Tonia, fără să deschidă ochii.

Sonia tăcu rămînînd locului, neclintită, iar Klava, strîmbîndu-se înspre Tonia, se apucă să aţîţe focul.

— Orice-ai spune, o să ne plictisim acolo — se încăpăţîna Lilka. Nici tu cinematograf, nici tu teatru... Ce distracţii poţi avea dacă nu există decît taiga şi urşi ?

— Te poţi distra oriunde! îi replică repede, dar plină de convingere, Klava. Eu una nu mă plictisesc niciodată, oriunde-aş fi. Şi nici Sonia. Ea... bineînţeles, fiindcă e îndrăgostită, eu însă pot să fiu fericită chiar singură.

Zîmbind luminos, privea departe, dincolo de focul care se înfiripa.

Tonia deschise ochii şi-o întrebă cu mult interes :

— Singură? Se poate?

— Adică nu aştept nimic de la alţii... — se vedea că-i face plăcere Klavei să vorbească despre asta. Mă distrez singură... Lucrez, şi iată că mi se năzar fel de fel de cîntece. Mi le cînt eu singură. Şi unele îmi ies atît de frumoase! Numai că nu le cînt tare: nu mă ajută vocea. Sau alteori, cînd merg să mă plimb, mă gîndesc la tot felul de întîmplări. Ca în cărţi. Se face că, umblînd pe stradă, întîlnesc pe cineva şi-l scap de la moarte... sau mă salvează el... Ne îndrăgostim unul de celălalt de la prima privire... Noaptea, cînd mă culc, torc în minte poveşti. Prima frază o iau la întîmplare: Mergea odată un ţăran prin pădure şi iată că pe o cracă vede o pasăre minunată, pasărea paradisului, care-i vorbeşte cu voce de om şi-i spune: „Opreşte-te, nenorocitule!"... Pe urmă presupun de ce şi pentru ce i-o fi zis aşa... Cîteodată basmul se deapănă atît de frumos, încît mai că-mi vine să-l scriu...

Focul se înteţea. Dacă te uiţi multă vreme ţintă la flăcările unui foc, desprinzîndu-te de tot ce-i în jur, poţi vedea în limbile acelea jucăuşe, ca nişte şerpi, închipuiri nebănuite. Klava vedea cîmpuri de luptă, oraşe, stoluri uriaşe de păsări speriate, cavaleri din basme cu cozi aspre de păr de cal spînzurîndu-le din vîrful coifului.

Tonia privea şi ea focul, dar nu vedea nimic, numai flăcările.

— Ştiţi voi, fetelor — continuă cu patimă Klava — la ce m-am gîndit eu în timp ce aşteptam la comitetul orăşenesc? Ce-ar fi dacă... aşa... mă gîndeam... toate ne-am schimba dintr-o dată profesiunile? Dacă am deveni altele? Ori să-l luăm, de pildă, pe Grişa Isakov. E torcător, student al facultăţii muncitoreşti şi poet. Se vede acest lucru la el? Da, se vede! Te uiţi la spatele lui şi înţelegi dintr-o dată că e torcător, iar dacă îl priveşti în ochi, vezi că ai înaintea ta un poet... Ţineţi minte că am văzut la Casa de Cultură un balet? Ia să presupunem că Grişa s-ar face... balerin!

Lilka chicoti:

— Hiii!... Să-l vezi pe Grişa în tricou!

Şi deodată se porniră pe un rîs nestăpînit.

Sonia însă clătină supărată din cap.

— Nu-i vorba de tricou — reluă Klava. Gîndurile ei erau mai adînci şi i se păreau foarte importante. Gîndiţi-vă, ce face el acum, cum trăieşte? Lucrează, se gîndeşte la producţie, scrie versuri. Dar altminteri, care i-ar fi fost viaţa? Ar fi exersat desigur în faţa oglinzii, studiindu-şi fiecare gest, fiece mişcare, s-ar fi îngrijit de costume, ar fi dorit să fie cît mai frumos... Grijile nu i-ar mai fi fost aceleaşi, altele i-ar fi fost gîndurile.

Lilka se tăvălea de rîs închipuindu-şi-l pe Grişa făcînd paşi de balet.

— Sau uite, eu, de pildă. Ce-aţi zice voi dacă n-aş mai fi ce sînt, ci o călăreaţă de circ? Aş mai putea oare să fiu comsomolistă?

Tonia îşi înălţă deodată capul şi i-o reteză cu asprime:

— Comsomolistă poţi să fii, orice îndeletnicire ai avea. Apoi se întoarse iarăşi cu faţa la perete.

— Bineînţeles — consimţi Klava, fără chef. Numai că... ia închipuiţi-vă o fată ca mine zburînd deodată în mijlocul arenei, într-o fustuliţă atîtica şi cu fluturaşi de aur, cu o pălărie cu pană albă, într-un picior pe cal şi cu mîna întinsă în aer: voilà! Ştiţi, aşa cum fac ele...

Se uită la Tonia, care sta cu spatele, făcu şireată cu ochiul şi urmă:

— Sau imaginaţi-v-o pe Tonia în rolul unei cîntăreţe celebre, purtînd rochie de mătase cu trenă, braţele goale, pelerină de blană pe umeri ; închipuiţi-vă că ar veni şi s-ar aşeza lîngă pian, că ar face pianistului semn cu capul să înceapă şi ar cînta să răsune toată sala: *„Bate inima sărmana, ochii-mi sînt înceţoşaţi....“*

Lilka şi Sonia rîdeau. Tonia bombăni nemulţumită:

— Toate astea-s prostii!

Se ridică şi, tăcută, ieşi din odaie.

— Phui, ce uscătură... — aruncă repede din urmă Sonia, oftînd. Se temea de Tonia.

Tonia se întoarse cu un mic ceaun cu cartofi şi, răsturnîndu-şi-i în poală, începu să-i cureţe. Lilka luă şi ea un cuţit şi se apucă să-i ajute. Klava şi Sonia tăceau. Le trecuse cheful de vorbă, din pricina ursuzei de Tonia.

Dar iată că, pe neaşteptate, Tonia începu să vorbească pe un ton plin de blîndeţe:

— Fetelor, v-am povestit vreodată despre maică-mea ?

Pe faţa ei trecu o umbră de nelinişte, poate chiar de teamă că fetele n-or să vrea s-o asculte. Klava însă o încurajă :

— Nu, nu ne-ai povestit niciodată.

Lilka încremeni cu cuţitul în mînă, parcă mirîndu-se că şi Tonia a avut mamă.

— Uite — începu Tonia şi-şi trecu dosul mîinii peste frunte — tu, chiar singură, te simţi fericită. În mine însă s-a adunat atîta ură şi invidie...

Lilka scăpă cuţitul din mînă.

Tonia vorbea tăios, cu vocea puţin răguşită, iar mîinile ei curăţau repede şi cu dibăcie cartofi.

— Fiecare om are necazuri pe lume. Dar nu-i este dat oricui să vadă lucruri de care să-i fie ruşine chiar să le povestească... Eu însă, de cînd mă ţin minte, am trăit într-un closet... Da, într-un closet public dintr-un parc. Era un parc mare, comunal. Şi avea W. C.-ul cît o casă întreagă : jumătate pentru bărbaţi, jumătate pentru femei. Mama era femeie de serviciu acolo. E drept că la început şedeam în altă parte cu casa, dar pe urmă, dacă a murit tata, ne-am mutat cu totul acolo. Eram trei copii, toţi mici: soră-mea, eu şi un frăţior. Locuiam în jumătatea rezervată femeilor ; de-a lungul unui

perete erau înşirate scaunele cu despărţituri între ele, iar în peretele celălalt era o ferestruie mînjită cu var. Acolo, sub ochiul acela de geam, stăteam noi. Se afla în odăiţă un pat şi un dulăpior. Mîncam pe pat şi dormeam tot acolo, toţi patru împreună. Pe urmă a murit soră-mea şi am rămas numai eu cu frate-meu şi cu mama. Nu mai simţeam putoarea dimprejur, ne obişnuiserăm...

Tăcu, apoi începu din nou să vorbească, nemaiuitîndu-se la nimeni:

— Intrau pe-acolo doamne. Intrau fel de fel de fete... Mai toate vesele, venind de la plimbare. Ne dădeau cîteva copeici. Uneori ne cereau cîte un ac cu aţă. Sau le căşuna să-şi curăţe pantofii. Odată a intrat o cucoană din lumea bună, cu fiicele ei. Fetiţele, gemene, erau cam de vîrsta mea. Le-am privit cu ochi mari de copil. Aveau lingerie cu dantelă şi pălării de pai cu panglici; panglicile le atîrnau pe spate. Cucoana se tot încrunta, totul i se părea murdar şi le spunea într-una fetiţelor: „Aveţi grijă unde călcaţi, aveţi grijă să nu vă atingeţi de nimic. Ce infecţie! Aici totul este o infecţie..."

Tonia scăpă din mînă cartoful, se plecă după el şi rămase aşa.

— Doamne, Tonicika — izbucni Lilka — dar noi n-am ştiut nimic!

Fata îşi ridică brusc fruntea şi urmă cu vocea puţin răguşită, dar egală, de parcă nici n-ar fi auzit cuvintele Lilkăi:

— ...Cînd fratele meu a mai crescut — îl ştiţi voi, Nikolai, matematicianul, care a fost pe aici astă iarnă — ne era şi mai greu. Se făcuse vlăjgan mare, şi tare ne mai încurca, bietul de el. Am început să-l gonim de pe acasă. Toată ziua, pînă tîrziu noaptea, umbla teleleu. Noi mîncam, iar lui îi scoteam afară blidul cu cîte ceva, ca unui cîine, pe stradă. Iarna însă, cînd era tare frig, tot îl culcam în pat şi-l înveleam cu boarfele noastre; iar mama îi acoperea capul, să nu-l vadă nimeni, şi se pornea pe plîns...

Lilka începuse să se smiorcăie abia mai stăpînindu-şi lacrimile.

Tonia îi făcu a supărare un semn din mînă şi îşi urmă liniştită firul destăinuirii:

— După aceea ne-am îmbolnăvit de tifos. Mama a murit, pe fratele meu l-au dat la un orfelinat, iar pe mine, în timpul revoluţiei, a venit unchiu-meu şi m-a adus încoace. Mama era de aici, din Ivanovo, iar pe unchiu-meu îl cunoaşteţi, e astăzi maistru. Intr-o bună zi a venit la noi Evgrafov, bătrînul ţesător, cel care lucrează şi-acum la acelaşi etaj cu Sonia. Pe mama o ştia de mică... A venit să mă vadă pe mine... aveam atunci vreo nouă ani! S-a uitat îndelung la mine, m-a mîngîiat pe cap şi mi-a zis: „Semeni cu maică-ta. Te recunosc. Numai că Oliuşka era veselă. Şi tare îi mai plăcea să cînte! Cîteodată, în timpul repaosului de la prînz, o zbughea afară în curte şi începea să cînte. Şi grozav îi mai zicea; uitau ceilalţi de toate ale lor, ascultînd-o. Chiar şi patronul se oprea cîteodată s-o asculte. S-o fi auzit-o cînd cînta: *„Poiană, poienița mea!"*... Mai tîrziu, zicea Evgrafov, am ascultat cîntăreţe, am fost şi la operă de cîteva ori, dar o voce ca a ei n-am mai auzit..."

Tonia sări deodată în picioare, scăpînd pe jos cartofii din poală, şi fugi afară din odaie.

Toate celelalte tăceau ferindu-şi privirile.

Pe urmă Klava se năpusti afară după Tonia. O găsi în gangul întunecat: plîngea de ţi se rupea inima. Klava o îmbrăţişă şi începură să plîngă amîndouă.

CAPITOLUL V

Scăldată în razele calde ale soarelui de primăvară, Odesa părea un oraş de aur. Ca întotdeauna primăvara şi vara, se părea că nicăieri nu lucrează nimeni, atît de multă lume se plimba alene pe străzi, atît de mulţi erau oamenii care, deşi poate abia ieşiseră de la o muncă anevoioasă, prin fiece mişcare a lor, prin întreaga lor înfăţişare vădeau a fi nişte plimbăreţi fără treabă, pentru care nu există pe lume altceva decît veselele străzi ale Odesei, scăldate în soare, pălăvrăgeala

şi marea albastră de la orizont. În gloata aceea, la fel de leneş şi de încet, doi tineri abia îşi tîrau picioarele, rotindu-şi, ca şi ceilalţi, ochii în toate părţile şi vorbind fără grabă. Unul era voinic, înalt şi lat în spete, un minunat exemplar, model de frumuseţe şi putere bărbătească, celălalt, slab şi sfrijit, atît de pirpiriu, încît părea mai degrabă un adolescent sau chiar un băieţaş. În timp ce primul îşi desfăcuse haina, lăsîndu-şi liber în bătaia soarelui pieptul ars de soare şi acoperit de un tricou în dungi, cel de-al doilea se strîngea şi mai înfrigurat în pardesiul pe care nu se încumeta să-l lepede.

Cei doi prieteni erau cunoscuţi în toată Odesa, şi mai cu seamă la şantierul naval unde lucrau : unul, cel mai bun înaintaş al echipei de fotbal a şantierului, Ghenadi Kaliujnîi, celălalt, vestitul inventator din uzină, Sioma Altşuler, amîndoi lăcătuşi, amîndoi de baştină din Odesa, nedespărţiţi şi legaţi pentru totdeauna printr-o trainică prietenie.

Înălţîndu-şi sprîncenele-i stufoase, Sioma întrebă :

— Parcă ştiu ei ce pot şi ce nu pot ?

După o pauză, Ghenadi răspunse :

— Păi le-am spus eu : dacă-i nevoie de urnit pietre din loc, trimiteţi-mă pe mine. Dar dacă-i vorba de urnit creierii, cine s-o facă, dacă nu Sioma Altşuler ? Ziceau însă că sănătatea ta e şubredă şi că uzina nu te lasă să pleci. Pretind c-o să te scoată inginer şi că ai să ajungi mîndria uzinei noastre.

Sioma se gîndi puţin înainte de a vorbi din nou :

— Dar tu... ce, tu nu eşti mîndria uzinei ? Să vedem cine o să mai bage goluri cînd vom juca împotriva Kievului ! Şi-or fi închipuind că am să le fac eu acest oficiu... ori poate secretarul comitetului raional !...

Merseră mult timp fără să vorbească, pînă ajunseră la stadion şi intrară înăuntru.

Terenul de fotbal care îi ademenea cu întinderea lui verde era înconjurat din toate părţile de tribune, pline de o mulţime tălăzuitoare şi zgomotoasă.

Sioma sparse tăcerea :

— Eu mă duc să le spun că sînt nişte proşti. Dacă aşa au înţeles ei, că acolo-i nevoie numai de zdrahoni ca tine, apăi mai bine să-şi ia tălpăşiţa pînă nu-i iau alţii la goană.

Ghenadi vru să-i răspundă ceva, dar Sioma nu mai era lîngă el. O pornise repede înapoi, fluturîndu-şi în mers pulpanele pardesiului. Ghenadi se opri în loc, privind puţin după el, apoi se îndreptă spre vestiar.

În ziua aceea avea să se desfăşoare primul meci al primăverii. Deşi era un meci amical, se părea că toată neastîmpărata şi curioasa Odesă se adunase în tribunele stadionului. Iar atunci cînd cele două echipe, a metalurgiştilor în tricouri vărgat-albastre, şi a Organizaţiei Comerciale Locale în tricouri roş-negre, apărură pe teren, alergînd degajat, miile de spectatori încremeniră pregătindu-se să aplaude şi să se bucure chiar de la primele lovituri în minge.

Arbitrul, gras — lipsit de mulţi ani de posibilitatea de a participa personal la joc, dar simţind încă fiorii desfătării numai la vederea balonului — îşi supse pîntecul, aruncă o privire severă în jur şi duse fluierul la buze cu un gest domol dar solemn, aşa cum un gornist îşi ridică goarna în timpul unei parade.

Mingea zbură din picior în picior, apoi, lovită puternic de un fundaş, se înălţă sus de tot, pluti o clipă de parcă ar fi fost sprijinită de miile de priviri lacome ale spectatorilor şi, pierzîndu-şi puterile, căzu jos în mijlocul unui fremătător ghem de jucători. Din ghem se desprinse un singur corp roşu-negru, şi deodată, lovită cu capul, mingea prinse iarăşi viaţă şi zbură, dar imediat un alt picior dibaci îi bară drumul; mingea sări într-o parte, alt picior o lovi... şi tot aşa. Jocul începuse.

În acest timp la comitetul raional de comsomol din Odesa, în faţa comisiei de selecţionare a comsomoliştilor mobilizaţi pentru Orientul Îndepărtat, Sioma Altşuler ţinea un adevărat discurs, încrucişîndu-şi mîndru pe piept uscăţivele lui mîini nervoase.

— Vă întreb: sînteţi conştienţi de ceea ce faceţi şi de ceea ce-ar trebui să faceţi? Sau te pomeneşti că n-aţi studiat încă niciodată materialismul istoric şi rolul personalităţii în istorie? Ştiţi cine a fost Napoleon? Ori poate că voi, pe toţi cei care nu sînt Napoleoni, nici nu-i luaţi în seamă?

— Nu cumva eşti chiar Napoleon ? întrebă ironic preşedintele comisiei. În cazul ăsta îmi pare bine de cunoştinţă.

Dar Sioma nu se sinchisi :

— Îmi îngădui să vă aduc aminte — continuă el fără să se tulbure — că Napoleon era mic de stat şi că Suvorov nu era mai înalt ca mine. Cu toate astea numele lor îl ştie astăzi orice elev, pe cîtă vreme numele voastre, cine le pomeneşte ? Acum nu mai e ca pe vremea ţarului, să înlăturaţi oamenii mai prizăriţi. Ce dacă nu m-am născut spătos ? ! O să-mi porunciţi cumva să mă spînzur ori să stau acasă pînă mai cresc ? Dacă voi credeţi că numai vlăjganii voinici ca prietenul meu Kaliujnîi sînt oameni, atunci luaţi-mi carnetul de comsomolist şi să nu-mi mai vorbiţi mie de mîndria uzinei. Iar dacă şi eu sînt om şi comsomolist, daţi-mi foaia de drum şi să nu mai vorbim de statura mea. Sînt hotărît să contribui la construirea socialismului în Orientul Îndepărtat şi aş vrea să văd cine poate să mă împiedice ?

Zîmbetul ironic se ştersese de mult de pe faţa preşedintelui comisiei.

— Bine, să nu mai vorbim de statura ta — spuse el. Crezi însă că socialismul se construieşte numai în Orient ? Parcă aici, în uzină, nu-l poţi construi ?

Sioma dădu din mînă şi începu să rîdă dispreţuitor :

— Cînd oamenii vor fi aici mai necesari decît în Orientul Îndepărtat, am să mă întorc şi o să se întoarcă şi Ghenka. Dar dacă astăzi comsomoliştii sînt chemaţi acolo, cu ce drept mă opriţi voi ? Şi cum puteţi crede că Ghenadi Kaliujnîi va pleca, iar eu voi rămîne, cînd toată Odesa ştie că n-a fost zi pînă acum în care noi să nu ne fi întîlnit ; chiar şi-atunci cînd echipa şantierului a plecat la Nikolaevsk... nu mi-am luat concediu şi-am plecat împreună cu el ?

Nimeni din comisie nu mai găsi nici un fel de obiecţiune. Iar Sioma, dîndu-şi seama că victoria era de partea lui, le ceru :

— Daţi-mi un chestionar, completaţi-mi foaia de drum şi nu mă mai ţineţi că a început meciul ; eu nu pricep cum puteţi sta aici, cînd toată lumea e la stadion ! Ori poate... mai ştii !?... socotiţi că sportul nu-i o treabă demnă de comsomolişti...

Pe stadion, înaintaşii echipei cu tricouri vărgat-albastre atacau viguros poarta roş-negrilor, iar în mijlocul atenţiei generale se aflau Ghenka Kaliujnîi şi Boris Haimovici... Nimeni nu se strecura mai bine ca ei cu mingea printre adversarii iuţi şi îndemînatici : balonul trecea ca tras cu sfoara de la unul la altul ; iată c-a zburat în sus, Boris Haimovici deschide pe neaşteptate extrema stîngă a albaştrilor, extrema stîngă centrează precis, prin întregul labirint de picioare ; un şut al lui Ghenka Kaliujnîi şi mingea scutură deodată plasa porţii roş-negrilor ; portarul clipeşte buimăcit, apoi se uită înciudat spre tribunele transformate într-o mare de vuiete, de urlete şi de chiote, din care numai o ureche experimentată mai poate deosebi strigătele de laudă pentru învingător, de batjocurile aruncate celor învinşi.

Dar jocul nu s-a sfîrşit. Roş-negrii se avîntă în luptă dornici să egaleze cu orice preţ. Sub presiunea lor puternică, jocul se strămută la poarta albaştrilor şi aceştia nu mai reuşesc cu nici un chip să scoată balonul din careu. Toţi cei din tribune s-au ridicat în picioare. Ca să urmărească mai atent, arbitrul cel gras s-a aplecat pe vine, uitîndu-şi pentru o clipă sforţările la care îşi supune burta.

Dar iată că Ghenka Kaliujnîi, venit în apărare, cu o dibace lovitură îi ia mingea înaintaşului advers şi, cu o pasă scurtă, i-o trimete lui Boris. Balonul reluat trece în jumătatea de teren a adversarilor. Ghenka zvîcneşte printre fundaşi şi ca o pasăre zboară spre minge ; în urma lui aleargă şi albaştrii şi roş-negrii. Ghenka a ajuns balonul şi se îndreaptă spre poartă ; din tribună se aud urlete de entuziasm şi deodată, dintre toate vocile spectatorilor, se desprinde răspicat o voce bine cunoscută :

— Atenţie, Ghenka, te-atacă !

Era Sioma care, strecurat pînă la grilaj, strîngea spasmodic sîrma împletită, urmărind salturile mingii mînate din urmă de sprintena făptură a prietenului său.

Iată, un adversar îl ajunge din urmă... Trebuie să strige să-l pună în gardă !

Dar Ghenka a şi tras. Portarul a respins mingea, iar Boris, fără să stea pe gînduri, trage iarăşi la poartă. Mingea este din nou respinsă de roş-negri ; portarul, asudat, îşi

şterge fruntea, Ghenka atacă însă fulgerător şi, din mers, trage al treilea şut la poartă.

— Ghencik ! Ghencik ! Ghencik ! urlă Sioma, complet ieşit din minţi de fericire, şi bate din palme.

Pardesiul saltă pe firavul lui trup, iar în ochi îi lucesc lacrimi. Dar nimeni nu-l bagă în seamă, căci în jurul lui, pretutindeni, toţi aplaudă şi răcnesc, încît fluierul arbitrului, care anunţă pauza, e înecat în vacarm... Şi deodată, un om sare jos din tribună, pe urmă altul, al treilea, al zecilea, al o sutălea, pînă ce terenul se umple ; nici o putere nu mai poate stăvili acum această spontană manifestare de simpatie.

Lîngă Ghenka Kaliujnîi, pe care mai cu seamă îl înconjoară gloata suporterilor, iată-l şi pe secretarul comitetului raional de comsomol. Şi el e palid de emoţie, îi strînge mîna lui Ghenka şi-i spune, încercînd să-şi păstreze o faţă senină şi un glas de o domoală, dar certă superioritate :

— Măi Kaliujnîi, uite care-i povestea : n-ar fi trebuit să-ţi dăm drumul să pleci. Fă o cerere. Invocă şi tu un motiv familiar, ceva. Comitetul raional îşi va revizui hotărîrea.

Dar arbitrul fluieră cu desperare. Cei din serviciul de ordine încearcă să împrăştie publicul, trimiţîndu-l îndărăt spre tribune.

Fotbaliştii îşi reiau locurile pe teren şi jocul reîncepe în acelaşi ritm dinamic. Înecîndu-se de emoţie, secretarul comitetului raional urlă laolaltă cu ceilalţi, dînd cu totul uitării acel calm superior de care ar fi trebuit să dea dovadă un conducător :

— Pasaţi-i lui Kaliujnîi, lăsaţi-l pe el !

La trei paşi mai încolo, încleştat de grilaj, Sioma răcneşte şi el din răsputeri :

— Haide Ghencik ! Hai tu, Ghencik !

Peste zgomotoasa Odesă, peste marea liniştită, apunea soarele...

Arbitrul cel gras se îndrepta spre casă, înconjurat de un grup de suporteri. El gîfîia urcînd anevoie scările spre oraş, vorbindu-le totuşi întretăiat celor din jur, care îl ascultau cu atenţie :

— Nici la fotbal nu faci nimic fără minte. Aţi văzut la Kaliujnîi ? Orice s-ar spune, joacă inteligent !...

Kaliujnîi şi Sioma mergeau şi ei împreună, ferindu-se însă din calea mulţimii.

La început n-au vorbit, retrăind bucuria victoriei. Dar pe Sioma nu-l mai răbda inima să tacă :

— Ştii, s-a aranjat... Mi-au cerut iertare şi mi-au şi dat foaia de drum... Uite-o aici, în buzunar... Aşa că n-ai să pleci singur, te însoţesc.

Ghenka se întoarse şi-l măsură de sus pînă jos pe prietenul său. Şi-l întreabă numaí atît :

— E absolut totul gata ?

— Sigur că da, iscălit şi ştampilat ! îi întări bucuros Sioma

Kaliujnîi tăcu.

— Dar ce voia secretarul ? întrebă Sioma după o clipă.

Ghenka ridică din umeri :

— Ştiu eu ?... Aşa... a ţinut să-mi strîngă mîna prietenește şi să-mi ureze succes. Atîta doar...

Cei doi prieteni îşi continuară drumul spre casa lui Sioma Altşuler. Dar abia deschise Sioma uşa, că în toată locuinţa răsună un cor întreg de sonerii : era sistemul de semnalizare inventat de el. Din bucătărie ieşi speriată maică-sa, care încă nu se obişnuise cu aceste zbîrnîieli.

— Mamă — o rugă Sioma — strînge-mi lucrurile, că poimîine plecăm spre Orientul Îndepărtat.

Băieţii intrară apoi în odaia ticsită de reţele de sîrmă, plină pînă la refuz de aparate de radio, fel de fel de modele şi obiecte metalice. Sioma deschise larg fereastra, apăsă pe un buton şi în faţa geamului prinse să se rotească iute o elice, care primeni aerul stătut al camerii. Era un ventilator instalat de el.

— Mamă — o chemă Sioma înăuntru. Ascultă-mă cu atenţie. Aparatul acesta de radio ţi-l dăruiesc ţie, ca să asculţi ce spune şi să te cultivi. Numai că trebuie să-ţi iei şi un calendar, ca să ştii să-i încarci bateriile la fiecare şase săptămîni. Celălalt aparat am să-l dăruiesc mamei lui Ghenka, să mai afle şi ea ce e în lume. Toate „drăcoveniile" astea, cum le spui dumneata, care v-au stînjenit atîta, le ascund eu în cămară, dar să ştiţi : dacă dispare ceva de acolo, chiar numai un şurub, atunci răspundeţi cu capul. Auzi, mamă ?

Biata femeie plîngea. Din bucătărie se auzi o şuierătură neaşteptată.

— Hai, mamă, încetează cu plînsul. N-auzi ? Fierbe apa în ceainic. Sioma se apropie de ea şi o conduse cu multă duioşie pînă la uşă.

Aici, în mijlocul sutelor de născociri ticluite cu dragoste de propriile lui mîini, îl cuprinse şi pe el un val de duioşie.

CAPITOLUL VI

Cumpărătorii se îmbulzeau în preajma tejghelei. Katia Stavrova zvîrlea pe cîntar castraveţi muraţi şi zbîrciţi, dădea pachetul cu hîrtia udă cumpărătorului şi scotea iarăşi din butoi alţi castraveţi, ca să cîntărească pentru a suta oară aceeaşi jumătate de kilogram de murături. Castraveţii păreau că nu se mai termină. Şi aşa, toată ziua, din zori pînă-n noapte, de vedea numai verde înaintea ochilor.

Din pricina asta, nici nu-şi dădu seama că următorul cumpărător venit la rînd era unul cunoscut. Trebuie s-o facă el atentă, apucînd-o uşor de mînă.

— Tu eşti, Petka ? întrebă Katia surprinsă şi, cu dosul palmei, îşi îndepărtă şuviţa de păr alunecată pe frunte. De unde ai mai apărut ?

— Îmi fac provizii pentru drum — îi explică Petka. Mîine plec spre Magnitogorsk.

— Zău ? Nu e rău !

— Sigur, nu-i rău. Ştii ce uzină o să fie acolo ? Un colos industrial unic pe lume, poate chiar mai mult decît atît.

— Bravo ! Şi cum pleci acolo, ca specialist ?

— Ce specialist ? Ştii că eşti bine ! Dar cine o să-l construiască, bunica ?

— Naiba să vă mai priceapă ! Mare noroc au unii...

— Apropo, ai auzit că şi Volodka se duce ca montor la Dneproghes ?

— Volodka ? Nătăfleţul ăla ! ? Să se ducă de la Moscova la Mîtişci şi i-a fost lehamite !

— Uite că de data asta nu-i mai e „lehamite"... Pînă la Mîtişci ai fost şi tu, dar Dneprostroiul sau Magnitogorskul n-ai să le vezi... decît atunci cînd ai să-ţi vezi ceafa...

— Du-te la dracu !

— Te-ai supărat, Katiuşa ?

— Ţi-am spus să te duci dracului ! Hai, şterge-o ! Nu mă ţine din treabă. Mi-ai zgîndărit numai sufletul...

Petka plecă. Apoi din nou totul fu ca mai înainte : castraveţi, castraveţi, castraveţi, cîntar, cumpărători, saramura care-ţi mănîncă degetele... Şi după aceea rostogoleşte butoiul, şterge tejgheaua, predă bonurile... În sfîrşit !

La comitetul de comsomol nu era nimeni. Numai Irina. Irina şi ziarele, ale căror veşti îi sfîşiau zilnic inima... „Planul cincinal în patru ani", „Petroliştii îl îndeplinesc în doi ani şi jumătate...", „Recordul betoniştilor de la S.T.L....", „Fruntaşi în muncă : Molohov şi Anisimova...", „Portretul Anisimovei..." Iată într-adevăr un om fericit : Anisimova asta... Da, da, desigur !

— De ce oftezi ? o întrebă Irina. Eşti chemată mîine la adunarea fruntaşilor în producţie. La ora opt.

Buzele Katiei începură să tremure.

— Ce-i cu tine ?

Katia îşi lăsă capul pe masă. Irina o auzi suspinînd :

— Ce-i cu tine, Katiuşa ?! Ţi s-a întîmplat ceva ?

— Întîmplat... mie ? ! Ce vrei să mi se întîmple ?... Nu mi s-a întîmplat nimic... şi nici nu poate să mi se întîmple... Trăieşti ca-n ţarc... Nu poţi vedea nici măcar viaţa din jur. Toţi pleacă... pleacă să construiască... Oamenii se fac betonişti... montori... iar aici, tot castraveţi, şi castrave-e-e-ţi...

La început, Irina n-o putu înţelege. Cînd pricepu însă despre ce-i vorba, se supără:

— Stavrova, te rog să laşi scenele astea! Şi nu mai bîzîi, că doar eşti comsomolistă!

Pe urmă o conduse acasă şi pe drum o dojeni ca pe un copil, deşi amîndouă erau de aceeaşi vîrstă. Katia se strîngea zgribulită în palton, căci de atîta plîns i se făcuse frig.

— Nu mai pot, înţelegi, Irino? Nu mai pot!...

— Nu fi prostuţă. Dacă toţi ar pleca să construiască, cine mai serveşte aici? Spune şi tu! A fi vînzător este o în-

deletnicire onorabilă, trebuie să înțelegi asta și să-ți iubești profesiunea ta, munca ta... Iar dacă ești într-adevăr comsomolistă...

— Dar de ce tocmai eu să rămîn aici să servesc ? De ce, cînd pînă și Volodka a plecat la Dneproghes, el care la Mîtișci...

— Nu urla! Înțelege odată! Uite la ea, hal de constructoare! Nu știi decît să dai apă la șoareci!

Acasă, soțul Katiușei tăia cu multă dibăcie felii dintr-un salam ; tocmai astăzi cei de la „Industria A" primiseră cîte cinci sute de grame de persoană.

— Nu ți-a dat prin cap să aduci niște castraveciori? o întrebă el senin, îmbucînd lacom o felioară de salam cu pielița trandafirie și fragedă.

Atunci Katia nu se mai putu stăpîni. O cuprinse deodată ura față de bărbatul ei și începu să țipe la el: „Hoțule ce ești! Șobolan de cooperativă!" Răcni astfel la el toată seara și nici nu se atinse de salamul adus, deși era tare flămîndă.

A doua zi dimineață se duse în fugă la Comitetul Central al Comsomolului și ceru să fie mobilizată pentru Orientul Îndepărtat. Fuseseră mobilizați de la ei doi vînzători, iar de la „Avio-aparate", un băiat cunoscut. Cu ce era mai prejos decît ceilalți ? O să le dovedească.

De la Comitetul Central au trimis-o la comitetul local, de acolo la cel raional, așa că tot la Irina a ajuns.

— Ce-i cu tine? Ți s-a făcut de ducă? o întrebă Irina, cu dojană în glas.

— Da! răspunse Katia, cu ochii atît de scînteietori, încît n-ai mai fi putut-o ține de rău.

De la Irina porni pe același drum, de astă dată în sens invers, de jos în sus. Și cînd ajunse iar la Comitetul Central se certă îndelung ridicînd tonul, căci comisia o găsise prea slăbuță și nu voia s-o admită. Ea însă își arăta tot timpul brațele demonstrativ: „Ce vreți să-mi spuneți, sînt răi bicepșii ăștia? Nu îndeplinesc eu condițiile cerute?" Toți începură să rîdă și-i dădură foaia de drum.

Katia nu-i mărturisi însă soțului ei că pleacă voluntar. Iar el, cînd află, se revoltă. Cum se poate una ca asta: să se despartă o soție de bărbatul ei! Umblă amărît ziua întreagă pînă ce-i pieri și pofta de mîncare.

Katiei i se făcu pînă la urmă milă de el; în ultimele zile se purtă nespus de gingaş şi-l copleşi cu dragostea, iar la despărţire, în gară, aproape că nu se mai putea smulge din îmbrăţişarea de bun rămas.

Odată urcată în vagon, se simţi totuşi atît de veselă, de parcă i s-ar fi luat o povară de pe umeri. Începu să cînte marşul aviatorilor şi rîse toată seara, cîntă, îi înveseli pe toţi, încît pînă la urmă fu aleasă, cu unanimitate de voturi, „şefa distracţiilor".

Se culcă şi dormi ca în copilărie, fără vise, iar a doua zi se trezi cu mintea limpede. Un val de fericire o cuprinse. Simţea nevoia să se mişte şi organiză numaidecît „înviorarea de dimineaţă": ţinea morţiş ca tovarăşii săi de drum să nu se plictisească în cele două săptămîni de călătorie.

În cele din urmă izbuti să-l smulgă din obişnuita lui somnolenţă şi pe Kostea Perepeciko, responsabilul vagonului. Acesta se miră la început de iniţiativa ei, pe urmă îi dădu o mînă de ajutor: îi înşirui pe toţi tinerii de-a lungul culoarului; iar Katia, cocoţată pe o banchetă, le arăta exerciţiile şi comanda.

Vagonul se balansa tresărind ritmic, tinerii se clătinau şi se loveau unii de ceilalţi, dar jocul le plăcea tuturora.

Katia comanda imitînd vocea crainicului de la radio. Şi amintindu-şi de anii cînd era pionieră şi făcea exerciţii de înviorare, simţea parcă razele soarelui, din belşug risipite pe faţa ei proaspătă.

CAPITOLUL VII

La ceasul acela cenuşiu al revărsării zorilor, zidurile golaşe ale casei neterminate încă, erau întunecoase şi pustii. Schelele singuratice păreau peste măsură de mari. Paşii răsunau înăbuşit.

Valka Besonov urcă treptele schelei, ducîndu-se la locul lui de muncă — o porţiune de zid — şi de acolo, de sus, privi peste străzi, acoperişuri şi copaci. Oraşul încă adormit

i se întindea la picioare, liniştit şi măreţ. În ceaţa albăstrie se conturau vag statuile de pe acoperişurile palatelor, apele Nevei luceau cu reflexe de oţel, iar săgeata de pe turnul fortăreţei Petru şi Pavel, aidoma unui pumnal, străpungea cerul, împurpurat către miazăzi.

Pe străzi abia începea freamătul obişnuit al dimineţii. Limuzinele nu se zăreau încă, în schimb, neobosite, camioanele zburau în plină viteză.

Oraşul era la fel ca întotdeauna, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Valka se întoarse şi se apucă să cerceteze zidul. Întîi îl pipăi cu mîna. Apoi se întoarse cu spatele, simţind că nimic nu-l mai bucură.

Convorbirea avută cu o zi înainte la comitetul raional îi veni din nou în minte, cu toate amănuntele ei jignitoare. Şi doar se dusese plin de veselie, se dusese cu drag. Se simţea mîndru ori de cîte ori se ducea acolo, căci îl chemau numai la consfătuiri solemne, ca să-l premieze, ori pentru chestiuni în legătură cu „Cavaleria uşoară“ [1], şi întotdeauna era întîmpinat ca un erou.

De astă dată însă totul ieşise pe dos. A intrat la secretarul comitetului raional de comsomol şi acesta l-a întrebat dacă este căsătorit, unde-i sînt părinţii, cîţi ani are, iar pe urmă i-a trîntit fără nici un menajament:

— Pregăteşte-te, prietene, că pleci în Orientul Îndepărtat. Comsomolul te mobilizează.

Desigur că în cele cîteva cuvinte nu era nimic jignitor. Ba Valka s-a bucurat chiar, întrebînd cu un anume înţeles:

— Japonezii?

— Nu — i-a răspuns zîmbind secretarul, iar lui Valka i s-a părut că în acel zîmbet desluşeşte batjocura. Nu pleci ca soldat, ci te duci să lucrezi.

— Cum adică „să lucrez“? a întrebat Valka neînţelegînd.

— Simplu, aşa cum lucrezi şi aici. Să construieşti, să tencuieşti. Mobilizare pe linie de Comsomol, pricepi?

Atunci a simţit cum i se urcă sîngele în obraz de ciudă.

---

[1] „Cavaleria uşoară“ — mişcare iniţiată de Comsomol, avînd drept scop lichidarea lipsurilor în muncă, pe calea unor raiduri inopinate. (n.r.)

— Şi altul n-aţi putut găsi ?

— Dar pe tine de ce să nu te trimitem?

— Puteţi trimite pe oricine, nu pe cel mai bun udarnic, pe cel mai bun brigadier al construcţiei.

— Ba tocmai de-aia te trimitem pe tine, pentru că eşti cel mai bun udarnic! Şi din nou lui Valka i s-a părut că desluşeşte ironie în glasul secretarului. Acolo doar n-au nevoie de elemente slabe !

— Mulţumesc pentru consolare! a început să urle Valka lovind cu pumnul în masă. Am lucrat fără preget, iar acum mă trimiteţi la dracu-n praznic? Trei ani de zile fără o zi lipsă, fără întîrzieri, cu planul mereu îndeplinit, n-am dat niciodată mai puţin de o sută cincizeci la sută... Cît despre calitate... Ştiţi prea bine că aşa cum lucrez eu, nu lucrează nici cei mai buni zidari!... Şi acum, asta vă e recunoştinţa? Mulţumesc! Dacă-i vorba aşa, n-aveţi decît să plecaţi voi!

Atunci s-a petrecut tocmai ceea ce nu l-a mai lăsat să închidă ochii toată noaptea şi l-a gonit de-acasă în zori, aducîndu-l spre aceste schele pustii, dar atît de bine cunoscute lui. Secretarul comitetului raional a dat ocol mesei, s-a oprit în faţa lui Valka şi i-a spus dispreţuitor:

— Eşti fruntaş în muncă şi erou în producţie, dar sufletul nu ţi-e de comsomolist. Eşti un laş. Ai înţeles? Numai laşii, care tremură pentru pielea lor, pot judeca aşa cum ai judecat tu. Du-te acasă, gîndeşte-te bine şi pe urmă să vii să-mi vorbeşti. Ai priceput?

Bineînţeles, discuţia abia începuse, ar fi trebuit să riposteze, să explice, să contrazică, să se corecteze... Acum Valka îşi dădea seama de asta. Atunci însă, sub primul impuls, a răsturnat scaunul zvîrlindu-l cît colo, a trîntit prima uşă, pe urmă şi pe a doua, pe a treia, pînă cînd s-a trezit singur în stradă. El, laş? Dar unde s-a mai pomenit ca pe cel mai bun udarnic să-l ia tocmai la începutul sezonului de construcţie şi să-l arunce unde-a înţărcat dracu copiii? „Ai înţeles? Ai priceput?“ Nu, n-a înţeles, n-avea ce să înţeleagă. „Apăi dacă-i vorba pe-aşa, tovarăşe secretar, află că pe Valentin Besonov n-o să-l porţi de nas ca pe un prost. O să vedem noi pînă la urmă care pe care!... Am să mă duc la comitetul regional de partid. Pînă acolo am să merg şi n-am să capitulez“.

Toată noaptea şi-a repetat aceste cuvinte. Iar acum, suit pe schelele pustii, lîngă zidul gol, propriile lui vorbe îi răsunau în urechi, pătrunzătoare şi hotărîte. Numai că ele nu-l puteau salva. De tine însuţi nu te poţi ascunde în dosul unor biete cuvinte, iar el simţea în toată făptura un foc năprasnic, simţea cum îl roade obida. În viaţa fericită şi lină de pînă atunci se frînsese ceva. Bineînţeles, ar mai fi putut lucra, se simţea în stare să lupte pentru a-şi cîştiga dreptul de-a fi socotit cel mai bun zidar, mai trăgea încă nădejde să realizeze un record nemaiîntîlnit de depăşire a planului, record care să-i sperie şi pe cei care îi stau împotrivă...

Dar în dimineaţa aceea nici măcar treaba nu mergea cu spor.

Valka puse pe gînduri întreaga brigadă: aerul acela fioros nu era al lui şi nicicînd nu l-au mai auzit oamenii zbierînd cu atîta mînie. Mîinile îi trădau nervozitatea; se mişcau fără obişnuita lor dibăcie, iar tencuiala se aşternea în silă şi la nimereală, cum se întîmpla, zgrunţuroasă, neascultătoare; vîntul rece îl scotea din pepeni, şi iarăşi îl apuca ciuda cînd de la înălţimea etajului al şaselea privea strada, strada care ajunsese să-l plictisească. Îl enervau şi firele tramvaielor, şi forfota pietonilor neghiobi, care se stinghereau unii pe alţii în mers.

Pe la ora nouă, pe schelă se urcă un necunoscut. Omul se uita peste tot gospodăreşte, cu ochi de cunoscător, şi numai călcătura lui atentă îl trăda că-i străin. Să fie oare de la trust? Dar de la trust nu vine nimeni aşa de dimineaţă. De altfel cînd soseau şefii trustului, trimiteau imediat după şeful de lucrări şi numai însoţit de el făceau înconjurul şantierului.

Omul venit acum, mic de stat, nu mai era tînăr şi avea corpul împlinit. Tunica de croială militară, descheiată la guler, lăsa să i se vadă un gît puternic, dar scurt. Ochii lui pătrunzători erau luminaţi de o sclipire veselă, deşi în liniile hotărîte ale gurii se putea citi îngrijorarea. Străinul dădu peste doi oameni care stăteau degeaba şi îi întrebă ceva. Din ochi îi dispăru orice licăr de veselie, privirile îi erau acum aspre.

Pe schele, în sus, poticnindu-se, şeful de lucrări venea într-un suflet; niciodată nu-l văzuse nimeni atît de îngrijorat.

Valka îşi vedea de treabă, privind cu coada ochiului, dar plin de interes la necunoscut. Lucrul lui mergea cu totul altfel, mîinile îşi recăpătaseră dibăcia lor obişnuită. Şi ca întotdeauna în astfel de momente, îl cuprinsese o anumită desfătare. Acum ar fi dorit ca măiestria mişcărilor lui să fie remarcată. Nu ştia cine-i omul acela, dar văzuse cum cei doi leneşi au pus ruşinaţi mîna pe roabe. Vedea de asemenea cum ceilalţi zidari îl salută cu deosebită bunăcuviinţă şi cum omul în tunică le răspunde vesel la salut, oprindu-se mereu, întrebînd şi pipăind cu degetul tencuiala.

„Cine o fi?"

Faţa lui îi părea cunoscută, dar Valka nu-şi putea aminti unde a mai văzut el acea gură fermă şi acel zîmbet, gîtul scurt, dar puternic, care unea atît de armonios capul cu trăsături energice de trupul vînjos.

— Acesta-i Besonov, cel mai bun dintre brigadierii noştri — răsună în spate glasul şefului de lucrări.

Valka se întoarse şi salută nehotărît.

Necunoscutul zîmbi.

Şi în clipa aceea Valka îl şi recunoscu; îl recunoscu după nestăpînitu-i zîmbet — sincer, deschis, simplu, care l-ar fi deosebit dintr-o sută de oameni la fel — după acel zîmbet luminos, caracteristic... Da, numai el ştia să zîmbească astfel.

— Bună ziua!... strigă Valka, dar se opri: de emoţie îi uitase numele, numele atît de cunoscut şi de drag.

— Ei, cum merge lucrul, tovarăşe Besonov? Ce greutăţi ai?

Valka auzea această voce pentru întîia oară, dar i se părea că o recunoaşte; era o voce puternică, dar caldă, aidoma înfăţişării bărbăteşti şi prietenoase a omului din faţa lui.

— Şaptezeci la sută peste plan! raportă Valka roşind de plăcere. Dar îşi aminti pe loc şi se plînse: Greutăţi? Hei, sînt multe. Greutăţi... Am tencuit pavilionul şapte, iar tîmplarii cînd au montat uşile şi ferestrele, au ştirbit tencuiala peste tot, aşa încît a trebuit să facem totul din nou. Oare-i bine aşa?

Şeful de lucrări începu să se dezvinovăţească.

Valka lucra mai departe, cu spor. Sub privirea care-l urmărea şi-l preţuia, mîinile lui îşi recăpătaseră deplina virtuozitate din zilele bune. Amîndoi iubeau munca făcută cu pricepere şi chibzuinţă, fiindcă amîndoi — şi Valka şi celălalt — îi pricepeau tîlcul. Valka simţea de unde vine înţelegerea şi încîntarea care-i unise ; inima i se zbătea puternic în piept, un val de fericire îl cuprinse, dar nu izbutea totuşi să-şi amintească numele omului de lîngă el, nume cunoscut ţării întregi.

Cînd însă acesta dădu să se îndepărteze, smulgîndu-se anevoie din ritmul muncii pline de zel şi îndemînatice, Valka îşi aminti deodată totul şi, sub imboldul primei impresii, strigă neştiind încă de ce o face:

— Serghei Mironovici!

Kirov se întoarse. Din nou privea vesel şi aştepta zîmbind înţelegător. Valka simţi în acel zîmbet o atenţie plină de dragoste faţă de el, faţă de oameni, faţă de viaţa însăşi. Pentru acest om minunat, viaţa nu mai părea să fie un şir de greutăţi zilnice ce trebuiau învinse, ci o cale largă şi fericită, pe parcursul căreia chiar piedicile te bucură prin cumpătarea şi dîrzenia cu care le înfrunţi, printr-o adîncă şi sănătoasă încredere în tine, prin faptul că viaţa aceasta e încălzită de flacăra unei inimi mari.

Fără să-şi dea seama, Valka se simţi cucerit de puternica vigoare a celuilalt şi, cu o intonaţie neaşteptat de fericită, rosti:

— Serghei Mironovici, Comsomolul mă mobilizează pentru Orientul Îndepărtat.

Kirov îl bătu pe umăr:

— Bravo ! Vezi să nu ne faci de ocară pe-acolo ! Să nu întuneci sau să ştirbeşti cumva prestigiul Leningradului ! Apoi îl întrebă prietenește: Îţi pare bine că pleci?

Mai tîrziu, Valka nu şi-a putut explica nici el singur ce se petrecuse cu el în cele cîteva clipe: ştia numai că a trăit ceva neobişnuit şi minunat. La întrebarea vizitatorului, privindu-l cu încîntare drept în ochii larg deschişi, atenţi şi prietenoşi, îi răspunse din inimă:

— Desigur, Serghei Mironovici, îmi pare bine! Şi nu vă fie teamă, n-o să vă fac de ocară!

Kirov tăcu vreo cîteva clipe, apoi îi ură cu căldură :

— Ei, atuncea-i bine, îţi doresc succes — şi porni mai departe, călcînd prevăzător dar apăsat pe schele.

Toată ziua Valka fredonă fericit, lucrînd cu o îndemînare pe care doar cei mai buni zidari din lume puteau s-o atingă. Vîntul de primăvară îi mîngîia fruntea, i se strecura şăgalnic prin păr, tencuiala, ascultătoare, se aşternea uşor, neted, iar de la înălţimea celui de-al şaselea etaj oraşul îi părea acum minunat.

Valka aşteptă îndelung să-l vadă pe Kirov trecînd înapoi. Se gîndea că-i va spune: „Rămîneţi cu bine, Serghei Mironovici" sau: „Am să vă scriu de-acolo, Serghei Mironovici". De ce nu, la urma urmei ?

Kirov nu se mai întoarse; Valka ştia însă în mod sigur că-i va scrie, căci erau amîndoi oameni care iubeau munca spornică şi cu temei, oriunde ar fi fost ea făcută, aici ori în Orientul Îndepărtat, oriunde... oriunde... Oh! Kirov ştie de mobilizare, deci e vorba de ceva serios şi important... Atunci de ce secretarul comitetului raional de comsomol nu i-a spus-o de la început? „Ţi se încredinţează o misiune de mare răspundere", aşa să-i fi spus. „Trimitem acolo cei mai buni zidari ai ţării!" Şi ar fi fost cu totul altceva...

După ce sfîrşi lucrul, fugi numaidecît la comitetul raional; acolo, fără să mai bată la uşă, dădu buzna în cabinetul secretarului şi-i ceru pe nerăsuflate:

— Faceţi-mi formele. Plec!

Secretarul se uită mirat la el, prefăcîndu-se că nu-l cunoaşte, apoi, ca şi cum şi-ar fi reamintit cine este, întrebă zîmbind:

— Cum, tu eşti? Te-ai răzgîndit?

Valka se înfierbîntă:

— Nu m-am răzgîndit, ci m-am sfătuit cu Kirov ! Ai înţeles ? începu să ţipe el la secretar, care încremenise de uimire. Serghei Mironovici Kirov m-a sfătuit şi mi-a dat o misiune : aceea de a reprezenta Leningradul acolo, în Îndepărtatul Orient. Ai priceput ?

Prima ploaie de primăvară tocmai încetase. Pe bulevarde străluceau jilave trunchiurile înmiresmate ale copacilor; de pe mugurii mustind de sevă se prelingeau picături mari, lucioase. Portarii măturau apa de pe trotuare. Iar la gară, noroiul era frămîntat de sute de oameni; ca o pastă neagră, mocirla plescăia sub picioare.

Prin mîzga aceea, o fată alerga făcîndu-şi loc cu coatele prin mulţime; gîfîia, iar în jurul buzelor trandafirii îi răsăriseră broboane de sudoare. O şuviţă de păr ruginiu, suflată de vînt, filfîia caraghios peste urechea mică.

Pe peron era zgomot. Muzicanţii îşi acordau instrumentele, glasurile se amestecau. Careva, cocoţat pe un coş de nuiele, striga după o listă nişte nume. Flăcăi voinici, zdraveni, gălăgioşi răspundeau cu tot felul de inflexiuni în glas, unii foarte serioşi şi atenţi, alţii glumind:

— Aici! Da! 'Zent! Iată-mă-s! se auzea răsunînd din toate părţile.

Fata se opri în preajma lor, strîngînd în mînă floarea înfăşurată în hîrtie subţire. Unghiile ei trandafirii, lăcuite, străluceau rece, ca nişte lacrimi.

— N-o fi cumva pentru mine floarea aia? glumi un băietan.

Ea se feri însă, smucindu-se sperioasă: o scîrbeau feţele vesele ale băieţilor.

De undeva, dintr-altă parte (unde mulţimea se îngrămădise curioasă) răzbi pînă la ea un crîmpei dintr-o cuvîntare rostită de un orator experimentat:

— ...Bărbăţia comsomolistă va preface Orientul Îndepărtat într-o înfloritoare şi bogată grădină, iar în cartea victoriilor socialiste, numele voastre, numele glorioşilor comsomolişti ai Rostovului, vor fi...

Andrei Kruglov nu se zărea nicăieri.

Fata îşi plimbă ochii roată, gata să izbucnească în plîns, şi, fără să-şi dea seama, începu să sfîşie hîrtia cu degetele ei delicate şi lungi.

Undeva, foarte aproape, auzi o voce insinuantă:

— Pe cine o fi conducînd frumoasa asta?

Fata grăbi din nou pasul şi iată că, drept în faţa ei, îl zări pe Andrei Kruglov, cu privirile încordate, cu buzele palide.

— Dina, în sfîrşit !

Cei din jur se dădură în lături fără să scoată un cuvînt ; îndepărtîndu-se însă, întorceau mereu capetele : o pereche atît de frumoasă ! Cei doi tineri mergeau alături, nemaivăzînd pe nimeni. Aşteptau plini de spaimă despărţirea. O săptămînă numai... o singură săptămînă, zgîrcită, puţină... Şi dacă el n-ar fi venit cu şapte zile în urmă la birou pentru o adeverinţă, poate că nici nu s-ar fi cunoscut vreodată.

Dar cele şapte zile trecuseră sub apăsarea unei chinuitoare aşteptări... mai sînt cinci zile... ba numai patru... trei... două... una singură... şi iată că acum totul se va sfîrşi.

— Am să-ţi telegrafiez de pe drum, iar de îndată ce mă instalez, îţi trimit o telegramă-fulger... Şi-am să te-aştept cu atîta...

Se pare că semnalul fusese dat, căci toţi se repeziră spre vagoane. Orchestra vui asurzitor, talgerele de metal zăngăneau dezlănţuite.

Dina îşi aminti de floare. I-o dădu :

— E liliac... liliac de seră...

Dar el nu mai apucă să-i mulţumească. Din ferestrele vagonului, tovarăşii îl strigau :

— Andriuşa ! Andrei ! Kruglov !

Din spate, Şadrin, secretarul comitetului orăşenesc, alergă în fugă spre ei :

— Ce-i dezordinea asta ? N-ai auzit semnalul ?

Văzînd însă faţa Dinei, albă ca varul, secretarul tăcu şi dispăru tot pe neaşteptate.

Andrei şi Dina se sărutară stingheriţi, în văzul tuturora. De la fereastră, cineva ţucui tare din buze. Kruglov se îndreptă spre vagon, mai mult împleticindu-se.

Cu glas grăbit, Dina îi strigă din urmă :

— Trimite-mi fotografii... Scrie-mi despre oraş, despre locuinţa ta, despre tot... dar să nu uiţi de fotografii...

Iar el repetă fără nici un sens :

— Am să-ţi telegrafiez de pe drum.

Din vagoane se auzeau urale. Şadrin striga lozinci, fluturîndu-şi vesel şapca.

Trenul se urni din loc.

Dina alergă de-a lungul peronului, mototolind între degete hîrtia ruptă în care adusese floarea de liliac.

Din uşa vagonului, Andrei se plecă în afară pînă ce, la cotitură, gara dispăru din vedere.

În vagon, un grup de băieţi începu să cînte tărăgănat :

Jim, pe un vapor englez,
A plecat acum opt ani...

Liliacul mirosea puternic.

Timka Grebeni se apropie, îl cuprinse cu gingăşie pe după umeri şi-l conduse în compartimentul lor. Îi desfăcu apoi degetele şi aşeză ramura înmiresmată, lipsită oarecum de viaţă, ca orice plantă de seră, în paharul cu apă de pe mescioara vagonului. Andrei îl privi, adînc mişcat de atenţia tovarăşului său.

Iar Timka, de parcă n-ar fi observat nimic, începu să vorbească :

— Andriuşka, să mergem la băieţii noştri ! Unii dintre ei au alunecat pe panta tristeţii, trebuie să-i îmbărbătăm.

Şi ieşiră amîndoi.

CAPITOLUL IX

Trenul comsomoliştilor se îndrepta spre răsărit.

Vagoane diferite, venite din Leningrad şi Rostov, din Kiev, din Moscova şi Harkov, alcătuiau acum o singură garnitură, un singur eşalon. Fu ales un şef de eşalon, apărură responsabilii de vagoane, organizatorii diferitelor distracţii, redactorii gazetelor de perete.

Trenul se apropia de Urali. Toţi se aşteptau să vadă lanţurile înalte ale munţilor, cu piscuri acoperite de zăpadă, aşa cum ştiau din poze. Din tren însă munţii nu li se părură a fi prea înalţi şi nu stîrniră nimănui vreun interes. În schimb, toţi tresăriră de plăcere la gîndul că au lăsat în urmă hotarul dintre Europa şi Asia.

— Oho, iată-ne de cealaltă parte a lumii ! porniră a striga unii la alţii prin vagoane.

Cei mai curioşi nu se desprindeau de lîngă ferestre. Se uitau atenţi prin gări, de parcă ar fi căutat pe cineva, notau numele staţiilor. Conducătorii trenului se plictisiseră să tot răspundă la noianul de întrebări : „Unde sîntem acum ? Ce stepă-i asta ? Cum se cheamă muntele acela ? Pe-aici sînt uzine ? Ce uzine ? Peste ce rîu am trecut ?"

Mereu îi puteau auzi pe tineri vorbind despre Orientul Îndepărtat, despre taiga, despre graniţa plină de primejdii, despre ţinutul partizanilor de lîngă Amur şi despre eroica Armată a O.K.D.V.A.-ului. [1]

Asta era tot ce ştiau, călătoreau însă cu multă încredere, aşa cum te-ai duce în vizită la nişte prieteni.

Şi totuşi, cele rămase în urmă, acasă, le mai umpleau gîndurile, mai cu seamă cînd cobora seara, în semi-obscuritatea vagoanelor prost luminate ori în timpul nopţilor fără somn. Auzeai crîmpeie de discuţie, gînduri rostite cu glas tare ! „Băieţii noştri acuma... cred că-s la cinematograf..." „Ce-o fi făcut Petka, şi-a luat examenul ?..." „Pe cine pun acuma centru înaintaş ?" „Vedeţi, aicea ninge, iar la noi... de cînd e primăvară !..."

Trenurile cu care se întîlneau luau cu ele şi duceau îndărăt acasă sute de cărţi poştale şi de scrisori, expediate la diferite adrese din Leningrad, Odesa, Zaporojie, Moscova, Petrozavodsk, Baku, Minsk sau din alte oraşe, sate, staniţe căzăceşti, halte mici.

În fiecare staţie, Andrei Kruglov alerga la ghişeul telegrafic şi, grăbit, scria pe formular cuvintele : „Rostov, Dinei Iarţeva, post-restant..."

În eşalon, tinerii erau împărţiţi pe grupuri, după oraşe, după locul de mobilizare. Fiecare grup îşi avea legile, obiceiurile şi distracţiile lui.

Dar începuseră să se lege de pe acum cunoştinţe noi, se înjghebau prieteniile la repezeală ; uneori, spre surpriza şi bucuria lor, se întîlneau oameni care nu se mai văzuseră de cine ştie cînd.

---

[1] Armata specială din Extremul Orient, decorată cu Ordinul „Steagul Roşu". (n.r.)

Astfel dădură unul peste altul Kolea Platt din Leningrad şi scafandrul Epifanov, venit de pe malurile Mării Negre. Amîndoi stăteau întinşi sus, pe două poliţe alăturate, despărţite printr-un perete scund. Era cald şi-şi bătuceau şoldurile tot sucindu-se cînd pe o parte, cînd pe alta, fără să poată dormi. Aşternîndu-şi din nou pătura, ca să-i fie mai moale, Epifanov aruncase o privire peste peretele despărţitor şi amîndoi izbucniră în acelaşi timp :

— Kolka !

— Alioşa !

S-au cunoscut cu cîţiva ani în urmă, la Balaklavo. Epifanov urma acolo şcoala de scafandri, iar Kolea venise la o casă de odihnă. S-au cunoscut pe mare, la scăldat, departe de ţărm — doi înotători îndrăgostiţi de apă. Au înotat apoi adesea împreună şi seara se plimbau pe malul mării, vorbindu-şi mult, cu acea sinceritate şi încredere obişnuită între oamenii ce se cunosc întîmplător şi cărora le este sortit să se despartă curînd.

Iar acum se regăseau şi aveau să trăiască mult timp unul lîngă celălalt.

— Ei, măi frate, uite că ne-a fost dat să ne mai vedem.

Kolea Platt era un om închis, dar foarte sensibil. Ceilalţi îl cam ocoleau socotindu-l prea mîndru. Faţă de Epifanov însă, nu mai avea de ce să se ascundă — întîlnirea cu el o socotea un noroc deosebit, un sprijin neaşteptat, o bucurie ! Îi povesti prin urmare totul : despre Lidinka, despre bătrîna ei mamă, despre îndoielile şi teama că fata îl va uita... Nu cumva o să se mărite ? Toţi băieţii aceia din jurul ei...

Epifanov îl asculta, cu bărbia sprijinită de scîndura despărţitoare.

— Mda, cam proastă afacere ! încheie el, înţelegător. Numai că nu văd de ce te-ai îndoi de ea. Se vor aranja toate. Cînd îţi înjghebezi gospodăria, îi scrii şi-o să vie. Este comsomolistă şi trebuie să înţeleagă. Apoi, nici bătrîna n-o trăi cît lumea.

— Eu nu-i doresc moartea — spuse cu tremur în glas Kolea — dar de încăpăţînată ce e, ar fi în stare s-o mai ducă încă vreo cinci ani, ai să vezi tu...

— Mde, nu e bine ! mormăi iarăşi Epifanov.

Kolea se simţi însă uşurat.

Katia Stavrova deveni în scurtă vreme trăsătura de unire între toate grupurile. Grija ei permanentă era să nu se plictisească nimeni, să nu se certe, să nu-şi amintească prea des de prietenii rămaşi acasă, de familie. Punea la cale tot soiul de prietenii, înjgheba orchestre, procura cărţi. Şi totodată urmărea cu atenţie ca nimeni să nu lunece pe panta băuturii sau a jocului de cărţi.

La Tiumeni, un grup de leningrădeni coborî în gară să bea vodcă. După aceea, unul dintre ei urcă în vagonul moscoviţilor şi, gălăgios, ca omul cu chef, trecu spre vagonul lui.

După plecarea trenului, Katia propuse concetăţenilor ei să-i ia pe leningrădeni la „remorcă" şi se duse chiar ea să le-o spună. Leningrădenii se arătară a fi nişte tineri minunaţi, o întîmpinară cu bunăvoinţă, chiar foarte politicos, dar cînd le comunică scopul vizitei, se stîrni acolo o larmă grozavă :

— Ce face ?! Voi să ne luaţi la remorcă ? Pe noi, cei din Leningrad ? Ascultă, fetiţo, pe maică-ta s-o iei la remorcă nu pe noi !

Katia se îmbufnă, dar băieţii îi dădură să guste din marmelada lor, care i se păru mai bună decît cea din Moscova, deşi fusese cumpărată în gară la Moscova. Hotărîră în cele din urmă să semneze un contract de întreceri pentru ziua cînd vor fi pe şantier.

Cît timp băieţii scriseră hîrtia, Katia se uită în jur. Pe poliţa de sus dormea cineva. De după perna mototolită se zăreau cîteva şuviţe blonde de păr şi un umăr tare strîns în cămaşă ; o mînă, aruncată la întîmplare prin somn, atîrna legănîndu-se în ritmul vagonului.

Privirea Katiei se opri asupra acelei mîini. Îi erau dragi mîinile, mîinile tuturor oamenilor, şi le înţelegea parcă. Soţul ei, de pildă, avea mîini foarte dibace şi chibzuite în mişcări : cu cîtă măiestrie tăia el pîinea, salamul, slănina ; un strat uşor de grăsime îi atenua însă linia degetelor. Katia ura aceste mîini din pricina osînzei, dar şi din pricina dibăciei lor ; i se părea întotdeauna că mîinile acelea înşeală, că-l fură la cîntar pe cumpărător. Irina avea mîini mari, îndrăzneţe, bine conturate, cu unghii late şi puternice. Unor astfel de mîini te puteai încredinţa. Cîte mîini îi treceau Katiei zilnic prin faţa

ochilor, acolo la tejgheaua unde vindea castraveţi ! Şi deosebea fără greş mîinile cinstite de cele hrăpăreţe, lacome ; deosebea mîinile leneşe de cele îngrijite, pe cele hoţeşti de cele fricoase ; deosebea mîinile trudite, cărora uneori ar fi dorit să le treacă mai mult la cîntar şi să le dea o marfă cît mai bună.

Mîna flăcăului care dormea acuma sus era o mînă bună, cinstită, mare, osoasă, cu degete mlădioase, cu unghiile rupte. Îi ghicea puterea, deşi se clătina neputincioasă în ritmul vagonului.

— Dar cu vodca, ia spuneţi-mi, cum staţi ? întrebă Katia, pe cînd cei ce scriau hîrtia păreau a fi pe sfîrşite.

Flăcăul de sus îşi trase mîna şi se întoarse arătîndu-i Katiei faţa rumenă, bătută de vînt, acum somnoroasă şi brăzdată de dungi adînci lăsate de cutele pernei.

— Daţi-mi voie să mă prezint : Valentin Besonov — spuse el cu o voce puţin răguşită de somn. Dumneta întrebai de vodcă ?

Katia începu să rîdă, în timp ce băieţii din Leningrad zîmbeau stingheriţi :

— Eu întrebam. Nu-mi dai şi mie jumătate de kil pe datorie ?

Valka simţi cursa :

— Mare şmecheră mai eşti ! Vii într-un vagon străin după vodcă ? Nu ţi-e teamă c-ai să te vezi mîine încondeiată la gazeta noastră de perete ?

Katia îl recunoscuse : era flăcăul care la Tiumeni dăduse buzna gălăgios în vagonul moscoviţilor. Totuşi nu-l trădă, ci, zîmbind, îi povesti şi lui despre gluma cu luatul „ la remorcă" şi despre hotărîrea lor de a porni la întrecere.

— Ce faţe ? Păi noi tocmai pe dos ne gîndeam : să-i luăm noi pe moscoviţi la remorcă — spuse cu trufie Besonov.

— Da, am băgat de seamă azi dimineaţă — îi răspunse Katia, cu aroganţă.

Besonov tăcu şi, dîndu-şi seama că s-a-nroşit, se întinse din nou în aşternut, dar de sus privea cu coada ochiului la ea, cu o curiozitate plină de bunăvoinţă.

La plecare, Katia se uită înapoi ; flăcăul tot o mai privea. Scoase limba la el şi, rîzînd, ieşi fuga din vagon.

La măsuța de lîngă fereastră, Andrei Kruglov scria o scrisoare. Umpluse patru foi.

— Tot n-ai terminat ? îl întrebă uimită Katia.

Ea nu putea înțelege ce s-ar putea scrie în atît de multe pagini.

— Ce, tu n-ai cui să-i scrii ? îi răspunse Kruglov, ridicîndu-și fără chef privirea de pe ultima filă.

În ochii lui mari, stăruia încă emoția, o emoție plină de gingășie.

Katia scutură din cap și porni mai departe. Își aminti pentru o clipă de soțul ei, dar izgoni îndată acest gînd. Nu ! De aci înainte, viața ei va trebui să fie altfel decî pînă acum. O viață pe deplin nouă, cu oameni noi și cu simțăminte noi.

CAPITOLUL X

Trenul comsomoliștilor străbătea întinsurile Siberiei. Primăvara se simțea și aici ! Era însă numai la începuturile ei, cînd primele raze calde ale soarelui abia pișcă sfioase veșmîntul iernii. Pe alocuri, pămîntul se dezgolise totuși, aburi albi tremurau în aer. Prin păduri se mai vedeau troiene mari, ca niște momîi țepene.

Comsomoliștii au așteptat toată noaptea să vadă Baikalul. Cei mai precauți și-au ocupat de mult locuri pe la ferestre. Pînă la poalele rambleului de cale ferată se apropiau învolburate apele albastre și reci ale Angarei, venită în întîmpinarea lor. Șuvoiul puternic nu se temea de frigul iernii, gerurile nefiind în stare să-l încătușeze.

Tinerii fremătau de nerăbdare să ajungă la „piatra sfîntă". Aflaseră că undeva în susul apei se află o stîncă mare, aplecată mult deasupra apei.

Se povestește că dacă stînca s-ar prăbuși, apele Baikalului, pătrunzînd în albia Angarei, ar inunda toate împrejurimile, chiar și Irkuțkul. De aceea această stîncă și-o închipuiau aspră și măreață ca o santinelă de strajă. Cînd trecură însă

pe lîngă ea, mulţi nici nu o putură zări : stînca era aproape acoperită de apă.

Pe urmă începu Baikalul.

Nemărginita cîmpie de gheaţă nu putea fi cuprinsă cu ochii. Crăpături albastre brăzdau în toate direcţiile gheaţa. Se spune că atunci cînd gheaţa prinde să crape, văzduhul răsună de parcă ar bubui zeci de tunuri.

Trenul luneca de-a lungul malului şerpuitor, strecurîndu-se grijuliu prin nesfîrşite tuneluri. Tinerii începură să le numere dar de la o vreme se încurcară. Unii pretindeau că au numărat patruzeci, alţii susţineau morţiş că sînt mai multe. Chiar deasupra liniei ferate se plecau din cînd în cînd stînci abrupte, căscate uneori brusc ; alteori însă se deschideau înaintea ochilor văi minunate, cu izvoare de munte, ori întinderi presărate cu colibe de pescari, pe jumătate acoperite de brădet des.

În gară la Sliudianka se repeziră să cumpere un soi de păstrăvi. Era un peşte obişnuit pe-acolo, dar comsomoliştilor de pe malul Volgăi ori Caspicii, păstrăvii aceia li se părură excepţional de gustoşi.

În toate vagoanele se discuta despre Siberia, despre Baikal, despre cele ce îi aşteptau în curînd. Se întrebau unii pe alţii : Ce-or fi aceste ridicături ? De ce nu sînt munţi ? De ce-i zice taiga şi nu pădure ? I-adevărat că Amurul e lat de trei kilometri şi că nu se vede de pe un mal pe celălalt ?

Kolea Platt coborî de pe poliţă şi, spre surprinderea tuturora, începu să istorisească despre Orientul Îndepărtat. Avea la el cărţi şi articole pe care le studiase tot timpul drumului, nedorind să ajungă „neînarmat" în ţinuturile acelea, noi pentru el.

Toţi se strînseră în jurul lui.

Vestea trecu repede din vagon în vagon : „Comsomoliştii din Leningrad au printre ei un profesor documentat asupra problemelor Orientului Îndepărtat..."

Klava Melnikova tocmai terminase şi ea de citit o carte de Arseniev : „Dersu Uzala". Era vorba acolo despre taiga, despre îndemînarea cu care descoperă vînătorii urme de jivine, despre copaci smulşi de furtună, despre tigri şi poteci ascunse pe care umblă fiarele.

Cartea lui Arseniev trecu din mînă în mînă, iar mulţi alţii îşi aşteptau cu nerăbdare rîndul la citit, deşi volumul nu zăbovea la nimeni mai mult de patru ore. „Citeşte mai repede!“ era parola cu care cartea îi era predată următorului. „Urcă-te pe poliţa de sus şi soarbe-o pînă la ultimul punct!“

Din paginile acelea însă lipsea tocmai principalul: lipsea Orientul Îndepărtat *de azi*. Iar acest Orient Îndepărtat *de azi* se simţea din ce în ce mai puternic, pe măsură ce înaintau. Garnituri repezi de vagoane de marfă, încărcate cu automobile, cu tractoare ori cu alte soiuri de maşini, învelite în prelate, le-o luau mereu înainte. Trenurile de marfă zburau cu viteza acceleratelor, trase de locomotive puternice, conduse de mecanici minunaţi, iar la pornirea din staţii li se dădea prioritate, fără nici o discuţie. Trenul comsomoliştilor, la rîndul lui, întrecea şi el alte trenuri, pline pînă la refuz cu pasageri. De-abia apucau să se strige prin staţii şi să schimbe cîte un cuvînt:

— Încotro?

— Spre Orientul Îndepărtat! Dar voi?

— Tot într-acolo. Cine sînteţi?

— Comsomolişti! Dar voi cine sînteţi?

— Noi? Voluntari!

Zilele se scurgeau unele după altele. Călătoreau de zece zile spre răsărit şi comsomoliştilor li se părea drumul fără sfîrşit. Aceleaşi cîmpuri, aceleaşi sopci [1] şi păduri, aceleaşi rîuri treceau în goană prin faţa ferestrelor.

— Ştiam că-i mare ţara noastră — spuneau din cînd în cînd tinerii, dar nici chiar atît de mare nu ne-am fi închipuit să fie.

Cei cărora le plăceau călătoriile gîndeau că, după ce-şi vor sfîrşi misiunea în Orient, la înapoiere să coboare în vreo staţie cu nume mai romantic, de pildă „Taiga“, sau „Erofei Pavlovici“, sau „Iaia“, şi să rătăcească niţel prin locurile acelea pentru a cunoaşte mai de-aproape meleagurile.

Serghei Goliţîn tare se mai plictisea. Lua parte la viaţa celorlalţi, dar fără chef. Călătorea pentru întîia oară într-un

[1] Sopcă — deal de natură vulcanică (n.r.).

tren, ca simplu pasager, şi totul îl enerva : nu-i erau pe plac locomotivele, nu-i intrau în voie impiegaţii de mişcare întîlniţi în staţii cu nume necunoscute, nu-i plăcea nimic...

Săturîndu-se să tot stea degeaba, se duse în cele din urmă la locomotivă, ca să-l cunoască pe mecanic. Mecanicul era însă un om morocănos.

— La voi, orice prost poate să conducă — îi spuse el, cu dispreţ. Pe drumurile noastre să vă văd !

Ba chiar şi ajutorul de mecanic îl măsură de sus pînă jos pe Goliţîn, de parcă nici n-ar fi crezut că a fost într-adevăr şi el cîndva ajutor de mecanic.

Furios, Serghei plecă de lîngă ei, cu toate că ar fi dorit să meargă o staţie-două pe locomotivă. Urcă supărat în vagon şi se luă la harţă cu Paşka Matveev. Paşka Matveev dormea — vorba ceea — zi şi noapte ; iar cînd se deştepta uneori, spunea :

— Luaţi aminte ! Dorm pentru doi ani. Acolo n-o să ne mai ardă de somn, aşa că e bine să-mi fac rezerve.

Negăsindu-şi altceva de lucru, Serghei se culcă şi el hotărîndu-se să aştepte schimbul următor de la locomotivă. Dar pe urmă îi fu teamă că nici schimbul cel nou n-o să-l ia în serios.

Peste alte două zile însă nu mai rezistă şi-o porni din nou către locomotivă. Trecuseră de Baikal. De data asta mecanicul şi ajutorul erau comsomolişti ; păreau nişte tineri simpatici.

Dar cînd ceru voie să se urce pe locomotivă, mecanicul îi răspunse ritos :

— Te-am primi cu plăcere. Ştii însă că străinii n-au voie să se urce !

Străinii... Hm ! Parcă el era străin ! De ciudă i se ridică un nod în gîtlej. Îi venea să plîngă de ciudă. Auzi, mucoşii, formaliştii, idioţii !

Ca să-şi omoare plictiseala, Serghei încercă să-i facă curte unei comsomoliste din Ivanovo, Sonia Tarnovskaia. Sonia, o fată foarte drăguţă, îl învită în vagonul ei. Dar acolo băiatul îşi dădu seama că ea-i îndrăgostită pînă peste urechi de poetul Grişa Isakov. Isakov, după cum află, trecea drept un adevărat poet : publicase versuri chiar în gazeta regională. Sonia nici nu mai încerca să-şi ascundă dragostea. Scîrbit, Serghei plecă fără

a scoate un cuvînt, trîntind însă zdravăn uşa după el. Vrînd-nevrînd, iată-l din nou urcîndu-se sus pe poliţă, să doarmă.

— De mult ar fi trebuit s-o faci ! îi aruncă Paşka, deschizînd un ochi ; trage-i un pui de somn pe cinste şi ai să vezi pe urmă ce bucuros ai să fii.

Sonia Tarnovskaia nici nu băgă de seamă plecarea oaspetelui. Grişa Isakov scrisese iarăşi nişte versuri. Întotdeauna el i le citea mai întîi Soniei, pe urmă Soniei şi Klavei laolaltă, iar după aceea oricui dorea să asculte.

Dar cum să scapi de gălăgia din vagonul ticsit de lume ? Isakov şi Sonia ieşiră pe platformă. Grişa îi citi poezia acolo, în zăngănitul roţilor, apoi se sărutară şi pe urmă Sonia o chemă pe Klava. Klava ascultă şi ea, încuviinţînd din cap, apoi intră repede înapoi, punînd în picioare cu strigătele ei întreg vagonul :

— Băieţi ! Veniţi încoace ! Grişa ne va citi o poezie.

Grişa făcu mai întîi nazuri, aşa, de fason : ba că e zgomot, ba că-l clatină şi-o să-l întrerupă. Pe urmă însă se hotărî. Erau versuri despre ceea ce îşi închipuiau ei toţi, privind viitorul încă neclar de care se apropiau :

...Vom construi oraşul din piatră şi lumină,
Încătuşînd Amurul în matca lui, de-apururi.
Şi-om logodi taigaua, de-atîtea linişti plină,
Cu-a braţelor dîrzenii, cu-a visului contururi !...

— *„Cu-a braţelor dîrzenii, cu-a visului contururi !"* repetă Klava, visătoare, şi tăcu dintr-o dată, punîndu-şi mîinile sub cap.

Sioma Altşuler i se adresă politicos :

— Tovarăşul dumitale este un adevărat poet. Te rog să mă crezi, are un viitor mare.

Bucuroasă, Klava răspunse :

— El vede şi simte tot. Iar pentru un poet, principalul este să simtă. Nu-i aşa ?

E greu de înţeles pentru ce Sioma se fîstîci şi nu răspunse. Regretă după aceea toată ziua, dar prilejul de a intra în vorbă fusese pierdut şi acum îi era chiar ruşine să se mai apropie

de fată ! Ce-ar putea gîndi despre el ? În cel mai bun caz, că este un tînăr incult, grosolan şi prost crescut.

Seara, o auzi pe Klava, în vagonul peste care liniştea somnului pusese deplină stăpînire :

— Fetelor, ia uitaţi-vă ce rîu ! Cum s-o fi numind ? Ce lat e şi ce repede !

— E Silinka — se auzi deodată, de undeva, glasul lui Kaliujnîi.

— Silinka ? Mulţumesc ! rosti ea cu voce seacă şi oarecum decepţionată.

Ghenka se întoarse în compartimentul lui şi se aşeză încruntat într-un colţ.

— Fetelor — continuă Klava — oare-i adevărat că Amurul este cel mai mare fluviu ? Nu mi-amintesc bine, dar parcă am învăţat la şcoală că are o albie largă şi curge repede.

Auzind-o, Ghenka Kaliujnîi dădu iarăşi să se ridice, Sioma însă, de lîngă el, continuă să stea jos şi-i bară drumul cu picioarele, printr-un gest hotărît.

— Gîndiţi-vă, fetelor — urmă Klava — gîndiţi-vă că noi toţi împreună vom construi un oraş nou şi că va fi acolo o viaţă nouă... Ce fel o să fie ? V-o puteţi închipui ?...

Vocea tăioasă a Toniei o întrerupse :

— Dar culcă-te odată, că-i tîrziu !

Klava scoase un oftat adînc, dar pe urmă încheie veselă :

— Ei, atunci noapte bună ! Dar uită-te, uită-te numai o clipă prin ce locuri trecem ; de cînd sînt n-am văzut ceva asemănător.

Peste o jumătate de oră, străduindu-se să nu facă zgomot, cei doi prieteni, fără să se fi vorbit unul cu altul, o porniră pe coridor. Klava dormea, sprijinindu-şi copilăreşte obrazul în palmă.

Cei doi prieteni se întoarseră la locurile lor tăcînd.

În sfîrşit, Ghenadi se întinse pe poliţă, de-i pîrîi cămaşa, se uită la Sioma, ca şi cum ar fi aşteptat ceva, şi-i spuse :

— Mi se pare c-am să mă ancorez aici. Ce zici ?

Sioma se înroşi.

Din nou tăcură.

— Nu, nu-i pentru tine ! răspunse Sioma într-un tîrziu, cu emoţie. Sîntem prieteni de mulţi ani, Ghenadi... Şi de aceea vreau să te rog ca pe un prieten vechi... să dai uitării ce-ai gîndit. Eşti un foarte bun înaintaş, un flăcău neînfricat, dar... pînă aici — asta nu ! Tu eşti cam necioplit şi ai labele noduroase, iar fata-i ca un vis, ca o floare, n-are decît optsprezece ani... Ghenadi, te rog eu, dă uitării tot ce-ai gîndit !

Tăcerea se aşternu îndelungă şi grea ; Ghenadi morfolea din buze, pufăia şi se tot uita într-o parte.

— Bine ! rosti el pe neaşteptate, cu nepăsare şi cu o intonaţie leneşă. Nu-mi merge, nu-mi merge, şi cu asta basta ! Ce să mai vorbim degeaba !

După care, supunîndu-se aceleiaşi comenzi, amîndoi începură să-şi pregătească aşternuturile.

În compartimentul vecin, numai Tonia mai veghea somnul prietenelor adormite. Ea nu ştia să viseze ca alţii, cu glas tare, dar cu atît mai puternic şi mai fierbinte îi ardeau gîndurile atunci cînd se întîmpla ca nici o privire să nu-i mai poată vedea obrajii în flăcări, lacrimile din ochi, să nu-i mai poată auzi răsuflarea grea.

Viaţă nouă !

Tonia a zărit pentru întîia oară viaţa din infecta promiscuitate a copilăriei ei. Ştia că viaţa ei e acum într-adevăr nouă, dar cu toate acestea nu-şi putea alunga din minte contururile schilodite, ungherele strîmte şi mizere ale marilor oraşe, cocioabele din Londra, Şanhai, Berlin, Rio-de-Janeiro, Calcutta... Şi-n visurile ei se închipuia acţionînd. Mîinile ei sfărîmau parcă întunecatele cocioabe ; iată că din subsolurile pline de mucegai şi igrasie veneau în fugă spre soare copii rahitici, femeile prindeau să cînte *„Poiană, poieniţă"*... Ce-or fi cîntînd oare femeile indiene ?... Chinezoaicele îşi poartă pruncii în spate — despre asta ştia. Şi de aceea li se strîmbează şira spinării... Mamele acelea mai au oare chef să cînte ?

Se uită la Sonia, care zîmbea prin somn, la faţa copilăroasă a Klavei. Prietenele ei o scoteau din sărite. Cît de lipsite de griji erau toate ! Tonia sta culcată neputînd adormi, respirînd iute, şi mereu-mereu, mîinile ei puternice sfărîmau zvîrlind în aer ungherele întunecoase şi mizere ale marilor oraşe...

Primise un teanc de telegrame.

„6. IV. Moscova. Cu toate gîndurile la tine, iubito."

„7. IV. Viatka. Mi-e dor de tine, visez revederea."

„8. IV. Sverdlovsk. Ard de nerăbdare să te revăd, unica mea dragoste."

Dina frunzărea telegramele, le aşeza după date, căuta pe hartă oraşele îndepărtate : Sverdlovsk, Perm, Tiumeni, Omsk... iar pe urmă întîlnea oraşe care nu se mai găseau nici pe hartă... Iaia, Erofei Pavlovici, Mogocea... Erofei Pavlovici !... Ce ciudat ! Ce curios că tocmai din Erofei Pavlovici venise cea mai minunată dintre telegrame : „Te simt aproape, iubito, dragostea nu cunoaşte depărtări..." Roşi cînd o citi pentru întîia oară şi se năpusti afară din încăperea întunecoasă a poştei, neştiind încotro s-o apuce... Se înfiorase şi ea, deşi se afla atît de departe de el... Şi totuşi, cît era de ciudat : Erofei Pâvlovici ori Erofei Pavlòvici, cu accentul pe *a* ori pe *o* ? Unde s-o fi aflînd această localitate ? Şi cine a fost oare acest Erofei Pavlovici ? Vreun bătrîn, desigur, cu barba căruntă... vreun cazac sau... poate partizan ?

Dar iată şi prima scrisoare !

Scrisoarea era „mai puţin reuşită" decît telegramele. Îi lipsea unitatea de sentiment, cu toate că fremăta de dragoste, de dor, de visări. Se părea că-l stingherise ceva. Telegramele, pe care le puteau citi atîţia oameni, erau mai îndrăzneţe, iar cînd a scris scrisoarea trimisă în plic închis, s-a temut parcă de un ochi străin. Căci altminteri ce motive ar fi avut să scrie: „Să nu crezi că m-am pierdut cu firea. Sînt plin de curaj. Credinţa în tine îmi sporeşte puterile. Voi lucra mult, voi justifica încrederea pe care mi-a acordat-o Comsomolul, trimiţîndu-mă în O. Î. ?"

Întocmai ca-n ziar : „...Voi justifica încrederea acordată..." Ce rost are aici să pomeneşti de încredere ? Se ştie doar că-i trimit pe comsomolişti numai fiindcă ceilalţi nu vor să plece, asta-i tot.

Dina se cuibări în fotoliu, strîngîndu-şi picioarele sub ea şi ţinînd pe genunchi teancul de telegrame şi de scrisori pri-

mite de la Andrei. Era ceva în sufletul acestui băiat, ceva ce nu putea înţelege. Ceva necunoscut, străin... „Voi justifica încrederea acordată..." O raţiune de om limitat ? Nu, nu ! se grăbea să-şi răspundă. Andrei e un om ieşit din comun, chipeş, dezgheţat... Ce mare noroc ! Şi Dina citi încă o dată pagina întîia şi a treia a scrisorii, ferindu-se să-şi mai arunce privirile peste cea de a doua, unde se aflau acele cuvinte desprinse parcă dintr-un articol de ziar. O tulburau mai ales aceste două pagini, prima şi a treia, fraze pline de căldură : „fiecare bătaie a inimii mele pentru tine-i, iubita mea". Niciodată nimeni nu i-a mai scris astfel.

Întinse mîna şi trase sertarul în care zăceau vraf scrisorile vechi. „Dragă Dina..." „Ştii că te iubesc, de ce te joci cu mine ?..." „Rămîn al tău, Kolea care te iubeşte..."

Încruntîndu-se, trînti sertarul.

De neînţeles totuşi ! Kolea e inginer, Savin — membru în colegiul avocaţilor, Vitali — economist ; iar Andrei ce este ? Un comsomolist, un simplu montor, adică muncitor şi-atîta tot ! Ea să ajungă soţie de muncitor... Amuzant ! Aşa se întîmplă numai în povestirile lui Jack London, unde vezi cîte una care s-a îndrăgostit şi a plecat cu iubitul ei într-un rancho sau în Klondike.

Pînă la Andrei sînt mii de kilometri ! Se spune că pe acolo sînt geruri cumplite, că bîntuie furtuni şi uragane. Cine ştie dacă nu-i vor degera degetele ?... La început nu observi nimic... apoi deodată te pomeneşti că ţi-a degerat nasul... şi rămîi o viaţă întreagă aşa, cu nasul ca o prună...

La ce-i trebuie ei acel Orient Îndepărtat ?

Dar ce să facă altceva, dacă nu pleacă la el ? Ce o aşteaptă ? Din nou serviciu, flirt, teatre, cinematografe, bileţele ...Să-i gonească pe toţi cei care-i fac curte ? Dar cum o să poată sta singură ?... Singură doi ani !...

Se auzi o bătaie în uşă.

Dina ascunse grăbită teancul de telegrame sub perna fotoliului. Apoi cu o voce seacă, invită :

— Intră !

Ştia cine este. Aruncă o privire neprietenoasă celui ce apăru în prag. Inginerul Kostko avea o înfăţişare plăcută şi chipul tînăr; zărind florile pe care Kostko i le aducea, o apucă

un acces de furie, dar nu împotriva lui, ci împotriva ei :

— Liliac... de seră...

Inginerul rostise aceste cuvinte, dar cît de mult semănau ele cu propriile ei cuvinte... din ziua aceea... Cinci rămurele înmiresmate i se aşternură pe genunchi. Kostko aştepta lacom, cerşind o privire, un zîmbet sau măcar un cuvînt cald. Cinci rămurele... Dina cumpărase atunci numai una... Cinci ori cinci — asta însemna douăzeci şi cinci de ruble... ori poate s-au mai ieftinit ?...

Dina nu zîmbi şi nici nu-i mulţumi. Întreabă încordată :

— Unde-i Erofei Pavlovici ?

— Cine ?

Kostko nu înţelesese.

— Nu „cine", „care", că-i o gară ! strigă ea. Şi deodată sări în picioare, lăsînd să-i cadă liliacul pe jos ; începu să vorbească isteric, aproape şuierînd :

— Ştiu după ce umbli ! Ştiu ce vrei ! Pleacă de aici ! Iubesc pe altcineva ; n-am să-l uit şi n-am să-l înşel oricît s-ar prelungi despărţirea noastră... Ştiu ce gîndiţi voi... „Slavă domnului ! Omul acela a plecat şi s-a sfîrşit cu ce-a fost, fetiţa asta e atît de uşuratică !" Eu însă îţi spun : pleacă de aici, n-ai să obţii niciodată nimic de la mine !

Simţind că o podideşte plînsul, îşi ascunse faţa în fotoliul cu miros de naftalină şi se înduioşă de propria ei nefericire. Îngenunchind alături şi strivind florile, inginerul Kostko îi mîngîie umerii încredinţînd-o că o înţelege, că el nu vrea nimic, fiindcă aşa o respectă şi mai mult... că ea are nervii bolnavi, că ar trebui să fie cineva care să se îngrijească de dînsa şi că o roagă, dacă vrea, să-i dea voie...

CAPITOLUL XII

Trenul comsomoliştilor tăia Siberia în lung, gonind peste neţărmuritele ţinuturi ale Orientului Îndepărtat. Orientul Îndepărtat li se înfăţişa acum aievea : păreau că-l pipăie. Iată

aceste rîuleţe de munte săltînd în albiile lor pietroase de-a lungul liniei ferate, cînd de o parte cînd de alta, întunericul de nepătruns al taigalei, mlaştinile înspăimîntătoare (numai să nimereşti o dată cu piciorul în ele, şi pe dată mîlul te şi soarbe), sopcile ca nişte gurguie uriaşe, părînd fiecare repetarea celei dinainte şi purtînd încă zăpezi pe vîrfurile lor turtite — toate acestea nu erau altceva decît Orientul Îndepărtat.

Într-o haltă, cuvîntul „graniţă" răsună dintr-o dată cu un înţeles nou, mai concret. O bătrînă înaltă, încă voinică, se apropie de grupul comsomoliştilor şi-i întreabă cu vocea liniştită, dar joasă :

— Ce, iar a izbucnit războiul la graniţă ?

Comsomoliştii nu ştiau nimic. Valka Besonov îşi aminti însă de emoţia încercată atunci cînd i s-a spus la comitetul raional : „Pleci în Orientul Îndepărtat". Japonezii ! s-a gîndit el atunci. Nu avea nimic împotrivă să le arate japonezilor cine-i el, Valentin Besonov.

— Aşa se spune, că o să fie război — stărui din nou bătrîna firoscoasă şi privi duios la tinerii care se strînseseră în jurul ei. Am şi eu un fecior care-i acolo la graniţă. La ciocnirea de-a fost nu de mult, a luat şi el parte. Apoi întrebă : Voi, maică, oare tot la armată vă duceţi ?

— Unde-o fi nevoie... — zvîrli mîndru Valka o vorbă cu două înţelesuri.

— Feciorul meu e acolo — repetă liniştit bătrîna. Ivan Razvodin îi zice. Trei decoraţii a căpătat în Armata Roşie. Dacă o să-l vedeţi, daţi-i bineţe din partea mea.

În gara următoare, comsomoliştii se aruncară lacomi asupra ziarelor venite de la centru, precum şi asupra celor locale şi regionale. Nu era război. Dar se simţea o încordare care cerea multă precauţie şi iscusinţă pentru a fi ascunsă. Japonia avea o comportare suspectă. Pe K. V. J. D. [1] continuau să se producă incursiuni şi provocări ; bandele albe treceau mereu graniţa.

— Vom avea de furcă pe-acolo pînă om stîrpi jivinele — rosti Valka, tot cu două înţelesuri, în timp ce răsfoia ziarele. Şi în mintea lui vedea de pe acum atacul de nestăvilit al cava-

[1] K.V.J.D. — calea ferată chineză răsăriteană. (n.t.)

leriei, iar pe sine se închipuia galopînd în frunte, cu arma fluturînd în vînt, împuşcînd din goană, cu o singură mînă, ca-n filme.

Sioma Altşuler şi Ghenka Kaliujnîi mărturisiră înflăcăraţi că, odată ajunşi, se vor prezenta la comandament şi vor cere să fie primiţi în O. K. D. V. A.

De frică, Lilka dădu niţeluş apă la şoareci.

Kolea Platt păli şi scrise o scrisoare lungă, în care o ruga pe Lidinka să nu cumva să vină încoace înainte de a primi din partea lui o telegramă.

Katia Stavrova tăcea, tăinuind parcă ceva, dar toată ziua îi străluciră ochii ca în friguri ; o expresie atît de hotărîtă se zugrăvea în aceşti ochi, încît oricine privea în adîncul lor înţelegea limpede că în caz de ceva, nimeni n-ar fi putut-o ţine departe de desfăşurarea evenimentelor.

Spre seară, prin toate vagoanele numai despre război se vorbea. Băieţii adresau cereri către comandamentul O.K.D.V.A.-ului, ca să le şi poată înainta de îndată ce vor ajunge la Habarovsk. Prin gări coborau din tren cu înfăţişare gravă, ca nişte eroi, scoţîndu-şi piepturile în afară. Astfel încît, atunci cînd o femeie care vindea lapte într-o gară îi întrebă : „Plecaţi la armată, maică ?“ numaidecît Katia îşi făcu loc printre băieţi, strigîndu-i cu aprindere :

— Doar nu-ţi închipui că o să stăm acasă !

În aceeaşi seară, Andrei Kruglov o porni prin vagoane ca să strîngă oameni în vederea constituirii unei celule de partid. Găsi membri şi candidaţi, optsprezece oameni, şi-i adună pe toţi la el în compartiment, după ce-i pofti pe toţi ceilalţi afară.

— Poate că greşesc — începu el — dar aceste discuţii mi se par dăunătoare. Tinerii se cam întrec cu gluma : coboară prin gări, au mutre grave şi pozează în eroi. Iar rezultatul ? Lansăm zvonuri în rîndurile populaţiei.

După şedinţă, comuniştii se duseră fiecare în vagonul lui. Le citiră celorlalţi comunicate din ziare şi-i lămuriră că nu este război, că ei pleacă să construiască, iar dacă va fi război, îi vor înrola în Armata Roşie numai pe cei cărora le-a venit vremea să recruteze, ceilalţi rămînînd toţi să lucreze la locul lor de muncă.

Comsomoliştii îşi ascunseră cererile de înrolare ca voluntari şi astfel discuţiile se potoliră repede. Pînă la Habarovsk mai aveau douăzeci şi patru de ore de mers.

Într-o gară mare se apropie de eşalon un bărbat înalt, îmbrăcat într-un palton elegant, cu nasturi lucioşi de os, şi purtînd pe cap o pălărie cenuşie, moale. Avea faţa îngustă, palidă, cu o cută adîncă între sprîncene. Mîinile îi erau ciudate : pielea galbenă era acoperită de nişte cicatrice şerpuitoare, iar în locul unghiilor, crescuse un fel de piele roşie şi zbîrcită.

— Bună ziua, tovarăşi comsomolişti ! le spuse el tare, iar în glasul lui răsună acea încredere în sine, caracteristică şefilor. Cine dintre voi comandă eşalonul ?

Necunoscutul fu condus la Andrei Kruglov. O gloată de curioşi se ţinea după el.

— Granatov, ajutor al şefului şantierului! se prezentă necunoscutul.

Astfel aflară tinerii că erau aşteptaţi. Granatov sosise în întîmpinarea lor, pentru ca pe parcurs să întocmească tabele complete ale noilor sosiţi, după profesiuni. Prin el, comsomoliştii luau deocamdată primul contact cu realităţile acelui neclar viitor care-i aştepta. Mulţi îl înconjurară şi-l priveau. Cicatricele întunecate de pe mîinile lui nelinişteau închipuirea unora. Pălăria lui îi intimida. Dar mai mult decît orice, voiau să afle unde se vor duce şi ce vor construi.

— Deocamdată nici eu nu ştiu nimic precis — le vorbi cu căldură Granatov — Acolo unde veţi merge, deocamdată nu se află nimic. Un loc pustiu. Dar pe locul acela vom construi un oraş şi o uzină. Vom primi lămuriri la faţa locului.

Mai tîrziu, Granatov o porni prin vagoane şi responsabilii îi ajutară să întocmească tabelele care-l interesau. Chiar în tren, cu o bucurie de nestăvilit, începură să alcătuiască primele brigăzi. Granatov era politicos şi nu vorbea mult, iar comsomoliştii se intimidau în faţa lui şi nu îndrăzneau să-i pună întrebări.

Numai Tonia îl întrebă cu sinceritatea care o caracteriza :

— Dumneata, tovarăşe, eşti de-aci, din Orientul Îndepărtat ?

Granatov îi răspunse cu un zîmbet trist :

— Acum... cred că da.

Nimeni nu îndrăzni să-l mai iscodească. Granatov se aşeză neinvitat pe o bancă. Katia îi urmărea neîncetat mîinile. Erau mîini fine, frumoase, şi asta făcea ca cicatricele să iasă şi mai mult în relief pe pielea albă.

— Am fost trei ani la K. V. J. D. — explică Granatov — adică destul ca să mă pot socoti printre băştinaşii Orientului Îndepărtat, mai cu seamă că am trecut prin multe în cei trei ani...

— Aţi fost diplomat ? îl întrebă Katia îmbujorîndu-se.

Ideea cu diplomatul îi venise din pricina bumbilor lucitori şi a pălăriei.

— Nu...

Zîmbetul lui trist şi puţin ironic avea farmecul acela indefinit pe care îl dă întotdeauna necunoscutul. Katia îşi şi imagină nişte aventuri extraordinare al căror erou era omul din faţa lor. Dar Granatov găsi de cuviinţă să fie clar :

— Sînt inginer constructor. Partidul m-a trimis la K. V. J. D. Am lucrat trei ani... la Harbin.

— Acolo-s japonezii — ţinu să observe Katia.

— Da... — răspunse domol Granatov. Populaţia băştinaşă este chineză, stăpînirea-i japoneză, iar aşii afacerilor necurate sînt ruşii albi. Cînd nimereşti în Harbin, la serviciul de contraspionaj, nici nu ştii în primele clipe unde te afli : în Japonia sau într-o închisoare a albilor.

— Dumneata ai fost acolo ? întrebă Tonia pălind.

Inginerul îşi ridică mîinile şi zîmbi din nou, tot atît de abătut.

Pe tăcute, comsomoliştii se strînseră mai aproape de el. Un respect neţărmurit şi adînc se năştea în sufletele lor, privind la acele mîini îngălbenite, acoperite cu cicatrice, la zîmbetul lui trist care reflecta suferinţe de neuitat.

— Smulgeau unghiile — explică încet Granatov — ardeau mîinile cu fiare înroşite în foc şi frîngeau braţele din încheieturi. Ne băteau cu bicele, după ce ne înveleau în cerşafuri umede, ca să nu lase semne...

— Dar urmele de pe mîini tot v-au rămas ! izbucni Katia.

— Ssst ! făcură ceilalţi, supăraţi.

Fata se uită în jur, cu un aer vinovat, şi-şi mușca buza.

— Nu-mi cereau decît un singur lucru — continuă Granatov, domol, calm, uitîndu-se aspru la Katia. Ar fi dorit să le declar că funcţionarii sovietici de la K. V. J. D. se ocupă cu propaganda comunistă. Patru luni de zile au încercat să-mi smulgă această mărturisire, prin diferite mijloace. Acele patru luni fac însă, fără îndoială, cît patru ani...

Deodată Tonia se ridică, se repezi, îi apucă mîna chinuită şi-şi lipi buzele fierbinţi de ea. Granatov tresări şi un tremur uşor îi lunecă pe obraz. Îşi retrase mîna şi o mîngîie pe Tonia pe cap.

— Totul se poate îndura — spuse el cu modestie. Şi voi v-aţi fi comportat la fel.

Tonia îşi plecă mult capul. Îi era ruşine de ceilalţi comsomolişti. Ei însă îşi întorseseră cu delicateţe privirile în altă parte.

— Iar acum — încheie Granatov, bine dispus — am cerut să fiu repartizat la construcţie.

Se ridică de pe banchetă şi, în glumă, îi îmbrăţişă pe toţi cîţi îi putu cuprinde cu braţele.

— Vom munci ! Vom construi ! Ne vom împrieteni !

Tonia ieşi afară, pe platformă, sorbind cu nesaţ aerul rece ; rămase multă vreme acolo, cu ochii închişi şi cu mîinile strînse la piept. O, dacă ar fi trimis-o şi pe ea acolo, dacă ar fi avut norocul să îndure toate torturile lumii şi să iasă din ele nepătată, mîndră, cu capul sus ! Se cutremură totuşi gîndindu-se la sălbaticile schingiuiri şi la chinul singurătăţii. Dar nu, ea nu s-ar înfricoşa. Pentru că aşa se călesc luptătorii. Harbin, Tokio, Calcutta, Rio-de-Janeiro, cît mai este încă de luptat !

— Ai să răceşti ! se auzi deodată o voce.

Granatov trecu prin apropierea ei, zîmbindu-i prietenește. Uşa vagonului se închise în urma lui, cu un pocnet puternic. Tonia îşi strînse umerii, de parcă ar fi primit o lovitură. În vocea lui răsunase parcă ceva batjocoritor. Oare într-adevăr voise să rîdă de ea ?

La urma urmei n-avea nici un drept să merite respectul lui. Şi asta era cu atît mai rău pentru ea.

Pieziş, cu ochii plini de dispreţ, Tonia îşi privi mîinile, mîinile ei mici, simple, mîini ca oricare altele...

CAPITOLUL XIII

„Vom ajunge la Habarovsk şi acolo se va lămuri totul." Aşa gîndeau comsomoliştii pe drum. Dar iată că, sosiţi la Habarovsk, se ivi în calea lor o nouă cumpănă : trebuiau să ajungă la şantier. Şi nimeni nu le putu da vreo îndrumare. Existau, într-adevăr, la Habarovsk birourile şantierului neînceput încă, exista şi un birou al cadrelor, unde cîţiva oameni, năuciţi de atîta hărmălaie, munceau din zori şi pînă-n noapte, înregistrînd, repartizînd şi eliberînd tichete comsomoliştilor şi inginerilor noi sosiţi, dar nimeni nu le putea spune nimic precis. Unii dintre ingineri înţepeneau în birouri, bombănind nemulţumiţi. Funcţiunea de intendent al căminului o îndeplinea inginerul-şef Serghei Vikentievici. Tînărul Fedotov, alt inginer, elibera tichete pentru cantină şi pentru baie. Făcură cunoştinţă şi cu şeful şantierului, tovarăşul Verner. Dar nu izbutiră să-l vadă decît o dată sau de două ori, în treacăt ; era un om nervos, uscăţiv, cu ochii reci, de culoare foarte deschisă, şi cu glas poruncitor. Verner îşi petrecea toată vremea pe la consfătuiri sau pe la organizaţiile regionale. La uşa cabinetului său străjuia o secretară, femeie cam vîrstnică, arţăgoasă şi necomunicativă, cu nasul lung şi priviri neîncrezătoare. Chiar din prima zi, comsomoliştii o porecliră „Crocodilul Amurului".

Asta era deci situaţia : nimeni nu ştia nimic precis. La orice întrebare, ţi se răspundea scurt : „Întrebaţi-l pe Verner". Se spunea totuşi că nu se poate pleca pe şantier fiindcă mai jos, pe cursul Amurului, sînt încă sloiuri de gheaţă. Cu toate acestea, circulau zilnic zvonuri că „mîine se va face îmbarcarea pe vapoare". În căminul improvizat grabnic în nişte barăci

şubrede, nu se găsea apă, nu era lumină ; noaptea primeau lumînări, dar şi acelea cu socoteală.

Oraşul avea numai o stradă mai ca lumea, mai bună, strada Karl Marx. Pe ea şi în jurul ei se grupaseră toate instituţiile, magazinele, cinematograful, cantinele. Strada ducea pînă la terenul sportiv, iar în partea cealaltă se afla parcul de cultură şi odihnă, de unde, pe nişte cărărui înguste, coborai spre malul Amurului. Parcul era închis încă, stadionul la fel. La cinematograf rula un film pe care toţi îl văzuseră. Le rămînea doar Amurul, nespus de larg, învolburat de blocurile de gheaţă plutitoare. Comsomoliştii stăteau ore întregi pe mal şi priveau.

Ziua şi-o pierdeau pe la sediul comitetului de ţinut de Comsomol. Se interesau de toate şi pe fiecare comsomolist întîlnit pe-acolo îl întrebau :

— Eşti de-aici ?

Dar căpătau întodeauna cîte un răspuns de felul acesta :

— Nu, din Ust-Kamciatka.

— Din Viahta.

— Din Grodekov.

— Din Oliga.

— Din Tetiuhe.

— Din Nahodka.

Unde s-or fi aflînd Nahodka, Tetiuha, Viahta ? Şi celelalte zeci de localităţi de pe unde soseau, aduşi de treburi, tot soiul de flăcăiandri plini de griji, vorbind despre sezonul de pescuit cu năvodul, despre manualele lor de şcoală, despre campania de însămînţări, despre mjloacele de transport, despre crescătoria de reni, despre criza de locuinţe sau despre aprovizionarea cu mărfuri ?

După fiecare convorbire, în pieptul lui Epifanov începea să clocotească dorinţa de a pleca la Tetiuhe, sau la Nogaevo, sau în Kamciatka.

Kolea Platt, fire mai aşezată, căuta să-l tempereze:

— Omul e necesar acolo unde-i nevoie de el, de profesiunea lui.

Comsomoliştii se plictiseau, se necăjeau că n-au ce lucra. Le era ruşine că pierd timpul degeaba.

Într-o zi, optsprezece tineri comuniști, în frunte cu Andrei Kruglov, cerură să fie trecuți în evidența organizației locale de partid. Acolo unde plecau, nu era organizație de bază. Trebuiau s-o creieze, așa cum tot ei trebuiau să creieze și orașul și uzina și toate cele cîte erau de făcut.

— Vorbiți cu tovarășul Morozov — le spuse secretarul. Sub îndrumarea lui veți activa. Dar Morozov mai are încă treburi pe aici și nu știu dacă o să puteți pune curînd mîna pe el. Acum este la un alt șantier, pe urmă are o ședință, și uite, și-aici îl așteaptă cîțiva tovarăși din Oha, din Birobigian și Spask...

Cei optsprezece hotărîră totuși să-l aștepte ei. Tovarășii din Oha, Birobigian și Spask priveau la ei chioriș, cu acea lipsă de bunăvoință caracteristică oamenilor absorbiți în întregime numai de propriile lor interese, care, bineînțeles, nu sufereau nici o amînare.

În cameră intrară pe rînd doi oameni. Primul întrebă :

— E aici Morozov ? Îl așteaptă la ședință.

Iar al doilea :

— A venit Ivan Serghievici ?

Pe urmă apăru grăbit un om bine legat, neras, purtînd în cap o șapcă de culoare deschisă. Avea fața obosită, dar privirea îi era atentă și pătrunzătoare. Ținîndu-se după el, cîțiva oameni îi explicau din mers necazurile urgente care-i aduseseră aici. Intrînd, omul bine legat, aproape rotofei, privi grupul comsomoliștilor și întrebă vesel :

— Ce-i cu herghelia asta ?

Tinerii pricepură că acesta era Morozov. Secretarul începuse să-i explice ceva, Morozov însă nu-l ascultă pînă la capăt, ci se apropie de comsomoliști :

— Cînd ați sosit? Sînteți mulțumiți de hrană? Ați fost la baie? Verner tot nu-i de găsit? A vorbit cu voi? De ce n-a vorbit?

Puse aceste întrebări și, prinzînd din zbor răspunsurile întretăiate ale comsomoliștilor, dispăru în birou, iar de acolo i se auzi în răstimpuri vocea, o voce apăsată, vorbind la telefon:

— Sigur, un miting. Chiar pe țărm. Trebuie să li se explice clar cum și ce fel. Și discuții pe vapor, bineînțeles...

Da. Să le înceapă ei singuri! Nu face nimic că sînt tineri, în schimb au energie.

Îi invită apoi pe comsomoliști înăuntru. Oamenii veniți din Oha, Spask, Birobigian se strînseseră pîlc pe lîngă ușă. Cineva îl strigă din nou pe Morozov:

— Ivan Serghievici! La ședință!

Morozov le făgădui celor ce se îngrămădeau în ușă că-i va primi puțin mai tîrziu pe toți odată, iar pe cel care-l strigase îl asigură c-o să se ducă numaidecît și la ședință; apoi închise ușa. Fața-i de om trudit purta urme de îngrijorare, ochii lui însă îi măsură cu atenție pe comsomoliști, cîntărindu-l pe fiecare, iar în privirile lui strălucea o flacără nepotolită.

Tinerii se așteptau să audă acele prime cuvinte de introducere, obișnuite în astfel de cazuri; Morozov însă intră de la început în fondul problemei. Îndreptîndu-și vînjoasa-i mînă spre harta care atîrna pe perete, o hartă enormă, tăiată de liniile albastre ale rîurilor și de unduirile gălbui-cafenii ale lanțurilor de sopci, spuse :

— Iată ținutul nostru!

Ici și colo pe hartă se puteau citi nume de așezări omenești: Habarovsk, Oha, Birobigian, Poset, Nogaevo... toate pierdute în nețărmurita întindere a ținutului.

Cu o mișcare sigură, gospodărească și plină de dragoste, Morozov cuprinse în întregime nemărginirea aceea:

— Cîtă întindere ! Toate țările mai însemnate ale Europei, adunate la un loc, ar încăpea în sînul acestui teritoriu. Anglia, Franța, Germania, Spania, Italia, Polonia... Cît despre Japonia, opt Japonii ar intra aici... Germanii — vreo șase ...Iată, numai țărmul mării se desfășoară de-a lungul a optsprezece mii de kilometri. Oceanul Înghețat aici, Oceanul Pacific dincolo !... Înțelegeți ? Pacificul !... Începu să rîdă și-și lunecă mîna pe suprafața azurie a oceanului. Țineți minte: acest ocean este inflamabil! Poate să se aprindă ca petrolul! Apoi, fără nici o legătură, întrebă privindu-i țintă: Voi ce știți despre acest ținut?

— Cam puține — răspunse Kruglov, în numele tuturora.

— Va trebui să știți cît mai multe — replică Morozov și închizîndu-și obosit ochii, făcu vreo cîțiva pași spre masa lui de lucru.

Iar cînd îşi redeschise pleoapele, pupilele îi scînteiau de-o lumină tinerească. Întinse din nou mîna spre peninsula romboidală, de culoare gălbui-cafenie:

— Asta-i Kamciatka. Uluitor pămînt! Am fost pe-acolo şi aş mai vrea să mă duc, dar să stau o bucată mai bună de vreme şi să rătăcesc de colo-colo cu arma în mînă. Kamciatka este un ungher încă neexplorat, ţara bogăţiilor nevalorificate şi a vulcanilor nestinşi. Oamenii de ştiinţă tocmai se pregătesc să facă o ascensiune pe cel mai înalt vulcan, Kliucevski, ca să poată coborî apoi în craterul lui. Vă daţi seama ce înseamnă să cobori în craterul unui vulcan care poate oricînd erupe? Cred că numai Jules Verne ar fi putut scrie aşa ceva.

Zîmbea entuziasmat. Dar zîmbetul îi fu alungat de un nou gînd:

— Mi-aduc aminte că la şcoală, ultimelor bănci din fundul clasei le spuneam Kamciatka. Dar Kamciatka ascunde neînchipuit de mari bogăţii! Pe lîngă ţărmurile ei, vînatul şi pescuitul e mai abundent ca oriunde. Se prind peşti, crabi, balene. Ar trebui să vedeţi şi voi o vînătoare de balene! Eu am văzut una. Cred că-i cea mai pasionantă vînătoare. Balena omorîtă este umflată pînă la refuz cu aer, iar vasul de vînătoare o remorchează ca pe un şlep... Ehei, dragii mei, vom împînzi ţărmurile Kamciatkăi cu uzine... Pînă acum, unicul mijloc de transport sînt cîinii. Ca să ajungi în anumite locuri, trebuie să călătoreşti luni de zile. Noi însă vom construi în acele părţi drumuri, ca să învingem depărtările Kamciatkăi... Tot viitorul îi stă în faţă.

Morozov ridică mîna mai sus pe hartă:

— Iată Arctica noastră... Ciukotka, Kolîma. Numai vara poţi să ajungi acolo. Vapoarele navighează convoi în urma spărgătoarelor de ghiaţă, ferindu-se de gheţarii de sub apă. Sînt pe-acolo locuri unde n-a călcat încă picior de om. Dar unde a ajuns omul, ducînd cu sine ştiinţa, ce de bogăţii a descoperit! În Kolîma e aur... Auziţi? Aur! Un Klondike sovietic. Dezvoltăm acolo o industrie auriferă de prim rang. Şi cîte filoane nu-s acolo! Eroii romanelor lui Jack London ar fi înnebunit, cuprinşi de frigurile aurului, dacă ar fi nimerit în prea bogata Kolîma.

Spunînd acestea, zîmbi cu un aer strengăresc:

— E bun şi romantismul, nu-i aşa, băieţi? Ei bine, şi eu sînt un romantic. Numai că romantismul bolşevicilor e frate bun cu judecata limpede, cu adînca pricepere de a face lucruri folositoare. Şi tocmai asta-i ce vrem de la voi, de la cei tineri. Să nu dispreţuiţi romantismul — de altfel, o să vă-ntîmpine destule aventuri! Dar în acelaşi timp, munciţi, munciţi ca nişte diavoli!

Aruncîndu-le în treacăt acest îndemn, mîna-i alunecă pe hartă către sud.

— Uite, aici e ţinutul Usuri. Floră şi faună subtropicală. Mişună tigrii şi zebrele. Creşte pe acolo şi o rădăcină misterioasă, jen-şen, folosită în orient ca leac. O adunăm şi o vindem peste graniţă. Şi coarnele de cerb în orient sînt folosite ca medicament. Colectarea lor a dat naştere la o adevărată industrie; avem turme mari de cerbi, întrebuinţăm mijloace ştiinţifice pentru creşterea lor şi facem export pe scară întinsă. L-aţi citit pe Arseniev? Dacă Arseniev ar porni acum pe vechile căi, s-ar cam încurca, fiindcă azi totul s-a schimbat.

Morozov căzu pe gînduri. Probabil că în mintea-i năpădită de griji, el trecea în revistă toate înfăptuirile de pînă atunci, precum şi tot ce urma să se înfăptuiască în viitor.

— Mda — continuă el după o clipă — ne aflăm într-un ţinut imens de bogat. Gîndiţi-vă, ce ne lipseşte? Avem de toate. Şi mîna lui se ridică din nou spre hartă, începînd să se mişte în sus şi în jos, să sară dintr-un loc într-altul. Iată Sucianul, Artiomugol! Şi ce cărbune se află acolo! In Sahalin se extrage cărbune, petrol şi aur, de acolo se aduc blănuri scumpe. Bureia e bogată în cărbune şi minereuri, aur. Amurul, împărăţia peştelui, şi încă ce peşte! Afluenţii lui nenumăraţi ne furnizează cărbunele alb, electricitatea. Aţi văzut vreodată apa să curgă cu o viteză de patruzeci de kilometri pe oră?... Doar sare ne lipseşte. Cu sarea stăm prost pînă acum. Dar vom săpa şi vom ajunge pînă la straturile de sare! Încă nu ne cunoaştem ţinutul deajuns. Vreţi cifre? Dar ce pot spune ele? Bogăţiile naturale ale subsolului au fost cercetate numai într-o proporţie de şase sau opt la sută. Călcăm pe pămînt şi nu ştim pe ce călcăm! Nu ştim ce comoară zace sub picioarele noastre!

Își trecu mîna peste frunte, iar pe față-i apăru din nou semnele unei chinuitoare oboseli.

— Zeci de expediții geologice au fost trimise în toate colțurile Orientului Îndepărtat. Noi însă nu avem nevoie numai de zeci, ci de mii de expediții. În zeci și zeci de locuri se construiește, și încă nu-i deajuns; ar trebui să avem mii de șantiere. E adevărat, sînt puțini oameni... Dar de ce stați în picioare? strigă el deodată, dîndu-și de-abia atunci seama că ascultătorii săi au rămas acolo în mijlocul biroului. Luați loc! Stați, stați jos!

Le oferi tuturor scaune, el însă nu încetă să se plimbe mai departe de colo-colo, întorcîndu-se mereu spre harta atîrnată în perete:

— Vreți să v-aruncați o privire spre viitor? În multe privințe, viitorul acesta mai este încă un vis, dar se va realiza sigur odată și-odată! Iată drumul pe care ați venit. E o simplă linie de cale ferată. Așa nu mai merge! Ținutul nu poate respira cu o singură linie de cale ferată. Ne trebuie linie dublă. Și asta cît de curînd. Dar tot e puțin. Pe aici — Morozov apucă un creion și, cu o precizie rară, ușor de observat după mișcările creionului, trase o linie dreaptă de la cornul albăstrui al Baikalului pînă spre ocean — pe aici, prin taiga — spuse el — prin imensitățile acestea veșnic înghețate, va trebui să treacă linia ferată Baikal-Amur. Datorită ei, și taigaua va renaște, căci în jurul căii ferate vor începe să răsară și să se dezvolte noi regiuni industriale. Oriunde pui mîna pe harta asta, peste tot e de construit. O, nu-i de glumit! Căutăm aur și găsim totodată aramă, cărbune, zinc, fier. Căutăm cărbune, iar între timp dăm și de petrol, și de plumb, și de arsenic, și de aur... Dar toate acestea trebuiesc prelucrate, exploatarea trebuie extinsă. Linia ferată Baikal-Amur este calea care duce spre viitor. Iată, în acest punct — și el înscrise undeva un mare punct roșu — vom lucra noi.

Cu-n semn îi invită pe comsomoliști să se apropie. Ei se strînseră în jurul lui. Punctul cel roșu de pe hartă licărea parcă tulburător.

— Aici nu există încă nimic... — vorbi el cu glas scăzut, și-și strînse pleoapele de parcă ar fi privit undeva departe, în gol. Voi — accentuă apoi deodată — voi veți construi aici un

oraş cu uzine, cu viaţa lui... Iată, chiar aici — creionul mişcat pe hartă se opri sub cîrligul verde al Coreei — pe aici, pe undeva, Rusia ţaristă a fost cîndva bătută şi şi-a pierdut toată flota. Rusia Sovietică însă n-a fost şi nici nu va fi vreodată învinsă.

Îşi retrase mîna de pe locul unde fusese învinsă Rusia ţaristă şi-şi înfipse din nou creionul în punctul cel roşu şi strălucitor, care închipuia viitorul oraş.

— Voi aveţi de rezolvat una din cele mai importante probleme ale apărării, problema valorificării ţinutului. Şi o veţi rezolva, sînt sigur de asta. Oraşul va creşte şi va deveni un centru nou, care va fi capitala taigalei. El va fi o mînă prietenească pe care voi o întindeţi Sahalinului, Kamciatkăi, Kolîmei, Nikolaevskului... Tăcu şi-şi vîrî creionul în buzunar. Deci, băieţi... sînteţi cu toţii comsomolişti, sînteţi bolşevici. Aveţi datoria să înţelegeţi, să vă daţi seama că ne aşteaptă atîta muncă, încît nici să respirăm nu ne rămîne timp. Trăim într-un ritm de maximă încordare. N-am inventat noi acest ritm, el ne este dictat de situaţia internaţională... La început, ştiu, va fi greu. Ţinutul merită însă aceste eforturi. Sînt nişte locuri bogate şi minunate, care trebuiesc numai valorificate. Sub fiecare sopcă de pe aici se află aur, numai să aibă cine să-l scoată la suprafaţă. Dar ce să vorbim noi de aur ?

Făcu un pas şi-i puse lui Andrei Kruglov mîna pe umăr.

— Ce să mai vorbim de aur!... repetă el, cu oarecare dispreţ. Şi lăsînd umărul lui Andrei, scutură mîna unui alt tînăr, îl îmbrăţişă părinteşte pe un al treilea, pipăi muşchii unui al patrulea. Ce-i aurul ? La noi, oamenii sînt mai scumpi decît aurul. Iar fără mîna omenească, aurul, petrolul şi cărbunele nu valorează nimic.

Izbucni deodată în rîs şi cîteva cute vesele îi încreţiră obrazul.

— A venit pe aici un flăcău, Kiriuşa Popov îl chema. Şi l-am trimis în Kamciatka. Singur. A bodogănit la început, a drăcuit. Ne-a şi scris de două ori tot plîngîndu-se : nu cunosc peştele pe-aici, n-o scot de loc la capăt, totul este sălbatic... Dar a stat acolo un an şi după aceea scrisorile lui n-au mai fost de loc lacrimogene. De fiecare dată se lăuda tot mai mult

cu realizările obținute. Apoi a venit în concediu și iar i s-a acrit de Kamciatka : obosise, se ruga de noi să-l mutăm la Habarovsk sau la Vladivostok. L-am trimis pentru două luni de zile într-o stațiune balneară. Dar peste vreo lună s-a întors singur. „La naiba cu viligiatura ! Eu stau cu burta la soare, iar în Kamciatka sezonul de pescuit e în toi. Mi se încurcă socotelile de nici dracu nu mi le mai descurcă !" S-a urcat în avion și a pornit-o spre nord. Uite, sînt doi ani de cînd nici în concediu nu mai vrea să plece.

O lumină caldă îi scălda întreaga figură și toți cei de față pricepură cît de apropiat și de scump trebuie să-i fie acel Kiriușa Popov.

— Luați-l de exemplu pe băiatul ăsta. N-ajunge să construiești numai orașe, trebuie să formezi și oameni : să faci din toți bolșevici ai Orientului Îndepărtat, oameni plini de entuziasm, cercetători iscusiți, patrioți înflăcărați ai ținutului nostru.

Secretarul lui Morozov își vîra mereu capul pe ușă.

— Asta-i tot. Trebuie să înțelegem și să îndrăgim ținutul acesta. La plecare ați semnat niște contracte. Pentru un an, pentru doi... E-o prostie ! Ce-o să faceți într-un an ? Sînteți bolșevici doar ! Priviți adevărul drept în față. Și pregătiți-i și pe ceilalți să-l vadă. Aveți datoria să deveniți oameni ai Orientului Îndepărtat, să prindeți rădăcini pe aceste meleaguri, să îndrăgiți pămînturile de aici. Iată care e sarcina voastră !

— Cînd veți veni pe la noi ? întrebă Andrei.

Morozov începu să rîdă :

— Pentru ce să vin ? Vă e teamă că n-o să vă descurcați singuri ? Nu vă simțiți stăpîni pe puterile voastre ? Nu mă așteptați pe mine, că doar sînteți niște tineri bravi. Munciți din răsputeri, copii, și-o să izbutiți...

Prin ușă se tot uitau oamenii care-l așteptau pe Morozov. Telefonul suna.

— Vedeți, mai am de descurcat cîteva treburi. Activistul cel nou va sosi de-abia mîine... Și, de altfel, avionul este o pasăre rapidă, n-o să apucați să-mi duceți dorul, vă ajung eu din urmă.

Părăsind împreună cu ceilalţi cabinetul, Andrei Kruglov simţea încă pe umăr mîna aceea grea, dar mîngîietoare. Se îndreptă spre cantină şi rămase uimit constatînd cîtă bucurie îi deşteaptă în suflet obişnuita veselie şi larmă făcută de comsomoliştii care luau masa. Cu glas răsunător, Valka Besonov cerea supliment de mîncare. Katia zvîrlea cu gogoloaşe de pîine. Klava Melnikova era stăpînită de emoţie : după o cunoştinţă de numai două zile, un flăcău din Ust-Kamciatka o ceruse în căsătorie. Klava refuzase şi acum îi era ruşine, se temea să nu-şi fi închipuit băiatul că i-a fost frică să plece în Ust-Kamciatka.

Privindu-i, Andrei se întreba : sînt ei oare gata să înfrunte condiţiile grele ale luptei ? Cum să le spună că nu se vor mai întoarce acasă nici peste un an, nici peste doi, că de azi înainte patria lor e acest ţinut necunoscut, aspru şi nelocuit încă ? Vor înţelege oare ? Au să cuprindă ei adîncul, măreţul înţeles al problemelor ce le stau în faţă ?

Andrei simţi întreaga greutate a răspunderii partinice pe care şi-o luase în numele lor, al tuturora, faţă de omul ce-i spusese : „Avem mai puţine braţe decît aur".

Comsomoliştii îl înconjurară pe Kruglov, năpădindu-l cu întrebări : cînd plecăm ? încotro ? ce vom construi ? cum ? Andrei îşi aminti de propriile lui întrebări pe care dorise să i le pună lui Morozov, dar n-avusese timp să i le pună. Convorbirea fusese scurtă şi poate mai puţin explicită de cît se aşteptase. Dar tocmai în acea incoherenţă şi lipsă de consecutivitate aparentă se ascundea ceea ce-l răscolise pe Andrei. Concret, Morozov nu spusese nimic despre construcţie. Le împărtăşise numai ce simţea el : dragostea faţă de meleagurile acelea sălbatice, neliniştea, visurile sale, dorinţa lui fierbinte ca ei să prindă rădăcini acolo, să se aclimatizeze, speranţa că oamenii vor fi cuprinşi de un entuziasm tineresc...

Minimalizase însemnătatea contractelor semnate de ei, tratîndu-le ca pe nişte simple fituici de hîrtie, şi nu se sinchisise de impresia pe care o putea stîrni această atitudine. Desigur, avea dreptate. Sămînţa aruncată prinsese să încolţească. Iar pretenţiile lor... Şi deodată, pentru întîia oară în acea zi, Andrei

își aminti de Dina... O ascuțită durere îi săgetă inima... Ce se va întîmpla dacă Dina va refuza să vină după el?

Tot restul zilei umblă otrăvit de îndoieli.

Seara tîrziu, Verner îi adună pe comsomoliști și trecu la expunerea a ceea ce așteptase Kruglov de la convorbirea cu Morozov, din cursul dimineții. Verner vorbi amănunțit și cu temei, dînd cifre, făcînd comparații, aminti despre problemele construcției. Andrei îi puse toate întrebările posibile. Dar ascultînd și întrebînd, se surprinse că privește toate problemele cu ochi noi, pătrunzători și lacomi, ca ai omului care în acea dimineață nu-i spusese nimic concret despre construcție.

CAPITOLUL XIV

În jos, pe Amur, pluteau sloiuri și vapoare.

Comsomoliștii nu mai văzuseră încă sloiuri atît de mari. Ostroave întregi porniseră la vale, clătinîndu-se și scufundîndu-se în jocul bulboanelor. Ca niște namile uriașe și greoaie se tîrau de-a valma, izbindu-se unele de altele, scrîșnind și vuind, împrăștiind pe întinderea tulbure a apei, mii de cioburi ascuțite. Peste valurile Amurului, ca într-o închipuire de basm, se înălțau munți de cleștar, care se prăvăleau peste cîmpiile de gheață, neatinse încă, urcînd cu vuiet puternic pe maluri.

Vapoarele mergeau încet, parcă poticnindu-se, urmînd îndeaproape scurgerea sloiurilor.

După trecerea acelor turme de coloși, țărmurile rămîneau zdrențuite. Munții cenușii de gheață se înfruntau pieptiș, parcă sprijinindu-se unul de celălalt...

— Minunată privelițe! exclamau comsomoliștii.

— Ia uitați-vă, cîtă frumusețe! strigă Katia Stavrova.

Priveliștea era frumoasă, dar și înspăimîntătoare și aspră. Nimeni nu găsea însă de cuviință să vorbească despre asta.

Venind din urmă, alte sloiuri se loveau de bordul vaporului. De sus, prin apa tulbure, se zăreau contururile unor

uriaşe blocuri de gheaţă, ce pluteau sub apă, înălţînd deasupra vîrfuri ascuţite, aidoma turnurilor de cetăţi.

— Nu-i nimic, răzbim noi pînă la urmă — îi încredinţă Epifanov, ca un bun cunoscător al mediului acvatic.

Înjurînd pe înfundate, marinarii astupau spărturile produse prin izbire. Epifanov îi ajuta şi el, povestind întîmplări cu scafandri şi cu vapoare ciocnite de gheţari, duse unele la fund, altele salvate de la naufragiu.

„Columb", care era construit din lemn, rămăsese în urmă. „Comintern" mergea în frunte, croindu-şi drum anevoie, fiindcă remorca un şlep supraîncărcat.

Se oprea uneori pentru îndelungă vreme pe lîngă sate liniştite sau popasuri de nomazi, acolo unde gheţurile nu se porniseră încă. Undeva departe, mai în sus, primăvara şi apele le deschideau anevoie drum. Scrîşnind şi bubuind, sloiurile se încălecau unele peste altele.

Nanaiezii se arătau pe maluri.

Purtau cojoace de blană înflorate. Comsomoliştii priveau cu mult interes îmbrăcămintea lor, mai ales cojoacele de blană, le plăcea părul lor strîns în codiţe împletite şi se minunau ascultînd limba lor neînţeleasă. Dar nanaiezii vorbeau şi ruseşte. Strigau de pildă, adresîndu-se căpitanului :

— Tu mult devreme plecat !

Căpitanul întorcea capul : fără îndoială, nanaiezii aveau dreptate.

Tovarăşul Verner se plimba pe puntea de comandă, ţinînd binoclul în mîini. El era şeful acestei expediţii de cuceritori, care pornise să înfrunte mînia gheţurilor. Se sfătuia cu căpitanul, aproba lista de mîncare şi în fiecare seară îi aduna pe comunişti şi pe brigadierii comsomolişti, cu care ţinea şedinţe scurte. În cabină nu erau destule scaune, de aceea tinerii se aşezau pe jos, care cum se nimerea. Toţi priveau cu respect la chipul sever şi palid al tovarăşului Verner.

— E prea mare indisciplina — începea tăios Verner, privind la toţi pe rînd cu ochii lui reci şi luminoşi. Nu duceţi muncă de lămurire cu oamenii. Prea mult se discută. Zvonuri. Dezordine. Vă rog să-mi explicaţi de ce admiteţi astfel de nereguli ?...

La drept vorbind, nu erau nici un fel de nereguli.

Cîteva sute de tineri veseli şi dornici să ştie ce se petrece în jurul lor nu-şi găseau locul pe vaporul neîncăpător care-i purta de trei zile, în mijlocul unei naturi aspre, spre locuri necunoscute. Primeau hrană pe sponci, deoarece alimentele luate pentru două zile, cît trebuia să dureze călătoria, erau pe sfîrşite. Comsomoliştii nu prea se sinchiseau de raţia prea mică, dar nu voiau în ruptul capului să stea liniştiţi în cabinele comune şi să se plimbe tacticos pe punte ; ei se urcau pe puntea căpitanului, coborau în sala de maşini, ţineau cu tot dinadinsul să vadă şi să pipăie totul. La fiecare popas dădeau buzna pe mal, ca să încerce cu piciorul pămîntul jilav al acestui ţinut necunoscut, ca să-i vadă mai aproape pe nanaiezi şi să schimbe o vorbă cu ei, voiau să pescuiască, să tragă în păsările ce treceau în zbor deasupra lor. Simţeau nevoia să facă gălăgie, să ţipe, să se agite, să alerge, fiindcă energia lor se cerea cheltuită.

— ...Vă previn — spunea Verner — că toţi cei care vor coborî pe ţărm, fără autorizaţie, vor fi arestaţi. Răspund de capetele voastre înfierbîntate şi în consecinţă am să procedez cu toată asprimea.

Kruglov se uita la Verner admirativ. Viitorul conducător al şantierului vorbea concis, cu accente tăioase, iar ochii lui exprimau o voinţă fermă şi o calmă încredere în sine. Exagera oarecum în privinţa asprimii, dar lui Andrei îi plăcea chiar şi acest lucru.

— Adevărat conducător ! spuneau comsomoliştii.

După lunga trîndăveală din timpul drumului şi după chinuitoarea aşteptare de la Habarovsk, era plăcut să te simţi condus de o mînă puternică şi neşovăitoare.

„Neregulile" continuau totuşi.

Primii pedepsiţi au fost Katia Stavrova şi Kostea Perepeciko, precum şi Valka Besonov, care în tot timpul călătoriei se arătase tot atît de „dezgheţat" ca şi moscoviţii. Kostea Perepeciko avea o armă de vînătoare. Într-o zi împuşcă un hultan chiar de pe bord, deşi era categoric interzis să tragi cu arma de pe vas. Iar în timp ce detunătura alarmase întreg vaporul, Perepeciko, Katia şi Valka se pregăteau cu ţipete asurzitoare să

coboare o barcă pe apă pentru a pescui pasărea rănită. Hultanul împuşcat se zbătea pe valuri, tîrît de curent. Marinarii însă nu le dădură voie să ia barca. Cu lacrimi în ochi, Katia căuta să-i înduplece spunîndu-le că altminteri hultanul va pieri. Tocmai atunci sosi şi Verner.

— Linişte, vă rog ! rosti el încet, dar poruncitor. Ce fel de distracţii sînt astea ? Împuşcături, lacrimi, dezordine... Cine-i vinovatul ?

Perepeciko, Katia şi Valka se uitară unul la altul şi rostiră toţi ca unul : „Eu".

Fără să se dea bătută însă, fata adăugă abia auzit :

— Se îneacă hultanul...

— Vă poftesc numaidecît în cabina mea ! le porunci Verner şi porni în urma lor.

În cabină era plăcut şi curat, iar prin fereastra deschisă sufla vîntul rece. Verner închise fereastra şi-i privi pe vinovaţi, care aşteptau în tăcere.

— Dă-mi arma ! îi ceru el lui Kostea.

Fără să scoată un cuvînt, Kostea îi întinse arma. Verner o descărcă, vîrî cartuşele în buzunar şi-o atîrnă într-un cui.

— Staţi aici şi gîndiţi-vă la ce-aţi făcut. Frumos vă şade ! Tocmai cei mai buni comsomolişti din Capitală să calce disciplina de pe vapor !

Şi după ce ieşi, încuie uşa cu cheia.

Cei trei rămaseră arestaţi două ore.

În gazeta de perete a vaporului apăru o caricatură, care îi reprezenta pe eroii întîmplării. Grişa Isakov scrise dedesubt versurile :

Cu lacrimi, focuri, chiloman,
Au vrut să prindă un hultan.
Însă în locul zburătorii
S-au prins în laţ chiar vînătorii !

Dar în aceeaşi zi, spre încîntarea generală, căzură în vină şi inginerii, fiind prinşi chiar asupra faptului. Cu acelaşi vapor călătoreau şi vreo treizeci de ingineri, care ocupau cabinele de clasa întîia şi socoteau că ordinele lui Verner nu sînt obliga-

torii şi pentru ei. La fiecare oprire, aceştia coborau pe ţărm cu undiţe şi arme. Chiar în prima zi, inginerul Fedotov se cufundă atît de adînc în îndeletnicirile-i de pescar, încît era cît p-aci să plece vaporul fără el. Inginerul Slepţov trase într-o capră, dar din fericire n-o nimeri, — zic din fericire, pentru că „sălbătăciunea" se dovedi a fi o biată capră domestică.

După năstruşnica întîmplare cu capra, Verner dădu un ordin prin care interzicea tuturor, fără nici o excepţie, să mai coboare pe ţărm. Cu toate acestea, cinci ingineri — printre care şi inginerul-şef Serghei Vikentievici — coborîră la popasul următor şi se înşirară pe mal să pescuiască.

— Ridicaţi puntea ! porunci mucalit Verner.

Auzindu-l, comsomoliştii săriră în sus de bucurie şi de nerăbdare.

Puntea fu ridicată.

Cînd îşi dădură inginerii seama, era prea tîrziu. Lăsîndu-şi în părăsire undiţele, se adunară pe mal ţipînd şi făcînd gesturi desperate. Comsomoliştii se uitau să vadă ce măsuri va lua Verner. Acesta trimise îndată o barcă după ei, dar le porunci marinarilor să nu-i aducă pe vapor, ci să-i lase pe şlep. Protestele şi plîngerile nu ajutară la nimic. Cei cinci ingineri fură urcaţi pe şlep şi rămaseră pînă seara.

Înainte de scăpătatul soarelui, Verner îi chemă din nou pe vapor şi vorbi îndelung cu ei în cabină.

— Vă rog să nu mi-o luaţi în nume de rău, dar ordinul e ordin. Ochii sutelor de comsomolişti sînt îndreptaţi asupra dumneavoastră. Binevoiţi deci a le fi exemplu.

Şi, ca să fie şi mai folositoare, lecţia fu pecetluită de Verner printr-o cină îmbelşugată.

— Autocrat al întregii Rusii ! se indignă mai tîrziu Slepţov.

— Ba lasă că a procedat foarte bine ! îi luă parte Serghei Vikentievici.

Îi venea să rîdă că fusese pedepsit ca un băieţandru ; dar îi plăceau oamenii hotărîţi, îi respecta pe cei plini de voinţă şi în sinea lui chiar îl invidia pe Verner, deoarece el n-ar fi îndrăznit niciodată să ia o măsură atît de energică pentru un

fleac, adică să trimită pe un șlep murdar niște specialiști respectabili, oameni în toată firea.

Seara tîrziu, avu loc obișnuita adunare în cabină ; căpitanul vasului anunță că mai departe sînt ghețuri puternice, că rîul nu este încă navigabil și că spre înnoptat vor trebui să ancoreze, probabil pentru douăzeci și patru de ore.

— Pîinea e pe sfîrșite — comunică Verner, la rîndul lui. Și nici conserve nu prea mai avem. Sîntem nevoiți să micșorăm simțitor rația zilnică. Și pentru asta, oamenii trebuiesc pregătiți. Fiecare comsomolist să fie convins că acesta-i primul dintre examenele pe care le trecem. Ne așteaptă greutăți și mai mari. Trebuie să ne obișnuim. Și ca să le putem cere celorlalți acest lucru, vom începe cu noi.

Pînă la ora cinei mai erau vreo patruzeci de minute. Hotărîră să se împartă fiecărui om cîte o jumătate cutie de pește și cîte o felie de pîine ; altfel, alimentele nu ajungeau pînă la sfîrșitul drumului. Oamenii trebuiau într-adevăr pregătiți pentru această surpriză neplăcută.

După consfătuire, brigadierii se împrăștiară pe vas.

Andrei vorbi în cuvinte simple despre cele hotărîte la consfătuire și despre situația cu pîinea. Comsomoliștii îl înțeleseră chiar mai înainte de-a fi apucat să le spună tot, și-i răspunseră :

— Ei, ce să facem, o să mai strîngem și noi cureaua.

Tonia ținu o întreagă cuvîntare. Tulburată și agitată cum era, mai ales după întîlnirea cu Granatov, lipsa de pîine o socotea cea dintîi jertfă adusă măreței idei ce-i înaripa sufletul. Cuprinsă de extaz, se pregătea să flămînzească, și această bucurie a jertfei ar fi dorit s-o insufle tuturora. Comsomoliștii o ascultară cu o politeță rece. „Îi e lesne Toniei să ducă această muncă de agitatoare — gîndeau toți — cîtă vreme ei nu i-e foame niciodată. Întotdeauna îi rămîne mîncare..."

Klava îi sări în ajutor :

— Ce-i eroilor, ce-ați rămas ca niște curci plouate ? Credeți că e mare lucru să rabzi de foame două zile ? Cine nu-i în stare, să vină la noi și-i dau eu porția mea, numai să nu-l văd plîngînd.

În timpul cinei se ridică și Paşka Matveev :

— Băieţi — începu el. Cel mai bun leac împotriva foamei e somnul. De altfel, poate nici nu ne strică să dormim ceva mai mult, că pe şantier n-o să ne prea ardă de asta. De aceea vă propun să trecem neîntîrziat în culcuşurile noastre... Timp avem berechet. Aşadar, trăiască somnul!

A doua zi dimineaţa se treziră în larmă şi zgomot. În apropiere de „Komintern" ancorase un alt vapor, de pe care se auzeau împuşcături, ţipete şi pe deasupra huruitul lanţurilor de ancoră. Vaporul părea arhiplin; pe toate punţile, chiar şi pe puntea de comandă, pretutindeni se îngrămădea lume. Cîţiva inşi la proră, încercau să scoată ancora.

Era vaporul „Columb", cu cel de-al doilea lot de comsomolişti.

— Hei, voi de pe „Columb" — le strigă căpitanul prin pîlnia port-voce.

Dar de pe „Columb" se auzi aceeaşi „hărmălaie nemaipomenită.

Verner privi în jur.

— Cine se duce pe „Columb"?

Andrei Kruglov ieşi în faţă:

— Eu.

Coborîră o barcă. Timka Grebeni ţinea cu tot dinadinsul să-l însoţească pe Andrei.

— De-o fi să murim, apoi să murim împreună — glumi el, apucînd vîslele.

Nimeni nu le ieşi în întîmpinare. Se învîrtiră îndelung în jurul vaporului, neştiind pe unde să se alăture de vapor şi cum să lege capătul odgonului. Pe covertă însă îi înconjură numaidecît o gloată zgomotoasă:

— Cine-i mai mare aici? întrebă Kruglov, aproape fîstîcindu-se.

— Nimeni — îi răspunse un glas sfidător.

Nici un marinar nu se vedea. Căpitanul se încuiase în cabina lui, refuzînd să iasă de-acolo atîta timp cît pe vas îşi fac de cap aceşti „piraţi". Timka Grebeni îl convinse în cele din urmă, cu multă greutate, să deschidă uşa.

Andrei Kruglov rămase singur, față-n față cu tinerii „piraţi". „Piraţii" erau flămînzi şi mai ales surescitaţi din cauza situaţiei neobişnuite în care se aflau.

Andrei îi identifică uşor pe cei care-i îndemnau la năzbîtii : un flăcău bine făcut, cu vorba domoală, pe care-l chema Nikolai, şi un altul plin de neastîmpăr şi pistruiat, care — vădit lucru — se distra copilăreşte de toate cele ce se petreceau.

Intră în vorbă cu ei, pornind de la întrebări fără importanţă, puse dintr-o iscusinţă tactică, dar şi din firească lui curiozitate tinerească.

— Ce v-a apucat să trageţi cu armele ?

— Doar aşa, în aer... Să-l speriem pe căpitan...

— Şi de ce-aţi vrut să ridicaţi ancora ?

— Păi nu trebuie să mergem mai departe ? ! Ce-o să facem aici ?

— Bine, măi băieţi, dar cine-o să conducă vaporul ?

— Chiar eu ! Mă rog, ce mare filozofie să conduci un vapor ? sări moţ băieţandrul cel pistruiat.

— Eşti marinar ? Cunoşti meseria asta ?

— Mare scofală ! O ţii una : înainte şi tot înainte. Aici nu-i pe mare, aşa că nu-i nevoie de nici un fel de ştiinţă.

— Da, se vede ce mare căpitan eşti — sublinie Andrei, batjocoritor. Numai că pe mare-i mai uşor decît pe fluviu. Aici trebuie să cunoşti fundul, şi-apoi... apoi sînt bancuri de nisip, sînt vîrtejuri, ai de dat fel de fel de semnale, aşa că fără hartă, nu poţi face un pas. Pe fluviul ăsta se împotmolesc şi căpitanii adevăraţi.

Flăcăiandrul pistruiat se cam fîstîci, dar îi săriră alţii într-ajutor.

— Dar ce rost are să stăm pe loc ? !... începu să strige Nikolka.

— N-am mîncat de ieri ! ţipau alţii.

— Sînteţi comsomolişti ? le strigă Andrei, trecînd dintr-o dată hotărît la atac. Cît aţi mers cu trenul, toţi v-aţi arătat viteji, nevoie mare. Vă pregăteaţi să mergeţi chiar la război şi eraţi gata să înfruntaţi orice piedici. Iar acum, de îndată ce aţi dat de prima greutate, v-aţi şi speriat !

Andrei nu-i acuza pe ei, ci se acuza în gînd pe sine şi grupul membrilor de partid, că nu se gîndiseră să găsească şi pentru cel de-al doilea vapor un conducător politic, că nu prevăzuseră cele întîmplate. Şi iată, lăsaţi de capul lor, aceşti tineri făcuseră numai prostii, ajungînd într-un asemenea hal de nervozitate, încît cu greu se putea face ordine. Îşi aminti de cuvintele lui Morozov : „Noi trebuie să formăm oameni". Venise vremea să-şi verifice forţele, să vadă dacă va izbuti să-i convingă, dacă-i va face să-l urmeze.

Se pregăti de luptă.

Totul se termină într-un chip neaşteptat de simplu.

— Pe noi să nu ne iei aşa — îl înfruntă un flăcău smead, ciufulit, îmbrăcat cu tricou vărgat, de fotbal.

— Ce greutăţi ? ! Pe noi nu ne sperie nici un fel de greutăţi !

— Nu-i vorba de greutăţi ! interveni şi flăcăiandrul cel pistruiat. Dar căpitanul e un birocrat, s-a ferecat în cabina lui, de parcă am fi ciumaţi... Să fi vorbit cu noi... Dacă ne spunea că lipsa pîinii e prima greutate întîmpinată, nici n-am fi deschis gura...

Andrei începu să rîdă. Tinerii, intimidaţi la început, prinseră şi ei să rîdă.

— Cum ? Nu vă închipuiaţi că şi lipsa pîinii poate fi o greutate ?

— Nu ne-am gîndit la nimic — mormăi un flăcău frumos, cu uitătură şireată, şi începu şi el să rîdă. Ne ghiorăiau maţele de foame şi de nicăieri nimeni nu venea să ne spună o vorbuliţă. Cel fel de ordine e asta ? Iar cît despre greutăţi, încercaţi-ne cu oricîte vreţi şi n-o să ne plîngem.

Nikolka se dădu îndărăt, ascunzîndu-se în spatele tovarăşilor săi.

Timka Grebeni rămase pe „Columb", în calitate de comandant neoficial, iar Kruglov, împreună cu pistruiata căpetenie a „piraţilor", coborî în barcă şi se îndreptă spre „Komintern". Andrei vedea limpede că trebuia neapărat să facă rost de pîine şi de conserve. Băiatul cel pistruiat purta numele de Petea Golubenko şi terminase cu un an în urmă şcoala de pe lîngă uzina din Dnepropetrovsk. Începu pe un ton vinovat, dar şi cu

o oarecare cutezanţă, să-i explice lui Andrei „cam cum stau lucrurile“ :

— Toţi şefii s-au cuibărit pe „Komintern”, iar pe noi ne-au înghesuit ca scrumbiile într-un butoi şi ne-au lăsat în părăsire, fără să le pese de noi.

— Mai taci din gură ! îl dojeni Andrei, cu bunăvoinţă.

Petea tăcu.

Şi „Komintern”-ul stătea destul de prost cu alimentele ; împărţiră însă rezervele pe din două şi „piraţii” căpătară şapte pîini şi o sută cutii de conserve.

Kruglov şi Golubenko se întoarseră pe „Columb”, cu un aer foarte solemn. Kruglov era mîndru că Verner îl însărcinase pe el să rămînă pe „Columb” în calitate de comandant, iar Golubenko începuse să-şi dea importanţă, ca unul care era acum paznicul rezervelor alimentare.

— Care eşti tare la socoteli ? întrebă el de îndată ce puse din nou piciorul pe covertă, unde nu cu mult înainte se afla în fruntea „piraţilor”.

Socotitorii răsăriră ca din pămînt.

— Greutatea numărul doi — strigă tare Golubenko — astfel ca toţi să-l audă. Trebuie să împărţim şapte pîini, dar în aşa fel ca toţi să se satur.

— Aha, ca Isus ! glumeau comsomoliştii.

Bucătarii voluntari făcură o supă de conserve. Deşi pîinea şi supa erau neîndestulătoare, comsomoliştii îi ospătară şi pe marinari, ba trimiseră o delegaţie şi la căpitan, să-i ducă o gamelă cu supă şi o felie de pîine, împreună cu cele mai sincere păreri de rău. Cu acest prilej, comsomoliştii îl rugară să-i ierte. Căpitanul refuză la început, dar pe urmă mîncă supa şi făcură pace.

După o zi atît de furtunoasă şi după foamea îndurată pînă atunci, tinerii se culcară devreme şi adormiră buştean.

Cînd „piraţii“, îmblînziţi, se treziră şi ieşiră pe covertă, bătrînul „Columb“ plutea de mult, frămîntînd năvalnic cu vechea-i roată apele înspumate. Naviga în zig-zaguri, cînd apropiindu-se cu totul de mal, cmînd plutind pe firul apei. Petea Golubenko privea cucerit meandrele drumului plin de pri-

mejdii şi se bucura că nimeni nu-şi mai aminteşte de cuvintele lui din ajun.

— Fiţi atenţi — îi sfătui căpitanul, care între timp se mai îmbunase. Cînd veţi zări un sătuc pe malul stîng, să ştiţi că am ajuns la destinaţie.

În dreapta se întindeau povîrnişuri stîncoase şi abrupte de sopci intrate aproape în apă. Malurile mai erau încă ferecate de zalele de gheaţă. Pe povîrnişuri însă, începeau să se zărească pete de o fragedă culoare liliachie, care-ţi înveseleau ochiul ; sau cînd vaporul se apropia de mal, puteai zări tufele presărate cu flori.

— E bogulnic — explicară marinarii. Înfloreşte îndată după topirea zăpezii.

Malul din stînga se înălţa lin, luînd forma unor dealuri care se năşteau unul din altul, pînă către îndepărtatul lanţ de munţi din zare. Revărsările de primăvară acoperiseră toată partea de jos a malului şi pe alocurea se vedeau ieşind din apă vîrfurile arborilor. Taigaua neagră şi tăcută începea chiar de la ţărm.

— Pămînt ! strigă deodată Petea Golubenko, rotindu-şi şapca în aer.

Pe malul stîng, încă foarte departe, se zăreau contururile tulburi ale unui cătun.

Se repeziră cu toţii spre puntea din stînga.

Cătunul se apropia văzînd cu ochii. Pe malul nisipos, aici ceva mai înalt, se înghesuiau căsuţe înnegrite din bîrne, cu ferestrui mici. Din coşuri se înălţa fumul. Se vedeau oameni ieşind de prin case şi alergînd spre mal.

— Pămînt ! striga într-una Petea Golubenko, învîrtindu-şi morişcă şapca deasupra capului.

Se simţea aidoma marinarului care, de pe catargul corăbiei plecate pe ocean, zăreşte pămîntul închipuit al Indiei.

Iar Kruglov se simţea un adevărat Cristofor Columb.

În fruntea unui echipaj de marinari revoltaţi — pe care izbutise să-i îmblînzească — descoperea pămînturi noi. Iată, aşadar, malul cel visat de ei, unde „se va pune temelia oraşului". Imitîndu-l pe Verner, Kruglov măsura cu paşi mari

puntea de comandă, căutînd să-şi păstreze liniştea aspră şi neînduplecată a acestuia.

Vapoarele manevrau încet pe lîngă mal, cu prova îndreptată împotriva curentului.

Căpitanii strigau : „Înainte ! Puţin înapoi ! Iar puţin înainte !"

Ecoul se pierdea în taiga, departe, peste căsuţele umile ale cătunului.

Pe mal se adunaseră oameni din partea locului. Priveau fără nici o bucurie la gloata veselă de tineri de pe vapoare. Alături de ei, cu urechile ciulite, cîinii vînjoşi ai nordului, cu blănile lor flocoase, priveau de asemenea namilele care se apropiau de ţărm.

Vapoarele acostară.

Fără grabă, marinarii lucrau la pontoane.

— Dă-mi parul de susţinere ! striga cîte unul din ei, clătinîndu-se în barcă.

Un sloi primejdios, împins de ape între vapor şi ţărm, era cît pe-aci să răstoarne barca.

— Atenţie ! strigau marinarii, împingînd sloiul cu cîngile.

Rezemat de parapet, lîngă scara de coborîre, Andrei îi îndemna în gînd : „Mai repede ! mai repede !"

— Nu coborîţi încă pe mal ! Prin flanc cîte unul ! Aşteptaţi comanda mea ! se auzea prin pîlnie glasul lui Verner încolonîndu-şi comsomoliştii. Dorea să coboare odată cu ei, dar să fie el primul care pune piciorul pe pămînt.

Andrei Kruglov îşi încolonă de asemenea oamenii, dorind şi el să fie întîiul care să păşească pe acel pămînt. Nu mai putea să-şi păstreze pe obraz liniştea aparentă, aspră şi neînduplecată, ca mai adineaori. Uită să-l mai imite pe Verner, ba chiar şi pe Columb. La cîţiva paşi de el se afla pămîntul cel mult aşteptat şi tocmai lui îi era dat să-l calce ca un cuceritor !

Verner începuse să coboare podeţul, fără să fi dat încă ordinul de coborîre. Scîndurile se clătinau sub paşii lui.

Vrînd totuşi să fie el cel dintîi, Andrei Kruglov se năpusti înainte şi, avîntat, din trei salturi, străbătu puntea legă-

nătoare, sări pe nisipul umed, își zvîrli în aer șapca, aproape smulgîndu-și-o din cap, și gîtuit de emoție, strigă cu o voce subțire ca de adolescent :

— Pămînt !

CAPITOLUL XV

Țărmul nisipos, umed și bătătorit se umplu curînd de urmele miilor de picioare și a vălmășeagului de geamantane, coșuri și baloturi.

Încurcîndu-se în bagaje, comsomoliștii se înghesuiau pe mal, în așteptare. Oriunde-ți aruncai ochii, dădeai numai de fețe tinere. Și pe deasupra lor, de pe înălțimea unei stive de lăzi cît un munte, vocea lui Verner răsuna limpede, convingătoare, plină de căldură și avînt.

— Comsomoliști ! Nu oricui îi este dat în viață să făurească lucruri care să dăinuie în veac. Voi însă aveți norocul acesta...

Trăgîndu-și capul între umerii vînjoși, localnicii ascultau cu urechile ciulite aceste vorbe, pentru ei cu totul fără înțeles. Ciinii flocoși adulmecau neîncrezători mirosul acestor oameni necunoscuți. Cu un singur gest al mîinii, Verner cuprinse întreg peisajul acela, din care va răsări prin muncă orașul viitorului.

— Comsomoliști și comsomoliste ! Veți îmbrăca în granit prăpăstioasele țărmuri ale căruntului Amur ! Veți turna asfalt pe largile piețe și artere ale noului oraș ! Veți construi o uzină pe care oricare altă uzină din lume o va putea invidia, pentru frumusețea și puterea ei ! Sînteți tineri, puternici, neînfricați ! Luați-vă deci angajamentul, în calitatea voastră de comsomoliști și de udarnici, să îndepliniți sarcina pe care ne-a pus-o în față guvernul : aceea de-a construi în doi ani un oraș înfloritor !...

— Îl vom construi ! strigă cea dintîi Katia Stavrova. Uraaa !

— Comsomoliști și comsomoliste ! Astăzi începe o nouă și minunată pagină în istoria construirii socialismului. S-o inaugurăm deci printr-o muncă udarnică. La muncă, tovarăși ! La muncă !

Își suflecă mînecile și porunci tinerește, cu glasul vibrînd de fericire :

— Foștii soldați ai Armatei Roșii să treacă înainte !

Îi trimise numaidecît să întindă corturile, ca pînă seara adăposturile constructorilor să fie gata.

— Sobarii, tîmplarii, lemnarii, aici, la stînga !

Lor le porunci să dureze cantina.

— Bucătarii, ospătarii, fetele, la dreapta !

Pe ei îi trimise să ia în primire alimentele și vesela.

— Toți ceilalți să rămînă pe loc. Brigadierii, la mine, fuga marș ! Sarcina noastră imediată este ca, pînă la căderea nopții, să descărcăm vapoarele și șlepurile.

Și munca începu.

Vai cît de mult au stat picioarele în nemișcare ! Ce dor le era mîinilor de muncă și cît s-au chinuit mușchii în amorțire! Munca le păru dintr-o dată atît de dragă, atît de ademenitoare... Nici o greutate nu părea să fie peste puterile lor. Coborîtul în pas măsurat pe schele îl găsiră curînd prea nefiresc : orice treabă se făcea în fugă, repede, fără astîmpăr. Totul le plăcea : și munca grea, simplă, care cere eforturi, și faptul că fetele găteau mîncarea de prînz, că alături vuiesc și crapă ghețurile, lovindu-se de țărmurile aspre ale Amurului, și că în satul acela liniștit comsomoliștii s-au revărsat ca niște năvalnici vestitori ai marilor prefaceri.

Chiar de la început ieșiră la iveală organizatorii. Fără să-și dea seama nici el, nici altcineva, lăsîndu-i la o parte pe Verner și pe Granatov, Kaliujnîi se trezi că-i comandă pe cei care descărcau vapoarele. Lucrase cîndva ca hamal în portul Odesei, așa că pentru el era ușor să organizeze o muncă atît de urgentă, la care luau parte o mare mulțime de oameni. Și tot atît de firesc păru faptul că ajutorul lui direct era Sioma Altșuler. „Mai încolo !" „Și mai mult !" „Așa !" îndemna Ghenka, răsucindu-se mereu și completîndu-și cuvintele cu gesturi elocvente ; iar Sioma îl înțelegea perfect.

Calele se goleau destul de repede.

Şi pe măsură ce se goleau calele, ţărmul se umplea tot mai mult de materiale. Creşteau pe el munţi întregi de diferite mărfuri. Ce nu găseai ! Şi maşini-unelte, şi saci de făină şi zahăr, şi ciment, şi colaci uriaşi de frînghie, şi lăzi de toate mărimile, apoi case de bani, baloturi de saltele, maşini de scris şi maşini de calculat...

Fetele veniră de două ori să-i cheme :

— N-aveţi de gînd să veniţi la masă ?

— La naibă ! strigau băieţii. Mai întîi să isprăvim. Mai lesne munceşti cu stomacul gol.

Cerul începea să pălească, prevestind amurgul. Picioarele nu se mai mişcau cu vioiciunea de la început, ci cu încordare, iar poverile păreau tot mai grele. Foamea începu şi ea să se facă simţită.

— Încetareaaa ! strigă asurzitor Kaliujnîi.

Obosiţi, oamenii coborau încet pe schelele de debarcare, purtînd ultimele lăzi şi ultimii saci pe spinările încovoiate.

Lăsînd jos cea din urmă povară, o ladă, Besonov îşi privi cu uimire palmele roase pînă la sînge.

— Ei, drăcie ! bombăni el, încreţindu-şi faţa de durere şi încercînd să zîmbească.

Kaliujnîi privea biruitor ţărmul încărcat de mărfuri şi, ca un cunoscător ce era, îi spuse lui Verner, care se apropiase de el :

— Hamali atît de vrednici, nici la Odesa n-am văzut !

După o masă caldă şi îndestulătoare, comsomoliştii se împrăştiară prin sat. În case fuseseră încartiruiţi inginerii, dar comsomoliştii nici nu pretindeau locuri în camere. Magaziile, băile, podurile, hambarele, pătulele, toate fură folosite ca locuinţe.

Serghei Vikentievici se tot întreba ce ar avea de făcut deocamdată în calitatea-i de inginer-şef, şi pînă una-alta îndeplinea funcţia de intendent de cămin. Se apucă să împartă saltelele, dar nu erau deajuns.

Dincolo de sat, pe malul Amurului, într-un crîng de mesteceni, şi răsărise o tabără de corturi. Foştii ostaşi ai Armatei Roşii o scoseseră repede la capăt, punînd la punct treaba asta, cu care de altminteri erau obişnuiţi. Acum meştereau la nişte paturi de lemn. Printre ei, de o deosebită hărnicie se arătă Epifanov. Ca marinar, el n-a avut nici în clin nici în mînecă nici cu taberele şi nici cu corturile, iar paturi de scîndură n-a făcut în viaţa lui, totuşi îşi dădea silinţa şi făcea treabă cît se poate de bună. E adevărat însă că aici nu se cerea nici un fel de filozofie, iar rîvnă avea berechet. Toate, de altfel, se petrecuseră aşa precum visase : să construieşti totul din nimic. De la început pînă la sfîrşit, să creezi totul cu mîinile tale. N-aveai timp nici să caşti ochii, dar chiar fără să te uiţi, simţeai în spate taigaua adormită şi neumblată, iar în faţă — Amurul frumos, domol şi larg aproape ca o mare, străjuit de un cer vast şi liber, cu văzduhul mirosind a vînt şi a primăvară.

Cînd Kolea Platt veni fuga să-i spună lui Epifanov : „Prietene, hai să mergem ; am dibuit şi pentru noi un colţişor minunat într-o baie", acesta se împotrivi :

— Ce-ţi veni ? La ce să plec de-aici ? Nu vezi ? Parcă-i într-o casă de odihnă. Aer de pădure ! Murmur de ape ! De altfel am şi ochit un cort, uite, ăla din margine, de sub cei doi mesteceni. Se vede de-acolo întreg Amurul.

Şi Kolea trebui să renunţe la colţişorul de baie.

Corturile se umpleau repede. Fiecare se grăbea să-şi întărească posesiunea asupra locului ales. Petea Golubenko îşi adună un grup de concetăţeni şi fu cel dintîi care atîrnă la intrarea în cort o tăbliţă de lemn cu inscripţia: „Dnepropetrovsk". După cîteva clipe, pe cortul lui Kostea Perepeciko se putea zări de departe o tăbliţă purtînd inscripţia „Moscova", iar peste o jumătate de oră, toate corturile se împestriţară cu tăbliţe: „Kiev", „Odesa", „Leningrad", „Sormovo", „Viatka", „Rostov", „Kalinin"...

Sioma Altşuler şi Ghenka Kaliujnîi se răzleţiră de ai lor. Sioma ocupă un pod destul de curat şi-l lăsă pe Kaliujnîi să-l păzească pînă se repezi el să caute fetele din Ivanovo. Le găsi tocmai curăţind cazanele. Podul însă nu le ispitea de loc.

— Noi vrem să mergem în cort! Numai în cort! strigau ele.

Grişa Isakov căută să-l ajute pe Sioma:

— În corturi e frig — spunea el — şi de altfel fiţi sigure că toate locurile au şi fost ocupate. Mîine, cînd se vor face alte corturi noi, o să vă puteţi muta şi acolo, dar astăzi mergeţi în pod.

Klava îi privi pe amîndoi bănuitoare:

— Păi voi unde-o să dormiţi ?

Şi se înţeleseră dintr-o privire: ori merg toate în pod, ori se duc toate în corturi. Nici Sioma, nici Grişa nu le contraziseră. Le aşteptară pînă îşi sfîrşiră treaba, apoi le conduseră în pod.

Grijuliu, Sioma o întrebă pe Klava:

— Nu ţi-e frig cumva?

— Nu! răspunse ea burzuluindu-se şi vîrîndu-şi în mîneci mîinile negre de funingine.

Instalarea în pod s-a făcut cu multă voie bună. Îi sperie niţel numai stăpînul casei, un bărbat între două vîrste, înalt, cu ochii duşi în fundul capului şi cu o cicatrice vînătă la tîmplă. El urcă scara, privi la fiecare în parte şi plecă repede fără să spună nici un cuvînt.

— E supărat... — presupuse Klava.

Dar peste cîteva minute, omul se ivi din nou, bocănind pe trepte cu cizmele lui grele. Klava se feri sfioasă din calea-i, de parcă s-ar fi simţit vinovată. Se temea să nu-i alunge cumva din pod. El însă, după ce se foi puţin în prag, le spuse cu o vorbă neaşteptat de blîndă:

— Pot să vă dau nişte saltele. Pentru domnişoare măcar...

Fetele voiau să refuze; dacă tot dorm pe jos, nu mai are rost să facă mofturi. Doar nu-s domnişoare! Dar Sioma strigă:

— Adu-le-ncoace ! Bine faci ! Adu-le-ncoa' !

Stăpînul casei se întoarse cu saltelele, dar nu se grăbi să plece. Rămase în gura podului, urmărind cu încordare cum îşi aranjează comsomoliştii culcuşurile. Fetele, fără să mai scoată o vorbă, se culcară trăgîndu-şi plăpumile peste cap. Ghenka, fără nici o sfială, se întinse pe jos. Sioma se învîrtea prin pod, neştiind cum să intre în vorbă cu omul acela ciudat, fără să-l supere cumva. Grişa Isakov găsi însă

calea. Împinse un cufăr mai înainte şi, aşezîndu-se, îl pofti pe stăpînul casei să şeazâ alături:

— Stai colea, taică, să fumăm cîte-o ţigară.

Fumau amîndoi pe îndelete. Se vedea bine că stăpînul casei se bucura că a fost poftit, dar din muţenia lui tot nu-l puteai smulge.

— Cum te cheamă? întrebă Grişa.

— Taras.

— Dar după tată?

Omul îi aruncă o privire piezişă, se gîndi un timp şi răspunse cam răguşit:

— Ilici.

Convorbirea nu se prea lega. Grişa ştia însă că ea mocneşte undeva, în adînc, doar omul nu venise de florile mărului şi nu degeaba întîrzia acolo. Trebuia numai să ştii să descoperi firul cel tainic.

— Dumneata, Taras Ilici, după cît se pare locuieşti singur. Nu-i aşa?

Taras Ilici răspunse scurt, cam în silă:

— Da, singur.

Lui Grişa i se părea din ce în ce mai interesant acest om singuratic şi atît de scump la vorbă.

— Nu-i prea mare casa asta pentru un singur om?

— Dar ce! Parcă-i a mea? exclamă Taras Ilici, cu o surprinzătoare vioiciune. O casă ca asta n-aş fi făcut-o eu nici în două vieţi.

Dăduseră de capătul firului! Grişa aştepta. Taras Ilici prinse într-adevăr să vorbească:

— În două'ş'nouă a fost şi-aici, la noi, deschiaburirea. Din jumătate satul, cîţi erau chiaburi, n-a mai rămas unul. Atunci mi-au dat mie casa, să stau în ea. Dar mai 'nainte nici măcar în pod nu mi-era locul, ci uite colo, în cotineaţa aia, lîngă cai.

— Ai fost argat? întrebă Sioma, cu înţelegere, şi se aşează şi el pe cufăr, de cealaltă parte.

Taras Ilici ridică din umeri :

— Argat? Şi argat ar fi fost prea mult pentru mine. Eu nu eram nimic. Nici om, nici vită. O umbră. Parc-aş fi fost om, şi parcă n-aş fi fost.

Fetele își scoaseră capetele de sub plăpumi.

— Ehei, așa e, domnișoarelor — zîmbi amar Taras Ilici. Da' de unde să pricepeți dumneavoastră, dacă n-ați mai văzut așezare ca asta. Puternic sat a fost. Cuib de bogătani. Proprietar lîngă proprietar, bogătani lîngă negustori. Unii mai înstăriți aveau cîte opt case. Își trimiteau copiii la învățătură, în oraș, și-i scoteau ofițeri ori ditamai negustorii. Aici trăia în belșug norodul. Necurată bogăție, dar se făcea repede. Se îmbogățeau unii numai în cîte trei ani.

— Dar cum și-agoniseau bogăția? îl întrebă Sioma, cu un aer preocupat.

— Vezi, asta-i asta, cum se îmbogățeau? reluă Taras Ilici. Cu ce? Știu de-a fir a păr cum făceau. Ascultați numai. Mai întîi, cu caii de poștă. Alergau iarna poștile cu cai peste tot Amurul, de la Habarovsk pînă la Marea Ohoțk. Ai mari scoteau poștile la licitație: care dă caii și cere mai puțin pe-un an. Venea Stepan Ivanovici, să zicem, și lua opt pošti, cîte șapte sute cincizeci de ruble fiecare. Dar el avea, să zicem, numai patru perechi de cai. Ce făcea ? Restul de patru, le lua de la sărăcani. Cum? Venea omul sărman la el: „Stepan Ivanovici, ia-mă și pe mine să duc poșta". „Bine. Te iau". „Dar cu cit mă plătești, Stepan Ivanovici?" „Cu trei sute de ruble!" „Cum, Stepan Ivanovici, nu ți-e teamă de dumnezeu? Dumneata capeți șapte sute cincizeci de ruble de pereche". Și-i rîdea Stepan Ivanovici în nas: „Ce-ai tu, mă, cu buzunarele mele? Nu vrei? N-ai decît. Du-te singur la licitație, poate că-ți dă și ție vreo poștă." Uite-așa îi zăpăcea.

— Patru sute cincizeci de ruble cîștig curat, — calculă Sioma.

— Și-apoi nu era numai poșta. Se-mbogățeau oamenii cu negoțul. Chiaburul nostru era negustor din tată-n fiu. Prin martie încărca săniile trase de cîini și le trimitea spre popasurile de nomazi ale golzilor. Ai de le spune acum nanaiezi, înainte însă așa le zicea: golzi. Cumpărau de la ăia tot felul de blănuri scumpe. Dar nu le dădeau bani, ci mărfuri. Pentru o sticlă de vodcă, luau zece zibeline. Pe urmă cînd se desprimăvăra bine, încărcau corabia și-o porneau în sus, pe Amur, și-apoi pe mare, pînă la Sungari ori Sahalin. Le mai vindeau și chinezilor peste granită. Asta cîștig, nu jucărie !

Pe urmă, peştele. Pescăriile erau obşteşti, aşa că obştiile orînduiau al cui e rîndul să arunce năvoadele. Dar bogătanii aveau năvoade de două sute de arşini, pe cînd sărăcanii numai de douăzeci şi cinci. Şi tot chiaburul stătea pe capul sărăntocului, de-l tot zorea: „Mai repede, mai repede!" Sau cu lemnele. Lemnele se aşezau de cu iarnă în stive mari, pe mal, ca să fie încărcate pe corăbii. Bineînţeles că şi oamenii săraci pregăteau lemne, dar parcă te puteai măsura cu chiaburii? Să vă spun cum se făcea treaba. Se apropia un vapor de mal; pe punte ieşea stăpînul vaporului şi striga: „Cît ceri pe lemne?" Chiaburul nostru i-o lua înainte: „Dar tu cam ce dai pe ele?" Schimbau lemnele mai mult pe făină, pe sare, pe zahăr. Ei, şi-ncepea tîrguiala. Fiecare voia să vîndă mai scump şi să cumpere mai ieftin. Săracul nu se putea băga în treaba asta, aşa că, de voie, de nevoie, vindea dinainte chiaburului toate stivele lui de lemne, iar acesta le vindea cu toptanul, de-i ieşeau nişte cîştiguri, ehe!... Vedeţi cum se procopseau oamenii? Şi mai era ceva... la drept vorbind mai mult o tîlhărie...

— Tîlhărie? întrebă Grişa.

— Ō, dar ce, numai una?! Mai cu seamă pentru aur, în fiece an se făcea cîte un omor. Să zicem, de pildă, că un căutător de aur se întorcea spre toamnă. Se întorcea să aştepte vaporul. Chiaburul îl adăpostea, îl ospăta, îi da pat să doarmă. Iar noaptea îl omora şi-i lua aurul. Apoi ducea aurul la Blagovescensk şi-l vindea chinezilor. Şi se întîmpla să vîndă de cîte patru ori acelaşi aur. Vindea aurul, îl pîndea apoi pe cumpărătorul chinez, îl omora şi vindea din nou aurul. Negustorul voia să-l păcălească pe chinez, chinezul pe negustor, care pe care, ba se întîmpla uneori de-i omora şi pe negustori...

Taras Ilici tăcu şi scoase un oftat. Începu apoi să se foiască pe cufăr, de parcă s-ar fi pregătit de plecare. Dar tot nu plecă. Grişa Isakov se uita la el cu nestăpînită curiozitate. Cîte întîmplări groaznice şi sălbatice ştie omul ăsta ursuz şi ciudat! Cine-o fi oare?

Taras Ilici începu deodată să rîdă. Dar nu era un rîs vesel, ci mai degrabă un cotcodăcit. Ochii nu-i rîdeau, ci-i scăpărau de mînie.

— Alimur... Desigur că n-aţi auzit de cuvîntul ăsta, ori ...(şi făcu o pauză) poate-l cunoaşteţi? întrebă Ţaras Ilici, apoi repetă silabisind: A-li-mur. E un joc. Un joc de cărţi. Tot o scornitură negustorească. Norodul avea bani puţini, şi-atunci ce-au scornit: jetoanele. Cum soseau negustorii, vindeau jetoanele cu cîte douăzeci de copeici bucata sau cu o jumătate de rublă, sau chiar cu o rublă. Pe urmă se aşezau pe jucat cărţi cu jetoanele alea ; jucau cîteodată şi două-trei zile în şir, pînă ce toate jetoanele se strîngeau în mîna unuia sau altuia. Se îndîrjeau atît de tare, încît nu se mai ridicau de la joc zile şi nopţi, nu dormeau şi nu mîncau. Cînd terminau de jucat... unul lua mărfurile, iar ceilalţi... Iată ce este „Alimurul".

Grişa se uită la mîinile lui. Mîini muncite, dar subţiri, nervoase, prelungi. De cîte ori n-or fi umblat ele, cu degetele lor lungi, cuprinse de tremur, pe blestematele alea de jetoane? Ori poate că pe-atunci Taras stătea undeva într-un colţ, urmărind cu ochi aprinşi jocul la care nu putea lua parte? „O umbră. Parc-aş fi fost om şi parcă n-aş fi fost."

— Eşti de prin partea locului?

— Da' de unde! Sînt din Cernigov.

— Ţăran?

— Mda. La ţară m-am născut. Dar mai tîrziu am umblat şi la oraş. Eram grădinar...

— Te-au strămutat?

Taras Ilici tăcea. Abia într-un tîrziu răspunse cu glas înăbuşit:

— La drept vorbind, n-aş putea spune că m-au strămutat. M-au zvîrlit într-un vagon cu gratii şi m-au dus, dar m-au petrecut cu lumînări. Apoi am fugit de la ocnă. Din Sahalin. De acolo nu m-a petrecut nimeni. Numai eu ştiu cum am străbătut prin viscol tot golful Tatarski, şi-apoi mai departe... numai pe burtă m-am tîrît... iar pe urmă am hălăduit prin taiga, ca o fiară. Rodeam scoarţă de copac...

Ocna... Comsomoliştii îşi închipuiau o poveste îngrozitoare dar romantică, iar Taras Ilici era în ochii lor o nevinovată victimă a nedreptăţii sociale.

— Cum ai ajuns la ocnă? îl întrebă Tonia, privindu-l ţintă.

— Am înjunghiat un antreprenor... ei... şi l-am jefuit, bineînţeles — răspunse pe şleau Taras Ilici.

Sioma şi Grişa se dădură fără să vrea înapoi; prea simplu şi neaşteptat fusese răspunsul. Iar Klava închise ochii, dar nu de teamă, ci fiindcă îi era ruşine pentru Taras Ilici auzindu-i mărturisirea.

Tonia însă îl privea mai departe, fără să clipească, cu o atenţie încordată şi aspră.

De parcă şi-ar fi răspuns propriilor sale gînduri, Sioma spuse:

— Nu-i de loc bine ce-ai făcut!

Taras Ilici se întoarse spre el cu înfrigurare, dar, zărindu-i faţa binevoitoare şi liniştită, oftă:

— Ce să mai vorbim... cred şi eu... nu-i nimic bun în isprava asta... nimic...

În liniştea din pod se auzea numai sforăitul uniform al lui Ghenadi.

— Nu-i nimic — urmă Grişa, atingîndu-i mîna. Nu-i nimic, Taras Ilici, asta a fost demult. Pe-atunci se întîmplau multe.

— Acum munceşti cinstit — interveni grăbit şi Sioma — nimeni nu te trage la răspundere pentru trecutul dumitale. Şi-apoi, la urma urmei, cine ştie dacă viaţa acelui antreprenor valora măcar cît jumătate din suferinţele dumitale.

— Suferinţele omului sînt nenumărate — răspunse Taras Ilici; nu-i pe lume măsură cu care să le măsori... Antreprenorul... dar să-l lăsăm în plata domnului. Morţii nu se cade să-i vorbeşti de rău. Dar ce credeţi, dacă nu mi-ar fi ajuns cuţitul la os, aş fi făcut eu una ca asta? Gîndiţi-vă şi voi ce făceau alţi oameni. Şi nu o făceau de nevoie!

Însufleţindu-se, îi privi pe comsomolişti cu aceeaşi înfrigurare, căutînd să vadă dacă-l ascultă toţi, şi începu îndată să povestească :

— Uite, să-l luăm de pildă pe Stepan Ivanovici, chiaburul de care vă spuneam, cel mai cuprins de la noi, şi pe mine. Am nimerit aici cînd am fugit de la ocnă, dezbrăcat, desculţ, flămînd, fără acte, ca un cîine rîios. M-a luat la el, mi-a dat să mănînc, m-a lăsat să stau sub un acoperiş; mi se părea că e binefăcătorul meu. Nu se uita că n-am acte,

numai să-i lucrez. Şi cum îi mai lucram! Numai dumnezeu singur ştie cum mă mai străduiam! Tăiam copacii, mînam săniile, vedeam de cai, la pescuit mă duceam, cîinii îi hrăneam, vacile le mulgeam, năvoadele eu le dregeam, gropile umblătoarelor tot eu le curăţam, ba săpam şi grădina de zarzavat. Într-un cuvînt, făceam totul. Iar plata mi-era numai că mă apăra de pristav [1]. Aici, pe tot întinsul, era un singur pristav. Unul burduhănos. Venea pe-aici de două ori pe an, iarna cu poşta şi vara cu vaporul. Îi cauta pe evadaţi. Şi banii cu care ungea ochii pristavului, pentru mine că n-aveam acte, era toată plata mea. Dar nu eram numai eu. Rîndaşi şi argaţi de prin partea locului nu le plăcea chiaburilor să ia în slujbă, le plăceau fugarii, că erau pe degeaba!

Taras Ilici aprinse o ţigară, tăcu puţin şi pe urmă începu din nou să vorbească:

— Un singur vis aveam, eu şi toţi ceilalţi fugari: să adunăm bani şi să plecăm, să părăsim locurile astea. Cu bani, căpătai şi acte, puteai chiar să te răscumperi. Dar de unde să iei bani? Era o singură cale: aurul. Şi aurul trebuia găsit. Se-ntîmpla cîteodată să dai de el prin rîuleţele de munte. Găseai locul, lucrai în taină, astupai urmele paşilor şi erai gata să îngropi grăunţele alea chiar la un stînjen adîncime, numai să nu dea stăpînul peste ele. Numai că Stepan Ivanovici avea un miros de copoi. Nu te întreba nimic. Te lăsa în pace şi te pîndea numai, ca pe-un iepure, de prin tufişuri. Te lăsa să speli bine de nisip aurul pe care-l găseai, şi cum te strecurai prin taiga, te şi pălea cu toporul... Chiar dacă-ţi găseau pe urmă stîrvul, cine-şi mai făcea griji pentru un ocnaş fugar?

Grişa asculta cuprins de tulburare. Vedea în faţa ochilor un rîuleţ de munte, tainic şi necunoscut, o umbră care se furişa pe după tufişuri, scăpărarea muchiei de topor, un strigăt înăbuşit şi trupul năpădit de sînge lunecînd încet în apă... Imaginea aceea se cerea cuprinsă în vers. Începea să şi audă o strofă, venită parcă de undeva, de departe: *„Pentru galbenele boabe, pentru strălucirea lor...“*

— Şi acesta era un fel de a te îmbogăţi. Nu-i aşa? Întrebă Sioma.

---

[1] Pristav — şeful poliţiei în Rusia ţaristă (n. t.).

Fără să răspundă, Taras Ilici duse degetul la buze, rostind:

— Au adormit.

Fetele ascultaseră cît ascultaseră şi dintr-o dată adormiseră fără să vrea. Numai Tonia, încă trează, privea tot atît de încordată şi fără să clipească la Taras Ilici. Omul acesta o interesa mult şi-i trezea gînduri emoţionante şi neliniştitoare; gînduri despre cei cărora numai nenorocirea le era hărăzită pe toată viaţa, despre cei care nu ştiuseră să-şi ocupe locul în rîndul lumii. Ce îngrozitoare era singurătatea lor!

— Stînjenim poate domnişoarele. E tîrziu — spuse Taras Ilici ridicîndu-se.

Sioma coborî după el pe scară.

— Stai puţin — îi spuse şi-l trase pe Taras Ilici de mînecă, poftindu-l să se aşeze pe o treaptă. Am ascultat cu mult interes ce ne-ai povestit dumneata, şi dacă nu te grăbeşti să te duci la culcare, am mai putea sta de vorbă, fiindcă nici eu n-am să pot adormi aşa curînd...

Era întuneric beznă. Vîntul sufla pe deasupra corturilor, magaziilor şi podurilor, ducînd cu sine o simfonie întreagă de sforăituri.

Grişa Isakov se lăsase jos şi, sprijinindu-se cu cotul de un colţ al cufărului, scria versuri la lumina slabă a unui muc de lumînare. Scria încet poticnindu-se. Imaginile erau însă mai luminoase, mai puternice decît cuvintele.

Rîuleţul de munte susură printre pietre, pinii seculari se clătină alene, iar stîncile prăpăstioase se înalţă către cer. Un om zdrenţăros şi slab, uitîndu-se în stînga şi în dreapta să vadă dacă nu-i urmărit, se apleacă spre oglinda apei. În spatele lui, ţinîndu-şi răsuflarea, se tîrăşte un altul, înarmat cu un topor...

Sîngele din rană se prelinse,
De pe buze, geamăt chinuit.
Gheaţa morţii mîinile-i cuprinse...

Cuvintele erau mult mai palide decît imaginaţia. Unde să găseşti altele atît de puternice şi de expresive, încît să

meargă drept la ţintă ? De pildă, cum spune Bagriţki : *„Ca-n ţăndări suliţa să sfarme..."*

Grişa trecuse de vîrsta poeziei naive cînd îl bucura orice fel de rimă. Cunoscuse procesul pasionat şi chinuitor al căutării cuvîntului potrivit. Iubea poezia şi cunoştea pe de rost nenumăraţi poeţi. Ştia în ce le constă vigoarea. Ştia ce trebuie să cauţi. Cuvintele însă nu-l ascultau : mereu spărgeau cadrul strofei, săreau peste marginile ei, o luau razna... Dar nu-i nimic ! Odată şi-odată ! Versurile îi ardeau în creier. N-ar fi vrut şi nici n-ar fi putut să renunţe la poezie. Nimic nu-l putea opri să gîndească în versuri. Dar mai avea de învăţat pînă să biruie greutăţile, pînă să învingă încăpăţînarea cuvintelor rebele.

Alungîndu-şi toropeala, şoptea, nota, ştergea, şi fiecare strofă limpede şi vie ce-i ieşea de sub condei îl bucura ca zîmbetul unei fiinţe dragi.

Sonia se întoarse prin somn, oftă, mişcă pleoapele, dar nu le deschise. Grişa lăsă versurile. Faţa fetei i se părea mai minunată decît toate frumuseţile lumii. O iubea. S-ar putea oare să nu-i simtă privirea cînd doar şi ea îl iubeşte ?

Deodată ea deschise ochii, de parcă ar fi auzit chemarea lui.

— Grişa... — murmură fata încă somnoroasă. Tu nu dormi ?

O privea cu ochii umezi de duioşie.

— Te iubesc ! îi spuse el în şoaptă.

Sonia nu auzi, dar înţelese după mişcarea buzelor. Şi răspunse tot numai din buze, fără glas :

— Şi eu.

Priveau unul la altul, fericiţi de această mută convorbire.

Dincolo de uşă, Sioma se înflăcărase :

— Ce înseamnă criminalitatea ? Este un rău social. Ai fost otrăvit de mediul social : înţelegi ce vreau să-ţi spun ?

— Ce bine c-am venit aici — şopti Sonia.

Grişa dădu din cap şi murmură :

— Dormi ! Eşti obosită. Mîine trebuie să te scoli devreme.

CAPITOLUL XV

Era o dimineaţă minunată. După ce ultimele sloiuri porniră spre nord, de la miazăzi începu să adie o boare caldă de primăvară. Scînteia argintiu Amurul, descătuşat de gheţuri. Ca prin farmec, pe pămînt, viaţa redeşteptată începu să freamăte; din taiga veneau miresmele necunoscute ale pădurii şi prin aerul limpede se ridicau aburi ca o ceaţă tremurătoare.

Serghei Goliţîn se trezi anevoie. După munca din ajun, cu totul neobişnuită pentru el, îl durea tot trupul. Cînd deschise ochii, nu-şi dădu seama la început unde se află. Încă nu se obişnuise cu schimbarea petrecută în viaţa lui şi i se părea că dacă ar adormi adînc şi s-ar trezi iarăşi, totul ar fi ca mai înainte, că ar vedea din nou tapetele cunoscute de pe pereţii casei lor, fotografiile familiei şi ştergarul brodat cu cruciuliţe.

Dar iată că în ochi îi stăruia doar pînza cenuşie a cortului; privi, încă nedumerit, paturile de scînduri strîns lipite unele de altele, iar dincolo de pragul cortului... Ce-i asta? Sări în picioare şi ieşi în fugă afară, la aer. Strălucitoarea frumuseţe a naturii îl uluì. Totul se schimbase ca prin farmec în răstimpul unei singure nopţi.

Miresmele primăverii îl ameţiră.

— La naiba ! exclamă Serghei. Şi se gîndi : „Trebuie să-i scriu tatei".

In goana mare, o porni spre malul apei să se spele. Era răcoare, dar Serghei îşi scoase cămaşa şi, fornăind de plăcere, se freca de zor cu apa rece.

— Foarte bine! auzi lîngă el un glas.

Băiatul se întoarse şi-l zări pe Verner, care-i măsura atent picioarele încălţate în cizme. Serghei îşi privi şi el picioarele, dar nu văzu nimic deosebit .

— Cum te cheamă ? îl iscodi Verner, privindu-l drept în faţă.

— Goliţîn. Ajutor mecanic de locomotivă.

Lui Verner îi plăcu răspunsul răspicat. Îl întrebă apoi cu seriozitate:

— Asta înseamnă că ne putem bizui pe dumneata. Nu-i aşa?

Serghei se îndreptă din şale şi răspunse cît putu mai convingător:

— Sută la sută.

Şi de unde pînă atunci se simţise şovăelnic şi dezrădăcinat, din clipa aceea începu să creadă din nou în curajul, în hotărîrea şi în bărbăţia lui neclintită.

— Am să te numesc şeful unei echipe — hotărî Verner, fără să stea mult pe gînduri, în taiga a şi fost pregătit lemnul de construcţie. Trebuie legat în plute şi adus pe rîul Silinka, atîta vreme cît mai sînt apele umflate. Ia cu dumneata vreo douăzeci de oameni din cei mai vînjoşi. Ziceam să plecaţi îndată după masa de dimineaţă. Şi vezi să aibă toţi cizme.

— Cizme?

— Da, cizme — întări Verner. Te duci şi îi aduni pe cei care au cizme.

Serghei se îmbrăcă şi porni grăbit să-şi aleagă ortacii. Îşi aminti cu multă părere de rău că Paşka Matveev nu are cizme. Ce bine ar fi fost să fi mers împreună! Plin de mîndrie, Serghei îi aruncă din treacăt:

— Te-aş fi luat cu mine, dar n-ai cizme.

Lui Paşka însă, nu părea că-i pasă prea mult c-aveau să se despartă pentru cîtva timp:

— Ei şi ? Crezi că aici n-am ce face ? De altfel şi fără cizme, să vezi ce iuţi îmi sînt picioarele.

Şi o luă la fugă spre cantină. Plin de indignare, Serghei băgă de seamă că se apropie de Klava Melnikova. Ce fel de prietenie o mai fi asta? se întreba el în sine.

Chiar în clipa aceea îl zări pe Grişa Isakov, încălţat cu o minunată pereche de cizme impermeabile. Grişa se ducea la cantină împreună cu Sonia. Nu îndrăzneau să se ţină de braţ, mergeau însă alături, atingîndu-şi cînd şi cînd umerii. Serghei îşi aminti de ruşinea ce-o păţise în timpul drumului şi strigă spre ei cu o răutăcioasă satisfacţie :

— Ei, tovarăşe poet, ia stai puţin! Tocmai de tine am nevoie.

— De mine?

— La drept vorbind, mai mult de cizmele tale, dar împreună cu tine, bineînţeles.

Îi notă numele şi-i spuse că, după ce-şi va sfîrşi de băut ceaiul, să-l aştepte în faţa bisericii. Se întoarse apoi numaidecît să-l ia în primire pe un altul încălţat cu cizme.

Se postă în uşa cantinei, privind la picioarele celor care treceau, şi astfel îşi completă repede lista.

Epifanov arătă un deosebit interes pentru treaba asta.

— Şi unde zici că vă duceţi?

— În taiga, să plutărim lemnul — răspunse Serghei, cu importanţă, de parcă toată viaţa n-ar fi făcut decît aşa ceva.

— Serios? Ei, aşa da, mai zic şi eu!

Epifanov se uită cu părere de rău parcă la elegantele lui ghete galbene, apoi dădu din mînă — „fie ce-o fi!" — şi spuse:

— N-o să păţească nimic! Scrie-mă acolo. Merg şi eu cu voi.

— Dar eşti fără cizme, asta nu se poate.

— Şi la ce naiba am nevoie de cizme ? începu să răcnească Epifanov. O să vă fiu şi eu de folos. Că doar noi, scafandrii, nu ne temem de apă!

Apoi, în cantină, şi începu să se laude căutînd să-l convingă pe prietenul său, Kolea Platt:

— Hai şi tu, măi frate! Nici nu-ţi dai seama ce frumos e în taiga. Şi-apoi eu sînt obişnuit cu apa. O să am grijă şi de tine. Hai, că pe urmă o să-ţi pară rău.

Pe Kolea însă nu fu chip să-l convingă.

După ce întocmi lista, Serghei îmbucă iute ceva şi se repezi spre birouri. „Crocodilul Amurului" chemase între timp un localnic care trebuia să le fie călăuză. Cînd sosi şi Serghei, îi trimise pe amîndoi la Granatov. Granatov le dădu două corturi, pîine, conserve, chibrituri, tutun şi sare. Serghei mai ceru cîteva căni, pe care le obţinu numaidecît; ceainic nu se găsi însă. Călăuza făgădui c-o să aducă el un ceainic.

Plutaşii, toţi cu cizme, împreună cu Epifanov cel cu ghetele galbene, îi aşteptau în faţa bisericii. Serghei le împărţi tuturor încărcătura.

Văzînd cine-i călăuza, Grişa Isakov exclamă bucuros:

— Taras Ilici! Vii şi dumneata cu noi?

— Vă duc numai pînă acolo şi-atît — răspunse reţinut Taras Ilici. Fără mine, n-aţi mai găsi voi locul nici într-o lună.

Îşi săltă pe umeri foaia de cort strîns înfăşurată, pe care legase îndemînatic un ceainic vechi, trecut prin multe ca şi stăpînul lui.

Sonia însoţi micul detaşament pînă dincolo de sat. Serghei se uita încruntat la ea. Ce prostie să te îndrăgosteşti în halul ăsta!

— Mai bine te-ai duce acasă! o sfătui el morocănos. Ai să te uzi la picioare!

— Da, într-adevăr, este destul de umed — răspunse Sonia fără răutate şi se îndreptă spre Grişa, să-şi ia rămas bun de la el.

Rămaseră amîndoi ceva mai în urmă.

Grupul nu o luă de-a lungul rîului, care rămase undeva la dreapta, ci o tăie de-a dreptul prin taiga, pe cărări abia ghicite. În taiga se mai vedeau ici şi colo petice de zăpadă înnegrită, primăvara însă, care stăpînea acum întreaga fire, trecuse şi prin aceste hăţişuri sălbatice, stîrnind miresmele dulcege ale arborilor. Crengile încîlcite mai erau încă negre şi goale, dar se simţea că anotimpul acesta urzea pe aproape vechile-i vrăji, şi ca mîine toate vor învia, vor îmboboci şi se vor îmbrăca în fragede culori primăvăratice.

Era greu de umblat. La tot pasul trebuia să te caţeri pe trunchiuri smulse de furtuni şi prăvălite de-a curmezişul. Picioarele se înfundau în glod, apa mustea sub cizme. Ghetele lui Epifanov se udaseră din cale afară, el însă călca tot netulburat, cu pasul lui legănat de marinar, trăgînd încîntat pe nări miresmele primăverii şi privind în juru-i cu o curiozitate mereu trează, din care străbătea dragostea de viaţă. La începutul drumului, mergînd, mai schimbau între ei o vorbă, mai glumeau. Pe urmă însă, obosind, îşi vedeau de drum, tăcuţi.

După trei ore de mers, zăriră în faţă un luminiş. Încă o sută de paşi, şi dădură peste cele dintîi stive de bîrne.

— Am ajuns — le spuse Taras Ilici.

— Am ajuuuns! începu să strige Serghei şi o rupse de fugă înainte.

Parcă le luase cineva oboseala cu mîna: toţi porniră în goană după Serghei. Numai Taras Ilici păşea fără grabă, ca omul obişnuit cu umbletul. Comsomoliştii alergau sărind peste butuci, înconjurînd stivele.

Auziră clipocitul unei ape şi deodată le apăru înainte un rîuleţ năvalnic de munte, ce scălda tufişurile de pe maluri, deoarece se revărsase din albia lui nu prea adîncă. Iar pe malul drept al rîului, cît puteai cuprinde cu ochii, se întindeau stivele de trunchiuri doborîte şi curăţate.

Comsomoliştii se lăsară pe brînci şi băură cu lăcomie apa gustoasă şi rece. Mîncară puţină pîine şi se odihniră cîtva timp. Serghei ar fi vrut să-l întrebe pe Taras Ilici ce trebuie să facă, mîndria însă îl împiedică: orice s-ar spune, el e şef de echipă, iar Taras Ilici doar o simplă călăuză. Şi-apoi, ce mare filozofie!

— Hai băieţi! Daţi-le drumul pe apă! strigă Serghei şi împinse cu toată puterea cel mai apropiat trunchi. Buşteanul se prăvăli greoi, înspumînd apa şi zvîrlind stropi argintii în aer. Toţi priveau cu plăcere. Unul cîte unul, în glumă parcă, se apucară să rostogolească trunchiurile în rîu. Treaba mergea strună. Mai în joacă, mai în serios, comsomoliştii se întreceau să zvîrle în rîu lemnele ude şi lunecoase, mirosind a răşină.

Taras Ilici rămăsese mai deoparte, zîmbind încurcat. Nu-i erau de loc străine tainele acelei munci. Ar fi putu să spună fără greş ce muşchi o să-i doară după aceea şi în ce loc anume şi era sigur că în palmă vor face bătături. Ştia cum şi unde se pot încurca treburile: ba se agaţă un trunchi găunos şi-n el se opresc alţii, de se îngrămădesc acolo toţi buştenii, ba se prăbuşesc cîte doi deodată şi se întorc de-a curmezişul, ba ţi se înfige o aşchie în mînă. Nu ştia însă, şi nici n-ar fi putut vreodată bănui, că şi munca asta grea poate fi bucurie, joacă, desfătare...

„Ei, e timpul să plec!" îşi spuse... dar rămase mai departe.

Comsomoliştii aproape că uitaseră de el. Numai Epifanov îi strigă:

—Ehei, tăicuţă, vino la noi, aici! Ia uită-te cum merge treaba!

Buştenii se prăvăleau neîncetat în apă şi aerul părea argintiu din pricina stropilor.

Taras Ilici nu răspunse nimic. O amărăciune adîncă i se trezi în suflet, la vederea acelui minunat iureş tineresc.

Erau inimoşi flăcăii, dar iată că nu prea ştiau să lucreze. Se învîrteau mai mulţi pe acelaşi loc, stingherindu-se unii pe alţii. Însufleţindu-se deodată, Taras Ilici se amestecă printre ei, sfătuindu-i cînd pe unul, cînd pe altul, cum şi ce să facă.

— Ei, nu-i mai bine aşa ? îl întrebă şi pe Serghei.

— Ba da, — răspunse Goliţîn, făcîndu-i cu ochiul. Ce vrei, abia acum învăţăm şi noi.

Prinseră repede îndemînatecele procedee de lucru arătate de Ilici, şi pe deasupra Serghei îşi împărţi comsomoliştii cum crezu mai bine, lărgind frontul de lucru. Noua împărţire nu aducea cine ştie ce spor la muncă, dar se chema că vine din partea şefului de echipă, şi de aceea băieţilor li se părea că rînduiala-i mai bună.

Trecuse prima perioadă, a entuziasmului, şi-i lua locul munca organizată, deprinderea şi întrecerile. Mulţi dintre tineri începură a ţine seama cîte lemne zvîrliseră în apă şi din cînd în cînd se lăudau cu numărul lor. Toţi munceau cu rîvnă şi dragoste.

Numai Taras Ilici rătăcea de colo-colo printre comsomolişti ; uneori se apuca să-i ajute sorbind cu lăcomie fiece zîmbet sau glumă, ca pe urmă, deodată, iarăşi să se răzleţească şi să privească încruntat spre ei, scăpărînd văpăi din ochi.

Dar nimeni nu-l băga în seamă.

Abia spre scăpătat avură răgaz să-i vorbească, atunci cînd, flămînzi şi picînd de-a-n picioarele de oboseală, aprinseră focul şi desfăcură cutiile de conserve, cînd ceainicul porni a fierbe şi pe un dîmb cu pămîntul mai zbicit se şi înălţau corturile, cu aşternut moale pe jos, de muşchi şi frunze uscate.

— Să trăieşti, tăicuţule ! îi mulţumiră băieţii. Te-ai străduit pentru noi şi n-o să uităm asta. Eşti un om de ispravă.

— Lasă, nu merită atîta vorbă — îngăimă Taras Ilici. Eu îs deprins cu d-alde astea.

Pe cînd ceilalţi îşi sorbeau ceaiul, Serghei îl întrebă :

— Ce crezi, cam cît o să zăbovim pe-aici ?

Taras Ilici socotise că le vor trebui vreo cinci zile.

— Dar nici nu poate fi vorba de mai mult. Aveţi mai jos, pe rîu, încă un stoc de lemne. Acolo n-ar fi nevoie de grabă, că poţi lucra pînă în iulie. Aici însă, peste o săptămînă — două scad apele şi-atunci trebuie să aştepţi să vină toamna, cînd se umflă din nou.

Se mai gîndi puţin, apoi spuse :

— Ceainicul vi-l las vouă. Cînd vă întoarceţi, o să mi-l daţi îndărăt.

— Mai bine ai rămîne cu noi, Taras Ilici — îl îndemnă Grişa Isakov. Ne-am întoarce împreună.

— N-are rost — răspunse Taras, încruntîndu-se. Eu nu sînt angajat la construcţie. De ce să mă bag unde nu-mi fierbe oala?

Serghei se cam temea să rămînă acolo fără nici un om cu experienţă lîngă el.

— Rămîi, taică — îl rugă şi el cu căldură. Te înscriem în brigadă, cîştigi un ban şi mai poţi s-ajungi un fel de instructor.

Taras nu spuse nici da, nici ba ; mormăi numai aşa în treacăt :

— Păi am şi eu gospodăria mea...

Grişa Isakov supraveghea pe furiş chipul lui mohorît. Nu era vorba de nici o gospodărie. Altceva îl chinuia pe omul acesta atît de ciudat. Ieri le-a destăinuit cele mai ascunse taine ale vieţii lui, iar azi se ţine deoparte privind chindorîş la toate, de parcă l-ar fi jignit cineva.

În lumina amurgului, faţa lui Taras Ilici era cenuşie şi zbîrcită. Vînăta cicatrice de la tîmplă, unde pielea zdrenţuită i se îngroşase, ieşea şi mai mult la iveală.

— E urmă de topor ? îl întrebă Grişa, cu sfială.

Taras Ilici se scutură ca de un fior :

— Nu... M-a pălit un urs.

Toţi priviră spre el, plini de curiozitate.

— Un urs ? Povesteşte-ne şi nouă ! Cum a fost cu ursul ?

— Ce-i de povestit în asta ? M-a pălit, aşa cum numai ursul ştie să pălească... Cu laba... — Privi feţele tinere îndreptate spre el, se mai îmbună şi prinse a vorbi cu plăcere : Era un bătrîn. A murit. Baturin îi zicea. Pe el să-l fi văzut : avea

toată fața hărtănită. S-a dus să vîneze tigri, el cu alți patru vînători și cu nepot-su. Nepotul, să tot fi avut pe atunci paisprezece ani, mergea pentru prima oară la vînat. Și cum s-a făcut că au împușcat tigrul, dar nu l-au omorît. Fiara rănită sare deodată și se repede drept asupra lui Baturin, îl trîntește și-i înfige ghearele în obraz, de credea bătrînul că i-a sosit ceasul. Vînătorii ceilalți de groază s-au împrăștiat care încotro. Dar nepotul... sînge din sîngele lui... cum să fugă ? Îi era milă de bătrîn. A apucat toporul și l-a pocnit pe tigru drept în moalele capului, de i-a rămas securea înfiptă acolo. Baturin era așa plin de sînge, că nu mai puteai ști care-i sîngele lui și care-i sîngele tigrului. Tigrul a murit chiar deasupra omului, așa încleștat cum se afla. Dar urmele ghearelor i-au rămas lui Baturin pentru toată viața pe față.

Din taiga se furișeau încet umbrele nopții. Prin apropiere se auzea murmurul apei. Ramurile copacilor foșneau încetișor.

— Sînt mulți tigri pe-aici ? întrebă cineva, cu-n glas stăpînit, care trăda totuși încordarea.

— Nu, acum nu prea se mai aude de ei.

Frecîndu-și cu palma picioarele goale și privindu-și ghetele care și le pusese lîngă foc să se zbicească, Epifanov începu și el să povestească :

— Prin oceane trăiește o vietate numită caracatiță. Are niște brațe lungi, groaznice, opt la număr, așa ca un fel de picioare, dar nici picioare nu-s, ci mai mult un fel de cîngi. Cînd te prinde cu ele, e vai de tine ! Îți suge tot sîngele. Scafandrii le vînează cîteodată.

Un comsomolist din Kabardino-Balkaria povesti la rîndul lui :

— Ne urcam acum doi ani pe un munte. Și deodată se porni o avalanșă de zăpadă. Avalanșa a prins trei oameni și i-a tîrît cu ea. Pe unul, cum l-a lovit un sloi, a și murit. Altul a rămas agățat cu alpenștocul de-o muchie de stîncă. Îl lovea într-una avalanșa, dar el s-a încleștat de i-au încremenit degetele pe băț. Pe urmă, abia i-am mai putut desface mîinile. Pe-al treilea însă, cînd am văzut cum îl ducea de-a rostogolul, ne gîndeam că s-a și prăpădit. Totuși i-a fost dat să scape cu viață.

Cînd l-am scos de sub zăpadă, era tot plin de vînătăi, dar inima îi mai bătea. Anul trecut s-a dus din nou pe munte.

Începu apoi să povestească un alt comsomolist, de fel din Kneajnaia Guba :

— Eram încă mic pe vremea aceea. Şi-uite-aşa ! La noi erau pe atunci englezii. Vă închipuiţi, toţi din satul nostru erau partizani. Noi, copiii, eram mari meşteri la schiat, fiindcă în satul nostru de mici umblăm cu doage la picioare. Şi-uite-aşa ! Ei, şi-o tuleam noi la munte să le ducem părinţilor noştri de mîncare. Dar odată, cum mergeam noi aşa, haiti ! apar englezii ! Şi-uite-aşa ! Zvîrlim noi pîinea în zăpadă şi rupe-o de fugă ! Ne-au prins însă. Şi-uite-aşa ! „Unde duceţi pîinea ?" Ne-au bătut, ne-au tras de urechi. Eu urlam şi mă zbăteam, dar de spus nu le-am spus nimic. Toţi urlam, dar n-am scos unul o vorbă. Şi-uite-aşa, pînă la urmă tot nu le-am spus nimic.

Serghei Goliţîn ar fi vrut să povestească şi el ceva înfiorător sau eroic, în viaţa lui însă nu se petrecuse nimic deosebit. Îi veneau în minte povestirile tatălui său... Dar ce rost avea să repete spusele altcuiva ?

Se făcu întuneric.

Comsomoliştii începură să cînte. Taras Ilici rămase cu ochii aţintiţi în jar.

— Pe noi ne evacuează — spuse el după o vreme, ridicînd fruntea. Îi scăpărau ochii de mînie. Dar mînia se stinse repede şi-n locul ei se putea citi o obidă mută. Şeful vostru ne-a spus : „Vă dăm bani la toţi, vă plătim drumul şi cît face gospodăria, dar trebuie să plecaţi într-altă parte. Aici construim un oraş. Nu puteţi să mai rămîneţi pe locurile astea !".

Îndată se porniră discuţii în contradictoriu : dacă e bine sau nu, să se procedeze la evacuarea satului. Tuturora le era milă de Taras Ilici.

— Cum să nu fie bine — se amestecă şi Taras în vorbă. Oricum, tot s-a sfîrşit cu gospodăria noastră. În locul ei, iată : a apărut şantierul ! Dar pe mine de ce nu m-au întrebat mai întîi dacă vreau sau nu banii ăştia ? Că dacă aş fi vrut, de mult plecam de-aici... Dar acum nu mai sînt timpurile de altădată... Înainte vreme visam mereu să mă duc în Rusia. Dar ce, parcă

aici nu e tot Rusia ? Te uiţi în jur şi de multe ori îţi piere răsuflarea cînd vezi cîtă măreţie-i !

— Ai vrea să rămîi la construcţie ? îi propuse într-o doară Grişa.

Taras Ilici ridică ochii spre el, dar nu răspunse.

— Aţi auzit ce-a spus Verner la adunare ? Ţărmuri de granit, asfalt, bulevarde... — începu şi Epifanov, după Grişa. Ei, taică, după ce ai să construieşti un oraş ca ăsta, pe urmă n-o să-ţi mai pară rău că mori. O să-ţi fie ca un fel de monument.

Taras Ilici tăcea însă, din nou abătut şi închis în sine. Grişa nu ştia cum să-i insufle un nou înţeles al vieţii şi-un ţel mai luminos acestui om care a cunoscut numai ocna, domnia aurului şi-a cuţitului, un om care a fost hărţuit ca un lup.

Şi deodată îşi aduse aminte de versurile scrise noaptea trecută. Ce-ar fi să i le recite ? Le va înţelege oare, sau nu ? Dacă n-o să le priceapă, înseamnă că nu-s bune de nimic...

— Am scris ieri o poezie — începu Grişa, cu vocea sugrumată de emoţie... Aseară, după ce ţi-am ascultat povestirea. Titlul ei este „Lupii".

Şi, palid la faţă, recită versurile scrise în ajun.

Taras Ilici ascultă, gîrbovit ca un bătrîn. După o lungă tăcere, rosti cu amărăciune :

— Aşa erau, lupi ! şi se gîrbovi şi mai tare.

Grişa se gîndi că poate n-ar fi trebuit să-i recite stihurile, ori poate că ele nu exprimau ceea ce ar fi vrut el să exprime.

— Mai declamă ceva — se rugă Epifanov. În mijlocul acestor frumuseţi, să tot stai să asculţi versuri.

Grişa ar fi avut atîtea să recite, versuri ale lui sau ale altora. Dar ce să aleagă ? Ce s-ar potrivi acum ? Cînd era cu Sonia, îi veneau în minte zeci de poezii, scrise parcă anume pentru ea. *„În ziua aceea te purtam întreagă cu mine, de la pieptenul din păr, pînă la gleznele picioarelor ; şi aidoma cu tragedianul care duce printr-un orăşel de provincie o dramă shakespeariană, te duceam în mine şi te ştiam pe dinafară...".*

Dar ce să recite acum ? Ce să declame el ca să-l înflăcăreze pe Taras Ilici ? Să-l facă să rămînă la construcţie şi să prindă drag de ea ? Ce să declame ca să-i facă pe comsomolişti să lucreze mîine cu şi mai mult avînt decît azi ?

Îi veni în minte „*Perekopul*". Îi plăcea poezia aceasta. Erau versuri despre toţi, despre Taras Ilici, despre comsomoliști, despre simţăminte mari şi despre fapte măreţe.

Pîn' să se prăvale însă-n negurî,
Morţii mai făceau un pas 'nainte...

În ele se afla visul unei fericiri cîştigate prin luptă, poate chiar visul despre noul şi minunatul oraş de pe Amur.

Măreţ şi aprig visul nostru-a fost!
Nici într-un veac să-i poţi vedea sfîrşitul.
Dar cum să-ncapă-n cîntec infinitul,
Şi cine să-l rostească pe de rost?

În timp ce recita, deodată îl străbătu teama : dar dacă nu-l vor pricepe pe Tihonov ? Dar toţi îl înţeleseră.

Epifanov asculta visător şi înduioşat, sorbindu-i lui Grişa cuvintele de pe buze. Cînd acesta termină, rosti :

— Şi despre noi se vor scrie versuri într-o zi...

Grişa recită apoi „*Balada plicului albastru*". Şi-o amintea destul de prost şi spunea versurile cu încetineală, întrerupîndu-se uneori, ca să-şi aducă minte cîte o strofă sau cîte un cuvînt. Toţi ascultătorii îşi încruntau frunţile împreună cu el şi mişcau din buze, de parcă ar fi putut astfel să-l ajute să-şi amintească... „*Oamenii din Kremlin nu dorm niciodată...*".

— Care dintre voi a fost la Kremlin ? întrebă Taras Ilici.

— N-a fost nimeni.

Peste cîteva clipe, îi întrebă din nou :

— La Moscova ştiu oare de şantierul vostru ?

— Sigur că ştiu — răspunse Serghei.

— Mai spune poezii, dacă mai ştii ! se rugă Taras Ilici de Grişa.

Lui Grişa îi umblau prin minte unele frînturi din versurile lui Bagriţki. Nu se potriveau însă cu momentul. Apoi se bucură amintindu-şi de Maiakovski. Se alipi de el ca de-un prieten iubit, care se arătă în cercul luminos al focului, ca să lupte şi să muncească alături de el, ca să-l ajute. Fără să se mai sfiască, nemaitemîndu-se că ar putea să uite ori să se încurce, depăna neîntrerupt poezia, iar în locul strofelor uitate impro-

viza şi, cu voce plină, declama înainte. Versurile nu mai erau simple versuri, ci apeluri, ordine, proiectile ce mergeau direct la ţintă :

În glorie să ne unim,
Doar toţi sîntem de-ai noştri.
O să avem
un monument
durat în lupte :
socialismul.

Şi, adresîndu-se direct lui Taras Ilici, recită :

Vom şti
Să smulgem
Bucuria
Ce n-o găseam decît în rai.
Să mori, nu-i greu
În lumea asta ;
Viaţă-i mult mai greu să dai !

Mai tîrziu, ghemuindu-se alături de Grişa în cortul înţesat de oameni, Taras Ilici se plecă spre el şi-i spuse cu jumătate de glas :

— Se vede că nu mi-e dat să plec de lîngă voi... — Pe urmă însă adăugă cu grosolănie : Nepricepuţilor ! Parcă nici n-aveţi mîini ; fără mine n-o mai scoateţi voi la capăt...

Grişa era atît de ostenit, încît adormi îndată. Dar pe la mijlocul nopţii se trezi, smuls din somn parcă de un strigăt. Era întuneric, linişte şi frig. Se auzea doar murmurul rîului. Toţi dormeau... Ce fusese oare ? Ce-l trezise ? Avea impresia că lăsase ceva neisprăvit. Ah ! Da... Asta era ! Trebuie să scrie şi el ca Maiakovski. Direct, brutal, răsunător, să nu meargă pe căi ocolite, ci să lovească drept în frunte.

Adormi din nou, un somn binemeritat, după truda zilei.

Cei rămaşi în sat se chinuiră multă vreme în nesiguranţă şi plictiseală. Sub cerul acelei minunate şi proaspete dimineţi de primăvară, simţeau şi mai aprig dorinţa de a-şi dezmorţi muşchii, după truda zilei trecute.

Nu se mai găsea însă nimic de lucru.

Pe şlep, la Verner, consfătuirea dura de ceasuri întregi. Toţi şefii erau în şedinţă.

Comsomoliştii, lăsaţi în voia lor, rătăceau de colo-colo, neştiind de ce să se apuce.

Şi colac peste pupăză, se mai răspîndi şi zvonul că fuseseră aduşi acolo numai din greşeală şi că şantierul trebuia mutat altundeva.

Mîngîindu-şi barba onorabilă, un localnic confirmă :

— Sigur ! A venit o comisie, cu avionul. Spuneau că aici nu se poate construi, că nu-i locul prielnic.

— Prostii ! sună răspunsul. Astea-s scorneli !

Dar tot mai rămăsese în sufletul tinerilor un dram de îndoială. Cine ştie, poate că tocmai de aceea şefii lor ţineau într-una şedinţe.

După amiază însă, consfătuirea se sfîrşi. Un grup restrîns de comsomolişti fu chemat să despacheteze uneltele şi să le împartă. Le despachetau de-a dreptul pe mal. În jurul lor se adunase lume multă.

Se aşteptau să vadă tot felul de scule, fiecare, desigur, gîndindu-se la specialitatea lui. Căpătară însă numai topoare şi ferăstraie.

Kolea Platt privea dispreţuitor la joagărul lat pe care-l primise.

Dar iată că răsună glasul poruncitor al lui Verner :

— Comsomolişti, adunarea pe brigăzi !

Brigăzile încă nu erau alcătuite. Cele înjghebate în tren se destrămaseră, aşa încît oamenii nu se mai puteau găsi unii pe alţii. Formară deci altele noi, după prieteniile pe care le legaseră, după oraşe sau la nimereală.

Răsună apoi o nouă comandă :

— Două sute de oameni în sectorul doi !
Iar după aceea :
— Două sute de oameni în sectorul trei !
Se auzeau întrebări puse de tineri :
— Ce înseamnă sectorul doi ?
— Atelierele mecanice.
— Dar trei ?
— Fabrica de cherestea.

Comsomoliştii se schimbau dintr-un grup în celălalt. Cei mai mulţi doreau să facă parte din sectorul al doilea.

Conducătorul acestui sector era un omuleţ bondoc, cu nişte ochelari mari pe nasul vînăt. Îl chema Pavel Petrovici Mihalev. Se vedea că nu ştie cum să se poarte cu comsomoliştii, de care se temea, încredinţat fiind c-o să-i dea multă bătaie de cap, şi alerga încoace şi încolo, repezindu-se cînd la Verner, cînd la Granatov ; dar pînă la urmă se întorcea printre comsomolişti, privind zăpăcit pe deasupra ochelarilor.

Kolea Platt se apropie de el şi-l salută politicos :

— Vă rog să luaţi în considerare faptul că sînt mecanic, încadrat la categoria a opta.

Pavel Petrovici îl privi tăcut şi zîmbi încurcat :

— Iar eu, prietene, sînt tehnician constructor, cu un stagiu de treizeci de ani. Vă rog de asemenea să luaţi în considerare.

Sectorul doi, acela al atelierelor mecanice, era deocamdată doar un colţ din taigaua liniştită şi întunecată. Sub picioare foşneau frunze de mai an, pe jumătate putrezite, iar pămîntul mustea de apă. Pe deasupra capetelor se întindeau ramurile copacilor, atît de încîlcite, încît abia putea străbate lumina soarelui.

Grupul ducea cu sine ferăstraie, topoare, o bucătărie de campanie şi alimente.

— Tovarăşii de la bucătărie, aşezaţi-vă acolo ! porunci Pavel Petrovici, cu un glas rugător, şi arătă spre o moviliţă pe care creşteau doi mesteceni.

Chicotind vesele, Klava şi Lilka orînduiau calabalîcul bucătăriei. Era plăcut să găteşti mîncare în pădure. Alături de ele, Sioma Altşuler se apucă să înalţe o vatră din pietre.

— Aşa-a-a ! făcu prelung Pavel Petrovici, privind speriat la tot grupul. Aici vor fi atelierele mecanice. Trebuie să măsurăm suprafaţa terenului, să tăiem copacii, să-i despuiem de coajă şi să le scoatem rădăcinile. Treceţi la lucru.

— Aţi căpătat o nouă calificare profesională — rîdeau de ei comsomoliştii.

Topoarele şi ferăstraiele erau prea puţine, nu le ajungeau tuturora.

Kolea Platt cedă cu plăcere joagărul şi, îmbufnat, tot sălta din umeri. Valka Besonov nimerise cu piciorul într-o groapă plină cu apă şi se aşezase acum pe un butuc, să-şi cureţe cu o rămurea noroiul de pe ghete.

Primii arbori se prăbuşiră cu şuierături puternice la pămînt, strivind în prăvălirea lor tufişurile.

Petea Golubenko se adresă cu glas dulceag supraveghetorului :

— Dar noi ce facem ? Numărăm ciorile ?

Pavel Petrovici nu ştia nici el prea bine cum să procedeze. Pentru întîia oară lua parte la o defrişare. I se spusese : „Pune-i pe unii să doboare, pe alţii să taie cu ferăstraiele, iar ultimii să scoată rădăcinile". Tocmai Petea, Kolea Platt, şi Valka Besonov trebuiau să scoată rădăcinile. În total erau vreo patruzeci de oameni.

— Voi veţi scoate rădăcinile ! le recomandă Pavel Petrovici şi făcu din mîini nişte gesturi neprecise în aer. Să scoateţi rădăcinile... Ce, nu înţelegeţi ? Scoateţi rădăcinile — adăugă apoi supărat şi se îndepărtă.

Petea Golubenko se repezi cel dintîi către o rădăcină mare, o împinse cu piciorul, încercă s-o zgîlţîie cu mîinile, pe urmă încălecă pe ea şi, făcînd strengăreşte cu ochiul, strigă cît îl ţinea gura :

— Pavel Petrovici, uite-o că nu vrea să iasă afară !

Dar cînd Pavel Petrovici se apropie abia trăgîndu-şi sufletul, Petea îi spuse blajin :

— Zău, de unde să ştim noi ? Nu ne pricepem. Ce-ar fi să ne arătaţi, cît de cît ?

— Parcă-i mare lucru !

Pavel Petrovici se apropie de rădăcina cea îndărătnică.

— Dă-ncoace toporul ! şi se apucă să spintece întîi rădăcioarele din lături, adînc înfipte în pămînt. Ia veniţi încoace ! Puneţi mîna, un-doi ! Traseră doi, trei inşi, dar rădăcina nici nu se clintea. Tinerii se adunaseră buchet în jurul lui, privind. Hei, drace !

Pavel Petrovici asudase, încercînd împreună cu Petea şi Kolea Platt să smulgă rădăcina. Se auzeau pîrîituri înceţişoare, dar ea rămînea tot în pămînt.

— Parcă-i mare lucru ! îl îngînă Petea, cu glas dulceag.

Pavel Petrovici apăsă rădăcina din toate puterile, pe urmă scuipă într-o parte şi înjură :

— La urma urmelor, ce ! eu îs tăietor de lemne ?

Şi se uită mînios la tineri, pe deasupra ochelarilor, ca omul jignit pe nedrept. Ghenka Kaliujnîi apucă rădăcina, ca să-şi încerce şi el puterile, cînd se auzi un alt glas, limpede, dar cu o intonaţie de răutate:

— La urma urmelor nici eu nu sînt tăietor de lemne. Sînt mecanic de categoria opta şi socot că întrebuinţarea unui specialist la o astfel de muncă este o curată prostie. Nu pentru asta am fost trimis aici.

Aceste vorbe Kolea Platt le rostise tare şi răspicat, îndreptînd spre Pavel Petrovici o căutătură rea. La uzină fusese respectat întotdeauna şi obişnuia el însuşi să se respecte. Socotea că în Orient va fi înconjurat de şi mai multă stimă, că va căpăta o muncă de mai mare răspundere şi-l vor preţui cum se cuvine. Nimeni însă nu-l distinge din masă, ba îl mai şi trimiseseră, ca pe un salahor oarecare, cu joagărul în taiga, de i s-au făcut fleaşcă ghetele prin noroaie. Era convins că asta-i o simplă greşeală, desigur supărătoare, dar uşor de reparat...

Valka Besonov se înfurie:

— Tu eşti mare specialist, dar mă rog, eu ce sînt ? Că doar nici pe mine nu m-au trimis ai mei să scot rădăcini din pămînt. Păi dacă-i vorba pe-aşa, află, tovarăşe, că eu sînt cel mai bun zidar din Leningrad !

Ghenka Kaliujnîi sări şi el cu vocea-i puternică :

— Dar cine nu-i specialist ? Eu sînt lăcătuş calificat !

Rînd pe rînd, tinerii zvîrleau topoarele şi ferăstraiele.

— Eu sînt montor !

— Eu strugar !

— Sînt încadrat la categoria a şasea !

— Ce mai vorbeşti tu de-a şasea, eu sînt într-a şaptea şi uite că nu mă plîng !

Kolea Platt spuse răspicat :

— Vorbesc de noi toţi. Sîntem întrebuinţaţi în mod nepotrivit la o astfel de muncă. Propun să-l chemăm încoace pe Verner.

Tonia Vaseaeva, care curăţa de crengi un copac doborît, îşi făcu loc printre băieţi şi începu să le strige cît o ţinea gura :

— Ceea ce faceţi este o prostie, tovarăşi ! Nici eu nu sînt tăietor de lemne, ci ţesătoare. Dar pentru asta ce-aţi vrea voi, să pretind numaidecît să mi se pună aici, sub pin, un război de ţesut ?

Argumentul părea convingător, însă Valka Besonov o întrerupse :

— Ce război de ţesut ! Pe mine m-au trimis aici ca zidar. Şi peste ce-am dat ? O aiureală. Pentru ce-a mai întocmit Granatov liste ? Dar parcă şi pămînturile de-aici sînt ale dracului ! Să vină Verner să ne spună ce-au de gînd ! Să vină Verner !

— Îl vrem pe Verner ! Verner ! începură să strige tinerii.

— Tovarăşi ! Tovarăşi ! E-o ruşine ! ţipă din nou Tonia.

Paşka Matveev o susţinu :

— Ce-nseamnă, măi băieţi, lipsa asta de disciplină ? Îl întrebăm noi deseară şi pe Verner. Dar nici aşa cum aţi luat-o voi !

— Să vină Verner ! Verner ! vociferau însă tinerii, acoperind glasurile celor doi.

Petea Golubenko urmărea încordat cele ce se petreceau. Pălise la faţă, şi din cauza asta pistruii îi ieşeau şi mai mult în vileag. Îşi aminti de „piraţii de pe Columb". Dar, socotind că nu face nimica rău, păşi înainte şi strigă :

— Mă reped într-un suflet !

Şi fără să mai aştepte, o porni în goană spre sat.

Cînd îi apărură în faţă primele acoperişuri ale caselor, Petea se opri nehotărît. Ce să-i spună lui Verner ? O să se supere : „Sînteţi piraţi sau comsomolişti, lua-v-ar naiba ?"

Petea se simţi solul unei noi revolte a „piraţilor". Şi n-ar fi vrut să fie. Desigur că o să-i spună : „Tovarăşe Golubenko, dumneata calci disciplina pentru a doua oară în decurs de numai trei zile !" Pentru ce le-or fi dat ca şef pe caraghiosul ăsta de Pavel Petrovici ?

Străbătu satul agale. Pe şlep domnea liniştea. Verner lipsea. Iar „Crocodilul Amurului" nu făcea să fie amestecat în asemenea afaceri.

Petea plecă, dar pe schelă se întîlni faţă-n faţă cu un om voinic, nebărbierit, care purta în cap o şapcă de culoare deschisă :

— Ce-i cu tine ? îl întrebă omul cu şapcă de culoare deschisă.

Petea îşi aminti că omul din faţa lui sosise seara tîrziu cu avionul şi inspectase toată noaptea corturile.

— Nimic... — spuse Petea. Sînt de la sectorul doi. M-au trimis după tovarăşul Verner.

— Dar ce s-a întîmplat ?

Petea îi explică, întrerupîndu-se mereu, că tinerii fac „gălăgie". La sfîrşit îl rugă :

— N-aţi putea cumva să mergeţi cu mine ?

— Ascultă, flăcăule — îi răspunse omul cu şapcă de culoare deschisă — nici eu şi nici Verner n-o să vie. Du-te şi spune-le băieţilor doar atît, că Morozov nu ştie să fi fost trimişi aici strungari şi lăcătuşi, ci comsomoliştii cei mai buni. Atîta tot... Restul să înţeleagă ei singuri. Doar nu sînt copii !

Petea dădu din cap şi o luă la fugă înapoi. Dar dincolo de sat se opri din nou, frămîntat de gînduri. Cine o să-i dea lui ascultare ? O să-l ia în rîs : Ce te bagi tu, care de-abia eşti încadrat la categoria a doua ?

Trase cu urechea spre taiga. În depărtare se auzeau lovituri le topoare. Orientîndu-se după bocăniturile acelea, alergă să-l caute pe Kruglov. Primul sector lucra din plin. Tînărul inginer Fedotov împărţise astfel oamenii, ca să nu se încurce unul pe altul. Petea îl zări îndată pe Kruglov care, opintindu-se, ducea singur pe umăr un mesteacăn tînăr ce-şi pleca melancolic coroana-i stufoasă spre pămînt.

Îl ajută să care copacul şi-i vorbi apoi foarte încet, aproape în şoaptă, să nu-l audă ceilalţi :

— Andriuşa, ăia fac zarvă. Piraţii ! Vrei să mergi cu mine ?

Andrei îl descusu cu de-amănuntul : ce s-a petrecut şi de ce. După aceea vorbi tot pe şoptite cu inginerul Fedotov şi o chemă pe Katia Stavrova :

— Katia, hai să-i potolim pe piraţi. Besonov al tău vrea să tencuiască brazii.

— Nu-i al meu — răspunse Katia. Dar se duse.

În sectorul doi, comsomoliştii îl aşteptau pe Verner. După certuri cumplite, se împărţiseră în două tabere. Argumentele lui Kolea Platt îşi făcuseră efectul asupra unora dintre ei. Cei care nu voiau şi nu puteau să fie de acord cu el, se apucaseră cu înverşunare de muncă. Paşka Matveev dobora copac după copac, fără să se odihnească o clipă, deşi îl trecuseră năduşelile.

Părăsindu-şi cratiţele, Klava trecu la ferăstrău.

— Nu vă e ruşine ! Şi vă mai pretindeţi bărbaţi ! îi mustră Klava, păstrîndu-şi totuşi blîndeţea.

Cîţiva dintre cei nesupuşi, bombănind, îi luară ferăstrăul din mîini şi se apucară de lucru.

Sioma Altşuler îşi vedea de treaba lui. S-ar fi amestecat şi el în ceartă, dar simţea că în cazul de faţă trebuie metode speciale, bine gîndite. Pavel Petrovici era vinovat : nu ştia să organizeze munca. Dar nici băieţii nu erau mai breji. Lui Sioma îi crăpa obrazul de ruşine. Ce-s în stare să facă ! Şi-i era ruşine mai ales pentru Ghenka, prietenul lui. Nu-l putea lăsa să-şi facă de cap. Dar înainte de a-l chema, se gîndi mult la situaţia care se creease.

Ghenka se apropie în silă, încruntat, gata parcă să se ia la harţă. Dar Sioma îi arătă un bolovan greu, îngropat în pămînt.

— Pune mîna, voinice, şi ajută-mă !

Ghenka smulse piatra din pămînt cu uşurinţă şi o aruncă pe locul indicat.

— Măi, dar puternic mai eşti ! îl admiră Sioma. Iar acum... — îşi ascunse obrazul, ca prietenul să nu vadă cît îi este de ruşine de purtarea lui. Iar acum du-te la derbedeii ăia şi arată-le cum să lucreze.

Kaliujnîi răsufla din greu, roşu şi el de ruşine.

— M-am gîndit la ceva... pentru tine. Vezi lemnul ăsta ? Pare a nu fi bun de nimic. Dar uite, l-am curăţat eu bine şi l-am ascuţit la vîrf. Vîră-l sub rădăcină. Principiul pîrghiei, înţelegi ?

Ghenka apucă parul în mînă, dar nu se mişcă din loc.

— Şi fiindcă veni vorba, de ce fac ăia gălăgie acolo ? întrebă domol Sioma, ascunzîndu-şi din nou cu grijă obrazul.

— Ei, fleacuri !...

— Bine. Du-te atunci şi încearcă să le arăţi principiul pîrghiei, înţelegi ? Vîri parul, pui dedesubt un sprijin şi apeşi.

Cu privirea în pămînt, ruşinat, dar mulţumit totuşi că a găsit o ieşire din situaţia aceea neplăcută, Ghenka se apucă înfrigurat de muncă. Îşi alese tocmai buturuga pe care mai încercase o dată şi Pavel Petrovici s-o dezrădăcineze. Deasupra ei sta cocoţat Valka Besonov.

— Dă-te jos ! urlă sălbatic Ghenka şi înfipse parul sub rădăcină.

Pîrghia intră adînc ; Ghenka o măsură din ochi, îşi scuipă în palme şi apasă cu atîta putere, încît rădăcinile adînc înfipte în pămînt plesniră cu un geamăt dureros şi butucul scos afară se prăvăli greu într-o parte.

Uitîndu-se înapoi, văzu privirea plină de mulţumire a lui Sioma şi, copleşit de bucuria prieteniei care îi lega, strigă :

— Haideţi, băieţi, daţi-i drumul ! Cîte trei-patru la o rădăcină... O să meargă !

Cîţiva i se alăturară. Tonia reteza crăcile copacilor mai subţiri, ascuţea pari din ei şi le dădea la toţi pîrghii gata făcute.

Cu toate astea mai rămăseseră vreo cincizeci de oameni care se învîrteau fără nici o treabă, aşteptîndu-l încă pe Verner.

— Vine ! strigă în sfîrşit careva.

Dar cel care se apropia era Kruglov. Venea însoţit de Petea Golubenko şi de Katia Stavrova. Kruglov călca fără grabă.

— Ei, ce nu merge pe-aici pe la voi, măi băieţi ?

— Nimic nu merge, — trînti Valka Besonov şi-şi feri ochii de privirea batjocoritoare a Katiei.

Tonia zvîrli toporul şi alergă înaintea lui Kruglov.

— Este o ruşine ! strigă ea privind cu ciudă la băieţi. Naiba mai ştie cum au fost aleşi oamenii, c-au făcut de rîs tot sectorul ! înţelegi, Andrei ? Dumnealor vor să li se dea de lucru pe specialităţi ! Nu sînt obişnuiţi ! Nu le place noroiul ! Mă rog, sînt specialişti de categoria a şasea....

— A opta — o îndreptă Kolea Platt.

Andrei privi la el. Între cei de faţă se aflau destul de mulţi muncitori calificaţi. Iată însă şi vechea noastră cunoştinţă. Nikolka, căpetenia „piraţilor", de pe „Columb"... Andrei ştia că e de la ţară şi că, pînă a veni aici, a săpat pămîntul... De ce oare se revoltase Nikolka ? Şi tocmai în jurul lui se strînseseră cei care făceau gălăgia cea mai mare.

Andrei se îndreptă spre Nikolka şi îl apucă de umeri :

— Dar tu, ce fel de muncă oi fi aşteptînd ? De care specialitate ?

Nikolka se smulse din încleştare şi, întorcîndu-i spatele, bodogăni :

— De ce-mi spui tocmai mie ?... Aştept şi eu la fel ca şi ceilalţi...

— Pe tine te întreb ! Care-i specialitatea ta ?

Nikolka tăcea. Atunci Andrei se întoarse spre Kolea Platt.

— Priveşte, te rog ! Te-au trimis aici ca pe un proletar, iar tu, tu iată ce faci ! Faci caz de gradul tău de pricepere şi bagi asta şi-n capul altora ! Nu vezi că dezorganizezi munca ? Iar tu, Besonov ? Nici nu s-au pus temeliile clădirilor şi vrei să ţi se servească pe tavă nişte ziduri de tencuit ? Dar dacă ar fi fost război şi te-ar fi trimis la săpat tranşee ? Tot aşa ai fi refuzat ?

— Cum îndrăzneşti să-mi arunci mie astfel de vorbe !... răcni Valka, stacojiu la faţă.

— De ce să nu îndrăznesc ?... Trebuia să daţi dovadă că sînteţi conştienţi. Cînd colo, faceţi de ocară întregul şantier. Este o ruşine, măi băieţi ! Ne-au trimis aici fiindcă ne-au socotit cei mai buni comsomolişti. Partidul a contat pe făgăduiala noastră că nu ne vom înfricoşa în faţa greutăţilor. Şi cînd colo... Se poate să ne sperie pe noi atîta lucru ?

— Nu, nu ne sperie ! Partidul nu s-a înşelat ! strigă Tonia, cu lacrimi în glas. Îi era ciudă pe tovarăşii ei şi suferea nespus. Fiindu-i teamă să nu izbucnească în plîns, făcu vreo cîţiva paşi şi apucă un topor înfipt în tulpina unui copac.

— Dă-l încoace ! urlă lîngă urechea ei Valka Besonov şi începu, cu mişcări largi, pur şi simplu să sfarme, iar nu să taie copacul.

Kolea Platt ridică mîna :

— Poate că am greşit. Totuşi, chiar şi acum, la început, mai sînt şi altfel de munci. Pe ţărm zac tot felul de maşini. Oare nu le-am putea instala, pînă una alta, în magazii ?

— E o prostie ! se întărîtă din nou Tonia întrerupîndu-l. Altceva trebuie să facem noi. La început să curăţim în trei zile suprafaţa aceasta ! Apoi tot în trei zile, să construim atelierele. Şi peste o săptămînă să le deschidem ! Atunci, tovarăşe Platt, da, atunci poftim de lucrează la specialitatea dumitale. N-am dreptate, băieţi ? Andrei, tu ce spui ?

— Da, are dreptate ! se auzi deodată un glas liniştit de bas.

Toţi îşi îndreptară privirile într-acolo. Un bărbat voinic, nebărbierit, cu o şapcă de culoare deschisă, se oprise lîngă ei. Iar cînd îşi scoase şapca, se dovedi dintr-o dată a fi mult mai bătrîn : deasupra frunţii lui tinereşti scînteia argintul părului cărunt.

— Nu trebuie să vă înfierbîntaţi aşa — vorbi Morozov, venind în mijlocul lor. Are dreptate fata. În oraşul acesta, totul trebuie făcut de la început, cu mîinile noastre. Şi asta în termenul cel mai scurt, în cel mai scurt termen cu putinţă. Să nu credeţi că eu am venit să vă conving. Aici, metoda convingerii n-ar da prea multe roade. Iată însă că tocmai mi-am amintit ceva. Acum trei ani era foarte greu pe la sate. Ne lipseau braţele de muncă. Atunci partidul a scos din producţie douăzeci şi cinci de mii de activişti comunişti şi i-a trimis la sate. Băgaţi de seamă, toţi aceştia erau oameni de la oraş, orăşeni sadea, proletari care nici măcar nu văzuseră pînă atunci o gospodărie sătească. Şi totuşi, ei şi numai ei au creeat colhozurile model. Sau să vă spun un alt fapt. În timpul războiului, la Kronstadt. Delegaţii la cel de al zecelea Congres al Parti-

dului plecaseră în primele rînduri, la asaltul Kronstadt-ului. Mureau şi se prăbuşeau sub gheaţă. Erau activişti, oameni de frunte ai Partidului nostru. Şi sînt încă multe cazuri de felul acesta. Mai aveţi nevoie de altele ?

Kolea Platt răspunse :

— Nu. E limpede !

— Se poate întîmpla — continuă Morozov — să fie printre voi cîte unii care nu pot rezista la încercări prea mari sau care se tem de greutăţi. Elemente de felul acesta n-ar putea decît numai să ne strice. În împrejurările în care ne aflăm, n-avem vreme să-i dădăcim. De aceea vă propun foarte serios : cine simte că sarcina care-l aşteaptă e peste puterile lui să iasă din rînduri. Fără gălăgie şi fără supărare, pe aceştia îi trimitem acasă cu primul vapor.

Nimeni nu vorbea, se auzea însă cum creşte vacarmul surd al murmurelor. Ultimele lui cuvinte fură chiar înnăbuşite de un vuiet de proteste şi de nemulţumire. Klava se repezi la Morozov şi începu să strige cu glas tremurător.

— Pe aici n-avem din ăştia ! Toţi sîntem comsomolişti !...

După aceea, cîteva minute mai tîrziu, Andrei începu să facă înscrieri în brigada de udarnici care urma să poarte numele de „Comsomolul".

— Înscrie-mă şi pe mine ! îi dădea zor Petea Golubenko învîrtindu-se în preajma lui. Aşa-i soarta noastră : unde eşti tu, să nu lipsesc nici eu.

Valka Besonov nu mai putu rezista :

— Hei, băieţi, ia veniţi încoace la mine ! Vă anunţ că ia naştere o nouă brigadă, supraudarnică, care se va numi „Brigada Oraşului Nou". Cine se înscrie în brigada supraudarnică, invincibilă, indestructibilă ?

Peste un sfert de oră, munceau toţi de zor. Noile brigăzi se şi chemară la întrecere una pe alta. Pavel Petrovici umbla cu Morozov, zîmbind şi uitîndu-se ruşinat la pîrghiile de mesteacăn, care smulgeau din pămînt buturugile grele, adînc prinse în rădăcini.

Valka Besonov dobora copacii cu aceleaşi gesturi năvalnice, repezi. Aproape de el, Katia nu se lăsa mai prejos. Şi se priveau tot timpul.

Ea îl zădărî cea dintîi :

— Şi-aşa ! V-a sărit ţîfna, cocoşeilor !

— De ce le-or fi dat drumul încoace şi fetelor ?! pară el.

Dar Katia nu se putea lăsa mai prejos :

— Învăţaţi să n-aveţi nevoie de noi, că noi oricînd ne putem lipsi de voi !

Îşi vorbiră astfel, fără să se dea bătut niciunul, în icnetele topoarelor, antrenaţi amîndoi pe tonul glumeţ al acelei hîrjoane.

Seara tîrziu, în tabără, comsomoliştii din alte sectoare îi întrebau, plini de curiozitate :

— Ce-a fost la voi ? Cic-aţi făcut gălăgie...

Dar numai după o singură zi, sectorul în care fuseseră repartizaţi le devenise drag.

— Ce gălăgie ! N-a făcut nimeni gălăgie... Astea-s bîrfeli ! răspundeau tinerii, toţi ca unul.

Ba încheiară şi o înţelegere : întrecerea cu sectorul trei. Katia aduna note pentru ziarul de perete. În corturi se arătară semne vădite de îmbunătăţire : cuie pentru ştergare, policioare, mături. Viaţa intra pe făgaş normal. În tabăra de corturi, unde se puteau întîlni tăbliţe cu numele a zeci de oraşe, se simţeau de pe acum preludiile acelui oraş nou, încă fără nume, pe care comsomoliştii, cu mîinile lor, aveau să-l construiască.

În aceeaşi seară, lîngă focul de tabără, Ghenka Kaliujnîi aruncă aşa, în treacăt :

— A, da, uitasem. Am vorbit cu comsomoliştii nanaiezi.

Toţi se arătară foarte interesaţi. Nanaiezi, şi pe deasupra încă şi comsomolişti ! Ghenka aşteptă să i se pună întrebări, apoi cu o voce moale şi plictisită răspunse :

— Ei, unde ! Pe ţărm, bineînţeles.

— Dar unde-s acum ?

— Unde să fie ! Au plecat... După ce-am vorbit cu ei, au plecat.

Katia Stavrova părea că va izbucni în plîns de supărare :

— De ce nu i-ai adus încoace ? Cum se poate să nu-i fi oprit ?

— Asta-i bună ! arătă dezolat Ghenka spre ea. Oamenii se duceau la treburile lor, iar eu era să m-apuc să-i opresc !

— Da' de unde erau ?

— De undeva, de departe. De pe Amur, la vreo șaizeci de kilometri de-aici, de unde pe urmă pleacă în sus, pe un rîu de munte, și mai merg încă vreo două sute de kilometri. De-acolo erau. Din taiga. Le-am urat drum bun. Ce puteam să fac dacă oamenii se grăbeau ? Că pînă acasă mai aveau cale de nouă zile și nouă nopți.

— Mare nătărău mai ești ! rosti apăsat Sioma. Vin comsomoliștii nanaiezi, văd corturi, văd oameni noi, aud despre o viitoare construcție, și tu le urezi drum bun și gata ! Să le fi spus măcar că aici o să zidim un oraș mare, că toți sîntem comsomoliști și că-i rugăm să ne fie oaspeți... că sîntem purtătorii culturii și că vom duce pînă în taiga cultura celor mai mari centre ale Uniunii Sovietice...

— Ba da, astea le-am spus... — răspunse flegmatic Ghenka. Ba aproape cu aceleași cuvinte. Numai că nu i-am poftit să ne viziteze. Dar le-am spus, altceva... „Lăsați haimanalîcul, măi băieți, le-am spus, și veniți de lucrați la noi, voi și întreg tineretul nanaiez".

— Așa ? Atunci e bine ! Și ei ce-au răspuns ?

— Au întrebat ce preț mai au rublele din timpul lui Nicolae.

— Ruble din timpul lui Nicolae ? Dar pentru ce le trebuiau ?

— Parcă eu știu ?

— Negreșit, — spuse oftînd Sioma, — ești cel mai bun prieten al meu, dar ești un nătărău. Poftim, ți se ivește o ocazie ca asta și nu-ți trece prin minte să chemi pe cineva. Măcar pe mine să mă fi chemat !

— În schimb... le-a adus cultura celor mai mari centre ! Le-a spus : „Lăsați haimanalîcul !" adăugă Katia. Mă mir că nu te-au întrebat ce fel de cuvînt minunat e și ăsta ?

— Păi de ce să mă întrebe ? Unul dintre ei a început să rîdă și mi-a spus doar atît : „Ai noștri nu place haimanalîc, ai noștri vine lucru voi".

— Înseamnă deci că ți-au făgăduit să vie ?

— Păi da' ce, eu am spus altfel ?

— Ptiu ! Cu tine nu-i chip să stea omul de vorbă !

Și din ziua aceea, ziua a doua de existență a Orașului Nou, primii lui locuitori începură să aștepte oaspeții din taiga.

Nimic nu te leagă mai puternic de un loc decît munca. Poţi trăi luni întregi undeva şi tot să te simţi străin. Dar e deajuns să munceşti o zi-două acolo, pentru ca efortul depus să te lege de ţinutul în care te afli, astfel încît să te simţi stăpîn al locului, participant al vieţii, o părticică indispensabilă dintr-un întreg. Copacii tăiaţi şi buturugile dezrădăcinate nu prezentau cine ştie ce interes în sine, îţi trezeau însă un simţămînt de mîndrie şi de împăcare, măcar numai la gîndul că o parte din ei au fost doborîţi de tine, că securea ta a crestat tăieturile galbene, că prin încordarea tuturor muşchilor tăi ai smuls buturuga din rădăcini, că un strop din sudoarea ta a picurat pe scoarţa lor acoperită de muşchi.

Munca de defrişare era nespus de grea. Printre oameni domnea însă buna dispoziţie. Nu mai era învălmăşeala de la început : din locuri diferite, brigăzile îşi trimiteau veşti una alteia prin ecourile loviturilor de securi. Seara se afişa graficul întrecerilor. Valka Besonov chemă la întrecere brigăzile tuturor sectoarelor — haide, să vadă el dacă poate cineva să doboare tot atîtea trunchiuri cîte doboară vitejii lui ! Cei rămaşi în urmă erau neîntîrziat „remorcaţi". Toţi tindeau să ajungă în frunte.

Destrămînd grupele făcute pe regiuni, Sioma Altşuler înfiinţă brigada „Internaţională", în care adună comsomolişti de douăsprezece naţionalităţi diferite. Katia Stavrova organiză şi ea o brigadă femenină, formată din cele mai vînjoase fete de la ţară, şi chiar din prima zi depăşi norma.

Klava şi Lilka, bucătăresele sectorului doi, îşi luară sarcina să-i hrănească „pe cinste". Pregăteau nişte ciorbe uimitor de gustoase, din conserve şi paste făinoase.

Introduseră şi o inovaţie : duceau masa brigăzilor de-a dreptul la locul de muncă. Le era şi băieţilor mai la îndemînă, şi lor, fetelor, le era mai lesne, căci îi puteau hrăni pe toţi la rînd, în linişte, scoţînd-o la capăt cu cele numai treizeci de gamele existente.

...După ce dădură de mîncare băieţilor din brigada cea mai apropiată, Klava şi Lilka îşi pregătiră un par, ca să poată căra

cazanul greu, şi o porniră amîndouă spre cea mai îndepărtată brigadă : a lui Kruglov.

Cazanul se legăna pe par în cadenţa paşilor. La spate se auzea zăngănitul gamelelor, din cînd în cînd răsuna şi clinchetul lingurilor din sac, iar în aer plutea un vag miros de mîncare, amestecat cu miresmele taigalei, care începea să înflorească.

De jur împrejur, pădurea vuia în acest ceas al primăverii, înfiorată de zgomotele muncii. Pretutindeni se auzeau lovituri ritmice de topoare şi melodia monotonă a ferăstraielor. Din timp în timp, cînd cădea vreun copac, un foşnet prelung spinteca aerul, de parcă un vînt năprasnic ar fi trecut printre ramuri.

Fetele mergeau pe o cărare plină de cioturi ; pe urmă pătrunseră în taiga, îndreptîndu-se spre locul de unde răsunau lovituri de topoare. Ramuri pline de muguri înmiresmaţi le loveau peste umeri. Totul era scăldat într-o pulbere de soare.

— Oare ce s-ar întîmpla, dacă am umbla şi-am tot umbla, şi-am ajunge cu totul în altă parte ? Şi dacă nu i-am mai găsi pe băieţii noştri, ci am da de nişte oameni cu totul necunoscuţi?

Lilka înţelegea visurile Klavei.

— N-are cine să fie pe-aici în afară de-ai noştri.

Klava îşi torcea mai departe firul gîndului. Bineînţeles, toate se puteau întîmpla... De ce să nu se poată ? Iată-i în jurul unui foc. Feţe arse de soare şi bătute de vînturi. O pasăre ucisă, rumenindu-se în frigare. De lîngă foc, se va ridica s-o întîmpine un tînăr îmbrăcat într-o scurtă de piele, încălţat cu cizme, cu ochi frumoşi şi galeşi... „Pe cine cauţi fetiţa mea ?...“ o va întreba zîmbind. „Căutam pe altcineva“, îi va răspunde ea, fără sfială, „dar sînt atît de bucuroasă că te-am întîlnit...“.

Un ram o lovi peste obraz. Klava începu să rîdă şi se opri. Din pricina gestului ei neaşteptat, ciorba era cît pe-aci să se verse.

— Stai, nebuno ! îi strigă Lilka.

— Ia uită-te ce frunze frumoase — arătă încîntată Klava.

Într-un tufan încălzit de soare, mugurii începeau să plesnească. Pe crengile de sus mijiseră cîteva frunzuliţe de un verde fraged. Erau moi, cleioase şi pline de sevă.

— Şi pe tine o să te taie, sărăcuţule ! îl jelui cu glas tare Klava.

O îngrijora soarta copacilor. Era primăvară, totul se trezea la viaţă, iar bieţii copaci cădeau la pămînt. „Tăiem ramuri vii şi le zvîrlim în foc. Cît de tare trebuie să le doară cînd ard... Pe vremea inchiziţiei, vrăjitorii şi ereticii erau arşi pe rug. Aşa a fost ars Giordano Bruno... Aş fi putut eu oare să mor ca Giordano Bruno şi să nu mă reneg ? M-aş fi putut stăpîni să nu strig : „Mă lepăd de toate, îndepărtaţi focul" ? Lui Granatov i-au ars mîinile şi i-au vîrît ace sub unghii... Dacă vreodată aş nimeri la duşmani şi ar începe să mă chinuiască, principalul ar fi să tac şi să nu izbucnesc în lacrimi, să rabd şi să nu plîng... Se spune că unii îşi muşcă limba pînă la sînge, numai ca să nu vorbească în timpul caznelor..."

Klava îşi încercă limba cu dinţii. Dar ţinea atît de mult la ea, încît i se păru cu neputinţă să şi-o muşte.

— Şi cînd te gîndeşti că mîine aici nu va mai fi pădure — spuse Lilka.

Klava privea în jur cu încîntare, dar şi cu tristeţe. Poate că toţi arborii aceştia le ascultă şi fiecare dintre ei tremură şi se roagă : „Numai pe mine cruţaţi-mă !"

Îşi aminti un basm, un basm dintr-acelea pe care i le povestise bunică-sa în copilărie. Un ţăran a început odată să taie un mesteacăn : poc şi poc ! Dar mesteacănul era fermecat. Şi-a început mesteacănul să se roage : „De ce să mă dobori tocmai pe mine, bădiţă, doar sînt atîţia alţi copaci în jurul tău..." „Dar ce, tu eşti boier ? La mine acelaşi preţ au toţi copacii !" Dar mesteacănul iar se rugă : „Nu mă tăia, cere-mi ce vrei, fac totul pentru tine, dar nu mă tăia !" Aşijderea peştişorului de aur din Puşkin. Şi s-a terminat istorioara tot ca-n basmul lui Puşkin !... A început omul să-i ceară : mai întîi titluri de nobleţă, apoi bogăţii, funcţie de guvernator. S-a supărat atunci mesteacănul pe ţăran şi pe lacoma lui nevastă şi i-a prefăcut în urşi, iar nanaiezii — dacă i se poate da crezare lui Arseniev — socotesc că ursu-i om. „Un om mare şi deştept !" De-ar putea vorbi ea acum cu un nanaiez...

Undeva, foarte aproape, dincolo de tufişuri, se auzi un strigăt şi imediat după aceea, un zgomot puternic, un scrîşnet,

un foşnet şi iarăşi parcă răsună un geamăt înăbuşit. Copac să fi fost ? Ori vreun urs ?

Klava n-avu vreme să se sperie, fiindcă deslușI numaidecît prin desiș mișcările liniștite şi măsurate ale tăietorilor de lemne. Cărarea era barată de o placă înfiptă într-un băţ : Sectorul brigăzii de udarnici *Comsomolul,* condusă de Kruglov.

Nu, aceştia nu erau niște necunoscuţi, nu erau niște vînători apăruţi de cine ştie unde... Erau comsomoliști de-ai lor. Petea Golubenko se repezise în întîmpinarea lor, strigînd de răsuna pădurea :

— Au venit fetele ! Masa, băieţi ! Ur-a-a !

Flăcăii le înconjurară, bucuroşi să le dea o mînă de ajutor. Numai cîţiva, printre care şi Andrei, continuau să lucreze. Lăsînd-o pe Lilka să împartă ciorba, Klava se opri să privească la cei care încă mai lucrau. Îi plăcea să se uite cum tremură şi se apleacă trunchiul retezat ; şi mai mult o impresiona însă mişcarea agale cu care se îndepărtau flăcăii de copacul ce se prăbuşea, grozăvindu-se cu iscusinţa lor.

— Fiţi mai prudenţi ! strigă Klava, dar numai ca să le facă plăcere.

Kruglov rămăsese într-un maieu, care-i descoperea gîtul şi mîinile bronzate. Mişcările lui libere şi avîntate scoteau în vileag frumuseţea trupului său mlădios şi puternic. Klavei îi era drag să-l privească. Părea cel mai frumos dintre toţi. Cum de nu-şi dăduse seama mai înainte că e cel mai frumos ?

— Hei, udarnicilor, poftiţi la masă ! le strigă fata.

Flăcăii, cu gamelele în mîini, se aşezară pe copacii doborîţi sau de-a dreptul jos, pe pămînt. Petea Golubenko se lăsă pe un ciot, dar sări îndată în sus, plîngîndu-se mucalit că i s-au încleiat pantalonii. Din crestăturile proaspete, picuri de sevă se prelingeau ca niște lacrimi.

— Plînge copacul — spuse Klava.

Acum însă îi dispăruse melancolia. Se uita cu admiraţie la învingătorii naturii.

Kruglov se aşeză pe o buturugă, îşi puse toporul alături şi-şi răschiră mult picioarele. Cu mîneca, îşi şterse fruntea asudată, apoi înfipse cu lăcomie dinţii într-o felie de pîine, şi Klava văzu că avea dinţi puternici şi frumoşi. Nu purta şapcă şi

părul cîrlionţat îi aluneca pe frunte, iar ochii îi erau veseli, cu luciri de duioşie.

— Straşnică ciorbă ! lăudă el mîncarea, privind-o pe Klava. Numai că după o ciorbă ca asta îţi piere pofta de muncă.

Şi era adevărat, căci o parte din cei care prînziseră se şi trîntiră pe iarbă, plescăind de plăcere.

— Mai odihniţi-vă puţin ! le luă Klava apărarea.

— O să ne odihnim deseară. Ştii cît mai avem ? Uite, pînă la stejarul ăla de colo ! Îl vezi ? Acela mare de tot... Pînă acolo avem de tăiat, pe o lărgime de cinci metri, de amîndouă părţile.

Mîncă repede, cu poftă, dar refuză suplimentul cu care îl îmbia Klava.

„I-e teamă să nu-i cadă greu", se gîndi ea, cu milă.

— Mulţumesc, fetelor ! zise el sculîndu-se şi se mai uită o dată la Klava.

Fata îi zîmbi fericită.

Moleşiţi, băieţii îi cereau cîteva clipe de răgaz.

— Mai lăsaţi-o naibii de odihnă, leneşilor ! le strigă în glumă Kruglov, îndreptîndu-se cel dintîi spre locul lui de muncă.

Parcă jucîndu-se cu toporul, lovi cu putere în primul copac întîlnit.

Klava privi cu plăcere cum avîntă securea pe deasupra capului, dar nu înţelese ce se petrecu mai pe urmă.

Văzu doar că pinul s-a prăbuşit într-o parte, auzi un strigăt, apoi un pocnet asurzitor de ramuri frînte ; peste obraz îi trecu un suflu ca de vînt şi un con de pin, căzut întîmplător, o lovi peste mînă.

În aceeaşi clipă, Lilka începu să ţipe :

— A-a-a-a-u-u-u !

Klava se repezi spre copacul prăbuşit. Kruglov zăcea puţin mai departe de trunchiul arborelui, cu mîinile întinse în lături. Degetele lui mai strîngeau încă securea. Ochii îi erau închişi, iar buzele strînse.

Căzînd în genunchi, Klava îşi trecu mîinile peste fruntea şi obrajii lui. Pe frunte mai avea cîteva picături de sudoare. Faţa îi era nemişcată şi rece.

— Apă ! porunci ea în şoaptă.

Îi ridică încetişor capul cu amîndouă mîinile. Andrei nu mai mişca. Trăsăturile feţei lui păreau lipsite de viaţă : şi nasul drept, şi buzele frumos desenate, şi pleoapele umbrite de gene lungi. Genele aruncau o umbră severă peste obrajii albi ca varul. În păr i se încurcaseră cîteva rămurele de pin cu ace argintii.

— Andriuşa ! Andrei ! strigă Petea Golubenko, ghemuit în genunchi alături de Klava, fără să se ruşineze de lacrimile care-i curgeau pe obraji.

În spatele lui, flăcăii vorbeau între ei căutînd să afle a cui e vina.

— Aţi văzut ce-nseamnă neglijenţa ! Vi s-a spus de atîtea ori : dacă ai început, doboară-l, nu-l lăsa în cumpănă. Era copacul tău ?

— Nu, al lui Petea...

Petea plîngea cu hohote.

Klava se aplecă spre Kruglov şi-şi apropie buzele de ale lui. Buzele celui de jos erau calde încă şi tresăriră puţin...

— Trăieşte ! strigă ea şi lacrimile îi umplură ochii.

— Şi-a pierdut cunoştinţa, — spuneau flăcăii.

— Nu l-a lovit, vedeţi ? N-a căzut peste el. L-a ameţit numai.

Klava îşi apropie urechea de pieptul lui. Inima îi bătea încet, de parcă ar fi stat pe gînduri ; bătea însă.

— Trăieşte ! repetă Klava înghiţindu-şi lacrimile.

Lilka veni în goană cu apa. Îl cercetară bine : umărul lovit îi sîngera, iar mai jos, pe sub pielea arsă de soare, se lăţea o vînătaie mare.

Klava spălă rana, muie o batistă şi i-o puse pe fruntea înaltă şi curată, dîndu-i la o parte şuviţele de păr cîrlionţat. Mîna fetei întîrzie fără voie în buclele moi care-i încolăceau degetele.

Andrei gemu prelung şi jalnic.

— Treceţi la treabă, băieţi — îi îndemnă în şoaptă Klava. O să se supere dacă vă iau alte brigăzi înainte.

Voia să rămînă singură lîngă el.

Băieţii se împrăştiară, dar fără chef.

Suspinînd, Petea lovi cu piciorul în mesteacănul buclucaş.

— Andriuşa ! şopti Klava şuierat, stropindu-i faţa încremenită.

Pleoapele rănitului parcă se mişcară şi un suflu slab de viaţă îi trecu peste obraz. Deschise cu multă sforţare ochii, oftă şi se încruntă de durere. Klava îi schimbă batista de pe frunte şi mîna ei întîrzie din nou mîngîindu-i părul mătăsos. Venindu-şi în fire, Andrei se străduia să priceapă unde se află şi ce se petrecuse cu el. Într-o frîntură de clipă i se contură în minte chipul Dinei, mîna ei subţire cu degete lungi şi fragile. Deschise ochii şi văzu aplecat peste el obrazul Klavei, transfigurat de emoţie şi de duioşie. Andrei îi zîmbi neputincios. Dintr-un imbold de recunoştinţă, dar mînată de un sentiment încă nelimpezit, Klava se plecă deasupra lui şi-l sărută.

Cînd se ridică, ştia că-l iubeşte, că-l va iubi mereu.

CAPITOLUL XIX

Printre sopcile întunecate, tăcute, neatinse încă de picior de om, curgea un rîu îngust de munte. Apele se rostogoleau repede, parcă jucîndu-se între malurile abrupte, săltînd sprinţare peste scocuri, iar alteori, la cotituri, adunîndu-se în ochiuri întunecoase şi gînditoare, pe malurile cărora şovarul îşi întindea spre soare crengile-i roşietice. Cîteodată, în drumul apei se ridicau stînci, pe care şuvoiul le ocolea, rozîndu-le la temelie ; uneori şuvoaiele acopereau bancurile proaspete de nisip. Părea un rîu vesel şi liniştit, dar dacă se întîmpla ca o creangă de copac să cadă pe faţa lui lină şi uşor tremurătoare, curentul o purta cu o repeziciune, de nu puteai s-o urmăreşti cu ochii.

Şi iată că pe rîul acela, o barcă înainta împotriva curentului. Era o barcă nanaieză, lungă, cu fundul drept şi cu botul lat. La prova se afla încărcătura, încît barca se cufunda uşor cu vîrful în apă. Doi tineri nanaiezi, cu pometii ieşiţi în afară şi cu ochii înguşti, mînau de-a lungul malului, împingînd din toate puterile cu prăjinile, ca să nu se împotmolească. La cîrmă

stătea un rus, om în vîrstă, frumos, cu faţa bătută de vînturi şi ochi ageri de vînător, purtînd în picioare încălţări nanaieze înflorate, şi în cap un chipiu militar fără cozoroc. Ţinea în mîini vîsla cu care cîrmea agale, conducînd barca tot pe lîngă mal. Ochii lui liniştiţi scrutau pînă departe, ori de cîte ori malul scund dezvăluia taigaua. Cîteodată vorbea fără să ridice glasul, cu tonul voluntar al omului obişnuit să poruncească :

— Hai mai repede !

Feţele oacheşe ale flăcăilor luceau de sudoare.

Soarele apunea şi razele lui aurii se oglindeau în unde, făspîndind jerbe multicolore peste luciul apei.

— Mai repede, Kilitu ! strigă rusul. Trebuie să ajungem pînă la noapte.

— Mai este doizeci kilometri, — aprecie flăcăul mai vîrstnic, privind malul. La mine nu pote mai repede !

Cu toate acestea se lăsă din greu pe prăjină, împingînd barca înainte cu îndîrjire.

Se întuneca. Pe sopcile cele mai înalte se mai vedeau aurind suliţele piezişe ale soarelui, dar jos se şi întunecase şi umbrele stîncilor păreau nişte arătări ciudate şi sumbre. Înserarea se aşternuse şi peste faţa lină a rîului, în care malurile se reflectau neclar şi tremurat ca într-o oglindă veche.

Kilitu se uita la apa întunecată, privea apoi pe furiş la rus : era un om de pe-aici, căci străinii nu ştiu să ţină cîrma aşa de bine. Şi încălţările îi erau tot nanaieze. Unde se ducea oare ? La cine ?

— La tine merge lucrezi ? întrebă el înfrîngîndu-şi sfiala.

— Nu — răspunse brusc rusul şi se întoarse.

De şapte zile urcau în susul rîului şi tot timpul Kilitu se gîndise unde s-o fi ducînd rusul şi cam cine-o fi. Să fie oare neguţător ? Dar nu are marfă cu el !

Nici a învăţător nu semăna. Totuşi este de prin partea locului, căci atunci cînd a tocmit barca, a dat de la început preţul obişnuit. Ştia deci cum merg treburile. De altfel şi vorba lui arăta că-i de pe aici. Kilitu înţelegea totul, pe cînd străinii vorbeau de nu-i puteai pricepe.

— La tine locuieşti la Amur ? întrebă el din nou.

— La Habarovsk — răspunse iarăşi rusul, tăios şi fără chef. Apoi strigă : Mai repede ! Ce, aţi adormit ?

Kilitu privea cu interes faţa aspră a rusului, care n-avea de gînd să povestească cine este. Lui Kilitu fi păru ciudat acest lucru. Toţi cei pe care-i purtase pînă acum pălăvrăgeau cu dragă inimă despre treburile lor, şi în cele şapte zile de călătorie întrebau tot ceea ce se putea întreba ori iscodi. Acesta însă tăcea şi tot tăcea ; la popasuri se culca, ori se plimba pe mal cu mîinile la spate. La gătitul mîncării şi la aprinsul focului era însă iscusit ca un vînător.

Simţind privirea cercetătoare a lui Kilitu, rusul începu deodată să rîdă şi-i spuse binevoitor :

— Ce e Kilitu ? Vrei să ştii de ce călătoresc ? Mă duc să cumpăr blănuri. Acum pricepi ?

— Dumneta ? Păi la voi Mihailov şef !... El cumpără blănuri.

— Da, şi eu sînt şeful ăl mare ; pricepi ?

— Pricep ! răspunse cu respect Kilitu.

Înapoia lor, deasupra sopcii, răsărise o stea galbenă, strălucitoare. Se întunecase de-a binelea. Barca luneca prin întuneric, chiar pe lîngă mal ; cîteodată, ramurile îi loveau peste umeri, alteori barca sălta lovindu-se în treacăt de cîte un ciot. Kilitu se temea de întuneric. Începu să îngîne un cîntec, ca să mai prindă inimă :

„Pe cer străluce o stea, barca pluteşte pe apă. Pluteşte greu la deal. Dar la vale zboară ca o pasăre, de nu mai e nevoie să vîsleşti, ci doar să ţii cîrma. De zece zile n-am mai fost pe-acasă. Cu sufletul greu plecat-am din sălaş, dar acum spre casă zoresc şi sînt vesel, căci Moomi stă pe mal şi alege năvoadele, iar ochii ei privesc spre rîu : oare nu se vede barca lui Kilitu ?“

Cînta din ce în ce mai tare, ca să-şi alunge teama. Hogero asculta cu încordare ; ar fi cîntat şi el, dar Kilitu îşi îngîna acum cîntecul lui preferat, şi n-ar fi vrut să-şi stingherească prietenul.

Desigur, Moomi dormea de mult. Noaptea neagră se aşternuse peste toată taigaua. O adiere de vînt încreţi faţa apei. Copacii fremătau.

Cînd se întîmpla să-l izbească vrea ramură, Kilitu tresărea şi se uita încordat, să străpungă întunecimea malului. Sfîrşise cîntecul. Acum îi era teamă. Spiritul cel rău se pitula între copaci, spiritul cel rău scutura mereu crengile şi-l speria pe Kilitu.

Dar iată că deodată cerul se lumină deasupra unei sopci îndepărtate. Iar cînd norii fugari se risipiră, începură să se vadă lariţele ascuţite din creştetul sopcii. Luna trandafirie ca o seceră aluneca pe cer, aruncîndu-şi palidele ei raze peste taiga şi peste apă.

„O, ce bine e, ce bine!" începu Hogero la rîndul lui să cînte, împingînd şi mai tare cu prăjina: „Luna a răsărit pe cer ca să le fie oamenilor într-ajutor. Ne era teamă să plutim în întuneric, dar luna urcă acum pe cer şi luminează totul. Îţi mulţumim ţie, o bună lună!".

Şi deodată, un strigăt prelung, groaznic şi pătrunzător acoperi cîntecul. Kilitu se prăvăli cu faţa în fundul bărcii. Strigătul se repeta mereu, ca un fel de ecou monoton al unui singur cuvînt ce răsuna ca o prevestire rea: „Haooo! ooo! haooo!" Erau voci omeneşti. Multe voci.

— Hei! strigă rusul şi-l trase de spate pe Kilitu. Ce e? Cei cu tine? Scoală-te!

Dar şi lui îi era întrucîtva groază de acel zvon prevestitor de rele, care se repeta fără încetare, ţişnind din măruntaiele beznei.

— Este oameni ai noştri — bîigui cu glas tremurînd Hogero. Este nenorocire acolo, cineva bolnav. Acuma alungă spiritul rău.

Kilitu se ridică şi începu din nou să împingă cu prăjina, dar groaza îi rămăsese întipărită pe obrazul luminat de lună. Cu capul în piept, Hogero se opintea şi el în prăjină, aruncînd priviri pline de spaimă spre sălaşul care nu se zărea încă.

— Haooo! Haooo! Haooo!" se auzea tot mai aproape vuietul prevestitor de rele.

În faţa lor licări, doar o clipă, o luminiţă mică şi legănătoare, care se stinse apoi ca suflată de vînt. Cineva, lîngă mal, aprinse o ţigară. Un cîine începu să latre.

— Am ajuns ! făcu rusul, vesel. Hei, cine-i acolo ? strigă el în întuneric.

Barca intră cu botul în malul nisipos. Kilitu şi Hogero săriră pe uscat şi traseră barca afară din apă. Rusul începu să-şi dezmorţească picioarele, privind cu atenţie umbrele întunecate ale fanzelor [1].

— „Haooo ! Haooo !" îl întîmpinară aceleaşi glasuri.

— Mul diceni ? [2] întrebă foarte aproape o voce de bătrîn. Kilitu ?

— Mi Kilitu — răspunse flăcăul. Hai biceni, Bedje ? [3].

Kilitu, Hogero şi bătrînul începură să vorbească repede în nanaieză. Rusul aştepta ascultînd cu atenţie limba necunoscută, pe care aceştia o vorbeau atît de repede.

— Ce s-a întîmplat acolo ? întrebă el, nerăbdător.

— La bătrîn Naimuk Alexei — îl lămuri emoţionat Kilitu — al doilea nevasta nu poţi naşte, al doilea ziua şi tot nu pot... Şi acum bătrînii venit gonească diavol...

— Al doilea ziua naşte — confirmă bătrînul. E rău la Urîgté ; puţin, puţin... şi moare.

Fanza lui Naimuk era plină de lume. Dar nici un opaiţ nu era aprins.

Laolaltă în întuneric, strigau cu toţii din răsputeri înfiorător : „Haooo ! Haooo !" Arareori cîte cineva deschidea uşa şi o închidea repede la loc, pentru ca diavolul, spăimîntat de zbierete, să iasă afară în uliţă, dar să n-apuse să mai intre din nou în odaie. Cînd crezură că diavolul a ieşit, dădură cu toţii buzna în uliţă şi, dînd ocol fanzei, începură să urle ca şi mai înainte. Diavolul trebuia izgonit şi de lîngă fanză, ca să nu se mai aţină prin preajmă. În fanză rămăsese numai soţia mai mare, Sacsa. Ea aprinse un opaiţ şi se aşeză într-un colţ pe o laviţă, lîngă copiii ei, care, netulburaţi de larma dimprejur ori poate obosiţi de veghe, dormeau duşi ; se aşeză acolo fumîndu-şi alene pipa şi urmărind cu ochi răi chinurile lui Urîgté. De cînd Alexei Naimuk şi-a luat nevastă de-a

[1] Fanza — colibă nanaieză. (n. t.)

[2] Cine-i acolo ? (în limba nanaieză în text (n. a.)

[3] Eu sînt. Kilitu. Ce s-a întîmplat, Bedje ? (în limba nanaieză în text). (n.a.)

doua, o femeie tînără, Sacsa muncea din zori şi pînă-n noapte ; mînca cele mai proaste bucate şi chiar şi pe acelea trebuia să le împartă cu copiii ei. Iar Urîgté dormea cu Naimuk, stătea acasă, nu mergea la pescuit, nu vîslea, nu aduna vreascuri prin taiga, nu dădea de mîncare la cîini, nu spinteca vînatul, nu curăţa peştele, ci numai broda halate cu mătase, fuma dintr-o pipă frumoasă şi, cînd era în toane bune, se juca uneori cu copiii. Copiii o iubeau mult. Fiica cea mai mare, Moomi, tăifăsuia cu ea şi amîndouă îşi alegeau împreună modele pentru broderii ; Sacsa ştia însă că atunci cînd se va naşte fiul lui Urîgté, copiii ei nu vor mai fi iubiţi în casă, ci noul născut va fi cel mai răsfăţat. De aceea naşterea aceasta grea îi dădea oarecari nădejdi nedesluşite.

Rusul intră hotărît în fanză şi se apropie : femeia se chinuia şi gemea încetişor, iar pe obrazu-i vînăt curgeau dîre de sudoare amestecată cu lacrimi. Se sprijinise de perete, cu mîinile aruncate în lături şi cu desăvîrşire sleită de puteri. Datina la nanaiezi nu îngăduia femeii să stea culcată în timpul facerii.

Rusul se opri puţin lîngă muribundă, se încruntă — poate cu dispreţ, poate de revoltă — apoi se întoarse cu spatele.

Strigătele de pe uliţă încetaseră.

Prin uşa abia crăpată se strecură stăpînul casei, un nanaiez bătrîn şi zbîrcit, cu o barbă rară, sură, şi cu ochii lăcrimoşi.

— Bună ziua, Naimuk ! îi strigă rusul ieşind la lumină.

— Paramanov ! exclamă Naimuk ridicînd mîinile, oarecum speriat şi slugarnic.

— Da, Paramanov ! spuse rusul, cu ton poruncitor. Numai că nu trebuie să pălăvrăgeşti. Eu plec... trag acum la Mihailov... dar viu mîine să te văd.

— Da, da, vine mîine ! mormăi Naimuk însoţindu-l respectuos pînă la uşă. Bidemenu, bidemenu [1] — repetă el ploconindu-se şi ţinîndu-şi mîna la piept.

Cu pasul sigur al omului care cunoaşte drumul, Paramanov o luă de-a lungul malului, printre bărcile răsturnate şi năvoadele întinse la uscat. Tocmai atunci trăsese la mal o

[1] Drum bun, drum bun (în limba nanaieză în text). (n.t.)

barcă, din care nanaiezii începură să descarce lăzi cu materiale. Un rus bătrîn le lumina cu un felinar.

— Mihailov ! strigă încet Paramanov.

Bătrînul ridică mirat sprîncenele. Iar cînd îl recunoscu pe Paramanov, sprîncenele i se ridicară şi mai mult, de parcă la mirarea lui s-ar fi adăugat spaimă, iar nu bucurie.

— Iată că ne vedem din nou — rînji Paramanov. Mă duc înainte la tine acasă. Cred că nu doarme nevastă-ta.

Puţin mai departe îi apăru în cale o tînără nanaieză, îmbrăcată într-un halat de culoare deschisă. Ar fi vrut s-o vadă mai de-aproape. Dar nanaieza se repezi spre o umbră bărbătească apărută de după un copac, şi în umbra aceea Paramanov îl recunoscu pe Kilitu.

În casa de bîrne, cu prispă înaltă, într-o cameră curată, mobilată după obicei rusesc, dormea o femeie. Şuviţele cărunte de păr făceau una cu albul feţei de pernă. Lampa cu gaz de pe masă ardea cu flacără mică.

— Scoală-te, Maria Andreevna ! spuse Paramanov intrînd şi ridică fitilul. Nu mă mai recunoşti ?

— Doamne sfinte ! strigă femeia şi sări jos din pat. Dar de unde veniţi, Nikolai Ivanovici ?

— Ori de unde aş veni, chiar de pe lumea cealaltă — începu să rîdă Paramanov — tot mi-e foame şi aş vrea să dorm. Ai ceva lapte ?

Barca abia sosită fusese descărcată.

Mihailov încuie magazia cu mîinile tremurînde.

Sub copac, mînă-n mînă, Kilitu şi Moomi şedeau de vorbă.

— Ce să-ţi spun, am noutăţi multe — şoptea Kilitu. Pe Amur au sosit oameni mulţi. Comsomolişti. O să zidească un oraş mare ca Habarovskul. Să-i vezi, au făcut iurte [1] din pînză şi mănîncă la mese lungi ; au descărcat multe mărfuri pe mal, iar acum taie copacii din taiga şi scot din pămînt rădăcinile. Vor să facă o uzină.

— Uzină ? repetă Moomi...

Ea nu ştia ce înseamnă cuvîntul acela.

— Am vorbit cu un comsomolist. Mi-a spus că este o casă mare-mare, dar acolo nu stau oameni, ci se fac vapoare.

1 Iurtă — cort din piei de animale. (n.r.)

Vor face vapoare uriaşe. Comsomolistul spune că şi noi trebuie să mergem acolo. Am să mă duc şi eu, şi Hogero o să se ducă...

Tăcu gîndindu-se la Moomi.

— Opa Samar va sosi peste trei zile — rosti Moomi plecîndu-şi fruntea cu umilinţă. Opa Samar şi tata s-au întîlnit la pescuit. Tata spune că au şi hotărît.

— Nu ! răspunse apăsat Kilitu. Ai să pleci şi tu. Mergi cu noi. Mergem la Ivan Haitanin. Acum este putere sovietică şi nu mai e voie să se vîndă fetele.

— Dar Urîgté ? întrebă Moomi şi începu să plîngă.

Moomi şi Urîgté au fost prietene din copilărie. Moomi avea şaisprezece ani, iar Urîgté şaptesprezece. Tatăl ei plătise kalîm [1] mare pentru Urîgté : cinci bucăţi de mătase chinezească, patru sute de ruble de pe timpul lui Nicolae, o scurteică de blană şi o armă nouă cu multe cartuşe. Astfel a ajuns Urîgté soţia lui Naimuk. Dar cu vremea se făcuse o femeie supărăcioasă, era mereu plictisită şi se uita la Moomi ca la o slujnică ; numai cînd lipsea bătrînul Naimuk ori cînd o supăra bătrînul, sta Urîgté de vorbă cu Moomi ca şi mai înainte, o îmbrăţişa şi uneori chiar plîngea.

— Nu ! se îndîrji Kilitu. Acum e stăpînire sovietică. Stăpînirea sovietică e împotriva kalîmului şi a vînzării fetelor. Ai să mergi cu noi în oraşul cel mare, acolo unde toţi sînt comsomolişti. Şi Hogero o să meargă. Numai Urîgté e de vină. Putea să se ducă la preşedinte, dar s-a măritat pentru bani. Şi începu să rîdă. Hogero i-a întrebat pe comsomoliştii ruşi ce preţ mai au rublele din timpul lui Nicolae. Ei au spus : poţi să le lipeşti de pereţi, numai că-i păcat de pereţi.

— Urîgté o să moară — murmură Moomi continuînd să plîngă — şi atunci tata o să-şi ia altă nevastă. Cine ştie cum o mai fi şi aia ?

— Dar ce te priveşte ? Tu pleci cu mine. Mă duc mîine să vorbesc cu Ivan Haitanin.

Şi Kilitu o îmbrăţişă îndelung.

În casa lui Mihailov, lampa arse pînă dimineaţa. Nevasta lui Mihailov dormea neliniştită, deşteptîndu-se adesea şi ridi-

1 Kalîm — preţul de cumpărare a unei fete. (n.t.)

cînd capul ca să-şi privească bărbatul. Bătrînul sta la masă, alături de Paramanov : faţa i se făcuse cenuşie, iar degetele-i tremurătoare răsuceau des ţigări de mahorcă. Toată casa se umpluse de fumul înecăcios al ţigărilor, dar ei, nemişcaţi, tot vorbeau în şoaptă. Bătrîna nu putea deslui nimic, dar fără să prindă un singur cuvînt, îşi dădea totuşi seama că e vorba de lucruri prea puţin plăcute. Îşi făcea cruci peste cruci, îşi închina din depărtare bărbatul şi adormea din nou ; dar inima i se zbătea neliniştită prin somn şi o chinuiau visuri cumplite.

Cînd soarele răsări din nou peste sălaşul nanaiezilor, Alexei Naimuk ieşi din fanză şi începu să cioplească scînduri pentru două coşciuge : unul mare şi altul mic. Plîngînd, Sacsa o îmbrăca pe moartă. Urîgté zăcea albă, cu umerii obrajilor ascuţiţi străpungîndu-i pielea, şi cu gura mică, arsă de suferinţele îndurate. Ochii îi erau legaţi cu o basma de mătase, dar de sub basma i se vedeau găvanele negre ale ochilor, de-ai fi putut crede că Urîgté îşi priveşte copilul culcat alături. Copilul era mic de tot, vînăt şi cu cîteva pete de sînge închegat pe cap.

Moomi porni cu barca să-i cheme pe părinţii bietei Urîgté.

Soarele se şi urcase pe cer cînd barca se înapoie. Bătrîna mamă sări pe mal şi o porni în goană ; părul scăpat de sub broboadă îi flutura în vînt. Intră în fanză, nu-i aruncă nici o privire lui Naimuk, ţipă tare şi, prăvălindu-se la pămînt, lîngă moartă, începu s-o bocească din toate puterile.

Tatăl moartei şi Naimuk adunau tăcuţi lucrurile răposatei. Tatăl adusese de acasă tot ce-i mai rămăsese de la fată : o lădiţă din lemn de mesteacăn cu încustaţii, rochiile ei de copilă, o pipă minusculă cioplită anume pentru Urîgté de prietenul ei Hogero, un băiat din vecini.

Veni şi Hogero. El nu dădu bineţe şi nu se uită la nimeni. Se duse de-a dreptul spre moartă, îşi întoarse ochii cu scîrbă de la pruncul mort şi rămase aşa îndelung, privind la faţa schimonosită a femeii pe care o iubise.

O înmormîntară spre seară.

Urîgté şi copilul fură duşi la cimitir, pe aceleaşi scînduri pe care zăcuseră. Bătrînii cărau lucrurile moartei. Bocind, femeile urmau convoiul.

La cimitir se opriră lîngă groapa de curînd săpată. Muierile aprinseră un rug şi se aşezară în jur bocind şi urlînd cît le ţinea gura. Bărbaţii aşezară coşciugele la marginea gropii şi începură să le pregătească.

Se strînsese lume multă la cimitir, căci nimeni n-ar fi vrut să lipsească tocmai de la înmormîntarea lui Urîgté cea bogată.

Pe fundul coşciugului aşternură două velinţe noi din zestrea răposatei. După ce întinseră velinţele în sicriu, le tăiară cu cuţitul drept la mijloc. Pe urmă începură să gătească moarta, care era înfăşurată într-un halat de mătase trandafirie, cu broderii chinezeşti în jurul gîtului, la mîneci şi pe poale. În picioare avea ciorapi albi, brodaţi, cu genunchiere albastre, şi încălţări din piele de căprioară.

Naimuk aşează în coşciug legătura cu îmbrăcăminte mărunţă, apoi ridică în aer un halat de catifea, împodobit cu fireturi şi scoici. Îl întoarse încet, ca toţi să-l poată vedea, îl spintecă de sus pînă jos cu cuţitul, aruncă fîşia tăiată spre mulţime, după care începu să îmbrace moarta în halat. Toţi se grăbeau să ajute căutînd să numere cu cîte halate va fi îmbrăcată sărmana Urîgté. Erau halate de blană, de stofă, de mătase şi de satin ; cu broderii nanaieze, garnisite cu panglici şi dantele ; erau şi două halate din piele de peşte şi halate cu nasturi, cu scoici de mare şi cu ciucuri de bronz, care sunau la fiece mişcare.

După ce o îmbrăcară pe Urîgté cu cîte încăpuse pe ea, Naimuk şi tatăl ei luară trupul neînsufleţit şi-l aşezară uşor în coşciug. Femeile de lîngă rug începură a se tîngui şi mai tare. Iar în acest timp bărbaţii se apucară să spargă vasele de zeste ale lui Urîgté ; adunară apoi cioburile şi le aruncară în groapă. Mai rămăseseră încă multe lucruri. Naimuk ridică o bucată de mătase chinezească pestriţă, îngălbenită la îndoituri de cît a fost păstrată pe fundul sipetului, o străpunse cu cuţitul şi-i dădu drumul în coşciug. După mătase urmară alte bucăţi : de stambă, catifea, lînă, satinuri. Pe urmă zburară în mormînt trabucurile, păpuşa de cîrpe, aţa, cîrligele şi multe alte mărunţişuri care fuseseră ale lui Urîgté. Pe măsură ce cuţitul scînteia în aer, fîlfîiau în jur bucăţile de material şi

fîşii de mătase, repede înhăţate de mulţime şi păstrate ca aducătoare de noroc : cei mai dibaci dintre ei îşi şi umflaseră buzunarele.

Hogero se ivi din nou.

Se uită în sicriu, dar n-o zări pe Urîgté, acoperită acum de lucruri. Îi tremurau buzele şi bărbia. Aplecîndu-se, strecură cu grijă înăuntru o pipă mică de trestie şi plecă. Pipa aceasta o primise de la Urîgté în schimbul darului pe care i-l făcuse cîndva. Îi aparţinea deci moartei şi se cuvenea să intre în mormînt împreună cu ea.

Hogero se urcă în barcă şi o lăsă în voia apei, fără nici o ţintă, numai aşa ca să-şi alunge tristeţea. Dacă ar fi avut bani s-o cumpere, Urîgté ar fi fost soţia lui. Dar n-a avut bani, şi iată că acum nici Urîgté nu mai este.

Pe mal îl zări pe Mihailov. Venea dinspre aşezarea vecină, însoţit de rusul pe care el şi Kilitu îl aduseseră cu barca. Păşeau unul lîngă altul, vorbind pe îndelete. Ceva mai departe, Hogero îl văzu şi pe Stepan Paramanov, care se îndrepta grăbit spre casă. Paramanov era un vînător rus. Sosise pe meleagurile acelea cu vreo cinci ani în urmă, îşi înfiripase o casă la marginea sălaşului vecin, îşi sădise o grădină de zarzavat, îşi luase vacă şi avea cîţiva cîini. Trăia mai mult singuratic ; iarna umbla zile întregi prin taiga după fiare, iar vara trebăluia prin grădină, pescuia ori meşterea tot felul de obiecte frumoase din lemn. La început, nanaiezii se cam uitau chiorîş la el, la veneticul acela rus, dar pe urmă se obişnuiră cu Stepan Ivanovici. Cumpărau unele lucruri făcute de el, plătindu-i-le cu piei de veveriţă, iar copilaşii nanaiezi începură să se joace cu plozii lui Stepan.

Numai comsomoliştii nu-l iubeau şi se fereau de Stepan, fiindcă ori de cîte ori îi întîlnea, el îi întreba :

— Hei, comsomolistule, se înseamnă Com-so-mol ? Dar P.C.B. ?

Comsomoliştii nu ştiau să-i explice bine şi Stepan rîdea de ei.

„Canalia" ! îl sudui Hogero, în gînd, dar pe rusește. Apoi se gîndi : „Ruşii au fost oaspeţii lui Stepan". Curînd însă uită de ei.

Paramanov şi Mihailov trecură prin faţa cimitirului, cotiră apoi spre depozitul de blănuri şi se apropiară de cea mai mare casă din aşezarea nanaieză, situată pe o colină, deasupra rîului. Casa era adînc îngropată în pămînt, ca şi fanzele, avea însă acoperiş de tablă, zidurile văruite, ferestrele cu geamuri, iar pe jos, podele de lemn vopsit. O sală despărţea odaia mare de uliţă, iar în sală se aflau îngrămădite felurite maldăre de coşuri, năvoade, sănii, vîrşe pentru prins peşte şi alte unelte casnice.

— Delamdeni Gegdo-bî ?[1] întrebă politicos Paramanov şi intră, urmat de Mihailov.

În camera spaţioasă, laviţe scunde, acoperite cu rogojini de trestie, se întindeau de-a lungul peretelui. În vatră duduia focul şi două femei — una bătrînă, iar alta tînără — roboteau pe lîngă vatră. Un uncheaş nanaiez, cocoţat pe laviţă, cioplea cu o custură o bucată de lemn. În spatele lui, în colţ tronau zeii nanaiezi : unul înnegrit de vremuri era un fel de monstru cu picioarele scurte, cu o căciulă ţuguiată şi cu nişte găuri în loc de ochi. Ceilalţi — mai mici — atîrnau de frînghii deasupra celuilalt, clătinîndu-se în aer. Bătrînul nanaiez nu se ridică, scăpă însă cuţitul din mînă şi, fără să spună o vorbă, îşi aţinti privirea asupra lui Paramanov :

— Bună ziua, Samar ! rosti răspicat Paramanov. Mă mai recunoşti ?

Oaspeţii se aşezară. Nanaiezul tăcea trăgînd din pipă. Paramanov îi oferi o ţigară, pe care Samar o luă cu plăcere, lăsîndu-şi pipa la o parte. Un zîmbet fugar lunecă pe obrazul lui şi pe urmă dispăru. Paramanov oferi ţigări şi femeilor ; amîndouă se fîstîciră, îşi ascunseră feţele, dar luară ţigările.

— Credeam că nu mai eşti pe aici — aruncă Paramanov, în treacăt. Sovietul ce spune ?

Nanaiezul clătină din cap, dar rămase la fel de tăcut.

— Doar te socot chiabur — observă Paramanov. N-ai cuvînt. La adunări te lasă să mergi ?

— Nu lasă ! prinse în sfîrşit nanaiezul să vorbească. La mine singur nu merge şi soviet nu lasă. La mine nu are cu-

1 Stăpînul este aici ? (în limba nanaieză în text). (n. a.)

vînt... impozit are. Haitanin astăzi venit, ţipat, arătat pumnul. Băiat a me cumpără mireasă. Haitanin ţipă : nu este cumpără, putere sovietică nu lasă cumpără.

— De fiica lui Naimuk e vorba — explică Mihailov.

Paramanov îşi aminti de umbra aceea albă pe care o văzuse sub copac şi de cîntecul lui Kilitu. Rîse, dar întrebă compătimitor :

— Plăteşti kalîm mare ?

Nanaiezul dădu din cap. Bătrîna începu şi ea să vorbească repede cu nanaieza cea tînără şi amîndouă rîseră de ceva.

— Kalîm mare, folos mare — spuse nanaiezul. Mic kalîm dai, anul întîi coase halat, pantofi fă, cumpără tot, coase tot. Mare kalîm plăteşti; cinci ani nu coşi nimic. Naimuk dă multe halate, velinţe, dă totul. Bogat. Astăzi înmormîntat soţia, bogat înmormîntat. Fata măritată, tot bogată măritată.

— Dar Haitanin ce s-amestecă ?

Nanaiezul scuipă cu ciudă şi-şi luă pipa.

— Comsomol gălăgie face nu-i voie ! spuse nanaieza bătrînă, cu un ton plin de sfidare, dar şi de mînie. Îmbufnată, cea tînără ieşi repede din odaie.

— Peste tot e la fel — clătină Paramanov din cap. Aici încă mai merge. N-au ajuns unde vor. Dar curînd o să te deschiaburească şi pe tine. Ţi-au luat drepturile de vot ? Cuvîntul tău nu mai e luat în seamă ? O să-ţi ia şi casa, n-ai grijă. Eşti chiabur. Ai făcut negustorie. Ai trimis bărci la Sungari. Te-ai dus în China, aduceai mărfuri, le vindeai...

— Dar Stepan nu făcut negustorie ? La tine nu făcut negustorie ? îi răspunse supărat nanaiezul. Şi uite, nimic nu păţit...

— Crezi cumva că nouă ne este bine ? Ţi-e rău ţie, ne este rău şi nouă — se aprinse Paramanov. Haitanin ne-a sugrumat. Depozitul de blănuri ne-a nenorocit... Zîmbi deodată amintindu-şi că Mihailov e de faţă şi, adresîndu-se lui, îl întrebă : Ori poate dumneata eşti mulţumit, tovarăşe Mihailov. Pe dumneata nu te nedreptăţesc ?

Nanaiezul rîse de glumă şi-i strigă soţiei :

— Cepci bî ? Lacea cepci buru ? [1]

Înţelegînd pe semne ce-a spus, Paramanov adăugă :

— Cheamă-l şi pe Naimuk Alexei... Să se repeadă fetiţa.

Se aşezară la masă numai bărbaţii ; femeile trebuiau să mănînce deoparte. Veni şi Alexei Naimuk, zdrobit şi posomorît. De altfel se vedea că prezenţa lui Paramanov nu-l prea încîntă. Paramanov scoase însă pe masă o sticlă de alcool şi, după cîteva înghiţituri de „apă de foc", Naimuk se mai însufleţi. Pe masa scundă apăru mai întîi iucola — adică peşte uscat şi afumat, curăţit de oase — apoi slănină albă de elan, tăiată bucăţi, untură topită pentru întins pe pîine şi maţe grase, fierte, tăiate în felii. Şi ca să nu li se aplece, beau pe nerăsuflate ceştile de alcool. Paramanov înfuleca, apucînd dibaci peştele şi slănina cu mîna, după obiceiul nanaiezilor, dar de ciocnit ciocneau din ceşti, iar nanaiezii la rîndul lor îndeplineau bucuroşi acest plăcut obicei rusesc. Mihailov ciocnea şi el, mînca însă mai mult în silă, strîmbîndu-se cu greaţă şi ştergîndu-şi degetele cu batista.

Femeile tăiau în fîşii carnea de elan ; pe vatră fierbea o oală cu apă. Stăpîna casei zvîrli carnea în apa clocotită şi clocotul încetă. Apoi din nou apa dădu în clocot, dar gospodina se grăbi să scoată din oală carnea abia opărită şi le-o puse bărbaţilor într-un blid adînc.

Oaspeţii primiră carnea cu strigăte de bucurie. Naimuk se îmbătase şi repeta :

— Bună apă ! La mine iubeşte „apa de foc" !

Nanaiezii şi Paramanov luau carnea cu mîna din blid, îşi înfigeau dinţii în hălcile aburinde şi retezau din ele cu cuţitul, chiar în dreptul gurii, bucată cu bucată. Mihailov urmărea cu admiraţie dibăcia cu care Paramanov mînuia cuţitul, dar nu îndrăznea să-i urmeze pilda şi-şi mozolea carnea lui în farfurie.

Nu sfîrşiră de mîncat carnea din blid, cînd bătrîna şi fiica ei aduseră un ceaun plin cu fiertură de raţă cu tăieţei.

Paramanov turnă din nou alcool în ceşti.

---

1 Ai mîncare ? Trebuie să le dăm ruşilor de mîncare (în limba nanaieză în text). (n.a.)

Naimuk avea lacrimi în ochi, Samar rîdea, sughița și se mîngîia pe pîntece.

Erau sătui cu toții.

Așezîndu-se la celălalt capăt al mesei, femeile începură să se îndoape cu resturile îmbelșugate. De-abia atunci vorbi Paramanov :

— Prieteni, vă amintiți că odată noi am adunat arme împreună ?

Nanaiezii tresăriră. Femeia lui Samar ridică privirea din strachină. Mihailov privea cu nepăsare pe fereastră, dar mîinile îi tremurau.

— O sută de arme am adunat atunci. Nu-i așa, prieteni ? continuă Paramanov. Și pentru albi erau, nu-i așa ? Acum nu ne-ar mai lăuda nimeni pentru faptele acelea...

— Asta trebuie uitat — vorbi Naimuk repede și în șoaptă! La mine nu vreau aduc aminte. Multă soare trecut, barbă albă făcut, nu trebuie aduc aminte.

— Mda ! rosti apăsat Paramanov. Nu vrei, cred, dar dacă alții și-or aduce aminte, va fi vai de barba ta.

Nanaiezii erau numai urechi. Simțeau ei că oaspele nepoftit n-a venit chiar așa, de florile mărului, și că nu poți scăpa de el numai c-o masă bogată.

— Uite, acum sînt șef mare ! vorbi întunecat Paramanov, de parcă ar fi gîndit cu glas tare. Și dacă scap cumva vreo vorbă la beție sau din supărare, mare belea mă așteaptă. Mare nenorocire !

Nanaiezii sugeau din pipe așteptînd.

— Pe Amur au sosit mulți oameni — urmă Paramanov. Două vapoare — patru vapoare. Oamenii se duc în taiga să zidească un oraș mare, cu uzine. O să fie rău de nanaiezi. Fiarei nu-i place fumul, peștelui nu-i place petrolul. O să plece peștele, o să se răzlețească fiarele alungate. Și ce are să se facă nanaiezul fără pește și fără vînat ?

Nanaiezii începură să se agite. Ar fi dorit să-l întrebe mai multe, dar le era teamă ; așteptau mai întîi să vadă unde bate Paramanov.

— Au să vină încoace — continuă tăios Paramanov — să vă ceară pește, carne. Ivan Haitanin o să țipe : terbuie să dați ! Iar eu vă spun : să nu dați ! Dacă le dați, oamenii aceia

prind rădăcini aici, peştele o să fugă, vînatul o să piară. Dacă nu le daţi nimic, o să fie foamete, caii au să moară, oamenii or să bolească şi-atunci or să plece înapoi de unde au venit.

De la locul ei, soţia lui Samar sări înfierbîntată :

— Soviet spune dai, cum poate noi nu dai ?

— Hamabisu ![1] răcni Samar aruncîndu-i o privire înciudată.

— Am venit să vă vestesc din timp, să vă dau un sfat — continuă Paramanov, ca şi cînd n-ar fi auzit cuvintele femeii. Vreau să vă ajut. Dar dacă voi nu vreţi să mă ascultaţi, am eu ac de cojocul vostru : aş putea, de pildă, să scot din nou la iveală afacerea pe care toţi au uitat-o.

— De ce asta faci ? La tine nu folos, şi la tine nenorocire — spuse Naimuk, trezit din beţie de frică.

— Mie puţin îmi pasă ! Eu sînt azi aici, mîine în Habarovsk, poimîine la Harbin. Dar voi unde o să vă ascundeţi ? Unde o să vă duceţi copiii, nevestele, casa ?... Să nu daţi nimic ! le ceru el deodată, poruncitor, sfredelind cu privirea feţele speriate ale nanaiezilor. Vă poruncesc să nu daţi ni-mic ! Nu daţi nimic şi nimeni de-aici să nu dea nimic !

— Parcă oameni ascultă noi ! ? ridică din nou glasul femeia.

— Hamabisu ! strigă a doua oară Samar, se uită însă întrebător spre Paramanov : femeia pusese o întrebare dreaptă.

— Vă ascultă ! repetă moale Paramanov. Vorbiţi cu fiecare în parte. Fiecăruia să-i spuneţi că fuge peştele, fuge elanul, veveriţa şi vulpea, că o să fie mare nenorocire. Nanaiezul o să moară. Ivan Haitanin poate să trăiască, puterea sovietică îi plăteşte bani, dar alţii nu pot trăi. Aţi priceput ?

Naimuk şi Samar aprobară din cap.

— Iar acum să bem — îndemnă Paramanov, cu glasul din nou blînd, şi umplu iarăşi ceştile.

Soţia lui Samar puse pe masă prăjituri şi bomboane.

Mihailov despături hîrtia pestriţă şi începu să sugă încet bomboana tare dinăuntru. Mîinile nu-i mai tremurau, dar ar fi vrut cît mai curînd să-l ştie plecat pe Paramanov, ca să

1 Taci : (în limba nanaieză în text). (n.a.)

poată sta iarăşi liniştit la el în verandă, iar soţia lui să se aşeze alături, cu lucrul în mînă.

— Tovarăşul Mihailov va lipsi vreo două luni — spuse Paramanov. Dacă aveţi nevoie de ceva, să ştiţi că o să vină pe la voi fratele meu, Stepan.

În drum spre casă, Mihailov îl rugă cu vocea sugrumată :

— Sînt bătrîn, Nikolai Ivanîci... poate că altcineva ar putea...

— Te-ai boierit ! zbieră la el Paramanov, roşu ca racul de furie. Ce, vrei să aştepţi pînă te-or curăţa şi din aceste locuri ? Nătăfleţule !

Seara, în „iurta roşie" avu loc adunarea deschisă a comsomoliştilor. Comsomolişti erau numai şase, dar, afară de ei, veniseră tot tineretul, ba veniseră chiar şi oameni mai în vîrstă, ademeniţi de flăcăi în jurul lămpii cu petrol. Kilitu povestea că pe ţărmul Amurului se ridică un oraş, că au venit comsomolişti să-l construiască şi că aceştia cheamă într-acolo tineretul nanaiez.

Preşedintele sovietului sătesc, Ivan Haitanin, se aşezase în colţ, lîngă sobă. Era foarte tînăr : abia împlinise douăzeci şi doi de ani. Dar el învăţase la Institutul Popoarelor din Nord, în îndepărtatul oraş Leningrad, şi de aceea se simţea mai în vîrstă şi mai cu experienţă decît toţi cei din jur.

Cînd Kilitu sfîrşi de povestit tot ce aflase, Haitanin se ridică şi păşi în faţa lor. Ochii lui negri străluceau zvîrlind văpăi din adînc, iar în obrajii pîrliţi de soare înfloriră două mici pete profirii.

— Tovarăşi — începu el ridicîndu-şi mîna mică, dar trudită de muncă. Tovarăşi, trăim aici ca nişte sălbatici. N-am văzut măcar Habarovskul. N-avem spital, n-avem baie, n-avem nici cinematograf. Ieri s-a prăpădit cu zile o femeie tînără, căci trebuie să ştiţi că numai lipsa de civilizaţie, sălbăticia şi murdăria au omorît-o pe Urîgté. Nu avem spital, iar bătrînii noştri cred că dacă urlă şi ţopăie alungă diavolul. Dar cine oare l-a văzut vreodată pe diavol ? Astea-s născociri pentru proşti ! Acum însă puterea sovietică înalţă un oraş pe Amur. Vor fi acolo de toate : spitale, teatre, automobile, magazine. La oraş nu-i ca la noi : lumina vine pe sîrmă ; învîrţi un şurub din perete şi s-a şi aprins lumina într-o băşică de sticlă care

atîrnă de tavan. La oraş se află tot felul de magazine, de unde poţi cumpăra ce vrei. Şi mai sînt acolo şcoli pentru copii şi institute pentru oameni mari, unde poate învăţa cine vrea. Noi, nanaiezii, pînă acum n-am trăit ca oamenii, ci ca nişte vite. Vrem să trăim în sfîrşit omeneşte ! Vrem să avem şi noi un oraş ! Şi vom ajuta la zidirea acestui oraş, tovarăşi !

În lumina tulbure din cameră, zîmbete fugare lunecau pe obrajii oamenilor.

Fără să se ridice de la locul lui, Hogero spuse :

— Eu merg cel dintîi.

Moomi stătea în picioare, lîngă uşă. Simţea cum se îneacă de emoţie, gîndindu-se la calea care i se deschidea înainte. O apuca ameţeala privind spre necunoscut, de unde venea adierea proaspătă de vînt care-i mîngîie faţa, dar ştia că nimic n-o va putea opri de la pasul îndrăzneţ şi primejdios ce-l avea de făcut în întîmpinarea vîntului.

CAPITOLUL XX

Ei erau Columbi, deschizători de drumuri. Lor le aparţinea pămîntul care se întindea jur-împrejur, pămînt necercetat şi oarecum sălbatic, asemenea Americii cînd a fost descoperită.

Pe Katia Stavrova o atrăgea taigaua nestrăbătută, şi tare ar fi dorit să-i dezlege tainele. Le propuse prietenilor să facă o plimbare mai lungă în cea dintîi zi liberă. Era convinsă că de îndată ce se vor îndepărta de sectorul de muncă şi de sat, la fiecare pas îi vor aştepta peripeţii neobişnuite şi minunate. Epifanov îi susţinu propunerea. Pe fostul scafandru — care, abia întors de la plutăritul buştenilor, considera tabăra de corturi un adevărat oraş — îl cuprinsese nostalgia desişului, dorul izvoarelor de munte ce-ţi răsar pe neaşteptate în cale, îl ademenea frunzişul des, plin de linişte, al vegetaţiei necunoscute, aşternutul moale de frunze veştede, an de an tot mai gros, în care piciorul se afunda odihnitor...

În ziua fixată, mai plecară în excursie, împreună cu ei, Timka Grebeni, Kruglov şi prietenul Katiei, Perepeciko. Pe drum, li se mai alătură şi Valka Besonov, care mereu se nimerea în calea Katiei.

Se lumina din ce în ce. Soarele fierbinte, abia răsărit, începuse să destrame pîcla fumurie revărsată în valea Amurului.

Urcară pe un dîmb umbros, aflat chiar deasupra ţărmului. Mesteceni, cu trunchiurile lor albe, îşi tremurau frunzişul tînăr. Sub coroanele lor, mai departe de sat, se înălţau crucile, grosolan cioplite, ale cimitirului. De pe dîmb, Amurul lucea în depărtare, molcom şi lat cu un lac, se profilau — întunecate mogîldeţe — dealurile de pe malul drept, adînc înfipte în apă cu poalele lor stîncoase.

Pe malul de dincoace, ofensiva comsomoliştilor dăduse ţărmului cu totul altă înfăţişare. Mormane de lăzi, butoaie, baloturi şi colaci de frînghii zăceau sub cerul liber. Strungurile, ca nişte cămile, încremeniseră sub husele de pînză. Căsuţele cătunului se desluşeau pe povîrnişuri, ca şi mai înainte, numai că din spatele lor se iţeau nenumărate corturi ; însăşi uliţa cătunului nu mai era de recunoscut ; de-a lungul ei, sute de tineri umblau în pîlcuri — unii fugeau, alţii jucau ţurca sau leapşa în piaţă. Lîngă pridvorul bisericii, vreo cîţiva curăţau cartofi.

La stînga se întindea malul pustiu şi mlăştinos, tăiat de o gîrlă care unea lacul Silinka cu Amurul.

Faţa netedă a lacului scînteia prin frunzişul din jur, iar mai la o parte se întrezărea silueta neagră, posomorîtă, a unui şlep împotmolit în mîlul gîrlei. Pe acest şlep se instalase statul major tehnico-administrativ al armatei de tineri veniţi să se încaiere cu natura.

Iar de la mal, spre nord, cît putea cuprinde cu ochii, pînă la îndepărtatul lanţ de munţi care parcă astupa orizontul, se întindea în faţa excursioniştilor taigaua înflorită, plină de îmbătătoarea mireasmă dătătoare de viaţă a sevelor primăverii. Ea urca tîrîş spre culmi, se înghesuia prin văile înguste, se căţăra pe stîncile înălţimilor prăpăstioase. Şi numai sus, pe crestele golaşe şi colţuroase ale munţilor, zăpada se întindea în straturi adînci.

— Zăpezi veşnice ! izbucni plină de admiraţie Katia.

Dar Kruglov nu se uita spre zări, ci numai spre ceea ce se desfăşura aici, aproape, în faţa lui. Privea la sălbatica întindere a taigalei nestrăbătute, ferm încredinţat că nu va mai rezista multă vreme asaltului lor.

— Iată ! spuse el solemn, arătînd cu mîna spre lunca ce li se aşternea la picioare. Uite aici se vor înălţa clădirile docurilor ! Faţă de ele, cei mai înalţi arbori vor fi doar ca nişte pitici nevolnici.

— Hai să mergem acolo, să facem cunoştinţă cu piticii cît mai sînt în viaţă — îi îndemnă pe toţi Epifanov şi porni cel dintîi, cu pas legănat, pe pantă în jos.

Îl urmară şi ceilalţi. Muşchiul ruginiu se afunda molatic la fiecare călcătură, iarba fragedă se pleca sub picioarele lor. Dădură peste o tufă de şovar plină de flori albe, nu liliachii cum sînt de obicei aceste flori. Mirîndu-se, îşi luă fiecare cîte o creangă. Katia îşi prinse florile în păr.

— Parc-ai fi Carmen ! glumi în treacăt Valka Besonov, trecîndu-şi şi el o floare pe după ureche.

Erau nevoiţi să umble încet. Prin gropi mai rămăsese apă din ploile primăverii. Cîteodată, drumul le era barat de trunchiuri enorme de copaci, smulşi cu rădăcini cu tot de puterea furtunilor. Comsomoliştii escaladau bucuroşi trunchiurile doborîte, privind cu atenţie la rădăcinile puternice, uscate de vînt.

— Tii ! Am o idee ! strigă Kruglov oprindu-se în faţa unui copac doborît şi privindu-l îngîndurat, numai cu un ochi deschis.

Dar oricît stăruiră prietenii săi să afle despre ce-i vorba, nu scoaseră nimic de la el.

— Un lac ! strigă deodată Epifanov, care mergea în frunte.

Toţi goniră într-acolo fără să se mai uite la potecă, de parcă lacul ar fi putut dispare daca nu ajungeau cît mai curînd. Numai Kruglov rămase în urmă, cufundat în propriile-i gînduri.

Între maluri umbroase şi pline de tufişuri, se afla un lac mic şi liniştit. Copacii se oglindeau în el, un ram căzut rămăsese nemişcat la suprafaţa apei.

— Silinka ! strigă Valka Besonov.

— Ce, ai înnebunit ! ? se supără Katia. Silinka-i altfel, e mare şi-i legată de Amur ; vor intra vapoare şi vor acosta la mal, pe cînd alci... unde vrei să ancoreze un vas ? Pe Silinka au fost aduse plutele ; vezi cumva urmă de lemn pe-aici ? Ai şi tu o minte, ce să zic !...

Dîndu-şi seama c-a greşit, Valka se mărgini să facă o simplă observaţie, fără nici o răutate, aşa, mai mult pentru sine :

· A naibii ! Cu una ca asta dacă te însori, te-ai dus dracului !

· Nu te însura, cine te pune ! răspunse Katia, cu ochii licăritori, şi începu să rîdă.

Se împlinea tocmai o lună de cînd plecase de la Moscova şi simţea că o înăbuşă emoţia unei fericiri care creştea în ea neîncetat. Izvorul fericirii i-l hrănea şi noutatea, şi împrejurările romantice în care începea noua viaţă, şi acel sentiment de eliberare şi linişte care parcă a început s-o învăluie de îndată ce trenul a smuls-o din Moscova, de lîngă soţul ei. Valka Besonov nu ocupa un loc deosebit în gîndurile sale ; îl includea în orizontul întîmplărilor plăcute şi pline de bucurie.

— Să mă ferească dumnezeu ! exclamă Valka, cu o spaimă glumeaţă.

— De ce te temi nu scapi dacă aştepţi de la dumnezeu. Fereşte-te singur, băiete ! i-o tăie repede Katia şi fugi spre apă, pentru ca astfel să aibă ea ultimul cuvînt. Ceilalţi o urmară.

Picioarele se afundau în mlaştină. Din apă se înălţau nişte plante acvatice, cu un fel de măciulii ţepoase la vîrf cu cîte patru frunze. Katia rupse o astfel de măciulie, dar fu cît pe-aci să se taie : măciulia avea o culoare cenuşie ca de fontă şi frunzele foarte ascuţite. Părea o floare de metal. Prietenii priviră cu mult interes ciudata plantă. Asemănarea cu metalul era atît de mare, încît Kostea Perepeciko începu chiar să se îngrijoreze : te pomeneşti că aici, în Orientul Îndepărtat, şi fierul creşte din apă.

— Fii pe pace, nu-i de metal, uite ce uşoară este ! observă Timka Grebeni continuînd să pipăie cu vădită curiozitate planta.

De cealată parte a lacului se auzi atunci un pîrîit de crengi uscate şi ramurile unor tufişuri începură să se mişte.

Comsomoliştii traseră cu urechea. Nu se uitau însă unii la alţii, ca să nu arate că le e teamă.

Un om cu o puşcă de vînătoare se ivi din tufişuri şi, văzîndu-i, le făcu prieteneşte semne cu mîna. Era un bărbat înalt, subţire şi uscăţiv, cu obrazul ars de soare. De centură îi atîrnau două raţe sălbatice împuşcate.

Înconjurînd lacul, comsomoliştii şi vînătorul porniră unii în întîmpinarea celuilalt. Vînătorul înainta mai repede decît ei, căci ştia să-şi aleagă drumul : se împiedica mai puţin şi sărea cu iscusinţă peste obstacole.

Katia alergă înainte arzînd de curiozitate. Tăia drumul de-a dreptul, zgîriindu-şi mîinile şi genunchii. În adîncul unui hăţiş se încurcă de-a binelea şi nu mai putu să scape : ramuri încîlcite, ţepene, tari de nu le puteai rupe cu nici un chip, o cuprinseră din toate părţile. Fata se înfurie, îşi zdreli palmele şi era gata să izbucnească în plîns de ciudă cînd răsună lîngă ea o voce prietenoasă :

— Te-ai încurcat, dragă tovarăşă ?

Îndoind cu puternica-i mînă cîteva rămurele spinoase, vînătorul o ajută să iasă din capcană.

— E o tufă de gledicia — îi explică el. Din lemnul acestui arbust foarte puternic, nanaiezii fac cuie.

Uitîndu-şi mînia, Katia privea cu ochii larg deschişi la vînător :

— Locuieşti aici, în taiga ?

Omul începu să rîdă, dar nu-i răspunse. În clipa aceea se apropiară şi ceilalţi. Kruglov îi întinse mîna spunîndu-i cu glasul cel mai obişnuit :

— Bună, Kasimov ! Ei, cum a mers vînătoarea ?

Kasimov făcu un semn din cap spre raţe, îşi scoase arma de după umăr şi se aşeză pe un trunchi găunos de copac. Katia se aşeză şi ea alături. Era dezamăgită. Va să zică nu era un om al taigalei. Era unul din muncitorii de prin partea locului, care a ajutat la descărcatul vapoarelor. Fuma ţigări din Leningrad cu marca „Soviet", iar Kruglov ştia cum îl cheamă.

— Uitaţi-vă bine, copii ! le recomandă Kasimov aprinzîndu-şi o ţigară. Uitaţi-vă cum arată aceste locuri, căci în curînd

nu vor mai fi pe aici nici arbuşti, nici lac. Întipăriţi-vi-le bine în minte ! rîse el uitîndu-se cu coada ochiului spre Katia — căci mai tîrziu nimeni n-o să creadă că prin locurile acestea se vînau cîndva raţe.

Katiei îi trecuse dezamăgirea. Se uita cu încîntare spre micul lac, spre liniştitele ierburi, acoperite pe jumătate de apă. Kostea Perepeciko îi întinse vînătorului floarea metalică şi-i ceru explicaţii asupra ei.

— Este nucuşoara lacului — lămuri Kasimov, numai după o simplă aruncătură de ochi. Le place mult urşilor. Dacă-i spargi coaja, dai înăuntru peste un miez destul de gustos, ca de nucă.

— Dumneata ai văzut vreodată urşi ? îl întrebă cu respect Valka.

Kasimov făcu un semn cu mîna arătînd într-o parte :

— Uite, pe-acolo am fugit o dată de un urs. Pornisem să văd nişte capcane pentru iepuri, n-aveam puşca la mine. Cînd mă uit, în faţa mea un urs. Am rupt-o de fugă.

— Dar de omorît, ai omorît vreodată urşi ?

— Cum să nu ! Am omorît !

Era un om zgîrcit la vorbă.

— Şi cum îi omorai ? Singur ?...

— E ! Şi-aşa, şi-aşa. Uneori singur, dar mai adesea în ceată. Carnea lor e dulce şi gustoasă. Dacă împuşcam vreunul, două săptămîni eram sătui.

— Cu cine mergeaţi ? Cu alţi vînători ?

— Cu partizanii. Toţi partizanii sînt vînători.

Comsomoliştilor le reveniră în minte cuvintele vechiului cîntec :

„...În escadroane neînfricate merg partizanii de pe Amur...“.

Iată-l deci pe unul din acei legendari partizani !

— Ai fost mult timp partizan ? îl iscodi Valka.

Katia-l privi cu recunoştinţă pe Besonov. Şi ea ar fi vrut să pună aceeaşi întrebare, dar nu îndrăznea.

Vădit lucru, lui Kasimov nu prea-i plăcea să povestească. Dădu numai din cap, îi întrebă încotro au apucat-o prin pădure şi le propuse să-i conducă înspre Silinka.

— Asta-i Silinka mică — îi lămuri el. Mai există lacul Silinka mare şi mai e un rîu, tot Silinka-i zice.

— Păi tocmai asta spuneam şi eu ! exclamă victorios Valka.

De data asta Katia tăcu.

— Era pe-aici un bătrîn, Silin, unul din primii strămutaţi. A făcut avere uncheşul. Avea şi o moară care-i purta numele. Iar după moară, şi rîul, şi lacul au început să se cheme Silinka.

Kasimov îi conduse prin taiga. Se oprea cînd şi cînd să le arate specii necunoscute de arbori. Pe toţi îi uimi mai cu seamă mesteacănul negru, a cărui scoarţă părea unsă cu catran.

Lacului Silinka mare de-abia i se vedea malul celălalt, dar era la fel de liniştit ca şi celălalt. Numai spre dreapta, unde era legat cu Amurul, oglinda apei era brăzdată de nenumărate cute.

Kasimov îi purtă pe comsomolişti de-a lungul malului, tăind cîteodată prin taiga pentru a mai scurta drumul. Se vedea cît de bine cunoaşte totul, fiecare arbore, fiecare vîlcea.

Ieşiră apoi într-un luminiş. Pretutindeni se vedeau buturugi dezrădăcinate. O tăbliţă încunoştiinţa că de acolo începe „Sectorul III — Brigada udarnică a lui Simonov".

Se ajunsese cu defrişarea pînă la lac. Pe sub malul înalt, se legănau încet butucii plutăriţi pe cursul apei.

— Dragii noştri dragi ! făcu mîndru Epifanov. Cum ne aşteaptă !

Şi parcă toţi vedeau răsărind ca din pămînt pe terenul desţelenit, o falnică fabrică de cherestea. Pentru o clipă, în sufletul fiecăruia încolţi un fel de pizmă faţă de cei ce nimeriseră în sectorul al treilea. Buştenii erau pregătiţi — doar să începi lucrul !

Urcară spre sectorul brigăzii lui Simonov şi, trecînd de el, se afundară din nou în taiga.

De data asta dădură peste rîul Silinka. Apele repezi îşi săpaseră în piatră albie adîncă şi erau atît de limpezi, că se putea vedea pietrişul de la fund. La cotituri se formaseră vaduri, pe unde puteai trece cu piciorul. Dar curentul era repede, atît de repede că ar fi putut să te doboare.

— Dumneata n-ai să poţi trece — îi spuse Kasimov Katiei. Şi pentru un bărbat e anevoie. Uite, aşa e apa de rece întotdeauna.

O încercară cu toţii pe rînd. Le îngheţau degetele, avea însă un gust minunat.

— Vara, seacă pînă la fund. Dar cînd se umflă, inundă totul împrejur, şi cum vine năvalnic, smulge copacii din rădăcină şi-i duce de-a berbeleacul la vale ca pe nişte fulgi.

De-a lungul malurilor zăceau buturugi înnegrite, trunchiuri mîncate de apă. Epifanov împinse o buturugă în rîu şi valurile, învolburîndu-se, o prinseră în vîrtejurile lor iuţi, purtînd-o la vale. Buturuga se împotmoli însă într-un vad şi apa rîului trecu mai departe peste ea, bolborosind batjocoritoare.

Kasimov îşi sprijini puşca de un arbore şi se aşeză pe iarbă.

— Băieţandru fiind, tocmit la chiaburii Zatov, ceva mai devale, pe Amur — începu el să povestească rar, în aşa fel că la început nici nu se înţelese bine dacă era vorba despre el ori despre altcineva — cărăuşam la căratul lemnelor. Şi avea Zatov ăsta un fecior, Alexei, care s-a făcut mai tîrziu ofiţer. Pe timpurile acelea însă, Alexei lucra cu mine la pădure, ca un fel de stăpîn al meu. Al dracului om ! Încărcam săniile, de nici caii nu le puteau urni din loc. Troienele se întindeau peste tot. El nu mai lovea caii cu biciul, cu bîta îi lovea. Un cal s-a smucit o dată din ham şi a nimerit în nişte nămeţi, de n-a mai putut ieşi. Zatov a început să răcnească la mine : „Trage-l afară“ Dar cum naiba să-l mişti de-acolo ? Atunci a ridicat bîta să dea în mine. I-am spus : „să nu te-atingi de mine, Alexei !“... El să crape de ciudă, nu altceva. „Ce, sînt rob ?“ i-am zis. Mi-am lepădat scurta îmblănită, că era a lor, am lăsat caii în plata domnului şi m-am înfundat în taiga ! Înnoptam prin bîrloage. Îngheţasem de tot. Şi uite aşa am ajuns prin locurile astea. M-am tocmit aici la alt stăpîn. Iar cu Zatov m-am răfuit eu în o mie nouă sute douăzeci.

Undeva, aproape, dădu glas un cuc somnoros. Cîntecul monoton al cucului făcea să pară şi mai adîncă tăcerea.

— Dar cum de-ai ajuns între partizani ?

— Aşa, cum se-ajunge.

Se ridică, îşi trecu puşca pe umăr şi-i călăuzi pe comsomoliştii mai departe, în susul rîului. Mergea de parcă ar fi căutat urmele cuiva, cu ochii aţintiţi în toate părţile, să nu scape nimic. Altminteri era liniştit, deşi fuma ţigară de la ţigară. Şi la o vreme, întorcîndu-se spre tovarăşii lui de drum, continuă firul întrerupt :

— Cum era să nu mă duc la partizani ? Pe atunci aveai de ales : ori luptai, ori piereai. La dreapta se aflau albii ; la stînga, japonezii : dacă nu nimereai în „vagonul morţii", te curăţa pe loc vreun detaşament de represalii. Şi cîte sufereai pînă să te omoare ! Ştiţi cum schingiuiau oamenii ? Îi spînzurau, le spintecau burta şi le vîrau înăuntru peşte îngheţat, chipurile : na, îndoapă-te ! Unde să te fi dus, dacă nu la partizani ?! Aveam şaisprezece ani. Am plecat de la pescărie. Tocmai scoteam năvoadele pe care le aruncasem sub gheaţă. Trebuia să trag din răsputeri. Deodată aud vocile partizanilor. Am părăsit tot, şi năvoade, şi topor, şi m-am dus la ei.

Fălcile i se încleştau nervos, în timp ce degetele lui frămîntau mucul ţigării. Comsomoliştii ascultau curioşi şi puţin emoţionaţi. Kasimov se aşeză din nou pe o tulpină şi, cu o mişcare largă a mîinii, îi pofti şi pe ei să stea.

— Duşmanul e duşman, n-ai ce-i face. Japonezii însă sînt mai răi decît alţi duşmani, că umblă cu vicleşuguri. Mieroşi, cu zîmbetul pe obraz şi cu temenele multe, spuneau că ei nu se bagă, că sînt neutri. Iar ofiţerii lor căutau să se împrietenească bine cu şefii noştri. Îşi puneau petliţe roşii. „Ne sînt dragi bolşevicii ruşi..." spuneau ei ; dar într-o noapte au înconjurat statul major şi i-au căsăpit pe cei ce dormeau. Doar cîţiva au izbutit să se salveze. Bătălia a durat trei zile. Era iarnă ; pe străzi, peste tot, troiene mai înalte decît omul. De pe lîngă pereţii caselor, zăpada au curăţat-o oamenii şi au strîns-o de formaseră un fel de tranşee. Japonezii i-au înarmat pe toţi bogătanii. Pînă şi femeile lor umblau cu arme. De partea noastră însă erau muncitorii. Toţi. Dar n-aveau arme destule. Se întîmpla să vie cîte un muncitor şi să aştepte mult şi bine pînă i se găsea vreo puşcă. Ba se mai întîmpla chiar să fie omorît înainte de a-i veni rîndul să pună mîna pe armă. Am ieşit noi pînă la urmă bine din asta, cum îi

spuneam mai tîrziu : incidentul din Nikolaevsk. Dar ce fel de incident ? Erau niște fiare crude și viclene !

Kasimov prinsese chef de povestit. Tăcea din cînd în cînd, ca să-și mai scormonească amintirile, pe urmă prindea din nou să se destăinuiască. Întrebările îi încurcau șirul povestirii. Pe urmă însă își depăna mai departe firul aducerilor aminte scumpe lui, dar înfricoșătoare.

— Era un partizan, Orlov îi zicea. Flăcău chipeș și îndrăzneț. Îl iubeam cu toții. Ne apropiam de Nikolaevsk. Acolo erau albii și japonezii. Cu albii purtam război pe față, dar japonezii ziceau că sînt neutri. Am trimis parlamentari. Plecă și Orlov cu ei... L-au înhățat japonezii, l-au ars cu lumînarea și l-au fript pe o sobă de gătit... Pe o sobă ! Pe urmă, după cucerirea Nikolaevskului, i-am dezgropat cadavrul... Avea fața desfigurată, ochii arși, nasul și limba tăiate, spatele scrijelit de tăieturi...

Tot atunci i-am găsit și pe cei înghețați. Îi scoteau pe țărmul Amurului și-i puneau să-și sape singuri gropile în gheață. Îi vîrau acolo, legați de mîini și de picioare, și străpungeau gheața, pentru ca apa să se ridice în gropi. Așa înghețau oamenii de vii, odată cu apa... Am găsit treizeci de cadavre... oameni înghețați... și fiecare leș purtînd pe el urmele chinurilor la care-i supusese japonezii : mîini smulse din încheieturi, sau străpunse de baionete, ori pline de arsuri... Am înșirat atunci în fosta piață a garnizoanei trupurile partizanilor. „Iată victimele teroarei japonezilor și albilor ! Uitați-vă la ei !" Plîngeau partizanii !

Cum de-oi fi scăpat, nici acum nu pricep. Pe-atunci nu credeam că merită să mai trăiești. Mă gîndeam numai să-mi vînd pielea cît mai scump. Nu-i nimic dacă mor, dar vroiam ca viața mea să coste cît mai multe vieți de-ale lor. Era ca un vîrtej de nebunie. Aveam un prieten de-o vîrstă cu mine, unul Saşka. Într-o luptă am capturat amîndoi o mitralieră. Saşka era servantul doi, eu servantul unu. O dată, în toiul încăierării, albii ne-au reperat mitraliera și au deschis focul asupra noastră. Era singura noastră mitralieră ! Saşka s-a repezit, s-a aruncat peste ea și a cuprins-o în brațe. Parcă și-ar fi pierdut mințile. M-am apucat să-l zgîlțîi, să-l trag de-acolo... „Saşka !"

răcneam la el. El însă se apăra, nu se lăsa îndepărtat. „Mi-e teamă — urla — să nu ne strice jivinile mitraliera !“ N-a pățit nimic, trăiește și azi. Lucrează la o cooperativă din regiunea Tambov...

Așa luptam noi. Cu îndrăzneală și cu dîrzenie. Unde era nevoie de o sută de oameni, plecam doisprezece și învingeam. Unde era nevoie de o mie, se duceau o sută. Cetatea aceea fortificată, Cinîrah, am cucerit-o cu berdance, împotriva artileriei pe care o aveau ei. Tîram și noi niște pîrîitoare, dar numai așa, ca să facă gălăgie. Și tot ca să-i speriem... aveam sănii, le umpleam cu paie și începeam să le plimbăm de-a lungul întregului front, înainte și înapoi, adică : ia uitați-vă ce forțe avem... E un sat pe-aici — Kiselevka. Sat căzăcesc. Cazacii au făcut adevărate ziduri de cetate din pietre și zăpadă... Au stropit apoi cu apă, de a înghețat totul. Iar înăuntru în cetatea asta de gheață, aveau casele unde se încălzeau. Cu forța, n-am mai fi cucerit noi satul în vecii vecilor... Ei aveau un deal de unde ne supravegheau, iar noi ne aflam pe Amur, în teren descoperit. Și erau mulți, mai mulți ca noi. „Băieți, ne-a strigat atunci comandantul nostru, o dată moare omul ! Cu forța, n-o să putem lua satul niciodată... Doar dacă i-om păcăli pe acești nemernici !“ Drapele înainte, vreo cincizeci de oameni de-ai noștri cu berdance, iar în spatele nostru — vizitiii, bucătarii, toți cu ciomegele, le țineau în mîini ca pe niște arme. așa am pornit la atac. „Uraaa !“ și ne-am apropiat fără fereală. Cazacii au rămas ca trăsniți ; au tras o dată sau de două ori, au sărit pe cai și au rupt-o de fugă...

Comandant era unul Treapțîn. Un anarhist, fost marinar, om gata la orice, care nu se pleca nici în fața gloanțelor. Chiar și libertatea o înțelegea în felul lui ; așa, de pildă, el zicea că anarhiștii sînt pentru cea mai desăvîrșită libertate... Drapelul lui roșu purta o inscripție neagră : „Primul detașament anarho-comunist“. Iar lozinca lui suna așa : „Pentru puterea sovietică, împotriva albilor și militariștilor japonezi !“ Noi îl urmam orbește. În politică nu ne pricepeam pe-atunci cine știe ce, dar mai pe urmă am aflat din experiență ce-nseamnă libertatea anarhiștilor, cînd s-au dat de partea albilor și a banditilor. Hm, la început a mers cum a mers, căci aveam legătură

cu centrul partizanilor lui Lazo. Ne îndreptam spre Nikolaevsk. În jur, numai albi. N-aveai unde să te retragi. Nu te răbda inima să stai, dar nici să lupți n-aveai cu ce. Cînd iată-l pe Treapțîn că pleacă la Marinskoe, la statul major al albilor. Singur în sanie, numai cu vizitiul. Santinela l-a oprit: „Stai! Cine ești?" El s-a ridicat în picioare în sanie și a răspuns: „Treapțîn, comandantul frontului roșu din Nikolaevsk de pe Amur". Santinela să scape arma din mînă, nu alta. Iar el s-a îndreptat spre statul major. Ofițerii își beau ceaiul și se sfătuiau. A intrat înăuntru: „Îl căutați pe Treapțîn? Eu sînt!" Și-a scos pistolul și l-a pus pe masă. „Puneți și voi pe masă armele voastre. Să stăm de vorbă!" L-au ascultat. Stăteau așa, fără să înțeleagă despre ce-i vorba. L-au poftit la ceai; a băut și el un pahar. Ofițerii l-au întrebat: „Unde-ți sînt soldații, Treapțîne?" El însă le-a răspuns: „Mi-e de ajuns să mă duc să stau de vorbă cu soldații voștri și îndată vor fi ai mei". Iar soldații se iteau prin toate crăpăturile, ascultau pe la uși, pe la ferestre, cărau mitralierele și aruncau armele. Apoi le-a spus ofițerilor: „Plecați. Puterea este a mea! Oricum, sfîrșitul tot de la partizani o să vă vie". A ieșit afară, s-a urcat în sanie și a pornit înapoi. A mers cale de trei kilometri, să vadă dacă e urmărit sau dacă se trag focuri de armă după el, și s-a oprit. Nu s-a întîmplat nimic. Ofițerii și-au strîns tot calabalîcul și au spălat putina; au fugit cu ei și unii dintre soldații credincioși albilor, dar cei ce erau de partea revoluției au trecut la noi, împreună cu tot armamentul și cu toate munițiile...

— Frumoasă treabă! încuviință Epifanov.

— Avea el o secretară sau ceva ca un fel de șef de stat major, pe una Nina. O aventurieră, femeie șireată, știa cum să te ia cu vorba și era pricepută nevoie mare la sforării. Făcea orice numai să-l rupă pe Treapțîn de comuniști, să-l abată de la calea sovietică. Și l-a tîrît pînă la urmă pe calea ei, cea banditească. I-a vîrît pe gît tot felul de prieteni. Îl înconjurau pe Treapțîn tot soiul de derbedei. Unul, Lapta, de pildă, care făcea contrabandă de spirt în China. Apoi a intrat în serviciul lui Kalîmov, iar pe urmă a trecut la partizani. Mare trădător, cîinele ăsta! La început s-a prefăcut pînă ce i-a cîștigat încre-

derea lui Treapţîn, dar cînd a fost să apere Nikolaevskul, şi-a dat pe faţă firea banditească. Ne-a pătat cinstea noastră de partizani. N-a cruţat pe nimeni. Noi luptam, nu ne precupeţeam viaţile, în timp ce casele ne erau jefuite de tîlharii lui. Pînă şi lui Treapţîn i-a sucit capul... Sau poate spiritul anarhic a prins să vorbească într-însul ? Nu ştiu. Ştiu numai că ne-a vîndut...

Kasimov se ridică zorit şi-şi trecu mîna uscăţivă peste frunte :

— Să mergem ! Soarele s-a ridicat sus de tot.

Nu mai reuşiră să scoată o vorbă de la el. Kasimov nu răspundea la întrebări, de parcă nici nu le-ar fi auzit. Călca repede, strecurîndu-se printre tufişuri ca un şarpe. Dîndu-şi seama că omul a fost copleşit de o covîrşitoare tristeţe, comsomoliştii rămaseră în urmă.

Vorbeau acum între ei, pe şoptite : Ar trebui să-l poftim la un foc de tabără, să le povestească la toţi. Ce păcat ! Vedeţi cum s-a întristat ?... După atîtea suferinţe, bineînţeles că i-e greu să-şi aducă aminte toate astea !...

Andrei Kruglov se opri din nou lîngă arborele prăvălit de furtună, apoi deodată o luă la fugă să-l ajungă pe Kasimov. Cînd se apropiară şi ceilalţi, Kasimov tocmai spunea :

— Da, e bine aşa. Rădăcinile nu merg prea adînc. Tăiaţi rădăcinile într-o parte şi trageţi de copac în cealaltă. Şi noi făceam la fel cîteodată.

La intrarea în sat, după ce-şi luă rămas bun de la ei, se mai întoarse o dată, îi privi şi, cu un glas în care nu puteai şti dacă e tristeţe ori părere de rău, le spuse :

— Aşa, dragi tovarăşi ! Ori pe unde veţi trece, prin tot ţinutul acesta, să ştiţi că pămîntul pe care călcaţi e stropit cu sînge de partizan. Fără noi, n-aţi fi pus niciodată piciorul pe aceste meleaguri.

Şi se îndepărtă bălăngănindu-şi raţele de la brîu.

Iar cînd din sector şi pînă în sat se deschise primul drum tăiat prin taiga, drumul acela fu botezat solemn : „Bulevardul Partizanilor Roşii".

Noaptea era liniştită. Toată tabăra dormea. Şi deodată, din senin, izbucni o explozie de parcă tot cerul s-ar fi spart în ţăndări.

Bubuitura se rostogoli peste corturi, peste capetele oamenilor adormiţi. Se treziră cu toţii deodată buimăciţi, îmbulzindu-se unii peste alţii în întunericul corturilor. O pală uriaşă de vînt, abătîndu-se asupra taberei, smulse pologurile de la intrarea corturilor. Prin deschizătura intrării se văzu cum cerul se cască trosnind şi aproape în acelaşi timp auziră huruitul năprasnic al unei prăbuşiri înspăimîntătoare.

Tunetul bubui din nou. Un fulger orbitor spintecă cerul, înfigîndu-şi în pămînt limbile albăstrii de flăcări.

Cînd vuietul tunetului se stinse, răsuflară cu toţii uşuraţi.

Dar acest tunet era numai începutul. O simplă repetiţie preliminară. Natura îşi dezlănţuise mîniile. Şuliţele frînte, albastre ale fulgerelor străpungeau neîncetat cerul, luminînd pentru o clipă coamele copacilor, ciupercile cenuşii ale corturilor şi chipurile oamenilor care se agitau peste tot locul. Iar după fiecare fulger urma o cutremurare năprasnică a văzduhului, la auzul căreia, fără să vrei, ţi-aplecai iute capul şi te ghemuiai ca un arici, de teamă să nu te strivească ori să te doboare la pămînt.

Lilka se acoperi cu perna şi începu să plîngă ţipînd ascuţit ori de cîte ori flacăra albastră lumina înăuntrul cortului. Scoţîndu-şi afară năsucul curios, Katia Stavrova striga de plăcere :

— Ce mai furtună ! Ce frumuseţe de furtună !

Dar şi ea începuse să obosească din pricina încordării din atmosferă, a vuietului grozav stîrnit de tunete şi a luminii orbitoare a fulgerelor.

Vîntul se abătu din nou ca un uragan sălbatic. Pe urmă încă o răbufnire, apoi altele şi altele la rînd. Un fulger lumină o masă informă şi întunecată de nori care se îngrămădeau venind din spatele colinelor. La început era numai un nor oarecare. Dar deodată, împînzind o jumătate de cer, începu să se

apropie cu repeziciune. Rafalele vîntului se înteţiră primenind şi împrospătînd aerul şi aducînd pe aripile lor presimţirea unor schimbări în atmosferă.

— Acum o să se potolească — spuse Epifanov căscînd şi înapoindu-se în cort ca să se culce. Dar în aceeaşi clipă, o rafală puternică zgudui cortul, aproape smulgîndu-l din ţăruşi ; o foaie de cort începu să se zbată în vînt ca o pînză ruptă de corabie.

— Ajutor, zburăm ! începu să ţipe Valka Besonov agăţîndu-se de ea.

Comsomoliştii se repeziră să întărească în pripă corturile. La lumina fulgerelor, li se vedeau mîinile încordate, spinările îndoite şi feţele surîzătoare ori îngrijorate. Bubuitul tunetelor nu mai contenea ; se rostogolea neîncetat pe deasupra capetelor.

Lilka se năpusti afară din cort şi începu să ţipe cît o ţinea gura. Cu chipul crispat şi ameţită, cu mîinile ei slabe încleştate pe pînza răzvrătită, Tonia se lupta şi ea cu vîntul.

Iar furtuna trimitea spre ei noi răbufniri tot mai puternice. Norul acela întunecat se apropiase... Şi iată că deodată, de parcă ar fi spart în clipa aceea zăgazurile cerului, apa se revărsă de sus. Acest fenomen nu mai putea fi numit ploaie : torente întregi, şuvoaie de nestăvilit se prăvăleau pe pămînt. Într-o clipită, toţi fură muiaţi din creştet pînă-n tălpi.

Începu învălmăşeala.

Toţi se îmbrăcau pe apucate, căutînd să-şi salveze cuferele, cizmele, plăpumile. Pretutindeni se auzeau sudălmi minioase atunci cînd se întîmpla ca pînza vreunui cort să nu mai reziste la presiunea apei şi a vîntului şi să se prăbuşească peste capetele celor dinăuntru. Neputincioşi să întreprindă ceva, comsomoliştii îşi întindeau deasupra cîte o foaie de cort şi stăteau zgribuliţi sub ea, mai mulţi la un loc, glumind înciudaţi, apăraţi numai de acel slab acoperămînt. Pînza udă se înţepenea răcindu-se ; vîntul îi lovea din toate părţile, iar picioarele lor înotau în apă.

Potopul se revărsa într-una, fulgerele abia mai străbăteau prin perdeaua deasă de apă, brăzdînd-o cu dîre difuze, porto-

calii şi verzi. Cînd tunetul amuţi, dinspre rîu se auzi un zgomot nemaipomenit : era vuietul Amurului dezlănţuit, care, zbătîndu-se mînios, urca ameninţător peste maluri.

Şlepul pe care se aflau conducătorii şantierului scîrţiia jalnic din încheleturi, săltînd pe valuri. Morozov se trezi şi ascultă cu atenţie cîteva clipe ; în răstimpurile dintre tunete se auzea mugetul neliniştitor al apei. Lui îi plăcea furtuna şi urmărea cu interes barbaria fulgerelor care-i luminau cabina. Apoi, deodată, se gîndi înspăimîntat : „O să ne inunde sectorul de muncă şi pe urmă va fi greu de lucrat !..." Sări în sus şi începu să se îmbrace grabit. Mărfurile ! Toată încărcătura era pe mal !...

Pe punte se ciocni de Verner. La scăpărarea unui fulger văzu obrazul lui peste măsură de emoţionat, schimonosit de desperare.

— E prăpăd ! Ce ne facem ?! gemu Verner prinzîndu-şi tîmplele în palme.

— În asemenea situaţii omul este neputincios — grăi Granatov, care stătea alături. Uitaţi-vă cu ce repeziciune neînchipuită se ridică apa.

Morozov se opri muşcîndu-şi buzele. Desigur, era greu să lupţi cu natura. Dacă aveau să se piardă mărfurile, va fi o adevărată catastrofă... Dar cum să le salvezi ?

— Nu se poate ! răcni el ca ieşit din minţi şi-l înşfăcă pe Granatov de poala mantalei de ploaie. Dă-mi repede impermeabilul tău ! Nu se poate una ca asta !...

Împiedicîndu-se şi alunecînd, coborî pe puntea umedă şi se îndreptă în goană spre tabăra de corturi. Picioarele i se înfundau în nisipul îmbibat de apă. Ploaia izbea în pînza cauciucată a mantalei, se scurgea pe gît. Şapca îi era o cîrpă udă şi rece. Impermeabilul nu-i ajuta nici el prea mult, căci apa, şiroind pe sub guler, îi ajunsese la cămaşă. Picioarele abia le mişca din pricina cizmelor ude, pline de nisip şi de glod. Morozov se grăbea însă opintindu-se şi răsuflînd din greu, cu capul vîrît între umeri. Fulgerele îl ajutau să-şi găsească drumul. Cînd ajunse însă în tabără, nici n-o mai recunoscu : în locul corturilor, găsi doar niste grămezi de pînză zdrenţuite şi înecate de apă.

— Băieţi, maşinile ! strigă el ridicînd prima foaie de cort întîlnită în cale. Comsomolişti, maşinile sînt pe mal ! Tot utilajul este acolo, o să ni-l inunde !

Corturile prinseră parcă viaţă. Maldărele de pînză începură să salte, iar de sub ele apăreau feţe speriate.

Glasului său i se alăturară apoi alte glasuri :

— Dar cimentul ? Cimentul !

— Lăzile cu alimente !

— Făina !

Şi deodată, răcnetul asurzitor al lui Paşka Matveev acoperi zgomotul :

— Dar motoarele ? Motoarele ! Motoarele !!...

Andrei Kruglov se avîntă numaidecît spre rîu. Cînd ajunse însă pe ţărm, bălăcindu-se prin apă şi lunecînd pe lutul moale, găsi acolo, sosiţi înaintea lui, zeci de oameni ; cufundat în apă pînă la brîu lîngă motoarele inundate, Kolea Platt striga :

— Mai repede, tovarăşi, la naiba, le-a înecat pe toate !

Tot atunci recunoscu şi silueta zveltă a lui Verner, îmbrăcat într-o scurtă impermeabilă şi avînd în picioare cizme cauciucate. Verner alerga pe ţărm, împleticindu-se prin nisip, şi privea cu desperare la toată averea şantierului, ameninţată de apă.

Lunecînd pe dealul rîpos, căzînd şi întrecîndu-se în goană, coborau neîncetat tot alţi şi alţi voluntari. Nimeni nu comanda, nimeni nu se mai întreba ce trebuie să facă alţii. Fiecare ştia ce are de făcut el şi făcea fără să mai stea în cumpănă. Vîntul împingea valurile pe malul în pantă uşoară, iar apa sporea neîncetat. Sus, deasupra malului, erau magaziile locuite de oameni. Comsomoliştii de aici, tineri întreprinzători şi agili, se repeziseră cei dintîi afară. Şi cu toţii începură să care în spate ori să tîrască înăuntru şi pe lîngă magazii, conducte, maşini, lăzi, saci. Urcuşul era anevoios şi lunecos, unii cădeau, se împiedicau, se înglodau în noroi, nimeni însă nu părăsi malul.

Mai tîrziu, gîndindu-se la întîmplările nopţii aceleia, comsomoliştii nici nu-şi mai dădeau seama care ce a făcut. Şi-l aduceau aminte pe Morozov cărînd, împreună cu Epifanov, o maşină în spate... Oamenii din brigada lui Besonov, care au dus sus motoarele, povesteau însă că Morozov a fost tot timpul

cu ei. Katia Stavrova, la rîndul său, susţinea sus şi tare că Morozov le ajutase lor, mai bine de un ceas, la căratul sacilor de ciment. Se părea că a fost peste tot în acelaşi timp. Şi tot el era cel care, spre a salva materialele inundate, s-a aruncat în apă, aşa îmbrăcat cum se afla, urmat îndată de alţii.

— Aţi dorit romantism ? Poftiţi !... le striga el comsomoliştilor. Cui îi plac aventurile ? Ia veniţi încoace !...

Taras Ilici a apărut pe mal tocmai în toiul muncii. A stat pe un dîmb şi a privit tabloul solemn şi sinistru, luminat de strălucirea fulgerelor. Silueta lui uscăţivă a fost văzută un timp rătăcind pe colina de deasupra, pe urmă însă a dispărut. Grişa Isakov, zărindu-l, s-a gîndit cu amărăciune : „S-a dus să se usuce". Peste o oră însă, pe mal, s-a ciocnit nas în nas cu Taras Ilici. Răsuflînd anevoie şi scuipînd, bătrînul scotea din apă, tîrîndu-le după sine, lăzi cu utilaj electric.

— S-a mîniat pe voi ! spuse el arătînd cu capul spre cer şi zîmbind într-un fel ciudat, de nu puteai şti dacă glumeşte sau vorbeşte serios.

Tonia Vaseaeva dădu în magazie peste Serghei Goliţîn. Desculţ, Serghei stătea pe podeaua de lut a magaziei şi îşi deşerta apa din cizme. El ştia că nu venise încă timpul să se odihnească ori să-şi usuce lucrurile, dar se simţea atît de prost în hainele ude şi cu cizmele pline de apă, pe potopul acela şi-n bătaia vîntului năprasnic...

— Te încălzeşti ? i se adresă prietenoasă Tonia azvîrlindu-şi de pe umeri un sac. Respira din greu.

Serghei însă era atît de supărat pe sine, încît prezenţa fetei îl înfurie şi mai rău : naiba a mai adus-o aici tocmai cînd îşi dăduse în vileag slăbiciunea !

— Vezi-ţi de treaba ta ! spuse repezit şi-şi scutură drept în faţa Toniei haina leoarcă.

Dar Tonia şi aşa era prea udă ca să mai simtă stropii care o împroşcară. Înţelese însă toată grosolănia lui Serghei şi îşi dădu seama că el se ascunde aici, în magazie, ca să nu lucreze.

— Delicatule ! îi strigă ea, cu dispreţ. Du-te în sat, la vreo bătrînă, şi roagă-te să-ţi facă un loc pe cuptor !

Apoi plecă.

Serghei o zbughi numaidecît din magazie pe țărm și se apucă desperat de muncă, tot nădăjduind că o va mai întîlni pe mal pe Tonia și că o va face să regrete cele ce-i spusese. Dar în învălmășeala aceea, în beznă și sub ploaia care cădea cu nemiluita, era cam greu să întîlnești pe cineva anume.

Turna cu găleata ; stropi mari, mulți, repezi te izbeau din toate părțile, și pămîntul era într-atîta îmbibat de apă, încît de-abia puteai să-ți urnești picioarele din nămolul vîscos. Vîntul continua să bată împingînd peste prund valuri reci ; izvoarele cerului, rîurile umflate, afluenții, toate goneau în Amur. Și Amurul ieșea din albie spumegîndu-și talazurile răzvrătite.

Magaziile nu puteau cuprinde nici jumătate din mărfuri. Prețioasele mașini stăteau încă sus, pe țărm, sub cerul liber. Kolea Platt se zbuciuma pe lîngă ele mușcîndu-și mereu buzele.

Klava avu atunci fericita inspirație de a folosi foile de cort pentru a acoperi mașinile și grămezile de material depozitat. Poticnindu-se prin gropi, cu picioarele goale, murdară, udă pînă la piele și abia răsuflînd de oboseală, ea aducea din tabără un balot greu de foi de cort.

Chiar în apropierea magaziilor însă, alunecă. Era cît pe-aci să se prăvălească, dar în aceeași clipă, mîinile cuiva o prinseră aproape din zbor. Fără să le vadă, simți îndată ale cui sînt. Se opri o clipă în acea neașteptată îmbrățișare, închizînd ochii de oboseală și de fericire.

Un fulger brăzdă cerul și, la lumina lui, Klava deslușì obrazul umed și plin de viață al lui Kruglov. Iar el putu să vadă fața udă, zîmbitoare și gingașă a Klavei. Bubui un tunet. O clipă, Klava se strînse cu tot trupul lîngă Kruglov și buzele ei îi atinseră cămașa udă leoarcă. De sus, ploaia se revărsa într-una. Klava se îndepărtă.

— Îți mulțumesc, Andriușa !

Apoi fugi mai departe, încovoiată de greutatea foilor de cort. Rîdea încetișor în sine. Era îndrăgostită și nu știa că dragostea poate fi și lipsită de bucurie.

Lumina răsăritului întîrzie îndelung în spatele perdelei groase de nori, dar izbuti într-un tîrziu s-o străbată. O dimineață palidă se așternea peste înfricoșătoarele distrugeri făcu-

te de furtună. Aproape toate corturile fuseseră smulse şi resturile lor se vedeau ici-colo răsărind din apă ca nişte victime ale unui naufragiu. Pe tot cuprinsul malului, sus printre magazii ori de-a dreptul în uliţă, erau îngrămădite maldăre de lăzi, motoare, strunguri, colaci de funii, rulouri de cablu, saci şi ţevi. Motoarele şi strungurile se conturau sub foile de cort. În magazii şi sub şoproane zăceau aruncate claie peste grămadă lăzi şi saci uzi. Praful de ciment formase pe jos o clisă cenuşie.

Pe mal, munca nu se isprăvise. Oamenii, chinuiţi, vîrîţi în apă pînă la brîu, scoteau încă afară ţevile împotmolite. În jurul lor spumegau valuri tulburi. Cu bărbiile în piept, ca să-şi apere obrazul de vînt şi de ploaie, oamenii pipăiau ţevile aflate la fund, le trăgeau în sus apucîndu-le de cîte un capăt şi, în fugă, ca să se mai încălzească, le tîrau afară, pînă sus deasupra malului. Şi iarăşi o zbugheau cu capetele plecate, coborînd pe lunecuşul argilos, ca să se scufunde pentru a suta oară în apa rece ca gheaţa.

Printre ei se afla şi Granatov, palid şi tras la faţă, gîrbovit, parcă îmbătrînit într-o singură noapte. Mîinile subţiri i se învineţiseră şi cicatricile de pe ele se desenau ca nişte şerpi roşiatici.

Alături de el, fără să dea înapoi, lucra Tonia. Nu voia cu nici un preţ să încetinească încordarea aceea care-i depăşea totuşi puterile. Din cînd în cînd o cuprindea o astfel de sfîrşeală, încît ar fi dorit să cadă de-a-npicioarele şi să adoarmă chiar acolo, în noroi. Dar se stăpînea printr-o încordare a voinţei, iar ochii îi scînteiau de mîndrie. Se uita la Granatov cu admiraţie şi devotament: în răstimpul acelei nopţi i se părea că-şi cucerise dreptul de-a sta, ca un adevărat tovarăş, alături de el.

Comsomoliştii umpluseră pînă la refuz cantina, birourile, baia, podurile caselor, pătulele; unii dintre ei încercau să se aşeze din nou prin corturile rămase nevătămate, însă umezeala şi frigul îi alungau repede îndemnîndu-i să-şi caute alte adăposturi mai bune.

Kolea Platt şi alţi mecanici inspectau şi ştergeau maşinile. Kruglov şi montorii controlau şi uscau utilajul electric.

Tîmplarii mobilizaseră fetele şi împreună cu ele deşertaseră prin toată cantina cuiele din lăzile ude. Ceilaţi căutau să-i ia la goană, căci în clipa aceea nu cuiele erau lucrul cel mai important care trebuia salvat; tîmplarii insistau însă lămurindu-i:

— Un cui ruginit este mai rău decît moartea. Să lucraţi şi voi cu ele şi o să vedeţi ce înseamnă asta.

Fetele, bucurîndu-se că în cantină e căldură şi loc zbicit, îşi atîrnaseră ciorapii şi rochiile acolo, la uscat, se înfăşuraseră în paltoane şi în pături şi, cu o nestăvilită veselie, începură să şteargă cuiele de apă.

Clătinîndu-se de oboseală, Morozov străbătu satul, ajunse pînă la şlep şi urcă încet podeţul. În cabină, femeia de serviciu aduna şi zvîrlea afară apa care pătrunsese prin tavan.

— Am învins totuşi — rosti răguşit Morozov. Şi, ca să n-o stînjenească pe femeie din munca ei, se trînti în patul de campanie de lîngă uşă, lipindu-se cu spatele de perete. Peste un minut dormea dus.

Femeia de serviciu încercă să-i tragă cizmele, dar într-atîta i se umflaseră din pricina apei, încît nu i le putu scoate. Îl acoperi atunci cu o pătură şi se strecură încetişor afară.

Pe la amiază timpul se însenină. Perdeaua cenuşie a ploii se tîra spre răsărit. În urma ei, pe cerul primenit şi proaspăt pluteau nouraşi albi şi străvezii. Un soare fierbinte de vară aluneca încet pe boltă, pipăind parcă arborii umezi, casele umede, pămîntul umed, oamenii umezi. Unde dispăruse oare oboseala, enervarea, chinurile nopţii de nesomn şi de frig?

Cu chiote, în hohote de rîs şi-n glume, toţi tinerii, locuitori ai viitorului oraş, uzi încă pînă la piele, năvăliră pe uliţe. Toate gardurile, toate tufişurile se împestriţară într-o clipă de pantalonii şi cămăşile, rochiile şi păturile puse la uscat. Prin pridvoare şi pe prispe se înşirară rînduri nesfîrşite de cizme, ghete, bocanci şi pantofi. Spinările goale ale oamenilor străluceau rumene în bătaia soarelui.

Şi deodată strada fu străbătută de o chemare:

— La scălda-a-a-t!

Uitînd de toate neplăcutele peripeţii ale nopţii, murdari de lut, de făină, de ciment, flăcăii se azvîrleau pleoscăind în

valuri ; apa spăla de minune nu numai cimentul, dar şi oboseala ; simţeai dintr-o dată că te cuprinde căldura şi veselia. Mare lucru o ploaie, o furtună şi o noapte nedormită ! Dar preţioasele mărfuri fuseseră salvate, corturile puteau fi uşor refăcute, iar ca să recîştigi somnul, era timp... Amurul era minunat iar Orientul Îndepărtat — un ţinut ca de basm. Şi, la urma urmei, nici furtuna n-a fost chiar atît de groaznică, iar de muncit, au muncit pe cinste. Merita să vii aici, chiar numai ca să vezi o furtună ca asta, în nebunească ei dezlănţuire.

CAPITOLUL XXII

Katia Stavrova se trezi foarte devreme. Strecurindu-se prin toate crăpăturile cortului, răcoarea dimineţii pătrundea înăuntru primenind aerul înăbuşit ; totodată, lumina limpede şi voioasă a zilei se pripea să intre înăuntru. Mirosea a taiga.

Katia se ridică în capul oaselor, se îmbrăcă repede şi ieşi afară din cort. Rămase uimită : ce limpede, ce proaspăt era aerul şi cît de frumoasă era taigaua la acea oră a dimineţii !

Prin frunzişul des se cerneau razele bălaie ale soarelui. Un vînt uşor adia dinspre Amur legănînd frunzişul : petele de lumină se mişcau pe pămînt de parcă ar fi fost vii. Un fluture catifelat zbura din floare în floare, întinzîndu-şi trompa lunguiaţă şi tremurîndu-şi aripioarele străvezii. Lîngă picioarele Katiei se lăsă în zbor o gînganie neagră şi mustăcioasă. Gînganiа se uită la gheata ei, începu să bîzîie şi se înălţă iarăşi în aer desfăcîndu-şi aripile mici şi întunecate. Katia o urmări cu privirea : zbura cu picioarele întinse şi cu mustăţile zbîrlite în sus.

Din taiga se auzeau foşnete, şoapte, zumzete...

Katia se întinse deschizîndu-şi braţele larg şi respiră adînc, plină de un simţămînt de fericire. (Cine ar mai fi putut crede că a existat cîndva o străduţă Staroslobodskaia, o tejghea, nesfîrşiţii castraveţi de cîntărit şi un soţ ?)

Călca încet, cu grijă, pe frunzele vechi şi putrede, pe iarba tînără, păşind peste ramurile uscate ; pe măsură ce se îndepărta de tabără, se înfunda tot mai mult în taiga şi taigaua se închidea în juru-i. Urechea ei începea să înţeleagă parcă tainicul zvon al tufişurilor.

Atingea frunzele jilave, sclipind de rouă. Se apleca peste muşuroaiele acoperite de muşchi şi necăjea cu şăgălnicie furnicile harnice, punîndu-le în cale cîte o crăcuţă.

Privea îndelung la uriaşele trunchiuri doborîte de furtună, la rădăcinile lor închircite, ramificate dar scurte, care nu pătrund adînc în pămînt, ci se întind aproape de suprafaţa lui. De aceea le smulge furtuna ! Kruglov — se gîndi ea o clipă — doboară copacii ca şi furtuna, scoţîndu-i din rădăcini. Fiecare arbore e tras de şapte-opt oameni. Dar ce puternic e vîntul ! Şi, cutremurîndu-se, Katia îşi închipui zgomotul nopţii în taiga, şuierul vîntului, vuietul arborelui care se prăvăleşte trosnind, doborît de iureşul vijeliei, scrîşnetele şi pîrîitul rădăcinilor plesnite !

Pipăia ramurile moarte ale arborelui răpus — sărmanele ! Doreau să trăiască, dar nu le ajungea soarele.

Trecură în zbor alţi cîţiva fluturi ; fata îşi ţinea răsuflarea, să nu-i sperie.

Undeva trosni o creangă. Tăcută şi cu ochii măriţi, Katia scrută penumbra taigalei : poate tocmai în clipa aceea avea să sară din desiş un cerb sprinten şi zvelt, cu nările tremurînde, cu pielea tărcată, cu coarne puternice şi rămuroase şi cu ochi galeşi de cadînă.

Pe urmă, Katia merse mai departe şi nu-i păru rău că nu i s-a arătat cerbul. Totul poate se va întîmpla de-acum înainte ; va vedea şi cerbi, şi urşi... chiar şi tigri... Căci taigaua îi aparţine şi toate tainele îi vor fi pe rînd dezvăluite !...

— A-a-au-u-u ! strigă deodată, ca să-şi audă ecoul.

Taigaua îi răspunse cu glas schimbat, venit parcă din depărtare, de cine ştie unde.

De sus, căzu o ramură.

O pasăre necunoscută ţipă scurt, a mirare.

Katia rupea rămurele tinere. Frunzele umede şi scoarţa aveau o mireasmă iute, gustoasă, neobişnuită, cum poţi simţi

numai în minunatele, proaspetele dimineți de primăvară, într-o pădure necunoscută. Își îngropă obrazul în ramurile înmiresmate, sorbindu-le parfumul îmbătător, și deodată începu să cînte, ca pentru sine, abia auzit.

Pădurea din jurul ei însă, deși îngîndurată, era atît de simțitoare și de atentă !... atunci Katia începu să cînte tare, de data asta nu pentru ea, ci pentru codru, pentru penumbra tufișurilor încîlcite, pentru petele de soare de pe frunze, pentru vlăstarele fragede ale desișului, pentru mușuroaiele acoperite de mușchi, pentru păsări, pentru cerbii care puteau fi pe undeva pe-aproape, foarte aproape, chiar lîngă ea acolo, de pildă, la cîțiva pași numai, tăinuiți de însăși culoarea lor cafenie, aidoma scoarței copacilor. Cînta tot ce-i venea în minte, fără să se gîndească ; melodia răsuna sălbatic, cuvintele însă erau victorioase, cîntate de un învingător...

Și deodată încremeni.

Undeva, în față, crengile pîrîiau într-adevăr sub călcătura unor pași grei.

Un cerb ? Un urs ? Un tigru ?

Nu-i era teamă. Nu. Știa ce trebuie să facă dacă-i va apare înaintea ochilor spinarea portocalie a tigrului și dacă vor scînteia din întunericul pădurii ochii verzui ca de pisică. Trebuia numai să nu se miște din loc și să strige cuvintele acelea pe care le știa de la Dersu Uzala : „În taiga este mult loc. Eu nu ating la tine, tu nu atingi la mine, du-te, du-te, du-te !"

Dar trebuia să știe să i le strige cu glas vesel, ca unui prieten. Și fiara avea să plece ; o să-i fie, bineînțeles, nițică teamă, jivina însă n-o va atinge.

Katia cuprinse cu mîinile un mesteacăn și aşteptă. Mesteacănul era atît de prietenos, atît de cald și de vîscos ; mirosea a ciuperci și a sevă tînără. Viața era necuprins de minunată, nu putea să se sfîrșească așa, pe negîndite, pentru o nimica toată. ...„În taiga este mult loc. Eu nu ating la tine, tu nu atingi la mine, du-te !..." Și fiara avea să plece... Pîrîitul ramurilor, fîșîitul mușchiului și foșnetul crengilor se auzeau tot mai aproape. Inima Katiei bătea tare, atît de tare, încît deodată începu să-i zvîcnească tîmplele... „În taiga este mult loc..."

În clipa aceea, de după copacul doborît din faţa ei se arătă întîi o căciulă înaltă, pe urmă un fum de pipă şi, în sfîrşit apăru omul întreg : era un bătrîn în haine ponosite, cu nişte cizme de baltă pline de noroi uscat şi cu o pipă aprinsă în colţul gurii ştirbe.

— Buna ziua, bunicule ! strigă Katia.

— Buna ziua, fata moşului ! răspunse el şi, păşind agale, se apropie uitîndu-se la ea şi măsurînd-o din cap pînă-n picioare. La rîndul ei, Katia îl cîntărea din ochi pe moşneag : nu mai văzuse un altul ca el în tot satul.

— De unde-ai apărut, bunicule ? îl întrebă.

Unchiaşul ridică din sprîncene continuînd s-o privească. În ochii lui se aprinseră cîteva scîntei vesele. Nu rîse însă, ci spuse cumpănit, fără nici o grabă :

— Taigaua este mare, loc în ea deajuns... Jivina umblă slobod... pasărea zboară slobod, de ce n-ar fi şi omul slobod să caice unde i-e voia ?... La fel e primit aici orice fel de oaspe... Dar dacă omul spune : taigaua este a mea ! atunci ea se răzbună crunt... vai, crunt de tot !

— Deci dumneata trăieşti chiar în taiga ? întrebă Katia, cu răsuflarea întretăiată de emoţie.

Întreaga-i făptură ciudată, de la vorbele-i stranii pînă la pipa şi cizmele pline de glod uscat, stîrnea admiraţie, respect şi un fel de emoţie. Fără îndoială, era de prin partea locului, un om din taiga. Un Dersu Uzala rus.

— Dar tu de unde eşti ? o întrebă bătrînul scuturîndu-şi pipa chiar de trunchiul mesteacănului care ar fi trebuit s-o apere pe Katia de tigru.

Fata povesti cu plăcere şi mîndrie despre sine, despre şantierul lor, despre comsomolişti.

— Am mai auzit eu astea — recunoscu bătrînul, cu sgîrcenie, măsurînd-o din nou. Dar tu, fată, eşti venită aici cu omul tău ?

Katia scutură revoltată din cap şi-l lămuri cu aprindere că a venit să construiască, aşa cum au venit toţi ceilalţi, şi că-i independentă. Bătrînul fuma, o asculta fumînd, dar obrazul lui rămînea de nepătruns. Poate că aşa se şi cădea să fie. Aşa or fi de felul lor oamenii din taiga : tăcuţi, aspri, închişi.

Katia îl cerceta acum cu admirație pe cel dintîi om din taiga.

— Dar... 'mneata unde te duci ?

Bătrînul își vîrî chibriturile în buzunar, trase din pipă, făcu un semn cu capul spre sat și întrebă cu o vădită dojană în glas :

— Și de ce umbli singură, nu ți-e frică ?

— De ce să-mi fie frică ? Nu mi-e frică de nimic — răspunse Katia și nu mințea din moment ce și uitase de tigru.

— Trebuie să te temi de fiare, de taiga, de om — vorbi rar unchiașul. Da, da, mai cu seamă de om să te temi... Ai să trăiești, fata mea, și ai să vezi că dintre toate jivinile, cea mai înfricoșătoare e omul. Omul este dușmanul omului. El născo-cește, construiește, cum spui, dar nimic nu face spre binele altui om, ci spre răul, spre moartea, spre pieirea altuia...

Katia-l asculta neîndrăznind să-i răspundă. Poate că acest bătrîn, tocmai el avea să-i dezvăluie legile tainice ale taigalei, înfricoșătoarele și întunecatele legi pe care ea și toți ceilalți comsomoliști vor trebui să le schimbe, să le prefacă, să le cuprindă într-o altfel de orînduire, plină de veselie și lumină.

— Dar unde locuiești dumneata... chiar în taiga ? șopti fata arătînd cu capul înspre desișul arborilor.

Unchiașul făcu semn că da, trase carîmbul unei cizme, să-l întindă, își săltă pe umăr sacul și-i spuse cu glasul plin de duioșie :

— Ești bună ! Tînără ! Mi-e milă de tine !

Katia tremura fără să știe nici ea singură de ce. Iar bătrînul își continuă drumul spre sat, fără s-o cheme după el ; totuși ea-l urmă sfioasă. El mergea încet mișcîndu-și anevoie picioarele, ea, tăcută, în urma lui.

— Ai obosit. Nu vrei să intri puțin la noi ? îl întrebă fata cînd în apropierea lor apărură pînzele albe ale corturilor.

Bătrînul se opri și o întrebă :

— Cum te cheamă ?

— Katia Stavrova.

— Du-te, Katia. Lasă, am să vin o dată pe la tine. Poate chiar deseară, cînd o apune soarele pe după dealuri. Și atunci am să-ți povestesc cum trăiesc oamenii pe-aici... Am să-ți istorisesc multe, multe... și ce obiceiuri are ursul, și cum vie-

ţuiesc păsările, şi am să-ţi mai spun cum poate omul să-şi ucidă semenul... Rămîi sănătoasă !

Katia îl urmări cu privirea. Apoi, pornindu-o spre tabără, dădu buzna în cort şi începu să gesticuleze strigînd :

— Copii ! De-aţi şti cu ce om m-am întîlnit ! Un adevărat om din taiga !

Bătrînul se ţinu de cuvînt. Seara, în preajma focului, începu să le povestească :

— Uite, aici, chiar pe locul acesta, se odihneau nişte soldaţi. De lene, n-au aprins focul. Noaptea, un tigru s-a furişat pînă la ei, a sfîşiat un cal şi a răpit un om... În taiga — continuă el să povestească — lîngă izvorul unui rîu de munte sălăşluiesc golzii. „Lacia orchi nai!" adică „Rusul este om rău!" spun ei. Femeile lor n-au voie să se uite la ruşi. Dacă vine vreun rus pe la ei, îl lasă să moară de foame : nu-i dau nici peşte, nici apă... Iarna-i atît de frig şi sînt zăpezi aşa de mari, că într-o singură noapte se troieneşte casa pînă la coperiş...

Mai povesti unchiaşul cum a văzut cu ochii lui păsări îngheţînd în zbor şi prăbuşindu-se la pămînt.

— Voi, comsomoliştii — adăugă bătrînul sugîndu-şi pipa cu nesaţ — sînteţi nişte adevăraţi eroi dacă v-aţi hotărît să veniţi pe aceste meleaguri...

Katia îşi pierduse răsuflarea de mîndrie. Ea era eroina principală. Ea-l adusese pe bătrîn, tocmai ea care se înscrisese să vină aici din proprie iniţiativă, ea care, oricît de sălbatice ar fi viscolele, n-o să se lase troienită.

CAPITOLUL XXIII

Pe la mijlocul lunii iunie, vremea se schimbă pe neaşteptate. Se lăsă frig, aproape ca în primele zile ale primăverii. Sufla necontenit un vînt rece şi tăios; dinspre sopci, mase de aer rece năvăleau în valea adîncă, făcînd taigaua să trosnească şi să vuiască, ridicînd pe Amur valuri înspumate. Ploua des, o ploaie rece şi măruntă.

Munca se făcea anevoie. Sudoarea îngheța pe trupuri. Veneau de la lucru murdari, trudiți, uzi pînă la piele. Nu aveau schimburi de îmbrăcăminte. Ca să se încălzească și să-și usuce hainele, aprindeau focuri în tabără. Cizmari improvizați dregeau la nesfîrșit încălțămintea putrezită. Cînd se culcau, așternutul le era jilav și pînă dimineața cizmele li se acopereau de brumă. Mulți tușeau, iar pe picioarele lui Paşka Matveev apăruseră niște ciudate pete cafenii...

Se hrăneau aproape numai cu crupe. Vapoarele cu alimente întîrziau. Soseau doar strunguri, roți și traverse ; carne și legume nu mai văzuseră de mult. La început le plăcea fiertura de mei. Pe urmă însă începură să strîmbe din nas : „Iarăși mei ?!" Mai tîrziu se apucară chiar să răcnească : „La naiba cu meiul ăsta, că doar nu sîntem orătănii !".

Verner trimitea telegrame după telegrame.

Căuta să-i liniștească : „Mai răbdați. Totul e pe roate, o să pice în curînd".

Morozov se abătea în timpul prînzului prin sectoare. El nu căuta să convingă pe nimeni și nu făgăduia nimănui nimic, doar dacă uneori zvîrlea cîte o glumă : „Dacă tu, acum, la tinerețe, bombănești atîta, ce-ai să faci cînd o să fii bătrîn ?" Ori spunea înțelegător : „Ați vrut romantism și greutăți ? Uite aici le aveți din plin. Ori v-ați săturat cumva ? Pentru că, la drept vorbind, tot mai bine era acasă !".

— Ba nu era de loc mai bine ! răspundeau tocmai aceia dintre flăcăi care blestemaseră cu o clipă mai înainte meiul și vremea rea. Ce, parcă noi ne-am plîns ?

Meiul rămînea tot același, starea sufletească însă era mai bună.

Seara nu știau unde să se ducă. Nu numai că n-aveau club, dar nici măcar un acoperiș deasupra capului. Andrei ținea evidența comsomoliștilor, numai că nu putea să convoace o adunare în vederea alegerii comitetului; fiindcă n-avea unde să-i adune. Așteptau să se îndrepte vremea.

Mici cluburi luau ființă prin preajma focurilor. Vreascurile verzi trosneau, flăcările și fumul se împrăștiau în toate

părţile, încît mereu trebuia să-ţi fereşti faţa. Comsomoliştii însă nu se lăsau doborîţi. Lîngă foc răsunau cîntece. Tuşind, Klava istorisea poveşti hazlii sau triste, imitînd intonaţia vreunei bătrîne, auzită cîndva. Sioma Altşuler, ţinea cuvîntări. Grişa Isakov recita versuri. Venea cîteodată şi Morozov, se aşeza lîngă foc şi începea simplu :

— Hai, veniţi mai aproape. Decît să vă plictisiţi, mai bine ascultaţi ce-o să vă povestesc.

Şi povestea despre ţările învecinate, despre Japonia şi China, despre situaţia internaţională, amintea de războiul civil sau îi pasiona cu proiecte de viitor, schiţînd felul în care aveau să trăiască în era comunismului, pomenind despre minunile pe care le va aduce dezvoltarea ştiinţei şi a tehnicii. Morozov nu era un bun povestitor, dar toţi îl iubeau pentru limpezimea şi felul său convingător de a vorbi, pentru umorul lui şi pentru temeinicele cunoştinţe care i se ghiceau sub aparenţa de om simplu, chiar puţin grosolan.

Venea uneori şi Granatov şi vorbea despre prizonierii închisorilor din Habarovsk. Oaspetele din taiga — bătrînul — venea şi el adeseori, se aşeza în preajma focului de tabără şi, trăgînd fără încetare din pipa lui afumată, povestea de-ale taigalei. Îl chema Simion Porfirievici. Unchiaşul povestea despre hăţişurile sălbatice, despre oamenii care rătăcesc prin taiga şi omoară vînătorii şi culegătorii de jen-şen, despre unele obiceiuri barbare, despre gerurile cumplite şi haitele de lupi flămînzi care atacă satele.

Nu lipsea nici Taras Ilici. El stătea însă mai mult tăcut, rumegîndu-şi gîndurile. Era socotit de tineri ca unul de-ai lor, deoarece lucra pe şantier în brigada „Internaţională" a lui Sioma Altşuler. Doriseră să-l premieze şi se gîndiseră îndelung cu ce anume. Dar Taras Ilici dispăru într-o bună dimineaţă, fără de veste. Îl aşteptară o zi, o săptămînă, două... Plecase cu arma pe umăr, cu o traistă-n spinare şi se pierduse în taiga. „S-a dus să vîneze cocoşi de munte" — spuse întunecat Simion Porfirievici, care din prima zi arătase că nu prea îl are la inimă pe fostul ocnaş. Comsomoliştii ştiau de mult că aşa numiţii vînători de cocoşi de munte erau tîlharii taigalei, adică bandiţi de meserie. Îl crezură pe Porfirievici, dar se şi întristară.

Sioma Altşuler şi Grişa Isakov umblau abătuţi, deoarece îl socotiseră pe Taras Ilici ca pe unul de-ai lor.

Kolea Platt trimitea scrisori lungi Lidinkăi. Nu se plîngea, însă-i scria : „E foarte bine că n-ai venit şi tu. O fată n-ar putea rezista uşor aici. Lucrăm în noroi, ca nişte salahori. Sînt fericit că nu te-am tîrît după mine..."

Comitetul de partid studie raportul lui Verner cu privire la situaţia de pe şantier. Verner era mereu îngrijorat, mînios şi obosit, dar ştia să-şi ascundă toate acestea. Cu o voce autoritară, irascibil ca un neurastenic, se răstea la membrii comitetului de partid, spunîndu-le că a fost destul să se ocupe de problemele şantierului şi să părăsească puţin supravegherea directă a comsomoliştilor, pentru ca totul să înceapă a merge prost. Randamentul scăzuse, buna dispoziţie pierise. Ce fel de comsomolişti erau aceştia, dacă o fiertură de mei le putea influenţa entuziasmul ? Şi ce făcea comitetul de partid pentru educaţia lor ? De ce era atît de slabă disciplina ?

Morozov îl întrerupse însă tăios :

— Spune mai bine cînd începi să clădeşti casele ?

Kruglov tăcea. Tăcea, deşi ar fi dorit mult să le spună că ei nu se plîng, dar că ar trebui să li se arate mai multă grijă. Îşi cunoştea tovarăşii. Nu erau vinovaţi de faptul că-n ultimele zile scăzuse productivitatea muncii. Jumătate din ei umblau fără cizme, iar noaptea nici nu se putea dormi de frig. Vorbele lui Verner sunau parcă a bătaie de joc. Kruglov îl iubea pe Verner, pentru voinţa şi limpezimea gîndurilor sale ; sub starea lui de nervi, ghicea însă neliniştea şi oboseala.

Verner spuse :

— Îndată ce vom pune în funcţiune fabrica de cherestea, vom începe să construim casele. Mai este pînă-n toamnă. Ştiu cu ce am de făcut şi zadarnic vă daţi în lături, cînd obligaţia voastră este să educaţi masele.

— Obligaţia noastră este să ne interesăm de tot, iar dacă lucrezi prost, să te criticăm şi să-ţi cerem să-ţi îmbunătăţeşti munca — l-o tăie scurt Morozov. Aşa încît, să mă ierţi, dar te rog să dai la întrebarea mea răspunsul pe care îl cerem.

Atunci prinse a vorbi Granatov :

— Să nu pierdem din vedere perspectiva istorică. Desigur, umezeala şi meiul sînt foarte rele. S-ar putea chiar să apară bolile şi să avem jertfe. Ni-i destul de greu. Sînt oamenii noştri, tinerii noştri. Însă vreau să vă întreb — vorbea foarte încet, cu o faţă mîhnită şi crispată — vreau să vă întreb : oare se poate transforma viaţa fără nici un fel de pierderi ? Noi avem datoria să construim într-un termen legendar de scurt şi se cuvine să nu ne lipsească bărbăţia de-a ne spune nouă înşine : Da, vor fi jertfe ! Da, acest oraş se va înălţa pe oseminte... Sînt gata să-mi pun oasele la temelia acestui oraş !

Verner îşi plecă fruntea. Kruglov îi vedea suferinţa întipărită pe faţă. El însuşi suferea. Nu ştia cine are dreptate. Dar cuvintele lui Granatov avuseră asupra lui un efect puternic. „Ce bine că n-am luat cuvîntul ; m-aş fi făcut de ruşine. Ar fi fost o laşitate să spun ceea ce gîndeam..." — se mustră singur. Da, dacă-i nevoie, pentru binele ţării, se poate şi trebuie să-ţi dai şi viaţa. Granatov se arăta gata s-o facă. Dar el ? Kruglov ştia bine că şi el e gata să-şi sacrifice viaţa. Gîndul la Dina îl umplu însă de o adîncă tristeţe. Cît de puţin trăise, cît de puţin iubise... Se gîndea la scorbutul lui Paşka Matveev, la tusea chinuitoare, a Klavei şi la sforţările pe care le făcea ca să-şi mai dezmorţească tovarăşii cu felurite istorii ; apoi reflectă la lipsa de griji pe care o poţi avea la optsprezece ani, aşa cum se întîmpla cu Petea Golubenko...

Granatov continuă :

— Comitetul de partid trebuie să priceapă că principalul sînt vapoarele, vapoarele şi nu oamenii. Nouă ne revine sarcina de-a face orice jertfă, pentru a construi în cel mai scurt timp o uzină.

Morozov îl întrerupse grosolan şi aproape duşmănos :

— „Oseminte, jertfe" !... Prostii ! Cine are nevoie de toate astea ? Dezvoltăm aici nişte teorii, şi încă dăunătoare, în timp ce ar trebui să organizăm aprovizionarea, să zidim un spital, să aducem un medic şi să facem rost de cizme. Partidul nu ne va da voie niciodată să răspîndim aici teorii de felul ăstora. Cui dracu' i-a trăsnit prin cap să pună astfel problema ? Vapoare sau oameni ? Asta-i alarmism, nicidecum politică ! Care-i problema cea adevărată ? Ce vă împiedică ? Aveţi în jurul vostru

păduri şi nu puteţi construi nişte case ? Oare în ţară nu se găsesc alte alimente decît mei ? Nu sînt medici ? Iată lucrul care trebuie discutat ! Iar voi vorbiţi despre oseminte !

Era mînios şi vulgar. Lui Granatov i se crispă faţa. Spuse cu răceală, fără să-l privească :

— Tovarăşul Morozov ştie prea bine că Verner şi cu mine facem totul ca să îmbunătăţim aprovizionarea. Bombardăm necontenit Habarovskul cu telegrame. Am trimis şi curieri. Peste cîteva zile am să mă duc eu personal acolo. Trebuie să ţinem însă seama şi de fapte. Şi trebuie să mai pricepem că vapoarele ne sînt cu orice preţ necesare. Iată ce aşteaptă ţara de la noi, iată după ce va fi judecată munca noastră.

Încordat, Kruglov cîntărea : cine o fi avînd dreptate ? Doar şi Morozov îi prevenise : vă aşteaptă greutăţi mari. Nu va fi uşor. Dar parcă asta înseamnă să construieşti, chiar călcînd peste cadavre ? Nu ! „Oamenii sînt mai preţioşi decît aurul..."

— Nu ! strigă el înlăturîndu-şi îndoielile care-l chinuiseră. Granatov n-are dreptate !

— Hei ! făcu nemulţumit Verner. Dar cine are ?

Ochii lui Morozov se înseninară.

— Mă gîndesc la tovarăşii mei — spuse Kruglov. Ei sînt izvorul de aur al ţinutului. Oamenii sînt mai de preţ decît aurul, nu-i aşa ? Fără oameni, vaporul este un lucru mort. Şi nu vom face nimic dacă va lipsi grija faţă de oameni. Nu vorbesc despre mine — urmă el emoţionat, sub privirea întunecată a lui Granatov, care-l studia — căci eu sînt gata la orice. Dar tinerii sînt bolnavi, tuşesc. Randamentul... Oare e într-adevăr imposibil să construim provizoriu nişte barăci ? Sau măcar nişte bordeie de pămînt ? Şi ce-i cu bătaia asta de joc în administraţia voastră ? Oare nu ni se pot trimite cartofi, carne, ceapă ?

Cînd începuse să vorbească, îşi pierduse pentru o clipă stăpînirea de sine. Simţea însă în spate răsuflarea fierbinte a prietenilor săi, toţi tineri, toţi însetaţi de viaţă, de luptă, plini de speranţă în viitorul lor.

— Mei la prînz şi mei seara ! Oare asta e hrană pentru nişte oameni care muncesc în pădure din zori pînă-n noapte ?

Oamenii umblă cu degetele afară, fără pingele. Jumătate din ei n-au nici măcar saltele, dorm pe scînduri.

Morozov îl întrerupse cu o mişcare a mîinii :

— E clar, tovarăşi, nu ? Aşa vorbeşte Kruglov, unul din cei mai stoici comsomolişti. De va fi nevoie, vor şti să şi moară. Dar acum, nici vorbă nu poate să fie de sacrificii. Tovarăşe Verner, te rog să ne spui ce măsuri ai de gînd să iei pentru îndreptarea situaţiei.

Kruglov îşi acoperi faţa cu mîinile. Îi era ruşine. Ce se petrecuse cu el ? Cum de începuse deodată să-şi dea drumul la gură ? Tocmai el care izbutise să-şi convingă tovarăşii că şi meiul este un aliment minunat, că şi dormitul în frig e necesar pentru călirea organismului.

— Nu văd nici un motiv de neînţelegere — spuse Verner, cu glasul tăios. Greşit a prezentat Morozov problema, ca şi cînd noi n-am vrea să avem grijă de oameni... Trebuie însă avute în vedere condiţiile de aci: un şantier în taiga, departe de calea ferată şi de centrele de aprovizionare. Kruglov, pare-se, a uitat acest lucru...

— Lasă asta ! îl întrerupse din nou, cu grosolănie, Morozov. Chestiunea se pune aşa : să construim vapoare păstrîndu-ne oamenii. Nu poate fi vorba de nici o alternativă. Acuma continuă.

Comitetul de partid hotărî : să-l trimită imediat pe Granatov în delegaţie, ca să asigure aprovizionarea şantierului pe timp de iarnă ; să se convoace o adunare în care să li se lămurească oamenilor greutăţile ; să înceapă ridicarea unor locuinţe provizorii; să se aducă medici, un frizer, cizmari ; să se cumpere încălţăminte, îmbrăcăminte şi saltele.

De la şedinţă, Kruglov plecă în prada unei vii tulburări. Dacă ar fi trecut prin cîte a trecut Granatov, desigur că nu s-ar fi lăsat învins de laşitate, de desperare. Meiul şi umezeala, astea nu sînt cine ştie ce mari nenorociri !

— Nu umbla cu nasul în pămînt, c-ai avut dreptate — îl încurajă Morozov.

Dar Kruglov nu era convins. Se chinuia, muşcat de îndoieli, negăsindu-şi astîmpăr pe scîndurile goale din cortul plin de umezeală, sub vaierul vîntului care vuia peste taiga.

Dimineaţa, comsomoliştii fură trimişi să înceapă ridicarea locuinţelor. Pereţii împletiţi din nuiele se lipeau cu lut. Făceau uşi şi ferestre, puneau acoperişuri. Clădeau la repezeală sobiţe simple din pietre.

— O să fie cald ca-n baie ! îi asigura pe toţi Sioma Altşuler, care scornise pentru locuinţe zeci de inovaţii simple, însă foarte folositoare. Bineînţeles, astea nu-s încă palate, dar nimic nu se face dintr-o dată. Ţineţi bine minte ce vă spun : o să locuim şi în palate cu încălzire centrală şi cu lămpi de cristal ! Şi atunci ne vom aduce aminte cu duioşie de aceste biete bordeie. Ţineţi minte cuvintele mele !

CAPITOLUL XXIV

Lîngă focul din tabără era mare veselie. Se părea că toţi se vorbiseră să nu mai ia în seamă răul. Cîntau cu drag tot felul de cîntece, rideau la orice glumă. Numai Andrei Kruglov sta culcat, cu obrazul îngropat în mîini, părînd că doarme ori că visează la cine ştie ce.

Epifanov era mulţumit, fericit chiar. Îi plăcea viaţa asta aspră, nomadă, în mijlocul acestei mulţimi de oameni noi, necunoscuţi. Şi îşi formulă satisfacţia în chipul următor :

— Uite, lasă-l pe om singur-singurel în taiga, şi ai să vezi că se prăpădeşte. Dar nu piere de boală sau de foame, ci de tristeţe, de plictiseală... Aşa cum sîntem noi însă, cu toţii laolaltă, e tare bine. Aş vrea ca întreaga viaţă să construiesc. Mai întîi aici, pe urmă să mă mut într-alt loc, apoi iar în altul, şi aşa mai departe. Nu toate locurile au fost desţelenite, mai sînt multe întinderi pustii. Iar în urma mea se vor înşira oraşe, poduri, uzine, căi ferate...

— Află atunci că eu nu ţi-aş putea fi tovarăş de drum ! bombăni Besonov. În ce mă priveşte, nici nu mă gîndesc să mă mişc de-aici ! Ce fel de treabă ar fi asta ? Noi să construim totul, iar alţii să vină la de-a gata ? Eu aici rămîn. La uzină. Zidar ca mine nu se află pe toate drumurile. Iar de n-or mai avea nevoie de zidari, mă apuc de altă meserie. Oho ! În doi

timpi şi trei mişcări învăţ orice... Zări însă tocmai atunci ochii zîmbăreţi ai Katiei şi sfîrşi cu mai puţină convingere : Uite, de pildă, îmi place foarte mult sudura. Poate că m-aş face sudor.

Katia însă îl înfruntă cu prietenească vioiciune :

— De ce tocmai sudor ? Dacă vrei să rămîi aici, fă-te montor ! Să montezi vasele. Piesă cu piesă... Pînă ce le vei vedea ieşite gata, curate, vopsite proaspăt... Alţii visează ţărmuri de granit, palate. Mie însă nu-mi trebuie nimic din toate astea ; aş dori numai să văd primul vapor plutind !

Valka Besonov se arătă îndată de acord cu ea :

— Sigur, şi montor e bine să fii.

Şi amîndoi se iscodiră cu privirile.

Vorbi apoi Klava. Suferea mult de frig, tuşea şi sta tăcută lîngă foc, înfăşurată într-un şal călduros. Cînd, deodată, începu să vorbească, dar aşa, de parcă ar fi grăit numai către un prieten drag : :

— Dacă te-ai întreba, de pildă : care-i lucrul cel mai minunat din lume ?... După mine, ar fi visul... Cînd visezi, totul îţi pare bun, nu vezi ce e rău şi poţi îndura orice. De aceea noi nu capitulăm atunci cînd ne e greu... Numai un mic-burghez se poate tîngui. De altfel, mic-burghezul de aceea este mic-burghez, fiindcă nu ştie să viseze...

Începu să tuşească, se înveli mai bine în şal şi continuă :

— Cîteodată visez că vom ridica un oraş mare. Şi ce viaţă va începe acolo ! Va fi un oraş nou, un oraş socialist. Toţi comsomoliştii... iar mic-burghezii ce-ar avea să caute aici ? Nici nu le vom da drumul.

— Prostii ! o întrerupse Tonia. Astea-s prostii !

— Atunci nu asculta ! îi răspunse scurt Klava.

— Astea-s prostii ! repetă Tonia, cu un aer de superioritate. Tu stai şi visezi, în loc să te uiţi în jurul tău. Crezi că printre noi sînt puţini mic-burghezi ? Crezi că poţi preface omul numai într-un an de zile ? Păi peste un an de zile aici va fi un oraş şi vor năvăli tot soiul de oameni, chiar şi mic-burghezi ! Ai să-i vezi venind cu samovare şi cu toate boarfele lor.

— Eu visez să le pot face cunoştinţă — se amestecă în vorbă Serghei Goliţin.

— Ce ? îl întrebă Tonia, care nu înţelesese bine.

— Visez să le pot face cunoştinţă, să beau ceai din samovar.

— Ia uitaţi-vă la el — bodogăni Tonia încruntîndu-se dispreţuitoare.

Nu-l putea suferi pe Serghei, dar nici el pe ea.

Ehei, Tonia, tu încă mai ai caş la gură ! ripostă Serghei făcîndu-le băieţilor cu ochiul. Dar nu trebuie să-ţi faci inimă rea din pricina asta. Cînd ai să mai creşti, o să renunţi singură la stîngism, şi atunci o să bem împreună cîte un ceai.

Cu ochi scînteietori, Lilka fredonă prima strofă a cunoscutului cîntec :

Lîngă samovar, eu şi Tonia mea...

— Du-te dracului ! se înfurie Tonia. Ce glume tîmpite !

Andrei Kruglov se ridică în capul oaselor ; abia atunci îşi dădură ceilalţi seama că nu dormea. Faţa-i era limpede, îngîndurată, iar ochii trişti.

— Nu vă mai certaţi — îi rugă el. Klava vă vorbea tocmai despre vis. Cel mai însemnat lucru în viaţa omului. spunea ea, este visul. Cum se poate să spui una ca asta, Klava ? Înseamnă oare că timpul de faţă, prezentul, e rău şi că numai visul aduce binele ?

Klava se zăpăci, se făcu roşie la faţă şi-i veni să plîngă ; de obicei, ori de cîte ori Kruglov i se adresa, se simţea neînsemnată, mică, prostuţă. Oare nu chiar de aceea îi şi dădea el aşa de puţină atenţie ? Iar acum cînd se apucase şi ea să-şi mărturisească gîndurile în prezenţa lui, bineînţeles că n-a avut dreptate.

— După mine, cel mai minunat lucru este prietenia. Toţi cei de aici venim din locuri diferite. Toţi ne-am părăsit casele şi pe cei dragi nouă. Unora dintre noi ne e greu. Cu toate astea sîntem toţi veseli şi fericiţi. De ce ? Tocmai pentru că fiecare dintre noi simte alături umărul tovarăşului său, tocmai fiindcă pe toţi ne uneşte puternica noastră prietenie comsomolistă. Despre acest lucru vorbea Epifanov : singur — te prăpădeşti, împreună — toate încep să fie bune.

— Da, da — întări Epifanov. Noi, scafandrii, nici nu putem trăi fără prietenie. Umbli pe sub apă, iar de sus mașinistul îți pompează aer. Într-o astfel de meserie, e prea puțin să-ți îndeplinești numai sarcinile tale ; ai nevoie și de suflet, trebuie să simți : mașinistul trebuie să-l simtă pe scafandru, să-i simtă răsuflarea, iar cînd știi că deasupra veghează un prieten, atunci nici nu te mai temi de nimic. Ești încredințat că n-o să-ți dea nici prea puțin, nici prea mult aer, ci exact atît cît îți trebuie. La fel și aici unde sîntem acum : ce te-ai face fără prietenie ? Nu prea știu eu să mă exprim, dar prietenia o simt puternic de tot...

Sioma Altșuler îi înțelese gîndul. Se sculă în picioare, de parcă ceea ce se pregătea să le spună ar fi cerut neapărat o atitudine solemnă. Își dădu pe spate părul cîrlionțat și începu :

— Nu știi să vorbești, e drept, dar gîndești bine ; eu, fiindcă știu să mă exprim mai bine, voi vorbi în locul tău. Prietenia ! Da, într-adevăr, cuvîntul acesta exprimă cel mai frumos simțămînt de pe lume ! Ce bucurie mai e bucuria dacă n-ai un prieten cu care s-o împărtășești ? Și nici nenorocirea nu-l poate distruge pe om dacă are un prieten care să-i spună cînd trebuie : „Hei, nu te lăsa doborît, privește lucrurile în față, cu mai mult curaj, cu voie bună !..." Burghezia poate să se lipsească de prietenie. Ea are nevoie de bani, iar atunci cînd împarți banii, cu cît sînt mai puțini oamenii cu care-i împarți, cu atît îți pare mai bine. Însă eu vreau să vă întreb : Care proletar a lucrat vreodată singur ? Oare am fi putut noi construi în Rusia socialismul dacă n-ar fi existat măreața prietenie a popoarelor, apoi prietenia dintre muncitori și țărani și prietenia fiecăruia dintre noi față de colectivul său ?

Klava începu din nou să tușească. Sioma îi aruncă o privire îngrijorată. Apoi își scoase paltonul și acoperi cu el umerii fetei, curmînd cu un gest aspru, aproape măreț, rîsetele izbucnite ici și colo :

— Cine rîde ? Și de ce ? Se află oare printre noi vreun netrebnic care să nu prițeapă acest imbold sufletesc care te face să-i dai prietenului nu numai paltonul, dar și cămașa de pe tine ? Uitați-vă. Iată-l pe cel mai bun și mai neprețuit prieten al meu : Ghenadi Kaliujnîi. (Ghenka se făcu mic de fîstî-

ceală : era mîndru de elocinţa lui Sioma, dar totuşi se şi jena puţin). De acest Ghenadi Kaliujnîi numai moartea mă poate despărţi. Eram un strungar bun, inventator, mîndria uzinei mele, dar atunci cînd Kaliujnîi a venit să-mi spună că e trimis în Orientul Îndepărtat, la o distanţă de zece mii de kilometri de Odesa, Altşuler i-a răspuns : „Ei şi ? Vom pleca împreună şi aş vrea să văd cine ar putea să mă oprească !" Asta-i prietenie ! Deci, trăiască prietenia ! Trăiască prietenia lui Ghenka Kaliujnîi cu Sioma Altşuler şi prietenia noastră, a tuturor membrilor măreţului Comsomol !

Printre veselele strigăte de aprobare se azui glasul sceptic al lui Serghei Goliţîn :

– Şi prietenia lui Sioma cu Klava Melnikova...

Sioma se aplecă spre vatră şi-şi ascunse faţa prefăcîndu-se că vrea să pună lemne pe foc.

După cuvîntarea ţinută, el îşi recăpătase buna dispoziţie. Ar fi dorit să spună fiecăruia ceva important şi plin de miez. Grişa Isakov, care privea în jur posomorît, se trezi şi el deodată că vorbeşte, aproape fără să-şi dea seama nici el, cu o voce profundă de bas :

– Măi băieţi, am scris nişte versuri. Vreţi să vi le recit ? Toţi îl susţinură :

– Desigur, recită-le !

Atunci Grişa se apropie de locul de unde cu cîteva clipe mai înainte vorbise Sioma, tuşi, aşteptă să se facă linişte şi începu să declame rar, cîntat, rotunjind cu dragoste fiecare cuvînt :

Sălbatica furtună răzvrătită
Năvală dă în codrul de stejari,
Smulgînd în cale arbori seculari...
Şi geme trist taigaua despletită !
Icnesc stejari bătrîni sub vijelie
Şi cad răpuşi trosnind din rădăcină.
Ţîşnesc curate lacrimi de răşină
Din zdrumicata scoarţă cenuşie.
Sub plesnele stihiei, cruntă, oarbă,
Taigaua se-ncovoaie ca o roabă.
Dar înarmat cu joagăr şi secure

Strig vîntului: „Hai să te-ntreci cu mine!
Şi să vedem care din doi, mai bine,
Va secera fantastica pădure!"
Izbeşte barda, vîjîie securea
Şi ferăstrăul zbîrnîie cu spor;
Acolo unde fremăta pădurea,
Se-nchină-nvins al codrului popor.
Oraşe noi zidi-vom şi palate,
Pe-ntinderea taigalei cucerite,
Kremlinuri mari, cu turle aurite,
Cu-alei, statui şi parcuri minunate.
Şi pe poteca-neagră de-altădată,
Voi trece-ades c-o fetişcană, una
Ce nu se teme de-ar urla furtuna,
La pieptul meu ştiindu-se-apărată.

Bătură toţi din palme pe întrecute. Numai Sonia uită să aplaude: ea ştia despre ce fată este vorba în poezie şi inima i se opri de fericire.

După ce aplaudă împreună cu toţi ceilalţi, Tonia spuse:

— Totuşi, Grişa, ai cam greşit măsura. Unde se vede în poezia ta Comsomolul? Ce-i tot dai într-una cu eu şi eu? Asta se cheamă individualism. Şi de ce oare ar căuta fata apărare la tine?

Katia Stavrova o susţinu şi ea:

— Fetele ştiu să cucerească taigaua tot atît de bine ca şi tine! Brigada mea dă o sută cincizeci la sută peste normă, iar a ta numai o sută treizeci şi şapte.

Grişa Isakov tăcea supărat. Băieţilor le era milă de el, însă nu ştiau cum să-i ia apărarea. Oh, şi fetele astea!...

Tocmai atunci se amestecă şi Klava:

— Fetelor, păi astea sînt versuri! Imagini! Şi eu cînd privesc taigaua, mă gîndesc: este a mea, eu o cuceresc, deşi de fapt nu-i a mea. Este a noastră. Grişa a spus pentru noi toţi: o voi cuceri! Adică o vom cuceri!

— De unde scoţi tu: vom cuceri taigaua, cînd Grişa spune precis că vrea să te cucerească pe tine — observă Tonia, cu răutate.

— N-ai priceput nimic... Aşa e poezia!

Buna dispoziție dispăruse totuși. Kruglov se întinse din nou ascunzîndu-și fața. Klava se uita la el, oftînd : oare ce-i lipsea băiatului ăsta ? De ce stătea mereu atît de îngîndurat ? Cîte zile au trecut din noaptea aceea furtunoasă cînd a crezut în fericire ?... Numai că de atunci se îndepărta tot mai mult de ea și n-a mai privit-o niciodată ca atunci, sub șiroaiele de apă, în întunericul luminat de fulgere.

Sloma îi făcu un semn din ochi Lilkăi, iar aceasta începu să cînte cu vocea ei groasă și răsunătoare :

Vuia furtuna, ploaia ropotea...

Sonia se ridică încetișor, aduse cîteva vreascuri și plecă iarăși să mai aducă un braț. Peste taiga se lăsase întunericul, un întuneric înfricoșător. Din întunecime se revărsa un frig de moarte, un frig pătrunzător, adus de vînt. Iată-l însă, alături de ea, pe Grișa, și fără multe vorbe, uitînd de frig, căzură unul în brațele celuilalt. Se sărutară, strînși îmbrățișați. Vîntul trecea peste fețele lor, parcă fără să-i atingă, șușotind încetișor, ca și cînd ar fi ținut isonul cîntecului din preajma focului.

— Înțelegi — spuse Grișa — ceea ce am scris nu este de loc individualism. Este o deplină înțelegere a vieții. Oare n-aș putea vorbi și în numele nostru, al tuturora ?

Deși nu-l pricepea în întregime, Sonia răspunse :

— Bineînțeles ! Versurile tale sînt atît de minunate !

Lui îi făcea plăcere s-o audă vorbind astfel, fiindcă și el era de aceeași părere. Dar cuvintele lui spuneau cu totul altceva :

— Da' de unde... astea nu sînt încă versuri adevărate. Într-o zi însă voi scrie versuri într-adevăr minunate. Da, Sonia, voi scrie adevărate versuri ! Crede-mă... Cîteodată simt nevoia unui sprijin. Mă gîndesc uneori : orice poet, atunci cînd scrie, crede că este genial. Dar cît de puține genii sînt ! De-a lungul întregii istorii a omenirii, numai cîteva ! Să fii o mediocritate ? La ce bun ? Face oare să te chinuiești pentru atîta lucru ?

Ea-i răspunse tocmai ceea ce trebuia să-i răspundă :

— Nu, Grișa, eu cred în tine...

Cît de recunoscător îi era ! Nu pentru cuvintele rostite în clipa aceea, ci pentru însuși faptul că Sonia exista...

Şi ea se simţea nespus de bine. Sub cerul adînc boltit deasupra lor, ramurile copacilor fremătau într-o duioasă legănare, încît părea că şi cerul se clatină într-o dulce beţie.

— Uite, am impresia că despre clipele pe care le trăim acum trebuie să scriu un poem, dar unul în care fiecare strofă să răscolească, să ardă. Ca un tablou zugrăvit cu atîta măiestrie, încît să ţi se oprească răsuflarea privindu-l, ca o simfonie pentru o orchestră uriaşă, care să zguduie, să cutremure, să te ameţească, aşa aş vrea să fie şi poemul meu. Încep cîteodată să-l scriu, dar simt atunci că nu găsesc cuvintele. Şi nu ştiu să pictez... nici notele muzicale nu le cunosc.

Auzindu-l vorbind astfel, fata îi mîngîie obrajii, apoi spuse :

— Viaţa este atît de necuprinsă ! Cîte mai avem de făcut ! Şi de învăţat !

Înţelegea atît de bine totul ! Şi se pricepea de minune să-i călăuzească gîndurile, cu vorbe dintre cele mai simple şi mai calde.

— Sonia, ne vom înţeleg noi oare întotdeauna ca acum ? o întrebă Grişa.

Fata se grăbi să răspundă :

— Da !

Şi, ca să simtă mai puternică şi mai intensă întreaga fericire, închise ochii.

Se înapoiau păşind agale. De lîngă foc, ajunse pînă la ei glasul solemn al lui Sioma :

— Versurile ? Da ! Izvorăsc din suflet atunci cînd îl năpădeşte tristeţea, cînd tresaltă de bucurie ori cînd vrea, cînd tinde să păşească înainte. Versurile sînt cîntecul sufletului. Şi dacă sufletul tău, Tonia, nu cîntă, nu te mai lega de versurile altora, te implor, fiindcă, uite, vezi şi tu singură, doar un cîntec am cîntat şi sîntem mai veseli. Am ascultat versurile şi fiecare dintre noi s-a simţit un erou. Iar dacă tu eşti un erou şi fiecare comsomolistă a noastră este o eroină crezi oare că ţi-ai pierdut gingăşia ? Care fată nu s-ar simţi bine să se ştie alături de un prieten, gata la nevoie s-o apere ? Crezi tu că acest simţămînt nu le aduce bucurie în suflet ?

Ieşind repede din întuneric, întîmpinat de glumele şi aluziile celorlalţi, Grişa le vesti cu glas răsunător :

— Copii, prieteni ! Daţi-mi voie să vă prezint pe logodnica mea. Dragii mei, binecuvîntaţi-ne în felul nostru comsomolist !

Logodnica se fîstîci de tot în larma şi chiotele celor de faţă. Care mai de care se grăbea să-i îmbrăţişeze, să-i bată prietenește pe spate ; ba chiar, luată pe sus, Sonia începu să simtă că se învîrteşte pămîntul cu ea, încît Grişa trebui să-i sară în ajutor, ca s-o scape din mîinile entuziastelor prietene. Şi chiar acolo, pe loc, hotărîră cu toţii că tinerilor căsătoriţi trebuie să li se construiască o casă aparte, mai bună decît toate.

Kruglov începu să vorbească :

— V-am pomenit adineauri despre prietenie. Iată un exemplu concludent de adevărată prietenie. Vedeţi, fericirea celor doi tovarăşi ai noştri este fericirea noastră a tuturor. Mi-e ruşine însă, tovarăşi, că pînă acum v-am ascuns suferinţa mea... şi nu trebuia s-o fac...

Se sperie el singur de ceea ce spusese. Dar nu mai putea să dea înapoi. Şi totuşi, cît de greu îi venea să vorbească.

— Hai spune, vorbeşte, Andriuşa ! rosti cu înfrigurare Klava.

Privi la ea şi într-o clipită înţelese totul. Era însă prea copleşit de emoţie ca să înfrunte taina abia limpezită :

— Da, am să vă spun... Să vedeţi, prieteni... la mine, în Rostov... în sfîrşit, am şi eu o logodnică... Şi aş vrea să o aduc aici... dacă, bine înţeles, sînteţi de acord.

— Dacă am înţeles bine — tună Kaliujnîi — înseamnă că s-a mai făcut o cerere pentru casă. Avem, pînă acum, două perechi de tineri căsătoriţi. Să ne trăiască !

Sioma Altşuler ţinu o scurtă şi adînc simţită cuvîntare :

— Credeţi că astea-s fleacuri ? S-au căsătorit, gata, şi cu asta basta ? Nu, prieteni ! Aici, pe locul unde se va înălţa noul oraş, se naşte o viaţă nouă. Îmi pare rău că n-avem vin, dar să ne închipuim că am avea. Voi ridica deci paharul pentru familia comsomolistă, pentru viitorul nostru, pentru noul fel de viaţă al oraşului comsomolist.

Şi el ridică mîna în care îşi închipuia că ţine paharul.

În felul acesta, seara aceea obişnuită se prefăcu într-o seară solemnă ; iar cînd, tîrziu de tot, se despărţiră ducîndu-se

fiecare la cortul lui, niciunul dintre ei nu mai simţi umezeala rece a aşternuturilor.

Lîngă foc rămase numai Klava. Nu se mişcă nici cînd Sioma se aşeză încet lîngă ea. Poate că nici nu băgase de seamă că era acolo.

— Hm... ce-i cu tine, Klava ? o iscodi Sioma atingîndu-i mîna. Ea i-o întinse docilă şi deodată izbucni în lacrimi.

Sioma înţelese.

— Dragostea trece, Klava, însă prietenia rămîne — spuse el ştergîndu-i obrajii umezi, cu marginea şalului ei de lînă.

Klava oftă şi zîmbi cu un aer vinovat :

— Te rog... să nu crezi că... bolborosi ea.

— Nu, Klava, nu cred nimic. Ştiu numai că eşti o fată plină de voinţă şi că n-ai să plîngi. Sau dacă musai simţi nevoia să plîngi puţin, atunci dă-i drumul chiar acum. Voi fi alături de tine să-ţi şterg lacrimile, şi poate că aşa îţi va fi mai uşor...

Fata însă nu mai plîngea.

Sioma o însoţi pînă la cortul fetelor, iar la despărţire, strîngîndu-i mîna, îi spune :

— Klava, ai în faţa ta un prieten... un prieten care... De astă dată, arta de a vorbi îl părăsise : Eh, nu-i vorba de cuvinte ! Înţelegi...

Dădu din mînă şi o porni repede prin tabără, poticnindu-se mereu în beznă.

CAPITOLUL XXV

Comsomoliştii rostogoleau buştenii pregătiţi încă de astă iarnă pe malul rîului Silinka. Stive înalte se ridicau de-a lungul malului, unul după altul se prăvăleau trunchiurile. Tinerii trebuiau să se ferească în lături cu multă dibăcie, ca să nu-i prindă buştenii, să nu-i lovească ori să le strivească degetele.

Serghei Goliţîn nu se simţea în apele lui. Era supărat că Ghenka Kaliujnîi fusese numit şef de brigadă, în timp ce el, care avea mai multă pricepere şi antrenament, nu. Bodogănind în sinea lui, îşi găsi un loc mai în josul rîului şi, dintr-o stivă

de acolo, împingea cu cangea butucii ce se opreau lîngă mal ori se împotmoleau în nămol. Ceva mai jos, abia zărindu-se printre copaci, lucra Sioma Altşuler.

Mai sus vuiau butucii prăvăliţi în apă, tuna glasul de bas al lui Kaliujnîi şi se auzeau îndemnurile ritmice : „Heei... rup !" ale lui Paşka Matveev.

Serghei era înciudat de purtarea lui Paşka. Bolnav, cu pete de scorbut pe picioare, se vîra totuşi unde munca era mai grea şi mînca meiul cu poftă, afirmînd sus şi tare că e foarte gustos ! „Tot să mănînci şi o sută de ani aşa mîncare !" I se dăduse voie să plece să se trateze, dar el se încăpăţîna să se vîre numai acolo unde erau muncile cele mai grele : „Cui pe cui se scoate, răul numai prin rău se vindecă" — spunea el, iar apoi, năduşit de-i ieşeau aburi din trup, cu gălbejeala aceea bolnăvicioasă pe chipul umflat, spunea nepăsător şi ironic : „Eh, n-a murit încă Ucraina...". •

Ziua era posomorîtă. Pe la amiază însă, soarele destrămă perdeaua de nori şi îşi revărsă larg lumina. Apa rîului începu să sclipească, străvezie pînă-n fund, buştenii păreau ca de aur, iar Sioma Altşuler, înarmat cu cangea, semăna c-un pitic năzdrăvan din basme, ţinînd în mînă toiagul fermecat.

Deodată piticul scăpă cangea şi, lopătînd aerul cu braţele, se repezi în jos, de-a lungul malului, spre Serghei. Pulpanele hainei groase ii fluturau ca nişte aripi ; cu mîinile ridicate caraghios deasupra capului, sărea peste gropi, peste buşteni şi cioturi şi striga ceva cu deznădejde. Serghei crezu că e vorba de un tigru ! Tigrii încă le mai tulburau închipuirea. Nimeni nu voia să creadă că nu mai există tigri prin părţile acelea. Serghei şi vedea jucîndu-i în faţă ochii galbeni şi mari ai fiarei flămînde. „Să fugă ? Să sară în apă ?..." pregătit de orice, strînse cu putere cangea.

Dar nu văzu apărînd nici un fel de tigru.

— Ghenadi, Ghenadi ! răcnea Sioma. Şi trecu în goană prin dreptul lui Serghei, fără să-i arunce măcar o privire. Serghei fugi pe urmele lui.

Lîngă stive se întîmplase ceva. Comsomoliştii se strînseseră grămadă pe mal. Erau mulţi, dar nu se auzea o vorbă.

Sioma amuţi şi el. Şi, repezindu-se în mijlocul celor strînşi, dîndu-i la o parte cu o putere neaşteptată şi agăţîndu-se

de umerii tinerilor, căută cu febrilitate faţa cuiva. Îl văzu în sfîrşit pe Kaliujnîi, care trăgea la un butuc.

— Trăieşti ! exclamă Sioma cuprinzîndu-i gîtul, şi, întorcîndu-se spre Serghei, începu să urle de fericire : Trăieşte !...

Dar chiar în clipa aceea amuţi.

Sub stiva de bîrne prăbuşite se vedea zăcînd, ca o pată neagră, un trup de om. I se vedeau numai picioarele îndoite, încălţate într-o pereche de ghete rupte.

— Paşka ! strigă uluit Serghei.

Dînd la rîndul lui lumea la o parte, începu să arunce cu o pornire de-a dreptul sălbatică bîrnele prăbuşite.

Paşka zăcea cu faţa îngropată în palme. De sub mîini i se prelingea un şuvoi gros de sînge.

Cu degetele tremurînde, Sioma Altşuler îi întinse lui Serghei o batistă udă. Goliţîn şterse fruntea şi obrazul lui Paşka, mînjite de sînge. Sîngele abia se mai prelingea. Lui Serghei i se păru că pleoapele încep să tremure. I le udă cu apă şi-l strigă :

— Paşka... Paşenka !...

Dar Paşka Matveev nu răspunse.

Îl ridicară aşezîndu-l pe haina-i impermeabilă, ca pe o brancardă, şi-l duseră spre taiga. Serghei păşea în urmă, sprijinind cu braţul capul neînsufleţit al prietenului cu părul năclăit de sînge.

Pe la mijlocul drumului, Paşka îşi veni în fire. Privi în jurul lui cu ochi tulburi, se bucură cînd îl văzu pe Serghei şi rosti cu un glas stins, însă limpede :

— Danilo n-a murit, doar o bîrnă l-a strivit [1].

Apoi îşi pierdu din nou cunoştinţa.

Cînd sosiră cu el în tabără, presimţirea deveni siguranţă : îl aştepta moartea. Dar niciunul din ei nu voia să creadă. Chiar în seara aceea urma să sosească vaporul cu care venea medicul. Pe mal, lîngă debarcader, făceau de gardă comsomoliştii, ca să-l aducă pe doctor cît mai iute la căpătîiul lui Paşka. „Poate totuşi se va întîmpla imposibilul !“

[1] O veche zicătoare ucraineană : „Danilo n-a murit, doar de boală s-a sfîrşit“. (n.t.)

Paşka zăcea pe un maldăr de haine şi plăpumi. Mut şi fără lacrimi, Serghei veghea lîngă el.

Numai cînd se întunecă, Serghei pipăi degetele crispate ale prietenului, îşi trase mîna şi chemă fetele. Ele spălară mortul şi-l aşezară pe un catafalc improvizat, acoperindu-i obrazul.

Vaporul sosi fără medic, dar medicul tot n-ar mai fi fost de nici un folos.

Făcură cu rîndul de gardă toată noaptea, cîte patru, lîngă trupul neînsufleţit. Serghei nu închise ochii şi nu vorbi cu nimeni. Pierduse noţiunea timpului, a somnului, a oamenilor, a tot ce-l înconjura. Îi stăruia în minte chipul prietenului răpus, i se părea că-i aude glasul, îi răsunau în urechi, înfiorîndu-l, expresiile pline de duh, şi tot mai adînc înţeles dădea prieteniei, prea tîrziu preţuite, şi morţii lui stupide.

Dimineaţa îl îngropară pe un dîmb, deasupra Amurului, şi-i acoperiră mormîntul cu muşchi şi crengi. Cîntară *„Căzut-aţi jertfă"*. Vîntul de pe Amur împrăştia ţărîna de pe lopeţi şi scutura cu pocnet drapelele, mai să le smulgă din prăjinile lor.

Timka Grebeni ţinu un discurs :

— Dormi, tovarăşe drag ! Vom înfăptui noi treaba începută de tine !

Serghei stătea singur, mai la o parte, privind încruntat înainte. Îl chinuia o imagine, care nu se mai dezlipea de el : picioarele acelea îndoite, încălţate într-o pereche de ghete sparte. „Dormi, tovarăşe drag !"... Ce fel de somn mai este şi ăsta ? Doar nu există dumnezeu, nu există lumea cealaltă şi Paşka va putrezi în pămînt... La naiba !

Vorbi apoi Andrei Kruglov :

— Am venit aici să îngenunchem taigaua, să o supunem voinţei bolşevice. Şi o vom face ! Să strîngem rîndurile aici, lîngă mormîntul tovarăşului nostru comsomolist căzut la postul lui de onoare...

Cîntară *„Tînăra Gardă"*. Cuvintele cîntecului răsunau ca o provocare adresată tuturor greutăţilor care aveau să mai vină. Dar şi durere se simţea în cîntec. Paşka era iubit de toţi. Şi parcă-l iubeau şi mai mult acum, de cînd nu se mai afla printre cei vii.

Începuseră să se împrăştie cînd Klava se repezi spre mormînt :

— Băieţi ! Comsomolişti ! De ce v-aţi plecat capetele ? Amintiţi-vă ! Paşka Matveev era bolnav de scorbut, seara zăcea de nu putea să-şi vină în fire, dar la muncă era întotdeauna cel dintîi, şi la orice încercare ştia să răspundă cu o glumă. Toate acestea, numai fiindcă privea departe, spre viitor...

Îşi muşcă limba şi privi spre Kruglov, de teamă să n-o fi luat iarăşi razna. Kruglov însă făcu un semn aprobator din cap.

— ...Pentru că visa la oraşul comsomoliştilor, pe care dorea să-l vadă întemeiat. Dar oare noi nu dorim întemeierea acestui oraş ? Oare noi nu dorim, nu visăm acelaşi lucru ?

Serghei asculta. Fata asta îi plăcea lui Paşka. În preajma ei întotdeauna era tăcut şi liniştit. Au fost buni prieteni. Ieri, Klava a plîns, iar acum era înfierbîntată şi vorbea cu atîta abnegaţie, încît cuvintele ei îţi mergeau la inimă.

— Tovarăşi, am o propunere. Ieri n-am isprăvit cu azvîrlitul bîrnelor. Este adevărat, nu-i aşa ? Să mergem deci chiar în clipa aceasta, toţi cîţi sîntem aici, în cîntece şi-n voioşie, să le arătăm astfel tuturora cum trebuie lucrat ca să...

Din spate, Sioma îi şopti :

— Ca să ne răzbunăm pe natură...

Dar Klava încheie simplu :

— Cred că înţelegeţi cît de mult i-ar fi plăcut lui Paşka acest lucru.

În decursul zilei, munca de pe mal se desfăşură parcă sub semnul unei încordări voite, mai aprigă ca oricînd. Printre ceilalţi, Serghei lucra cu şi mai multă îndîrjire, fără să scoată un cuvînt. Se vîra în cele mai primejdioase locuri şi ridica singur buştenii cei mai grei. Pe la amiază însă părăsi munca şi, înfundîndu-se în taiga, începu să frîngă ramuri, să rupă şi să calce în picioare frunze şi, cu lovituri de cizmă, să strivească florile repetînd neîncetat :

— La naiba ! La naiba ! La naiba !

Şi plînse cu lacrimi neputincioase, jelindu-şi neaşteptata singurătate.

Se sfîrşise adunarea constructorilor care avusese loc într-o baracă de scînduri, încă neterminată, denumită pompos „club". La lumina unei singure lumînări, Verner şi-a ţinut raportul asupra situaţiei de pe şantier. Eforturile brigăzilor şi ale sectoarelor au fost astfel totalizate şi prezentate, încît fiecare din cei de faţă a putut să-şi dea limpede seama de contribuţia lui în ansamblul întregii construcţii, formîndu-şi pentru prima dată o idee despre desfăşurarea muncii în general. Fabrica de cherestea urma să fie pusă curînd în funcţiune. Deşi încă mică, numai cu două secţii, fabrica putea să asigure totuşi construcţiei tot materialul lemnos necesar. Se lucra şi la montarea primei uzine electrice : o uzină minusculă, de numai 35 HP, dar cei treizeci şi cinci de cai putere aveau să dea acolo cea dintîi lumină electrică. Atelierul de tîmplărie funcţiona şi el. S-a amenajat fierăria (era de regretat însă faptul că Epifanov, organizatorul atelierului de fierărie, sustrăsese o menghină de pe vapor, procedeu cu totul reprobabil), s-a turnat temelia atelierului mecanic, s-a defrişat complet terenul pe care se va înălţa uzina. S-au construit patruzeci de bараci şi se lucra la o locuinţă pentru ingineri. Curînd avea să înceapă chiar construcţia uzinei.

Înghesuiţi în sala întunecoasă, comsomoliştii aplaudau la fiece comunicare, uitînd în clipele acelea de toate necazurile : de invariabila fiertură din crupe de mei, de umezeală, de încălţămintea ruptă şi de bolile ce se iviseră.

Verner le-a citit textul telegramei primite de la Granatov. În ea se spunea că treburile merg de minune. Carnea, ceapa, grăsimile, cartofii, bocancii şi păturile au fost îmbarcate.

După raport au avut loc discuţii aprinse. Iar la urmă au jurat cu toţii că vor îndura toate greutăţile, numai să vadă odată — acolo în taiga, lîngă vijeliosul Amur — lumina electrică, atelierele, uzina, vapoarele... Măreţia viitorului îl mişcase pe fiecare pînă la lacrimi.

În timp ce Sonia ieşea din club, la braţ cu Grişa, acesta se împiedică, gata-gata să vie în nas. Fata prinse a rîde şi îl mustră gingaş :

— Ia vezi ! Era să mă dai şi pe mine jos...

Dar cînd, rămaşi în urma celorlalţi, se îndreptară spre baraca lor, Sonia înţelese dintr-o dată că el n-o mai conduce pe cărare, ci cu totul în altă direcţie. Se uită la Grişa : deşi ochii lui, altădată liniştiţi, scăpărau în noapte, el se îndrepta, fără nici un rost, spre stiva albă de mesteceni doborîţi. Zguduită de o bănuială, începu să tremure. În sectorul al doilea se mai petrecuse un astfel de caz... Simţind cum tresare, Grişa o întrebă :

— Ce ai, draga mea, ţi-e frig ?

Stăpînindu-se, îi răspunse de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic :

— Da, puţin... Dar ţine-mă strîns de braţ ; eşti atît de cald !...

Pe nesimţite, începu să-l îndrepte spre drum, înspăimîntată de gîndul că în curînd el va băga de seamă. Cum să-i spună, cum să-l pregătească oare cînd el se simte atît de fericit ?

Iar Grişa îi vorbea cu gingăşie :

— Ştii, niciodată n-am scris atîtea versuri ca acum. Mi se îmbulzesc în minte strofe încă nepotrivite. În timpul muncii, versuri, cînd e repaus, iarăşi versuri. Te privesc doar o clipă, şi se nasc în mine poeme întregi.

Ca să-l pregătească, Sonia îi spune :

— Cînd trăieşte cineva numai prin versuri, aşa cum faci tu, nici o nenorocire nu-l înspăimîntă, aşa e ?

— Da, aşa e ! aprobă el. Mă înţelegi ? Cînd eşti fericit, versurile se nasc singure, trebuie numai să le şlefuieşti... Iată, azi la prînz am scris ceva anume pentru tine...

Ea tăcea. Atunci Grişa o întrebă nerăbdător :

— Vrei să auzi ?

Începu să recite cu voce scăzută, aplecîndu-se spre urechea ei. Versurile, vocea, suflarea lui emanau o caldă duioşie.

Sonia abia îşi stăpîni lacrimile. Îl ducea de braţ căutînd drumul cu tot mai multă atenţie, ca să nu se împiedice. Mirat de tăcerea ei, o întrebă cu încordare :

— De ce nu spui nimic ? Nu-ţi plac ?

Ea ar fi vrut să-i răspundă. Dar ce ? Din gîtlej nu-i ieşea nici un sunet. Jignit, Grişa începu să vorbească singur :

— Ştiu, în ce priveşte forma, nu sună încă bine. A patra strofă e încă lipsită de conţinut... Crezi că nu-mi dau seama ? O să le mai lucrez... Ţineam însă atît de mult să ţi le spun, să ţi le spun toate...

Sonia nu se mai putut stăpîni : îl cuprinse de gît şi, într-un acces de desperare, începu să-l zgîlţîie cu nerăbdare :

— Grişa, mă vezi ? Mă vezi ? Spune-mi dacă mă vezi !...

El o privea cu pupilele mărite şi deodată se simţi că şovăie. Ridică mîinile şi începu să le agite în aer, de parcă ar fi căutat ceva. Apoi, cu o voce înceată, recunoscu :

— Nu, nu te văd.

Ar fi vrut să adauge : „E aşa de întuneric aici !" Dar nu ! Înţelese. Va să zică bănuiala Soniei era adevărată, în sectorul al doilea mai fusese un caz de orbire...

Se opriseră în loc şi stăteau alături tăcînd.

Îşi auzeau doar bătăile inimilor.

Apoi, cu o mişcare hotărîtă, ea îl luă de braţ :

— Să mergem !

Condus de Sonia, nu se împiedică, fiindcă ochii ei alegeau repede drumul cel bun. Grişa tăcea. Ce să-i mai spună ? Acum înţelegea de ce aduce ea vorba despre poetul Bagriţki.

— Spuneai că a fost grav bolnav ?

Se agăţă cu recunoştinţă de firul salvării pe care i-l întinsese fata, vocea lui însă, întretăiată şi plină de suferinţă, îl trăda :

— Da, da ! Bagriţki se sufoca, ars de viu, şi totuşi scria : *„Am s-apuc zile ca nişte cupe pline de lapte şi miere..."*

Durerea lui Grişa, încă neîmprăştiată în toată fiinţa lui, îl apăsa cu stăruinţă. Atît de crunt şi pe neaşteptate căzuse nenorocirea asupra lui şi atît de puţin era pregătit pentru suferinţă !... Voia să trăiască, să guste viaţa din plin ; atîtea bucurii îl aşteptau în viitor ! Cum să se împace cu gîndul că nu-şi va mai vedea fericirea cu ochii ?! Iată ! Iubita lui era lîngă el, dar niciodată n-o să-i mai poată zări chipul drag ! Calda ei îmbrăţişare izgoni pentru o clipă frigul întunericului. Sonia îl ruga cu desperată insistenţă :

— Repetă-mi ! Repetă-mi versurile tale !
I le repetă, dar fără viaţă, de parcă i-ar fi fost străine :

Cu tine împreună, sînt gata, întreaga viaţă
Să-nfrunt şi ger, şi ploaie, şi viscol, şi furtună...
Da, steaua mea, lumină şi călăuză-n ceaţă,
Voi merge pîn' la moarte, cu tine împreună !

Din ochii care nu i se vedeau, se prelinse pe obraz o lacrimă, apoi alta.

— Da, da ! încuviinţă Sonia lipindu-se tot mai mult de el. Vom fi întotdeauna împreună... Te voi călăuzi... Îţi voi scrie versurile.

Dar Grişa, mergînd lîngă ea, fără chef, nesigur, orbecăia bîjbîind cu mîna prin aer. Iar imaginea acestei mîini dibuind prin întunericul nopţii o umplea de groază.

CAPITOLUL XXVII

Orbirea se dovedise a nu fi chiar aşa de gravă. Seara, bolnavii nu vedeau de loc, dimineaţa însă îşi recăpătau în parte vederea. Dar nimeni nu ştia pricina bolii şi nici cum s-o vindece.

Sonia era nedespărţită de Grişa, pe care îl chinuia frica : dacă a doua zi în zori n-o să-i mai revină vederea ?

O dată, pe înserate, intră în bordeiul lor bătrînul Simion Porfirievici.

Grişa îl întîmpină ca pe un salvator. Îl îmbie cu tutun, îi dădu ceai. Încălzi apoi soba, ca bătrînul să-şi usuce cizmele.

Era încă devreme, dar groaznica molimă începea de prin amurg şi, odată cu ea, i se furişa şi groaza în suflet : dar dacă mîine...?

Bătrînul, om înţelept, începu să povestească din vremuri vechi, dînd tuturor întîmplărilor tîlcuri uimitoare.

— Taigaua se răzbună pe om — spunea el vorbind rar, parcă în silă. Nu sînteţi voi cei dintîi ! Încă de prin nouă sute... Da, chiar înainte de războiul cu japonezul, au descălecat pe aceste meleaguri, tot aşa ca şi voi, nişte cuceritori. Dar ce spun eu, ca şi voi ? Au venit echipaţi straşnic. Numai îmbrăcăminte de iarnă cîtă au adus ! Şi ce să zic, dintr-o sută, numai unul a scăpat teafăr, şi ăla fiindcă s-a aciuat pe lîngă băştinaşi, care l-au îngrijit cu leacuri de-ale lor, ba s-a şi însurat cu una de pe-aici... Altfel, şi ăla murea. Unii orbeau, alţii se îmbolnăveau de pelagră, căpătau aprindere de plămîni... iar ăi din urmă, nici ei nu ştiau ce boală îi bagă în mormînt. Prin locurile noastre, uite, cam aşa se întîmplă : slăbeşte omul, i se înmoaie picioarele, boleşte ce boleşte şi pînă la urmă îşi dă sufletul. Şi-au mai fost cazuri cînd pe unii i-au sugrumat urşii. Ba pe careva l-a mîncat o pisică.

— O pisică ? ! se miră Sonia.

— Da, fetiţo, poate nu crezi, dar l-a mîncat pisica. A văzut-o omul încă de cu ziua : semăna cu cele de casă, era sură, cu dungi, dar ceva mai mare, şi cu ochii strălucind de-o lumină sălbatică. A mai şi şăguit cu ea : pis, pis, pis !... Dar noaptea, jivina a venit şi l-a mîncat.

Sonia se strînse ghem, apoi se ridică şi se duse să închidă bine uşa.

Bătrînul trăgea din pipa-i goală, apoi o scutură de tocul cizmei şi începu iarăşi s-o umple, încet.

— Cu toate astea, mai e lume care trăieşte pe aici ; de pildă, dumneavoastră, strămutaţii... — bolborosi Sonia, înfăşurîndu-se şi mai bine în palton.

Bătrînul tăcea.

Grişa şedea pe pat, cu capul aplecat.

— Sînt locuri unde trăiesc oameni, şi locuri unde nu trăiesc — răspunse la urmă bătrînul. Pe Zeea şi Bureea se poate trăi. Încă de acum o sută de ani erau trimişi acolo ocnaşii... Auzit-aţi, cred, despre decembrişti ?

Grişa ridică iute capul. Va să zică şi bătrînul din taiga ştia despre decembrişti !

Simion Porfirievici păru că se sfieşte sub privirea uimită, scormonitoare, a băiatului. Apoi zîmbi, pufăind gros din pipă.

— Te întrebi de unde ştiu asta ? Păi cum să nu ştiu. Voi care citiţi în cărţi şi aflaţi în ele cîte şi mai cîte întotdeauna uitaţi de înţelepciunea bătrînilor ; uitaţi că nu scrie în cărţi cîte ştim noi, cei încercaţi în viaţă. Ehei, noi am trecut prin multe ! Asta-i ! Iar şefii voştri s-au luat numai după ce scrie în cărţi şi după ce se vede pe hartă. Ca să alegi un loc însă, n-ai nevoie de hărţi...

— De ce alegere vorbeşti ? întrebă Grişa, răscolit.

— De alegerea locului, fătul meu, a blestematului aista de loc — îi răspunse bătrînul, cu aceeaşi stîrnire, apoi tăcu.

Grişa şi Sonia se temură că l-au supărat cumva.

Dar după o scurtă pauză, el începu să vorbească iarăşi liniştit, ca un povestitor iscusit ce era :

— Mă uit la voi şi mi se rupe inima — rosti el învăluindu-se în nori albaştri, domoli, de fum. Cum poţi oare să trimiţi la moarte atîta tinereţe ? În tot ţinutul nu-i loc mai primejdios ca aista. Jur-împrejur numai bălţi şi mlaştini pline de ţînţari purtători de molime. Chiar şi ierburile de pe aici sînt otrăvitoare. Urşii pleacă vara de pe-aici, iar lupii, chiar lupii ocolesc locurile aistea.

— Dar era un sat aici ! îl întrerupse Sonia, cu vocea puţin tremurătoare.

— Oamenii de prin partea locului sînt deprinşi cu greul — făcu bătrînul zîmbind. Şi cu toate aistea, cîţi au mai rămas ? Mi-aduc aminte că era aici un sat mare şi plin de lume. Şi eu am trăit cîndva în el. Dar cînd am văzut cum stau lucrurile, mi-am luat tălpăşiţa, altfel mă prăpădeam cu zile. Nu-şi găseşte omul fericirea prin aiste locuri... Şi uite-aşa, care au plecat, care au luat calea domnului, de-a rămas satul pustiu... Au mai venit pe urmă oameni la pescuit, că se abătea peştele cu duiumul în Silinka, de înnegrea apa şi puteai să-l prinzi chiar cu mîna. Dar acum unde se mai pomeneşte aşa ceva ! Şi ce vulpi se vînau pe-aici, bursuci, vidre, veveriţe cu coada stufoasă... Cît despre vulpile polare, le împuşcai cu duzinele. Dar acum nici picior de vulpe n-ai să găseşti. Pînă şi sălbăticiunile s-au tot dus de prin aiste singurătăţi. Loc rău, plin de miasme aducătoare de moarte. Oricît de multă carte ar şti şefii voştri, dacă întrebau şi bătrînii de prin partea locului, desigur că ar

fi ales ei alt ţinut. Mie nu mi-i de nimic, doară nu-mi fac văleatul pe-aici şi nici n-am fost întrebat, dar mi-e milă de voi, că-mi sînteţi dragi !

Bătrînul se ridică să plece, iar Soniei i se păru că avea lacrimi în ochi.

Grişa nu se mişca din loc. Coborîse noaptea. Îşi dilata pupilele, dar nu vedea nimic. Sonia se ridică, trecu pe lîngă el, mîngîindu-l pe cap, şi se apropie de bătrîn.

— Moşule, nu ştii cumva leacuri pentru molima asta ?

Bătrînul îşi încreţi buzele şi scoase pipa din buzunar, dar se răzgîndi şi o vîrî la loc.

— Dar ce-aveţi ? Deocamdată, slavă domnului, sînteţi sănătoşi, aşa că vedeţi-vă de treabă.

Grişa tresări în pat şi ţipă cu o voce care îi era străină :

— La dracu ! „Sănătoşi" ! Învaţă-ne şi pe noi, moşule, ce să facem ! Nu văd ! Iarăşi nu mai văd !

Tremura de parcă l-ar fi zgîlţîit friguriile.

În şoaptă grăbită, Sonia îi povesti cum au început băieţii să-şi piardă vederea la căderea nopţii ; iar medicul n-a sosit încă, aşa că nimeni nu ştia ce să facă şi cum să se vindece.

Bătrînul o asculta încruntat şi tăcea... Înfăţişarea lui ar fi vrut parcă să spună că tot ce se întîmplă e drept să se întîmple, că nici n-aveau la ce altceva să se aştepte, că taigaua se răzbună şi că locul acela blestemat îi va duce la pieire.

— Şi cînd începe să nu mai vadă ? Noaptea, aşa e ? întrebă el.

— Noaptea...

Grişa se întoarse deodată lăsîndu-şi jos picioarele de pe patul de scînduri şi întrebă :

— Spune, moşule, spune ce-i de făcut ? Cum se vor termina toate astea, că doar dumneata ştii ? Am să orbesc de tot ? Sau cum o să se-ntîmple ? Fie ce-o fi, dar vreau să ştiu ce mă aşteaptă.

Unchiaşul părea calm de tot.

— N-am să te mint — răspunse el. Pînă la iarnă să n-ai nici o grijă, dar să nu te apuce gerurile aici. La iarnă ai să orbeşti. Toţi care suferă de ochi or să orbească, aşa să le spui. Asta-i... Plecaţi cît mai curînd. Gîndeşte-te la nevastă dacă de

tine nu ţi-e milă. Ce-o să se facă ea, femeie tînără, cu un bărbat orb ? Plecaţi pînă nu vă prinde iarna din urmă. Plecaţi cît mai repede ! Mi-e milă de tinereţea şi de dragostea voastră... Ei, dar ce să mai vorbesc !...

Făcu un semn cu mîna, îşi înfundă căciula pe cap şi ieşi repede fără să-şi mai ia rămas bun.

Sonia se aşeză alături de Grişa, se lipi de el şi tăcu. După cîteva minute de tăcere, băiatul exclamă :

— Nu, nu se poate !

Apoi, după o altă pauză mai lungă, strigă plin de mînie :

— Dar ei n-au ştiut de toate astea ?

Mult mai tîrziu, spuse cu o voce domoală, înceată, împăciuitoare :

— Hai să ne culcăm, Soniuşka, e tîrziu...

Sonia ascultă multă vreme cum Grişa se zvîrcoleşte, oftează şi scrîşneşte din dinţi. Într-un tîrziu, ea adormi. Dar pe la mijlocul nopţii, el o trezi. Nu-i vedea faţa, dar auzea alături răsuflarea gîfîită a bărbatului ei :

— Sonia — îi vorbi el luînd-o în braţe şi lipindu-şi obrazul de umărul ei. Sonia dragă, mai bine să fii un bolşevic orb decît un ticălos cu vedere. Nu-i aşa ?

Mult timp nu putură dormi, stînd îmbrăţişaţi, căutînd să se convingă unul pe altul că pînă la urmă totul va fi bine şi că e cu neputinţă să fi fost trimişi aici la pieire : principalul însă era să reziste.

CAPITOLUL XXVIII

Zilele treceau. În tabăra celor „Patruzeci de oraşe", în corturi şi colibe, fiecare purtînd o denumire înscrisă pe cîte o tăbliţă, împărţiţi în brigăzi şi sectoare, comsomoliştii trăiau, munceau, rîdeau, boleau, mîncau mei şi peşte uscat, cîntau şi cîteodată se mai şi plictiseau.

Molima căpătase numele de „orbul găinilor". Şi se spunea că se datoreşte lipsei de grăsimi şi zarzavaturi.

Cînd s-a îmbolnăvit şi el, Valka Beşonov a început să urle de desperare, dar pe urmă, liniştindu-se, făcea singur haz de sine cotcodăcind ca găinile. Noaptea, cînd se culca, înjura şi spunea :

— Am să plec la mama dracului ! Nu-mi pasă de disciplina lor.

Nimeni nu i-o lua în nume de rău : dacă omul e necăjit, lasă-l în plata lui.

Dintre fete nu se îmbolnăvi însă niciuna. „Pisici cu şapte suflete", se stropşea Valka la ele. Şi nu mai putea de necaz cînd o auzea seara pe Katia Stavrova cîntînd şi rîzînd în preajma lui.

— De ce le-or mai fi adus aici ? bodogănea el încet deschizînd ochii, în speranţa deşartă că doar-doar va zări figura neastîmpărată a Katiei. Slabe ca nişte pui de găină, dar uite ce gălăgie fac — se revolta el.

Dar de cum se apropia de el Katia, uita de supărare şi, începînd să imite găinile, în glumă, îi căuta mîna. Ea îl îmbărbăta cu drăgălăşenie, apoi pleca. Avea mult de lucru : unuia trebuia să-i cîrpească o cămaşă, altuia să-i coasă vreun nasture, celuilalt să-i spele cîte ceva. Ca ajutoare, o avea doar pe Lilka. Din milă pentru băieţi, Lilka le îngăduia cam prea multe. Katia se necăjea mereu văzînd-o cum se comportă.

— Bagă de seamă, Lilka ! îi atrăgea ea atenţia. Cu o astfel de milă n-o s-ajungi departe.

— Ce să le fac dacă se plictisesc ? răspundea fata.

— Trimite-i să facă baie rece, să se liniştească.

— Dar nici eu nu sînt de piatră. Iar băieţii sînt toţi drăguţi, duioşi... — răspundea leneş Lilka, şi din nou o zbughea seara ba cu unul, ba cu altul : erau fete puţine.

Focurile de tabără ajunseseră să-i plictisească, iar distracţiile lipseau.

În orele libere, fetele erau din ce în ce mai mult asaltate. Începură în curînd şi certurile. Se înfruntau mai cu seamă reprezentanţi diferitelor oraşe şi regiuni. Moscoviţii îi goneau pe „străinii" care dădeau tîrcoale comsomolistelor moscovite ; cei

din Ivanovo le luau apărarea fetelor lor. Umblau care mai de care cu tot felul de vicleşuguri, ca să-i îndepărteze pe ceilalţi. Kostea Perepeciko pusese la uşa colibei Katiei Stavrova o pocnitoare specială, care îl lovea în cap pe cel ce îndrăznea să intre nepoftit în colibă. Katia rîdea singură ca o nebună, deşi se supăra atunci cînd uitînd de pocnitoare, căpăta cîte o lovitură în frunte ; dar încetul cu încetul i-a deprins şi pe prietenii ei din alte părţi cum să deschidă uşa fără să fie pocniţi în creştet.

Într-o zi de sărbătoare izbucni însă un mare scandal.

Dimineaţa se ţinuse un miting pe malul rîului. Se înapoiase Granatov din călătorie. Ca din pămînt se adunaseră o mulţime de oameni pe lîngă vapor. Granatov însă nu adusese cu el altceva decît un teanc de facturi şi ordine de serviciu. Totul era îmbarcat, totul mergea „pe roate", dar nimic altceva nu sosise.

Din zi în zi trebuia să-şi facă apariţia medicul. Granatov a şi vorbit cu el şi, spre liniştirea comsomoliştilor, le destăinuise că îl cheamă Palţev, că este un om în etate, că poartă ochelari, e necăsătorit şi aduce cu el o ladă cu cărţi de medicină. Lada cu cărţi şi ochelarii îi convinseseră pe toţi.

— Dar — a completat Granatov — doresc să vorbesc cu voi despre altceva. Vreau să vă vorbesc despre voi. Mă cunoaşteţi, nu-i aşa ?

— Vă cunoaştem ! răspunseră toţi într-un glas.

— Aveţi încredere în mine ?

— Avem !

— Avem, avem ! strigă Tonia, albă de emoţie.

— Greutăţile abia acum încep — continuă Granatov. Mi-e teamă că nu vă daţi seama de ele şi că nu sînteţi pregătiţi să le suportaţi. E ceea ce am discutat de altminteri şi la comitetul de partid. Comitetul este îngrijorat, se teme că nu veţi fi în stare să îndurați toate încercările ce ne aşteaptă. Toamna se apropie. Aprovizionarea nu va merge prea bine pînă nu se va construi calea ferată. Va fi o iarnă geroasă. N-aş vrea să vă ascund adevărul...

Mai vorbi despre cîte trebuie să îndure pentru ca, în cel mai scurt timp, să poată îndeplini sarcina de răspundere pe care au primit-o : construcţia uzinei.

— Îngrijorat de soarta voastră, tovarăşul Kruglov s-a plîns că n-aveţi saltele, că-i umezeală şi că nu se poate munci numai cu mîncare de mei la prînz şi seara. Dar dacă vom avea încă multă vreme numai mei, şi dacă ne vor lipsi saltelele încă o lună întreagă, atunci ce se va întîmpla ? Nu vom mai construi uzina ? Vom dezerta ?

Comsomoliştii strigară : „Nu ! Nu !" Mulţi dintre ei puseră întrebări în legătură cu aprovizionarea şi construirea locuinţelor. Entuziasmul şi neliniştea animau adunarea.

Andrei Kruglov se vîrîse în colţul cel mai întunecos. Era roşu de ruşine. Nu avea cine să-i ia apărarea. Morozov era bolnav. Dar, la urma urmei, i-ar fi fost Morozov de vreun folos ? Kruglov nu mai era în stare să se dezvinovăţească nici faţă de sine cînd îşi aducea aminte de felul nereuşit în care luase cuvîntul la şedinţa comitetului de partid.

Surprinzînd însă privirea Klavei, plină de o mirare ciudată şi de acuzaţii mute, se apropie de tribună şi ceru cuvîntul.

— Tovarăşii ştiu că nu sînt nici fricos şi nici laş ! strigă el de la tribună, cu vocea-i sonoră sugrumată de emoţie. Am vorbit o dată despre greutăţi, cu scopul de a le uşura pe cît ne va fi posibil. Dar dacă va trebui ca temelia uzinei să fie zidită nu cu pietre din Amur, ci cu oasele noastre, tovarăşii mei ştiu că sînt gata să-mi sacrific chiar şi viaţa, nu numai sănătatea sau confortul.

Mulţimea de ascultători începu să freamăte.

— Dar cine are nevoie de asta ?... De ce ar trebui să ne îngropăm oasele la temelia uzinei ? întrebă Valka Besonov, cu glas răsunător.

— Ce, ne-au adus aici pentru îngrăşatul pămîntului ? strigă şi Nikolka.

— Ba, dacă trebuie, ne dăm şi viaţa ! întări Tonia.

— Luaţi măsuri împotriva furnizorilor şi o să fiţi mai siguri de reuşită !

— E uşor să mori, mai bine să muncim !

Mai tîrziu, Granatov îi spune lui Andrei :

— N-ar fi trebuit să le vorbeşti despre oase... Prea multă sinceritate...

Andrei lăsă privirea în pămînt şi nu răspunse nimic.

Comsomoliştii se împrăştiau încet-încet. Discutau adunaţi în grupuri, revoltîndu-se şi agitîndu-se.

— Ce ne tot bîrîie la cap cu greutăţile ! se indigna Valka Besonov. Ştim şi noi că e greu. Dar ce fel de autorităţi mai sînt şi astea dacă nu-s în stare să facă o aprovizionare ca lumea ? Uite, eu de pildă. În brigada mea nu lipseşte nimic, întotdeauna e asigurată cu materiale şi unelte. Răguşesc ocărîndu-i pe cei de la magazie, dar pînă la urmă capăt tot ce-mi trebuie.

— Vor să ne sperie ! îşi dădu Sioma părerea. Dar ştiţi de ce ? Ne verifică să vadă ce fel de comsomolişti sîntem. Vapoarele vin, trebuie să vină, o să sosească şi carnea, şi cartofii. Ne vor da şi bocanci. Ce ne mai trebuie ? Tartine cu icre ?

Nu, tartine cu icre nu visau.

— Dac-o fi să pierim, o să pierim ; pînă atunci, hai la scăldat !

Valka nu se duse cu ceilalţi. Era necăjit şi tulburat. Ce el venise aici să orbească şi să-şi lase ciolanele pe cîmp ? Să piară pentru că şefii nu ştiu să lucreze ?... La naiba !...

— Apăi dacă e vorba să pierim, apoi s-o facem cu muzică ! strigă Valka, în cele din urmă, înciudat. Ia să mai dau o raită pe la fete, să le mai văd o dată şi pe urmă pot să mor !

Şi, îndreptîndu-se spre coliba fetelor, începu să cînte ca un cocoş.

— Ce, a dat strechea-n tine ? îi strigă Katia dinăuntru.

În clipa aceea însă se dezlănţui scandalul. Tăindu-i calea, Kostea Perepeciko se răsti la el :

— Ce cauţi pe-aici ? Nu te băga unde nu-ţi fierbe oala.

— Ce caut ? Asta caut !... răspunse Valka, înciudat, izbindu-l cu pumnul peste ureche.

Perepeciko icni şi-l lovi la rîndul lui cu toată puterea pe Valka în piept.

Prietenii lui Kostea îi săriră acestuia în ajutor.

Tocmai atunci apăru un pîlc de fete şi băieţi, care se plimbau discutînd şi rîzînd. Sonia era foarte îngrijorată că nu putea scăpa de curtea insistentă a lui Ghenka Kaliujnîi şi-i era teamă să n-o vadă Grişa. Acesta era peste măsură de gelos, mai cu seamă de cînd începuse să nu mai vadă seara. Băieţii se purtau

curtenitor cu fetele, căutînd care mai de care să-şi arate deşteptăciunea. Ceea ce nu-i împiedica însă pe rivali să-şi îngăduie între ei cîte o glumă mai veninoasă ; pînă atunci însă, totul se petrecuse în linişte, pe ascuns. Văzînd acum bătaia dintre Besonov şi Perepeciko, se repeziră mai întîi să-i despartă, dar aflînd adevăratul motiv al încăierării, sentimentele ascunse ieşiră la iveală şi, dintr-o ceartă fără însemnătate, se iscă o încăierare generală.

Grişa Isakov alergă şi el încercînd să-i împace pe bătăuşi, înainte de a înţelege despre ce este vorba. Dar, tăindu-i calea, Ghenka Kaliujnîi îl ameninţă cu pumnul :

— Ia vezi, fecior de căţea ! îi strigă el rotindu-şi cu răutate ochii în cap. Tu te-ai însurat, ce-ţi pasă ! Dar cînd te-om despărţi de nevastă, atunci să vedem ce-o să mai spui !

— Nemernicule ! strigă Sonia acoperindu-l pe Grişa cu trupul ei.

— Sălbaticilor ! Maimuţoilor ! Urangutanilor ! strigă Klava vîrîndu-se fără pic de frică între bătăuşi. Ce sîntem noi, nişte obiecte, ca să vă bateţi din pricina noastră ? Ruşine ! Să ştiţi că nici nu mai stăm de vorbă cu voi !

Bătaia se sfîrşi în rîsete generale. În timp ce băieţii încă se mai înţepau în vorbe, Serghei Goliţîn o luă de braţ pe Lilka şi o conduse în taiga, la plimbare. Ea era foarte mulţumită de lupta de cocoşi care avusese loc.

Încetul cu încetul, zarva se potoli. Ruşinaţi de întărîtarea lor prostească, flăcăii îşi frecau rîzînd vînătăile. Se mai auzeau încă unele ameninţări surde, dar lipsite de răutate.

Luîndu-se de braţ, fetele se îndepărtară ostentativ. Zîmbind vinovat, cu buzele învineţite, Valka Besonov porni după ele :

— Katia, o clipă te rog !

— Prostule ! îi aruncă ea grăbind pasul fără să se uite îndărăt.

Valka rămase locului strîngînd cu încăpăţînare din fălci, apoi se îndreptă repede spre baraca lui.

Tonia alergă la Andrei Kruglov. Trebuia să acţioneze, să critice, să dea totul în vileag, ca să se termine odată cu porcă-

zriile astea... Kruglov se îndreptă numaidecît cu ea către șlepul unde Morozov zăcea bolnav.

Îl întîlniră pe țărm ; avea pîslari în picioare și se sprijinea în baston. Din noaptea aceea cumplită, cînd lucrase în apă, suferea de o criză prelungită de reumatism acut.

— Tocmai spre voi pornisem — îi întîmpină el. Ce-am auzit ? Război în toată regula... Se bat moscoviții cu cei din Tver ? Ia veniți încoace să discutăm !

Se îndreptară spre cabină.

— Astfel de comsomoliști trebuiesc excluși din organizație ! se îndîrji Tonia. Întîi să-i demascăm în adunarea generală, apoi să-i trimitem spre judecare comitetului și să-i zvîrlim... de să le meargă fulgii !

Morozov zîmbea.

— Să le meargă fulgii ? ! Da' iute mai ești, tovarășă ! După care, adăugă serios : De data asta, într-adevăr, trebuie să se țină adunarea. Numai că nu sînt ei de vină, ci noi. Le cerem băieților să muncească, dar nu sîntem în stare să le găsim o ocupație ca lumea în orele libere.

— Dar ce, îs copii? Trebuie să înțeleagă și ei — spuse Kruglov.

— Dacă-i învățăm, vor înțelege. Uite, Vaseaeva, de pildă, e de părere să-i dăm afară pe toți. Și totuși nici ea nu e copil.

Tonia se roși toată.

— Lasă, nu te rușina, că n-am să spun nimănui. Iată însă ce trebuie să facem... chiar acum : vom lichida cu „orașele" și-i vom grupa în brigăzi ; astfel o să le iasă din cap gărgăunii și n-o să mai țină seama care de unde este. Vom alcătui brigăzi, grupe și celule. Și adunarea s-o convocați cît mai curînd. Trebuie ales un comitet priceput și cu mînă de fier, care să nu le mai dea prilejul să se plictisească din lipsă de ocupații.

Tocmai cînd discutau cum să organizeze alegerile, sosi Petea Golubenko și le aduse ultima noutate a zilei : Besonov și-a făcut bagajele și s-a îmbarcat pe vapor.

Kruglov, Tonia și Petea alergară spre debarcader. Se dăduse al doilea semnal de plecare și vaporul tocmai ridica ancora dar pe Valka Besonov nu-l vedeau nicăieri.

Andrei se repezi pe punte chiar în clipa cînd scările erau ridicate ; dădu de căpitan şi amîndoi se apucară să-l caute pe Besonov.

Îl găsiră şezînd îmbufnat pe coşul lui. Valka nu se miră cînd îl văzu pe Kruglov, ba chiar se bucură puţin. Îşi săltă coşul în spate şi, fără să scoată o vorbă, îi urmă pe mal. Buzele, învineţite de lovituri, încă îi mai tremurau.

Peste o jumătate de oră, consiliul de judecată tovărăşească se întruni pe mal într-o magazie locuită. Venise lume de nu puteai să răsufli. Comsomolistul Valentin Besonov, născut în anul 1914, era acuzat de lovire şi dezertare.

— N-am ce să spun, sînt vinovat şi gata ! zise Besonov, iar buzele lovite începură să-i tremure şi mai tare. Numai că n-am dezertat. M-am supărat... Asta-i tot. Oricum, veneam înapoi...

Pentru îndeplinirea procedurii, începu audierea martorilor. În timpul audierii, paturile comune de scînduri se rupseră şi consiliul de judecată căzu claie peste grămadă pe podea. Judecători, public şi acuzat, toţi izbucniră în rîs.

Atunci Katia Stavrova propuse :

— Foarte bine ! Băiatul şi-a recunoscut vina, la ce să-l mai judecăm ?

După aceea, îl luă pe Valka deoparte :

— Vai că prost mai eşti ! îi zise dezmierdîndu-l. Nu ştiu ce-o fi găsit atunci Kirov la tine !

Şi hoinăriră amîndoi prin taiga pînă se întunecă.

— Asta-i ! spuse Valka. Cocoşul a luat-o razna, iar găina a rămas plouată. Acum fă ce vrei cu mine : taie-mă, omoară-mă, sînt vinovat !...

Dar Katia se gîndi că-i mai bine să-l cruţe. Îl conduse acasă şi toată seara îi purtă de grijă în chip deosebit. El cotcodăcea ca găinile încercînd să ciugulească din pîinea pe care i-o întindea Katia şi amîndoi rîdeau cu hohote, mulţumiţi că totul se terminase cu bine.

Peste cîteva zile, „oraşele" fură lichidate. Cartiruirea se făcu pe brigăzi. În sectoare se creară celule de comsomol. Adunarea alese un comitet pe întregul şantier, în care intrară Kruglov, Besonov, Stavrova şi Altşuler. Valka încercă să re-

fuze, spunînd că nu merită cinstea ce i se face (îi mai era încă ruşine că a vrut să plece), dar i se răspunse : „Nu-i nimic, dacă ai trecut şi prin asta, abia că eşti mai tare !"

Adunarea se ţinea afară, pe cîmp, la marginea satului. Şedeau toţi pe iarbă, pe cioturile copacilor doborîţi, pe buturugi.

După terminarea alegerilor, răsunară cîntece.

Deodată cîntecul se întrerupse. Pe cărarea dinspre sat apărură două siluete ciudate : un băiat şi o fată, amîndoi cu feţele rotunde, cu fălci late şi ochii înguşti, oblici. Fata era îmbrăcată într-un halat de culoare închisă, cu cordon galben, şi avea nişte cozi subţiri, negre ca smoala, împletite des şi lăsate pe spate, deasupra baierelor unei traiste. Era scundă, subţire în talie şi cu o uitătură sperioasă. Văzînd atîta lume, se dădu înapoi ascunzîndu-se după umerii tovarăşului ei de drum.

— El e ! strigă Ghenka Kaliujnîi.

Îi înconjurară cu toţii. Emoţionat, Ghenka îl îmbrăţişă pe Kilitu :

— Bine ai venit, flăcăule ! Ei, v-am spus eu ? Bravo ! Ce să umbli aşa fără rost...

Kilitu se uită curios împrejur :

— De ce umblat fără rost ? Noi comsomoli ! Comsomoli ! Şi ea comsomol cum voi — arătă el cu degetul spre fată.

Cu mîinile-i subţiri şi arse de soare atîrnîndu-i de-a lungul şoldurilor, Moomi zîmbea sfioasă.

Katia o luă de braţ.

— Hai, vrei să vii în brigada mea ?

Valka îi strînse lui Kilitu mîna voinicește :

— Iar tu, vino la mine. Gata, i-am şi împărţit !

Fata însă se smulse înfricoşată şi se lipi iarăşi de tovarăşul ei de drum.

— La mine cu el ! La mine vreau cu el !

Gestul fetei stîrni admiraţia veselă a tuturora. Moomi rîdea şi ea, deşi nu înţelegea prea bine ce vorbeau ceilalţi. Peste zece minute, comsomoliştii aflară totul : încercarea părinţilor ei de-a o căsători cu fiul unui chiabur, cu Opa Samar; fuga lui Kilitu şi a lui Moomi, noaptea, într-o barcă ; teama lui Moomi că Samar sau tatăl acestuia au să-i dea de urmă.

— Nu vă fie teamă ! De-acu' sînteţi de-ai noştri ! le spuse Valka. Să vină, dacă vor să le rupem picioarele !

— Din clipa asta sînteţi membri ai brigăzii „Internaţionale" — anunţă Sioma solemn. Dacă încearcă cineva să vă facă vreun rău, o să aibă de-a face cu mine.

Pentru dormit, comsomoliştii le dădură o colibă, deşi atît Kilitu cît şi Moomi susţineau că pot, tot atît de bine, să doarmă şi în baracă. Îi ospătară cu fiertură de mei, care le plăcu foarte mult, şi aşa cum cerea legea ospitalităţii, aduseră în colibă cele mai bune saltele din magazie.

CAPITOLUL XXIX

În baraca lui Isakov s-au adunat fetele să se sfătuiască.

Pe o buturugă, în faţa barăcii, molfolindu-şi enervat ţigara în gură, Grişa asculta cu neliniştе glasurile înăbuşite dinăuntru.

Pe-o altă buturugă, cu mîinile încrucişate la piept, Sioma Altşuler îi ţinea tovărăşie.

— Îţi dai tu seama ce-nseamnă asta ? îi strigă Grişa muşcînd capătul ţigării.

— De, cînd îşi vîră femeia ceva în cap... — zise Sioma, fără să termine ce-avea de spus.

Din baracă se auzeau acum limpede frazele unui discurs înflăcărat :

— Socot că aceasta este o datorie de comsomolist...

Şi deodată răsună răspunsul tăios al Toniei :

— Mofturi !

— O auzi ? Făţarnica ! exclamă Grişa, cu răutate.

— Ce vrei, aşa vede ea lucrurile — rosti Sioma încercînd să-l liniştească. Şi n-am putea spune că nu-i bine astfel. Tonia are concepţii sănătoase, numai că nu este în stare să privească lucrurile în ansamblu...

Lui Grişa îi tot fugeau gîndurile în altă parte :

— Cum adică ? întrebă el, fără bunăvoinţă.

— Tonia atîta ştie : că trebuie să construim. Atîta vedea ; dar nu-i în stare să cuprindă viaţa în întregul ei — explică Sioma, cu bunăvoinţă... Noi nu construim numai un simplu oraş, ci o întreagă viaţă.

— Da ! da ! Ai dreptate — încuviinţă Grişa. Aşa e ! Aşa trebuie să fie, din punct de vedere general !

— Fii liniştit — vorbi Sioma, blînd. Avem şi noi un cuvînt de spus. Şi-apoi e comitetul de comsomol care va hotărî. Lasă-le pe ele să pălăvrăgească cît or pofti. Tot comitetul are ultimul cuvînt.

Uimit şi speriat, Grişa se întoarse spre Sioma :

— Ce comitet ? Ai înnebunit ?

— Nu, dragă tovarăşe, n-am înnebunît — răspunse Sioma, ironic şi prevenitor. Eu n-am înnebunit, dar tu sigur că nu eşti în toate minţile ! Toate mofturile astea muiereşti ţi-au sucit capul, te-au năucit. Nu mai eşti în stare să judeci ca un bărbat. Crezi că voi o să hotărîţi într-o problemă atît de importantă, iar comitetul va sta deoparte ca şi cum asta nu l-ar privi ?

— Dar ce amestec are comitetul în astfel de chestiuni ?...

— Tocmai în asemenea chestiuni trebuie să intervină ! Ce crezi că noi sîntem aleşi doar ca nişte figuranţi ? Crezi că ne este îngăduit să stăm cu mîinile la sîn într-o asemenea situaţie ?

Multă vreme Grişa nu răspunse. Îşi mai răsuci o ţigară şi o fumă toată. Sioma tăcu şi el în acest răstimp. Părerea lui era că o idee nouă nu poate fi pătrunsă în adîncurile ei decît atunci cînd poţi să meditezi, iar Grişa se găsea acum în faţa unei asemenea idei noi, asupra căreia se cuvenea să mediteze.

— Da — spuse într-un tîrziu Grişa, cu hotărîre, prinzînd în sfîrşit sensul. Ai dreptate. Dar Sonia nu va consimţi niciodată. O să se supere foc...

— O să se supere, dar pe urmă ai să vezi că o să ne mulţumească — filozofă Sioma.

În baracă, discuţiile se încinseseră.

Numai Sonia, într-un colţ, nu scotea o vorbă. Asculta cîntărind în minte concluziile posibile, aştepta nerăbdătoare rezultatul.

— Tu de ce taci ? o întrebă Katia Stavrova.

Sonia nu răspunse. Tăcea pentru că discuţiile o atingeau prea adînc şi pentru că nici ea nu găsise calea dreaptă.

Preţuia în viaţă claritatea, şi pînă atunci totul în viaţa ei fusese clar. Era obişnuită să procedeze aşa cum se cuvine să procedeze o bună comsomolistă. Izbutea întotdeauna, fără prea mare greutate, să se comporte astfel, şi de aceea trăia împăcată în sine şi fericită. Munca, învăţătura, călătoria în Orientul Îndepărtat — nimic din toate acestea nu-i lăsase vreo îndoială în cuget. Cînd s-a căsătorit, totul fusese de asemenea clar. Crease un cămin nou, într-un oraş nou, socialist. „O familie model", aşa cum spunea Valka Besonov. Şi iată că, pentru întîia oară acum, se pomenea în faţa unei probleme grele şi complicate, privind propria ei viaţă. Era însărcinată. Avea oare dreptul să nască în aceste împrejurări cînd construcţia era de-abia la început şi cînd braţele de muncă lipseau, cînd condiţiile de trai ajunseseră grele chiar pentru oamenii maturi şi sănătoşi ?

— Asta-i curat egoism să împovărezi şantierul cu scutece şi biberoane ! susţinea Tonia.

Şi se părea că are dreptate. Sonia cunoştea interesele şi simţea grijile construcţiei. Îşi dădea seama cîte eforturi va cere un copil. Putea oare creşte un copil într-o baracă umedă ? De unde să-i procure lapte ? Nu-s vaci, nici pînză pentru scutece, nimic nu se găseşte. În loc să muncească, ea, udarnica, ea, Sonia Tarnovskaia, va trebui să fie ţinută pe socoteala altora. Ce poate fi mai greu decît asta ?

— Ce tot vorbeşti — replică atunci Katia. Trebuie să avem şi copii. Imaginează-ţi bulevardele şi grădinile noului oraş, fără nici un copil. Vreţi să ajungem de rîsul lumii ?

Din spirit de sacrificiu comsomolist, Sonia declară că renunţă la copil. Aşteptă apoi cu înfrigurare hotărîrea prietenelor. Oare într-adevăr era de neevitat acel sacrificiu ?

— Nu, nu ! ripostă Klava. Gîndiţi-vă, fetelor, asta-i o crimă !

Lilka judecă mai simplu :

— Cum ai să-l creşti ? Ai să te nenoroceşti singură şi-o să nenoroceşti şi copilul ! Ger de patruzeci de grade, troiene, iar tu, în chichineaţa asta, topind zăpadă să-i faci baie !

— Astea-s fleacuri, fetelor. Vorba-i că aşa ceva înseamnă egoism mic-burghez ! declară Tonia. Au venit aici să muncească, iar ei s-au căsătorit, şi-acum şantierul să ducă şi grija copilului !

— Pînă se va naşte copilul — strigă Katia — totul va fi pus la punct. Mai avem atîta timp ! Nici n-o să mai fie vorba de chichineţe ! Nouă luni înseamnă o veşnicie !

În toiul sporovăielilor, Sioma şi Grişa intrară în colibă. Fetele tăcură dintr-o dată. Sonia se îmbujoră şi, luînd o înfăţişare indiferentă, schimbă discuţia.

— Lasă astea, — o întrerupse Sioma, cu hotărîre. De ce ascundeţi de prietenii voştri problemele care vă dor ? Iartă-mă, Sonia, dar mi se pare monstruos ca o mamă să nu-şi dorească copilul. Nu pot să cred că-i cazul la tine. Iar dacă te gîndeşti la Comsomol, la construcţie, atunci de ce n-ai cere Comsomolului să te ajute ? Sînt şi oameni de suflet printre ei. Nu ştii asta ?

— Adevărat ! strigă şi Klava, cu ochii strălucind de lacrimi. E-adevărat, Sonia dragă !

— Zice că ar trebui să ne consultăm cu cei din Comitet... — bolborosi Grişa, privind-o pe Sonia, cu teamă şi îngrijorare.

Sonia tăcu. Nu se supără pe Grişa. Se gîndea că e comsomolistă şi că viaţa ei, fiind împletită cu aceea a Comsomolului, nu poate avea interese personale, care să nu intereseze organizaţia. Dar se gîndea în acelaşi timp că e ruşinos, ruşinos, ruşinos, să te duci la tovarăşii tăi şi să le dezvălui nişte taine atît de intime... Dar, la urma urmei, de ce să-i fie ruşine ?... Asta înseamnă o insuficientă legătură cu colectivul... O neliniştea totuşi gîndul că ar putea cineva să rîdă de dînsa. Dacă vor începe s-o ia peste picior ?... O mai încerca şi o feciorelnică teamă în faţa schimbărilor vieţii ; ştia din auzite despre durerile facerii, despre bolile de stomac la copii, despre scarlatină... Desigur, e uşor de trăit fără toate astea. Dar dacă e uşor fără ele, e oare mai bine ? Se gîndea de-a valma la toate acestea, pentru că în starea de extremă nervozitate care o încerca de cîteva zile nu putea deosebi principalul de amănunte.

— În clipele grele — remarcă Sioma, fără a se adresa cuiva — ce preţios lucru e să ai prieteni care să te ţină de braţ şi să-ţi spună : „Sîntem alături de tine" !

Sonia zîmbi. Cuvintele pompoase ale lui Sioma o amuzau întotdeauna. Pe ea ca şi pe toţi ceilalţi. Dar nimeni nu ştia mai bine decît Sioma să găsească expresii potrivite pentru cele mai arzătoare şi mai confuze simţăminte ale comsomoliştilor ! Şi de cîte ori nu se întîmpla ca unele cuvinte ale lui, luate de mulţi în glumă, să aibă rolul hotărîtor într-un moment greu.

La fel şi acum. Aceste cuvinte, primite cu zîmbet, făcură ca toate gîndurile tulburi şi chinuitoare ale Soniei să se precizeze într-o hotărîre, pe care o rosti cu o înfăţişare plină de suferinţă şi deznădejde :

— Fie şi cum spui tu ! Chemaţi-l pe Andriuşa şi pe cine mai trebuie... Fie !

Katia se repezi spre uşă, în prag însă o cuprinse îndoiala şi întrebă :

— Chem tot comitetul ?

Grişa clătină din cap. De ce tot comitetul ? E deajuns să fie Kruglov. Dar Sonia, acoperindu-şi ochii cu mîinile, ceru hotărîtă :

— Nu, cheamă-i pe toţi. Ori toţi, ori niciunul !

Peste cîteva minute, în coliba lui Isakov se ţinu o şedinţă de comitet cu totul excepţională. Katia le povestise pe drum, tuturora, despre ce e vorba. Membrii comitetului îşi dădeau seama că, poate pentru întîia oară în istoria Comsomolului, se discuta o astfel de chestiune într-o şedinţă.

— Încheiem proces-verbal ? întrebă nedumerită Katia, care îndeplinea în comitet funcţia de secretară.

— Ce întrebare-i asta ? îi răspunse Kruglov, tot aşa de nedumerit, şi deschise şedinţa. Toţi ştiu despre ce este vorba. Aşadar... să începem să ne expunem părerile. Dar sincer, din adîncul sufletului. Sonia, tu ce ai de spus ?

— Eu nu spun nimic. Am să procedez aşa cum se cuvine... din punct de vedere comsomolist — declară cu tărie Sonia, schimbînd feţe-feţe. Ce doresc eu cu adevărat, n-are importanţă.

— Da, dar... strigă Grişa.

— Ai răbdare, prietene — îl opri blînd Kruglov. Sînteţi în dezacord ?

— Da, sîntem ! sublinie Grişa, desperat, şi, de teamă că nu-i vor mai da cuvîntul, că nu va mai avea cînd să le aducă la cunoştinţă tot ceea ce credea el, începu să vorbească repede adresîndu-se fiecăruia pe rînd, apelînd la fiecare, cerîndu-le să nu îngăduie o astfel de nedreptate. Noi vrem să creăm o viaţă nouă, după cum ai spus chiar tu, Andrei. Şi tu, Sioma ! Trebuie să întemeiem familia, să ne gîndim la noua generaţie, nu-i aşa ? Sînt greutăţi, desigur, dar după cum şi voi aţi afirmat-o : în comun, totul se poate învinge. Spune tu, Valka ! O să se construiască aici case ? Sigur că o să se construiască ! Şi nu se va găsi un loc pentru un copil ? Nu se poate ! Ce-ar fi, unde am ajunge dacă vom proceda aşa cum vrea Tonia ? !

— Dar ce spune Tonia ? întrebă fără bunăvoinţă Valka.

— Iată ce spun eu — interveni Tonia, cu asprime. Că-i prea devreme ca să ne creăm familii, să ajungem la scutece şi cratiţe. N-am construit încă nimic. Avem atîtea încă de făcut în viitor. Deocamdată, fiecare pereche de mîini este preţioasă. Nu mai ştim unde ni-i capul de griji. Şi în aceste momente, tocmai în aceste momente, să mai încărcăm şantierul cu o povară în plus ?

În jurul ei se auziră murmure. Tonia continuă totuşi cu dîrzenie :

— Iată părerea mea. De altfel, asta-i şi părerea Soniei. Doar nu ne jucăm aici. Trebuie să ne gîndim bine înainte de a lua o hotărîre. Unde va sta Sonia cu copilul ei ? Şi dacă vor izbucni bolile ?... Cîte se mai pot întîmpla !...

— Da, e cam devreme într-adevăr. Dar ce să-i faci ! interveni Katia, încruntîndu-se. Care dintre noi spune că asta vine la timp ? Dar faptul rămîne fapt. Copilul trebuie să se nască ? Prin urmare, trebuie să vedem ce putem face pentru el. Cum s-ar putea altfel ? Doar copilul există !

Roşie toată, Sonia îşi acoperi din nou faţa cu mîinile. Se temea că îndată vor începe băieţii s-o ia peste picior... Acuşi o să-i trîntească Valka una... Nu, n-o să poată rezista şi-o să înceapă să plîngă ori să ţipe la toţi...

— Cer cuvîntul — se ridică Valka.

„Uite !... Ce-o să-i mai iasă din gură... ! Sonia simţea cum tremură. De ce a îngăduit să se ţină şedinţa asta absurdă ? !“

— Daţi-mi voie să raportez — începu Valka, pe obişnuitu-i ton glumeţ. Pe mine mama m-a născut într-un grajd. Cum ? Da, chiar într-un grajd, acolo unde vieţuiesc acele patrupede cărora noi la zicem cai. Şi mi-a dat ţîţă pînă la doi ani, fiindcă n-avea cu ce să mă hrănească. Asta se întîmpla în timpul războiului... ai mei erau refugiaţi. Apoi a început războiul civil... Şi ce ? strigă el, trecînd de la tonul glumeţ la revoltă. N-am crescut ? Iar mama era singură, n-avea cine să-i poarte de grijă. Pe cînd noi sîntem cu toţii la un loc. Oare n-o să fim în stare să creştem un copil ? Ar fi o adevărată ruşine ! Apoi, cu o voce mai caldă, se adresă Soniei : Hai, drăguţo, nu mai sta la îndoială. O scoatem noi la capăt. Naşte-l sănătoasă !

Zîmbind, Sonia privi în jur. Şi ceilalţi zîmbeau ! Iar în aceste zîmbete nu se citea nimic jignitor.

Sioma Altşuler se ridică în picioare, probabil ca să rostească un discurs. Dar mormăi ceva neclar, se întoarse şi-o zbughi pe uşă afară.

— Se pare că totu-i limpede — vorbi Kruglov. Foarte bine. Tocmai la asta mă şi gîndeam pe cînd veneam încoace : că totu-i bine ! S-a strîns aici tineret comsomolist. Construim din greu. Cu toţii vedem viitorul oraş ; în închipuirile noastre ori noaptea în vis, dar îl vedem. Şi iată că se va naşte un copil. Voi vă daţi seama... acest copil va fi întîiul cetăţean al oraşului nostru ! Nu-i aşa ?

Sonia se repezi spre el şi, apucîndu-l de mînă, murmură :

— Aşa mă gîndeam şi eu, Andriuşa...

Apoi izbucni în plîns înfundîndu-şi faţa în umărul lui Kruglov.

Nu se liniştise bine, cînd pe uşa larg deschisă îşi făcu apariţia Sioma Altşuler, însoţit de Ghenka Kaliujnîi. Ghenka ţinea în mînă un pachet şi era îmbujorat tot de emoţie, căci nu uitase încă de recenta lui încercare de a-i face curte Soniei, şi nu se îndoia că toţi îşi vor aminti de asta.

Sioma îi luă pachetul din mînă şi, desfăcîndu-l, scoase triumfător din el două cămăşi albastre : una mai mare, alta mai mică.

— Să nu rîdeţi, prieteni. Şi nici tu, Sonia, să nu rîzi. Poate că nu e tocmai ce ar fi trebuit, dar eu şi cu Ghenka

nu sîntem specialişti în asta. Ştim doar că aici nu există magazine de textile, iar viitorul nostru concetăţean trebuie ajutat efectiv ; el are nevoie de scutece, de cămăşuţe şi mai ştiu eu ce. Ca primului cetăţean al noului oraş ce este, i s-ar cuveni desigur niscaiva mătăsuri. Dar cum aşa ceva pe la noi nu se află şi cum deocamdată nici măcar stambă nu-i de găsit, i-am adus aceste două cămăşi. Sînt noi... şi albastre ca ochii tăi, Sonia. Ai să le prefaci tu...

— Bravo, băieţi ! exclamă Klava aplaudîndu-i.

Sonia se apropie de cei doi prieteni. Îl sărută fierbinte pe Sioma pe amîndoi obrajii, apoi, puţin mai sfioasă, îl sărută tot atît de fierbinte şi pe Ghenka.

— Dar nu trebuia ! Vă trebuiesc şi vouă — zise ea. Cămăşile astea sînt noi ! Pentru copil se putea găsi şi ceva mai vechi...

— Ce face ? sări Valka şi, luînd cămăşile începu să le pipăie. Primului cetăţean, ceva vechi ? Protestez ! Eu vă făgăduiesc un cearşaf ! Pe cuvînt de onoare ! îi asigură el pe toţi cei de faţă, de teamă că n-o să-l creadă careva. Am adus cu mine un cearşaf nou, neîntrebuinţat. Unde să-l întrebuinţezi aici cînd nici saltele nu avem ? Să spună şi băieţii, cearşaful e nou-nouţ. Ce mai scutece o să faci din el !

În zilele următoare, comsomoliştii, prietenii şi cunoscuţii veneau la Sonia şi îi înmînau pachete peste pachete, înfăşurate frumos în ziare.

— O cămăşuţă... o basma... o pereche de izmene... tot scoţi din ele nişte cămăşuţe copilului...

Epifanov făcu propunerea ca, în afară de orele de program, să muncească la construirea unei barăci — bineînţeles numai cei care consimt să lucreze şi seara — iar în această baracă să se rezerve camera cea mai bună pentru familia Isakov. Verner îşi dădu consimţămîntul şi, în fiecare seară, ca şi în zilele de odihnă, tot mai mulţi veneau să lucreze la construirea barăcii noului cetăţean.

Noii lor prieteni, Kilitu şi Moomi, ciopliră din lemn de mesteacăn un leagăn trainic, de o rară frumuseţe.

Peste două săptămîni, la o adunare a comsomoliştilor, Kruglov anunţă că Sonia Isakov roagă să nu i se mai aducă ni-

mica, întrucît are tot ce-i trebuie. Sonia nu vrea să supere pe nimeni prin acest refuz, lămuri el, dar nici nu mai are unde pune toate lucruşoarele pe care le-a primit.

În aceeaşi seară, Sonia mai găsi în coliba lor un pachet. Înăuntru erau două batiste mari şi un bileţel scris de Petea Golubenko, mare expert în materie. În bilet scria :

„Bun pentru scutece".

Şi cu asta se sfîrşi înzestrarea copilului pe care acum toţi îl aşteptau.

CAPITOLUL XXX

Vîntul puternic îi flutura rochia s-o sfîşie, îi răvăşea părul, o şfichiuia peste ochi. Katiei însă îi făcea plăcere să-l înfrunte. Ar fi dorit să-şi deschidă larg braţele şi să strige : Sînt liberă ! Dar îi era cu neputinţă să-şi desfacă braţele, fiindcă vîntul sufla prea puternic şi ar fi putut să o doboare şi să o ducă de-a rostogolul drept în Amur, iar apa acum... brrr !... e rece ca gheaţa... Dacă bărbatul ei ar fi venit aici, s-ar fi prăpădit, desigur !

— Mie însă mi-e bine ! bine ! bine ! cînta Katia. Deodată însă tăcu mirată. Pe valuri zări un punct negru : ceva rotund, care putea fi un cap sau un pepene. De unde pînă unde un pepene pe valuri ? Atunci e un cap de om. Iată, e un om ! I se văd şi mîinile... Uite-l, despică valurile cu mişcări puternice. A îngheţat, sărmanul, se grăbeşte... Dar ce-o fi căutînd în apă omul acela ?

Katia scruta valurile Amurului, ca să vadă dacă nu se zăresc cumva resturile vreunui vas scufundat ori fundul vreunei bărci răsturnate.

Căuta o explicaţie. Să fie vreun pescar nanaiez ? Ori cumva un marinar de pe vreun vas dus la fund ? Ori poate vreun vînător de dincolo de rîul lat de trei kilometri, vreun vînător rătăcit care, flămînd şi frînt de oboseală, a fost atras de fumul taberei lor ? Da, asta trebuie să fie. Pentru că într-o

astfel de împrejurare totuna e dacă îţi rişti viaţa astfel sau dacă mori de foame în taiga.

Din ce în ce, înotătorul se apropia. Katia dădu din mîini şi-l strigă. Zărind-o, omul îşi schimbă direcţia. Valurile îl izbeau acum dintr-o parte şi îl împingeau în josul apei, trupul lui puternic rezista însă curentului.

Katia se gîndea cum să-l ajute mai bine ? Să-i dea rochia de pe ea ? Ori să-l apuce de mînă şi să fugă din răsputeri cu el pînă în tabără, mai înainte de-a înţepeni, de frig, sărmanul ?

Înotătorul ajunse în sfîrşit la mal. Pipăi fundul cu piciorul, îşi suflă apa din nas, scuipă, îşi şterse faţa şi îşi netezi părul cu mîinile. De pe cap şi umeri apa îi curgea şiroaie lăsînd dîre lungi în urma lui.

O clipă, Katia privi pudic într-altă parte. Înotătorul se căţăra spre ea. Înainte de a-şi întoarce ochii, ea simţi cum o încolăcesc două braţe puternice şi cum nişte buze ude îi sărută gura deschisă de mirare.

— Tu eşti ? Besonov ? îi strigă.

Nu era supărată, ci mai mult uimită. Observînd acest lucru, Valka o sărută din nou. De data asta, Katia îl lovi peste umăr.

— Prostule ! M-ai udat toată ! Ai şi găsit vremea potrivită să-mi faci curte ! Fugi de te-mbracă...

Tonia şedea jos, în iarbă, singură pe malul lacului de lîngă Amur. Desluşise pe duna de nisip care despărţea lacul de rîu o pereche veselă, dar privirea ei neatentă alunecase peste cele două chipuri, fără să le recunoască. Perechea trecu în fugă prin apropiere, şi abia atunci îi recunoscu. Valka se străduia s-o prindă pe Katia, dar ea, ca o sfîrleză, îi scăpa din mîini, rîdea şi îl necăjea. Nu o văzură pe Tonia : prea erau furaţi de joc.

Tonia îşi aruncă ochii în urma lor şi se cufundă din nou în gîndurile ei singuratice. Ceea ce trăise în ultimele zile fusese pentru ea ceva prea nou şi prea surprinzător ; nu-şi putea da seama dacă e bine sau rău.

Totul începuse din momentul cînd băieţii s-au încăierat din pricina fetelor. Pe ea o revoltase brutalitatea lor. Dar de ce oare nu se încaieră nimeni din pricina ei ori pentru ea ? Toţi o ocoleau. Erau clipe cînd suferea şi se supăra pe toţi. Dacă

ar fi avut o oglindă la îndemînă, s-ar fi uitat să vadă : oare-i chiar aşa de puţin ispititoare, încît nici aici, unde la treizeci de băieţi există o singură fată, nu se găseşte cineva să întîrzie cu privirile asupră-i ? Oglindă n-avea, dar Tonia ştia că nu e urîtă... Atunci ? Atunci de ce ?... De ce ? ! Avea douăzeci şi trei de ani şi dragostea o ocolea, o ocolea tot aşa cum în adolescenţă tinerii care se plimbau în grup prin parc treceau pe lîngă ea indiferenţi, străini şi de neînţeles.

Dar oare ea dorea dragostea ? Pînă acum nu se gîndise încă la asta. S-a ferit întotdeauna de iubire, socotind-o o slăbiciune. Nu putea suferi trecutul, mica-burghezie rămasă de altădată, care mirosea a descompunere ; nu-i putea suferi pe uşuratici, îi displăcea cochetăria, toaletele prietenelor, îndrăzneala necuviincioasă a băieţilor. După părerea ei, pînă cînd nu se va termina lupta (lupta pînă la desăvîrşita victorie a comunismului în toată lumea !), a glumi, a cocheta şi a te distra înseamnă o crimă. Iar a te căsători — o trădare. Ce fel de luptător mai poate fi ea, dacă se lasă preocupată de familie, de copii, de dragoste ?

Severă cu sine însăşi, căuta să-şi smulgă din suflet orice urmă de duioşie, de cochetărie şi căldură. Îi era teamă ca nu cumva să se moaie, să-şi piardă ura, hotărîrea şi puterile. Îi plăcea să citească despre felul cum lucra Lenin în închisoare. Îşi pierdea răsuflarea de emoţie şi-o măcina dorinţa arzătoare de a fi ca eroii care înfruntau cele mai cumplite chinuri, purtîndu-şi neatinsă mîndria de proletar revoluţionar.

Tonia dorea şi ea să-şi încleştеze dinţii, să sufere şi să nu-şi plece capul. Uitînd de deosebirile de condiţii şi de timp, scrîşnea acum cînd nu mai existau suferinţe şi cînd sacrificiile ei se dovedeau inutile şi-i săracu viaţa, exact în aceeaşi măsură în care altădată sacrificiile îmbogăţeau sufletele marilor luptători ce-şi atrăgeau asupra lor, prin suferinţe şi dureri, ura unora, dar mai cu seamă marea dragoste a poporului pentru care suferiseră. Neînţelegînd toate acestea, Tonia îşi orînduise viaţa după o schemă născocită de imaginaţia ei, o schemă plină desigur de intenţii bune, dar care, în lupta ei iluzorie, nu ducea la nici un liman.

Şi iată că aici, în situaţia eroică de a zidi un oraş nou, Tonia pricepu deodată că viaţa ei este falsă şi fără nici un

sens. Trecea drept o pildă de tărie, de principialitate şi de disciplină. Dar arzătoarele ei pledoarii nu aveau nici un efect asupra nimănui. Nu era iubită. În clipele grele, nimeni n-o căuta.

Klava, în schimb, reuşea în orice. A spus numai cîteva cuvinte simple, cu vocea ei de copil, şi băieţii au plecat la plutăritul lemnelor, muncind, ca niciodată, cu plăcere şi uniţi. La început, cînd cu scoaterea buturugilor, abia a apucat cu mîinile ei nepricepute un joagăr mare, că flăcăii s-au şi repezit să-i ia locul. Klava a spus numai atîta : „O, ce bine, că mă dureau mîinile !" şi pe urmă a stat fără nici o treabă, zîmbind fiecăruia, observîndu-l pe fiecare. Şi toţi erau mulţumiţi. Tonia, în schimb, a lucrat cîteva ore şi nimeni nu s-a gîndit s-o schimbe, trecînd-o la altă muncă mai uşoară.

Katia era uşuratică, veşnic pornită pe glume şi nu lua niciodată cuvîntul la adunări ; organiza însă cîntece, jocuri, conducea „înviorarea de dimineaţă", îmbia băieţii la plimbări şi la scăldat şi crea o atmosferă plină de voioşie, care ajuta la îmbunătăţirea muncii şi făcea odihna, şi chiar viaţa lor în general, mai plăcută.

Cînd s-a căsătorit Sonia, Tonia se revoltase — „nu e acum timpul de aşa ceva, asta-i neseriozitate !" — dar prima nuntă i-a înveselit pe toţi. Sioma Altşuler a salutat prima familie a noului oraş, iar viitorul copil devenise grija lor colectivă ; nici nu se născuse, şi lumina viaţa celor de pe şantier, cu zîmbetul lui fără griji.

Lilka, pînă şi ea aducea însufleţire în tabără ! Pe cînd ea, Tonia, ce a adus ? Două braţe de muncă, nimic mai mult.

Ideea aceasta îi veni abia acum, buimăcind-o. Privindu-se de la distanţă, prin ochii tovarăşilor ei, se vedea cum arată : aspră, răutăcioasă, cicălitoare, pretinzînd mereu sacrificii, fără să ştie să le provoace prin cuvinte calde şi printr-o înţelegere încurajatoare. „Gaşperiţa". Da, aşa îi spuneau toţi. Aşa şi era.

Ceruse excluderea din Comsomol a băieţilor care au provocat scandalul şi, cînd colo, pe Besonov l-au adus îndărăt, l-au iertat, iar acum iată-l că munceşte, că este ales în comitet, iar adineauri l-a văzut cum a fugit pe lîngă dînsa cu Katia,

veseli amîndoi şi plini de voie bună... Numai ea, Tonia, stă aici, singură, şi nimănuia nu-i pasă, nimeni nu o caută... Ieşirea ironică de atunci a lui Morozov şi-o binemeritase !

Ceea ce era însă mai dureros e că-şi dăduse seama că „Tonia gaşperiţa" nu era ea, Tonia cea adevărată ! „Gaşperiţa" era doar o mască, o aparenţă.

Pe neaşteptate, simţi o nestăvilită sete de prietenie şi gingăşie, o pătimaşă sete de a iubi. Uimită, îşi dădu seama că o pizmuieşte pe Klava şi că ar dori să fie prietenă cu toţi ; că s-ar apuca bucuroasă, împreună cu Katia, să cîrpească seara ciorapii rupţi şi prost spălaţi ai băieţilor, pentru un simplu cuvînt de mulţumire sau pentru o singură privire binevoitoare. Singură însă nu se putea schimba. Şi nici n-avea cine s-o ajute să facă primul pas. Iar dacă ar cere acest ajutor, nimeni n-ar crede-o, căci altceva aşteptau toţi de la ea, de la „Gaşperiţa" burzuluită şi fătarnică...

Tocmai cobora amurgul. Ultimele raze ale soarelui învăluiau lacul în scînteieri liliachii. Prin taiga sufla vîntul. Cerul era înalt, sumbru, fără nori, fără culoare.

Tonia ar fi plîns, dar nu ştia să plîngă. Plînsese o singură dată, înainte de plecarea din Ivanovo, atunci cînd le povestise fetelor despre maică-sa. Ele au înţeles-o în noaptea aceea... dar pentru cîtă vreme ? Mai tîrziu le-a îndepărtat singură prin asprimea ei. Dacă ar fi ştiut atunci tot ce ştia acum... Oare în dînsa nu sălăşluia marea putere a dragostei omeneşti ? Mama ei, deşi chinuită şi ofilită prea devreme şi prigonită de viaţă, mama ei era aşa de blîndă, de veselă şi de duioasă !... Cînd cînta ea, *„Poiană, poieniţă"*, toată fabrica asculta.

Începu şi Tonia să cînte.

Melodia se născuse singură, iar cuvintele veneau ca de la sine, simple şi triste — mai tîrziu niciodată nu şi-a mai adus aminte ce-a cîntat. Îşi asculta vocea, care plutea pe deasupra lacului, puternică, adîncă şi avîntată. Nici nu ştia că are o voce aşa de frumoasă. S-a întîmplat uneori să cînte împreună cu alţii, în cor, dar niciodată nu şi-a ascultat glasul, n-a simţit dorinţa să-şi audă cîntecul. Avea o voce puternică, cu adevărat frumoasă. Cînta şi Lilka destul de bine, dar Tonia simţea că ea cîntă mai frumos, mai limpede şi mai sonor...

Tresări şi tăcu, fiindcă două mîini aspre, mirosind a răşină, îi acoperiseră ochii.

— Cine-i ? strigă speriată.

Era Serghei Goliţîn.

— Credeam că e Lilka — îngăimă el, cu un aer vinovat.

Tonia se pregătea să-i răspundă cu obişnuita-i asprime (căci ea cu Serghei nu pierdeau prilejul să se tachineze), dar băiatul se aşeză pe iarbă, aproape de ea, şi o rugă :

— Continuă, Tonia. N-am să te stingheresc.

Era aşa de mirat, că uitase să mai fie sarcastic.

Cîtva timp, fata tăcu, apoi începu iarăşi să cînte, de data asta o veche melodie populară, una din acelea pe care le cînta şi Lilka. O alesese dintr-un instinct femeiesc, care-i şoptise că o va cînta mai bine decît Lilka. Orajii i se îmbujorară. Se desfăta singură de propria-i voce ; dorea să audă elogii şi ar fi vrut cu orice preţ ca Serghei Goliţîn să se îndrăgostească în acea clipă de ea, acelaşi Serghei Goliţîn pe care nu putea să-l sufere. Simţea că sosise clipa unei prefaceri bruşte în viaţa ei, că din seara aceea totul avea să fie alt fel, că ea însăşi va fi alta.

Serghei o asculta cîntînd şi-i privea de aproape faţa schimbată, duioasă, gura, pieptul care tresărea la fiece răsuflare. „Ia te uită la Tonia ! gîndea el nemaigăsind, ca altădată, cuvinte de batjocură şi ironie. Cum de n-am observat pînă acum ? Ori s-a schimbat peste noapte ? Te pomeneşti că s-a îndrăgostit de cineva ! Frumos mai cîntă... Nu cumva m-o fi iubind chiar pe mine ? Şi la urma urmelor, de ce n-ar fi aşa ? Poate că de mult mă iubeşte şi toate ieşirile ei n-au fost decît prefăcătorie".

Îl chinuia singurătatea şi, cu uşurinţa lui caracteristică, ar fi fost gata să creadă în propria-i născocire.

Terminîndu-şi cîntecul, Tonia aruncă spre el o privire tulburătoare.

— Mai cîntă ! îi ceru Serghei atingîndu-i mîinile.

Fata îşi retrase mîna şi începu un alt cîntec de dragoste, de dor şi de patimă.

„Sigur e îndrăgostită... Cum de n-am observat mai dinainte ?... Uite ce cîntec şi-a ales... Interesant ! Şi eu, netotul, umblam după toate fetele cu limba scoasă, numai pe Tonia n-o

vedeam. E foarte drăguță și nu-i de loc înțepată. Prost am mai fost ! Vai, ce prost !..."

Și plin de curaj, atinse din nou mîna Toniei, care tremura. „Ce-i cu mine ? Ce-i cu mine ?" se întreba fata, fără să-și retragă mîna și ascultîndu-și nu atît glasul, duios ca o chemare, cît fericita tulburare ce-o cuprinsese. „Ce-o mai fi și asta ? De ce nu-mi retrag mîna ? Doar nu-i altcineva decît Goliţîn pe care nu-l pot suferi, scandalagiul și neobrăzatul care niciodată nu mi-a plăcut... Ce se petrece cu mine ?"

El îi strînse degetele și rosti cu un anume înțeles :

— Nu mi-aș fi închipuit că tu...

Începu apoi să-i mîngîie brațele și umerii, cu palmele lui repezi și lacome. Ce se întîmplase ? Nu-i venea să creadă că asta-i Tonia, „Tonia gașperița". Imaginea pe care o avusese despre ea dispăruse, iar cu cea nouă nu se obișnuise încă ; simțea numai clocotul unei dorinți năvalnice, de nestăvilit.

Tonia nu-l respinse. O înspăimînta, dar și o umplea de bucurie atingerea mîinilor ce o dezmierdau cu atîta lăcomie. Și deodată, în uriașa încordare a crizei sufletești prin care trecea, înțelese toată deșertăciunea vieții ei singuratice, toată puternica vigoare a Katiei Stavrova și fericita naivitate a Klavei, nepăsarea Lilkăi, fericirea adîncă a dragostei Soniei, în sfîrșit, toate fericirile sincerilor legături omenești, toată văpaia sufletului său neîntinat, toată pasiunea, toată credința, toată măreția speranțelor pe care iubirea le aduce.

Buimăcită, privi la Goliţîn și se sperie mai tare cînd îi văzu fața aprinsă de dorinți... Ca să se apere de năvala acestor dorinți, începu din nou să cînte.

Era un cîntec vesel, ucrainian, un cîntec de fecioare, care mai înainte nu-i plăcuse de loc, dar care acum i se părea nespus de frumos. Cîntîndu-l, se simți și ea veselă și frumoasă. De unde-i renăscuse această senzație ? Ce se putuse întîmpla cu ea în jumătatea de oră de cînd viața ei se schimbase pe neașteptate ?

Își auzea vocea mai puternică și mai sonoră ca oricînd.

Serghei însă n-o mai asculta de mult. Privi numai cu atenție în jur — malul era pustiu. Atunci o atrase pe Tonia spre el, o strînse în brațe și o sărută apăsat. Ea îi răspunse la

sărut, fără şovăială, fără nici o încercare de împotrivire. Îi răspunse cu plăcere, cu o înflăcărare şi o pasiune neaşteptată. Nu închise ochii, cum fac de obicei fetele, ci îl sfredeli pe Serghei cu o privire fierbinte, întrebătoare.

Aştepta ceva. Dar el nu ştia ce. Ochii ei îl intimidau.

— Ce faci ? întrebă ea în sfîrşit, încrezătoare şi bucuroasă.

Serghei începu să-i vorbească. Îi spuse tot ce-şi mai putu aduce aminte şi ceea ce născoci, tot ce-i şoptea nerăbdarea lui : că o iubeşte, că o iubeşte de mult, că dinadins se certa cu ea ca să-şi ascundă simţămintele, că e frumoasă şi are o voce fermecătoare, că el de mult aştepta clipa asta, că tot căuta s-o întîlnească singură şi că va muri dacă ea nu-i va aparţine... Frînturi din romanele citite, cuvinte de mîngîiere auzite de la fete şi spuse lor, toate acestea le înşira acum Toniei, cu glasul înflăcărat, nerăbdător, implorînd-o printre sărutări.

Tonia îi răspundea bucuroasă şi covîrşită ; inima i se umpluse de un val cald de duioşie, iar în sufletul ei răsuna un cîntec neobişnuit, avîntat şi ameţitor. I se părea că nu cîntă numai ea, ci că totul împrejur cîntă : lacul, taigaua, cerul înalt. De pretutindeni păreau că se revarsă asupra ei sunete neobişnuite. Şi crezu că ceea ce trăia în clipele acelea e dragoste.

...Se înapoiară acasă pe drumuri diferite, ca să nu stîrnească nici o bănuială.

Tonia şedea lîngă foc, palidă, fericită, cu buzele arzînde, cu privirea concentrată : tot mai asculta cîntecul ce-i răsuna în suflet.

Serghei se întinsese pe iarbă închizînd ochii.

Băieţii se rugau de Lilka să le cînte ceva. Iar Lilka făcea nazuri.

— Lăsaţi-o în pace dacă nu vrea ! interveni hotărît Serghei. Cîntă tu, Tonia !

— Ce să cînt ? întrebă ea supusă.

Nimeni nu răspunse. Şi Tonia se sperie văzînd că băieţii nu se încred în vocea ei şi că, pînă la urmă, dacă tot Lilka va cînta, va pierde prilejul ca şi alţii să ghicească, şi alţii să afle cum este ea, ea cea adevărată.

Începu acel cîntec vesel, de fecioare, cîntecul ucrainian pe care începuse să-l cînte acolo, pe malul lacului, dar nu-l

isprăvise. Cînd ajunse la cuvintele unde fusese întreruptă de Serghei, acesta îşi înălţă capul şi-i făcu semn din ochi. Tonia se încurcă o clipă roşind, dar continuă repede punînd în cîntec toată patima sentimentului ei neaşteptat. Auzea cum unii se miră lăudînd-o ; alţii îi reproşară că n-a mai cîntat pînă atunci.

— Niciodată nu m-aţi rugat să vă cînt... — răspunse ea şi fugi.

— Pentru inima fiecărei fete trebuie să găseşti cheia potrivită... — rosti Serghei cu tîlc, culcîndu-se din nou în iarbă. Băieţii îl asaltară cu întrebările, dar el tăgădui zîmbind enigmatic, şi-n seara aceea plecă să se culce devreme.

Tonia umbla de colo-colo prin tabără, fără să-şi găsească locul. Iubirea care îi umpluse sufletul, avidă de noi impresii, o îndemna să se comporte altfel decît pînă atunci. Ar fi vrut să-l cheme pe Serghei, dar el plecase să se culce. Se gîndea cu gingăşie că poate o fi obosit. Se mira totuşi : doar ea simţea în sine atîta putere şi vioiciune, încît ar fi putut să nu doarmă toată noaptea.

Se pomeni în faţa colibei lui Isakov. Un gînd neaşteptat îi mînă tot sîngele în obraji : da, da, şi ei vor fi împreună, ea cu Serghei... Vor fi nedespărţiţi. Cum o să se întîmple oare asta ?... El, soţ, soţul ei...

Deschise uşa şi intră. O izbi căldura şi liniştea de acolo. Pe jos fusese aşternut muşchi. Grişa sta lungit în patul frumos acoperit cu o cuvertură. Pe sobiţa de cărămidă fierbea un ceainic. Opaiţul improvizat lumina chipul lui Grişa, aruncînd lumină şi asupra capetelor aplecate ale Soniei şi Klavei, care coseau.

Auzind zgomotul uşii, cele două fete îşi aruncară privirile într-acolo, dar din pricina luminii nu o văzură pe Tonia.

— Eu sînt — le zise ea, cu veselie. Ce faceţi acolo ?

Sonia strînse lucrul în mîini speriată. Klava de asemenea se codi, căci ştia că Tonia e împotriva căsătoriei şi a sarcinii Soniei ; se simţeau stingherite că le surprinsese asupra faptului, cu cămăşuţele de copil în mîini.

Dar Tonia nu observă stinghereala lor. Găsi că e plăcut în colibă şi că-i bine cu muşchi pe jos ; se interesă apoi de cămăşuţe şi se oferi să le ajute şi ea.

Tulburată, Sonia îi dădu de lucru.

Tăceau toţi.

— Ce bine e aici la voi ! Ce fericiţi sînteţi... — i se adresă ea Soniei, cu un zîmbet rugător.

Grişa îi răspunse sec :

— Doar pînă mai ieri ne condamnai !

Tonia privi cu jale spre el. Nimeni n-o iubea, toţi se temeau de dînsa ; a fost de ajuns să vină aici, ca să-i tulbure şi să-i supere : toţi trei s-au simţit bine pînă atunci, iar acum îşi dădea seama că îi stinghereşte.

Cu intuiţia ei fină, Klava înţelese schimbarea petrecută în sufletul Toniei şi interveni împăciuitoare :

— Ei, dar ce-i cu tine, Grişa ?... Nu înţelegi ? Noi pur şi simplu vă invidiem !

Tonia o îmbrăţişă lipindu-şi obrazul fierbinte de umărul Klavei.

— Ce frumos a cîntat Lilka azi ! încercă Sonia să schimbe vorba.

— Ce anume ? Asta ? întrebă Tonia, şăgalnic, şi repetă cu voce plină strofa întîia a cîntecului.

— Tu ai cîntat ?

— Da, eu ! răspunse Tonia, cu aceeaşi expresie nouă, uşor şăgalnică, şi continuă să cînte cu glas scăzut.

O porni spre casă împreună cu Klava, ţinîndu-se amîndouă de după mijloc ; o purtă pe Klava în jurul taberei, numai ca să mai treacă o dată pe lîngă coliba lui Goliţîn. Dinăuntru se auzea un sforăit prelung.

— Goliţîn sforăie, fără îndoială — spuse Tonia oprindu-se. Dacă nu era Klava, ar fi fost în stare să rămînă pînă dimineaţa acolo.

— Da' de unde, ăsta-i Epifanov — răspunse Klava, cu un aer atotştiutor ; se plîngeau băieţii că sforăie ca o locomotivă.

Tonia oftă şi plecă mai departe.

Mai tîrziu, culcată în aşternutul ei rece şi tare, privea în întuneric, rîzînd de bucurie. Îşi închipuia cum o să stea cu Serghei în coliba lor proprie, se gîndea la întîlnirea de-a doua zi, la mîngîierile lui îndrăzneţe, la cuvintele lui calde şi la copilul

Soniei ; răscolită de atîtea gînduri neobişnuite, i se tăia răsuflarea.

— Serioja ! Serioja ! repeta ea în şoaptă rîzînd încetişor ; şi, furată de somn, îşi închipuia că mişcă un leagăn de mesteacăn îngînînd un cîntec dulce, care o adoarme şi pe ea. O legănau şi mişcările leagănului, o legăna şi fericirea...

Dimineaţa, cînd Lilka se deşteptă, o văzu cu mirare pe „Tonia gaşperiţa" zîmbind prin vis.

CAPITOLUL XXXI

De cînd fusese ales secretar al comitetului de comsomol, Andrei Kruglov se bărbierea în fiecare zi. „Cel mai bun leac împotriva tuturor lipsurilor, spunea Morozov, este îngrijirea interioară şi exterioară." Andrei căuta să-i deprindă şi pe comsomolişti cu acest obicei. Lucrul acesta însă, nu era uşor fără haine de schimb după orele de lucru, fără frizer, fără club unde să te poţi distra, fără lumina electrică, ca să poţi măcar citi ceva acasă.

În virtutea „regulamentului de disciplină comsomolistă", Andrei îi ordonă lui Piotr Golubenko să înveţe să tundă şi să bărbierească. Petea care, întocmai ca un copil, îl adora pe Kruglov se supuse poruncii fără să cîrtească. Îşi deschise o frizerie în cortul unde dormea, cu firma : „Frizerie la Pierre, cel mai mare meşter al omenirii. De vînzare, tot aici, esenţă de brad contra orbirii".

Kasimov îi învăţase că e bună esenţa de ace de brad. Chiar dacă nu vindeca, ea prevenea cel puţin boala ; alte cazuri noi de orbul găinilor nu se mai iviseră. Folosind timpul liber cînd nu avea clienţi, Petea fierbea ace de brad şi vindea licoarea aceea, ca să strîngă astfel banii necesari „cumpărării unui patefon".

Patefonul era visul tuturora, toţi se gîndeau la el ca la un obiect de mare lux. Odată cu căderea nopţii, plictiseala intra în drepturile ei, căci nimeni nu mai avea nici o ocupaţie.

Pentru a pregăti comsomoliştii în vederea montării uzinei electrice, Andrei organiză un cerc de electrotehnică. În fiecare seară făcea cu ei lecţii, amintindu-şi ce învăţase şi el la cursurile serale de la şcoala tehnică. De cîteva ori îl pofti şi pe inginerul Slepţov. Inginerul Slepţov însă, care mai tot timpul liber şi-l petrecea la vînătoare, se eschivă de fiecare dată răspunzîndu-i cinic :

— Vînătoarea şi băutura, ori măcar băutura fără vînătoare : asta-i viaţa.

De altminteri, nu numai el, ci toţi inginerii îşi procurau vodcă şi vin, deşi Verner înterzisese categoric băuturile spirtoase pe şantier. Ba, pe ascuns, şi unii dintre comsomoliştii îşi făceau rost de vodcă.

Pe mal, într-o magazie cu mese improvizate, proprietatea unuia Pac, un corean mărunţel şi vioi, în fiecare seară se adunau localnicii, iar printre aceştia se rătăceau şi unii comsomolişti. Acolo, la lumina unei lămpi cu petrol, fumau, jucau cărţi ori domino şi li se servea pe sub mînă vodcă sau spirt. Pac îi asigura că spirtul este cel mai bun leac împotriva orbirii, şi li-l vindea ca pe o doctorie, la preţuri foarte ridicate. În ceaţa fumului de tutun, comsomoliştii bărboşi păreau nişte bandiţi ascunşi într-un bîrlog al lor.

Andrei izbuti să-i osebească în curînd pe cei care nu călcau pe la Pac, de cei care erau clienţii statornici ai acestuia. Bărboşii se dovedeau cei mai nedisciplinaţi şi fricoşi, iar primii dezertori de pe şantier au fost dintre ei.

Odată cu înrăutăţirea vremii, cînd începură ploile şi se porniră vînturile reci, se iviră dezertorii. Ei încercau să se furişeze, nebăgaţi de seamă, pe vapoare. De aceea pe mal făceau de gardă membrii comitetului şi grupe de comsomolişti. Aceştia îi convingeau, îi făceau de ruşine şi îi întorceau pe şantier. Uneori, cîte un băiat care încerca să fugă, după ce asculta mustrările tovarăşilor, începea să plîngă şi spunea cu un aer vinovat :

— La naiba... De necaz am vrut să plec... Se aude că la iarnă n-o să putem rezista aici...

Şi tînărul se întorcea liniştit în tabără.

Andrei își îndreptase toată atenția asupra muncii brigăzilor. Brigada avea datoria să facă educația oamenilor, să mențină disciplina și să răspundă de fiecare în parte.

Pentru cele mai bune brigăzi, izbuti să obțină premii ; se evidențiе în deosebi brigada lui Altșuler, care, în fiece dimineață făcea gimnastică de înviorare și ai cărei membri își petreceau timpul liber împreună.

În iulie sosi în sfîrșit un doctor, cu pince-nez și c-o ladă cu cărți de medicină. Făcea impresia că e un om morocănos, dar, după cum se văzu curînd, ascundea un suflet nespus de bun. Nici nu încuviință, dar nici nu interzise esența de conifere ; fără nici o sfială însă și chiar din prima zi îi luă la rost pe Verner și Granatov, cerîndu-le să dea oamenilor să mănînce zarzavaturi. Iar cînd conducătorii șantierului îi arătară telegramele și notele de comandă, răspunse mormăind : „Ce-mi tot băgați sub nas telegrame ? Din astea nu se poate fierbe ciorbă ! Aduceți cît mai repede legume și dați-le oamenilor". Apoi începu consultul celor bolnavi, în camera pustie, rămasă goală după plecarea lui Taras Ilici, care tot nu se întorsese...

Spitalul nu era încă construit.

Lui Kruglov nu-i scăpă că în fața „infirmeriei" începea de dimineață să se înșire un rînd lung de pacienți. Și printre aceștia erau nelipsiți cei mai leneși și cei mai nedisciplinați, îndeosebi clienții lui Pac. Într-o dimineață, Andrei stătu de vorbă cu ei și-l întrebă pe fiecare de ce suferă. Unii se plîngeau de dureri, alții de o proastă stare generală, alții invocau niște simptome misterioase de boli nemaiauzite.

Intră în camera de consultații. Dar, privind supărat peste ochelari, medicul îl luă în primire chiar de la ușă :

— Ce ?! Vrei la mama ? Te-ai plictisit aici ?

Atunci Kruglov se prezentă :

— A ! prin urmare sînteți șef ? Scuzați-mă ! Bine că v-ați gîndit să veniți.

Îi povesti cum refuză în fiecare zi nenumărate cereri pentru plecare din cauză de boală. Și nu cer adeverințe cei care în adevăr sînt bolnavi, ci tocmai ceilalți, care nu suferă decît de plictiseală.

— ...Da, da, de plictiseală ! strigă el şi, din reflex profesional, începu să asculte plămînii lui Kruglov. Ai bronşită, tinere. De ce nu vii la tratament ?... Da, da, plictiseală... — reveni el la subiect. Ocupaţi-vă de ei. De ce nu vă ocupaţi ? Viaţă e asta ? ! Balalaice n-aveţi, armonice n-aveţi, fete puţine... Dacă ştiam, vă aduceam cîteva mingi de volei în locul farmaciei. De jocuri şi muzică aveţi nevoie. Şi bărbieriţi-i, ce-i lăsaţi în halul ăsta ? Bărbieriţi-i pe toţi la rînd, obligatoriu...

După cum îşi făcuse obiceiul, seara Andrei dădu ocol taberei. Îi plăcea ca în serile reci să se aşeze lîngă un foc sau lîngă altul. Îl încîntau deopotrivă snoavele, cîntecele, poveştile, discuţiile, visurile... Se încingeau discuţii pline de viaţă, duse din toată inima, vorbeau tinerii despre toate cîte puţin. În seara aceea însă nu se aprinsese nici un foc.

O parte din comsomolişti se strînseseră în pîlcuri vesele pe malul Amurului.

Kruglov intră într-o colibă de unde se auzea un mormăit.

În penumbră, pe paturile comune ori chiar pe jos, stăteau întinşi flăcăi. Erau vreo doisprezece. Îmbrăcaţi în haine de lucru, cu cizmele pline de noroi sau cu bocancii rupţi şi legaţi cu cîte o sfoară, cu ţigările în colţul gurii şi cu mîinile sub cap, ei cîntau, fără plăcere, ceva monoton :

Uitat, încă tînăr, de soartă aruncat...

Andrei aprinse un chibrit :

— Ce-i cu voi, măi băieţi ?

— Ne odihnim — răspunse cu răutate cineva.

Cîntecul curgea mai departe.

Andrei vru să mai spună ceva, dar o voce leneşă i-o luă înainte :

— Nu ne mai încurca, nu vezi că avem treabă ?

În coliba vecină, mai mulţi jucau cărţi. La ivirea lui Andrei, cel care ţinea casa — un băieţandru, cine ştie de cînd neras — ascunse repede la spate cărţile noi-nouţe. Abia recunoscu în tînărul acela pe Nikolka.

— Aţi făcut tripou aici ? întrebă el, iritat.

— Am trecut pe la teatru, dar nu ne-a plăcut — răspunse Nikolka uitîndu-se la Andrei, cu o privire batjocoritoare.

— Dă-mi cărțile ! Halal comsomolist !

Fără să crîcnească, flăcăul caută domol în cîrpele de la spate și-i înmînă niște cărți vechi.

— Dar cele noi unde sînt ? Nu face pe prostul, dă-mi cărțile cele noi !

— Cărți noi ?! N-am cumpărat încă — răspunse Nikolka, pe același ton obraznic. Dacă n-ai încredere, percheziționează-ne...

— Ce-nseamnă asta, măi băieți ? îi dojeni blînd Kruglov. Altceva nu aveți de făcut ?

Jucătorii se uitau cu dușmănie la Kruglov, dar tăceau. Dintr-un colț întunecos se auzi o voce supărată și răgușită :

— Păi ce vrei să facem ? Măcar de-am avea o mandolină... Așa... Mi-e scîrbă !

Porni mai departe. În coliba lui Isakov ardea opaițul.

Sonia ședea la masă, cu creionul în mînă.

Cu privirea stinsă, Grișa umbla prin colibă — doi pași înainte, doi înapoi — și dicta mișcîndu-și mîna în tactul cuvintelor :

Dezertorilor, staţi, sînt bolnav şi orb...
Ochii mei cu văluri sînt acoperiţi...

Sonia scria. O lacrimă răzleață, strecurată printre gene, i se oprise pe față.

— Taie — îi ceru Grișa și continuă să dicteze :

Dezertorilor, staţi, ochii mei sînt orbi,
Dar văd adevărul mai bine ca voi.

— Lasă loc ! Cum ai scris ? Pune într-o parte titlul. *„Mai bine seara orb să te chinui, decît nemernic cu vedere să fii..."* Ai scris cuvintele astea într-o parte ? Acuma scrie : *„Dar văd adevărul mai bine ca voi"*. Cine este ? întrebă el apoi întorcîndu-se iute spre ușă.

— Andriuşka — îi răspunse Sonia ștergîndu-și cu vinovăție lacrima de pe obraz.

— A, Kruglov ! se bucură Grişa. Foarte bine. Scriu nişte versuri. Înţelegi tu, Andrei ? Mă gîndesc aşa : dacă nu sînt în stare să scriu astfel de versuri, încît fiecare dezertor, citindu-le, să se ruşineze şi să se întoarcă în tabără, atunci, la naiba, ce fel de poet mai sînt ? Sînt poezii care au îndemnat la luptă ! Eu n-o să fiu în stare să-i opresc ? E o verificare : sau îi întorc de la mal, de pe scări, de pe vapor, sau... Da, da, o să mă urc pe trepte, pe un butoi, pe orice, şi am să le vorbesc recitîndu-le versurile acestea în gura mare !

Sonia privi către Kruglov, cu ochi rugători. O altă lacrimă îi alunecă pe obraz.

— Dă-le la gazeta de perete — îl sfătui Andrei.

— Nu ! strigă Grişa, cu glas tunător. La naiba cu gazeta de perete ! Mă duc eu personal şi am să-i întorc din drum pe toţi. Dacă nu reuşesc, înseamnă că nu sînt poet şi dau naibii pentru totdeauna meteahna asta inutilă. De pe butoi, de pe podeţ, de pe o grămadă de lăzi... Aşa ne învaţă Maiakovski ! El nu s-ar fi ruşinat să se urce chiar şi pe catarg !

Acolo unde se sfîrşeau colibele, pe o bîrnă lungă se aşezaseră vreo zece băieţi, adică întreaga brigadă a celor de la plutăritul lemnului. Erau toţi voinici şi robuşti : pe şantier făceau minuni. La rînd, înşiraţi unul lîngă altul, cu mîinile pe genunchi, cu umerii lăsaţi, ei cîntau cu nişte voci triste de bas, bine strunite :

E totuna, viaţa ni-i de mult pierdută
Şi-al femeii trup de soartă-i blestemat...

Toţi stăteau nemişcaţi ; numai cel de la margine, un flăcău voinic, pironindu-şi privirea în pămînt, tot ridica din umeri în ritmul cîntecului.

În magazia lui Pac se adunase lume multă. Prin uşa deschisă năvăleau afară valuri de fum gros de ţigară. La intrare păzea un băieţandru. El strigă ceva şi, în momentul cînd intră Andrei, oamenii şedeau căscînd, vorbind ori citind ziare. Pac se apropie de Kruglov, zîmbindu-i linguşitor :

— Ai venit să-l vezi pe moşu', fiule ?

— Nu-s fiul dumitale — răspunse Andrei, cu glasul sec, uitîndu-se în jur la cei dinăuntru. Ce faceţi voi aici ?

— Discutăm — răspunseră cîteva voci, care doreau să pară indiferente. Am intrat şi noi aşa, într-o doară, să mai vorbim... Ne mai omorîm timpul...

După ce ieşi, Andrei întoarse capul. Băieţandrul pus de pază se înfiinţase din nou la uşă. Înăuntru răsunară rîsete înfundate.

Prin colibele fetelor nu găsi pe nimeni. „Se distrează fetele", reflectă Andrei cu amărăciune, gîndindu-se că numai cîţiva sînt fericiţii care se pot plimba cu ele. Bănuia : Katia e cu Valka Besonov ori poate cu Perepeciko. Cu Tonia e Goliţîn. Dar Klava... oare Klava cu cine e ? Îl duru gîndul că s-ar putea ca şi Klava să cedeze stăruinţelor vreunuia dintre băieţi. Îşi aduse aminte de ochii ei plini de o tainică suferinţă. Nu era vinovat faţă de ea cu nimic, şi totuşi se simţea vinovat.

Pradă gîndurilor, era cît pe-aci să se izbească de Lilka. Pe cărăruie, Lilka se săruta cu un flăcău, căruia nici nu-i deosebi faţa.

— Mai bine în văzul lumii, decît pe ascunselea ! încuviinţă Andrei, politicos.

Şi-n mintea lui apăru imaginea Dinei, cu părul ei roşiatic, scînteietor, cu unghiile-i lungi şi lucioase, cu parfumul ei. Dina îi scria :

„Pînă o da îngheţul, n-am să pot veni, că nu-mi văd capul de lucru. De altfel şi tu îmi scrii să iau cît mai multe lucruri de iarnă şi eu n-am încă nimic. Cred că-i interesant să mergi cu maşina pe gheaţă, dar trebuie să fie tare frig. Plec de aici pe la începutul lui decembrie şi-o să-l am tovarăş de drum pe inginerul Kostko, specialist în construcţii de vapoare, care vine la voi, detaşat pentru un an. Iubitul meu cu ochii negri, despre oraşul vostru s-a publicat un articol : grozav de romantic e pe-acolo ! Mi-e dor de tine nebuneşte şi mă gîndesc la coliba ta. Cred că e împodobită cu piei de urs şi de lup, deoarece pe la voi prin taiga sînt mulţi urşi şi lupi... Dar cai sînt pe acolo ? Am cumpărat patine pentru amîndoi. Din enciclopedie am citit un articol despre Orientul Îndepărtat şi am aflat ce de zibeline şi vulpi polare aveţi pe-acolo. Bine ar fi să ca-

peţi şi tu o vulpe albastră, s-ar potrivi de minune la rochia mea neagră de mătase, îţi închipui !".

Andrei şi-o închipuia : zveltă, subţirică, în rochia de mătase neagră, cu o blană albastră; i se învîrtea capul. Aproape că dorea ca Dina să nu mai vină. Nu se prea potrivea ea, fiinţa aceea delicată, cu viaţa aspră de aici. Roşea închipuindu-şi numai cum o să meargă Dina pe cărarea asta, printre colibele înghesuite, cu pasul ei uşor, cu tocurile-i subţiri, şi cum o să şadă ea lîngă Epifanov, lîngă Valka Besonov sau alături de lemnari, cum o să stea de vorbă cu Katia Stavrova, cu Lilka şi Tonia... cu Klava !...

Îşi închipui ca aievea întîlnirea dintre Dina şi Klava. Prima, îmbrăcată în mătase, cu o pălăriuţă cochetă, cu mănuşile fine pe care el ar fi fost gata să le sărute... iar alături, Klava, într-un halat ponosit sau chiar în rochiţa ei simplă, albastră, care aici părea aproape luxoasă.

Simţea că suferă pentru Klava.

Şi deodată, fata îi apăru în faţă, cu buclele pe frunte, în scurta lui Epifanov.

— Andriuşa ! îl strigă ea.

Se apropie şi se uitară unul la altul în tăcere.

— De unde vii ? o întrebă el apoi, cu glasul cam răguşit.

Klava nu-i răspunse, ci lipindu-se de umărul lui, începu să plîngă amar.

Neputincios, cum sînt toţi bărbaţii în faţa lacrimilor femeieşti, Kruglov îi netezi părul. Ar fi vrut să o întrebe... dar îi era teamă de o mărturisire la care n-ar fi putut răspunde fără s-o jignească.

— Băieţii... se ţin de capul meu... — izbucni deodată Klava, pornindu-se pe un plîns şi mai neostoit.

Andrei o duse în coliba lui. Acolo nu era nimeni. Aţîţă focul în sobă şi puse ceainicul. Ca să-i alunge durerea care-i strîngea sufletul, o întrebă :

— Cine se ţine de capul tău ?

Klava, care contenise din plîns, dădu din mîini speriată :

— Nu, nu, Andrei... Nu te gîndi. Ce sînt ei vinovaţi ? Se plictisesc...

îi scoase haina şi o aşează lîngă foc. Cu toate că seara era caldă, Klava se simţea bine la dogoarea flăcărilor, deoarece din cauza plînsului i se făcuse frig.

— Şi Epifanov...? întrebă din nou Kruglov.

Klava roşi.

— Nu — murmură ea. Epifanov e bun. El mă scapă mereu. Dar acum lucrează la montaj; lucrează şi noaptea...

Ţine la tine?... Nu-i aşa?...

Klava se roşi toată şi-şi ascunse faţa.

— Nu ştiu, Andriuşa. Cum să-i mai înţelegi? Toţi se plictisesc... Numai Epifanov e bun. El şi cu Sioma Altşuler sînt cei mai buni prieteni ai mei.

Dar de ce nu te duci pe la Sonia?

— Păi i-aş stingheri! Înţelegi? Vor şi ei să rămînă singuri... Cum să mă duc?

Klava dădu să plece, dar Andrei o reţinu cu blîndeţe şi, pentru întîia oară de cînd se cunoşteau, vorbiră ca nişte prieteni. Klava îl întrebă cînd vine Dina. Nu se îndoia că Dina va sosi la prima lui chemare; o judeca pe cealaltă după inima ei. Chipul Klavei, trist şi blajin, răspîndea atîta căldură sufletească! Andrei vedea că-i este greu, dar el se simţea bine. De mult nu mai vorbise cu cineva atît de sincer şi de prietenește. Într-un moment de nestăpînire îi arătă scrisoarea Dinei şi o întrebă:

— Ce părere ai... se va obişnui aici, cu... ai noştri?

Klava nu răspunse. Cu sprîncenele încruntate, privea mîhnită şi mirată la rîndurile elegante, cu caractere fine, rotunde, ale scrisorii străine, venită parcă dintr-o altă lume, neînţeleasă ei.

— E frumoasă?

Kruglov scoase din portvizit o fotografie, din care, cu ochii mari şi luminoşi, zîmbea studiat fotografului o fată uimitor de frumoasă.

Klava făcu ochii mari de uimire.

— Munceşte? întrebă ea aproape în şoaptă.

— Da, e dactilografă... şi afară de asta, urmează cursurile de stenografie... Cred că aici, la birou, se va găsi de lucru pentru ea.

— E comsomolistă ? mai întrebă Klava, cu vocea şi mai înceată.

— Nu — răspunse Andrei, abia auzit...

Apoi fiecare se lăsă în voia gîndurilor, la fel de neliniştite şi triste.

— Da — făcu Klava după o clipă de gîndire. Cred că îi va fi greu. Ştii, băieţii sînt cam necioplţi... Dar nu duce grija... o ajutăm noi... O vom atrage în mijlocul nostru...

Andrei îi strînse cu putere mîna mică, uscăţivă.

Klava privea în altă parte.

Nu mai puteau vorbi deschis. Se agăţaseră amîndoi de ceea ce părea o salvare pentru fiecare.

— Trebuie făcut ceva — încuviinţă Andrei. Băieţii mor de plictiseală. Vezi că nici tu n-ai linişte din cauza lor. Pac ăsta, lua-l-ar naiba, cu taverna lui... strică oamenii...

— Am şi discutat cu Katia despre asta — răspunse Klava înviorîndu-se. Katia şi Valka proiectează ceva, un fel de orchestră... Dacă am organiza cît mai curînd un club, atunci... Cheamă-i să stăm de vorbă.

— De unde să-i iau ?

Klava ieşi din colibă şi, punîndu-şi palmele la gură, începu să trige cu glas răsunător :

— Katia, Valka !

Liniştea nopţii se însufleţi. Din întuneric răspunseră zeci de voci. Kruglov auzi afară o voce scăzută. Cineva îi vorbea Klavei. Apoi ea îi răspunse aproape rugîndu-l :

— Nu se poate, Timoşa ! Nu, nu, te rog... ţi-am spus doar...

Andrei se arătă în uşă şi, rîzînd, îl apucă de guler pe Timka Grebeni, veselul lui concetăţean. Timka se opuse glumind. Intrară toţi trei în colibă. Îndată după ei, apărură în uşă Katia şi Valka.

— Individul acesta se ţine de capul Klavei — spuse Andrei continuînd să-l ţină pe Timka strîns de guler. Răspunde imediat, de ce nu laşi fata în pace ? Dacă nu-ţi iei angajamentul că o să te astîmperi, te omorîm aici, pe loc !

Timka nu păru că-şi pierde cumpătul. Luă totuşi o poză de adîncă sfiiciune şi îngăimă :

— Păcat !...

— Ce-i păcat ?

— E păcat să se piardă aşa fată !

Klava rîse în silă. Kruglov însă se roşi, căci înţelese aluzia tovarăşului său. Besonov îi scoase pe toţi din încurcătură :

— Mie însă mi-e milă de tine — îi spuse el lui Timka.

— De mine ? Ţi-e milă de mine ? De ce, că se pierde un ginere ?

— A, nu ! oftă Valka — ci pentru că am să fiu nevoit să te snopesc în bătăi. Şi-mi pare rău... o să-ţi cam „deteriorez" mutra...

Katia rîdea cu hohote, cuprinzîndu-l pe Besonov de umeri. Ea era întotdeauna bine dispusă. Împreună cu Valka se ocupa de gimnastică, de atletism şi de înot pe distanţe mari. Îşi petreceau timpul ca doi tovarăşi care ar fi putut fi şi mai apropiaţi, dar încă nu se grăbeau să încheie cu jocul acesta vesel şi complicat. Katia nu voia să aibă obligaţii faţă de nimeni. Nu-şi aducea niciodată aminte de soţul ei ; trăia în prezent, dar în acest prezent aprecia mai mult încordarea luptei, veselia şi libertatea. Îi plăcea totul, chiar şi lupta cu ţînţarii care, departe de a o scoate din fire, ca pe alţii, mai degrabă o făceau să rîdă. Împreună cu Valka, aprindeau crengi de brad şi umblau cu ele de parc-ar fi fost nişte torţe.

— Bine, chestiunea cu Timka o amînăm — spuse Andrei. Avem acum o altă treabă. Declar deschisă şedinţa fulger a grupei de „iniţativă în vederea organizării luptei împotriva plictiselii şi descompunerii morale". Raportor — eu. Toată lumea ştie că oamenii se plictisesc. Seara nu au unde să se ducă. Jocurile de cărţi sînt în toi. Iar cîntecele ? Aţi auzit ce se cîntă ? Cu aşa cîntece, oricît ai fi de vesel, îţi piere cheful. Vodca a-nceput să se vîndă pe sub mînă nu numai în dugheana lui Pac. Asta-i tot. Am terminat raportul. Vă rog să luaţi cuvîntul. Ce e de făcut pentru ca băieţii să nu se acrească de tot ? Aveţi în vedere că gîndul dezertării nu le vine în timpul lucrului, ci cînd stau murdari în întuneric şi cîntă cîntece dezmăţate. De la Pac pînă la gîndul de a da bir cu fugiţii nu-i decît un singur pas.

— Antiplictis ! pronunţă cu plăcere Valka.

— Ce-i aia ?

— Antiplictiseală — repetă Valka. Asta-i denumirea grupei noastre. Acum să ia cuvîntul Katia. Ea are întotdeauna de făcut o sumedenie de propuneri.

Fără nici o ezitare, Katia începu să vorbească.

CAPITOLUL XXXII

Ca să-şi înăbuşe dorul, Andrei se dăruia neîncetat unei munci fără preget. Ajuta la montatul uzinei, trăgea reţele electrice prin colibe, întindea firele prin sectoarele de lucru, lua parte activă la toate proiectele Katiei, a cărei grupă primise într-adevăr numele de „Antiplictis".

Şi observă la un moment dat că plictiseala într-adevăr dispăruse. Se simţea tot mai fericit, iar viaţa i se părea acum plină de miez, clocotitoare.

La uzina electrică se făceau ultimele pregătiri. Atelierele mecanice îşi înălţaseră pereţii cenuşii şi tencuiţi în văzduhul taigalei. Kolea Platt sfîrşise cu instalarea maşinilor-unelte.

Fabrica de cherestea era şi ea gata să-şi înceapă activitatea. Intrînd în apă pentru a trage la mal lemnele ude, brigăzile lui Kaliujnîi şi Timka Grebeni tîrau buştenii în sus, pe malul abrupt, grămădindu-le la „bursa" de lemne, de unde în zilele următoare aveau să fie transportate, cu ajutorul vagonetelor, spre cuţitele joagărelor.

Rezultatul eforturilor comune era tot mai vizibil pe zi ce trecea. Oamenii se arătau mai veseli, mai mulţumiţi, mai fericiţi.

Începuse chiar o întrecere între brigăzi în ceea ce priveşte veselia. Astfel, Valka Besonov atîrnase la intrarea în colibă lozinca : „Brigada Besonov nu se plictiseşte niciodată !" Seara se făceau acolo repetiţiile orchestrei — o orchestră de jaz. Toate instrumentele, în afară de un fluier, fuseseră „procurate" de la cantină. Valka suferea încă de „orbul găinilor", dar asta nu-l împiedica să fie animatorul orchestei. Orbilor — susţinea el — li se dezvoltă auzul, în compensaţie.

Drept răspuns la lozinca lui Besonov, brigada lui Isakov își alcătui o deviză în versuri, pe care o lipi cît mai la vedere :

Băieți în lumea asta
Cu miile-ntîlnești,
Dar veseli ca ai noștri
Niciunde nu găsești !

Așteptau cu nerăbdare lumina electrică. Atunci va începe activitatea clubului ! Se și organizase un cerc de artă dramatică pentru amatori. Care mai de care se trudea să scrie piese, scheciuri, comedii, articole pentru „gazetele vii". Se scria pe teme „din viața noastră", aceasta însă nu numai din considerente propagandistice, ci și fiindcă așa zisele costume care existau nu puteau fi întrebuințate în piese cu alte subiecte. Serghei Golițîn avea în ladă o pereche de ghete noi și numai pe acest considerent primi la cea dintîi punere în scenă rolul unui inginer.

Kruglov citea piesele și se simțea fericit. Iar cînd i le citea și lui Morozov, fața posomorîtă a acestuia se lumina. Erau îngrozitor de proaste, adesea chiar agramate. În schimb, din fiecare rînd se degaja un optimism dătător de viață. Tema lor era munca, munca privită ca o bucurie, ca un factor educativ, ca una din cele mai înalte chemări ale omului.

— Privește la viața noastră de aici — se însufleţea Morozov. Treci prin sectoare, uită-te bine jur-împrejur ! Chiar așa este cum scriu ei.

Kruglov învăță astfel să deosebească bucuria muncii, deseori ascunsă ochilor neatenți, de pălăvrăgelile fără rost, de oboseală și de acea aparentă indiferență în care se complăceau unii. Andrei vedea cu uimire că niciunul dintre brigadieri nu voia să rămînă în urmă. Auzea cum, deși istoviți de greul muncii, cînd se înapoiau acasă, băieții se lăudau care mai de care cu felul în care au îndeplinit planul, cu depășirile obținute și cu organizarea brigăzilor din care făceau parte. Seara, toți se strîngeau la cantină, în fața graficului întrecerilor, și se interesau cu rîvnă de realizările acelei zile.

Astfel, Kruglov văzu desperarea lui Ghenka Kaliujnîi atunci cînd brigada lui Timka Grebeni întrecu brigada lui.

— V-am arătat ce putem — se laudă Timka. Şi-o să vă mai arătăm încă. Nu mai pupaţi voi cîtu-i lumea şi pămîntul primul loc !

De cînd cu încăierarea din cauza fetelor, nimeni nu l-a mai văzut pe Kaliujnîi enervat ca acum. Ba Kruglov se şi temu ca nu cumva Ghenadi să-şi încerce pumnii şi de astă dată. Dar Ghenka alergă la Sioma şi-i strigă smulgîndu-i din mîini calul de şah :

— Lasă jucăriile, Sioma ! Bagă-ţi picioarele în apă rece, gîndeşte-te şi inventează ce doreşti : raţionalizare, mecanizare, orice altfel de „...zare", numai să-l întrecem pe Grebeni !

Sioma confecţiona figuri de şah pentru viitorul club. El părăsi îndeletnicirea aceea şi începu să cugete : pentru un prieten... ce nu faci ! Se gîndi, se încruntă, oftă şi, în sfîrşit, îi comunică lui Kaliujnîi, care între timp se mai liniştise :

— Un cîrlig şi un scripete de mînă... să ştii că nu e rău ! Să mergem la faţa locului să vedem.

Alergară la locul hotărît şi, la lumina chibriturilor, stabiliră cum şi ce trebuie să facă.

Kruglov îl văzu pe Kilitu cum, în zorii zilei, se tîra pe furiş să-şi deştepte tovarăşii de brigadă şi cum îl convinse pe fiecare mijindu-şi cu viclenie ochii înguşti de nanaiez :

— Devreme începe lucru, mai mult facem. Devreme scoli, întîi noi la loc estem.

Dacă şi Kilitu, care nu înţelegea bine cuvintele „cincinal" şi „socialism", se deştepta la miezul nopţii şi se gîndea că brigada lui trebuie neapărat să învingă, asta însemna că întrecerile socialiste izbutiseră să-i cucerească pe toţi.

Kruglov se împrietenise cu Moomi. Femeia mică şi slăbuţă, care semăna cu o fetiţă, se aşeza pe vine şi, iscodind îndelung, se căznea să priceapă ceva din munca instalatorilor. Atingea înspăimîntată, doar cu vîrful degetelor, izolatorii, cablul, becurile. Cerceta cu atenţie capătul cablului şi desfăcea cu unghiile firele aurii, întrebînd :

— Aici foc ?

Andrei îi povesti despre tot ce se poate face cu electricitatea, întregindu-şi cuvintele prin gesturi. Astfel femeia află cîte ceva despre lumină, despre motoare electrice şi despre sudură electrică. Se prefăcea că înţelege totul, deşi nu pricepea

mare lucru, şi-l ruga să-i mai povestească. Nu-i mai era teamă să se despartă de Kilitu, ca la început, şi-i făcea plăcere să stea la taifas cu fetele ; întrebările mai serioase însă tot numai bărbaţilor le adresa.

O dată, Moomi îşi luă inima în dinţi şi fixă singură o rotiţă izolatoare. Andrei verifică, aprobă şi începu să-i dea lecţii.

— Instalator ! In-sta-la-tor ! repeta Moomi rîzînd, şi din ziua aceea n-a mai vrut în ruptul capului să lucreze în brigada lui Altşuler. Voia neapărat să fie instalatoare. Andrei o luă pe lîngă el ca ajutoare.

Kruglov se bucura de succesele elevei lui şi visa la ziua cînd în taiga se va aprinde lumina electrică. Aştepta cu nerăbdare ziua fericită, şi pentru că e plăcut să vezi din nou lumina electrică, şi pentru că Moomi, fetiţa nanaieză care îmbrăţişase cu atîta entuziasm o meserie neînţeleasă de ea, avea s-o vadă pentru întîia oară.

Intr-o zi, Moomi îl întrebă :

— Noi sîntem prima sau nu ?

Kruglov nu înţelese.

Dar Moomi căută cu tot dinadinsul să-i explice :

— Altă brigadă prima sau a noastră prima ? Kilitu fost prima, acum nu prima este. Acum noi prima, da ?

Voia să ştie ce loc ocupă în întrecere. Dar instalatorii nu se angajaseră în întreceri. Moomi tăcu : era întristată.

Iar cînd Kruglov organiză întreceri între instalatori şi montori, Moomi întreba în fiecare zi „cine este prima".

— Uite, vezi — spuse Morozov atunci cînd Andrei îi împărtăşi observaţiunile. Flăcăii noştri se îmbogăţesc sufleteşte şi cresc ajungînd adevăraţi oameni, oameni noi. Şi cu Moomi se va întîmpla la fel ; în cîţiva ani, ea va depăşi secole întregi de evoluţie.

Venise în sfîrşit ziua primelor rezultate, ziua primei sărbătoriri.

Cu puţin timp înainte, sosise primul stoc de îmbrăcăminte, iar Morozov amînase dinadins distribuirea costumelor, ca să-i îmbrace pe comsomolişti cu prilejul încheierii primei etape de muncă. El însuşi ajută la distribuirea hainelor, asigurîndu-l pe fiecare comsomolist în parte că-l prinde de minune, deşi toate

costumele erau la fel, croite dintr-o stofă groasă, de culoare albastră.

— Sînteţi o mie de fraţi ! rîdea Morozov, uitîndu-se la băieţii care dintr-o dată prinseră să semene atît de neînchipuit de mult unul cu altul. Îi era milă de fete : Voi, surioarelor, n-aţi căpătat încă nimic !

În cel mai mare secret, le puse să trebăluiască ceva. Scriau nişte bileţele şi lucrau ceva din ramuri în coliba Katiei. Uşa era încuiată cu zăvorul şi, în afară de Morozov şi de Kruglov, nimeni n-avea voie să intre acolo.

Ziua mult aşteptată începu ca de obicei. Lucrară pînă la orele cinci. Nimeni nu ştia ce o să fie, dar toţi aşteptau ceva deosebit.

Şi deodată, liniştea seculară fu străbătută de un sunet ciudat de cunoscut, dar în acelaşi timp neînţeles. Prinzînd putere, sunetul creştea tot mai puternic, împrăştiindu-se prin sectoare şi plutind deasupra Amurului, ajungînd pînă departe în taiga şi speriind păsările îngrijorate. Ce-o fi asta ? Auzul, dezobişnuit de acest sunet, recunoscu totuşi ceva drag, uitat de mult.

— Aaa, e o sirenă !

— Da, sigur, o sirenă ! Sirena !

— Cum de nu ne-am dat seama din prima clipă ? Sirena ! Sirena !

Sute de oameni aruncau lopeţile, ferăstraiele, topoarele şi, fără a mai alege drumul, de-a dreptul prin gropi, peste maldăre de crengi doborîte, în cea mai mare goană, alergau spre fabrica de cherestea.

O şuviţă subţire de abur se ridica spre cerul senin, urcînd din primul coş al fabricii, iar cel dintîi semnal vibra prelung strigînd biruitor cerului, taigalei, Amurului, oamenilor : „Sînt aici, iată-mă, ascultaţi-mă ! Respectaţi-mă ! Nimeni dintre voi nu mă poate întrece cînd dau glas din rărunchii mei de metal !“

Mii de ochi tineri urmăreau şuviţa de abur ce urca în văzduhul străveziu, în a cărui vastitate se răspîndea acel sunet scump, aproape uitat, dar care vestea biruinţa.

După ce sirena încetă, Serghei Goliţîn se trezi că strigă :

— Să mai sune ! Nici nu observase că în ochi îi tremurau lacrimi.

— Să mai sune ! Să mai sune ! îl susţinură şi alţii.

— Mai tare ! strigă Petea Golubenko.

Supusă din nou voinţei creatorilor ei, sirena începu din nou să sune din toată puterea.

Copleşiţi de emoţie, comsomoliştii se îmbrăţişau ascultînd mugetul vibrant ca pe un cînt minunat.

Iar seara prinseră să aştepte lumina. Cei de la uzina electrică făgăduiseră că la ora opt şi treizeci le vor da lumină.

Nimeni nu ieşea din colibă. Deschizînd uşile, în noaptea aceea înăbuşitoare ei stăteau pe întuneric şi aşteptau. Cei nerăbdători răsuceau într-una întrerupătoarele ori verificau — pentru a cîta oară ? — dacă becurile sînt bine înşurubate.

Kilitu şi Moomi se temeau să stea în colibă. Cuprinşi de o nelinişte care creştea mereu în sufletul lor, nesmulşi încă pe deplin din plasa superstiţiilor, ei ar fi dorit nespus să fie de faţă, dar în acelaşi timp se şi înspăimîntau de focul care se strecoară singur prin sîrmă.

— Nu-i nimic — spunea Moomi căutînd să-şi stăpînească teama ; dar, tremurînd, îi strîngea mîna lui Kilitu. Nu-i nimic ! E un foc bun.

Deodată, înspăimîntaţi, răcniră amîndoi şi se dădură la o parte cînd prin toate colibele izbucniră nişte flăcărui rotunde, care aruncau în jos raze aurii.

Kilitu tremura ferindu-se. Îi era teamă să calce pe porţiunea aceea din faţa uşii, scăldată de razele luminii. De teama lui se molipsi şi Moomi. Dar ea trebuia totuşi să vorbească, să se laude, să rîdă, fiindcă firul acela, cablul pe care fugea acuma curentul, fusese întins şi de mînile ei şi fiindcă îi făgăduise lui Kruglov că nu-i va fi teamă. Sticluţele acelea care răspîndeau lumină erau cea dintîi victorie a ei pe drumul visat încă din seara aceea îndepărtată, în aşezarea ei, cînd Ivan Haitanin îi arătase că viaţa poate fi şi alta.

De aceea se repezi drept în fîşia de lumină, unde se izbi de Kruglov, pe care îl apucă de mîini şi-i strigă arătînd spre cablu :

— Asta focul nostru ! Focul nostru !

Grişa Isakov se frămînta în coliba lui :

— S-a aprins ? Da ? Nu mă minţi, Sonia ? S-a aprins ?

Apucă becul cu mîinile : era cald şi plin de viaţă... Se uita lung spre locul unde se afla becul.

— Ştii, Sonia, văd puţin... Văd o pată luminoasă.

El vedea numai fiindcă voia prea din cale-afară să vadă.

— Am să mă fac bine în curînd, să vezi, am să încep să văd. Simt că mă vindec !

Înălţînd cana, ca pe o cupă, zise :

— Trăiască lumina ! Piară întunericul ! şi trase pe nerăsuflate o duşcă de esenţă de brad.

Prin colibe răsunau numai rîsete şi chiote. Băieţii se uitau unul la altul şi hohoteau pînă nu mai puteau : Ce bărbi ! Ce picioare împuţite ! De ce ni-s gîturile aşa de murdare ? Oare mai iese jegul ăsta ? Sub fiecare bec era atîrnat cîte un mic afiş : „E ruşinos să stai murdar într-un oraş civilizat".

Morozov umbla prin colibe să verifice efectul afişelor pe care fetele, sfătuite de el, le făcuseră. Era ceva peste aşteptări.

Toate bricele, care pînă atunci ruginiseră prin cufere, intrară în funcţiune. Apa fierbea parcă mai repede. Unii alergau la rîu să se spele, luîndu-şi cu ei săpunul şi prosopul. Cîţiva cerşeau de la fete ace şi aţă ori bucăţele de stofă, pentru petice.

Petea umbla prin colibe şi anunţa dîndu-şi silinţa să vorbească pe nas, graseiat, aşa cum îşi închipuia el că vorbesc franţuzii :

— Cu ocazia inthroducehrii luminii electhrice, fhrizehria lui monsieur Pierre e deschisă toată noaptea.

Fetele împărţeau tuturor a doua surpriză : măturile pregătite din vreme.

— Am auzit că n-aveţi cu ce să măturaţi !

CAPITOLUL XXXIII

„Tonia s-a îndrăgostit fulger", spuneau comsomoliştii urmărind cu curiozitate dragostea-i nestăvilită.

Aşa cum se întîmplă adeseori la oamenii închişi, dragostea Toniei sfărîmase toate stăvilarele create de ea însăşi şi arse-

se totul, distrugînd totul în cale. Pînă nu de mult îl considerase pe Serghei drept capul răutăţilor şi obraznicul obraznicilor, iar acum îl admira şi-i dădea dreptate găsind în atitudinea lui semnele unui caracter puternic. Din austeritate şi dispreţ faţă de confort, ea-şi făcuse principii călăuzitoare în viaţă, pretinzîndu-le tuturor acest lucru ; acuma însă o înduioşa nevoia lui de comoditate, de curăţenie, dorinţa lui de a avea un aşternut moale; şi se simtea fericită cînd putea, într-un fel sau altul, să-l răsfeţe. Criticase dragostea Isakovilor şi timpul pe care aceştia îl cheltuiseră pentru orînduirea vieţii lor de familie, acum însă nu visa decît să-şi creeze o familie ca a lor şi nu-şi dădea seama că-n visurile ei mergea mult mai departe decît Sonia şi Grişa, pentru ea nemaiexistînd nimic în afară de dragostea-i faţă de Serghei.

Îndrăgostindu-se tocmai cînd trecea printr-o profundă criză sufletească, Tonia nu cucerise dragostea, ci se topise în ea, se pierduse. Şi astfel, în momentul în care ar fi trebuit să aibă mai multă voinţă şi agerime, abia că devenise — ca niciodată — oarbă şi neputincioasă.

Dar cu cît se gîndea mai cu drag la căsătorie, cu atît mai contradictorii şi mai de neînţeles începeau să-i fie legăturile cu Serghei. Se întîlneau aproape seară de seară în taiga. Pe Serghei îl impresiona dragostea pasionată a Toniei, îl cuceriseră sentimentele ei proaspete, devotamentul şi puterea ei de abnegaţie. Era chiar mîndru că a stîrnit o astfel de dragoste. Într-una din primele lor întîlniri însă i-a spus :

— Mi-a plăcut întotdeauna cum i-ai judecat pe Isakovi. La dragoste, bineînţeles, nu poţi renunţa ; dar să creezi o familie acum ar fi absurd. Nu cadrează deocamdată cu viaţa de comsomolist.

Tonia a rămas atît de surprinsă, încît nu i-a răspuns nimic.

La sfîrşitul lui iulie, se porniră ploile. În serile umede, Tonia umbla fără linişte peste tot unde l-ar fi putut întîlni pe Serghei. Dar Serghei începuse s-o ocolească. Ba o dată chiar i-a strigat mînios :

— Nu te mai ţine scai după mine, că ne rîde lumea !

Făurindu-şi despre iubire o imagine căreia îi dăruise tot, Tonia nu vedea şi nici nu voia să vadă că în acea mare iubire ea se dăruise cu totul, fără să capete nimic de la Serghei, care socotea dragostea o simplă necesitate. Îi ierta grosolăniile, egoismul, capriciile, se bucura atunci cînd băiatul îi cerea cîte un lucru cît de mic, iar această supunere îi era ei deajuns ca să-i reverse în suflet o mare fericire, întrucît numai astfel îşi putea dovedi căldura dragostei.

Adeseori Serghei o ruga să-i cîrpească rufele sau ciorapii, şi ea făcea totul cu nespusă plăcere. Dar se mai întîmpla uneori ca el să le roage pentru acelaşi lucru pe Lilka ori pe Katia, susţinînd că astea-s treburi femeieşti şi că îi este totuna cine-l ajută. Pe Tonia o durea să vadă cămaşa sau ciorapii lui Serghei în mîinile altor fete, cum însă nu putea să se ocupe numai de Serghei, începu a-i ajuta şi pe ceilalţi băieţi. Curînd, comsomoliştii se obişnuiră cu serviciile ei.

O dată, Serghei o mustră :

— E o prostie ce faci ! Ce, eşti servitoarea lor, de vin toţi la tine ?

Tonia începu de atunci să refuze pe oricine venea la ea cu vreo rugăminte ; asta îi supără mai mult şi îi îndîrji pe băieţi împotriva ei.

Nici înainte nu o aveau băieţii la inimă, deşi în ultimul timp se schimbase. Această schimbare nu stîrnise laudele lor, ci un fel de dispreţ îngăduitor : băieţii o socoteau fătarnică. După cum altădată nimeni nu lua în seamă îndemnurile ei, tot aşa nici acum nu dădeau prea multe parale pe blîndeţea şi serviabilitatea ei, şi aşa de prea scurtă durată.

Toniei însă nu-i mai păsa dacă alţii o iubesc sau nu. Pentru ea, nu exista decît Serghei. Asupra lui îşi revărsase toată pasiunea sentimentelor ei curate, copleşindu-l cu o dragoste gravă, imensă.

Treptat, Goliţîn începu să se îndepărteze de ea.

Pe el, reîntoarcerea anotimpului ploios îl înspăimînta : nu mai ştia ce să facă. Tot mai rar se puteau întîlni în taiga. Ea ar fi fost gata să se ducă după Serghei şi pe ploaie, şi pe frig, dar el îi spuse, înnebunit, că n-are de gînd să se îmbolnăvească din pricina ei.

Cu prilejul uneia din tot mai rarele lor întîlniri de pe malul lacului, Tonia îl luă pe după gît şi-l întrebă, cu adîncă durere :

— Serioja, ce facem ? În curînd vine toamna. Cum rămîne cu noi ?

Serghei încercă să o liniştească :

— De, Tonia, ce să facem ? ! Nu facem nimic ! Parcă noi pentru asta am venit aici ?

Se purtă cu ea blînd şi drăgăstos ca întotdeauna, dar Tonia plecă tare tulburată. Din starea aceea de tulburare şi frică i se născu gelozia.

Ştia că Lilka îl place pe Serghei. Observă de la un timp că şi Serghei îi vorbea cu plăcere şi că-i făcea curte aruncindu-i cîte o glumă. Tonia pîndea fiece mişcare a lor, şi de două ori văzu cum Serghei o ajuta să adune vreascuri. Plecau în taiga împreună. Siluetele lor de-abia se desluşeau printre copaci. O auzea pe Lilka cum rîde şi o îngrozea gîndul că el, Serghei, poate glumi cu o altă fată în timp ce ea suferă şi se chinuie singură.

Într-una din zilele de odihnă, fetele şedeau la soare cîrpind rufele băieţilor, în timp ce aceştia erau plecaţi să se scalde în rîu. Numai Serghei şi Kruglov rămăseseră în tabără : Serghei sta tolănit la soare, cu cizmele puse să se zbicească alături, iar Kruglov trebăluia pe lîngă colibe.

— Fetelor — le rugă el — n-aduceţi nişte verdeaţă din taiga ?

— Noi coasem, Andrei, — răspunse Klava. Acu' vin băieţii şi n-au ce îmbrăca.

Numai Lilka lăsă acul deoparte.

— Mă duc eu ! Apoi se adresă lui Serghei : Da' tu ce stai aşa, culcat, acolo ? Hai de-mi ajută să aducem verdeaţă !

Serghei prinse privirea speriată şi aproape rugătoare a Toniei, dar se ridică, şi, de parcă ar fi făcut-o în silă, începu să se încalţe.

Rîzînd, Lilka îl tot zorea.

Dispărură amîndoi pe după copaci şi deodată se auziră dinspre pădure chiote şi chicotitul vesel al Lilkăi.

Scăpînd lucrul din mînă, Tonia rămase cu ochii pironiți în urma lor.

— Să mergem și noi — propuse Katia. Nu cred să găsească ei chiar ce trebuie. Știu eu undeva niște arbuști cu frunze roșii...

— Cum terminăm de cusut, mergem și noi — spuse și Klava.

Tonia dădu zor să isprăvească.

— Eu-s gata. Plec după ramuri. Voi, fetelor, ajungeți-mă din urmă.

Și intră în taiga, pe altă cărăruie decît aceea pe unde o apucaseră Serghei cu Lilka.

— Sărmana ! clătină Klava din cap, în urma ei și suspină.

Iar Tonia, după ce dispăru din ochii fetelor, se strecură încetișor într-acolo pe unde bănuia că se află cei doi. Cu repezi zvîcniri de inimă, se furișa cînd după un arbore, cînd după altul, în direcția de unde se auzea vocea lui Serghei și a Lilkăi. Deodată îi zări : ședeau jos pe iarbă și nici gînd n-aveau de strîns ramuri, ci flecăreau și rîdeau. Iată că Serghei se aplecă și-i șopti ceva fetei de alături. Lilka sări în sus și fugi țipînd de lîngă el, iar Goliția începu să alerge s-o prindă.

Apăsîndu-și pieptul cu mîna să-și domolească bătăile inimii, Tonia porni după ei, fără să mai vadă ceva în cale-i.

Serghei o ajunse pe Lilka, o cuprinse în brațe și nu-i mai dădu drumul. Lilka se zbătea rîzînd.

— De ce te încăpățînezi ? îi auzi Tonia glasul vesel dar întretăiat.

— Nu vreau și gata !

— Altădată parcă nu erai așa de îndărătnică.

— Aia era altădată.

— Dar ce s-a schimbat acum ?

— Tu te-ai schimbat.

— Eu ? Ba de loc...

— Tu o ai pe Tonia, sărută-te cu ea !

— Tonka e plictisitoare, pe cînd tu ești veselă și drăguță. Ți-aduci aminte cînd am găsit ciuperca aceea ?

Începură amîndoi să rîdă și Lilka îi îngădui s-o sărute.

— Prin urmare, pace !

— Pentru pacea asta, Tonia o să-ţi scoată ochii !

— De ce să mi-i scoată ? N-are nici un drept !

— N-are ? Crezi că eu nu ştiu ? Am văzut eu.

Tonia se lipi de un copac, la cîţiva paşi de ei. I se făcuse negru înaintea ochilor. Ar fi vrut să se repeadă asupra lor, să-i muşte, să ţipe... Dar stătea aşa, abia ţinîndu-şi răsuflarea, de teamă să nu fie auzită.

— A fost, dar nu mai este— spuse Serghei. Tonia umblă cu arcanul după un bărbat, dar nu-mi arde mie de asta.

— Da-a-a ? făcu Lilka îndepărtîndu-se de el, neîncrezătoare.

— Păi tu ce-ai crezut ?

— Ticălosule ! ţipă deodată Lilka şi lacrimile îi ţîşniră din ochi. Tonia te iubeşte şi tu îţi baţi joc de ea ! Şi de mine ţi-ai bate joc dacă... Eşti un nemernic, aşa să ştii ! Îmi placi, dar n-am să fiu niciodată a ta, fiindcă nu te cred şi nici nu vreau să ştiu de tine. Află de la mine : nu te cred şi nici n-am să fiu a ta... Niciodată !... Ticălosule ! Mincinosule ! Toţi bărbaţii sînteţi la fel !

Şi începu să plîngă în hohote.

Emoţionată, fără să-şi dea seama de însemnătatea celor ce se petreceau, Tonia asculta răspunsul Lilkăi, cu o bucurie răutăcioasă.

— Ia duceţi-vă la naiba !... Parcă mare nevoie am eu de voi ! strigă Serghei, supărat, şi se îndreptă spre tabără.

Lilka îi aruncă din urmă un cuvînt destul de tare şi se înapoie şi ea pe alt drum. Numai după ce rămase singură, Tonia înţelese limpede că totul s-a prăbuşit şi că e mai singură decît era înainte, fiindcă a fost înşelată şi pîngărită. Ţipă şi se prăbuşi pe iarbă în nesimţire.

Acolo a găsit-o Klava, spre seară. Tonia o întîmpină cu un aer voit nepăsător, dar duşmănos. În lumina ştearsă a amurgului, faţa îi era palidă şi răutăcioasă, ochii îi sticleau ca la pisici, iar mîinile îi erau reci şi ţepene. Klava înţelese dintr-o dată totul ; o îmbrăţişă şi prinse a plînge, poate şi pentru a-i alina durerea. Dar Tonia o îndepărtă şi se ridică din iarbă. Consimţi totuşi să se întoarcă în tabără, dar în seara aceea refuză

să mănînce şi abia mai tîrziu, cînd se întinse în pat, bău cu nesaţ o ceaşcă de ceai fierbinte, adusă de Klava. Sorbea, dar degetele şi buzele ei parcă nici nu simţeau fierbinţeala arzătoare a cănii de metal; ochii îi ardeau păstrînd aceeaşi sălbatică lucire ca a pupilelor de pisică. În preajma colibei se auzi vocea lui Serghei :

— Tonia, eşti aici ?

Fata scăpă cana din mîini şi privi îngrozită la Klava.

— Nu-i este bine... — îi ieşi Klava înainte, baricadîndu-i intrarea. Apoi întrebă încet : Ce vrei ?

— Îmi trebuie salopeta ; mi-a luat-o s-o repare.

Klava îi făcu semn lui Serghei să plece. Dar Tonia sări pe neaşteptate, o dădu la o parte şi aşa cum era, îmbrăcată numai în cămaşă, apăru în faţa lui.

— Salopeta ta e la Epifanov — îi spuse domol, cu glas egal. Şi de mine să nu te mai apropii, ai înţeles ?

Şi îi trînti uşa în nas.

Klava tremura toată.

— De ce tremuri, Klava ? Toate astea-s prostii — făcu Tonia, cu aceeaşi voce liniştită. Tu culcă-te, e tîrziu !

Se întoarse cu faţa la perete. Klava ascultă multă vreme, dar nu auzi nici suspin, nici plînset — nimic. Mai pe urmă veniră şi alte fete. Klava le rugă încet să nu facă zgomot, dar pe dată răsună vocea rece a Toniei :

— Nu dorm, puteţi face zgomot cît doriţi.

Şi iarăşi nu mai scoase nici un cuvînt.

De atunci, în zilele care urmară, toţi o vedeau calmă, domolită, cu un foc răutăcios în ochi, dar foarte tăcută. Lucra, lua parte la repetiţii, la adunări, numai că nu cerea niciodată cuvîntul şi nici nu cînta. Aceasta era cea de a treia Tonie — una cu totul nouă. De noua Tonie se temeau toţi, chiar şi Klava.

O săptămînă întreagă Serghei umblă supărat, sperînd că fata o să facă primul pas pentru a-şi lămuri între ei neînţelegerile. Apoi se plictisi de aşteptat şi se ruşină. De cînd Tonia nu-l mai lua în seamă, îi simţea lipsa din ce în ce mai mult. Bănuia că, din prostie, Lilka i-o fi spus cine ştie ce. O întrebă

pe Lilka, dar ea se jură că habar n-are. Îi mărturisi totuşi bănuiala că Tonia i-o fi urmărit cumva în taiga.

Serghei nu era rău. Vedea că Tonia este nenorocită din pricina lui şi-i era milă. Îi era milă şi de ea, şi de Lilka. Dar pentru că nu putea suferi complicaţiile, încerca să se convingă singur că Tonia e vinovată, că prea îl sufocase cu pasiunea ei fără margini, că prea încercase să-l orbească de tot cu dragostea şi să-l hotărască a se căsători cu ea. N-avea nimic împotriva însurătoarei în sine, o socotea însă o chestiune de viitor îndepărtat.

În orice caz, Serghei nu putea trăi şi munci cot la cot cu o fată nenorocită din pricina lui. Mai ales că, şi fără asta, plictiseala era foarte mare.

Se hotărî deci să facă el primul pas spre împăcare. Fiindu-i teamă să se apropie de Tonia de faţă cu alţii şi văzînd că ea se fereşte întotdeauna să rămînă numai cu el, îi trimise prin Klava un bileţel, în care o implora să vină către seară pe malul lacului.

Toată ziua băiatul căută să-i prindă din fugă privirea, dar, liniştită şi rece ca întotdeauna, fata se ferea cu încăpăţînare să se uite la el. De aceea era aproape sigur că nu va veni.

Spre seară începu să şi plouă. Deşi lui Serghei nu-i prea ardea să se mureze, se duse totuşi la locul întîlnirii şi, spre marea lui mirare, o găsi pe Tonia aşteptîndu-l. Tulburat şi aproape fericit, alergă spre ea şi vru s-o îmbrăţişeze, dar fata, dîndu-i mîinile la o parte, îl întrebă scurt :

— Ei, ce vrei ?

O ploaie măruntă bura peste amîndoi ; faţa Toniei era plină de stropi, doar ochii îi ardeau ca două flăcărui aspre.

— Toniuşka, iartă-mă !... murmură Serghei, încercînd să-i lămurească încîlcit că e o neînţelegere la mijloc, că el o iubeşte şi că ea ar trebui să uite...

— Lasă astea ! îi reteză vorba Tonia şi rîse. Toate te-ai învăţat să le exagerezi, dragul meu. De care dragoste vorbeşti tu ? Dragostea e bună pentru Klava, pentru Sonia, eu nu sînt o şcolăriţă.

— Tonia, dar chiar tu... Cum se poate, Toniuşka ?...

— Aiureli ! A fost o simplă necesitate sexuală, la tine ca şi la mine, atîta tot. Iar acum, desigur, tu ţi-ai şi găsit alta... şi eu la fel. Înţelegi ? Totul e simplu. N-are rost să mai discutăm.

— Ţi-ai găsit un altul ? Nu-i adevărat, Tonia !

Oricît era de buimăcit, Serghei tot îşi dădea seama că-i cu neputinţă să fie aşa.

— Te rog, fără tragedii ! continuă fata ştergîndu-şi cu palma obrajii uzi de ploaie. În toate exagerezi. Nu există dragoste. Există numai necesităţi sexuale. A fost şi a trecut. Nu face să stăm în ploaie pentru asemenea prostii. N-am de gînd să mă îmbolnăvesc din pricina ta şi cred că nici tu dintr-a mea, nu-i aşa ?

Spunînd acestea, plecă luînd-o de-a dreptul peste un loc mlăştinos, fără să-şi mai aleagă drumul.

— Tonia ! Stai puţin, Tonicika !... Cum... cum... totul s-a sfîrşit ? Ai uitat oare totul ?...

Ea mergea puţin mai înaintea lui. Nu vedea nimic şi îşi dădea seama, îngrozită, că n-o să mai poată rezista mult ; încă puţin, şi va capitula, se va da învinsă...

Auzea din urmă răsuflarea lui Serghei, auzea cum păşeşte cu cizmele lui rupte, prin apă. Îl iubea acum mai mult ca oricînd, aşa cum era el : neînţelegător, jalnic, neînsemnat. Dar nu-l credea, nu putea, nu voia să-l creadă, nu-i mai era îngăduit să-şi rişte încă o dată inima ; fiindcă de o mie de ori mai mult îi era teamă de o nouă lovitură decît de singurătatea cu care se mai obişnuise.

Îşi întoarse faţa rece şi răutăcioasă spre Goliţîn şi-i vorbi cu atîta dispreţ, încît Serghei nu observă sub acel dispreţ chinul ei fără margini :

— Nu mai insista, Serghei ! Ţi-am spus o dată că iubesc pe un altul. Oare nu mai ai pic de mîndrie ? Zău, ai ajuns de compătimit !

Începu să alerge, iar Serghei rămase locului atît de buimăcit, încît nu mai simţea de loc răceala apei mîloase ce-i pătrunsese prin cizmele rupte.

În aceeași seară, din pricina ploii, se organiză la club un spectacol de amatori. Fiecare participa cu ce putea și oricine era primit cu aplauze furtunoase.

Tonia se arătă veselă și cîntă. Cînta mai bine ca oricînd și ascultătorii îi cereau într-una alte cîntece noi. Rîzînd, ea se lăsa rugată și-l căuta din ochi pe Serghei, căci ar fi dorit ca el să-i vadă triumful.

Goliţîn sta într-un colţ cu capul în jos, abătut.

Tonia închise ochii, tăcu, apoi începu să cînte acel cîntec ucrainian, vesel, care le amintea amîndurora cea mai frumoasă zi a dragostei lor.

Cînd sfîrși, deschise ochii. Serghei își acoperise fața cu palmele. Tonia rîse, fără să-și dea seama ce va crede lumea despre rîsul ei răutăcios, și mai cîntă un cîntec vesel.

Mai tîrziu, cînd începu să bubuie orchestra zgomotoasă a lui Valka Besonov, Tonia ieși pe nesimţite din baracă și fugi în coliba ei, unde, pentru întîia oară după două săptămîni, plînse, plînse în toată voia.

CAPITOLUL XXXIV

Construcţia căminului pentru familiști se apropia de sfîrșit. Toţi munceau cu tragere de inimă, în afara orelor de lucru, folosind numai resturi de materiale. Era o baracă simplă, scundă, despărţită în cîteva camere prin pereţi de scînduri. Valka Besonov tencuise frumos toate odăile și cînd se făcu împărţeala, izbuti să obţină pentru sine una din ele, cu fereastra spre Amur. Se supăra cînd tovarășii îl întrebau ce o să facă singur într-o cameră.

Seara, Valka și Katia Stavrova întîrziau pe malul Amurului, cocoţaţi pe fundul unei bărci întoarse. Ca întotdeauna, flecăreau și rîdeau, apoi ascultau în tăcere : văzduhul era liniștit și cald, iar valurile se loveau mîngîietoare de mal.

Valka desenă cu un beţigaș o inimă pe nisip :

— Vezi ?

Katia dădu din cap nepăsătoare.

Valka mai desenă şi o mistrie. Katia crezu că este o săgeată şi se spăimîntă cît de prost desenează el.

— Asta e o unealtă de tencuit — îi explică Valka şi Katia se ruşină că n-a înţeles de la început : de multe ori văzuse scula aceea în mîinile lui Valka. Şi-apoi, la urma urmei, de ce ar fi desenat neapărat o inimă străpunsă de o săgeată ?

— Ambele îţi aparţin — îi spuse Besonov.

Katia însă tot nu pricepu ; atunci el completă :

— Inima şi cîştigul sînt ale tale.

— Eu am cîştigul meu — nu se putu ea stăpîni să nu răspundă.

— Dar dacă le-am uni ?

Într-un tîrziu, Katia înţelese, dar rămase tot tăcută.

— Nu mai pot — spuse cu glas înduioşător Valka. Ce vrei, Katia, nu mai pot! M-ai scos din minţi. Dacă tot trăim împreună, să trăim ca oamenii. Ce te-ar opri ?

— Nu mă opreşte nimic — răspunse Katia, simplu.

Valka vru s-o îmbrăţişeze, dar Katia se dădu înapoi.

— Stai puţin. Am patruzeci şi una de condiţii. Dacă consimţi, bine, dacă nu, treaba ta.

— Fie şi patruzeci şi două ! Semnez fără să mă uit !

— Nu, ascultă-le mai întîi.

Era voluntară şi plină de pretenţii. Dar lui Valka tocmai asta îi plăcea la ea. Şi el era încăpăţînat, totuşi Katia ştia să-l sucească după plac.

— În primul rînd să nu renunţăm la gimnastica de dimineaţă. În al doilea rînd să ne plimbăm pe orice timp, dar fără nici un fel de manifestări de tandreţe.

— Fără nici un fel ?

— Fără nici un fel ! şopti Katia muşcîndu-şi buza ca să nu rîdă ; şi totuşi rîse. Uite că mă încurci... Şi se hotărî să se supere : Vezi, cu tine nu se poate vorbi serios !

— Atunci e foarte bine !

— Ba nu-i bine de loc ! spuse Katia şi, pe neaşteptate, îl îmbrăţişă.

— Uite, tot într-o veselie să trăim pînă la bătrîneţe.

— Să fim nişte bătrînei glumeţi. Fie !

— Şi cînd abia ne vom tîrî picioarele, noi tot să rîdem şi să rîdem...

Serghei Goliţîn rătăcea neliniştit prin tabără. Tovarăşii lui de colibă, se mutau în casa cea nouă, iar el, pentru că îi fusese lene să lucreze, urma acum să rămînă singur în colibă. Îl rugă pe Epifanov :

— Luaţi-mă şi pe mine cu voi... Ce, n-avem loc cu toţii ?

— Ia te uită la el ! ripostă fostul scafandru. La lucru nu te prindea omul nici cu arcanul, iar la mutat, gata ! Vezi că băieţii au început să construiască a doua casă ; înscrie-te pînă nu-i prea tîrziu.

Paşa Matveev, cel mai apropiat prieten al lui, era mort şi dormea în pămînt ; odată cu el, dispăruse ultima legătură cu îndepărtatul sat de lîngă gară, unde se născuse. Alt prieten nu-şi mai găsea. Avusese o dragoste şi numai din vina lui o pierduse pe Tonia. Aşa că iată-l acum singur. Toate fetele îi întorceau spatele. Chiar şi băieţii, care niciodată n-au ţinut la Tonia, îl judecau pe Serghei cu asprime.

O singură dată a mai întîlnit-o Serghei pe fată.

— Tonia ! a strigat.

Ea i-a răspuns fără să-l privească :

— Cred că am spus tot ce-aveam de spus. Nu-ţi pierde timpul degeaba.

Îl apucase un dor nespus de casă, de sfătoasele convorbiri cu taică-său şi mai ales de maică-sa, care îi purta întotdeauna o neobosită grijă. Sirena fabricii îi trezea amintirea locomotivei lui şi a necuprinsei stepe ce i se desfăşura înaintea ochilor.

Nikolka îl luă într-o zi şi pe el în dugheana lui Pac. Totdeauna, deosebit de atent cu noii veniţi, Pac căută să-i facă totul pe plac. De la început prinse a mormăi cît de încîntat e el de comsomolişti.

— Ia mai lasă asta, unchiule ! se oţărî Serghei. Vodcă ai ?

Pac desfăcu braţele în semn că nu are. Cum, flăcăul nu ştie că Verner a dat ordin să nu mai ţie vodcă ? De unde să aibă el vodcă ? El nu-i neguţător, ci numai un biet pescar modest. Pentru comsomolişti însă, e gata să-şi dea şi ultima cămaşă.

Terminînd ce avea de spus, dispăru şi se întoarse repede cu o sticlă de vodcă. Fără să ia nimic altceva în gură, Serghei bău vodca tare pe nerăsuflate, întrecîndu-se cu nelipsiţii clienţi ai lui Pac, băieţi care se răzleţiseră de mult de colectiv ; mulţi nu mai lucrau cu săptămînile tălăläind toată ziua pe malul Amurului şi pierzîndu-şi serile bînd în dugheana lui Pac.

— Ce rost are să ne rupem spinarea muncind — îi spuneau ei lui Serghei. Bani avem destui, dar n-ai ce cumpăra cu ei.

Prin ceaţa beţiei, Goliţîn îi privi cu îndoielile unui om treaz.

— Da' voi ce sînteţi, chiaburi ?

Atît cît le îngăduia limba încîlcită de băutură, îl asigurară că nu-s chiaburi, ci... deştepţi.

— Nu fii prost, măi ! Ce ne iei pe noi la mişto... Cizme sînt ? Nu sînt !... Şi ne-ndoapă cu mei de mi s-au întors maţele pe dos... De-aia spitalul îi plin de bolnavi !... Păi cum să nu fie ! ?

Iar Serghei — beat şi el — îi aproba. Şi ridicîndu-şi pe masă picioarele încălţate cu nişte bocanci mari, primiţi de la birou, răcnea împreună cu ceilalţi cît îl lua gura :

— Ce, asta-i încălţăminte de mers prin mlaştini şi bălţi ? Am avut cizme noi şi mi le-am stricat aici !

Cînd se deşteptă tîrziu de tot, zăcea pe jos, sub o bancă din dugheana lui Pac. De ruşine nici nu se mai duse în ziua aceea la lucru.

Era arşiţă. Din pricina zăpuşelii, văzduhul prinsese un colorit castaniu. Numai lîngă apă puteai respira ceva mai în voie, căci acolo mai adia puţin vîntul, împrospătînd aerul.

Serghei se întîlni pe mal cu tovarăşii din ajun. Unii se scăldau, alţii prindeau peşte.

— Facem o ciorbă pe cinste — îi spuseră ei. Hai, rămîi cu noi în gaşca noastră ?

Serghei nu se hotărî dintr-o dată, dîndu-şi seama că tovărăşia lor nu era prea lăudabilă. Se scăldă timp îndelungat şi se prăji la soare mai deoparte, dar cînd fu chemat la ciorbă, nu aşteptă să i se spună de două ori.

— Curînd vine şi vaporul — spuneau băieţii. Destul ne-am chinuit ! O ştergem !

Serghei se întoarse în colibă bolnav şi, întinzîndu-se pe patul tare, se acoperi cu pătura pînă peste cap. Cînd sosiră Epifanov şi Kolea Platt, se prefăcu că doarme.

— Ai tras chiulul astăzi, leneşule — spuse Kolea Platt aplecîndu-se deasupră-i.

— Ia lasă-mă în pace ! Eu sînt bolnav şi tu... — răcni de sub plapumă Serghei suduind.

— Toţi se îmbolnăvesc după ce trec pe la Pac!... rosti calm Epifanov. E o epidemie !

Dimineaţa Serghei alergă într-un suflet la medic. Ce n-ar fi dat ca doctorul să-i spună : „Da, suferi de scorbut, trebuie să pleci imediat". Se şi vedea acasă. Şi-o închipuia pe mamă-sa pregătindu-i pernele, aşternîndu-i cearşafuri curate... Pe taică-său umblînd în jurul lui, bucurîndu-se, dar şi oftînd... că i-a slăbit bălatul, că arată prost la faţă... că va trebui să se întremeze ! „Mănîncă, feciorul tatii, mănîncă ! Mai ia...".

— Eşti sănătos tun, dar absolut sănătos — îi spuse supărat medicul. Să-ţi fie ruşine, tinere ! Munceşte şi o să-ţi treacă boala asta a ta. Şi să te bărbiereşti. Bărbiereşte-te în fiecare zi ! Din pricina bărbilor astora vă intră în cap toate prostiile !... La monsieur Pierre du-te să te vindece, nu la mine...

Mîniat, Serghei se îndreptă din nou spre malul Amurului, pentru că de la lucru tot întîrziase. Nikolka îi dădu de veste că spre seară vaporul este aşteptat să sosească. Serghei alergă de-şi strînse lucrurile, pe care le duse apoi la Pac, dosindu-le aşa cum făceau toţi cei care se pregăteau să fugă. „Să-i ia dracu' ! încerca să se convingă singur. Orice-ar fi, eu nu mai rămîn aici ! Las' să mă excludă. Plec. La Comitetul Central mă duc şi le explic eu acolo totul".

Şedea pe lădiţa lui, între ceilalţi flăcăi. Din depărtare se şi zărea fumul vaporului. Fugarii îşi ascundeau, ruşinaţi, cuferele şi coşurile.

„Numai de n-ar apare Kruglov sau Tonia, sau Siomka Altşuler... — se gîndea Serghei. Să mă strecor neobservat !... După aia, fie ce-o fi !"

Se întoarse şi dădu cu privirea de Motka Znaide. Dar Motka se apropie ţinînd în mîini un coş.Îl puse alături de Serghei şi se aşeză pe el.

— Încotro ? întrebă Serghei. Îl ştia pe Motka Znaide om vesel şi neîntrecut la muncă.

— În Africa — răspunse Motka, arătîndu-i degetele murdare ce-i ieşeau dintr-o gheată ruptă. Mai umblă cu astea dacă poţi. Am fost la Verner, m-a trimis la Granatov. Am fost la Granatov şi acesta m-a refuzat. Cică... nu mai sînt. Dar parcă eu am altele ?

Vaporul venea de-a lungul malului drept, pe partea navigabilă a fluviului, chiar pe lîngă sopci. Apoi coti şi începu să taie Amurul de-a curmezişul. Pe puntea superioară se şi vedea figura căpitanului. Sirena sfîşie tăcerea.

Klava alerga prin sat.

Coborî în goană povîrnişul şi se opri pe loc din fugă răsuflînd greu. Degeaba îşi mai ascundeau cuferele, căci ea ghicise, după feţele lor, ce au de gînd să facă.

— Băieţi, ce-i cu voi ? se adresă ea tinerilor, posomoriţi, cu bărbi ţepoase şi cu priviri poncişe. Ce-aveţi de gînd să faceţi ? Nu vă este ruşine ?! Ce fel de comsomolişti sînteţi voi ?

Unul dintre băieţi se uită la Klava cu ochi leneşi şi trase un căscat prelung.

— Du-te-n... ştii unde ?... şi-i trînti o înjurătură murdară.

Klava se clătină. Simţea cum îi năvăleşte sîngele în obraji. Prin lacrimile ei de obidă şi de ruşine, deslușea feţele grosolane ale flăcăilor care se stricau de rîs.

Să fugă cît mai repede !... Dar nu fugi. O cuprinse deodată o mînie sălbatică.

Fără să-şi dea seama, cu obrajii împurpuraţi, se repezi la cel care o înjurase :

— Nemernicule ! îi strigă ea. Şi eu te-aş trimite tot acolo, dacă n-aş fi comsomolistă ! Nemernicule ! Dezertorule ! Inconştienţilor ! Mi-e milă de tine, iar tu înjuri, cîine ! Ticălosule !

— O-ho-ho ! hohoteau băieţii. Te-a săpunit muierea !

— Da' voi de ce rîdeţi ?! le strigă Klava, ieşită din minţi şi înaintînd fără frică spre ei. Uitaţi-vă numai în ce hal aţi ajuns ! Oameni sînteţi voi ? Nesimţiţilor, v-au crescut bărbile ca mără-

cinii. Nemernicul ăsta înjură o comsomolistă şi voi staţi şi rîdeţi !

Izbucni într-un plîns cu hohote.

— Are dreptate — răsună o voce. Ce-nseamnă asta, băieţi ? Comsomolişti sîntem noi ?

Klava se uită printre degetele mîinilor cu care-şi acoperise ochii. Vorbea Motka Znaide :

—Nu-i frumos, tovarăşi ! Pentru ce aţi insultat-o ? Fomka, cere-i scuze ! Auzi tu, surugiule, cere-ţi iertare, altfel o păţeşti, să ştii !...

Fomka înjura însă într-una, negăsind altceva mai bun de făcut ca să-şi ascundă neliniştea care pusese stăpînire pe el.

— Parcă tu eşti mai breaz ! îi strigă Klava lui Motka Znaide. Bărbosule ! N-ai avut apă să-ţi speli mîinile ? I-e silă omului să se uite la tine !...

Ascunzîndu-şi mîinile, băieţii se îngrămădeau unul într-altul, cu capetele trase între umeri.

— Am alergat încoace ca să vă dezmeticesc — spuse Klava — dar nu mai încerc. N-aveţi decît să plecaţi ! Plecaţi ! Nu meritaţi voi atîta cinste ! Nu sînteţi vrednici să construiţi un oraş socialist !

Le vorbea tăios înghiţindu-şi lacrimile.

Toţi săriră cu gura, care mai de care : Cum nu sîntem vrednici ?! Şi fiecare îşi striga meritele lui, rostea în cifre ce realizări are peste plan, pomenea de tot felul de fapte cunoscute tuturor brigăzilor de pe şantier. Amestecate cu laudele, răsunau însă şi plîngerile : cizmele ni s-au rupt, orbim, n-avem îmbrăcăminte călduroasă, ne-au mîncat de vii ţînţarii...

Vaporul se apropia. Valurile stîrnite de el alunecau mătăsoase pînă pe nisipul de pe mal.

— Eu sînt fată şi tot nu miorlăi ca voi — le spunea Klava, cu căldură. Uitaţi-vă, nu umblu şi eu aproape desculţă ? Ce să-i faci ? După voi, ar însemna că nici nu ne trebuie socialism, numai cizme să fie.

Băieţii tăceau.

Fomka mormăi cu voce înăbuşită :

— Tu... nu te supăra că te-am înjurat... Eram tare supărat...

Klava auzea undeva, îndărăt, duduitul motoarelor de pe vapor şi zornăitul lanţurilor care lăsau ancora. Trebuia să hotărască repede, cît puterea era încă de partea ei.

— Bine — spuse silindu-se să le zîmbească. Să uităm şi să terminăm. Cine vrea să vie în tabără, haide !

Răsunară cîteva voci :

— Dar noi... noi... ce să...

Cîţiva oameni însă se şi ridicară. Ruşinaţi, urcau malul legănîndu-şi în mîini cuferele şi coşurile.

Kruglov venea fuga spre ei. Klava-i făcu semn din ochi, arătînd spre flăcăi şi spre mal, unde mai rămăseseră cîţiva.

Într-acolo alergau şi Grişa cu Sonia, amîndoi palizi şi emoţionaţi.

Klava chiar se sperie temîndu-se că li s-a întîmplat ceva.

Serghei îşi luă coşul pe umăr şi se dădu mai la o parte, pentru ca, profitînd de învălmăşeala produsă odată cu oprirea vaporului şi de căderea amurgului, să se urce fără să dea ochi cu Kruglov. „Numai de-aş scăpa de discuţie... Asta îmi trebuie mie acum ! Ei, şi dacă mă văd, mare lucru ! N-au decît să mă prelucreze. Dar îşi bat gura degeaba. Ar fi o prostie să dau acum înapoi !... La naiba cu toate !"

Kruglov se apropia cînd de unul, cînd de altul. Fără urmă de supărare, el le asculta acuzaţiile şi plîngerile, sta de vorbă şi da lămuriri.

— Tu ţi-ai chemat lagodnica, ce-ţi pasă, dar noi ?... îi strigau ei.

— Tu mănînci la cantina inginerilor şi a tehnicienilor, pe cînd noi ?

Kruglov refuzase să ia bonuri de la acea cantină. Circula însă zvonul că activiştii se hrănesc mai bine decît ceilalţi.

— Spuneţi-mi, cine răspîndeşte aceste zvonuri ? îi întrebă Kruglov. Haideţi să vedeţi ce mănînc eu. Mănînc la fel ca şi ceilalţi, ca şi voi. Cine vă sucеşte minţile ? Sînteţi doar comsomolişti ! Gîndiţi-vă, măi băieţi, gîndiţi-vă bine ! Duşmanii lucrează printre voi, iar voi vă lăsaţi prinşi în laţul lor.

Serghei asculta ascunzîndu-se în spatele altora. „Da, Pac... Sigur — se gîndea el — Pac le dă dinadins de băut... şi le spune vorbe dulci... Dar bătrînul ? Oare bătrînul nu semăna

şi el panică prin povestirile lui ?... Nu, asta nu ! Bătrînul spune adevărul. Că-s geruri năprasnice, ştie toată lumea. Şi clima e dăunătoare. Băieţii orbesc ! Şi scorbutul..."

Deodată se auzi o voce deznădăjduită care chema :

— Ascultaţi-mă ! Ascultaţi ! Mă adresez vouă, tuturora ! Ascultaţi-mă !

Grişa Isakov se urcase pe un butoi, chiar lîngă ponton. Sonia îl sprijinea.

Dezertorilor, staţi ! Vederea ochilor mei e stinsă,
Dar văd mai bine decît unul cu ochi...

Se produse o fierbere generală. Era ceva neobişnuit. Versuri ! De pe un butoi ! Lîngă vaporul care pleca ! Cineva strigă : „Uitaţi-vă, într-adevăr este orb !" Oamenii se strînseseră în jurul butoiului. Priveau la Grişa ca la o sălbăticiune. Sonia îl ţinea să nu cadă ; îl ţinea cu amîndouă mîinile rezemîndu-se şi ea de butoi, fiindcă de-abia o mai ajutau picioarele de obosită ce era. Numai ea ştia toată pregătirea obositoare ce avusese loc pentru recitarea acelor versuri şi toată însemnătatea pe care o acorda Grişa reuşitei sau insuccesului. Iar Grişa, adunîndu-şi toate puterile, îşi declama versurile gesticulînd, iar fiorul care-i alunecase fierbinte prin genunchi i se oprise şi în degetele mîinii întinse, îi crispase gura într-un rictus. Dar, biruindu-şi tremurul, el continuă străpungînd zidul orbirii sale, apropiindu-se de cei care îl înconjurau :

Comsomolişti ! Întoarceţi-vă ! Înapoi la datorie !
Spălaţi-vă prin muncă ruşinea dezertării...

Încovoiat, cu dinţii strînşi, Serghei asculta. Fiecare cuvînt parcă i se adresa chiar lui. Tot ce era în el cinstit, curat, comsomolist, vibra la chemarea lui Isakov. Îi venea să-şi blesteme gîndul care l-a îndemnat să fugă. Da, Grişa are dreptate. E orb ! Într-adevăr, orb ! Cu toate acestea, a venit să-l convingă pe el, pe Goliţîn — care-i voinic, sănătos, cu vederea bună — să se întoarcă.

Grişa sări de pe butoiul unde se cocoţase şi plecă, urmat de un grup de băieţi. Serghei privi în urma lor. Da, ei se în-

torceau ! Dar el ? Nu, el o să-şi urmeze drumul, singur, şi n-o să se întoarcă înapoi ca toţi ceilalţi, care merg umiliţi, să-şi ispăşească parcă o pedeapsă.

Deodată o zări pe Sonia. Palidă, fericită, plînsă, îl conducea pe Grişa de braţ şi le zîmbea tuturor ; iar pe faţa ei se citea atîta mulţumire ! Ea împărtăşea cu Grişa şi gloria, şi nenorocirea.

Sigur... Lui Isakov îi convine ! E uşor să faci propagandă cînd are cine să te ducă de braţ. Dar cine o să-l ajute pe el, pe Serghei, cînd va orbi ?

Rămase locului, mînios, sleit de propria-i luptă interioară, tulburat peste măsură...

— Serioja ! îl strigă din întuneric cineva.

— Da. Ce vrei ?

— Ia seama, — pe-aici nu-i chip să ne urcăm — îi şopti Nikolka. Kruglov pîndeşte. Uite o barcă... hai mai bine să ocolim... Hai, mergi ?

Serghei ar fi voit să spună nu ! dar tăcu. Îşi aruncă doar lucrurile în barcă. Apoi coborî şi el. Pac ţinea vîslele.

Încă nu era tîrziu, ar mai fi putut sări pe mal... Dar o ciudată lipsă de voinţă îl încătuşă. Barca se îndepărtă fără zgomot, se întoarse cu botul împotriva curentului şi porni să înconjoare vasul.

Serghei îi numără pe cei din barcă : erau cinci. Cinci din cincizeci ! Cinci, în afară de Pac... Apa clipocea de-abia auzit sub loviturile vîslelor. Aproape intraseră în umbra vaporului cînd deodată se auzi de pe punte o voce puternică :

— Hei, voi de pe mal ! Vedeţi că ticăloşii se urcă prin stînga !

Barca porni într-o parte. Spre bordul stîng se auzeau cum strigă şi rîd marinarii.

Pac întrebă :

— Ce este ? Ce spun ăia ?

De la mal se desprinse o a doua barcă. În silueta vîslaşului, Serghei îl recunoscu pe Kruglov.

Răcni către cei ce-l însoţeau :

— Daţi-i drumul ! Repede ! Mai repede ! La dracu' ! Lăsaţi-o în voia curentului !

Dar barca se învîrtea pe loc. Pac nu înţelesese de la început despre ce e vorba. Apucă apoi vîslele şi barca, lunecînd dusă de curentul apei, dispăru în întuneric.

Pe deasupra apelor Amurului se auzea vocea lui Kruglov :

— Băieţi ! Comsomolişti ! Înapoiaţi-vă !

Fugarii îi răspunseră însă cu ameninţări şi înjurături.

Vaporul dădu ultimele semnale de plecare şi începu să se îndepărteze.

— Unde mergem acum ? întrebă Serghei într-un tîrziu, cu vocea molatică.

Nimeni nu-i răspunse, căci nici n-avea ce să-i răspundă. De fapt, nu mergeau nicăieri. Barca plutea dusă de curentul apei, abia împinsă de vîsle. Malurile erau întunecoase şi pustii, cerul înnegurat, rîul ca smoala ; numai luminile îndepărtate ale vaporului şi puţinele focuri din tabără mai pîlpîiau în beznă...

Andrei Kruglov şedea jos pe iarbă, singur pe malul pustiu al rîului.

Singur cu gîndurile şi cu desperarea lui. Nu ştia cîţi sînt în barcă. Desigur, puţini. Cei mai mulţi, înţelegători, se înapoiaseră. Dar şi cei puţini care au plecat erau tot comsomoliştl. Dezertările se ţineau lanţ. Azi unul, mîine altul, părăseau şantierul. Şi fiecare om era mai preţios decît aurul. Ce nu făcuse el ca să stăvilească molima dezertărilor ! La ce nu se gîndise, ce nu întreprinsese ! Ori poate nu s-a priceput să facă ceea ce trebuia ?...

Cineva îi atinse umărul. Văzu o faţă uscăţivă şi aspră, o siluetă înaltă de om gîrbovit.

— Taras Ilici !

Taras Ilici se aşeză alături de Kruglov pe nisip.

— Te caut de mult, fiule... Vino să-ţi predau aurul. Dar mai repede, te rog. Mi-am făcut deocamdată culcuş într-un pod, că în casă l-au încartiruit pe doctor, să fie sănătos ! Dar tu vino să primeşti aurul.

— Ce aur, Taras Ilici ?

— L-am strîns vara asta din apă, şi cu ce mai aveam dinainte... pe tot vi-l predau. Cu chitanţă. Să meargă la stat...

Îşi apropie mult chipul de Andrei.

— Poate nu-mi mai este dat să plec, fiule... Am mai fugit o dată, atunci. De la voi am fugit. M-aţi încălzit cu dragostea voastră, dar mă gîndeam în sinea mea : „Ce tovarăş pot să le fiu eu, un ocnaş !“ Toată vara m-am frămîntat aşa. Hoinăream singur şi mă gîndeam : „Acolo sînt tinerii aceia“. Mi-aduceam aminte : „Taică în sus, taică în jos, numai aşa-mi spuneau...“ Hm, şi numa' ce mi-a venit să adun aur... Mă gîndeam să plec. Dar unde ? Să mor printre oameni străini ?... De cînd cu voi, parcă-s altul... Toată viaţa am trăit singur ca un cîine, de ce să fug de fericire ?! O să mă primească... Atunci... bine — zic... Aşa că ia tu aurul, să nu mă tulbure. Iar eu am să mă apuc de muncă.

Andrei îl îmbrăţişă pe Taras Ilici, fără să scoată o vorbă.

Privea stelele şi spinările negre ale valurilor ce se rostogoleau neobosite la vale, privea contururile line ale sopcilor. Ce frumoasă e viaţa cînd ştii pentru ce trăieşti, cînd ştii să desluşeşti în noianul manifestărilor rostul ei profund ! Oare-i putea oferi viaţa alt dar mai de valoare decît înapoierea lui Taras Ilici, tocmai în clipa asta de îndoială şi de deznădejde ?...

Cu cîte daruri minunate nu-i răsplăteşte viaţa pe cei care luptă zi de zi, aici şi pretutindeni, în toate colţurile minunatei patrii !... Cine-i acest Taras Ilici ? Unul din cei o sută şaptezeci de milioane, o infimă părticică dintr-un tot. Şi ce-i acest ţărm, acest viitor oraş ? Un punct pe hartă, mic cît un fir de praf. Dar din aceste firicele de praf se alcătuieşte un tot puternic, toate punctele se leagă între ele prin fire nevăzute.

Îşi reaminti de harta pe care le-o arătase cîndva Morozov... o hartă a ţinutului, cu nenumărate linii albastre reprezentînd rîurile, şi cu cotituri galben-brune înfăţişînd şirul de sopci. Harta îi reînvie puternic în minte. Revăzu tot ţinutul acela imens, atît de variat şi plin de viaţă ; şi-l închipui transformat de cea mai minunată, cea mai glorioasă dintre însuşirile omeneşti : munca.

Mii de vase vor ieşi în larg la pescuit ! Balenierele se vor întoarce remorcînd balene umflate cu aer. În cala unui vas de pescuit, crabi graşi vor forfeca prin aer cu cleştii. Fabricile

de conserve vor trimite în toată țara milioane de cutii cu sardele prinse în Oceanul Pacific. Vase cu petrol se vor îndrepta către fabrici, pe Amur. Cățărîndu-se pe stînci, geologii vor analiza cu atenție roci încă neexplorate. Vor crește în jur alte și alte orașe noi. Din mine, vor ieși vagoane cu cărbuni. Avioanele vor zbura ducînd semințe pe Sahalin, ciocolată și ziare în Ciukotka, fructe în Kamciatka. Pe liniile ferate vor goni fluierînd trenuri lungi, încărcate cu mașini, cu mărfuri, cu oameni... Stăvilarele hidrocentralelor vor bara fluviile. Pînă peste zări se vor întinde fîșiile late ale autostrăzilor. Urmînd exemplul lui Moomi și al lui Kilitu, nenumărați nanaiezi, ghileuci și ciucci, în bărci mici și cu fundul lat, se vor grăbi către locurile unde se aprind lumini electrice. Grănicerii vor sta de pază. Periscoapele agere ale submarinelor vor cerceta largul mării. Țevile tunurilor vor căsca guri severe și amenințătoare. Cîntecul, cîntecul liber va veni pe calea undelor pînă deasupra acestui ținut imens, pe deasupra taigalei și a sopcilor.

Cît de frumoasă e viața ! Haide, taică Taras Ilici, să predăm grăunțele de aur ! Tu știi că vei primi în schimb o adevărată viață, o viață minunată !

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

În fața cabinetului directorial, nenumărați vizitatori așteptau să intre la șeful șantierului. „Crocodilul Amurului" hotăra cum și care urmează și-l prevenea pe fiecare : „Să nu stați mai mult de zece minute !"

Împingînd-o cu cotul pe secretară, Klara Kaplan întredeschise totuși ușa. În vocea ei joasă prinseră să răsune cîteva note de enervare :

— Tovarășe Verner, vă rog să mă primiți !

Secretara o trăgea de mînă, dar Klara nu dădea drumul ușii pe care o deschisese. Se uita insistent în birou, unde discutau în picioare doi oameni. Dintr-o singură aruncătură de ochi, bănui care e Verner, cu toate că pînă atunci nu-l văzuse niciodată. Un om uscățiv, zvelt, cu fața voluntară și cu o ținută severă. „Voluntar, pretențios, încrezut", așa îi spuseseră cei de la comitetul de ținut.

— Despre ce-i vorba, tovarășă ? o întrebă el politicos, dar rece.

Klara se înroși, dar intră totuși, închizînd ușa în urmă-i. Apoi iute, ca o școlăriță, îl lămuri că este inginer-arhitect, că a venit să lucreze pe șantier și că trebuie să se consulte cu el.

Verner o ascultă, cu capul ușor înclinat, aruncîndu-i din cînd în cînd cîte o scurtă privire. O salută, fără să-i întindă mîna.

— Îmi pare bine ! Luați loc. Îndată vă stau la dispoziție.

Îl luă apoi de braț pe interlocutorul său și, cu voce înceată, continuară discuția, plimbîndu-se amîndoi prin birou. Klara Kaplan nu i-ar fi putut reproșa vreun exces de eleganță, dar ceea ce îi provoca mai ales enervarea și neîncredere era aerul

lui afectat. La fel o sîcîia şi aspectul cabinetului, comod şi confortabil, deşi pentru o clipă o făcu să uite că se află în casa unui chiabur, înconjurată numai de colibe, bălţi şi nesfîrşita taiga. „Am să pot oare lucra cu el?" se întreba Klara, neliniştită.

Terminînd discuţia, Verner îşi conduse interlocutorul pînă la uşă, apoi se aşeză în fotoliu. Klara îi privi faţa smeadă, îngustă, buzele subţiri, ochii inteligenţi şi aspri.

— Sînt la dispoziţia dumneavoastră — spuse el, scurt.

„Nu, n-o să putem lucra!" îşi zise Klara, în gînd. Şi, fără nici un chef, îi dădu informaţiile necesare despre sine : era inginer, cu un stagiu de cinci ani, a lucrat la Leningrad şi apoi, după propria-i dorinţă... (rostind cele ce urmează, se aprinse la faţă şi macii din obraji rămaseră mult timp pe chipul ei palid)... după propria-i dorinţă a plecat în Îndepărtatul Orient, unde a lucrat doi ani, iar pe urmă a plecat şi de acolo...

— Aş putea şti din ce pricină aţi plecat de-acolo? se interesă Verner, cu răceală.

— De această chestiune se ocupă Comisia de Control — răspunse Klara silindu-se să vorbească liniştit şi grav, dar din nou vocea îi trădă neastîmpărul firii. În două cuvinte — îşi reveni ea — pe unde am fost hălăduiau blajina delăsare şi mistificările. Comitetul de partid le acoperea şi pe una şi pe cealaltă. Eu am adus totul la cunoştinţa opiniei publice şi a comitetului regional, dar între timp m-au concediat prin „reducere de personal". M-ar fi putut reabilita prin Comitetul regional, dar n-am vrut. De altfel — o scurtă ea — vă puteţi interesa şi singur.

Verner încuviinţă din cap : da, se va putea interesa.

Klara aştepta încordată şi, din toată atitudinea ei, ghiceai pornirea de a-l înfrunta.

— Noi mai avem pînă la lucrările de arhitectură — răspunse Verner, zîmbind uşor. Vizitaţi şantierul şi o să vă convingeţi că încă n-am ajuns la...

— Am vizitat şantierul — îl întrerupse ea — căci sînt de trei zile aici. Am văzut toate sectoarele. Am fost prin colibe, la fabrica de cherestea, am intrat şi în ateliere. Spuneţi-mi, cum

explicați că la un șantier de proporțiile acestuia s-au construit numai trei case de locuit în patru luni ?

Verner nu răspunse la întrebare. El scrută cu curiozitate și simpatie fața fină și palidă a acestei femei tinere și pline de nerv. Îi plăcea.

— De trei zile ? ! se miră el. Cum de nu știu nimic ? Și de ce veniți de-abia azi la mine ? Unde ați fost încartiruită ?

Klara rîse cu răutate :

— Nici azi nu vola „Crocodilul Amurului" să...

— Cine ?

— Secretara dumneavoastră. Cum, nu știați că oamenii au poreclit-o „Crocodilul Amurului" ? !

— Pe cuvîntul meu că n-am știut — și rîse din toată inima. Dar i se potrivește... Apoi, stăpînindu-și veselia, o întrebă scurt : Ce v-a spus ?

— Mi-a spus că de cadre se ocupă Granatov ; de organizarea cadrelor și de administrarea fondului de locuințe — chiar așa mi-a spus : a fondului de locuințe ! se ocupă Koceaner ; de producție, inginerul-șef ; iar la dumneavoastră nu vine nimeni decît numai trimis de către unul dintre aceștia, dacă socoate de cuviință.

Verner se încruntă fără a o contrazice.

— Am fost la toți trei. Koceaner nu știe ce are de făcut cu mine. M-a și întrebat : „Ce să caute aici un arhitect ?" Dar pe el nici nu-l pun la socoteală — și ea făcu un gest cu mîna, vrînd să arate că e ceva cu totul de neluat în seamă. Inginerul-șef e foarte simpatic... și comunist, după cum se vede. Dar nici el nu știe ce să-mi dea de lucru. Locțiitorul dumneavoastră, Granatov, mi-a făcut impresia unui birocrat și a unui neurastenic. Atunci m-am hotărît să vin la dumneavoastră.

Vorbea și tot vorbea supunîndu-se unei nevoi lăuntrice de a-și revărsa tot năduful pe care-l adunase în aceste trei zile, deși își dădea seama că merge prea departe. Dar n-avea încotro. Va trebui neapărat să străpungă perdeaua rece care o despărțea de Verner, ori, dacă nu, mai bine să-și spună sieși și să-i spună și lui Verner, de la început, că ei doi nu se vor înțelege în muncă.

Verner se ridică şi, apropiindu-se cîţiva paşi, se aplecă spre ea :

— Acum un an, adjunctul meu, Granatov, a fost la închisoarea din Harbin. I-au băgat ace pe sub unghii, i-au ars mîinile cu fierul roşu... Nu vă grăbiţi să trageţi concluzii. S-ar putea să greşiţi...

Uluită, se ghemui în fotoliu. Inima îi bătea dureros.

— Îmi faceţi o impresie bună — adăugă el uitîndu-se în altă parte spre a-i da răgaz să-şi revină. După cum se vede, sînteţi energică, vă place munca făcută cu rost şi cu sîrguinţă. Cît despre concluziile dumneavoastră pripite, cred că se datoresc neplăcerilor pe care le-aţi avut de suportat.

— Dacă aveţi vreo îndoială...

Repede şi în treacăt el îi puse mîna pe umăr.

— Să lăsăm asta — spuse el. Am să risc, primind între cadrele mele un element atît de îndărătnic... Da, da, nu mă îndoiesc cîtuşi de puţin că eşti un element îndărătnic.

— Îmi fac numai datoria de membră de partid — lămuri ea.

Îi era cam peste mînă să vorbească, privindu-l aşa, de jos în sus. Îi era ciudă că el o domină prin atitudinea lui reţinută şi prin stăpînirea de sine.

Verner se îndepărtă şi începu să-i vorbească despre viitoarele lucrări, despre lipsurile de pe şantier şi despre lipsurile direcţiei şantierului.

— V-a surprins faptul că am construit numai trei barăci. Ne presează ritmul de muncă. Toate forţele noastre sînt îndreptate în primul rînd spre construcţia uzinei. Aţi văzut colibele ?

— De trei nopţi dorm într-una din ele.

Auzind asta, Verner îşi ieşi din fire. Degetul lui apăsă cu putere pe butonul soneriei. „Sonerie şi-a instalat, totuşi !" reflectă Klara.

— Cheamă-l aici pe tovarăşul Koceaner — îi porunci el secretarei.

— Dar mă simt bine şi acolo — spuse Klara urmărind cu satisfacţie enervarea lui. M-au adăpostit la ele comsomolis-

tele. Şi în trei zile am aflat atîtea lucruri cîte nu aş fi aflat într-o lună, dacă eram în altă situaţie.

Apoi tăcu.

— Dumneavoastră apreciaţi prea puţin oamenii — continuă ea. Comsomoliştii dumneavoastră sînt nişte tineri minunaţi.

Intră Kocеaner.

— De cîte ori vor veni noi angajaţi, te oblig să-mi aduci imediat la cunoştinţă ! îi puse în vedere Verner, fără să-l privească. Şi te mai rog să-mi explici cum de s-a întîmplat că tovarăşa... tovarăşa Kuplan... locuieşte într-o colibă ?

— Vă asigur că... — interveni Klara, dar Verner o opri cu un gest ferm.

Kocеaner mormăi un fel de explicaţie.

— Chiar azi, tovarăşa Kuplan va fi instalată în casa direcţiei ! dispuse Verner, liniştit. Dacă nu-i găsiţi loc, îi vei pune la dispoziţie camera dumitale. M-ai înţeles ?

Cînd rămaseră singuri, Klara izbucni în rîs. Îi plăcuse atitudinea lui autoritară. Ar mai fi avut multe de spus, dar nu era momentul. Vor discuta altă dată, în linişte.

Verner însă conducea discuţia aşa cum voia el :

— Oamenii noştri sînt minunaţi, recunosc, dar domneşte multă dezordine şi e încă multă dezorganizare. Mă străduiesc să îndrept lucrurile, dar nu-i uşor. Ajutaţi-mă şi vă voi fi recunoscător. Un comunist bun ne este mai necesar decît un arhitect. Apoi se ridică : pe mine scuzaţi-mă, nu sînt stăpîn pe timpul meu. Vă rog să vă luaţi în primire camera, să vă familiarizaţi cu noi, să studiaţi proiectele şi să staţi de vorbă cu inginerii şi cu şefii sectoarelor. Vorbiţi şi cu Granatov. Sînteţi femeie inteligentă, apropiaţi-vă cu abilitate de el şi-l veţi cunoaşte aşa cum este : muncitor şi, în general, om dintr-o bucată. Eu mă bizui pe el mai mult decît pe oricare altul.

Începu să se plimbe prin cabinet.

— Trebuie să vă previn — reluă el cu voce aspră şi exigentă — că nu voi îngădui nici un fel de abatere. Am mari răspunderi aici. Condiţiunile de lucru sînt excepţional de grele. Trebuie să muncim din răsputeri. De aceea nu voi tolera provocarea niciunei dezordini, şi n-am să îngădui certurile. Încă

ceva : dumneavoastră aţi intrat azi la mine fără să vă aşteptaţi rîndul. Acest lucru mi-a plăcut, fiindcă nu pot să sufăr timizii. Să ne înţelegem însă o dată pentru totdeauna : pe viitor cer ordine şi punctualitate.

Observînd privirea dintr-o dată atentă a Klarei, zîmbi :

— Poate că şi pe mine mă socotiţi un birocrat înrăit, care ar trebui cît mai curînd demascat. Dar sper că dumneata, lucrînd aici, ai să mă înţelegi. Nu-i vorba de birocratism, ci de punctualitate. Dacă-i debandadă, nu poţi face nimic temeinic.

„De ce ascult oare toate astea, ca o şcolăriţă ? se întreba Klara. Nu, degeaba, n-o să ne înţelegem !"

— Iar eu sper — rosti ea veselă, ridicîndu-se de pe scaun — că ne vom înţelege. Fiindcă şi mie îmi place ordinea şi punctualitatea. N-am să vă ascund : am fost prevenită că voi avea mult de furcă cu dumneavoastră, deoarece sînteţi o fire aparte.

Dar imediat Klara regretă că-i destăinuise asta. Verner nu mai prelungi discuţia, ci doar se uită la ea cu privirea sfredelitoare a ochilor lui senini :

— Cîţi ani ai ?

Fata răspunse cu greu, ca la un examen :

— Douăzeci... şi opt...

El apăsă pe butonul soneriei.

— Faceţi formele de încadrare a inginerului-arhitect Kaplan — îi spuse el secretarei, de parcă ar fi dictat — şi comunicaţi-i lui Serghei Vikentievici că îl rog să cadă de acord cu tovarăşa Kaplan şi să stabilească împreună condiţiunile şi felul muncii pe care urmează să o presteze ; apoi să mi se raporteze. Asta-i tot !

O conduse după aceea pînă la uşă.

— Vă rog să treceţi pe la mine după ce veţi cunoaşte şi veţi studia amănunţit munca ce vă revine. Iar dacă mai aveţi alte chestiuni personale, nevoie de vreun sfat sau de vreun ajutor, ori dacă doriţi să discutăm, vă stau bucuros la dispoziţie oricînd.

„Mai ştii ! Poate că pînă la urmă voi reuşi să mă înţeleg cu el !" îşi spuse în concluzie Klara.

Plecă de la Verner, plină de nesiguranţă şi de nelinişte.

„Crocodilul Amurului" bombănea neputîndu-i ierta Klarei că a intrat fără să-şi aştepte rîndul şi a stat o jumătate de oră.

— La ce oră primeşte de obicei tovarăşul Verner ? se interesă la plecare.

— De la nouă la unsprezece, de la patru la cinci şi de la zece la douăsprezece seara — răspunse secretara, ca şi cum ar fi repetat o lecţie învăţată.

Klara ieşi în stradă. „De la zece la douăsprezece seara", repetă ea.

— Dacă-i vorba aşa, mă duc la Verner ! prinse din mers un crîmpei de discuţie.

Se opri pe malul abrupt al Amurului. Comsomoliştii visau un chei de granit. Pînă în prezent însă existau numai trei case, cîteva colibe, o fabrică de cherestea, o uzină electrică micuţă ca o jucărie, cîteva ateliere primitive şi locul larg, rămas după defrişarea pădurii. Cuprinse cu privirea spaţiul pe care se va înălţa oraşul. Se gîndi că va face proiecte de case, de străzi, că va da viaţă unor întregi edificii arhitectonice. Cercetă cu lăcomie fundalul pe care aveau să se înalţe contururile viitorului oraş : privirea îi lunecă peste nesfîrşita întindere argintie a Amurului, apoi urmări linia sinuoasă a munţilor îndepărtaţi şi sopelle acoperite de peria deasă a taigalei. Îşi imaginâ uzina ca pe una din cele mai bune din lume, integrată perfect într-un tot omogen. Uzina trebuia să se lege organic de arhitectura oraşului. Răzleţită la periferie, ca o pată urîtă, ea ar fi fost ca un vestigiu al lumii apuse. Într-un oraş nou, socialist, ideea de bază este unitatea tuturor elementelor vieţii, raportul reciproc între muncă şi repaus, între muncă şi distracţie, între muncă şi cultură fizică. Uzina, apoi casa de cultură, stadionul, locuinţe comode, magazinele, şcolile — toate trebuiau să fie înmănuncheate şi supuse unei singure idei... Cum să numesc această idee din care se va materializa noul oraş ? Fericire ? Armonie ? Socialism ?

Şi Klara respira cu nesaţ aerul curat ce adia dinspre Amur. Iar inima, inima ei neliniştită, îşi trăda prezenţa prin bătăi întretăiate.

Deşi politicos, Verner îi vorbise ironic, cam de sus. „Cîţi ani ai ?" „Am să risc..." „Nu voi îngădui nici un fel de abatere..." „Cine o mai fi şi acest Verner ?" se întreba Klara.

Apoi gîndul îi fugi iarăşi la oraşul pe care ea îl va construi, unitar în măreţia lui şi de o armonie unică. Vor lucra mii de muncitori, proiectele vor fi executate de sute de oameni, dar pe toţi aceştia îi va conduce o singură idee, care dă conţinut oricărei opere a mîinilor omeneşti. Ideea ei ! A ei, oare ? Da ! O va gîndi, o va prelucra şi o va înfăptui. Nu şi-o va însuşi nici de la greci, nici de la romani. Ideea îi va fi inspirată de măreţia dictaturii proletariatului, de patosul şi de avîntul cincinalelor, de ochii limpezi ai copiilor fericiţi, de mîndra dezvoltare a industriei, de lacoma năzuinţă spre progres, spre fericire, care a ridicat milioane de oameni spre culmi...

— Tovarăşă Kaplan ! o strigă de pe terasă „Crocodilul Amurului". Poftim de vă luaţi repartizarea pentru locuinţă !

Klara rîdea fără să ştie nici ea de ce. Primi repartizarea, dar refuză maşina care urma să-i transporte bagajele : „O să-mi ajute comsomoliştii". Mergea pe uliţa satului, ca pe un bulevard, cu paşi uşori, dăruindu-şi din plin faţa radioasă soarelui şi vîntului. Iar în timp ce mergea, în ea se redeşteptau amintiri care abia prindeau contururi.

Ce anume ? Nici ea singură nu ştia. Ceva în legătură cu Verner, parcă. Mişcările mîinilor lui, felul cum îşi pleca trupul, fruntea... Ce-i aminteau toate astea ?... De cine oare ?... De cine îi reaminteşte omul acesta ? se tot întreba.

Nu scormoni mai adînc în aceste amintiri. Mergea prin oraşul înălţat de închipuirea ei şi se gîndea : „Cine o mai fi şi Verner ăsta ?"

CAPITOLUL II

Pe la începutul lunii septembrie începură să sufle vînturile reci, venite de departe, din direcţia sopcilor; ele aduceau deasupra văii ploi reci ca gheaţa. Solul, şi aşa destul de mlăştinos, adăpat acum din abundenţă de ploi, mustea de apă, iar drumurile şi potecile erau toate desfundate. După aceea se arătă soarele, care prinse să se joace sfios cu ultimii nori gră-

biți spre depărtări ; vîntul înăbușitor sufla cu intermitență, uscînd bălțile și noroiul vîscos al drumurilor. Și din nou se statorniciră zile frumoase, tot calde, dar mai molcome, cu iz de toamnă.

Pe terenul desțelenit, la fabrica de cherestea, pe șantier, se muncea din greu. Picioarele se afundau în noroi, grinzile, umede, lunecoase, abia puteau fi urnite. Sudalma se înstăpînise peste toate sectoarele de muncă. După ce scăpa vreun cuvînt mai tare, îndreptîndu-și spatele de durere, cîte un flăcău se uita apoi jur-împrejur și se liniștea, fermecat de priveliștea ca din poveștl. Alături, mută și gingașă, străjuia neclintită taigaua: trunchiurile albe ale mestecenilor erau pătate cu aur, arțarii scînteiau, cuprinși parcă de-o flacără, arinii își cerneau frunzele liliachii, brazii păreau albaștri, iar covorul de mușchi întunecat era împestrițat de pete colorate. Toată taigaua se rărise parcă din pricina căderii frunzelor, iar departe-departe, printre trunchiurile copacilor, se vedea parcă întredeschizîndu-se fundalul pădurii, pe a cărui limpezime se roteau, lunecînd spre pămînt, frunze aurii, roșii ori liliachii.

Dacă ieșeai pe un loc deschis și te uitai în jur, vedeai cît de repede s-a schimbat totul ! Sopcile, care păreau atît de uniforme și de mohorîte sub verdeața întunecată care le acoperea, străluceau acum în soare, legănînd în aer o gamă întreagă de culori vesele, cu toată bogăția ei de nuanțe și de tonuri ; iar cînd apărea vreun nor, nuanțele culorilor se contopeau într-una singură, părînd că peste vulcani a fost aruncat un minunat covor oriental.

Deasupra veghea cerul. Înalt, ușor, cu nori în mișcare, un cer care niciodată nu înșeală văzul și care-ți dă senzația de puritate și de infinit.

Într-o astfel de zi de toamnă, limpede, pe o potecă umedă ce șerpuia printre buturugi, cîțiva tovarăși îl duceau pe Sioma Altșuler de la fabrica de cherestea la dispensar. Întins pe o targă, Sioma avea fața palidă, iar ochii, injectați, priveau drept spre nesfîrșiturile cerului.

— Troposfera... stratosfera... și pe urmă... — spuse el deodată, iar tovarășii lui se speriară. De la soare pînă la pămînt sînt o sută patruzeci și nouă milioane de kilometri.

— Aiurează — murmură Ghenka Kaliujnîi, cutremurîndu-se.

— Nu — observă Epifanov. Mi se pare că aşa este.

— Cînd se va zbura prin stratosferă... — prinse din nou Sioma să vorbească şi zîmbi — vom fi mai aproape de Moscova de cel puţin zece ori.

În momentul acela, Tonia răsări ca din pămînt lîngă targă. Ea se aplecă şi se uită la Sioma, cu ochii dintr-o dată calzi. Suferinţele altora o înduioşau.

— Puteţi pleca, băieţi — le spuse Sioma, după ce-l duseră la dispensar şi-l aşezară pe prispă.

Dar prietenii lui ezitau neştiind ce să facă. Sioma se sprijinise de perete şi-i zîmbea vag cerului senin. În ochii lui vioi se oglindea tot aurul toamnei; era lucid, tovarăşii însă ştiau că are patruzeci de grade şi două linii.

— Duceţi-vă, duceţi-vă! repetă el.

Observase privirea liniştitoare şi plină de gingăşie a Toniei şi, cu acel instinct caracteristic bolnavilor, o prefera celorlalţi; se încredinţa unor mîini mai sigure.

— Voi plecaţi, măi băieţi, rămîne Tonia cu mine. Duceţi-vă de vă vedeţi de lucru.

Fata încuviinţă din cap şi intră înăuntru să vadă care-i situaţia. Îşi luase asupră-şi sarcina de a-i purta de grijă. Supraveghetoarea alerga încolo şi încoace, fără nici un rost. Nu erau paturi. Tonia dădu buzna în cabinetul medicului, neţinînd seama că acolo se afla un flăcău pe jumătate gol, care aştepta să fie consultat.

— L-au adus pe Altşuler, cel mai bun udarnic! Are patruzeci de grade şi două linii şi-l ţin afară, pe prispă! strigă Tonia. Dacă nu-l primiţi imediat, vă chem în faţa tribunalului.

Medicul scăpă din mînă stetoscopul şi, cînd se aplecă să-l ridice, îi căzu pince-nezul. Tonia i-l ridică şi i-l întinse spunîndu-i încet:

— Vă rog să veniţi, e grav de tot.

Flăcăul care îşi aştepta rîndul, luînd o haină pe el, o susţinu spunîndu-i şi el medicului:

— Duceţi-vă, tovarăşe doctor, eu mai aştept. Apoi se adresă Toniei: Sărmanul... Nu cumva are tifos?

Ieşiră repede să-i caute loc lui Altşuler. Dar nici medicul nu găsi pat, fiindcă pur şi simplu nu era niciunul liber. Scuturîndu-şi energic părul care-i aluneca pe tîmple, Tonia spuse :

— Prin urmare trebuie numaidecît să-i faceţi cuiva ieşirea.

Cu paşi siguri, ea intră în salon, dădu din cap către comsomoliştii cunoscuţi şi strigă :

— Măi băieţi, care din voi se simte mai bine ?

— Dar ce s-a întîmplat ?, întrebară curioşi bolnavii.

— S-a îmbolnăvit Sioma Altşuler. Are patruzeci de grade şi două linii. Şi-l ţin afară pe prispă. Cine crede că poate să-i cedeze patul ?

Cîţiva îşi lăsară grabnic picioarele jos, oferindu-se mărinimoşi.

— Vezi, doctore ? întrebă Tonia, triumfătoare. Acu' e rîndul dumneavoastră să alegeţi cui faceţi ieşirea.

Doctorul privi plăcut impresionat, dar şi cu neîncredere, la comsomolista care dădea ordine în spitalul lui. Îi venea să rîdă dar, stăpînindu-se, bodogănea şi se lăsa greu înduplecat pretinzînd că n-are cui să-i facă ieşirea chiar acum. Lui Petrunin i s-ar fi putut face ieşirea peste trei zile ; altuia, lui Safonov, peste o săptămînă ; dar în nici un caz astăzi. Medicul — în calitatea lui — nu poate, nu are dreptul să...

— Şi-atunci, ce-i de făcut ? strigă Safonov. Stau eu cu Mitka într-un pat. Aduceţi-l pe Sioma.

Rămas singur, Sioma se întinsese pe jos şi în ochii lui tulburi nu se mai oglindea auriul toamnei, ci numai un fel de ceaţă deasă.

— Ajutaţi-mi — îi dădu Tonia ordin medicului, săltîndu-l uşor pe Sioma de umeri. Îl duseră împreună pînă în salon. Tonia îl dezbrăcă şi-i puse pe corpul fierbinte o cămaşă curată. Apoi ieşi lăsîndu-l pe medic lîngă bolnav.

— Presupun că e vorba de o dublă pneumonie, la care se adaugă un surmenaj general — îi spuse doctorul Toniei, cînd ieşi. Situaţia e proastă. Am o singură infirmieră. N-ai putea rămîne aici ?

— Ba pot. Sigur că pot.

— Sînt convins că n-o să faci fasoane şi n-o să strîmbi din nas. Dar la medicină te pricepi cît de cît ? Poţi deosebi medicamentele ? Ştii carte ?

— Medicamentele n-am de unde le cunoaşte, dar am să le cunosc — răspunse Tonia. Vreţi să lucrez aici, la spital ?

— Da, am nevoie de o soră. Te învăţ eu. „A la guerre comme à la guerre" — dar, dîndu-şi seama că Tonia n-are de unde să ştie franţuzeşte, îşi aşează ochelarii, cu un gest nervos, şi lămuri sensul celor spuse printr-un alt proverb : „Cînd n-ai căpşuni, sînt bune şi merele". Cred că ai să-mi fii de ajutor. Numai să nu mă mai ameninţi cu chematul în faţa tribunalului, că nu mă sperii. Ai înţeles ?

— Am înţeles — conveni Tonia.

Cu trupu-i mic înfierbîntat din pricina temperaturii, cu ochii scînteind, Sioma zăcea întins pe spate.

— Ai văzut azi cerul ? o întrebă el pe Tonia, cu un viu interes, apucînd-o de mînă. Ai mai văzut vreodată un astfel de cer ? O, desigur, la Odesa cerul este mai frumos ca oriunde, dar aici e de-a dreptul grandios... Absolut fără margini... Numai uită-te puţin ! De aici se vede totul, şi stratosfera şi chiar mai sus de ea...

Bolnavii priviră fără să vrea pe geam, dar nu văzură decît un cer obişnuit.

— Nu — le explică Sioma — trebuie să stai culcat pe spate şi să priveşti drept în sus... Ai impresia că zbori în stratosferă. Aş vrea să zbor...

— Asta da ! Şi eu aş vrea să zbor — zise Safonov făcîndu-şi loc la picioarele lui Petrunin.

— Oare n-ai putea zbura atît de sus, încît de acolo să vezi tot pămîntul ? întrebă Petrunin.

— Am citit despre un aviator specialist în zboruri înalte — spuse Sioma. Era mic de statură şi din cauza asta nu-l primeau în aviaţie. Atunci i-a scris lui Kalinin că va pilota avionul stînd în picioare, numai să fie primit în aviaţie. Kalinin a dat ordin să fie primit şi a ajuns aviator mare. Aşa că, după ce vom construi oraşul, am să mă fac şi eu aviator...

Răsufla din greu. Buzele îi crăpaseră din pricina febrei, dar nu aiura, numai că se gîndea ceva mai intens, mai înflăcărat.

— ...Aş vrea să zbor şi să rătăcesc printre nori — continuă el. Aşa, cam peste vreo trei ani... Să te-abaţi din drum şi să vezi deodată, un oraş. Un oraş mare, pe malul unui rîu lat... Spre apă să coboare trepte largi ; pe chei, la umbra salcîmilor, să fie măsuţe albe, iar la măsuţe, băieţi în costume albe şi fete cu rochii înflorate să stea de vorbă şi să bea limonadă sau mazagan cu paiul, ori să mănînce îngheţată. Aş da ocol oraşului ; în visul meu văd toate străzile mărginite de pomi drepţi ca nişte săgeţi ; pe bulevardele largi, umblă lumea, toţi discută rîzînd, uitîndu-se în toate părţile, ca pe bulevardul Deribasov [1] într-o zi de vară... Şi eu aş colinda tot oraşul şi aş intra prin nişte porţi mari... Porţile fabricilor va trebui să le construim uriaşe, cum se construiau cîndva pentru ţari, ca să poată intra omul şi să rîdă de bucurie... Şi eu am să intru prin acele porţi şi am să o apuc pe o alee asfaltată, spre nişte construcţii elegante, avîntate şi zvelte ca nişte palate... Şi careva dintre voi o să-mi strige : „Mai repede, Sioma, aleargă mai repede să vezi !" Şi am să mă uit cum se deschid ecluzele... Voi ştiţi cum ? Apeşi pe un buton şi gata ! Ţîşneşte apa, iar pe ea se leagănă o frumuseţe de vapor albastru, nemaivăzut ; la un semnal, un drapel roşu se înalţă sus; muzica o să cînte, iar oamenii vor plînge... Vaporul va purta numele de „Comsomol", iar oraşul va purta tot numele Comsomolului.

Toţi il ascultau. Din colţ se auzi atunci vocea răguşită a plutaşului Fedea Ciumakov :

— Prorocirile tale, numai lapte şi miere !

Sioma tresări şi chiar se ridică în capul oaselor.

— Dar ce crezi tu ? Pentru ce construim noi ? Pentru ce bolim ? De ce ne bălăcim în bălţi şi nu vrem să capitulăm ? Tu îţi închipui că noi construim bombardiere ca să luptăm ? Nu, o să facem ca să evităm războiul ! Şi dacă muncim peste puterile noastre şi ne hrănim prost, dacă nu avem încălţăminte, iar fetele nu au rochii... pentru ce crezi că facem atîtea

[1] Deribasov — bulevard din Odesa. (n. r.).

sacrificii ? Ca să construim mănăstiri ? Nu ! Ci pentru ca viaţa să fie frumoasă, uşoară, ca să se găsească de toate din belşug, ca să trăim bucurîndu-ne !

Indignat, medicul intră în salon. Îl văzu pe Sioma cu faţa aprinsă, dar radioasă, şi pe toţi ceilalţi bolnavi ridicaţi din paturi, însufleţiţi.

— Ce-i aici ? Miting ? strigă el cu o voce de falset. Şi imediat îl culcă pe Sioma. Cine v-a dat voie să faceţi miting ? Iar dumneata ce-asculţi aici ? Straşnică soră, n-am ce zice ! Chiar n-ai nici cea mai simplă noţiune despre medicină ?

După ce doctorul ieşi, Tonia, ruşinată, îi convinse pe bolnavi să se culce. Din nou însă se auzi glasul dogit al lui Fedea Ciumakov :

— Tare aş vrea să văd aievea toate cîte spui. Greu e numai că mă roade scorbutul. Dar poate că o să-mi treacă, eu aşa cred !

Safonov interveni şi el, răsucindu-se în jumătatea lui de pat.

— Cum să nu-ţi fie ciudă ! Tocmai noi, care am început construcţia, să n-apucăm să vedem oraşul ?! Ba eu cred că o să ajungem şi ziua aceea, fir-ar al naibii de scorbut ! De scorbut nu moare omul !

CAPITOLUL III

Klara Kaplan îşi ocupă rînd ca să intre în audienţă la Verner. Acesta o întîmpină binevoitor, cu o bucurie într-adevăr sinceră. În glasul lui nu era nimic autoritar sau pedant. O întrebă cum s-a aranjat şi-i făgădui că-i va trimite un fotoliu.

— Rîndul trecut mi-aţi spus că un adevărat comunist este mai important decît un arhitect — vorbi Klara. Am venit să discut cu dumneavoastră, în calitate de arhitect, dar şi de comunist. Am propuneri serioase şi urgente.

— Vă ascult.

— După sosirea mea, m-am gîndit să urmăresc mai îndeaproape trei comsomoliști, să-i țin în evidență : pe Klava Melnikova, pe Sioma Altșuler și pe Epifanov. Îi cunoașteți ?

Verner se uită repede la ea, mai atent, și răspunse tăios :

— Nu !

— Păcat ! răspunse tot atît de scurt și de direct Klara. Trebuie să cunoașteți oamenii. Cînd un orator ține un discurs, el își alege din masă cîteva persoane și după felul cum acelea reacționează, el se verifică în ce măsură este ascultat. Nu-i așa ?

— Așa e !

Se pregăti să asculte, și mai atent.

— Eu am ales trei tipuri foarte caracteristice... Chiar nu o cunoașteți pe Klava Melnikova ? Cum se poate conduce acest șantier, necunoscîndu-i pe Klava și pe Sioma ? Dar pe Serioja Golițîn îl cunoașteți ?

— Am auzit de el. Ajutorul de mecanic. Un băiat frumos și energic.

— Știți că a dezertat ?

Klara observă cu satisfacție că pe Verner îl încearcă rușinea. Continuă însă cu un ton prietenesc :

— Situația e proastă, tovarășe Verner. Cadrele comsomoliste se topesc, se destramă. Din cei trei comsomoliști ai mei, Klava tușește, are pleurezie, iar Sioma Altșuler e la spital. Numai Epifanov e sănătos, vesel și se simte bine. Pînă acum, dumneavoastră vă bazați propriu-zis numai pe Epifanov. Aș dori însă să nu-i pierdeți din vedere nici pe Klava și Sioma. De altfel, într-asta constă miezul propunerilor mele.

— N-ați putea arăta mai clar, mai viu, care e miezul propunerilor pomenite ?

Verner se arăta foarte interesat, dar pe Klara o enerva pedanteria frazelor lui perfecte, construite atît de corect.

— Ba da. Propun ca în contul construcțiilor industriale să ridicăm și un însemnat număr de locuințe-tip, de locuințe ușoare. Cheltuielile respective se vor compensa, vă asigur. Fără locuințe, nu putem avea cadre.

Ea își studiase bine propunerile și acum se aștepta la întrebări, la contraziceri, ca după aceea să-și dezvolte ideile.

— Dacă n-aveţi nimic împotrivă, aş dori să amînăm discuţia noastră — o rugă Verner.

Klara sări în picioare. Pete de roşeaţă prinseră să-i joace pe obraji.

— Tovarăşă Klara, nu m-aţi înţeles. V-am cerut să amînăm discuţia pînă deseară. Chestiunea e importantă. Doresc să invit cîţiva tovarăşi din conducere, ca împreună cu ei să discutăm problema din toate punctele de vedere. Fără birocraţie. După cîte înţeleg, aşa ceva o să vă convină şi dumneavoastră.

Pînă seara, Klara fu tot timpul pradă emoţiilor. Pe cine o să invite Verner ?

Îi găsi acolo pe Kruglov, pe Klava Melnikova şi pe Epifanov. Imediat apăru şi Morozov, apoi Granatov şi Serghei Vikentievici, inginerul-şef. Morozov se sprijinea în baston, era mohorît şi nebărbierit. Klara auzise că suferă de scorbut, dar el o ţinea morţiş că n-are decît reumatism.

Cu vocea întretăiată de emoţie, Klara îşi expuse propunerile.

Pe la mijlocul expunerii, Granatov o întrerupse uimit rugînd-o :

— Cum aţi spus ? Mai repetaţi o dată !

Şi deodată Klara simţi că îşi lua asupra ei o mare răspundere politică şi că propunerile ei puteau fi luate drept panică, drept cedare în faţa greutăţilor. Se uită spre Kruglov : asculta serios şi mirat. Cu gura întredeschisă, Klava privea intimidată în jur. Întorcîndu-se supărat, Epifanov vorbi în şoaptă cu Granatov, iar Granatov rîse frecîndu-şi mîinile. „Ce spun oare ?" se întreba Klara, cu groază. „Din fondul construcţiilor industriale ?... Dar asta înseamnă oportunism..."

Glasul ei mai depănă ceva înainte, dar gîndul nu mai urmărea cuvintele, ci se zbătea căutînd o ieşire, o justificare... Nu, n-are cum fi oportunism, căci fără îndoială după aceea construcţiile vor merge mai repede.

— Eu n-o învinuiesc pe tovarăşa Kaplan de oportunism — se ridică Granatov, răspunzînd parcă gîndurilor ei. Nădăjduiesc că e o simplă greşeală. Dumneavoastră, tovarăşă, nu aţi înţeles, desigur, sau nu aţi calculat seriozitatea şi urgenţa

sarcinei noastre. Se uita la Klara insistent, analizînd-o, în timp ce un tremur nervos îi zvîcnea pe față. Dacă ați fi știut, n-ați fi avut tăria să cereți amînarea construcțiilor industriale! Făcu un gest binevoitor către comsomoliști și continuă: De altfel noi trebuie să ascultăm și părerea acestor tineri.

Kruglov cugeta, cugeta alarmat și stăruitor. Propunerea Klarei Kaplan coincidea cu gîndurile lui ascunse, dar își alunga îndîrjit acele gînduri, ca pe ceva străin și dăunător, poate chiar injust. De cîte ori n-ar fi vrut să-i spună lui Morozov: „Ar trebui să asigurăm locuințe băieților, fiindcă numai astfel puterile și elanul lor vor crește!" Ar fi vrut, dar nu îndrăznea. O dată, cînd l-a auzit pe Morozov spunînd: „Pînă nu vor fi case, toată munca va fi fără rost", Andrei a încercat să-l convingă că în colibe e foarte bine și că băieții sînt gata să suporte oricîte greutăți. „E bine că gîndești așa — i-a răspuns atunci Morozov, prietenos — dar eu sînt obligat să gîndesc altfel".

— Îmi dați voie? întrebă Epifanov, fără să se tulbure.

Și prinse a vorbi despre același lucru — despre greutăți. Pentru el toate lucrurile se rezolvau însă simplu. Era plin de tinerețe, călit. O critică deci pe Klara Kaplan.

— Dumneavoastră, scumpă tovarășă, încă nu sînteți obișnuită cu cele de aici. Din cauza asta și colibele noastre vi s-au părut îngrozitoare. Dar noi ne-am mutat în ele ca în niște palate. Am instalat și lumină electrică. Apoi ne-am construit singuri o casă și ne vom mai construi, firește, și altele. Ce-i mare nenorocire că trebuie să lucrăm seara? Tot n-avem ce face seara. Să fi mers la cinema? Nu, scumpă tovarășă, uzina ne este mai prețioasă decît orice.

Klava ridică liniștită mîna cerînd cuvîntul. Verner o examina curios pe această comsomolistă pe care — după părerea Klarei Kaplan — era rușinos că n-o cunoscuse pînă atunci. Prin ce se deosebește ea de ceilalți?

— Epifanov are dreptate — începu Klava roșind. Tinerii noștri, zi și noapte, numai la uzină se gîndesc. Pentru noi, acesta este sensul întregii noastre existențe. Și iată că acum, tovarășa dorește să încetinim lucrul. Așa ceva nu se poate! Nu ne-am ierta-o niciodată dacă am întîrzia fie măcar și cu o săptămînă.

Verner reţinuse din spusele ei propoziţiunea : „Pentru noi acesta este sensul întregii noastre existenţe". Vorbise simplu, cu duioşie, dar şi cu o modestie care îţi mergea la inimă. Da, Klara Kaplan avea fler în alegerea oamenilor ! Dar de ce oare, pînă acum, nu-l înţelesese pe Granatov ? De ce nu a înţeles abnegaţia lui ascetică ? De ce n-a văzut ce om extraordinar e, profund şi bolnăvicios de sensibil ?

— Vedeţi ? strigă pe neaşteptate Klara. Vedeţi ce fel de comsomolişti avem noi ? Nu m-am aşteptat o singură clipă la altceva din partea lor. Cu atît mai mult sarcina noastră este să-i păzim şi să-i păstrăm. Gîndiţi-vă că vine iarna. Aveţi de gînd să-i lăsaţi în colibe ?

Verner se smulse din plasa gîndurilor. Trebuia să ia o hotărîre. Încă de dimineaţă se gîndise la problemele care se ridicau. Dar ce să spună ? Îl îngrozea gîndul că va fi nevoit să semneze ordinul : „De la data de 15, construcţiile industriale se suspendă..." Două luni sacrificate pentru construirea locuinţelor era lucru mare !...

— Eu n-am să privesc chestiunea din punct de vedere politic — începu Serghei Vikentievici. Ţineţi cont însă de faptul că procentul cel mai mare de braţe de muncă este repartizat la desţelenirea terenurilor şi la lucrările agricole. Dacă pentru construirea locuinţelor vom renunţa la aceste lucrări, de unde vom mai lua material de construcţie ? Afară de asta, mai am o întrebare : am aşteptat arhitectul, în credinţa că planul oraşului ne va permite să construim raţional, deodată şi pentru mult timp. Aveţi acest plan ? În ce raport se află propunerea de azi cu planul general ? Intenţia de a umple piaţa cu lucrări provizorii nu ţine oare de un procedeu primitiv ?

Verner îl asculta cu atenţie. Ţinea la el, dar îl şi dispreţuia puţin. Deşi nu se evidenţia prin nimic, inginerul-şef era totuşi bun tehnician şi om de acţiune. Verner aprecia calitatea aceasta, pentru că şi el era un om de acţiune, de obicei hotărît şi rece. Poate că şi din această pricină îl captiva starea de sensibilitate nervoasă a lui Granatov. De astădată însă, copleşit de sentimente, nu era în stare să ia o hotărîre raţională.

Şi iată că inginerul-şef îi dăduse firul gîndirii : problema viitorului oraş ! Verner luă acest fir şi, liniştit, îl depănă în

fața Klarei și a celorlalți participanți la consfătuire. Negreșit, orașul trebuia construit fără a se mai recurge la replanificări : cartiere muncitorești, teatre, parcuri, bulevarde, magazine.

— Reflectați o clipă, tovarășă Klara. Doar dumneavoastră, ca arhitect, aveți desigur o privire de ansamblu. Nu-i așa ?

O impresionă plăcut faptul că Verner îi ghicise planurile despre care ea se sfîlise să vobească.

— ...N-are rost să construim niște căsuțe ieftine și primitive — continuă Verner. Trebuie să construim case mari, solide, care să rămînă. Iar pînă una-alta, mai stăm în barăci și în colibe. Cînd va veni timpul, n-o să ne pară rău să le dărîmăm.

Granatov adăugă :

— Datoria noastră e să mai răbdăm puțin ! Întrebați pe oricare comsomolist și-o să vedeți că toți sînt gata să mai suporte un timp grelele condiții de azi, numai să trăiască mai tîrziu într-un oraș adevărat, într-un oraș civilizat, unde să poată lucra la o uzină modernă de prim rang.

— Da, sigur. Sîntem gata ! se grăbi Epifanov să afirme.

— E firesc. Doar n-am venit aici să ne plîngem ! strigă și Klava.

Atunci Morozov se aplecă înainte și, fixîndu-și ochii asupra lui Granatov, îl întrebă cu glas puțin nervos :

— Tovarășe Granatov, credeți într-adevăr serios că vom construi uzina și orașul chiar așa curînd ?

— Da, desigur — răspunse repede Granatov.

Și după puțin timp, cu ochii țintă asupra celui care-l întrebase, Granatov întrebă la rîndul său, pe același ton nervos :

— Tovarășe Morozov, crezi oare că ritmul bolșevic în care trebuie dusă munca nu se deosebește întru nimic de ritmul obișnuit ?

Supărat, Morozov nici nu mai găsi de cuviință să răspundă.

Adînc tulburată, Klara Kaplan luă cuvîntul :

— Nu vorbim serios. Ceea ce facem noi aici e o discuție despre oportunism ! Cine propune încetinirea ritmului ? Trebuiesc însă pregătite mai întîi locuințele, pentru ca apoi, cît mai repede, să facem un salt uriaș înainte. Da, eu am planul

meu ! Tovarăşul Verner a ghicit. Am năzuinţele mele. Să vorbim cu cărţile pe faţă : construirea caselor este încă prematură. Lipsesc materialele, nu avem mijloace mecanizate, în fine... ne lipsesc multe. De aceea propun două cartiere de locuinţe provizorii. Vor ţine cinci ani, poate şi zece. Dar asta n-are prea mare importanţă, pentru că deocamdată nu construim întreg oraşul. Se apropie iarna. Ce economii se pot face pe seama locuinţelor şi a sănătăţii oamenilor, dacă între timp ne vom pierde cadrele ? E o nebunie să gîndim astfel ! Am realiza o economie, dar această economie ar însemna o risipă sălbatică, prostească şi criminală.

Kruglov îşi dădea seama că trebuie să-şi spună şi el părerea. Tăcerea lui devenea bătătoare la ochi. Dar nu putea, nu îndrăznea, pentru că nu era lămurit asupra poziţiei cele mai juste. Şi-ar fi putut spune părerea lui proprie. Dar avea el dreptul să vorbească numai în numele său ? Era doar conducătorul organizaţiei de comsomol !

— Kruglov, tu ce-ai de spus ? îl întrebă Morozov.

— Da, da, să-l ascultăm şi pe Kruglov ! întări Granatov şi-l încurajă din cap să vorbească.

Lipindu-şi palmele reci de obrajii fierbinţi, Klara Kaplan se uita la faţa lui Kruglov, cu nelinişte şi speranţă.

El îşi lăsă ochii în jos şi, fără să se mai uite la cineva, începu să vorbească :

— Sîntem gata să îndurăm orice, dar şi tovarăşa Kaplan are dreptate în multe privinţe. Doar despre aşa ceva a vorbit şi tovarăşul Morozov acum o lună. Nu prea avem grijă de oameni. Klava e gata de orice sacrificiu ; dar, Klava, tu suferi de pleurezie şi iată, se apropie iarna cu gerurile ei. Pe urmă, de ce să ascundem, nu toţi băieţii noştri sînt la fel de conştienţi. Cu alimentaţia stăm prost. Transporturile au plecat de mult. Dar unde sînt dacă au plecat ? Pînă una-alta, nu le vedem.

— Şi ce propui atunci ? îl întrerupse Granatov. Să se suspende construcţia industrială ?

Speriat, Kruglov se dădu înapoi şi strigă :

— Nu, nu ! Asta în nici un caz !

— Dar ce susţii ? insistă Granatov.

Kruglov nu se gîndise încă să facă o propunere, dar ea se născu acolo, dintr-o dată, sub privirile Klarei Kaplan şi ale lui Granatov, care se încrucişau asupra lui.

— Propun să nu slăbim munca la construcţia uzinei, dar în acelaşi timp să-i ajutăm pe comsomoliştl ca în orele lor libere să-şi construiască şi case. N-avem nevoie de nici o degrevare de sarcini. Inginerii să conducă însă totul, să ni se dea materiale şi cai pentru transporturi, iar atelierele să execute şi comenzile noastre. Vom fi în stare, ca în orele suplimentare, să construim şi case. Am dreptate ?

Klava şi Epifanov îl susţinură : „Da ! E just !"

Klara Kaplan îşi muşca buzele.

Bucurîndu-se, Granatov îi bătu pe amîndoi flăcăii pe spate: cu oameni atît de curajoşi, vom răsturna şi munţii !

Morozov se ridică şi, sprijinindu-se în baston, se îndreptă spre mijlocul camerei. Se mişca tare greu; era nebărbierit, cu faţa aspră, cenuşie.

— Iată ce vreau să zic — făcu el ursuz. Tinerii au dreptate. Dacă ar fi judecat altfel, n-ar fi fost demni de numele de comsomoliştl. E prost luptător acela care nu e gata să moară în luptă pentru patria lui socialistă. Dar rău e şi comandantul care, fără rost, îşi duce la moarte ostaşii şi căruia nu-i este scumpă viaţa fiecăruia în parte. Iar tovarăşul Granatov cam uită că lui i se cere să judece ca un comandant. Iată care-ţi este greşeala, scumpe Granatov. Noi, comandanţii, sîntem obligaţi să facem totul ca să păstrăm în viaţă pe fiecare comsomolist şi să pregătim bine ofensiva înainte de a trece la ea. O ofensivă nepregătită înseamnă o prăbuşire sigură. Eu sînt de părere să acceptăm în principiu propunerea Klarei Kaplan şi, pentru un timp, să împrumutăm de la construcţia uzinei un număr de oameni, pe care să-i întrebuinţăm la construirea locuinţelor, în raport cu capacitatea fabricii de cherestea.

Verner încuviinţă din cap. Apoi, autoritar şi liniştit, făcu bilanţul :

— Admit hotărîrea : ritmul nu-l vom încetini. Serghei Vikentievici va aviza în ce măsură fabrica de cherestea o să poată să ne furnizeze material lemnos fasonat. Tovarăşa Kaplan o să facă proiectul unui cartier cu case de locuit de tipul

cel mai simplu. Tovarăşul Granatov va accelera terminarea fabricii de cărămizi. Eu mă oblig să le dau concurs comsomoliştilor în orele libere şi să detaşez o parte din braţele de muncă la construcţie, asigurînd continuitatea lucrărilor. Noile case se vor repartiza numai celor mai buni udarnici. O astfel de măsură va stimula ritmul bolşevic de muncă, aşa încît nu este exclus să depăşim rezultatele de pînă acum. Sperăm, tovarăşe Morozov, că ne vom dovedi nişte buni comandanţi. Luptătorii noştri sînt realmente oameni de temei, inclusiv fetele. Nu-i aşa, tovarăşă Klava ?

Şi-n felul acesta, pe jumătate glumind, Verner puse capăt consfătuirii. Nu-i dispăruse încă de pe faţă zîmbetul cînd uitîndu-se la ceas se ridică.

Morozov plecă însoţit de comsomolişti.

— Nu prea l-am înţeles pe Verner — mărturisi Kruglov. Atitudinea lui a părut oarecum stranie : „da" şi „nu" în acelaşi timp !

— Dacă vrei să ajungi diplomat — răspunse Morozov — învaţă de la el. Poţi să înveţi toate subtilităţile.

— După părerea mea, Verner e un om hotărît — susţinu Klava. A spus că admite propunerea, şi cu asta a terminat.

— Ca un adevărat comandant — adăugă Epifanov. Îi place ordinea !

Morozov păşea anevoie sprijinindu-se continuu în baston şi, din cînd în cînd mormăia pe sub nas, fără să se înţeleagă bine ce spune.

— Uneori, glasul comandantului poate ascunde o hotărîre greşită — rosti el, totuşi, la despărţire. Pentru că nu glasul îl face pe comandant bun.

Klara Kaplan mai rămase în birou voind să-i ceară unele lămuriri lui Verner. Rămăsese la urmă şi Granatov, care tocănea nerăbdător cu degetele în masă, aşteptînd-o pe ea să plece.

— Treceţi poimîine pe la mine cu planul şi cu indicaţiile dumneavoastră concrete — i se adresă Verner, politicos dar sec.

Ea se întoarse şi părăsi biroul aproape în fugă. „Da, Granatov este un isteric. Asta e clar. Dar Verner ? Ce-i cu Verner ?" se întreba Klara pe drum.

Rămaşi singuri, Verner şi Granatov se uitau cercetători unul la altul. Faţa lui Granatov se crispă. El îşi îndreptă privirea altundeva şi spuse cu o voce surdă :

— Iartă-mă, Gheorghi Eduardovici, dar nu m-aş fi aşteptat la aşa ceva din partea dumitale. Te ştiu un om destul de independent şi un bolşevic tare ; atunci de ce te-ai lăsat dus de nas de Morozov şi de domnişoara asta milostivă ?

Luîndu-şi un aer rigid, Verner pronunţă răspicat :

— Am procedat aşa cum am crezut eu că este just.

— E tocmai ceea ce mă înspăimîntă — reveni Granatov şi degetele lui începură a bate darabana în masă, în timp ce, din nou, un tremur nervos începu să-i joace pe chip. E îngrozitor ! Lemn pentru locuinţe ; cărămidă pentru locuinţe ; lucrători pentru locuinţe... Dar nouă nu ne e îngăduit să dăm nici măcar un singur om pentru locuinţe !

Străbătu odaia în curmeziş şi, înainte de a ieşi, azvîrli ironic :

— Se vede că greutăţile au început să te impresioneze şi pe tine !

Verner se ridică şi porni după el, dar nu-l strigă. Voia numai să închidă uşa, ca să se poată gîndi în voie. Luase o hotărîre, dar nu era sigur de justeţea ei. „Panică... te impresionează greutăţile... Ne vom pierde cadrele... Să fii un bun comandant... Cine are dreptate ?..."

CAPITOLUL IV

Moomi şi Kilitu vorbeau cu Morozov.

— Da, da, repede vine peşte — spunea Kilitu. Vine unadouă săptămîni, apoi nu mai vine.

— Pac ne-a propus să organizeze pentru noi o bază de pescuit — zise Morozov. Voi ce spuneţi, putem avea încredere în Pac ?

— Nu ! răspunse răspicat Moomi.

— Pac pescar bun — vorbi Kilitu — dar trebuie ochii la el. Nu vegheat puţin, fură la tine.

— Să fure ?

Kilitu rîse şi, ca să-şi întărească spusa, adăugă :

— La el place bani. Şi din nou repetă : — Pac bun pescar, prinde mult peşte. Dar lui place bani.

— Asta nu ne sperie pe noi. N-are decît să-i placă — răspunse Morozov. Important pentru noi e să fie un pescar bun şi să avem cît mai mult peşte. Îi vom urmări orice mişcare. Şi-apoi mai e ceva : îl mutăm la cherhana, iar dugheana i-o închidem. Să prindă peşte. Nu-i aşa ?

— Asta bun — încuviinţă Kilitu.

— L-am trimis pe Kasimov să cumpere năvoade mari — spuse Morozov. Kasimov va fi şeful, iar Pac ajutorul lui. E bine ?

— Kasimov... bun — făcu Moomi, evaziv.

— Ei, vreţi să lucraţi şi voi la cherhana ?

Kilitu dădu din cap în semn că acceptă.

Dar Moomi sări speriată :

— Nu, nu ! Eu instalator. Instalator.

Plecară după aceea amîndoi, ţinîndu-se de mînă, şi merseră aşa pe malul Amurului, vorbind între ei încetişor. Erau fericiţi, pentru că se iubeau şi trăiau laolaltă. Dar o fericire şi mai mare le ofereau orizonturile largi ale vieţii care se deschidea în faţa lor. Moomi se gîndea la ceva care îi era şi mai scump : dacă, de pildă, Kilitu ar fi vrut s-o despartă de cablu, de reţele, de izolatoare, de becuri, ea nu s-ar mai fi dus după el. Cuvîntul „instalator" o umplea de o mîndrie neîncercată încă şi de sentimentul independenţei, al importanţei.

Din bezna ce domnea peste rîu apăru o barcă.

Barca trase la mal.

Un om înalt sări pe nisip şi, uitîndu-se atent de jur-împrejur, o apucă încet în sus, către magazii.

Opriţi în loc, Kilitu şi Moomi urmăreau silueta aceea întunecată.

Era cineva pe care ei nu-l mai văzuseră pînă atunci pe acolo. De altminteri şi barca era străină, căci avea fundul lat : era o barcă nanaieză.

— Om străin ! şopti Moomi.

Străinul se căţără pe malul abrupt şi dispăru printre magazii.

Auziră undeva un ciocănit precaut în uşă. Omul bătuse de trei ori, cu degetul îndoit.

Uşa scîrţîi.

Auziră şoapte.

Apoi din nou, acelaşi scîrţîit al uşii.

Iar pe urmă — tăcere.

Moomi şi Kilitu dădură ocol magaziilor. Din niciuna din ele nu se auzeau voci şi nici lumină nu se zărea nicăieri.

Dar deodată, drept în faţa lor, se căscă larg o uşă.

Moomi şi Kilitu de-abia avură timp să se lipească de perete.

Străinul îşi lua rămas bun de la Pac. Îl văzură după aceea coborînd uşor, cu paşi nesimţiţi de vînător, pe panta abruptă. Ajuns la barcă, o împinse şi sări iute în ea. Pe urmă, vîslind cu îndemînare, dispăru în întunericul nopţii.

Pac rămase de veghe pe mal pînă ce barca dispăru ; apoi, căscînd de somn, se întoarse şi intră în dugheană, fără a-i fi observat pe Moomi şi Kilitu, care înlemniseră lîngă perete.

— Paramanov ! şopti Kilitu.

— Nu ne-a observat — suflă Moomi.

Furişîndu-se, o luară amîndoi la fugă spre coliba lor.

Se mai temeau încă să nu-i urmărească şi să le dea de urmă cei din îndepărtata lor aşezare, aproape dată uitării.

CAPITOLUL V

Îngrijindu-l pe Sioma, purtîndu-le de grijă şi celorlalţi bolnavi, Tonia se vindeca şi ea, pe nesimţite.

În starea de îndîrjire şi de singurătate în care se găsea, suferinţele altora îi deşteptau în suflet o blîndeţe alinătoare şi-i înlesneau să se îndepărteze de propriile ei suferinţe ascunse.

Înţelese pentru întîia oară în viaţă ce este dragostea şi compătimirea. Mărunţel, şters şi puţin cam caraghios, Sioma Altşuler atrăsese pe neaşteptate asupră-şi atenţia plină de grijă a întregului şantier. Oriunde se ducea Tonia, toţi o întrebau de Sioma. Mereu veneau delegaţi de la sectoare să se intereseze de starea sănătăţii lui. Klara Kaplan, arhitecta, îl vizită şi ea de două ori.

— Îngrijeşte-l bine, să se însănătoşească — îi spunea ea Toniei. E un lucru foarte important !

Venea deseori şi Morozov. Dar Morozov nu-l osebea pe Sioma de ceilalţi ; el se interesa de fiecare, cu fiecare stătea de vorbă, îi încuraja pe cei grav bolnavi, glumea blînd cu cei descurajaţi, le aducea veşti noi. Cu Sioma nu vorbea mai mult decît cu alţii. Odată însă, tocmai cînd se pregătea de plecare, o luă pe Tonia de braţ şi-i spuse :

— Să ai mai multă grijă de dînsul, Vaseaeva. Vorbeşte cu el. Îţi va fi şi ţie de folos. Ştii ce om este ăsta ?

Tonia se gîndea şi noaptea : „Ce fel de om este ? De ce îi poartă toţi de grijă ? Doar nu pentru că e udarnic şi inventator !“ Udarnică era şi ea... De ce e-nconjurat de atîta dragoste şi atenţie acest băieţandru mărunţel, şters şi puţin cam caraghios ?

Veghea cel mai adesea la patul lui Sioma.

Vorbea cu el.

Fără să-şi dea seama, băiatul îi dezvăluise ceva din taina măreţei simplităţi pe care o are căldura inimii omeneşti. Grav bolnav, el ştia să găsească pentru fiecare bolnav cîte un cuvînt de prietenie. Nu se străduia să convingă pe nimeni, nu făcea agitaţie, nu făgăduia nimic, ci dibuia în om coardele cele mai tainice şi le făcea să răsune.

De la Sioma, Tonia învăţă să cunoască oamenii.

Venise o dată vorba în salon despre Lilka. Safonov nu se sfii să spună că Lilka e proastă.

— De ce e proastă ? l-a întrebat Sioma. E adevărat că Lilka nu ştie să se poarte. Dar cîţi ştiu ? Tu ştii, bunăoară ? Lilka e sinceră. Are un suflet bun, iar pe deasupra sufletului, un fel de zgură. Curăţă bine zgura şi ai să dai acolo peste alt om.

Altă dată a venit vorba despre Kolea Platt, unul din bunii maiştri ai atelierului mecanic.

— Mie nu-mi place — a spus Sioma. Este un om fără căldură, uscat. Va trebui să mai treacă prin multe încercări pînă să devină om. Nu iubeşte pe nimeni. N-aţi observat ? Numai pe sine se iubeşte.

Sioma n-ar fi spus niciodată că el iubeşte oamenii, dar de la el învăţă Tonia cu adevărat să-i iubească. Dragostea Toniei era o dragoste severă, fără toleranţă şi indulgenţă, dar pătrunsă de dinamism : începînd să iubească oamenii, ea dorea să-i ajute să trăiască, să-i ajute să se perfecţioneze şi să lupte.

O iubire asemănătoare faţă de oameni ghicise Tonia şi la Morozov. Morozov o iubea şi pe ea, şi la ea se gîndea. De aceea-i spusese : „Ai mai multă grijă de dînsul, vorbeşte cu el, îţi va fi şi ţie de folos..." Deci îşi dădea seama cît de greu îi este.

Şi totuşi, Toniei începuse să nu-i mai fie atît de greu.

O dată, într-o seară, pe cînd bolnavii dormeau, iar Sioma stătea culcat, cuprins de acea agitaţie febrilă din fiecare seară, Tonia îl întrebă :

— Nu-i aşa că tu o iubeşti pe Klava ?

În ziua aceea, Klava venise la spital şi Tonia se simţise dureros lovită de bucuria cu care toţi bolnavii o întîmpinaseră.

Sioma nu se tulbură. Dar se gîndi puţin înainte de a răspunde :

— Nu, Tonia, n-aş putea spune că o iubesc. Pentru mine nu e femeie, ci un vis, o iluzie, un răsărit de soare. Îmi vine să plîng atunci cînd o văd tristă. Mi se rupe inima cînd o aud tuşind... ai auzit cum tuşeşte ? Dar dacă mi s-ar spune să-i aleg un mire, aş lua-o de mînă şi aş duce-o drept la Andrei Kruglov, căruia i-aş zice : „Andrei, tu eşti cel mai bun băiat dintre noi toţi şi cel mai frumos, ia-o şi poartă-i de grijă, fată mai bună ca ea n-ai să găseşti !" Suspină amar. Apoi continuă: Kruglov are însă o iubită, o fată oarecare, şi nu ştiu de ce, Tonia, dar fata aceea din Rostov mie nu-mi place. Tu n-ai observat, Toniuşa, că oamenii buni dau adesea peste ticăloşi şi se nenorocesc ? De ce-o fi aşa, nu ştiu ; dar cei buni nu prea au noroc

în dragoste. Sînt sigur că fata aceea din Rostov este o uşuratică, iar aici, alături de noi, se pierde o fată care ar fi putut să-l facă fericit... şi să ajungă şi ea fericită... Aşadar, Tonia dragă, nu te gîndi că eu o iubesc. O admir, atîta tot.

Cuvintele lui Sioma o puseră pe gînduri. Oamenii buni nu au noroc în dragoste... Ea nu se putea considera un om rău. Şi iată că şi ea a avut numai de suferit în dragostea ei nefericită.

— Nici eu n-am avut noroc — se pomeni articulînd Tonia.

Sioma era primul om cu care s-ar fi hotărît să vorbească despre sine.

— N-ai avut noroc în dragoste, da ! repetă Sioma şi se uită la ea atent. Ei, Toniuşa, nu-i nimic, mai e timp. O să ai şi tu noroc. Nu eşti nici Klava, nici Kruglov. Tu eşti puternică.

— Kruglov nu-i puternic ?

— Cum să-ţi spun... E bărbat, are caracter... Dar are o inimă lipsită de apărare, deschisă toată, vraişte. Unor astfel de oameni le e greu să fie fericiţi, căci dacă întîlnesc un om rău, care le simte slăbiciunea inimii, apăi le-o suceşte cum vrea. E dureros, dar ăsta-i adevărul.

— Şi eu... nu sînt aşa ?

— Nu, Tonia. Tu nu eşti aşa. Am crezut la început că eşti un om rău. Dar pe urmă... Nu te supăra, Toniuşa, eu observ totul, că aşa îmi e felul... Am ascultat cum ai cîntat atunci în baracă... Îţi aminteşti ? Ţi-era inima grea de durere, vedeam asta ! Adică nu numai că vedeam, ştiam. Ţi-era inima grea, dar cîntai cîntece vesele şi rîdeai. Toţi îşi închipuiau că eşti veselă, iar Goliţîn al tău îşi mușca buzele de ciudă... Nu, Tonia, tu eşti o fire puternică, eşti rezistentă şi n-o să te dai bătută.

— Nici nu m-am dat — spuse Tonia.

— Nu ştiu ce-a fost între voi. Nu mă priveşte. Şi nici de ce v-aţi despărţit nu vreau să ştiu. Dar e mai bine, Toniuşa, că v-aţi despărţit. Serghei era uşuratic. Nu rău, uşuratic. Nici măcar să sufere nu-i în stare. E aşa, cum să-ţi spun, nici furtună, nici noroi, nici urlet, nici chiţăit de şoarece.

— L-am iubit mult — şopti Tonia, ruşinată.

Şi se simţi mai uşurată. Pentru întîia oară se destăinuia

cuiva şi parcă o parte din sentimentul de odinioară îi fugi din suflet ; nu-i mai aparţinea numai ei.

— Mi-am dat seama — spuse Sioma. Am ghicit acest lucru atunci cînd cîntai şi rîdeai în timp ce în inima ta era jale, şi eu ştiam că e jale. Tu eşti bună, Tonia, şi ai o vigoare rar întîlnită ; tu poţi să trăieşti şi ai să trăieşti...

Se întrerupse. Faţa-i, deodată palidă, i se încordase. Cuvîntul „a trăi", aşa de obişnuit şi atît de des repetat, căpătase acum pentru el o importanţă deosebită, un conţinut atotcuprinzător.

— Şi eu aş fi putut trăi... — sfîrşi el cu părere de rău. Dar uite, vezi...

Tăcu. Tonia căuta înfrigurată cuvinte de încurajare. Dar Sioma şi le găsi singur. În pupilele lui dilatate izbucni flacăra unei patimi nemărginite :

— Nu, nu Tonia, am să trăiesc ! N-am să mă las doborît. Tu crezi că doctorii îi vindecă pe oameni ? Nu doctorii sînt principalul ; trebuie să vrei să trăieşti... Atîta timp cît inima bate în mine, cît îmi lucrează creierul, cît am nervi, am să lupt pentru viaţă şi n-am să mă las ! N-am să mă las...

Tonia se plecă spre el, dintr-un impuls de iubire fără seamăn :

— Nici eu n-am să te las, Sioma ! Am să te apăr...

El îşi scoase mîna de sub plapumă şi apucă degetul Toniei. Ea nu înţelese ce doreşte. În sfîrşit, peste o clipă ghici că trebuie să-şi pună palma pe fruntea lui înfierbîntată.

— Aşa — încuviinţă el şi închise ochii. Aşa... Cine ştie, Tonia, poate că soarta n-a făcut să ne găsim în zadar unul pe altul. Poate ne vom mai întîlni de acum încolo şi-n bucurii. S-ar putea una ca asta, Tonia, ce zici ?

Ea răspunse la întîmplare :

— Sigur că da... Ai să vezi că totul o să fie bine !

Sioma deschise ochii şi zîmbi. Era un zîmbet ciudat, înţelept şi ironic, de om care vede ceea ce nu văd ochii acelora care nu preţuiesc aşa cum se cuvine noţiunea de „viaţă".

— Ce-i cu tine, Sioma ?

— Nimic — răspunse el, cu acelaşi zîmbet. E timpul să te

duci la culcare, Tonia. Ai ochii tare obosiți. Viața e înaintea ta și știi bine de cîtă putere ai nevoie ca s-o înfrunți !

Din seara aceea, Sioma a fost tovarășul cel mai scump și mai nedespărțit al Toniei. Îi era prieten. Nu se temea să-i încredințeze toate gîndurile ei ascunse. Îi spunea ce o doare, ce-i era neclar și ce iluzii își făurea noaptea. Sioma o asculta atent, apoi vorbea el. Îi dezvăluia observațiile proprii, își expunea teoriile și-i dădea sfaturi. Pe Tonia nu o obosea debitul lui nesecat. Pentru că întotdeauna găsea în cuvintele lui idei noi. Iar acele idei o înviorau. Sioma o învăța cum să reflecteze pentru a nu greși, în raport cu oamenii și evenimentele.

Își pierduse înverșunarea de altădată, fiindcă Sioma îi trezise în suflet acea căldură omenească, adîncă și cuprinzătoare, care nu mai lăsa loc niciunei meschinării. Ea se însănătoșea nu de pe urma unei decepții în dragoste — nu, căci dragostea ar fi trecut poate și așa! — ci izbutise să se smulgă dintr-o profundă criză sufletească.

Sioma o respecta și-i spunea că e bună, că are suflet, dar tocmai asta o făcea să înțeleagă că pînă atunci nu fusese nici bună, nici cu suflet. Întotdeauna s-a gîndit că nimănuia nu-i pasă de ce gîndește ea sau ce-și dorește. Pînă atunci n-a putut înfăptui nimic din bunele ei intenții și n-a putut transmite altora sentimentele pe care le avea, tot așa după cum n-a fost niciodată în stare să determine pe alții s-o urmeze... Prețuia influența lui Sioma și nu bănuia că, fără suferințele prin care trecuse și care o schimbaseră, n-ar fi putut primi, poate, înrîurirea lui.

— Ai observat, Sioma, că pe mine băieții nu mă iubesc ? i se plînse o dată.

— Depinde de tine — îi răspunse Sioma. Privește-i cu mai multă simplitate, cu mai multă blîndețe. Că doar ei n-au aici nici familie, nici prietene sau iubite. Dar tu te ții prea mîndră, și prea îți măsori cu zgîrcenie fiecare surîs...

Tonia zîmbi. Nu, nu era zgîrcită, dar nu știa să rîdă. Și cine ar fi putut spune de ce tocmai acum, cînd ochii i se adumbreau de oboseală, cînd nu existau pare-se motive reale de bucurie, de ce tocmai acum simțea în toate fibrele ființei ei o sevă nouă și zîmbea așa de firesc oamenilor ?

Deseori, Serghei Goliţîn se trezea noaptea de parcă l-ar fi zgîlţîit cineva, şi tot ce se întîmplase cu el îi apărea deodată în faţa ochilor ca un coşmar.

Barca a fost purtată de curent toată noaptea.

Cînd se crăpă de ziuă, se opriră într-un sat, pe malul drept. Pac îi sfătui să aştepte acolo vaporul şi se grăbi să se-întoarcă. Serghei se uita cu ură după el ; barca sălta pe talazuri, iar Pac mînuia greu vîslele, împotriva curentului.

Pe urmă Serghei se certă şi cu tovarăşii lui de drum. Nişte pui de chiaburi ! Puţin le păsa lor de construcţie, de Comsomol şi de remuşcările care-l rodeau pe Serghei...

Două zile nu mîncă nimic. Ar fi putut să intre în orice casă, să ceară pîine, dar îi era ruşine.

A treia zi se urcă într-un vapor care trecea pe-acolo. Vaporul se îndrepta spre Nikolaevsk, iar Serghei ar fi vrut să ajungă la Habarovsk. Dar oare acum nu-i era totuna unde mergea ?

Văzîndu-i coşul şi bocancii primiţi pe şantier, un pasager îl întrebă :

— Faci parte din expediţie ?

Serghei dădu evaziv din cap.

— Ştiu — spuse pasagerul — am văzut în vara asta două expediţii. Toţi aveau bocanci ca aceştia.

Pasagerul era un localnic. Lăudîndu-se într-una, el povestea că în urmă cu un an lucrase cu geologii în taiga : se căuta petrol. Petrol n-au găsit, dar — după toate indiciile — trebuia să fie.

Vaporul se opri lîngă un sat mare. Pe acoperişul unei case ţărăneşti se legăna în vînt o fîşie de pînză, semnalizatoare, iar lîngă mal, pe apă, se legăna cu aripile întinse, un hidroavion argintiu.

Serghei coborî pe mal şi intră în vorbă cu mecanicul.

Apoi se apropie de pilot — un om înalt, cu ochii albaştri şi sigur de sine. Goliţîn privea încîntat cînd la pilot, cînd la mecanic, iar cîteodată îşi arunca ochii spre maşina de zbor uşoară şi argintie.

— Unde mergeți ? întrebă el.

— În Kamciatka — răspunse mecanicul, pe un ton obișnuit. Ducem, poșta și doi pasageri.

Serghei nu-și mai desprindea privirea de la hidroavion.

— Îți place ? îl întrebă pilotul. Iar ochii lui albaștri ațintiră spre fața lui Serghei expresia unei priviri vesele, de om bun. Ei, dragul meu, meseria asta-i la îndemîna oricui. Intri la noi în școală, înveți, și-o să zburăm împreună nu numai spre Kamciatka, ci chiar la pol.

Apoi, făcîndu-i lui Serghei cu ochiul, se îndreptă spre aparat, călcînd peste un podeț îngust. Serghei se uită cum prinde să se învîrtească elicea, cum se urnește hidroavionul din loc spintecînd valurile și cum se ridică ascultător dispărînd în sfîrșit departe pe cer ca un punct argintiu.

Cine îl va primi pe el, se gîndi Serghei, într-o școală de aviație ?...

E un dezertor...

La Nikolaevsk se întîlni cu Kasimov.

Se pomeniră față în față. Kasimov îl recunoscu dintr-o dată.

— Cum ai ajuns aici? întrebă Serghei, zăpăcit, uitîndu-se în jur.

— Am venit să cumpăr niște năvoade pentru voi. Dar tu, ce cauți la Nikolaevsk ?

Serghei scorni în grabă un pretext : că a venit pentru achiziționarea unor materiale sportive. Kasimov rîse : „Cine a mai născocit-o și pe asta ? De unde vrei să se găsească aici materiale sportive ?"

Și-l trase după sine pe Serghei, să-i ajute să ia năvoadele.

După ce se așezară pe sulurile mari de plasă, Kasimov spuse :

— Știi, măi flăcăule... La noi în detașamentul de partizani aveam un băiat.. Gordeev îi zicea. Iarna ne era tare greu. De mîncare — nimic, încălțăminte — la fel. Boleam care mai de care. Cartușele, nici ele nu ne ajungeau. În jurul nostru erau numai japonezi. Și iată că Gordeev n-a mai putut răbda și a fugit. L-am întîlnit din nou, acum trei ani. L-am privit lung, dar el nu se uita în ochii mei. Îi era rușine.

Serghei îl ascultă simţind cum îl cuprinde frigul.

— Aşa că... băiete, gîndeşte-te bine ce faci.

Mai tîrziu, Kasimov îl întrebă :

— Va să zică ne întoarcem împreună, sau ce-ai de gînd ?

Serghei răspunse :

— Împreună.

Dar noaptea, imaginîndu-şi ce-l poate aştepta la înapoierea în tabără, gîndindu-se la întîlnirea cu Kruglov, la privirea dispreţuitoare a Toniei, sări din pat şi o porni razna, unde l-or duce ochii, departe de oraş şi de oameni.

Spre dimineaţă dădu peste o căsuţă de pescari. Bărbatul era la pescuit, în larg ; femeia îl primi fără să-l întrebe ceva şi-i dădu să mănînce peşte prăjit.

Şedea pe ţărm, împreună cu nevasta pescarului, şi amîndoi erau îngrijoraţi, căci marea prinsese a se învolubra. Se anunţa o furtună năprasnică. Valurile uriaşe năvăleau spre ţărm şi, scrîşnind, se înapoiau în alte valuri, purtînd cu ele nisip şi prundiş.

Cînd stăpînul casei se înapoie, Serghei îi ajută să-şi descarce barca şi învăţă de la el să cureţe peştele şi să-l înfigă în nişte ţepoaie înşirate de-a lungul pereţilor ca nişte cuiere.

Spre seara zilei a doua, cînd furtuna se dezlănţuise din plin, Serghei observă pe valuri un punct negru. Atunci îl chemă pe stăpîn. Pescarul se uită şi-i spuse :

— E kavasaki.

— Pun ciorba la încălzit — spuse femeia. O fi rebegit de frig.

Goliţîn înţelese că nevasta pescarului poartă de grijă unui necunoscut pe care îl cheamă Kavasaki. Privi mai departe valurile : erau întărîtate, sălbatice şi puternice. Cum ar fi putut care să se apropie cineva de ţărm pe o asemenea furtună ?

Nici pînă la urmă nu înţelesese Serghei cum a tras la ţărm necunoscutul care purta ciudatul nume de „Kavasaki". Zări mai întîi, pe culmea unui val, o barcă povîrnită într-o parte, apoi o văzu intrînd cu botul în nisip, aplecată pe partea cealaltă, şi din ea sări un tînăr blond, într-o haină impermeabilă, cu faţa udă, obosită, dar surîzătoare.

Seara, Serghei află că barca era un fel de şalupă cu motor, folosită la pescuit, care purta prin partea locului denumirea de „kavasaki", şi că tînărul cel blond, un mecanic de la Combinatul de peşte din Sahalin, înfrunta de două zile furtuna. La un moment dat chiar s-a temut că o să i se prăpădească „Frumuşica". Aşa îşi botezase el şalupa, una din cele mai bune bărci cu motor ale Combinatului.

— Noi, eu şi „Frumuşica", sîntem întotdeauna premiaţi ! se lăudă tînărul, sorbind cu poftă din ciorba fierbinte de peşte.

Dormi împreună cu Serghei, în podul de fîn.

— Eşti vînător ? îl întrebă pe Goliţîn, înainte de culcare.

— Nu.

— Recrutat ? ,

— Nu.

— Păi atunci ce eşti ?

Serghei îl lămuri că a fost cu o expediţie în taiga, unde a căutat petrol, dar n-au găsit. Iar acum ar fi vrut să ajungă la Habarovsk ori — dacă se poate — la Vladivostok, ca să dea de calea ferată.

— Aiurea ! făcu mecanicul.

— Poftim ?

— Ce să cauţi la Vladivostok ? Ăia stau prost cu locuinţele, şi-apoi nu găseşti acolo nimic interesant.

— Ai fost la Vladivostok ?

— Da' pe unde n-am fost ? ! răspunse tînărul. Hai mai bine în Sahalin. Zici că petrol cauţi ? Găseşti acolo cît vrei ! Şi cărbune, şi peşte... Tot ce vrei găseşti. Te pricepi la lăcătuşerie ? Da ? Atunci te poţi rostui în port, la Alexandrovsk, la ateliere. Nu cumva te pricepi şi la radio ? La aeroport au nevoie de un radiofonist. Dar maşina ştii s-o conduci ? Dacă da, te primesc fraţii cu braţele deschise ! În sovhoz...

— Eu sînt mecanic de locomotivă — preciză mîndru Serghei.

— Ei şi ? Foarte bine ! înălţă indiferent din umeri mecanicul de şalupă. La Sahalin îţi găseşti de lucru şi cu specialitatea asta. E linia ferată Oha-Moskalvo. Pe mare ai lucrat vreodată ?

— Nu.

— A, asta-i cea mai frumoasă muncă ! Eu de doi ani lucrez pe aceste „kavasaki"... O plăcere, nu alta ! Mergi cu mine ?

Serghei se codea.

— Pe la Alexandrovsk mai trec vapoare ; pe cînd aici, mormînt !

A doua zi, mecanicul îşi împinse pe apă „Frumuşica". Marea încă nu se potolise, dar nu mai bătea vîntul. Şi numaidecît valurile cuprinseră uşor şalupa, o legănară, apoi îi dădură voie să plutească în legea ei. Barca porni să salte pe valuri, vesel, neîntrerupt, cu siguranţă.

Serghei se aşezase lîngă tînărul blond, la cîrmă, strîngîndu-şi coşul cît mai aproape de el. Malul rămase curînd în urmă, dispărînd ca într-un miraj albăstrui. Jur-împrejur domneau acum numai valuri mari, liniştite, care-i legănau ritmic. Ţinînd cîrma, mecanicul cînta cu o voce plină, adîncă, lăsîndu-se în voia legănărilor bărcii :

Gingaşe flori albe şi înmiresmate,
Spuneţi de ce oare voi v-aţi veştejit ?...

Pe Serghei îl încerca răul de mare. Simţea că i se întoarce stomacul pe dos. Se tolăni pe un năvod strîns şi adormi. O smucitură bruscă îl trezi într-un tîrziu. Nimic nu se mai clătina. „Kavasaki" se oprise, aplecată într-o parte, pe nisip.

Se înserase.

De pe un deal, din sat, veneau în goană cîţiva oameni. Îl înconjurară pe mecanic şi-l întrebară :

— Ei, cum a fost ? !

Se vedea clar că au fost neliniştiţi de soarta lui. El le răspunse pe cel mai firesc ton :

— M-a aruncat la ţărm.

Şi se urcă din nou în „kavasaki".

Serghei nu ştia ce trebuie să facă, nici cum să se prezinte. Oamenii se uitau la el în tăcere.

— V-am adus un musafir — zise mecanicul şi întrebă dacă Doronin e acolo.

— A plecat în oraş.

— Aha !

Oamenii începuseră a se împrăştia, cînd sosi în fugă o femeie cu basmaua aruncată peste umeri, la repezeală, cu buzele rumene şi cu pîntecul destul de proeminent. Ea se îmbrăţişă cu mecanicul tot uitîndu-se înapoi spre sat.

— Ia-l pe flăcău cu tine — o rugă mecanicul. E musafirul nostru. Ai ceva de mîncare ?

Femeia se arătă tare vorbăreaţă. Pe drum îi povesti cum Kolka — actualul ei soţ — o suflase acum vreo cinci luni unui miliţian. Miliţianul l-a ameninţat că-l omoară, dar toate se dovediseră numai vorbe goale... Azi, la pescărie e linişte. Pescarii n-au ieşit în larg... e vorba să plece spre ziuă... Ei aveau cea mai bună locuinţă din sat, pentru udarnici ; nu găseşti nici picior de ploşniţă... În barăcile celor necăsătoriţi peste tot mişună insectele astea afurisite, de care lui Kolka îi era scîrbă.

Serghei nu putu adormi mult timp. Întinzîndu-se pe o salteluţă subţire, aşternută jos, asculta valurile, care urlau spărgîndu-se de stînci ; se chinuia cuprins de nelinişte. Viaţa îl aruncase dintr-o parte într-alta. Iată-l acum în Sahalin. Pe timpuri, acolo a fost ocnă. „Jur-împrejur apă şi-n inimă jale ; jur-împrejur mare, la mijloc durere", aşa spunea Taras Ilici. Dar partizanii au luptat şi au murit pentru Nikolaevsk, pentru Sahalin. „Tot ce vrei, găseşti", i-a spus mecanicul blond care l-a adus.

Dincolo de peretele odăii în care dormea, aproape de tot, se auzea zgomotul valurilor alergîndu-se pe nisip. Tot ascultîndu-le, Serghei adormi. Îl treziră nişte voci puternice. După raza roşiatică şi piezişă a soarelui, înfiptă în perete, înţelese că e foarte devreme. Niuşa, nevasta mecanicului, se afla încă în aşternut. Kolea însă nu mai era, plecase. Un bărbat înalt şi voinic, cu faţa puţin ciupită de vărsat, se oprise lîngă căpătîiul lui Serghei şi vorbea cu voce tare completîndu-şi cuvintele prin gesturi :

— Veşnic de capul lui ! Cine i-a dat ordin ? Cine i-a îngăduit să plece cînd Lukoşin pierde a treia oară rîndul ? De ce nu-şi aşteaptă Pantelei rîndul ? Eu i-am spus şi lui şi ţi-o spun şi ţie : dacă umblă după bani, nu-i mai achit aceste curse peste rînd ! Mă cunoşti doar ! Eu port răspunderea oamenilor ! Nu-l pot lăsa să-şi facă de cap. Dacă i se întîmplă ceva ? ! A, te-ai

trezit ? strigă bărbatul acela gălăgios, adresîndu-se lui Serghei, şi se aşează pe un scaun, lîngă el. Ai venit pentru totdeauna la noi ? Ori poate numai aşa, în vizită ? Eşti comsomolist ? Aşa zice Niuşa, da ?

De unde presupusese Niuşa că e comsomolist ? Serghei răspunse doar că se afla în trecere.

— Dar dumneavoastră cine sînteţi ?

— Eu sînt Doronin — răspunse bărbatul şi se întoarse cu spatele spre patul femeii, pentru ca Niuşa să se poată îmbrăca. Eu sînt aici şi Partid, şi Comsomol, şi Putere Sovietică. Fiindcă, vezi, asta-i situaţia; sîntem aici un comunist şi jumătate, adică cu şi încă un candidat dintre pescari. Comsomolişti sînt doi, dar amîndoi nişte ţînci fără nici o pregătire. Pînă la oraş avem cale de doisprezece kilometri ; dus şi întors douăzeci şi patru ! Aşa dar, fierbem în propria noastră zeamă. Totuşi facem treabă bună. Bogată regiune ! Am trimis la centru un raport că trebuie construită o fabrică de conserve. Am să ţi-l arăt să vezi : raport, nu glumă ! Şi pe un mort din groapă l-ar convinge ! Dar hai, scoală-te, să mergem la cherhana, că au venit pescarii şi desfac peştele. Să vezi şi tu.

Niuşa se legă bine la cap cu o basma, se încinse cu un şorţ lat de muşama şi fugi.

Serghei se sculă şi el, surprins de îmbietorul îndemn al lui Doronin.

— Mergem pe urmă la mine să bei un ceai, — spuse Doronin. Ştii, pentru mine fiecare om e ca aurul ! De aceea îi ocrotesc. Uite, Kolka a plecat pe mare. Ce-am să-l cert ! Că nu-i rîndul lui. De ce se bagă ? Da, da, de fiecare am grijă. A, nu ştii ! ? Kolka a vrut s-o şteargă de aici şi să lase totul baltă. Se încurcase cu Niuşa. Iar bărbatul ei, un dobitoc, o făcea pe ambiţiosul. Niuşa urla. Eu ce să fac ? Dintr-o chestiune familială, riscam să-l pierd pe cel mai bun mecanic. Atunci am luat-o pe Niuşa de mînă, am dus-o la Nikolai şi i-am spus : „Nu, trăieşte cu el !" Iar miliţianul s-a ales cu o lecţie pe cinste despre libertatea individuală şi despre dreptul la autodeterminare. Şi numai el era de vină că nu-l mai iubea. „Caută-ţi alta ! i-am strigat. Iar de Niuşa, să nu te mai legi ! O iau sub ocrotirea legii".

Plaja largă, acoperită cu nisip, era împestriţată de năvoade negre, aşezate în maldăre pătrate la uscat. Cîteva vase pescăreşti, trase pe mal, stăteau culcate pe o rînă, cu catargele întinse spre cătun. În tot cătunul dacă erau vreo douăsprezece case ! La o mică depărtare, pe panta unui alt deal, se zăreau alte căsuţe ţărăneşti.

— E un colhoz corean — explică Doronin. Fiul meu mai mic. Ei pescuiesc şi îmi predau mie peştele. Numai să te duci la ei, să vezi în ce curăţenie trăiesc ! Cresc acolo trei fete pentru trei dintre băieţii mei. Le fac educaţia şi le supraveghez. Chestiunea femeiască, ştii tu ce înseamnă ? O.S.U. [1] ! Păi astea sînt condiţiile speciale ale Sahalinului. Aşa le zice pe la noi.

Doronin şi cu Serghei intrară pe chei. În întîmpinarea lor veneau vagonete încărcate cu peşte ud, care se mai zbătea încă. Pe vasele abia înapoiate din larg lucrau şi femei. Era şi Niuşa printre ele. Toate desprindeau cu iuţeală şi atenţie peştele prins în ochiurile năvodului şi-l deşertau.

— Astea-s „descîlcitoarele", aşa le spunem — îi explică Doronin lui Serghei. Sînt batalionul meu de asalt ! Cele mai bune desfac în opt ore pînă la cinci chintale de peşte. E o chestiune delicată, muierească. La noi, peştele e foarte gingaş : nu ţine ! Trebuie sărat imediat. Cum întîrzii puţin, trebuie să-l vîri în calitatea a doua. Şi nu-i uşor să-i alegi unul cîte unul, aşa ca să nu-i strici, să nu-i vatămi. O să-ţi arăt eu cum vine asta.

Doronin se aşează lîngă descîlcitoare şi, cu o îndemînare şi pricepere uimitoare, desprinse din ochiurile năvoadelor zeci de peşti.

— Vezi ? spuse el apoi lăudîndu-se şi ştergîndu-şi mîinile pe pantaloni. Eu pot face treaba lesne, că sînt pescar bătrîn ! Dar ia pune-l pe altul, că-ţi strică tot peştele.

Sub picioare scîrţîia sarea, împrăştiată peste tot. Serghei păşea în urma lui Doronin, hămesit de foame şi mirîndu-se de ce omul acesta ţine neapărat să-l poarte prin toată cherhanaua.

---

[1] O.S.U. — osabîie sahalinskie uslovia (condiţiile speciale ale Sahalinului) (n. t.).

În hala de sărat intrai chiar de pe chei. Într-o magazie spațioasă, cam întunecată, erau îngropate niște căzi mari. Stăruia în aer un puternic miros de pește. Sub picioare, sarea scrîșnea la fiecare pas. Pe lîngă una din căzi, se foiau oameni.

— Iată bogăția noastră ! exclamă Doronin. Avem aici felurite soiuri de scrumbii. Tot pește gingaș, care pretinde multă îngrijire. Un lucru ne necăjește : nu mai dovedim cu munca. Ambalatul, îmbarcatul, cîntăritul — iată ce ne omoară. S-ar părea că treaba asta, cîntăritul, nu-i decît un fleac, dar tocmai aici e buba ! În ce pui peștele să-l cîntărești ? Și-am înființat de curînd o dogărie. Așa ne vine mai ușor.

Doi lucrători scoteau cu căușele din cadă pește sărat. Scrumbiile grase și fine, presărate cu sare, aveau burțile umede, lucitoare. Ca o undă scînteietoare lunecau din căușe în vagonete.

— Uite-aici — spuse Doronin prinzînd din zbor un pește. Calitatea peștelui se cunoaște și după ochi. Dacă ochii și bronhiile au început să se îngălbenească, sînt de calitatea a doua.

Supărat, aruncă peștele prins, pe ai cărui ochi se așternuse parcă o brumă gălbuie.

Doronin îl conduse apoi pe Serghei în atelierul de dogărie. Un dogar beat turtă bocănea repede-repede într-un butoi și, cu să pară cît mai preocupat, înjura de mama focului.

— Iar ? ! întrebă sever Doronin și ciocăni cu degetul în butoaiele terminate.

— I-inokenti Pavlovici — se bîlbîi dogarul beat, bocănind mai zdravăn cu ciocanul, și deodată sughiță. Doar eu lucrez ! adăugă el apoi uitîndu-se pe furiș la Doronin.

— Atîta ți-ar mai trebui, să nu lucrezi ! îi aruncă Doronin ciocănind în alt butoi. După sunet, butoaiele păreau bune, așa că o lăsă mai moale. Pentru ultima oară îți spun, Simioane: ori te lași de băutură, ori dăm dracului înțelegerea noastră.

Cînd ieșiră, Doronin îl lămuri :

— Are un fecior la pușcărie, pentru huliganism, și-i expiră pedeapsa curînd. I-am promis că fac om din fiu-său. Mai am aici trei dintr-ăștia. Unul din ei s-a făcut un băiat de aur. Acum l-am premiat cu un patefon. Pe altul l-am însurat și l-am trimis la colhoz. Mi-e recunoscător și am mare ajutor

din partea lui. I-a învățat pe toți, acolo, la colhoz, să pescuiască în larg.

Serghei nu știa ce este pescuitul în larg, dar Doronin se grăbi să-l lămurească :

— Hei ! Cît m-am zbătut eu pînă am introdus pescuitul în larg ! Pescarii localnici se țin tot pe lîngă țărm. Dar ăsta e un sistem vechi. În largul mării, pescuitul e mult mai bogat. Am adus pe urmă oameni din Astrahan, adevărați pescari, nu glumă ! Cînd am fost odată în concediu, i-am recrutat de pe-acolo ; tot concediul mi l-am petrecut căutîndu-i. Și am venit chiar eu cu ei, ca să nu mi-i ia cineva pe drum. Sînt pescari cu experiență, dar și ei se codesc, nu s-au obișnuit cu „tătarul" [1] nostru. Li-i groază de el. Pe aici, uraganele sînt cumplite și vîntul se schimbă al naibii de des. Pescuitul în larg l-am introdus numai datorită entuziasmului cîtorva. Pentru asta îl apreciez eu pe Kolka. A fost primul care s-a încumetat. Îndrăzneț flăcău ! S-a dus cu el și Evdokimov. Băieți de aur !

Ajungînd în apropierea unei căsuțe curate, cu potcoavă în prag, Doronin îi ceru lui Serghei să-și curețe cizmele, apoi intrară într-o cameră împodobită cu drapele și crengi de brad.

Vreo treizeci de copii mergeau ori se tîrau de-a bușilea într-un țarc mare din mijlocul camerei.

— Îți place manejul ? întrebă mîndru Doronin trecîndu-și mîna peste barele vopsite în alb. Așa învață mai repede să umble și nu-și vor mai zdreli nasul. Am văzut la Moscova ceva în felul ăsta și cînd m-am întors acasă, am și pus să facă unul aidoma. Le-am făcut și cuburi ca să se joace. Păpușile mi le-au cusut femeile. Pe Niușa și pe încă una le-am scos de la lucru, le-am făcut loc în birou, le-am dat cîrpe și în trei zile au fost gata păpușile ! Te pricepi la tîmplărie ?

— Nu...

Doronin întrebă care-i meniul pentru ziua aceea și Serghei putu afla că plozii pescarilor urmau să mănînce griș cu lapte, supă de carne de porc, pește prăjit și compot.

— Avem o crescătorie de porci. Și șase vaci. Chiar eu am adus vacile și porcii cu vaporul de pe continent. Ne-a prins

[1] „Tătarul" — golful Tatarski (n. red. ruse).

pe drum furtuna, vacile mugeau, porcii guițau. Era ceva groaznic ! Dar mai ales vacile se chinuiau. Mă durea inima pentru bietele animale. Am debarcat în Alexandrovsk. Slăbiseră bietele vaci, nu mai mîncau, nu mai răgeau. M-am speriat, m-am repezit să caut un veterinar, dar ia-l de unde nu-i ! Am fost nevoit să aduc un medic uman ; cu forța l-am adus. Nu voia să vină, îl era teamă. El, și le-am pus pe picioare. Cum ? Să-ți spun cu secretul : le-am dat picături de valeriană, cîte o sticluță de fiecare. Ulte așa am putut să ajung cu ele acasă. Aici s-au îndreptat, ai să vezi acuma.

Serghei trebui să-l însoțească la grajdul vacilor și la creșcătoria de porci. Doronin îl conduse apoi la club, o baracă nu prea mare, împodobită cu tablouri în rame vopsite, înconjurate cu ghirlande de flori din hîrtie.

— Ce zici, îți place ? exclamă Doronin, foarte mîndru. Dacă veneai aici acum o lună, n-ai fi găsit nimic! Seara, nu aveau oamenii unde să se ducă. Cînd luau banii, plecau să se îmbete cu toții. Și nu puteai să-i condamni. N-aveau, bieții de ei, nici o distracție. De necaz, chiar mie mi se întîmpla să mă închid cîteodată în casă, cu lacătul pe dinafară; intram pe fereastră, trăgeam perdelele și mă îmbătam ca un porc. Altfel nu-mi puteam păstra autoritatea. Acum vezi ce mai club am aranjat ? Avem și patefon cu patruzeci și două de plăci, și cărți — un dulap întreg !... Conferințele le țin eu, dar am adus și de la oraș trei conferențiari. Ne mai trebuie un cinematograf. Am făcut intervenții. Știi să lucrezi la cinematograf ?

— Nu.

Serghei simțea că-i vine leșin de foame. Vorbăria lui Doronin îl enerva. Mai era însă ceva care îl chinuia mai mult decît foamea : invidia pe acest om neobosit. El, Serghei Golițîn, n-avea nici ce povesti, nici cu ce se mîndri.

Doronin se îndreptă din nou spre cherhana, dar, zărind lotoveala de pe chipul lui Serghei, se lovi cu palma peste frunte !

— Tii, hîrb bătrîn ce sînt ! Te-am ținut flămînd ! Dar tu de ce taci ? Nu căta la mine, că eu pot să nu mănînc pînă deseară ; sînt obișnuit.

În camera lui Doronin, plină de lăzi, de felurite instrumente pescărești și alte mici obiecte de gospodărie, n-aveai unde te mișca. Lîngă fereastră se afla un banc vechi de strungărie. Într-un colț, atîrna stingheră o chitară.

— Ce să fac ? Tot ce e mai de preț păstrez la mine. N-am unde să le pun — se scuză Doronin, adunînd grabnic unele lucruri care încurcau drumul. E ceva provizoriu. Sînt și eu însurat, am nevastă. Și încă ce nevastă ! Și doi copii am. Nevasta mi-am trimis-o la Vladivostok, la o școală tehnică de pescuit. Peste doi ani termină. Iar copiii vor veni cu bunica. Să vezi atunci ce viață pe noi !

În timp ce Doronin pregătea de-ale gurii, Serghei luă chitara și începu să cînte — cea mai tristă melodie pe care o știa.

— Frumos mai cînți ! îi strigă Doronin, uitîndu-se cu admirație la degetele dibace ale lui Serghei, care mîngîiau melodios coardele. Avem o chitară, o mandolină și trei balalaici, dar ar fi trebuit să avem o orchestră, dar cine să ne învețe ? Am dat balalaicile la oameni și le-am spus : „Învățați cum v-o duce capul !" Dacă nici eu nu știu să cînt... Am comandat de vreo trei luni un manual pentru cei care vor să învețe singuri, dar nici pînă acum nu mi l-au trimis. Cu toate că le-am trimis și banii încă de-atunci.

Serghei nu se aștepta la nimic bun de la o gospodărie de burlac, cum era aceea a lui Doronin, dar fu plăcut surprins cînd gazda puse pe masă scrumbii, pește prăjit, carne de porc, piftie, salată de cartofi cu castraveți, vodcă și biscuiți. Împingea spre Serghei cînd o farfurie, cînd alta, turna vodcă și ciocnea :

— Pentru înflorirea Sahalinului și pentru sănătatea lui... Pentru scumpul nostru musafir !

Serghei nu pricepea de ce îl copleșește Doronin cu atîta atenție. Se simțea ca un nepoftit la o petrecere străină. Doronin însă dădu curînd cărțile pe față. Cînd Serghei se lăsă pe spătarul scaunului, ghiftuit de-atîta mîncare și băutură, Doronin îi zise :

— Ascultă, băiete. Tu te afli la o răscruce de drumuri, nu-i așa ? La Vladivostok n-ai ce face. Ești comsomolist, orga-

nizator, eşti capabil, te-am mirosit eu ! Rămîi aci la noi. Iată ce-ţi propun : te numesc administratorul clubului şi dirijorul orchestrei de coarde. Şi ai să locuieşti chiar aici, la mine. Dacă nu vrei, îţi dau o cameră pe cinste, fără ploşniţe, chiar lîngă Nikolai. Îţi spală Niuşa rufele şi-ţi găteşte. Dacă vrei, îţi dau şi atelierul de dogărie, pe deasupra. Şi ai să capeţi o mie de ruble pe lună. Peste un an, te trimit la o şcoală tehnică, să înveţi... Şi chiar dacă nu peste un an, peste doi, sigur. Pe cuvîntul meu că te trimit ! Cum se întoarce nevastă-mea, pleci tu. Iar cînd îţi vine vremea concediului, pleci pe continent. S-a făcut ?

Serghei se îmbujorase la faţă. Ar fi trebuit să mărturisească în clipa aceea că nu mai este comsomolist, ci un dezertor... Ar fi putut să i-o spună deschis lui Doronin, el l-ar fi înţeles şi, oricum, tot l-ar fi primit, l-ar fi iertat şi ar fi aranjat lucrurile...

Vorbi însă, răguşit, cu totul altceva :

— Păi eu nu mă pricep, ce fel de dirijor de orchestră aş putea fi ?!

— Fleacuri ! Absurdităţi ! strigă Doronin, strălucind de bucurie. Ai să înveţi ; manualul soseşte curînd ; înveţi de acolo teoria. Eu nu mă pricep de loc, dar absolut de loc. Nici să cînt nu ştiu. Tu însă poţi prinde şi după ureche ; da, după ureche ! Ai mîini de aur, văd eu !

— Dar nu m-am ocupat niciodată de un club...

— Fleacuri ! Ai să te ocupi ! Văd eu, după ochii tăi, că poţi ! Şi, mă rog, dacă nu vrei, te numesc locţiitorul meu. De lucru, o-ho-ho, ai berechet ! Numai construcţia locuinţelor pentru iarnă : vrem să facem opt case şi un grajd nou pentru vaci, încă un atelier pentru săratul peştelui, apoi dogăria trebuie lărgită, clubul de completat, creşa de mărit... Hai, măi băiete ! Zi, s-a făcut ? Vom trăi straşnic amîndoi. N-o să mai ştii ce-i cu tine de-atîta fericire !

— Dar de ce m-aţi ales tocmai pe mine ? Doar nu mă cunoaşteţi !

— Lasă astea, măi băiete ! Eu cunosc oamenii după miros. Tu habar n-ai de Sahalin. Pe continent, omul e de argint ; aici,

în Sahalin, e de aur. Mi-aş vinde sufletul pentru oameni. Pe Kolka eu l-am însurat, pe Panferov eu l-am scos la lumină, iar pe Skorţov l-am căsătorit ; avem acum trei mirese în colhoz, da, da ! Ţin în evidenţă fiecare om. Miliţianul e supărat pe mine, e adevărat, din pricina Niuşkăi ; dar el e miliţian, ţine de oraşul Alexandrovsk, n-au decît să se îngrijească ăia de el. Pe oamenii mei, eu îi dădăcesc...

Serghei se frămînta. Ar mai fi fost timpul să mărturisească tot adevărul şi să se pocăiască, să spună că îi e ruşine de ceea ce a făcut şi că doreşte să lucreze, ca şi Doronin, din tot sufletul... Doronin îl va înţelege, de asta era sigur.

— ...Poate crezi că industria noastră de peşte e-un fleac ? Poate crezi că socialismul se face numai cu maşini, petrol, cărbuni şi construcţii uriaşe ? Ţi-nchipui cumva că industria peştelui e exclusă din socialism ? Nu, băiete, te înşeli ! Socialismul aduce omului toate bogăţiile ţării, iar bogăţia pe care noi o aducem e peştele. Numai să ştii să-l prinzi şi să-l pregăteşti ! Vom construi şi o fabrică de conserve !

Serghei continua să tacă. O mie de ruble pe lună, chibzuia el, hrană bună, grija lui Doronin, camera, concediul. Din concediu poţi să nu mai vii... Dar asta nu, dacă ai consimţit, trebuie să mergi pînă la capăt. Aşa e corect. Aşa face un adevărat comsomolist... El însă nu mai e comsomolist ; desigur că l-au şi exclus.

— Consimţi ? stăruia Doronin, îmbiindu-l din nou cu friptură de porc şi cu salată. Mănîncă ; hai, mănîncă !...

— Trebuie să mă mai gîndesc — răspunse Serghei. Propunerea îmi surîde. Dar îi am acasă pe bătrîni... Să mă mai gîndesc.

Ieşi de la Doronin, cu sufletul plin de zbucium. Tot nu-i mărturisise nimic, şi acum era prea tîrziu. Se temea de noi complicaţii. Dar se vede treaba că Doronin, Kolka şi Niuşa s-au înţeles între ei, fiindcă nu-l întrebau nimic, ci numai căutau, treptat-treptat, să-l atragă în viaţa şi munca pe care-o duceau ei. Se părea că totul e ca şi hotărît. Serghei era omul lor şi n-ar fi mai avut nici un rost să ia vechile discuţii de la capăt.

În dimineaţa zilei a treia, Kolea aduse din larg o caravană

întreagă de vase pline de peşte. Toţi muncitorii cherhanalei ieşiră la sortatul acestui belşug de peşte.

Atras de iureşul acestei munci ce nu suferea întîrziere, Serghei lucră zece ore în şir încărcînd şi trăgînd vagonetele încărcate. În vîltoarea acelei munci înverşunate, îşi dădu seama că va rămîne acolo, la cherhana. Toţi oamenii începuseră să-i fie dragi ; vedea în ei viitorii lui tovarăşi.

Seara, se prăbuşi în pat, frînt de oboseală, dar fericit. Îl înconjurau oameni simpli, buni şi prietenoşi. Se sfîrşise pentru totdeauna cu rătăcitul lui din loc în loc. Se sfîrşise cu teama. Va rămîne aici. Da. Somnul îi şi dădea tîrcoale încîlcindu-i în chip plăcut gîndurile. Poate să fi şi aţipit, cînd deodată sări ca ars. Era un dezertor ! Ar fi fost de ajuns să le spună oamenilor acelora cine este, ca toţi să fugă de el ca de un ciumat !

Toată noaptea se chinui, iar în zorii zilei se furişă din casă, gata s-apuce încotro l-or duce paşii, numai să scape de ruşinea de-a mai da ochi cu Doronin, cu Kolka, cu Niuşa — n-ar fi putut îndura disprețul tuturor acestor oameni cinstiţi şi prietenoşi.

Pe drum însă se întîlni faţă în faţă cu Doronin.

— La tine veneam ! izbucni Doronin şi-l îmbrăţişă plin de afecţiune. După cum muncise în ajun, nimeni nu se mai îndoia că Serghei va rămîne. A sosit maşina de la oraş. Ţi-am scris cîteva rînduri ; ai să pleci la comitetul regional de comsomol ca să te treacă în evidenţă. Ai la tine carnetul de membru ?

— Tocmai că nu-l am.

— Ei, nu-i nimic ! Le explici băieţilor şi îţi fac ei formele. Iar carnetul îl ceri prin poştă. Nu-i prima oară. Se mai întîmplă... Spune-le că vii din partea lui Doronin. Şoferul e şi el comsomolist ; merge cu tine acolo. I-am explicat eu. Şi o să te întorci cu transportul următor. Ne-am înţeles ?

În acel moment, Serghei nu dorea decît să plece, să plece cît mai curînd. Îi rămînea coşul — naiba să-l ia !...

Nu departe de debarcader, se oprise o maşină rablagită, de o jumătate de tonă. Serghei se apropie de ea păşind peste frînghii şi ocolind năvoadele întinse pe nisip, la uscat. Mirosul de peşte şi de mare îl învăluia. Şi cît de familiar i se păru lui Serghei, pe neaşteptate, mirosul de benzină al maşinii...

Un șofer foarte tînăr umbla la motor.

Doronin îi repetă amănunțit ce avea de făcut cu Serghei.

— Bine — răspunse șoferul — să mergem.

Motorul începu să duduie și mașina porni cu toată viteza pe fîșia lată de nisip umed, bătătorit încontinuu de valurile mării. Roțile de cauciuc lunecau fără zgomot, ca pe asfalt. La numai doi pași se zbuciuma marea, iar de cealaltă parte se înălțau marginile abrupte ale sopcilor.

— Ei, ce zici de șoseaua noastră ? întrebă șoferul clipind din ochi. Minunată ! Te unge la inimă cînd mergi pe-aici. Dar dac-ai cîrmit puțin mai la o parte de țărm, e vai și amar ! Groapă lîngă groapă, de înnebunești !

— Și cînd vine fluxul, ce faceți ? se interesă Serghei.

— Fluxul ? Se salvează cine poate. O dată era cît pe-aci să mă prindă. Mi se oprise motorul. Am stat așa un ceas-două ; apa se apropia tot mai mult... În ultima clipă am dibuit ce avea motorul și i-am dat drumul cu viteza a treia să mă pun la adăpost. Vezi cum e litoralul, n-ai unde să fugi. M-am cățărat cu mașina pe o stîncă și-apoi, odihnește-te băiete ! Șase ceasuri am stat acolo, de-am pomenit în gînd toți sfinții ! Ce plictiseală !

— Prin urmare, cînd mergi trebuie să fii atent la mare ?

Șoferul se uita disprețuitor, cu coada ochiului, la Serghei :

— Știi că ești bine ! Păi avem orarul nostru de trafic.

Și-i arătă lui Serghei orarul tipărit, în care erau trecute orele de flux și reflux.

Șoferul se arăta a fi un băiat bun. Nu încercă de loc să-l convingă pe Serghei să rămînă la cherhana. Ba dimpotrivă.

— De unde ești ? Din Astrahan ? Atunci ce naiba ai nevoie de pește ?! spunea el. Nu-l asculta pe Doronin, e cam zănatic și te încîntă repede. Pe mine m-au răpit. Știu cît valorează un specialist la Sahalin.

— Răpit ?!

— Aha !

Și zîmbi enigmatic arătîndu-se tare satisfăcut de mirarea lui Serghei.

Apoi îi povesti :

— Adusesem aici patru maşini. Le-am pregătit, le-am încercat şi trebuia să le predau după acte. Asta se întîmpla toamna ; ultimul vapor urma să sosească din moment în moment. Cu el trebuia să plec. Mă duc la şeful autobazei, îi lămuresc cum stau lucrurile, îl rog să primească maşinile mai repede şi să-mi semneze, fiindcă nu aveam timp de pierdut. Se gîndeşte el ce se gîndeşte, apoi îmi spune : „Bine ! Semnez mîine !" Dar a doua zi — hop ! La două maşini se furaseră bujiile. Eu dădeam din colţ în colţ. Ce-i de făcut ! Şi unde mă ia şeful, mă duce la el în cameră şi mă încuie cu cheia : „Te ţin arestat la domiciliul meu pînă facem cercetările !" M-am înfuriat eu, am început să ţip, să cer să vie procurorul. Mă uitam pe geam cum pleacă vaporul. Şeful a adus gustări şi vodcă, iar nevastă-sa a pus patefonul. Şi-atunci îmi spune : „Ia, Valea, şi nu duce grija bujiilor, că eu ţi le-am luat. N-aveam ce să fac. Eu aici n-am mecanic şi fără mecanic sînt un om mort. Nu te supăra, ai auzit cred de O.S.U. ! Şi afară de asta, n-are nici un rost să reflectezi prea mult : tot nu poţi pleca pînă la primăvară". Am băut şi ne-am împietenit. A venit apoi primăvara şi n-am plecat. Se împlinesc acum doi ani de cînd lucrez. Am fost premiat de două ori şi am şase mii de ruble pe livretul de economii.

Serghei mărturisi că el vrea să plece şi-l întrebă dacă vapoarele sosesc des.

— Nu fi prost ! spuse şoferul, fără să-i răspundă la întrebare. La cherhana n-are rost să te întorci, dar nici nu face să pleci. Dacă ai nimerit aici, profită de ocazie. Parcă ce ştii tu ce-i Sahalinul ? Ai auzit mereu : ocnă, deportări. Aia a fost, dar nu mai este. Tu crezi că japonezii degeaba s-au agăţat de el ? Sahalinul este o comoară. Insula comorilor, asta este !

Şoferul „răpit" vorbea cu însufleţire.

— Văd că eşti patriot — observă Serghei, încercînd să zîmbească.

— Ehe ! Să te văd pe tine peste un an ce-o să fii. Aici, la noi, toţi sînt patrioţi. De O.S.U. ori fugi, ori te îndrăgosteşti de el. Omul deştept îl iubeşte, idioţii fug !

Ceea ce numeau ei „spital" era o baracă ridicată la iuţeală din bîrne, cu un coridor şi şase saloane. Baraca, plină cu bolnavi încă de pe cînd era în construcţie, n-avea sobe. Vara, numai la sobe nu se gîndiseră, mai cu seamă că n-aveau cărămidă. O dată cu venirea toamnei, s-a constatat că sobele nici n-au fost prevăzute în planul de lucrări ; iar cărămida de-abia începuse a sosi de la fabrica de cărămidă, ea însăşi neterminată.

Tonia era prea îngrijorată de starea sănătăţii lui Sioma Altşuler, ca să-i mai ardă şi de altele. Sioma părea cu desăvîrşire pierdut. Ori de cîte ori ieşea de la el, doctorul ofta din greu şi nu-şi ascundea teama faţă de Tonia.

O dată, alergînd după dînsul, fata îl întrebă cu o voce slabă :

— Mai sînt speranţe ?

— Ce speranţe ? strigă doctorul, enervat. Spune-mi, ce speranţe mai pot fi în asemenea condiţii ? Oare poţi spera să vindeci pe cineva aici ? Au să îngheţe cu toţii ; nu există o sobă şi nici n-o să existe. Spitalului nu-i dă nimeni nici o importanţă. Putem să crăpăm ca nişte cîini. Nimănui nu-i pasă !

În aceeaşi zi, Tonia se repezi la comitetul de comsomol. Pentru întîia oară, pe drum băgă de seamă că frunzele au început să cadă şi că, pînă şi la soare, vîntul rece de toamnă te pătrunde înfiorîndu-te.

— Ne îngheaţă bolnavii ! strigă ea, intrînd valvîrtej la comitet. Dacă nu trimiteţi numaidecît sobari, eu nu mai răspund de nimic... Nu ! Şi scriu la Comitetul Central !... Eu nu mai înţeleg ! Andriuşa, la naiba, dar nu mai putem sta fără sobe la spital. Pricepi tu ? Nu mai putem !

Kruglov alergă să intervină pentru sobe. Hotărîră să mobilizeze comsomoliştii şi să facă sobe peste plan, dar greutatea consta în altceva : nu existau sobari comsomolişti, iar cu sobarul fără de partid nu te puteai înţelege ; el se opunea, fiindcă şi aşa lucra în orele libere la construcţia clădirii celei noi pentru birouri.

Cînd Tonia îi arătă şi lui Sioma cum stau lucrurile, băiatul se supără :

— De ce nu m-ai întrebat şi pe mine ? Crezi oare că eu nu mai sînt bun de nimic ? Fugi şi cheamă-i pe Ghenka şi pe Valka ; spune-le să pregătească în pripă cărămidă şi mortar, iar eu am să conduc lucrările.

— Dar ce, tu eşti sobar ?

— Şi ce dacă nu sînt sobar ? Am cap şi capul meu pricepe cîte ceva din tehnică ! Dacă trebuie ca soba să tragă şi să încălzească, apoi va trage şi va încălzi !

— Lasă, Sioma, tu eşti bolnav... o să vină sobarul...

— De ce vorbeşti prostii ? Ce sobar ? Cine vrea să vină cînd n-avem oameni, cînd toţi oamenii sînt hărţuiţi în toate părţile ? O să treacă şi o lună pînă să vie ! Iar eu să stau şi să mor fără nici un folos, cînd pot face lucrul acesta ? Du-te, Tonia. Ascultă-mă ce-ţi spun, dă o fugă şi cheamă băieţii, dar spune-le să se grăbească, înţelegi ?... Puţin, cît o mai duc, vreau să fiu şi eu de folos. Nu vreau să mor pînă nu fac sobele astea. E o chestiune de ambiţie... Vreau să i se dea acestui spital numele meu... Spitalul „Sioma Altşuler"... de ce nu ?

Sioma era aşa de hotărît, încît Tonia se supuse şi fugi iarăşi la comitet. Acolo, Kruglov îi dădu o altă veste tristă : lipsea cărămida.

Morozov fusese la Granatov şi acesta i-a făgăduit cărămidă abia peste vreo zece zile. Cu o zi înainte, adusese într-adevăr puţină cărămidă pentru clădirea cea nouă a birourilor, dar a şi luat-o în primire Mihalev, şeful de lucrări.

Tonia alergă la Mihalev.

— Ce, ai înnebunit ? porni acela să răcnească la ea. De o lună aştept cărămida şi acum să o dau ? Am un plan, am un termen ! Ce împrumut ! Ce fel de împrumut poate fi ăsta ? Care-i prostul să creadă ce spui ? Cine eşti dumneata ? Nu mă duci pe mine de nas, degeaba mă rogi. Hai, lasă-mă, te rog ! Nu-s prost cum crezi.

— Prost nu eşti — strigă Tonia — dar eşti un birocrat fără inimă !

Ieşind agitată, din grabă fu cît pe-aci să-l răstoarne pe Epifanov. Sufocîndu-se de revoltă, îi povesti acestuia despre sobe, despre Sioma şi despre birocratismul lui Mihalev.

Epifanov înjură tare, îi ceru îndată scuze Toniei şi, după ce se gîndi puţin, spuse în şoaptă :

— Lasă-l să zică el ce-o vrea ! Eu am găsit soluţia. Cu Epifanov nu mori niciodată. Alege tu vreo cincisprezece băieţi, dar ştii, unul şi unul, mă înţelegi ? Din cei care nu se tem de orice fleac. Am să fac şi eu la fel. Deseară, după masă, să se adune toţi aici. Facem noi rost de cărămidă !

Seara, pe locul viran se strînseră vreo treizeci de tineri, printre care Grişa Isakov şi Valka Besonov. Amîndoi se vindecaseră de orbire, nu de mult, şi seara aveau o poftă nebună de lucru. Dar nici ceilalţi nu se lăsau mai prejos. Convocarea aceea misterioasă făgăduia ceva interesant.

Epifanov comandă :

— Băieţi ! spuse el uitîndu-se împrejur. Sper că nu există trădători printre noi.

— Ce, ai înnebunit ? răspunse Valka, în numele tuturor.

— Bine ! încheie Epifanov. Uite despre ce-i vorba. E o chestiune importantă. Trebuiesc salvaţi bolnavii şi în spital nu sînt sobe. E limpede ? Ca să facem sobe, avem nevoie de cărămidă şi Mihalev nu vrea să ne dea, deşi are. Stiva de cărămizi e aici, lîngă construcţia cea nouă a birourilor. E clar ?

Totul era limpede ca ziua. Nimeni nu crîcni ; fiecare era mulţumit că poate să facă ceva pentru bolnavi.

— Eu sînt militar — continuă Epifanov. Deci eu comand. Trebuie să fim disciplinaţi. Ordinele mele le veţi executa întocmai. Fără discuţie ! M-aţi înţeles ?

— 'nţeles ! La ordinele dumneavoastră !

— Uite. Mai întîi împrăştiaţi-vă cu toţii. Să nu mergem în grup, că ne prind. Cai n-avem, dar nici nu-i nevoie. Dacă mergem cu căruţa, pun mîna pe noi. Singurul nostru aliat e întunericul. Înţeles ? Fiecare se apropie încet... Epifanov le demonstră chiar şi cum trebuie să se apropie pe furiş şi să ia cu atenţie din stivă numai atîtea bucăţi cîte poate duce, apoi, ferindu-se să nu-l vadă nimeni, să le ducă frumuşel la spital. Tonia le va lua acolo în primire. Discreţie desăvîrşită. E

împede ? Dacă-l întîlniţi pe Kruglov, ori pe altcineva din comitet, tăceţi mîlc. De cărămizi, avem nevoie. Dar oricum, tot hoţie se cheamă, aşa încît nu se face să amestecăm comitetul în treaba asta.

— Eu sînt membră în comitet. Ce mă fac ? se auzi vocea desperată a Katiei Stavrova.

Valka Besonov îşi improviză cît ai clipi o mască dintr-un jurnal şi, punîndu-şi-o liniştit pe faţă, spuse doar atît :

— Parcă ştie cineva cine eşti ? Uite, nici eu nu mai sînt Besonov. Sînt un necunoscut mascat. Am venit, mi-am făcut treaba şi-am dispărut.

Scărpinîndu-se la ceafă, Epifanov găsi totuşi o soluţie mai bună :

— Niciunul din voi doi nu ştie nimic. Vi s-a spus să căraţi cărămida şi aţi cărat : nimic mai mult. Dar era să uit : oricare dintre voi, dacă se întîmplă să fie prins, să răspundă numai atît : „Nu ştiu, n-am văzut. M-au chemat, m-am dus". De treaba asta răspund numai eu !

Comsomoliştii se împotriviră : dacă-i vorba de răspundere, apoi să răspundă cu toţii !

— Vă rog, fără discuţie ! Ordinul se execută întocmai ! le reaminti Epifanov ridicînd tonul. Împrăştiaţi-vă ! Fiecare va face cîteva drumuri. Să nu luaţi multe cărămizi dintr-o dată, să nu vă fie prea greu ! A înţeles toată lumea ? Şi-acum, la treabă !

Astfel începu cea mai veselă treabă din toate cîte s-au executat de cînd a început construcţia. Fiecare dădea dovadă de iniţiativă ; Ghenka făcu rost de un sac şi căra cîte douăzeci o dată, alţii se slujeau de centuri, de frînghii şi chiar de pături. Klava ducea numai cîte patru cărămizi, dar la înapoiere se întorcea în fugă, să economisească din timp.

Epifanov căra ca şi ceilalţi, dar, în calitatea lui de comandant, trebuia să aibă grijă şi de pază, şi de raţionalizarea muncii. Era cu ochii în patru ca nu cumva să se ivească vreun pericol. Era în acelaşi timp atent la cei care cărau, să nu li se întîmple ceva. Îi oprea să ia prea multe cărămizi, să nu se vatăme cumva. Şi îndeosebi la purta de grijă fetelor. Pe Sonia

chiar încercă la un moment dat s-o trimită acasă, dar ea se supără şi, gata să plîngă de ciudă, îi răspunse :

— Ce, eu sînt bună numai la cratiţă ? Lăsaţi-mă în pace, altfel acum mă duc şi spun tot...

Îi ceru atunci să făgăduiască pe cuvîntul ei că nu va căra decît numai cîte trei cărămizi. Ea făgădui, dar Epifanov o văzu pe urmă ridicînd şi cîte cinci-şase.

La sfîrşitul lucrului se ivi o dificultate neprevăzută.

Cărămida adusă era de ajuns, la spital se şi începuse construcţia primei sobe ; nimeni însă nu vroia, pentru nimic în lume, să înceteze cu căratul.

— Nu înţelegeţi ? ţipă Katia Stavrova, cu lacrimi în ochi, răstindu-se la Epifanov. Dacă întrerupem treaba aici, vor înţelege toţi că s-au furat cărămizile. Pe cîtă vreme dacă, de pildă, acolo nu va mai fi niciuna, înseamnă că nici n-au fost vreodată ! Să dovedească atunci că au existat cărămizi !

— Bine, dar ne ajung atîtea !

— Nu se ştie — interveni şi Ghenka Kaliujnîi. Ştii ce sobe a proiectat Sioma ? Sobe olandeze, cu două fumuri. La construcţia lor intră foarte multă cărămidă.

— Cu două fumuri ? repetă gînditor Epifanov şi deodată comandă : Ei, atunci, la naiba, daţi-i drumul. Dacă tot bagi mîna-n sac, bag-o pînă în fund şi ia tot. Nici urmă să nu mai rămîie.

Şi curînd nici urmă de cărămidă nu mai rămase.

Cu ultimele patru bucăţi, venea Sonia. Le aruncă din braţe, gata să le scape pe picioare, şi se aşeză jos, lăsîndu-şi mîinile să-i alunece pe lîngă trup, fără putere.

Epifanov se repezi către ea :

— Ce-i, Soniuşka ?

Sonia îşi ridică uşor faţa asudată, dar plină de fericire.

— Nimic ! răspunse ea, bucuroasă. Acolo e gol, locul e gol de parcă n-ar fi fost niciodată cărămizi. Am măturat cu Klava, am aruncat frunze pe deasupra...

La spital se produse învălmăşeală. Îi scoteau pe bolnavi pe coridor, pat lîngă pat, fără să lase loc de trecere printre ele ; altfel nici n-ar fi încăput. Iar dacă vreun bolnav cerea ceva, i se răspundea :

— Ai puţină răbdare, frate, vezi bine ce se petrece aici. Pentru voi doar ne străduim !

În ligheane şi găleţi se amesteca mortarul.

— Cum facem aici ? răsuna cîte o voce. Aduceţi aici inginerul !

Şi Sioma era purtat cu patul din salon în salon.

Veni în fugă doctorul, somnoros şi emoţionat. Nu mai recunoscu spitalul şi nici pe bolnavi. Pretutindeni lucrau, mînjiţi cu diavolii, băieţi veseli, necunoscuţi.

— Ce se petrece aici ?! Eu nu permit !... izbucni el repezindu-se la Epifanov. Dar tăcu îndată, căci Epifanov, roşu la faţă, îl apucase pe doctor de reverele hainei şi-i spuse pe un ton care nu mai îngădula contrazicere :

— Dumneavoastră să nu mi-o faceţi pe conştientul, că sobele dumneavoastră vă trebuiesc, nu mie. Cărămizile astea-s furate. Mîine le vor căuta. Prin urmare, pînă dimineaţa toate sobele trebuiesc terminate. Altfel ni le iau. Înţelegeţi ? Acum cu comand aici, numai eu ! Dumneavoastră, vedeţi de bolnavi.

— Daţi-mi voie... cum furate ?... O să mă întrebe şi pe mine doar...

— Ce vă pasă dumneavoastră ?! Lăsaţi-i să vă întrebe — spune cuviincios Epifanov. O să vă luaţi ochelarii de pe nas, o să vi-i ştergeţi tacticos şi-o să-i întîmpinaţi cu o voce gravă : „Sobe ? Care sobe ? Sobele au fost din totdeauna aici. Eu nu ştiu nimic, am luat în primire spitalul cu sobe cu tot, uitaţi-vă şi în acte..."

Bolnavii din jur rîdeau în hohote, ca nişte oameni sănătoşi. Doctorul îşi scoase automat ochelarii, şterse lentilele şi ridică enervat din umeri :

— Ce acte ? N-am nici un act !

— Dumneavoastră spuneţi aşa, în acte. Cuvîntul va produce impresie. Şi afară de asta, ce vă mai priveşte ? O dată făcute, nimeni nu o să permită să dărîme sobele.

— Dar va fi scandal !...

— Spuneţi că aveţi un caz de holeră, de vărsat sau de ciumă... Şi vor şterge putina numaidecît...

Doctorul nu se putu stăpîni să nu zîmbească. Se revolta şi se bucura în acelaşi timp.

— Doctore, doctore ! îi strigă Tonia ieşind din ultimul salon.

Pe faţa ei puteai citi că s-a întîmplat o nenorocire.

Sioma Altşuler tuşea înăbuşindu-se şi dădea dispoziţii aiurite, fără nici o legătură unele cu altele, închipuindu-şi totuşi că el conduce lucrarea. Tonia îl ţinea de mîini şi-l implora să se liniştească.

— Aventura dumneavoastră poate să-l coste viaţa — se adresă doctorul, cu reproş, comsomoliştilor, care se mai liniştiseră. Şi, deschizînd uşa cabinetului său, îl mută pe Sioma acolo.

Munca nu încetase, dar pe toţi îi apucase un fel de buimăceală. Nimeni nu mai ştia ce să facă. Valka Besonov organiză oarecum treburile, dar nu putu duce la bun sfîrşit instalarea sobelor. Epifanov se agita şi el alergînd dintr-un salon într-altul.

— Fraţilor ! Daţi-i zor, fraţilor... Oricum, măi copii... măcar de formă — mormăi el simţindu-şi neputinţa.

Niciodată nu văzuse cum se montează sobele... Părea clar că lucrarea începută atît de bine va trebui să se sfîrşească prost.

Dar n-a fost aşa.

Nimeni nu observase, la un moment dat, dispariţia Klavei ; pe la miezul nopţii ea se întoarse însoţită de un bărbat voinic, cu ochii roşii de somn şi cu faţa sbîrcită. Era sobarul. Îl trezise, îl înduplecase să vină şi-l adusese de mînă, ca pe un prizonier.

— N-o să ne trădeze ? o întrebă Epifanov privindu-l pe sobar, cu neîncredere.

— Nu ştiu. I-am spus cum stau lucrurile... Vorbeşte-i şi tu.

Epifanov intră direct în subiect :

— Spune-mi, ştii să taci din gură ?

— La ce-aş vorbi ? răspunse moale sobarul şi se uită chiondorîş la mulţimea de comsomolişti care-l înconjurau.

— Înţelegi ? Sobele trebuiesc montate pînă mîine dimineaţă, în aşa fel ca să pară că au fost instalate de cînd lumea. Se poate ?

— De ce să nu se poată ? Numai de-am avea timp să terminăm...

— Terminăm. Iată, îţi stau la dispoziţie treizeci de ajutoare, toţi unul şi unul, iuţi ca focul ; dumneata îndrumează-i şi porunceşte-le. E clar ?

— Sigur că e clar, de ce să mai lungim vorba ? Lucrarea se face fără plată sau cum ?

— Asta, cum vrei dumneata. N-o să ne tîrguim.

— Dacă s-ar găsi puţină vodcă... — făcu prietenește sobarul. Aşa, o sticluţă...

Epifanov dădu din mîini a neputinţă. Vînzarea alcoolului pe şantier era interzisă.

— O să avem şi vodcă ! strigă de la spatele lui Epifanov Motka Znaide. Mîine ai să primeşti. Curată, de patruzeci de grade ; nu te-nşeală nimeni!...

Munca fu reluată. Sobarul zîmbea uimit afirmînd că niciodată n-a văzut ajutoare mai harnice şi mai neobosite.

— Aşa sobari, mai zic şi eu ! exclamă el, înflăcărat de acea atmosferă avîntată de lucru în comun. Ei, bandiţilor, nu lăsaţi omul nici să răsufle !

Nimeni n-a dormit la spital, toată noaptea. Sobarul fără de partid şi cei cincizeci de comsomolişti — treizeci sănătoşi şi douăzeci bolnavi — s-au tot uitat pe geam pîndind geana zorilor şi s-au îmbărbătat unul pe altul bucurîndu-se de fiecare succes.

Palid de emoţie şi de nesomn, doctorul umbla printre ei. Era mulţumit, dar şi speriat ; ba încerca să le dea ajutor lucrătorilor, ba se ducea să vadă de bolnavi. Dar bolnavii nu-i cereau nici un fel de asistenţă medicală.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, mă simt bine — răspundea fiecare. Ajutaţi-le mai bine lor, să termine...

Sioma Altşuler zăcea într-un fel de semiconştienţă. Tonia amesteca mortarul într-un colţ al coridorului, uitîndu-se mereu prin deschizătura uşii spre el. Pe ea n-o bucura reuşita. Învîrtea în neştire băţul în căldare blestemîndu-se că l-a ascultat, că l-a lăsat să se obosească muncind peste puterile lui.

„Sioma va muri" se gîndea fata. Şi ce-o să se întîmple atunci cu ea ? Pierderea lui Sioma ar fi însemnat pentru Tonia

o nouă lovitură, şi nu-şi putea da seama cum are s-o suporte. Ce-i mai rămîne în viaţă, dacă singurul ei prieten nu va mai fi ? !

Plînse cînd îl văzu pe Sioma adormind liniştit. Atingîndu-i fruntea jilavă cu buzele, constată că i-a scăzut temperatura.

Spre ziuă, toate cele şase sobe erau gata, numai că n-aveau uşi. În învălmăşeală, uitaseră de ele, dar tot n-aveau de unde să le ia.

Mînjiţi, palizi, tulburaţi, cei treizeci de oameni şi sobarul ieşiră din spital, respirînd cu nesaţ aerul rece al dimineţii, şi se împrăştiară în toate părţile spre a se îndrepta, fiecare pe alt drum, spre sala de mese. Numai Sonia, care nu-şi îngăduise o clipă de repaus toată noaptea, se tîra spre pat simţind cu groază cum tot corpul o doare. O apăsa şi o greutate în şale. Grişa îi aduse o cană de ceai, dar pînă să vină, ea adormi şi prin somn ofta trist.

La spital, Tonia, doctorul şi infirmiera măturau gunoiul, frecau podelele, duceau îndărăt, în saloane, paturile cu bolnavi. Înarmat cu o cîrpă, medicul spăla încîntat urmele iureşului din timpul nopţii şi fredona murmurînd pe sub nas un cîntec voinicesc. Chiar şi cei mai gravi bolnavi rîdeau.

Lipsa cărămizilor fu constatată la începutul zilei de lucru.

Şeful de lucrări, Mihalev, văzuse cu ochii lui în ajun, stiva de cărămizi aranjată, şi iată că azi n-o mai vedea; nici urmă nu mai rămăsese de parcă nici n-ar fi fost vreodată. În locul unde trebuia să fie stiva, putrezeau frunze galbene de toamnă şi vreascuri înnegrite.

Mihalev se frecă la ochi, făcu de cîteva ori înconjurul şantierului şi-l chemă pe administrator.

Administratorul se frecă şi el la ochi, dădu şi el de două ori ocol şantierului şi, negăsind fir de cărămidă, declară supărat că asta nu-l priveşte, că nu e treaba lui, deoarece el o predase conform fractului, iar ei n-aveau decît s-o păzească.

Se adunară şi comsomoliştii veniţi la lucru. Printre ei, Valka Besonov şi Ghenka Kaliujnîi, care lucrau la Mihalev, precum şi Katia Stavrova, care venise acolo atrasă numai de o nestăpînită curiozitate. Şeful de lucrări şi administratorul

ţipau, iar comsomoliştii erau tare nedumeriţi. Numai Valka, Ghenka şi Katia se uitau unul la altul şi-şi muşcau buzele să nu rîdă. Sosi în fugă şi Serghei Vikentievici — inginerul-şef. Nimeni nu înţelegea ce se întîmplase. Nu era vorba de cîteva cărămizi, ci de-o stivă întreagă, iar acum nu mai era niciuna...

— Nu cumva vă înşelaţi, Pavel Petrovici ? îndrăzni Katia să întrebe, respectuoasă, apropiindu-se de şeful de lucrări. Unde spuneţi că a fost cărămida ? Aici ? Dar nu se vede nici urmă de cărămidă ! Uitaţi-vă, numai frunze şi vreascuri ! Poate a dus-o în altă parte ?

Ca un copoi cu experienţă, Mihalev cercetă terenul îndepărtînd frunzele cu o surcea.

— Uite urme ! Uite urmele ! strigă el biruitor şi roti iscoditor privirile cercetînd chipurile celor prezenţi. Au fost tîlhari pe-aici ! urlă apoi cu o voce înfricoşătoare. Pe pămînt se văd urme de picioare.

— Sînt urmele noastre, ale mele şi ale dumneavoastră — făcu Valka Besonov pe naivul. Dacă e vorba de cercetat ceva, trebuie îngrădit locul, chemată miliţia, aduşi cîinii. Aşa se procedează. Acum însă, orice cîine va începe să se zbenguie şi vă va apuca de picior chiar pe dumneavoastră !

Pe şantier nu se aflau cîini poliţişti, dar Mihalev se înfurie. În starea aceea, îşi aduse aminte că ieri comsomolista de la spital îi ceruse cărămidă şi-l făcuse birocrat şi cîinos la suflet.

— Ştiu eu cine-i hoţul ! O bag în puşcărie ! strigă Mihalev alergînd către spital. Administratorul şi inginerul-şef porniră după el. Numai comsomoliştii rămaseră pe loc rîzînd, dar pe urmă plecară şi ei într-acolo.

Dînd buzna în spital, şeful de lucrări, urmat de administrator şi de inginerul-şef, dădu peste doctor. Doctorul păli şi se grăbi să-şi încheie halatul, subliniind prin gest că halatul alb făcea din el o personalitate inviolabilă.

— Unde-i cărămida, mama voastră !... ţipă Mihalev şi se opri.

Doctorul se retrase un pas, îşi scoase ochelarii şi începu a şterge cu dichis lentilele ; îi puse apoi din nou şi se uită sever la şeful de lucrări.

— Aicea-i spitalul, cetățene, așa că fii bun și nu țipa la mine. Te rog — șuieră el amenințător printre dinți, ascunzînd în acea amenințare șoptită teama de scandal ce-l chinuia.

— Unde-i cărămida ? întrebă din nou Mihalev, cu glas șuierător.

— Ce cărămidă ? Ori ești beat ? ! Aici nu-i depozit de cărămidă, aicea-i spital — răspunse doctorul.

— Nu sînt beat — scrîșni cu desperare Mihalev — dar m-au jefuit tîlharii ! Și dumneavoastră sînteți un tîlhar, cetățene doctor, nu-i nevoie să vă mai prefaceți !

Doctorul dădu din cap, ca și cum s-ar fi aflat în fața unui caz interesant de nebunie subită.

— Ce s-a întîmplat, Serghei Vikentievici ? se adresă el inginerului-șef. Cer protecția dumneavoastră, doresc să mi se dea explicații... nu mai vreau să ascult nimic...

— Sobele, sobele ! răsună atunci vocea administratorului, care se uitase pe furiș într-un salon. În saloane sînt sobe !

Doctorul păli, dar dădu indiferent din umeri și vorbi cu aceeași „voce de intelectual", amintindu-și sfatul lui Epifanov:

— Sobe ? Ce amestec au sobele ? Sobele au fost și sînt acolo ; eu am preluat spitalul cu sobe cu tot... Nu înțeleg într-adevăr nimic... puteți să vă uitați în acte...

— Vom vedea noi dac-au fost întotdeauna acolo ! strigă cu neînduplecare Mihalev și vru să intre în primul salon de bolnavi.

Dar Tonia stătea hotărîtă în ușă, barînd intrarea :

— Ce înseamnă bîlciul ăsta ? întrebă ea, severă. Vă interzic să deranjați bolnavii ! Înțelegeți ? Vă interzic !

Doctorul îl trase de mînecă pe administrator, care încerca să pătrundă în alt salon.

— Cum intrați fără halat ? strigă el din răsputeri, uitînd că numai cu un minut înainte pretinsese liniște. Am bolnavi infecțioși, aici sînt microbi și dumneavoastră intrați așa ? !

Administratorul se retrase.

Serghei Vikentievici încercă să pună capăt acestei scene caraghioase și fără nici un rost, dar Mihalev se înfurie din nou. O recunoscuse pe Tonia.

— Uite hoţoaica ! ţipă el apucînd-o pe Tonia de mînă. Degeaba te ascunzi în halat ! Te-am recunoscut imediat !

Serghei Vikentievici îl trase pe Mihalev spre el :

— Explicaţi-mi, Pavel Petrovici, ce acuzaţii îi aduceţi ? Spuneţi că ea a furat cărămida ? Dar cum se poate ca într-o singură noapte să se monteze atîtea sobe ?

— Absurd ! Complet absurd ! aprobă şi doctorul ştergîndu-şi din nou ochelarii, clipind din ochii lui miopi şi zîmbind către Tonia. Se antrenase aşa de mult în ceartă, încît începuse să-i placă.

— Vă spun eu că ea-i vinovata ! susţinea cu desperare şeful de lucrări. Ea, ei, comsomoliştii ! Îi cunosc eu ! Ştiu ce sînt în stare ! Au cărat, au construit şi-au presărat locul cu frînze !...

— Dar ce tot vorbeşti, Pavel Petrovici ! Se poate ? ! Într-o noapte, şase sobe ? !

— Da, într-o noapte, şase sobe ! Dacă vor, montează şi douăzeci ! Şi patruzeci pot monta ! Îi cunosc eu pe ticăloşii ăştia !

— Care sînt ticăloşii ? întrebă respectuos, cu glas tare, Valka Besonov, apărînd deodată din spatele lui Mihalev. Intrînd, el lăsase uşa deschisă.

— Dumneata ce cauţi aici ? se repezi Mihalev spre udarnic. De ce nu eşti la lucru ? Ce-i cu mulţimea asta ? strigă zărind prin uşa întredeschisă feţele curioase ale comsomoliştilor.

— Păi nu ne-aţi dat foile de lucru — explică Valka luîndu-şi un aer prostesc. Apoi făcu o plecăciune adîncă : Bună dimineaţa, tovarăşe doctor !

Tăcerea care urmă fu întreruptă de ieşirea isterică a doctorului :

— În concluzie, vă rog să părăsiţi spitalul ! ţipă el, cu o voce ascuţită, înaintînd spre şeful de lucrări şi înghesuindu-l spre ieşire. Eu nu sînt magaziner, sînt doctor şi am nevoie de linişte ! Da, de linişte. Vă rog să ieşiţi afară !

Simţind că nu mai poate face nimic, Mihalev plecă, dar din prag ridică o fărîmă de cărămidă nemăturată şi o agită triumfător prin aer ameninţînd că va cere anchetă :

— Am să vă dau în judecată şi o să înfundaţi puşcăria cu toţii ! strigă el, cu năduf.

În urma lui plecă şi administratorul. Iar doctorul se grăbi să dispară în salon.

Serghei Vikentievici şi Tonia se uitau unul la altul zîmbindu-şi.

— Ei, acum povesteşte-mi cum a fost ! Pentru că, totuşi, povestea asta e o porcărie — spuse inginerul-şef.

Tonia oftă şi răspunse chibzuit :

— Ce era să facem ? Îngheţau bolnavii de frig ! Judecaţi şi dumneavoastră, Serghei Vikentievici. Eu cred că cel mai bine ar fi să muşamalizaţi afacerea. Tot nu se mai poate lua cărămida înapoi.

Inginerul-şef înclina şi el spre această soluţie ; dar nu era uşor să treci sub tăcere ceea ce ştiau toţi.

Întregul şantier aflase amuzanta întîmplare : comsomoliştii au furat cărămizi şi într-o singură noapte au montat şase sobe. Şi ceea ce era mai grav, toţi erau de partea lor. Întîmplarea era povestită ca o ispravă eroică. Îngăduind asemenea fapte, însemna să se renunţe la disciplină.

Andrei Kruglov era tulburat şi furios. Îl irita mai ales faptul că băieţii ocoliseră comitetul, că îl înşelaseră şi pe el şi nici măcar dimineaţa n-a venit unul să se căiască.

Morozov spuse :

— Desigur că motivul pentru care au furat le face cinste, dar va trebui să-i pedepsim, ca să fie exemplu pentru alţii.

Pe deasupra, şi şeful de lucrări aduse la comitetul de comsomol o declaraţie laconică şi categorică :

Şeful de lucrări, P. P. Mihalev
către
Comitetul de comsomol

DECLARAŢIE

Ori vinovaţii, nişte hoţi ordinari, vor fi exluşi din Comsomol, ori eu, P. P. Mihalev, părăsesc lucrul imediat şi plec de pe şantier, pentru că nu pot să lucrez alături de nişte hoţi.

P. P. Mihalev.

Nu era greu de găsit vinovații. Kruglov îi cunoștea după ochi, după zîmbetele lor sfioase, după vocea slabă și fals nevinovată.

Epifanov se apropie singur de Kruglov :

— Sînt vinovat, Andriușa, sînt vinovat, tovarășe Kruglov ! Fă-mi ce vrei. Eu am făcut pe comandantul, eu se cade să răspund... Băieții nu sînt de vină. Răspunderea este a mea și numai a mea. Să ai asta în vedere.

Andrei nu știa cum să procedeze. Nu putea, firește, să-i excludă pe vinovați, deși pierderea unuia ca Mihalev amenința să ducă la alte complicații serioase. Mihalev era un constructor experimentat, iar de găsit altul acum, toamna, la o depărtare atît de mare de centru, nici nu putea fi vorba. Pe de altă parte, acțiunea samavolnică a comsomoliștilor merita o pedeapsă aspră și exemplară.

Spre seară se petrecu încă ceva. Sobarul, beat turtă, pășea țanțoș pe uliță și urla cît îl ținea gura, lăsîndu-și deschis în bătaia vîntului pieptul gol și păros :

— La o parte, Amurule, că vine Comsomolul ! Buni băieți, bată-l norocul să-l bată ! Cine vrea să se ia la întrecere cu mine ? Într-o singură noapte vă montez o sută de sobe ! O mie vă montez ! Fac și un milion de sobe ! Cu băieții mei nu mi-e frică nici de dracu' ! Buni băieți, bată-i norocul de pungași !...

Zărindu-l pe Kruglov, se apropie de el și, bălăbănindu-se pe picioare, își desfăcu larg brațele :

— Tovarășe, înscrie-mă în Comsomol ! Înscrie-mă acum, la bătrînețe ! Te rog din suflet, înscrie-mă !...

Spre seară fu convocată o ședință fulger a comitetului de comsomol. La ședință luau parte inginerul-șef și Morozov. Trimiseră după Tonia și Epifanov, pentru a-i trage la răspundere, iar Katia Stavrova și Valka Besonov fură trecuți în rîndul vinovaților, fiindcă, în calitatea lor de membri ai comitetului, admiseseră furtul cărămizilor și luaseră parte la el. Tăcută, Katia însemna cu conștiinciozitate în procesul-verbal toate acuzațiile care i se aduceau.

Valka Besonov nu se prezentă ; nu-l găsiseră nici acasă, nici la lucru ; nimeni nu știa unde a dispărut.

— Habar n-am pe unde o fi, răspunse Katia cînd o întrebară. Doar nu-l ţin legat de mine !

Tonia povesti tulburată, despre situaţia din spital şi despre refuzul lui Mihalev de a le da cărămidă. Îşi recunoscu vina, susţinu însă că mai vinovaţi sînt conducătorii, deoarece spitalul, spunea ea, e mai necesar decît birourile, fiindcă în spital îngheaţă tovarăşii bolnavi, fruntaşi în muncă.

Epifanov le povesti cinstit cum s-a întîmplat totul, dar căută să ia asupră-şi întreaga vină. Pentru a-i convinge pe cei ce-l ascultau, afirmă că niciunul dintre oameni habar n-a avut despre ce-i vorba, toţi socotind-o drept o muncă voluntară de noapte, şi atîta tot.

— Aici minţi ! îi strigă Katia sărind în sus, cu obrajii îmbujoraţi. Am ştiut cu toţii ! Dar nimeni n-a furat. Noi am luat cărămizile pentru spital, fiindcă le era frig bolnavilor... Dacă trebuie să excludeţi pe cineva, atunci excludeţi-mă pe mine, căci sînt membră în comitet, deci mai vinovată decît toţi ceilalţi !

— Ascultă, Stavrova — i se adresă Morozov. Spui că n-aţi furat, ci aţi luat. Ce înseamnă asta „am luat" ?

Katia se cam fîstîci.

— Nu ştiu cum să vă explic — bolborosi ea. Nu le-am luat pentru noi... Cum de nu puteţi înţelege ?... Nu le-am luat pentru noi, asta e !...

Andrei Kruglov era cu tot sufletul de partea Katiei şi a complicilor ei. Era nevoit însă să pedepsească aspru fapta lor anarhică. El începu să vorbească despre hoţie, despre inconştienţă, despre nebănuitele urmări ale anarhiei, despre exemplul pe care ar fi trebuit să-l dea comsomoliştii, despre sobarul cel beat...

În clipa aceea se auzi pe coridor un zgomot. Se părea că însuşi sobarul cel beat venise să întărească spusele lui Kruglov. Uşa se deschise cu zgomot şi în cameră năvăli comsomoliştii conduşi de Valka.

— Ce-nseamnă asta ? întrebă încruntîndu-se Kruglov.

— Noi sîntem făptaşii — spuse Valka scoţîndu-şi şapca şi netezindu-şi cu grijă părul. Sîntem aici douăzeci şi şase de

oameni. Sonia Isakova n-a venit, fiindcă se simte rău, iar pe ceilalţi trei îi cunoaşteţi.

— Dar, mă rog, cine v-a chemat? întrebă Kruglov abia stăpînindu-şi rîsul.

— Conştiinţa! exclamă solemn Valka şi se uită spre ceata lui de băieţi, ca să vadă dacă ei îl aprobă. Tinerii îl susţinură. Conştiinţa noastră de comsomolişti ne-a adus. Ori răspundem toţi de ceea ce am făcut, ori niciunul. Ce aruncaţi vina pe Epifanov? Doar n-a cărat numai el. Băieţii cer să se dea pedeapsa cui se cuvine!

— N-ai grijă, nu scapă niciunul nepedepsit!

— Ştiu. Vreau numai să vă aduc la cunoştinţă că noi toţi aceşti douăzeci şi şase venim acum de la Pavel Petrovici Mihalev, cu care ne-am înţeles.

— Cum adică v-aţi înţeles?

— Poate la fel ca şi în chestiunea cărămizilor — interveni Morozov.

— Nu, altfel — răspunse oftînd Valka. Ne-am înţeles prietenește... L-am rugat să ne ierte... I-am cerut iertare. I-am spus că n-o să se mai întîmple şi ne-am luat angajamentul că vom fi fruntaşi în muncă. Ei, şi i-am mai făgăduit să-i facem sobe în birou, tot aşa, în felul nostru udarnic, într-o singură noapte... Păi cum să nu-i facem, că doar acum avem experienţă!

— La început, bătrînul a început să ţipe, dar pînă la urmă i-au dat şi lacrimile, aşa de bine l-am îmblînzit — adăugă Klava arătîndu-şi faţa îmbujorată de după umerii lui Valka.

Morozov rîdea cu hohote.

Nemaiputîndu-se stăpîni, Kruglov izbucni şi el în rîs. Încordarea se risipise. Chestiunea fusese rezolvată. Ar fi trebuit să-i mustruluiască pe comsomolişti, dar Andrei nu mai era în stare. Îi înţelegea şi le admira solidaritatea tovărăşească.

— Uite ce-i — spuse el într-un tîrziu. E clar deci că n-aţi procedat într-un mod care s-ar putea numi comsomolist şi că aţi săvîrşit o faptă dăunătoare, antisocială. Aşa e?

— Aşa e! strigară într-un cor prietenesc vocile tuturor vinovaţilor.

— Înțelegeți că va trebui totuși să vă pedepsim în fața întregului oraș ?

— Înțelegem... Ce să faci ? !... Bineînțeles !... răspundeau unul cîte unul, cu glasul nehotărît și sugrumat.

— Știți voi că pentru astfel de fapte singura pedeapsă este excluderea din Comsomol ?

Se auzi un oftat comun, dar nimeni nu răspunse nimic.

— Ei, și acum plecați !... Sau nu, puteți rămîne, numai să nu faceți gălăgie.

Și, după o scurtă consfătuire, comitetul de Comsomol hotărî : să se dea un avertisment tuturor comsomoliștilor care au participat la furtul cărămizilor ; Toniei Vaseaeva și lui Epifanov, ca organizatori, iar Katiei Stavrova și lui Besonov, ca membri ai comitetului — o severă mustrare cu avertisment.

— Just ! Just ! exclamă Epifanov. Eu sînt scafandru, om de arme, demobilizat din Flota Roșie a Muncitorilor și Țăranilor, și îmi merit pedeapsa îndoit ! Pentru întîia oară mi se aduce o mustrare, dar o merit.

Era foarte sincer. După ședință însă, cînd toți se împrăștiară, el exclamă tot atît de sincer :

— Sobele însă au rămas la locul lor, iată ce era de demonstrat !

Morozov ieși împreună cu inginerul-șef.

— Au fost pedepsiți toți vinovații ? Ce crezi, Serghei Vikentievici ?

— Adică... Ce vrei să spui ?... Dacă au venit toți ?...

— De venit, au venit toți ! Sînt cinstiți. Dar cine-i vinovat că în spital nu sînt sobe ? Cine-i vinovat că s-au eliberat cărămizi întîi pentru biroul cel nou și nu s-au dat pentru spital ? Bine ar fi ca vinovații aceia să vie singuri la comitetul de partid. Dar dacă nu vin, eu nu sînt mîndru, pot să-i și poftesc.

— Mda, aici a fost o greșeală — bolborosi Serghei Vikentievici.

— Greșeală ?... Știi, dragul meu, cîteodată mi se pare că la noi se greșește prea des. Și toți fac pe deștepții. Cum se explică atunci aceste greșeli ?

Tonia îi ajunse din urmă.

— Serghei Vikentievici !... Ne-ar trebui cîteva uşiţe de sobă... N-aţi putea să ni le daţi de la magazie ?

— Aha, n-aveţi curaj să furaţi şi uşiţele ?

— Nu... vă rog, Serghei Vikentievici — insistă Tonia. E vremea să facem focul în sobe, şi cum o să-l facem fără uşiţe ?

Morozov o mîngîie pe umăr şi o asigură cu duioşie :

— Hai, du-te, nu-ţi mai face griji. Serghei Vikentievici va lua mîine măsuri. Nu-i aşa, Serghei Vikentievici ?

A doua zi, trimis de administraţie, sobarul se prezentă la spital să termine sobele.

De astă dată era treaz şi lucra glumind şi flecărind tot timpul.

CAPITOLUL VIII

Sonia se trezi. În cameră era atît de întuneric, încît fereastra abia se zărea. Grişa dormea sforăind şi oftînd prin somn.

Sonia nu-şi dădea seama ce o făcuse să se trezească. Ceva însă nu era cum trebuie. Simţea o nelinişte.

Ascultă atentă scormonind cu privirile întunericul cenuşiu dimprejur ; o ameninţare nelămurită părea că o pîndeşte. În baracă însă şi în împrejurimi totul era cufundat în linişte. Neliniştea era numai înlăuntrul ei. Se petrecea, desigur, ceva cu ea. Dar ce anume ? Nu putea pricepe.

Sta culcată neîndrăznind să se ridice. O înspăimîntau tăcerea şi pîcla sumbră a întunericului. O speria şi somnul greu al lui Grişa. I se părea că-i singură şi părăsită, pradă unei nenorociri nelămurite încă, ce ameninţa chiar în noaptea aceea s-o copleşească.

„Ce-o fi ?... se întreba. Ce poate să fie ? Ce ?..."

Fereastra prindea prea încet contur şi cu prea mare încetineală se trezea totul la viaţă. Scîrţîitul unei uşi răsună undeva, apoi din nou se aşternu o linişte somnoroasă. „E vremea, treziţi-vă !" şoptea Sonia în gîndul ei adresîndu-se întregii ta-

bere, dar toți se agățau de sfîrșitul nopții, cufundați în adîncul somn dinainte de ivirea zorilor.

Dincolo de fereastră bătea vîntul. Răsuflarea lui rece răzbătea prin crăpături. Sonia se ghemui îndoindu-și plapuma dedesubt și piciorul ei atinse o parte rece a cearșafului; simți atunci că tot trupul îi e străbătut de nenumărate furnicături : avea frisoane din pricina umezelii. Se întoarse pe o parte să se încălzească, și deodată, sub ea, dădu de ceva umed și vîscos. Zvîrli cu spaimă plapuma la o parte și scoase un țipăt : un sînge cleios și negru acoperea cearșaful.

— Ce-o mai fi și asta ? întrebă ea tare, uitîndu-se speriată în jur. Grișa ! strigă apoi după cîteva clipe, trăgîndu-și plapuma pînă sub bărbie, ca să nu vadă grozăvia aceea. Grișa, trezește-te !

Și își aminti chiar în clipa aceea de cărămizi. Cărămizile, cărămizile... Îi treceau iute prin fața ochilor, roșii, poroase, cu colțurile zdrelite, grele, cîte două, trei... nu mai mult de atîta... iar pe urmă iureșul, graba... cinci, și șase, și șapte... O durere în șale, o greutate mare, apoi o durere prelungă... Dar parcă putea rămîne mai prejos ? Și mortarul ; aluatul acela tare, cu bășici care plesneau, și mestecatul cu bățul, mestecatul din pricina căruia începuse s-o înjunghie la un moment dat în spate... Dar parcă putea să se retragă ?...

— Grișa ! țipă încă o dată, deznădăjduită, zgîlțîindu-și soțul de umăr.

El sări îndată în sus. Fața lui somnoroasă zîmbea, dar ochii încă-i mai ținea închiși. Sonia nu știa cum să-i explice. O cuprinse groaza, și rușinea în același timp.

— E timpul să mergi la lucru, Grișa — spuse ea. Hai, scoală-te !

— Ba-i prea devreme... — bolborosi el alunecînd din nou cu capul pe pernă. Mai dorm un pic și gata...

Vedea cu spaimă cum pe Grișa îl fură din nou somnul. Dar cum să-i spună ? Ce să facă ea acum ? Nu simțea nici o durere, ci numai groază. Avea presimțirea unei nenorociri.

Deodată, sentimentul acela i se transmise și lui. Erau prea strîns uniți și întotdeauna starea sufletească a unuia îl molipsea și pe celălalt. El deschise deodată ochii și-o întrebă speriat :

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat ?

Nici Sonia nu știa „ce este". Îi apucă mîna și îi spuse doar atît :

— Nu știu. Mi-e rău de tot.

Și începu să plîngă dîndu-și seama că i se întîmplase o nenorocire ireparabilă.

Peste o jumătate de oră ieșiră din baracă. Tabăra mai dormea încă. Dimineața timpurie îi întîmpină cu adieri ușoare de vînt. Soniei, vîntul îi făcea bine. Parcă o mai înviora. Mergea încet, susținută de Grișa, dar la fiecare pas i se împuținau puterile, încît abia dacă mai putea păși.

— Nu mai pot — și se opri peste cîteva clipe. Avea buzele albe. Era gata-gata să se prăbușească. Rămaseră amîndoi locului, cuprinși de desperare.

— Te duc eu — îi spuse el într-un tîrziu ridicînd-o cu grijă.

Cuprinzîndu-l pe după gît, Sonia se cuibări cuminte în brațele lui. I se mai întîmplase așa o dată. Atunci nu erau căsătoriți încă. Fugind prin taiga, săreau peste bușteni prăvăliți, peste buturugile putrede, treceau în goană, călcînd din piatră în piatră, peste pîraie și străbăteau mlaștinile săltînd grijulii de pe un mușuroi pe altul. Se sărutau, se țineau de mîini bucurîndu-se de fiecare atingere. Sonia își udase picioarele. „Am să te duc în brațe", îi spusese el atunci. Nu ! nu ! Nu se putea hotărî. Dar Grișa o rugase atît de mult : „Dă-mi voie, te rog, să te sprijin numai..." O ținea în brațe neîndrăznind s-o lipească de el. Timidă, Sonia îl înlănțuise totuși pe după gît. Și el o dusese în brațe, cu răsuflarea aproape tăiată, dar fericit și mîndru...

Acum se înăbușea. Sonia îi auzea răsuflarea întretăiată și zgomotoasă. Și cît de nefericiți erau amîndoi ! Din cînd în cînd, el îi privea obrajii întrebînd-o încet : „Cum te simți ?" „Nu-i nimic — răspundea ea în șoaptă — nu-i nimic... Nu-ți este greu ?".

Îi era chiar foarte greu : mîinile îi înțepeniseră, o purta însă mai departe, cu dîrzenie, neîndrăznind să-și mărturisească

lui însuşi că-i este peste puteri s-o mai ducă în braţe. Dar nu exista altă soluţie.

Lîngă spital, o lăsă cu grijă la pămînt. De tulburare şi oboseală, i se întunecă în faţa ochilor. Medicul nu venise încă. Tonia dormea, ghemuită pe o canapea, într-un colţ. Infirmiera, sosită tocmai în clipa aceea, se uita la ei cu indiferenţă.

— Am o hemoragie... foarte puternică... — spuse Sonia, şi buzele începură să-i tremure.

Infirmiera o recunoscu :

— Vai de mine ! exclamă ea şi începu să se agite.

Numaidecît o culcă undeva aşa cum era, luă din fugă şalul pe umeri şi o rupse de fugă spre casa unde locuia medicul. Alerga fără să mai ţină seama de frig.

— Simion Nikitici ! Simion Nikitici ! strigă dînsa bătînd cu pumnii în uşă.

Taras Ilici îi deschise. Numai în cămaşă şi indispensabili, doctorul ieşi înaintea ei, dar femeia nu mai dădu nici o atenţie faptului.

— S-a întîmplat o nenorocire cu copilul nostru... — spuse ea aproape plîngînd.

— Care copil ? Ce tot bîigui acolo ?

— Copilul nostru... cu primul copil — spuse femeia oftînd.

Alergară toţi trei, Taras Ilici, doctorul şi-n urma lor, infirmiera. Cînd ajunseră lîngă spital, un bolnav care-l aştepta pe doctor le ieşi în cale, dar medicul îl îndepărtă cu un gest.

— S-a întîmplat o nenorocire cu copilul şi dumneata... vii cu fleacuri !

Lipit de uşă, Grişa stătea fără să vadă nimic, cu şapca înfundată pe ochi, cu obrazul ca varul.

Taras Ilici se apropie de el şi-i strînse braţul.

— Poate n-o să fie nevoie de... — murmură el, fără convingere.

— Poate... n-o să fie nevoie de... — răspunse şi Grişa, numai din buze.

Medicul ieşi mai tîrziu afară şi-şi spălă îndelung mîinile. Îl chemă după aceea pe Grişa la el.

— Ce e ? S-a lovit ? A căzut ? A ridicat greutăţi ? întrebă. Grişa nu pricepu la început. Pe urmă spuse însă :

— Cărămizile.

Faţa medicului se schimonosi.

— Ei, nu te mai îngrijora ! spuse el, din obişnuinţă ; bărbia îi tresălta însă, cuprinsă de un tremur nestăpînit. Nu e nici o primejdie pentru ea. Să stea puţin aici şi-o să vedem...

— Dar pentru ?...

— Hm... M-da... Să stea puţin la spital şi o să vedem. Dacă va fi nevoie de operaţie, o vom trimite la Habarovsk... Dar ce-al înţepenit aşa ca o stană de piatră ! începu deodată să răcnească la el şi-i întoarse spatele. Pleacă ! Du-te ! Să vii ziua.

Taras Ilici îl cuprinse pe Grişa după umeri şi-l urni de-acolo.

În timpul zilei, Grişa veni din nou. O întîlni pe Tonia, care se clătina pe picioare, fiindcă abia apucase să aţipească, nopţi la rînd.

Imediat se repezi spre ea :

— Ce-i cu Sonia ?

— Dar ce-i cu voi, de veniţi fiecare pe rînd ? se răsti Tonia. Recunoscîndu-l însă, schimbă tonul. Iartă-mă, Grişa, nu te-am recunoscut. M-au înnebunit, toţi vin să mă întrebe ; zău, mi s-a şi urît să răspund.

— Cine vine să te întrebe ?

— Cine să vie ? Băieţii ! De azi dimineaţă, rînd pe rînd, toţi aleargă într-una şi mă întreabă : „Cum îi e Soniei ?" Stai şi explică-i fiecăruia...

Sonia se simţea bine, deşi hemoragia nu se oprise încă. Grişa fu lăsat să intre pentru o clipă la ea. O găsi culcată într-o cameră comună, împreună cu bărbaţii — numai că-i împrejmuiseră patul cu nişte cearşafuri. În sală domnea o liniştc desăvîrşită. Bolnavii aflaseră de nenorocirea întîmplată şi o fereau de tulburări.

Lîngă fereastră, nevăzut de Sonia, stătea Epifanov, îmbrăcat într-un halat, şi lacrimile i se prelingeau pe obrajii arşi de vînturi.

Sonia îl întîmpină pe Grişa, cu ochii strălucind de febră.

— Mă tot gîndesc într-una — spuse ea. Numai eu sînt vinovată. Numai eu ! Toţi mi-au spus. Şi tu m-ai alungat, şi Epifanov...

Nu plîngea, dar glasul îi era sec.

— Sonia... principalul eşti tu... Tu... să scapi sănătoasă...

— N-am să-mi iert niciodată, niciodată n-am să mi-o iert ! se dojeni Sonia strîngîndu-şi buzele.

Cînd să plece, Grişa fu ajuns din urmă de Epifanov.

— Mai bine m-ar fi exclus din Comsomol — îi spuse el. Măcar tu înjură-mă ! Nu mai am putere... Fiindcă numai eu... numai din cauza mea !...

Însoţită de Grişa, Sonia plecă la Habarovsk cu vaporul.

Acolo se internă în spital şi cît timp rămase sub îngrijirea medicilor, Grişa făcu zeci de comisioane încredinţate de comitetul de comsomol. Plecase de fapt în delegaţie, însărcinat cu tot felul de treburi. Făcu rost de materiale sportive, de instrumente muzicale, cumpără mere, manuale pentru şcoala de cultură generală şi ceapă pentru bolnavii de scorbut.

Sonia ieşi din spital pe deplin însănătoşită. Nu părea nici prea palidă. Îi ajută lui Grişa să recepţioneze şi să încarce materialele. Se duseră împreună la cinematograf, se plimbară pe străzi, se bucurară văzînd trotuare, pavaje, felinare, magazine, autobuse.

Dar nu vorbiră de loc despre cele petrecute.

Grişa se aşteptase la ceva mai rău. Constată însă că soţia lui suportase foarte uşor nenorocirea. Cîteodată se gîndea : „Poate e chiar bucuroasă că de-acum înainte o să aibă mai puţine griji, mai puţine greutăţi ?"

Cînd vaporul se apropie de şantier, pasagerii năvăliră pe covertă. Rezemaţi de bordul de la pupă, Sonia şi Grişa priveau. Pentru întîia oară avură posibilitatea să cuprindă cu privirea tot ceea ce se clădise. Se vedeau acoperişurile ţuguiate ale colibelor, barăcile noi, gălbui încă, lacul strălucitor, care nu mai era acum umbrit de perdeaua copacilor, lemnele alunecînd pe povîrniş spre gura lacomă a fabricii de cherestea.

Deasupra clădirii în care se afla instalată provizoriu uzina electrică, urca spre cer o trîmbă dreaptă de fum. Lîngă ţărm se

descărca un șlep plin cu ciment. Pe linia îngustă de cale ferată alerga o drezină, trăgînd după ea vagonete încărcate cu piatră. Pe terenul viitoarei uzine, sute de oameni săpau fundațiile...

Cum se schimbaseră toate, din ziua cînd ei, la fel ca și acum, stînd alături rezemați de bord, s-au apropiat întîia oară de locul unde avea să se înalțe viitorul oraș! Atunci nu se vedea decît un țărm pustiu și ponositele căsuțe ale cătunului, năpădit din trei părți de taigaua întunecată și virgină.

— Privește, Sonia! arătă Grișa, plin de încîntare. Avem în față aproape un oraș... Încă un an, și...

Tăcu, fiindcă Sonia își ascunsese obrazul în palme, tresărind cuprinsă de un spasm convulsiv...

— Sonia... draga mea!...

— Nu! nu! strigă ea îndepărtîndu-i mîna. Era băiat și eu l-am omorît! L-am omorît!

Trăiau la fel ca și înainte. Lucrau, citeau versuri, încercau să învețe și foarte des (mult mai des decît altădată) își petreceau serile împreună cu tovarășii lor. Cînd rămîneau singuri, își căutau îndată cîte o ocupație, temîndu-se ca nu cumva din tăcere să irumpă acea durere care trebuia păstrată cît mai în adîncuri.

CAPITOLUL IX

După povestea cu sobele, sănătatea lui Sioma Altșuler se înrăutățise atît de mult, încît medicul declară că nu mai e speranță de vindecare. Fusese transportat atunci în micul cabinet medical și acolo rămase. Tonia stătea aproape fără întrerupere lîngă el, ținîndu-și mîna pe fruntea-i fierbinte atunci cînd îi era rău și stînd cu el de vorbă încet, deschis, cînd se simțea mai bine. Medicul protesta împotriva acelor convorbiri, pe motiv că ele obosesc bolnavul, dar Sioma simțea neapărată nevoie să transmită și altora tot ceea ce gîndea în ceasurile de meditație singuratică, în orele istovitoare de boală. Din in-

stinct, Tonia pricepea că, oricît l-ar obosi, convorbirile îi stimulau energia mărindu-i astfel puterea de rezistență a organismului.

— L-ați condamnat la moarte — îi riposta ea doctorului, tăios. De ce îl mai chinuiți ? Nu cred ca boala să fie aceeași la toți oamenii. Pe Altșuler, cred că știu eu mai bine cum să-l tratez. Lăsați-mi-l mie și nu mă stingheriți !

Doctorul reflectă : „Urîcioasă fată ! Și ce repezită !"

— Poftim ! spuse el. Ce-am ajuns !? Ați început să mă învățați voi pe mine.

În toate celelalte chestiuni însă, Tonia era supusă și ascultătoare, copleșindu-l pe doctor cu atenția ei și uimindu-l cu priceperea și puterea ei de muncă.

Convorbirile între bolnav și soră continuară deci.

— Spune-mi, Tonia, ai citit vreodată despre sinucigași ? o întrebă o dată Sioma. Cînd te gîndești că au existat astfel de specimene ! Că au existat pe lume oameni dezgustați de viață ! Pricepi asta, Tonia ?

— N-aș recurge niciodată la așa ceva ! spuse Tonia.

Își aminti de crunta deziluzie prin care trecuse nu de mult. Gîndul sinuciderii nu-i trecuse prin minte însă.

— Da, n-ai fi făcut-o — întări Sioma. Cum poți să recurgi la una ca asta, cînd ai în cap gînduri, cînd ești conștient de cele ce se petrec în jurul tău ? Se spune că sinuciderea este o lașitate. Nu, nu este o lașitate, fiindcă, oricum, îți trebuie curaj ca să-ți tragi un glonte în cap. În orice caz, nu este întotdeauna o lașitate. Dacă te temi să răspunzi pentru ceea ce ai făcut, desigur că e o lașitate și o perfidie. Dar dacă nu te temi, ci doar că nu mai vrei să lupți ori ai obosit luptînd, atunci sinuciderea este o prostie, o simplă prostie, oricît ai căuta cuvinte mai alese. Există oare pe lume vreo situație fără ieșire ? Eu cred că nu. Dacă stă și se gîndește, un om deștept găsește întotdeauna o soluție. Sinucigașul nu pricepe tocmai lucrul cel mai esențial : ce este viața ! Există oare ceva mai de preț decît viața ? Oricîte necazuri, boli, greutăți de neînchipuit ar exista pe lume, viața rămîne tot viață, adică soare, respirație, putință

de a lupta... De-ai şti, Tonia, cum nu vreau să mor ! Nu-ţi dai seama cît e de îngrozitor !

Tonia îl întrebă atunci, pradă unui impuls neaşteptat :

— Ai observat, Sioma, că astăzi sînt mai veselă ca de obicei ?

— Da — minţi involuntar Sioma. Se încredea atît de mult în Tonia, încît o crezu; îşi aminti chiar de ceva ce semăna palid cu rîsul ei. Fusese chiar aşa ? Poate. În orice caz i se păruse că-şi aminteşte.

— Ştii de ce ?

— De ce ?

Minciuna se născu de la sine :

— Medicul este foarte mulţumit de tine, Sioma. Astăzi mi-a afirmat că ai să scapi cu siguranţă, că te faci bine.

Băiatul tresări ; o culoare trandafirie îi acoperi fruntea şi obrajii palizi :

— Adevărat ?

— Da.

El tăcu îndelung. Era fericit : în clipa aceea dorea să creadă ceea ce i se spunea, şi chiar crezu ! Senzaţia morţii apropiate îi era prea îngrozitoare. Acceptă prin urmare minciuna, cu întreaga lui fiinţă, şi minciuna aceea deveni pentru el adevăr.

— Da. Are dreptate. Am să scap, Tonia. Simt şi eu acest lucru. Nici nu-mi trece prin minte că n-o să scap. N-o să fie nevoie să-i daţi spitalului numele meu... să-l ia naiba de spital, nu-i aşa ? Mai bine numele meu să-l dăm vreunei case, unde vor trăi şi se vor bucura mii de oameni ! Unei case mari, cu ferestre largi, cu calorifere şi cu vederea spre Amur, care va avea în faţă o grădină de flori... Sau nu. La ce să-i dăm numele meu ? La naiba, cu numele ăsta ! Ce înseamnă oare un nume ? Altşuler ? Un membru oarecare al Comsomolului, unul dintre constructorii oraşului şi nimic mai mult ! Sînt inventator, e adevărat, dar ce-am inventat oare ca să merit să se dea numele meu uneia dintre casele cele noi ? De altfel, numele meu nici măcar nu sună bine : Altşuler ! În general, numele de familie se schimbă după om. Dacă s-ar fi găsit un

Altşuler conducător, comandant de oşti, vreun savant cu faimă mondială ori măcar un boxer sau un maestru al şahului, atunci şi numele ăsta ar fi sunat altfel !...

Tăcu.

— Dacă trăiesc, Tonia, am să mai fac foarte multe lucruri...

Altă dată, în discuţiile lor, bolnavul vorbi despre glorie :

— Vreau să mă acopăr de glorie, Tonia. Mă gîndesc adesea dacă fac bine tot plănuind astfel, dacă asta nu e cumva înfumurare. Vreau să fac ceva atît de preţios, atît de însemnat, încît să mi se pomenească numele atunci cînd se va vorbi de Comsomol şi de oamenii educaţi de Comsomol. Uite... există frîna lui Kazanţev. Cine-i acest Kazanţev, nu ştiu. Dar frîna lui există, trăieşte într-adevăr, şi în ea trăieşte gloria omului. Cred că gloria ţării sălăşluieşte în oamenii ei. Eu cred că şi aici, la noi, în fiecare an vor fi tot mai mulţi oameni glorioşi. Ce înseamnă la noi gloria ? Este respectul faţă de omul care a ştiut să facă o faptă deosebită, care a contribuit la realizarea progresului. Minerul Izotov şi-a creat şcoala lui de artă minieră, aşa cum existau altădată şcoli în literatură sau pictură. El şi-a împins profesiunea cu un pas înainte. Şi eu vreau să dau maximumul posibil în profesiunea mea, şi eu vreau să mă ridic la punctul cel mai înalt. Mi-e groază cînd mă gîndesc că aş putea vieţui şi pieri ca un fir de nisip. Înseamnă oare asta sete de onoruri ? Şi chiar de-ar fi să fie aşa ! Tu, Tonia, crezi oare că aş putea năzui vreodată la un lucru rău ?

— Nu, asta nu e rău — răspunse Tonia. Şi eu visez adesea... Aş fi dorit să activez în ilegalitate. Să fi fost schingiuită, să mă fi supus duşmanii la cazne... Ori doresc să mă sacrific pentru oraşul nostru. Să-mi dau chiar viaţa. Eu să mor, dar oraşul să rămînă ca un monument. Şi asta este glorie. N-are nici o importanţă că-mi vor uita numele. Important este să fac ceva măreţ şi să ştiu că am făcut tot ce mi-a stat în putinţă. Nu-i aşa ?

— Aşa este. Ai dreptate. Poate să ni se uite chiar şi numele. Eu însă aş dori totuşi să fiu ţinut minte. Să li se povestească copiilor şi celor care vor sosi în oraşul acesta că a fost

odată un comsomolist cu numele de Altşuler, care a făcut proiectul acestui pod sau a construit digul acela...

Altă dată se apuca să vorbească despre dragoste :

— M-ai întrebat, Tonia, dacă o iubesc pe Klava. Ţi-am vorbit de Klava, dar nu ţi-am spus nimic despre dragoste. Eu am teoria mea despre dragoste şi am să ţi-o destăinui, Tonia, fiindcă tu ai s-o înţelegi.

Tonia se pregătea tocmai să asculte, cînd Sioma închise ochii căzînd parcă într-o stare de nesimţire. Tonia îi atinse fruntea cu mîna ei rece. Băiatul îi zîmbi recunoscător, deschise niţel ochi limpezi şi spuse cu o voce neaşteptat de clară (Tonia înţelese că între timp el se gîndise) :

— Am să-ţi vorbesc despre dragoste, Tonia, fiindcă tocmai tu eşti fata pe care aş putea s-o iubesc. Nu mă încîntă cochetăria şi nu-mi plac fetele care vorbesc prea mult. Mie îmi place o fată, atunci cînd văd că are caracter şi suflet tare, atunci cînd ea ştie să-şi trăiască simţirile autentic, fără prefăcătorii şi fără teamă.

— De ce ? întrebă Tonia, timidă.

— Cum, de ce ? făcu Sioma, supărat. Se poate oare ca tu să nu mă fi înţeles ?... Adică să simtă fără nici o teamă, ăsta-i principalul ! De ce oare oamenii au scornit că o fată nu trebuie, de pildă, să vorbească înaintea băiatului despre dragoste ? De ce oare au scornit oamenii că fetele trebuie să fie neapărat timide ?

Tonia îşi aminti de prima întîlnire cu Serghei pe malul lacului. Nu se temuse de sentimentele ei atunci. Dar unde o duseseră ?

Sioma îi înţelese gîndurile.

— Vezi, Tonia, oamenii n-au scornit toate astea aşa, fără motiv. Timiditatea este o armă de apărare, aşa cum sînt reţelele de sîrmă ghimpată sau baricadele. Teoria mea însă constă tocmai în faptul că nu trebuie să mai existe aşa ceva. Eu nu vreau ca fata să se înconjoare cu sîrmă ghimpată cînd eu mă apropii de dînsa cu gingăşie şi cu un nespus respect, cu un respect grandios. Căci cu cît ea este mai cinstită şi mai dreaptă, cu atît respectul meu creşte, şi nu i-aş putea face niciodată vreun rău...

— Dar nu toţi se apropie în felul acesta de fete.

— Tocmai aici e răul. Din pricina asta există şi sîrma ghimpată şi perdeaua de fum. Eu însă nu sînt ca alţii, şi de aceea vizes o fată căreia să nu-i fie teamă de mine. O fată care să înţeleagă cum sînt şi să se poarte cu mine simplu, deschis ; astfel eu o voi stima, o voi iubi, iar ea la rîndul ei mă va stima de asemenea... Iată, de pildă, tu, Tonia... Ai suferit o dată din pricina caracterului tău drept... Cu mine n-ai fi suferit, eu te-aş fi iubit...

Tonia nu pricepea ce furtună lăuntrică îi stîrneau acele vorbe ciudate lui Sioma. Dar se simţea atrasă către ele cu tot sufletul, iar viaţa i se părea mai uşoară, mai veselă.

— Uite, dacă aş şti sigur că am să mă vindec — spunea Sioma — te-aş ruga de pe acum : Tonia, uită-te la omul acesta mic şi chinuit, care se mistuie aici pe un pat de spital, şi întreabă-te dacă nu cumva tocmai el este acela de care ai nevoie pentru a fi fericită ! Priveşte-l bine, nu căuta că este scund şi pirpiriu. Micimea făpturii lui ar putea ascunde un suflet mare. Uită-te bine şi întreabă-te dacă nu te-ai mărita cu acest om, care-ţi dă inima lui, care te va stima ca pe cel mai bun prieten, mai mult chiar decît pe Ghenka Kaliujnîi, deşi Kaliujnîi este cel mai bun prieten al meu... Da, dacă aş şti că mă fac bine, ţi-aş spune : mărită-te cu mine, Tonia !

— Iar eu ţi-aş răspunde : da, primesc ! şopti încet Tonia, cu faţa luminată de zîmbet.

Mai tîrziu, n-a putut şti dacă într-adevăr s-a gîndit ce spune ori a răspuns astfel numai pentru că aşa cerea tratamentul. Cert era însă că ea pronunţase acel cuvînt.

— Mulţumesc, Tonia ! îi răspunse Sioma strîngîndu-i mîna.

Şi nu mai vorbiră despre asta. A doua zi însă, Sioma o întrebă :

— Spune-mi, Tonia, dacă pentru liniştea unui om ar trebui să minţi, ai face-o ?

— Nu ştiu — răspunse Tonia, fără măcar să-şi amintească de discuţia din seara trecută ; nu încerca sentimentul că mintise.

— Dar ai putea să-i spui unui om că-l iubeşti, dacă nu l-ai iubi într-adevăr ?

— Nu — spuse hotărît Tonia.

Sioma dădu mulţumit din cap şi începu să vorbească despre altceva.

De-abia noaptea, rămasă singură cu gîndurile ei, Tonia înţelese de ce a întrebat-o el despre minciună. Şi se făcu roşie de ruşine. Da, mînţise. Îi făgăduise iubire. Dar parcă-l putea iubi ? Oare nu-l mai iubea pe Serghei ?... Îşi aminti de omul de care-şi interzisese să-şi mai amintească şi simţi o durere atît de ascuţită şi chinuitoare, încît sări din pat şi, ieşind pe coridor, începu să se plimbe de colo pînă colo cu paşi repezi. Nu, nu ! Nu voia să-l mai iubească pe Serghei. Îl ura. Un laş, un josnic ! Dar tot îl mai iubea... În pofida tuturor celor întîmplate, îşi aminti de acea fericire plină de uitare de sine, îşi aminti de acea senzaţie de plenitudine pe care i-a dat-o dragostea, de muzica aceea uimitoare ce se revărsase peste ea, din cer, purtată pe aripile vîntului, şi care încă mai răsuna în adîncurile fiinţei ei. Oare un astfel de simţămînt se putea repeta ? Sau viaţa însăşi nu e decît acel unic simţămînt, îmbătător şi de neuitat pe care l-a trăit ea o singură dată ? Nu, ea nu vrea să-l mai vadă pe Serghei. Dacă s-ar întoarce acum la ea, n-ar face nici un pas ca să-i iasă în întîmpinare. Serghei aparţine trecutului. A murit. Dar... dar ca să mai iubeşti pe altul este ca şi cum te-ai lepăda de tine însuţi. Atunci de ce l-a minţit pe Sioma ? Pentru ca el să se însănătoşească ? Ca să-i stimuleze rezistenţa faţă de boală ?

Se întoarse în salon şi, cuprinsă de emoţie, lipindu-şi palmele de obrajii fierbinţi, îşi privi îndelung prietenul adormit. Sioma nu era frumos. Ce faţă uscăţivă, chinuită şi gălbejită ! Dar sub pleoapele întunecate i se ascundeau ochii — ochii lui înflăcăraţi, strălucitori, atenţi, cercetători, inteligenţi. Ochii lui Sioma ! Privind pînă în adîncul lor, citind în ei, Tonia uitase cît e el de pirpiriu şi chiar puţin cam caraghios. Acum, deşi îi erau acoperiţi de pleoape, ea îi vedea totuşi. Va putea moartea, va îndrăzni oare ea să închidă pentru totdeauna acei ochi?

Gîndul că Sioma ar putea să moară îi strecură în suflet

groază. Nu, nu va muri ! Nici măcar gîndul că era posibil să rămînă fără el nu putea să-l suporte.

Ce-i asta ? Dragoste ? Nu, ştia că asta nu e dragoste. Dar nu cumva există un sentiment mai puternic şi mai adînc decît dragostea, mai nepreţuit, mai curat, mai uman ? Nu dorea de la omul acesta nimic, în afară de un singur lucru : să trăiască, să existe. Dacă va trăi, ea nu va mai avea nevoie nici de dragoste, nici de cîntecul care altădată cobora melodios din cer ; se va aşeza alături de el, îşi va plimba mîna pe fruntea lui caldă şi-i va asculta în tăcere cuvintele nervoase, repezite, oarecum hazlii.

Dimineaţa, privi după doctor ca după un salvator. Căuta să surprindă umbrele fugare de mulţumire ori amărăciune ce lunecau de obicei pe faţa lui cînd îşi cerceta bolnavii. De astă dată însă nu putu desluşi nimic. Alergă în curte după el, numai în halat, şi-l înşfăcă de mînecă :

— Ce e ? ţipă ea, galbenă ca o moartă.

— Nu ştiu — răspunse medicul privind-o atent. Este plin de viaţă şi pare că-i mai bine ca de obicei. Mi-e teamă însă de această înviorare. Are atît de puţine puteri.

Cu desperare în suflet, dar cu un chip vesel, Tonia se întoarse la bolnav şi, din neatenţie, îi atinse mîna cu degetele.

— Ce reci îţi sînt degetele — spuse Sioma. Ai fost afară ?

— Da.

— S-a făcut frig afară ?

— Pe sopcile mai îndepărtate s-a aşternut zăpada. Curînd o să vie iarna.

— Dacă aş putea şi eu să ies măcar o dată, să respir puţin aer curat ! spuse Sioma oftînd.

Tonia privea pe fereastră, cu fruntea încruntată. Un gînd nou o chinuia : ce-ar fi să-l scoată pe Sioma la aer pentru o clipă ?

— Ce-i cu tine ? o iscodi el.

— Mă gîndesc dacă n-ar fi bine să faci o plimbare.

— Da, da, Tonia, da ! Şi strălucea de fericire. Tot timpul mi-am dorit asta. Probabil însă că n-am să pot umbla...

Şi Tonia se hotărî, aşa cum ştia ea să ia hotărîri — repede, impulsiv, fără prea multe raţionamente. Îl înfofoli bine pe

Sioma, ca să nu-l pătrundă frigul pe nicăieri, îi porunci să respire numai pe nas şi, cu ajutorul infirmierei, îl scoase afară în curte, cu pat cu tot.

— Răsuflă cu grijă, foarte, foarte puţin ! îl implora ea. Nu ţi-e frig ? Nu simţi frigul pe undeva ?

Peste cîteva minute însă, se înspăimîntă singură de ceea ce făcuse şi chemă iute infirmiera ca să ducă bolnavul înapoi. Sioma o privea rugător, dar se supuse, căci şi lui îi era cam teamă.

Seara, cu glas tremurător, Tonia îi mărturisi medicului cele făptuite.

— Nu-i nimic — spuse doctorul. Cum a mîncat ?

— Bine, Simion Nikitici, mai bine decît de obicei.

— A dormit ?

— Trei ore.

Medicul îşi frecă sticlele pince-nez-ului şi o privi îndelung prin lentilele strălucitoare.

— Dumneata, Tonia, eşti o domnişoară supărăcioasă — spuse el cu gingăşie — dar ai aptitudini şi temperament. N-ai vrea să înveţi, ca să te faci medic ?

Din ziua aceea, Tonia începu să-l scoată în fiecare zi la aer. Se înţelese şi cu Ghenadi Kaliujnîi, şi acesta se repezea în timpul mesei ca s-o ajute. Ghenadi şi Tonia stăteau lîngă pat. Kaliujnîi povestea noutăţi şi Sioma zîmbea blînd.

O dată, bolnavul se uită la ei amîndoi şi spuse :

— Nici nu puteţi şti cît mă simt de bine că vă aflaţi aici împreună. N-am pe nimeni mai apropiat decît pe voi şi este o mare bucurie pentru mine că vă pot privi pe amîndoi deodată. Apoi, după o pauză, adăugă : Ştii ceva, Ghenka... Dacă mă fac bine, ne vom căsători.

Tonia se făcu roşie ca sfecla.

Ghenadi nu ştiu la început ce să spună. Ca toţi ceilalţi comsomolişti, nu prea ţinea la Tonia. În timpul bolii lui Sioma însă, preţuise îngrijirea pe care i-o dădea prietenului său şi începuse să o vadă cu alţi ochi ; totuşi n-ar fi vrut de loc s-o ştie soţia prietenului său, mai cu seamă că încă mai ţinea prea bine minte povestea de dragoste dintre ea şi Goliţîn.

— Ei... vă felicit ! Înseamnă c-o să mai avem încă o nuntă — vorbi el într-un tîrziu.

Tonia îl privea ţintă. Îi ghicise gîndul. Da, era nemulţumit. Şi-adusese aminte de Serghei. Poate îi trece prin minte că ea, Tonia, vrea cu orice preţ să-şi caute un soţ. „Umblă cu arcanul după un bărbat"; îşi aminti cutremurîndu-se vorbele grosolane ale lui Serghei. Cînd Sioma se va însănătoşi, desigur că Ghenadi va face totul pentru a-l convinge să nu se însoare. Poate nu se va sfii să întrebuinţeze chiar expresii tari, ca să-i explice cum umbla ea după Serghei, cum îl aştepta în taiga şi cum se grăbea să ajungă la întîlniri, cum îl aştepta fremătînd de nerăbdare, în timp ce Goliţîn întîrzia anume, glumind pe socoteala ei cu prietenii... Şi chiar de-ar fi aşa?... Poate să spună ce pofteşte. Ei nu-i pasă, nu i-e ruşine de simţămintele ei.

— Mulţumesc — răspunse ea liniştită. Numai că, înainte de toate, trebuie să-l facem bine.

Şi cu un gest duios, plin de feminitate, începu să mîngîie părul lui Sioma.

Ceva se întîmpla cu ea în momentul acela. O mîndrie răutăcioasă izbucnise întrînsa cu o nebănuită putere. Dacă pînă atunci nu crezuse în realizarea acelei căsătorii, acum se gîndea la ea ca la un lucru de neînlăturat, o dorea chiar, în pofida tuturor piedicilor ce se vor ivi cumva. Ceilalţi puteau s-o iubească sau să n-o iubească ; ştia însă că Sioma o iubeşte şi că se vor căsători ; va fi fericită şi nu-i va păsa de nimeni...

O dată, întîlnindu-se cu Tonia în curte, numai între patru ochi, Ghenadi o întrebă grosolan de tot :

— Cînd ai avut vreme să înnozi şi dragostea asta ?

Zîmbea, dar Tonia îşi dădu seama că era furios.

— Ce te interesează ? îl întrebă la rîndu-i, aspră şi neprietenoasă.

— A, nu ! Eram numai curios. Ce dragoste fulgerătoare !

Tonia se înfurie şi-i spuse repezit :

— Poţi să crezi ce vrei. Dar să nu îndrăzneşti să-i spui şi lui Sioma asta. Înţelegi ? Deocamdată ne interesează un singur lucru : vindecarea lui. Ce-o să fie după aceea, nu ştiu. Acum însă trebuie să se simtă bine. Şi eu fac totul ca să se

simtă bine. De altfel, ceea ce gîndeşti tu este o mîrşăvie... da, o mîrşăvie...

Plecă apoi repede, ca să nu izbucnească în plîns de ciudă.

Sioma începuse să stea în pat, rezemat pe perne. Se vedea bine că merge spre vindecare. Toţi observaseră acest lucru, iar medicul, ridicînd din umeri, spunea :

— Pe voi, comsomoliştii, nici nu mai ştie omul cum să vă mai trateze. La voi, totul e nou : pînă şi bolile sînt altfel, iar moartea vă ocoleşte.

Primenit cu o cămaşă curată, cu obrazul proaspăt ras, Sioma o căuta din ochi pe Tonia.

— Mi-e foame, Toniuşa ! îi strigă el, vesel.

Ea rămase locului, lîngă uşă. Parcă îl vedea pentru întîia oară. Era iluminat de o bucurie copilărească, era curat şi proaspăt, iar glasul mişcător alunga orice îndoială — da, sigur, se va însănătoşi. Al ei avea să fie şi nu-l va da nimănui, nimeni nu va fi în stare să i-l ia...

Mînată de un impuls nestăvilit, Tonia se avîntă spre el, căzu în genunchi, îşi lipi de mîinile lui obrazul fierbinte şi începu să plîngă.

— Toniuşa, ce-i cu tine ? Toniuşa !

— Sînt fericită că te-ai făcut bine... — rosti ea printre suspine. Te am doar pe tine... numai pe tine...

CAPITOLUL X

Era o toamnă grea. Iarna însă se anunţa şi mai grea. Administraţia din Habarovsk încălca sistematic planurile de aprovizionare. Adeseori chiar şi rezervele de pîine soseau pe şantier cu întîrziere, încît o zi-două oamenii trebuiau să se mulţumească numai cu cîte o raţie neînsemnată. Ba duceau lipsă şi de crupe şi conserve. Telegramele comunicau că „totul este pus pe roate", că totul e pe drum, realitatea însă contrazicea telegramele.

Comitetul de partid îl trăgea la răspundere pe Verner. Verner voia să plece personal la Habarovsk, dar treburile îl reţineau mereu pe şantier. Granatov era nervos şi suduia într-una, deoarece toate dispoziţiile date de el în cursul călătoriei de rîndul trecut rămăseseră neîndeplinite. Trimitea telegrame ameninţătoare, iar pînă la urmă plecă din nou cu avionul la Habarovsk. Tună şi fulgeră, iar ecoul mîniei lui se auzi pînă pe şantier. Se află astfel că Granatov izgonise doi agenţi însărcinaţi cu aprovizionarea, că făcuse cîteva mustrări publice şi că-l dăduse în judecată pe însuşi şeful aprovizionării. Scrisoarea trimisă de Granatov era plină de nelinişti : comenzile nu fuseseră executate la timp şi exista primejdia ca pînă la întreruperea navigaţiei pe fluviu să nu se poată trimite toate rezervele necesare pentru iarnă. Anunţa că va rămîne la Habarovsk, să preseze zilnic organizaţiile de aprovizionare, şi-l ruga pe Verner să înjghebeze, în satele din regiunea şantierului, aprovizionarea cu alimente — ce se poate găsi pe acolo — şi fîn pentru cai.

Verner şi Morozov se ocupară de aprovizionare. Baza de peşte, organizată de Morozov, se deschisese tocmai la timp, fiindcă începuse migraţiunea de toamnă a peştelui. Kasimov, Taras Ilici şi Kilitu îşi petreceau zilele şi nopţile în sectoarele de pescuit. Nu aveau ajutoare, deoarece niciunul dintre comsomolişti nu ştia pescui. Numai Epifanov se oferi voluntar şi începu să înveţe cu sîrg noua meserie. Află astfel în scurtă vreme că există felurite legi şi reguli ale acestei îndeletniciri, altele pentru lacuri ori pentru rîuri, pentru apele repezi ori încete, adînci ori scăzute, pentru zi şi noapte. Era un elev sîrguincios, deocamdată însă numai elev. Kilitu îl privea cu o superioritate binevoitoare. Taras Ilici striga din cînd în cînd la el, iar Kasimov, rîzînd pe sub mustaţă, îi arăta, plin de răbdare, ce trebuie să facă.

La bază, coreeanul Pac primea peştele şi-l săra. Cantităţi enorme trebuiau sărate imediat, ca să nu se strice. Ar fi trebuit sute de mîini, pe care nu era uşor să le găseşti.

Morozov şi Kruglov umblau seara prin sat. Comsomoliştii lucrau construindu-şi barăci ori amenajîndu-şi bordeiele pentru iarnă. Răspundeau însă cu plăcere şi la chemarea lor de a

lucra la baza de peşte. Peştele venea în cantităţi masive. Kosatce, crapi, caraşi... Era plăcut să-i alegi, să-i pui în butoaie, să-i presari cu sare zgrunţuroasă, ştiind că tu însuţi, cu mîinile tale, îţi pregăteşti proviziile din care vei mînca.

— Vom avea meniuri variate ! spunea Morozov lucrînd cot la cot cu comsomoliştii. Azi ciorbă de kosatce, mîine plătică prăjită, altă dată icre...

— Caras à l'argentinien, cu sos tartar ! exclamă Valka Besonov silindu-se să se bucure de minunatele „delicatese peşcăreşti" ce-l aşteptau. Ce n-ar fi dat însă pentru o mîncare de cartofi cu carne !

Peştele era socotit numai un supliment, deşi ritmul în care se desfăşura pescuitul arăta că suplimentul va fi destul de substanţial... Era totuşi prea puţin pentru iarna îndelungată şi mai ales pentru atîta lume. Verner şi Morozov aleseră cîţiva comsomolişti mai energici şi-i trimiseră prin sate şi aşezări de nomazi ca să cumpere legume, fîn şi vite, şi să încheie contracte pentru aprovizionarea cu peşte afumat, carne de urs şi de elan.

Pe Andrei Kruglov nu se gîndise nimeni să-l scoată din muncă şi să-l trimită, dar cînd primii soli se întoarseră din satele cele mai apropiate cu mîinile goale şi convinşi că ţăranii şi nanaiezii sabotează aprovizionarea, el se oferi să plece voluntar. Şi dinadins alese tocmai aşezarea nanaieză din care sosiseră Moomi şi Kilitu. De la Moomi ştia foarte multe lucruri despre sat şi nu se îndoia că, datorită experienţei dobîndite în relaţiile lui cu Moomi, va şti să găsească cuvintele cele mai potrivite pentru a-i convinge. Încrezător în puterile lui, socotea că îi cunoaşte bine pe toţi nanaiezii, care nu puteau fi altfel decît Moomi. E drept că îi era oarecum teamă, fiindcă o voce lăuntrică parcă îl prevenea că va întîmpina greutăţi, dar Andrei era comunist, şi unui comunist teama nu-i poate înfrîna energia, ci abia că-i stimulează ambiţia de a învinge. Plecă deci.

N-ar fi stricat să o ia cu sine şi pe Moomi, ea însă clătină din cap, repetînd într-una : „La mine nu pot merge ! Nu pot !"

— De ce ? De cine ţi-e frică ? De părinţi ?

Moomi îşi apropie de el faţa tulburată şi îi povesti :

— La mine caută. Vrea aduce acasă. Trimis om aici. El întrebat pe Pac. La mine văzut om.

— Ce om ? Care om ? Doar eşti măritată acum, la ce bun să trimită pe cineva după tine ?

Moomi însă repeta cu încăpăţînare :

— Trimis om. Om a lui Paramanov. Kilitu dus cu barca, el ştie Paramanov. Rău om. Venit noaptea şi tot noaptea plecat. Kilitu a cunoscut... Eu ascuns şi Kilitu ascuns.

— Prostii ! şi Kruglov ridică din umeri. Am să mă duc la părinţii tăi, am să-i salut din partea ta şi am să le spun că eşti montor electrician.

Din prima zi a călătoriei îl cuprinse vraja naturii sălbatice, vrajă care creştea din zi în zi, fiindcă locurile pe unde trecea barca păreau tot mai sălbatice şi mai neumblate. Chiar urcuşul împotriva curentului era o necontenită şi îndîrjită luptă a omului împotriva naturii. Omul învingea, dar cu trudă şi cu sudoare. Iar apa fugea mai departe, la vale, împletindu-şi în urmă undele despicate de barcă, şi în clipocitul ei vesel răsuna parcă o batjocură. De-a lungul ţărmului străjuia taigaua cu milioanele ei de arbori, şi niciunul dintre ei nu semăna cu celălalt, avînd fiecare propriile-i încovoieri capricioase şi tainica lui frumuseţe. Uneori barca luneca ore întregi prin dreptul stîncilor şi al malurilor prăpăstioase de piatră care atîrnau deasupra capului. Stîncile sclipeau, curate, spălate de ape. Ochii oboseau din pricina atîtor linii ascuţite, ca deodată să poposească pe cîte o adîncitură netedă, unde din mijlocul apei răsăreau tufişuri de un verde palid, cuprinse de roşiaticele limbi ale şovarului. Iar în jur, sopcile înalte se profilau una după alta, aidoma rotunjite şi totuşi atît de diferite prin contururile cu totul deosebite ale spinărilor lor gîrbove.

În scurtele popasuri de noapte, Andrei nu putea să adoarmă, ci stătea întins lîngă foc, cu ochii mari, deschişi, ascultînd cufundat freamătul taigalei şi visînd. Se gîndea : „Oare eu sînt acesta ? Oare eu sînt omul curajos şi încrezător în forţele sale, care se duce să cumpere nutreţ şi vite, care va citi în inimile nanaiezilor şi-i va convinge să încheie contracte cu ei, cei veniţi să schimbe faţa locurilor ? Oare într-adevăr sînt con-

ducător al unei organizații de o mie de comsomoliști, conducător care se bucură de încredere și autoritate ?" Nu avea o părere proastă despre sine, dar amploarea muncii pe șantier întrecea cu mult experiența lui anterioară. Andrei se afla în starea aceea de tranziție, cînd tînărul începe a fi bărbat matur, fără să fie însă pe deplin conștient de această schimbare și fără să se fi obișnuit îndeajuns cu maturitatea. Mai dăinuia încă în el neîncrederea adolescentului față de propria-i seriozitate, deși tocmai seriozitatea constituia trăsătura cea nouă a caracterului său.

Smuls de această călătorie din obișnuitul lui cerc de preocupări și emoții, Andrei se analiza cu interes, și mai ales își analiza munca. Era mulțumit de rezultatele acestui studiu. Spre propria-i uimire, înțelese că-i fericit fiindcă viața lui e atît de adîncă, atît de temeinică. Era un conducător. Reușise să cîștige stima tovarășilor, și asta fără să se îndepărteze de ei, ba dimpotrivă, întărind prietenia care îi lega ; deși prieten cu toți, îi conducea cu o mînă îndeajuns de fermă. Comsomoliștii veneau adesea la el să se sfătuiască, să se plîngă, să-și mărturisească dorurile și îndoielile. Reamintindu-și convorbirile cu tovarășii lui, înțelese că tineretul își deschidea cu plăcere sufletul în fața lui și că se încredința fără teamă mîinilor lui tinere încă, dar oricum mai experimentate. Îi plăcea să afle chiar din gura lor durerile și lipsurile pe care le aveau. Sioma Altșuler era orgolios și vanitos, dar vanitatea lui era zgîndărită de teama că statura lui mică îl face neînsemnat. Valka Besonov era egoist și nestatornic, cădea pradă izbucnirilor nervoase, dar cînd îi treceau crizele de nervi, îl chinuiau remușcările, pe care căuta să și le ascundă sub o aparentă degajare, mărindu-și prin asta și mai mult suferința ; numai Andrei (ori poate și Katia) știa cît de mult suferă el la gîndul că a vrut să dezerteze și că toți cei care știau acest lucru ar fi putut oricînd să i-o amintească. Andrei cunoștea și tendințele romantice ale Katiei, care se ridicau împotriva ordinei și a preciziei, a confortului și a unei căsnicii statornice. Îi mărturisise însăși Katia, roșind, că nu poate cu nici un chip să-și aranjeze noua viață de familie, că „mintea îi e oriunde, numai la cămin nu", și toate astea nu pentru că nu l-ar iubi

pe Valka, ci dintr-o înnăscută nestatornicie : „Aşa sînt eu... neastîmpărată...". Epifanov era de neîmblînzit şi înclina spre ieşiri anarhice, de autoconducere ; căuta întotdeauna drumuri noi, măcar că acestea erau paralele cu cele bătătorite, şi făcea asta numai din dorinţa de a călca pe pămînt neumblat, fără să se uite la ceilalţi ; dar manifestările de independenţă se armonizau la el cu un minunat simţ al colectivităţii şi cu o mare apropiere sufletească faţă de tovarăşi, virtute care se născuse în urma educaţiei primite în timpul anilor de serviciu în flotă. S-ar putea însă că şi singurătatea din adîncimile apei, legănarea mării, cît şi setea de a risca, necesară unui scafandru, să fi accentuat cealaltă trăsătură a caracterului său, cea romantică, violentă, silind-o să se manifeste din cînd în cînd. Mai greu îi era să-l caracterizeze pe Kolea Platt, tînărul liniştit, cu judecată, mîndru de cunoştinţele lui profesionale, care pretindea ca toţi să acorde atenţie şi respect persoanei lui. Era prea încrezut pentru a-i face confidenţe lui Andrei, uneori însă venea să i se plîngă ori să-i reclame cîte ceva. Reacţiona bolnăvicios ori de cîte ori i se părea că este ocolit ; dar nu se înfierbînta, ci demonstra inteligent că merită atenţia pentru care luptă şi insista ca organizaţia de comsomol să-i „asigure condiţii". Dacă Andrei izbutea să-i demonstreze că cerinţele lui sînt de neîndeplinit sau în contradicţie cu interesele întregii construcţii, Kolea cădea de acord. Niciodată nu l-a văzut enervat. O dată însă era cît pe ce să se lase pradă enervării, şi anume atunci cînd, pregătindu-se să-i scrie Lidiei că o aşteaptă să vină (spusese „logodnica mea"), venise să ceară să i se dea o cameră în casa inginerilor. Andrei refuzase să facă demersurile necesare, explicîndu-i că inginerii locuiesc şi aşa înghesuiţi şi că logodnica lui („Este comsomolistă ?" — „Da !") poate locui şi în baracă...

— Soţia mea n-o să locuiască niciodată în baracă ! i-a răspuns Kolea, mîndru.

A încercat Andrei să-i schimbe părerea, apoi a rîs de el şi la urmă a căutat din nou să-l convingă.

— Bine ! Atunci n-o mai chem — i-a spus rece Kolea Platt, stăpînindu-şi enervarea, şi plecat a fost.

Da, erau mulţi, fiecare avînd calităţile şi defectele lui. Andrei învăţase să-i conducă. El îi antrenase pe toţi într-o luptă pentru o cauză comună — nu-i nimic dacă v-aţi poticnit, vă vom ajuta ; fiţi nărăvaşi, dacă aşa vă e firea ; faceţi fiecare cum puteţi, numai treaba să meargă — cu toţii aveau ceva comun, ceva care-i unea : Comsomolul ! Privit la suprafaţă, acest Comsomol lua cîteodată o formă mai primitivă de manifestare, şi anume : disciplina. Dar în fond era disciplina cea mai liberă din lume. Ea exista numai fiindcă ei o voiau. Le era necesară, îi ajuta să se stăpînească, să-şi frîneze temperamentul tineresc capabil să-i zvîrle de colo-colo. Iar dacă li se întîmpla uneori să fie nevoiţi să se supună acestei discipline — bineînţeles însă, nu fără un protest lăuntric — mai pe urmă erau recunoscători, fiindcă, impulsul odată trecut, îşi dădeau seama că au comis o greşeală mai puţin. Conştiinţa le era de comsomolişti. Cînd săvîrşeau fapte împotriva conştiinţei lor, disciplina îi ajuta să-şi pună de acord purtarea cu conştiinţa, iar conducătorul acestui proces era Andrei, căci el îi îndruma. El trebuia să gîndească pentru toţi, mai mult decît toţi, mai just decît toţi.

Pentru întîia oară conducea un colectiv atît de mare. Cădea seara frînt de oboseală, era nervos, cîteodată ar fi fost gata să renunţe la marea răspundere ce i se încredinţase. Acum însă, stînd singur, treaz, lîngă foc, alături de vîslaşul adormit (doi oameni în mijlocul întinderilor nesfîrşite ale taigalei pustii) şi aruncînd o privire largă, cuprinzătoare, asupra întregii lui activităţi, înţelese că arta de a educa trebuie s-o înveţi necontenit şi pricepu că tocmai această istovitoare încordare a forţelor îi aducea şi cele mai mari satisfacţii. O aştepta pe Dina, dar putea trăi şi fără ea. Ba se temea că ea l-ar putea stingheri. Fericirea lui de astăzi, lipsită de dragostea unei femei, era în schimb atît de curată, de bărbătească şi de interesantă ! Va şti oare să-i găsească şi ei locul printre aceste preocupări ?... Scoase din portofel o foaie fină de hîrtie, cu un scris unduitor. Ultima scrisoare primită de la ea... „Dacă doi oameni tind atît de mult unul spre altul, nimic nu le poate sta în cale. Am să vin la tine, iubitul meu...". Sărută acele rînduri. Dorul şi tristeţea îl învăluiau... Nu, desigur că va împăca dragostea cu activitatea lui. Şi ea îl va înţelege. Va fi alături de el, fără să-l

stinghierească, ajutîndu-l chiar. Da, îl va înţelege. Cînd iubeşti profund, oare-ţi mai vine aşa greu să-l înţelegi pe cel iubit ?

Kruglov sosi în aşezare fericit, odihnit, inspirat de noi şi limpezi hotărîri lăuntrice. Aruncă în luptă toate forţele proaspăt acumulate. Ivan Haitanin îl ajuta şi el cum putea. Îl ajutau şi comsomoliştii. Dar nu comsomoliştii erau stăpînii gospodăriilor. Bătrînii îl ascultau cu plăcere pe Kruglov, aprobîndu-l mereu din cap, de vîndut însă, nu voiau să vîndă nimic. După sforţări uriaşe, Andrei izbuti în sfîrşit să cumpere fîn. Comsomoliştii nanaiezi începură să construiască plute cu care să ducă fînul pînă la şantier. Dar ce reprezenta fînul ? Aveau nevoie de peşte, de vînat, de carne ! Gospodarii însă nu voiau să vîndă nimic şi nici nu voiau să încheie înţelegeri de vînzare a peştelui pentru mai tîrziu, toamna, după depunerea icrelor.

Andrei tocmai se zbătea din răsputeri să-i convingă pe oameni, cînd comsomolistul Hogero veni la dînsul. Îl întrebă de Kilitu şi Moomi, şi-i spuse că va veni şi el la şantier să lucreze de îndată ce-şi va aproviziona familia cu peşte. Ai lui, deşi erau săraci, se hotărîseră să încheie contract cu el. Hogero îi explică :

— Oameni la noi frică nu mai este peşte. Spune : „Peşte nu iubeşte păcură. Şantierul apa Amur murdar, peşte pleacă".

Cine scornise toate acestea ? Andrei află fără greutate că nici Hogero nu ştia ce-i acea păcură şi nici cum ar putea ajunge păcura în apă. Dar tocmai pentru că nu le înţelegeau, cuvintele necunoscute erau de două ori mai spăimîntătoare pentru nanaiezi. Kruglov întrebă ce ruşi se află în aşezare şi dacă a mai venit cineva pe la ei.

Hogero îi vorbi de soţia lui Mihailov. Mihailov era plecat de mult şi de atunci venise numai o singură dată pentru cîteva zile. Andrei punea întrebări peste întrebări. Acest Mihailov era un bătrîn cărunt, liniştit şi vorbăreţ. Deodată îi trecu ceva prin minte : Bătrînul din taiga... discuţiile lui... „Nanaiezii spun despre ruşi : ruşii-s oameni răi...". Moomi şi Kilitu gîndesc însă altfel. Care-i numele lui după tată ? Numele după tată a lui Mihailov era Ivan Potopîci. Nu, nu-i el... Dar cu cine s-au întîlnit Moomi şi Kilitu ? Cu bătrînul ? Nu-şi amintea

precis ce i-a spus Moomi la plecare. Bătrînul însă plecase mai demult înapoi în taiga. Şi-l chema Simion Porfirievici... Absurd !

Andrei se duse la nevasta lui Mihailov. O femeie liniştită, gospodină, cu părul cărunt. Cu mult interes, ea îl întrebă despre şantier... Îi spunea lui Andrei „fiule"... Bărbatul ei era în delegaţie. Şeful a trecut pe-aici şi l-a trimis. Cum îl cheamă pe şef ? Femeia rîse... De unde să ştie ea, o femeie simplă ? Treaba ei e să facă patul, să-l ospăteze pe musafir, celelalte sînt în grija soţului.

Andrei se duse şi în aşezarea vecină, la vînătorul rus Stepan Paramanov. Paramanov ? Nu cumva despre el vorbise Moomi ? Stepan îl primi amabil, îi povesti multe despre vînătoare, despre deprinderile fiarelor şi păsărilor, şi-i vîndu lui Andrei o piele de lup (Ce-o să se bucure Dina cînd va veni !).

— Şi eu sînt un fel de lup — spuse Stepan. Mi-am făcut bîrlog aici, în taiga, şi nu mai ies din el.

— Nici şantierul n-ai fost să-l vezi ? îl întrebă prudent Andrei.

— Prea e departe ! îi răspunse Stepan. Cînd o să terminaţi construcţia şi o să deschideţi magazinele, atunci am să mă duc. Dar aşa, la ce m-aş duce ? Mihailov ne aprovizionează, taigaua ne hrăneşte.

Rîse cînd află de temerile nanaiezilor referitoare la peşte.

— Oameni sălbatici ! Se sperie şi de umbra lor.

Şi-i făgădui să stea de vorbă cu nanaiezii. Dar nici el nu-i vîndu peşte. „Eu nu pescuiesc. Sînt vînător şi mai meşteresc cîte ceva. Din asta trăiesc".

Cînd Andrei îi povesti lui Ivan Haitanin ce a vorbit cu Stepan, Ivan Haitanin se indignă :

— Cum nu pescuieşte ? Stepan are cel mai bun năvod din toată aşezarea !

Îi confirmă însă că, într-adevăr, Stepan nu părăsise aşezarea.

Andrei se duse la părinţii lui Moomi. Aceştia nu-l primiră în casă ; tatăl nici nu voia să audă de Moomi, iar mama privea în altă parte, de n-ai fi putut înţelege dacă îl ascultă sau nu.

Seara însă, veni la Ivan Haitanin, unde trăsese Andrei, şi, plîngînd în hohote, îl rugă să-l întrebe pe străin despre fiica ei. Haitanin traducea, iar bătrîna zîmbea printre lacrimi. Andrei aduse vorba de peşte şi cartofi. Bătrîna îi răspunse că asta-i treaba bărbatului ei. Îi aduse totuşi, pe furiş, un sac cu cartofi : „Pentru Moomi".

Încărcînd două bărci (el visase o întreagă caravană), Andrei părăsi aşezarea. Plutele cu fîn porniseră înainte, conduse de Hogero. Andrei recunoştea că făcuse foarte puţin. Era convins că e cineva care acţionează împotriva lor şi sabotează şantierul. Cînd îşi luă rămas bun de la Ivan Haitanin, îi spuse :

— Principalul e să afli cine îi răzvrăteşte. Înţelegi ? Şi să-mi scrii prin Hogero, cînd vine.

Barca se desprinse de mal şi de îndată, furată de curent, porni vijelios în josul rîului. Tot ceea ce înainte se desfăşura încet, în faţa ochilor, pe drumul spre aşezare, acum trecea în goană ca o peliculă cinematografică, învîrtită cu mare iuţeală. Andrei ţinea cîrma, copleşit de bucuria vitezei.

Şi deodată ţipă, fără să înţeleagă ce se întîmplase. Şapca îi zbură şi căzu jos în barcă, iar în acelaşi timp auzi o împuşcătură. Vîslaşul se aruncă pe fundul bărcii. Speriat şi iritat, Andrei întoarse capul şi privi în direcţia împuşcăturii : printre copaci se zărea o şuviţă de fum ce se destrăma...

Ajuns la şantier, Andrei dădu fuga la Morozov. Mîndrindu-se în sinea lui de şapca găurită de glonţ, căuta să-i povestească liniştit şi indiferent despre cele ce i se întîmplaseră. Morozov îl duse la împuternicitul N.K.V.D.-ului — Andronikov. Sosit abia de cîteva zile, acesta ştia puţine lucruri, dar în acelaşi timp ştia mai multe decît Kruglov. Simţul lui de cekist, precum şi experienţa, îl conduceau spre o precisă cunoaştere a faptelor. Nu mai încăpea îndoială că la şantier şi în jurul lui acţionau duşmanii căutînd să submineze bazele dezvoltării construcţiei. Nu aflase încă în ce sectoare şi prin ce mijloace se duce acţiunea de subminare, dar era convins că pînă la urmă duşmanii nu se vor mai putea ascunde. Nu-l mira atît sabotarea aprovizionării, cît îl mira împuşcătura.

— Au început deci să acţioneze pe faţă — spuse el clătinînd din cap.

Îl asculta atent pe Kruglov, privindu-l prin ochelari, cu ochii lui miopi.

— Dar cine-i vinovat de dezertări ? întrebă el pe neașteptate.

Kruglov roși. Cînd unul dintre comsomoliști săvîrșea vreo faptă nedemnă de un comsomolist, Andrei știa că-i vina lui. El era vinovat că n-a știut să-i educe... Că n-a făcut tot ce trebuia să facă...

— Eu — răspunse el hotărît.

Andronikov zîmbi.

— Tu ? A, da. Tu, și eu, și alții. Dacă dușmanul nu-i prins, noi bolșevicii sîntem de vină. Cînd se lucrează bine, orice dușman poate fi prins. Dar în cazul ăsta, cine-i dușmanul ?

Era aceeași întrebare pe care o pusese Andrei : „Cine vă răzvrătește ?" Nici el nu știa cine. El povesti de Nikolka și de alți cîțiva comsomoliști care aveau o influență dăunătoare asupra tineretului. Vorbi de bănuielile lui de altădată, dar dugheana lui Pac era de mult închisă, iar Pac muncea acum zi și noapte la pescărie. Kruglov lucrase și el de multe ori noaptea la săratul peștelui. Pac era iute și șiret, vorba lui mieroasă dădea de gîndit și înfățișarea lui nu inspira încredere, comsomoliștii îi recunoșteau însă meritele : nu se cruța de loc, mereu activ, muncea cît trei, iar ochii i se înroșiseră de nesomn ; datorită lui, peștele dispărea repede în butoaiele cu saramură, ajungea repede în ghețăriile săpate în pămînt, așezat rînduri-rînduri și presărat cu sare. Pac era un pescar bun și-și cunoștea meseria...

— Supraveghează-l mai cu atenție pe el și pe alții, ai doar ochi ageri, tineri — îl sfătui Andronikov strîngîndu-i mîna lui Andrei și zîmbi. În privința ochilor tineri, am spus așa, uneori ochii celor bătrîni sînt mai ageri, nu fug în toate părțile.

Și Andrei porni prin tabăra atît de cunoscută, care, în cele două săptămîni cît lipsise, se schimbase. Ochiul lui atent observa toate schimbările : construcția unei barăci noi ajunsese la acoperiș, prin fața bordeielor oamenii pășeau pe podine de scînduri, Katia Stavrova își pusese perdeluțe la geam, pe ușa cantinei era afișat meniul. Se apropie chiar să citească : „Pește proaspăt prăjit". În colț răsărise o gheretă. Katia Stavrova

trona acolo între grămezi de peşte şi-n miros de peşte. Începu să-i facă semne cu mîna şi, îmbujorată de rîs, strigă în gura mare imitîndu-i pe vînzătorii ambulanţi :

— Peşte ! Peşte ! Hai la peşte !

Kruglov se apropie : n-o mai văzuse de atîta vreme ! Katia apucă să se laude : începuse să sosească bancuri întregi de keta. Era peşte cu duiumul, să prinzi cît vrei. Într-o zi, Morozov porunci să se construiască de urgenţă nişte gherete şi să se vîndă peşte oricui vroia. Klara Kaplan împreună cu comsomoliştii făcuseră gheretele într-o singură noapte. Comsomoliştii cumpărau foarte mult peşte. Morozov îi sfătuia pe tineri să-şi cumpere singuri peştele şi să şi-l săreze pentru iarnă, deoarece baza de peşte nu putea s-o scoată singură la capăt cu uriaşele cantităţi pe care le aducea mereu Kasimov. Valka umpluse un butoiaş. Iar acum, în timpul serilor, meşterea butoaie şi pentru alţii. El să nu se priceapă ?! Ştii că eşti bine ! Cînd vrea Valka, se pricepe la orice !

Klava vindea şi ea peşte la o altă gheretă. Privind-o duios, Kruglov o salută fără să se oprească. Un sentiment de vinovăţie îl îndemna să evite întîlnirile cu ea. Dar era el oare vinovat ? Ori mai degrabă viaţa, care săvîrşise o mare nedreptate făcînd să o întîlnească pe Dina, cu o săptămînă înainte de plecare, tocmai cînd Klava (această Klava atît de bună, atît de drăguţă !) se pregătea să plece pe acelaşi drum cu el...

Ziua următoare era zi de repaus. Pe Amur, bancurile de keta coborau mereu. Iar odată cu ele se întorsese parcă şi vara. Era cald, aproape zăpuşeală. Pe cerul de un albastru plăpînd, pluteau leneş nori subţiri ca fumul, de o formă neprecisă. Amurul era atît de liniştit, încît pe oglinda lui nu se mai observa curentul apei.

Andrei ieşi din casă şi se întîlni cu Klara Kaplan. Era înconjurată de un grup de ingineri, proaspăt bărbieriţi, în cămăşi albe, în haine bune : porniseră spre malul Amurului să se desfete de ultimele zile calde.

— Tovarăşi ingineri, vă invit la baza de peşte ! spuse Kruglov salutîndu-i. Apoi, jumătate în glumă, jumătate serios, adăugă : Nu vă înscrieţi şi dumneavoastră la muncă voluntară ?

Inginerii preferară să ia aceste cuvinte drept o glumă.

— Cu plăcere, dar trebuie să merg la barăci. De altfel, am mai lucrat două nopți, pe cuvîntul meu — spuse Klara Klapan. Ce zi ! Ce zi minunată ! exclamă ea respirînd adînc, îmbujorată la față de aer și căldură.

— Dumneata poți să te odihnești pe lauri — aruncă ironic Slepțov. Ești primul inginer care și-a văzut aici întruchiparea desăvîrșită a ideii sale.

Klara nu înțelese.

— Vorbesc de barăci... — continuă Slepțov.

Klara rîse forțat și răspunse :

— Ideea mea nu se oprește aici, dar fiecare idee cere de mîncare. Și-i mai bine să-ți procuri hrana decît s-aștepți să te hrănească alții.

Pe mal, lîngă șalupa bazei, trebăluia Kasimov, îmbrăcat cu o salopetă din pînză de cort și cu cizme de cauciuc în picioare. Fața arsă de soare îi era cafenie.

— Vreau să duc bacul pe malul drept — răspunse el la întrebările inginerilor.

Bacul cel nou părea curat și comod. Inginerii începură să-l roage pe Kasimov.

— N-am văzut niciodată cum se prinde peștele cu năvodul — spunea Slepțov. Ce-ar fi să ne iei și pe noi ?

— Dar cîți sînteți ?

Începură să se numere cei care voiau să plece. Klara sta la îndoială. Tare ar fi vrut și ea să se plimbe, dar le făgăduise comsomoliștilor că va veni la construirea barăcilor. Ofta și se uita întrebător la Kruglov.

— Dar dumneata ?

— Nu, nu — spuse Kasimov. În dauna muncii nu iau pe nimeni. Rămîi aici, tovarășă Kaplan. Altă dată te plimb numai pe dumneata. Și pe tine, Kruglov.

Zîmbi viclean spre cei doi și începu singur să-i numere pe ingineri. Erau optsprezece inși. Ei se speriară că n-o să-i mai ia Kasimov, pentru că sînt mulți. Acesta însă dădu vesel din cap :

— Bun. Urcați mai repede, acuși plecăm.

Klara şi Kruglov priveau întristaţi în urma şalupei care se îndepărta, remorcînd bacul.

— O tentaţie învinsă nu mai e tentaţie — spuse Klara. Lasă-i să se distreze. Iar noi să ne vedem de treabă.

Şi porniră spre locul unde se construiau barăcile.

Duduind, şalupa înainta repede tăind curentul. Înveseliţi de această distracţie neaşteptată, inginerii începură să cînte. Riscînd să cadă în apă, inginerul Fedotov se urcase lîngă cîrmă şi dirija corul. Kasimov le zîmbea şi cînta şi el fără să nimerească ritmul cîntecului lor.

Pe malul celălalt era linişte. Doi năvodari întindeau năvoadele, iar Taras Ilici fierbea într-un ceaunaş cioarbă de peşte. Părea că nici peştele nu vine şi că nimeni nu se grăbeşte. Dar Kasimov, întorcîndu-se, strigă :

— Ia uitaţi-vă !

Şi arătă cu mîna spre malul pustiu.

Malul se mişca de parcă tot prundişul s-ar fi pus în mişcare. Kasimov trase bacul la mal.

— Asta-i peşte ! strigau inginerii aplecîndu-se peste bord.

Tot malul era plin de peşte mare, puternic, care se zvîrcolea. Căscîndu-şi boturile, peştii uriaşi săreau în sus şi plesneau puternic din cozi lovindu-se unii pe alţii, înnebuniţi de dorinţa de a se salva.

Inginerii coborîră pe podeţ şi, oprindu-se pe mal, priveau cu interes belşugul de peşte.

— Tovarăşi ingineri, ia veniţi încoace ! îi chemă Kasimov.

Se urcă pe o piatră : silueta lui uscăţivă şi zveltă se profila minunat pe fondul stîncilor şi al frunzelor care cădeau.

— Îţi vine să-l pictezi — spuse încet Fedotov. Dacă aş fi pictor...

— Uitaţi-vă ce este, tovarăşi ingineri — spuse Kasimov, limpede şi hotărît.Vedeţi ce de peşte ! Iar vremea e caldă. Dacă nu-l sărăm, e păcat de el, că se strică. Trebuie să-l încărcăm, şi asta cît mai repede. Aşa că, n-avem ce face, va trebui să muncim. Peştele e pentru voi ; la iarnă îmi veţi fi recunoscători.

Codindu-se, inginerii îşi aruncau priviri unii altora. Cîţiva murmurau indignaţi : „Cum să încarci peşte în hainele astea ?"

— Nu sîntem hamali ! strigă Slepţov. Asta-i pur şi simplu o prostie !

— Ascultaţi, tovarăşi ingineri ! continuă Kasimov şi faţa i se întunecă. Vă rog cu binişorul. Se strică peştele, şi pentru voi e rău. Dar dacă-i vorba că nu vreţi, uite, vă dau cuvîntul meu, cuvînt de partizan : cine refuză să ajute la încărcat rămîne aici, nu-l mai iau înapoi... Nu mai iau pe nimeni.

Se iscă o adevărată hărmălaie. Treaba lua o întorsătură neplăcută. Nevenindu-le să creadă că este ceva serios, mulţi începură să glumească.

Kasimov, îndepărtîndu-se, îşi sumese mînecile şi, cu mişcări măsurate, ritmice, începu să zvîrle peştele pe bac. Năvodarii şi Taras Ilici i se alăturară.

— Ascultă, tovarăşe Kasimov — spuse încet Slepţov apropiindu-se de el. Pe mine am să te rog să mă scuteşti. Mă cunoşti doar. Sînt bolnav, ştii, inima... Şi pe urmă, pantalonii aceştia...

Kasimov aruncă peştele pe care-l avea în mînă şi se îndreptă de spate, cît era de înalt. Faţa-i se înroşise, iar vinele de pe frunte i se umflaseră.

— La iarnă n-o să-ţi mănînci pantalonii eleganţi ! Ruşine, tovarăşe inginer !

Şi rîzînd în silă, se adresă inginerilor ruşinaţi, care nu se simţeau la largul lor :

— Grăbiţi-vă, cetăţeni : mi-am dat cuvîntul, şi eu cuvîntul nu mi-l calc. Să ştiţi că vă las să înnoptaţi aici, fără supărare.

— E revoltător ! strigă Slepţov şi se îndepărtă. Asta-i adevărată siluire ; ne-ai momit şi pe urmă ne sileşti... să fim hamali...

— Cum să nu vă momesc ? răspunse cu blîndeţe Kasimov. Altfel de unde aş fi găsit eu oameni ? Comsomoliştii şi aşa nu dorm cu nopţile. Trebuie să înţelegeţi şi dumneavoastră.

— Hei, dacă-i vorba de încărcat, apoi să încercăm ! exclamă Fedotov scoţîndu-şi repede pantalonii şi rămînînd numai în chiloţi. Musculos, vesel, se alătură lui Kasimov.

Suduind şi rîzînd, inginerii se apucară, unul după altul,

să arunce peştele pe bac. Numai Slepţov tot mai şovăia plimbîndu-se ceva mai încolo.

— Vezi ce faci ! Nopţile sînt reci acuma ! îi strigau inginerii. Iar ţînţarii sînt sălbatici pe aceste meleaguri. Or să te mănînce !

Care în chiloţi, care în hainele de sărbătoare, inginerii lucrau într-o atmosferă prietenească. Sîngele peştilor le stropise cămăşile albe, li se prelinsese în pete murdare pe pantalonii călcaţi la dungă ori pe picioarele goale.Munca se desfăşura însă în mare veselie şi cu avînt, iar ziua era atît de minunată !

— Şi pe tine ar trebui să te pictăm ! rîdeau ei pe socoteala lui Fedotov. Un minunat subiect de tablou : „Prizonierul partizanului".

— Hai, băieţi, mai cu nădejde ! striga din cînd în cînd Kasimov, iar ochii îi luceau şăgalnic.

Slepţov tot se mai încăpăţîna. Kasimov nu-i dădea nici o atenţie, inginerii glumeau ; Slepţov înţelese că situaţia lui e ridicolă : toţi lucrau, numai el nu, iar la urmă, partizanul acesta îndîrjit ar fi în stare chiar să-l lase acolo.

Da, n-ar fi mare lucru. Iar tovarăşii vor fi toţi de partea lui Kasimov şi-l vor susţine : ei au lucrat doar !

Atîrnîndu-şi de o cracă haina lui nou-nouţă, Slepţov se apropie de cei care lucrau şi, neglijent, parcă în glumă, se apucă să-i ajute. Pe faţa lui împietrise un zîmbet silit, care ar fi vrut să pară condescendent.

— Mai repede, mai repede, tovarăşe Slepţov ! îi strigă Kasimov — dumneata trebuie să ne ajungi din urmă, ia te uită cît peşte am aruncat !

Peste o oră, bacul se umplu şi ţărmul rămase pustiu. Kasimov le mulţumi călduros pentru ajutor, de parcă s-ar fi oferit ei singuri să-l ajute. Inginerii tăceau privindu-şi pantalonii stropiţi ori picioarele goale, acoperite de pete cleioase. După ce se spălară însă la repezeală în apa rece, după ce urcară pe bac şi se aşezară pe bord, fără să le mai fie teamă de astădată că se murdăresc, şi mai cu seamă după ce Kasimov, cu un zîmbet pînă la urechi, începu să cînte cu glas tare, toţi izbucniră în rîs şi curînd începură şi ei să cînte.

Pe malul stîng îi aştepta o surpriză : sosise vaporul. Plin de însufleţire, Granatov supraveghea descărcarea făinei şi a conservelor. Verner, Klara Kaplan, Kruglov, Morozov şi Andronikov erau şi ei acolo. Kasimov se apropie şi, prezentîndu-i pe ingineri ca pe ajutoarele lui voluntare, rîse schimbînd priviri pline de înţeles cu Kruglov şi Klara.

Granatov întrebă care-i situaţia pescuitului şi dacă o scot la capăt cu săratul. Kasimov le propuse să meargă să vadă situaţia la faţa locului şi îşi alese îndată noi ajutoare din mulţimea de comsomolişti veniţi la debarcader să vadă vaporul.

— Mă duc eu să văd — spuse Granatov. Iar pe tine te rog să nu pleci pînă nu prinzi ultimul peştişor.

Moomi îi însoţi şi ea pe comsomolişti la săratul peştelui. În cinstea acelei zile libere, îşi călcă în picioare ambiţia şi consimţi ca din montor să se facă pescar, dar numai pentru cîteva ore. După cîteva minute însă, părăsi baza de peşte, gesticulînd. Ea se îndreptă glonţ spre grupul de conducători ai şantierului şi, fără nici o sfială, îl înşfăcă de mînecă pe Verner şi începu să-i ţipe drept în obraz, rostogolindu-şi în cap ochii speriaţi :

— Opreşte ! Tot opreşte !

Nimeni nu pricepea nimic.

Andrei o apucă de umeri :

— Ce-i cu tine, Moomi ?

În ochii fetei luceau lacrimile.

— Opreşte tu ! se rugă ea, cu glas jalnic. Nu se poate dacă nu curăţat ! Nu ! Peştele strică, umflă, nu se poate dacă nu curăţat ! Nu !

— Ce-s prostiile astea ? întrebă Granatov. Te pricepi ?

Moomi repetă aproape plîngînd :

— Peştele strică, umflă, tot pierdut !

O luară la goană spre pescărie. Morozov fugea înainte, urmat de Moomi, Andronikov, Granatov, Kruglov şi Verner.

Andronikov deschise cîteva butoaie. Peştii urcară la suprafaţă arătîndu-şi pîntecul alb, umflat.

Morozov îşi prinse capul în mîini şi, îngrozit, răcni la Pac:

— De ce spuneai că nu se poate curăţa ? ! De ce spuneai că peştele curăţat se strică ? Vorbeşte, drac mincinos ! Nu se poate să nu fi ştiut că peştele o să se strice !

Pac bolborosea ceva ploconindu-se pînă la pămînt.

— E clar — spuse Andronikov. Chemați-l pe Kasimov. Trebuie salvat ceea ce nu s-a stricat încă.

Granatov îl scutura de umeri pe Pac :

— Sabotaj ? Ți s-a năzărit să ne sabotezi ? Să sabotezi ?

Obrazul îi tremura tresărind într-una. Te înspăimîntai privindu-l. Sute de butoaie de pește sărat... Întreaga provizie de iarnă... Oare într-adevăr era totul pierdut ?

Andronikov îl luă cu el pe Pac. Înainte de plecare, mai avu vreme să-i spună lui Kruglov :

— Vezi ce fac ochii tineri ? Mai bine să te rușinezi că ai greșit, decît să te rușinezi că n-ai crezut adevărul.

Din ziua aceea, Moomi părăsi pentru un timp brigada montorilor și, ca ajutoare a lui Kasimov, veni să supravegheze secția de sărat pește.

Andrei Kruglov era mîndru. Crescuse eleva lui. O educa zi de zi pe Moomi, descoperind în spatele concepțiilor atît de primitive ale sălbaticei o minte clară și vie, un caracter curajos și o uriașă putere de viață, care dormitaseră ascunse. Privind cu cîtă înflăcărare și siguranță conduce secția de sărat pește, Andrei se mîndrea cu ea. În același timp însă, se simțea chinuitor de rușinat, atît față de ea cît și față de el însuși. Faptul că tocmai ea descoperise sabotajul lui Pac era o simplă întîmplare. S-a întîmplat că ea s-a dus la baza de pește, după cum tot atît de bine s-ar fi putut întîmpla să nu calce pe acolo ! Moomi nu-l putea suferi pe Pac și instinctiv se ferea din calea lui. Dar el, Andrei, ce întreprinsese ca să-i trezească vigilența ? Nu făcuse nimic pentru asta. Fata se bucura de viața cea nouă, iar el se bucura alături de ea. N-a izbutit însă să o facă să înțeleagă că dușmanii nu se împacă de loc cu viața asta nouă și că vor s-o distrugă.

Vestea despre demascarea lui Pac îi uimi pe toți. Știau că există dușmani, dar unde sînt dușmanii, nu-și dădeau seama. Acum însă aveau în fața lor unul din acești dușmani în carne și oase : mic, ager, șăgalnic, dulceag, ascuns sub masca de udarnic. Și cîte nu erau de spus despre el ! Mereu veneau comsomoliștii la Andrei să-i raporteze : „Vindea vodcă pe sub mînă la preț de speculă" ; „Spunea că dacă vrem să rămînem cu

viaţă, să fugim de-aici" ; „Ştii, Andriuşka, bătrînul acela, Simion Profirievici, era prieten cu Pac..." „De altfel, aproape fiecare vorbă a lui era o provocare, un îndemn la nesupunere..."

Katia Stavrova veni la comitet şi, cu aerul unui condamnat căruia i-e ruşine de fapta lui, îi spuse lui Andrei : „Uite ce-am făcut cu romantismul meu ! Eu l-am adus pe duşman în tabără !"

Simion Profirievici lipsea de mult. Se mai arătase de cîteva ori prin sat, dar de mult nu mai venea să se aşeze în preajma focurilor de tabără. Aflară însă că se întîlnea cu mulţi comsomolişti, iar unii dintre aceştia dezertaseră. Grişa Isakov povesti cum a încercat bătrînul să-l înspăimînte vorbindu-i despre orbirea completă şi cum l-a sfătuit să fugă cît mai repede. Cu prilejul acesta, se află că şi altor bolnavi de orbul găinilor bătrînul le spusese acelaşi lucru.

Lui Andrei i se făcu scîrbă de el însuşi. Era un prost, un prost şi jumătate ! Cum de nu i-a simţit că-s duşmani Pac şi bătrînul ? Cum de nu s-a gîndit să vorbească serios cu comsomoliştii, ca să-i pună în gardă şi să-i deprindă să vadă uneltirile iscusite şi viclene ale duşmanului ?

Romantism !... Romantismul era bun pentru Katia. „Omul din taiga"... tigrii... culegătorii de jen-şen... Dar el, un conducător, un comunist, cum de n-a văzut adevărul ?

Toate gîndurile fericite despre rezultatele muncii lui se veştejiră dintr-o dată. Nu, n-a făcut aproape nimic. A uitat tocmai principalul. Nu s-a achitat conştiincios de sarcina încredinţată.

S-ar fi cuvenit să fie tras la răspundere. Încercă să vorbească despre asta cu Morozov. Morozov îl întîmpină însă cu următoarele cuvinte : „Sînt un prost şi un dobitoc ! Îl ajutam să săreze peştele, îi aduceam pe comsomolişti ca să-l ajute, dar nu l-am controlat măcar o dată dacă face bine ce face... Eu sînt vinovatul !"...

Andrei nu-i mai spuse fraza pregătită dinainte : „Destituiţi-mă, nu mai sînt demn de sarcina încredinţată". Să pleci dintr-o muncă de conducere este uşor. E cel mai uşor lucru. Să-ţi îndreptăţi greşeala, să te faci demn de munca pe care o ai

este desigur mai greu, dar mai eficace şi mai just. Să educi oamenii este o artă pe care trebuie s-o înveţi necontenit. Era conştient de acest lucru şi la asta se gîndise chiar atunci în taiga (nopţile petrecute lîngă foc, acolo, în taiga, i se păreau acum nesfîrşit de îndepărtate). Atunci nu ştiuse însă că arta aceasta o înveţi pe parcurs, mînat din urmă de viaţă, înfruntînd loviturile, controlîndu-ţi fiecare pas.

CAPITOLUL XI

În zori se porni un potop, ce biciui pămîntul cîtva timp, apoi puterea ploii începu să scadă din ce în ce pînă se prefăcu într-o burniţă măruntă.

Klara Kaplan ieşi din casă apărîndu-şi faţa cu umbrela şi călcînd cu grijă prin argila lunecoasă.

— Alo, tovarăşă arhitect !

Faţa lui Verner, umedă şi înroşită de vînt, radia de o veselie băieţească.

— A-a, dumneavoastră ! Poftiţi, doar facem serviciu în aceeaşi instituţie !

Ea-l adăposti sub umbrela ei. Stropii mărunţi izbeau des şi insinuant în mătasea udă. Klara privea curioasă la faţa plouată, dar vioaie, a lui Verner, pe jumătate acoperită de o cască de piele. Părea un aviator.

— Aşa devreme la lucru ? întrebă ea. Nu-i nici opt.

— Obişnuiesc să mă plimb dimineaţa. Dumneata însă ai ieşit, într-adevăr, prea devreme. Şi după înfăţişarea pe care o ai, nu s-ar putea crede că eşti amatoare de asemenea plimbări matinale prin ploaie.

— Îmi place să m-apuc de lucru înainte de a apare vizitatorii. Asta e.

Cu mîna înmănuşată, Verner apucă mînerul umbrelei.

— Atunci, hai să mergem. „Crocodilul Amurului" o să leşine cînd o vedea că am venit înaintea ei.

Tonul lui băieţesc avea ceva plăcut. Verner, pe care nu reuşise pînă acum s-l înţeleagă, dezvăluia dintr-o dată o trăsătură simpatică, neaşteptată. Porniră amîndoi alături, călcînd prin băltoace, ţinînd şi unul şi altul de mînerul umbrelei.

— Şi nici pe o vreme ca asta nu renunţaţi la plimbare ? Klara nu putuse să nu remarce tonul lui pedant de care nici acum nu se putea lipsi : „obişnuiesc", „nu s-ar putea crede că..." Acum însă, în loc s-o enerveze, acest lucru o amuza.

— Nici ! răspunse Verner, bine dispus, fără să bage de seamă ironia. Dacă-ţi formezi un astfel de obicei, apoi trebuie să te ţii de el şi să-ţi faci o lege din a nu-l călca. Mai cu seamă că am astfel posibilitatea de-a inspecta încă din zori şantierul şi tabăra.

O întrebă apoi cum s-a instalat şi dacă a primit fotoliul promis. Klara îl asigură că s-a aranjat cu tot confortul posibil.

— Nu te deranjează patefonul lui Granatov ?

Ea începu să rîdă.

— Nu mă deranjează, mă miră numai.

Probabil, plictisindu-se, Granatov punea ore întregi să-i scîrţîie patefonul. Klara, care locuia în camera de alături, şi Verner, care sta sus, la etaj, erau nevoiţi să-l asculte fără să vrea.

— Adeseori, seara, îl apucă aleanul... Ai observat ? continuă Verner.

Klara dădu din umeri şi nu răspunse. Se uită numai pieziş la Verner. Ce-o fi ştiind ? A băgat cumva de seamă ? Granatov, ce-i drept, o înconjura de o atenţie foarte delicată... Ea însă n-avea nevoie de această atenţie. Îl ocolea. Nu, fără îndoială, nu era el bărbatul pe care-l va putea îndrăgi ! Se temea de oamenii nervoşi şi dezechilibraţi, căci alături de ei, propria-i irascibilitate reîncepea s-o tulbure răvăşindu-i sufletul. Nu, nu, n-are nevoie de nici un fel de complicaţii sentimentale ! Doar atîta voia : să muncească, să se bucure de singurătate şi de linişte. Nimic mai mult !

— Am să viu o dată în vizită la dumneata — vorbi Verner, cu acelaşi ton băieţesc. Ţin foarte mult să văd cum arată, la ele acasă, femeile... aşa ca dumneata.

— Adică... ce fel de femei ?

Verner o privi zîmbind :

— Să spunem femei atît de neliniştite ca dumneata, grozav de principiale şi gata oricînd să te demaşte.

Rostise aceste cuvinte cu mult haz. Dar tocmai într-o astfel de chestiune, Klara nu înţelegea să glumească. De aceea întîrzie răspunsul. Îşi amintise, dintr-o dată, prea multe. „Principiile tale te vor duce la balamuc..."

— Ştii ceva, tovarăşe Verner ? Dumneata văd că glumeşti cu astfel de lucruri. Eu însă principialitatea mi-am căpătat-o prin suferinţe, aşa că mă comport cu toată seriozitatea faţă de ea.

Verner tăcea, dus pe gînduri. Se apropiau de biroul administraţiei. Ploaia încetase. Klara închise umbrela şi-l privi ţintă. Atunci, dintr-o dată, dispăru farmecul trecător al scurtelor plimbări prin ploaie.

— Mai ai şi alte observaţii de făcut ? întrebă el, cu o voce rece.

Ea înţelese. Ar fi vrut să se împotrivească acestei înstrăinări, dar vocea ei răspunse tăios, cum n-ar fi dorit :

— Da. Mai mult decît nişte observaţii.

— Vrei să mi le împărtăşeşti şi mie ? Ţi-aş rămîne obligat.

„Ţi-aş rămîne obligat !" Iritarea ce o simţise izbucni din nou. Ea-l urmă în cabinetul lui, îşi zvîrli mănuşile ude pe masă şi începu, cu o familiaritate într-adins accentuată :

— Bine. Ascultă-mă !

Verner era gata s-o asculte. Klara însă rămase îngîndurată, dar nu pentru că s-ar fi codit să vorbească. Se străduia numai să găsească cuvinte mai blînde. Tot ceea ce gîndise şi-şi spusese în singurătate era greu de rostit aici, sub privirea ageră şi atentă a lui Verner.

— Părerea mea este poate preconcepută. Să nu te mire dacă am să vorbesc fără şir şi tăios.

— Foarte bine. Dumneata vezi mai clar decît mine. Din pricina naturii obligaţiilor mele, eu privesc oamenii de la înălţime, de pe puntea de comandă a căpitanului, iar dumneata îi simţi cot la cot cu dumneata.

De ce aceste precizări ? Era într-adevăr gata să primească critica, ori voia să o preîntîmpine, lămurind din timp cam ce acuzaţii împotriva lui ar putea ridica acest „element neliniştit", această „femeie grozav de principială"? Oricare ar fi fost intenţia lui, ea o să-i spună totul.

— După părerea mea, tocmai în această înălţime stă nenorocirea. În timpurile noastre, căpitanul este obligat să trăiască aceeaşi viaţă pe care o trăieşte echipajul său, iar dumneata nu prea cobori de pe puntea de comandă.

— Mi-amintesc totuşi că atunci cînd mi-am chemat încoace echipajul, şi l-am chemat după alegerea dumitale, el nu te-a prea susţinut — răspunse repede Verner.

— Vrei să ne întoarcem la acea nefericită consfătuire ? întrebă Klara, fără să capituleze. Bine ! Este una din observaţiile principale, chiar una din învinuiri. Ai impresia că dumneata ne-ai susţinut, pe Morozov şi pe mine, ai procedat însă tocmai pe dos.

— Am avut motivele mele să procedez astfel — răspunse Verner, fără a catadicsi să dea explicaţii. Şi altceva ?

Ea se fîstîci. Tonul de superioritate, care vibrase în răspunsul lui îi alungase toată încrederea. Începu să vorbească repede, încurcîndu-se, uitînd să aducă dovezi, întrerupîndu-şi mereu ideea la mijloc :

— Ai o prea mare încredere în dumneata. Crezi că-i cu neputinţă să greşeşti. Între dumneata şi colectiv s-a căscat o prăpastie... Convingerea mea este că ţi-ai născocit un ideal de conducător, o ficţiune. Şi joci în permanenţă acest rol, cîteodată mai prost, cîteodată mai bine... Ai ştiut să trezeşti entuziasmul maselor, dar n-ai ştiut să-l păstrezi. Ori poate nu vrei să-l păstrezi ? ! Oricum, e o nereuşită !... Ai puţini oameni adevăraţi în jurul dumitale. Bunele dumitale intenţii se îneacă în mlaştina aparatului dumitale administrativ, funcţionari şi specialişti lipsiţi de căldură... Nu vezi adevărata situaţie. Dacă ai să-ţi zvîrli la o parte iluziile pe care ţi le-ai făurit, o să înţelegi că asta nu este o conducere, ci un gol. Regele este gol pe dinăuntru.

— Cîte învinuiri dintr-o dată ! exclamă Verner cuprinzîndu-şi în glumă capul cu palmele.

O ascultase cu un interes ironic. Era uşor de văzut că nu-l prea impresionau acuzaţiile aduse. Klara ar fi dorit să-l vadă apărîndu-se.

— Uite, de pildă orele dumitale de primire — continuă ea provocator. S-ar părea că sînt minunat aranjate. Le-ai orînduit dimineaţa, în timpul zilei şi spre miezul nopţii. Vino, întreabă, cere directive. Această organizare, însă este numai formală. Nici un brigadier comsomolist nu poate răzbi la dumneata. Nu-l lasă să intre. Au grijă de asta şi „Crocodilul Amurului", şi cronometrul cu ochelari, nulitatea aceea bărbierită de Koceaner. Uite cine-i întîmpină pe comsomoliştii, cine vorbeşte cu ei şi creează impresia pe care o avem noi toţi despre felul dumitale de a conduce. În cazuri extreme, brigadierii ajung cel mult pînă la Granatov.

— Ei, dar care e răul în asta ?

— Cum, care e răul ? ! Dar Granatov al dumitale n-o scoate la capăt nici măcar cu aprovizionarea !

— Dumneata crezi că ai scoate-o ? În condiţiile noastre de aici ?

— Să abandonăm discuţia despre condiţii ! Povestea asta este una din ficţiunile dumitale. Greutăţi ! Greutăţi ! Trebuie lucrat mai stăruitor, trebuie condus mai bine, şi-atunci nu vor mai exista cel puţin jumătate din greutăţi. Poate nici eu n-aş scoate-o la capăt. Nu-i specialitatea mea. Dar nu aş fi admis să se facă atîta panică. Pe cînd Granatov e într-o veşnică neurastenie. Comsomoliştii pleacă decepţionaţi de la el ; iar în privinţa problemelor de producţie, nu le rezolvă, ci trimite oamenii la Serghei Vikentievici.

— Cum ? Păi problemele de producţie sînt atribuţia lui.

— Atribuţii ? Ce atribuţii ? El este un nătăfleţ cu suflet bun şi atîta tot. Ar vrea să-i mulţumească pe toţi şi de aceea nu mulţumeşte pe nimeni. Uită-te şi dumneata ! În sala de aşteptare stau din zori pînă-n seară ingineri, şefi de lucrări, specialişti. Dacă el ar fi în stare să le rezolve problemele, lumea n-ar mai da buzna la dumneata.

Verner începuse să se încrunte. Nu-i mai venea să rîdă. Acest torent tumultuos de învinuiri îl pusese pe gînduri şi-i răscolise nervii.

— Stai niţel, socoţi deci că orele mele de primire sînt o organizare formală şi nimic mai mult ?

— Da ! zvîrli îndîrjită Klara, deşi nu se gîndise de loc la asta. Dar un sentiment al dreptăţii o obligă să adauge : Nu se pierde tot timpul, bineînţeles. Eu sînt pentru ordine, pentru exactitate. Unii se pricep să expună ceea ce vor în şapte minute, foarte mulţi însă nu ştiu s-o facă. Şi dumneata te uiţi la ceas încă înainte de-a fi rostit omul tocmai cuvîntul care doare mai tare. Şi pe urmă... aceste çozi ! Ele sînt opera „Crocodilului" dumitale ! Nu spun, departe de mine gîndul, să li se dea oamenilor drumul fără rînd, dar îmi vine să vomit cînd văd ceremoniile sacerdotale din anticamera dumitale. Şi Klara începu să rîdă. Parcă asist la împărtăşanie. Să observi : chiar şi grăsunul de Solodkov încearcă să-şi sugă burta cînd se află în faţa uşii cabinetului dumitale...

Verner îi întrerupse debitul :

— Eşti spirituală, tovarăşă Kaplan. Dar îmi pare rău, n-am cum să văd scena asta. Justificarea mea constă însă în faptul că oamenii adevăraţi, de genul dumitale, nu văd prăpastia şi nu se tem nici chiar să răcnească la mine, cum faci dumneata în clipa de faţă. Pe urmă, ce e rău dacă Solodkov îşi suge măcar o singură dată pe zi burta ?

Klara nu-i răspunse. Înţelese că a deviat, că n-a spus ceea ce era esenţial, principal, ci s-a lăsat antrenată de lucruri secundare, asupra cărora nu s-ar fi cuvenit să insiste.

— Da, nu ăsta-i esenţialul. Voiam să spun că ai un şantier minunat, oameni minunaţi şi un aparat de administraţie prost. Viaţa şantierului se înăbuşe în cancelarii.

— Exagerezi.

— Nu vezi ce-i în jurul dumitale. Şi, dacă vrei să ştii... (se înfierbîntase, nu-şi mai căuta expresiile), dacă vrei să ştii, rădăcina răului este chiar în dumneata. Eşti prea încrezut şi autoritar. Te bazezi numai pe dumneata. Îi ţii la distanţă pe comsomolişti, te-ai situat pe un plan superior comitetului de partid şi orice încercare de critică o întîmpini cu împunsături de baionetă... Pînă şi raportul pe care-l faci în faţa comitetului de partid este formal, îl faci numai aşa, ca să fii cu su-

fletul împăcat... Uiți că un singur om, fie el chiar cel mai deștept, nu poate să pună în mișcare un șantier ca acesta...

Tăcu răsuflînd din greu. Inima o durea și-i bătea să-i iasă din piept. Simțea cum i se întunecă înaintea ochilor din pricina tensiunii și apăsării pe care o simțea în stînga pieptului. Cu capul pe spate, aștepta să-i audă răspunsul.

Verner stătea cu ochii închiși.

Pentru o clipă, i se făcu milă de el. O cuprinse o pornire de duioșie. Pe obrazul lui observă urmele unei mari oboseli. Își aminti de veselia lui băiețească. A fost el oare așa cu o jumătate de oră mai înainte ? Ar fi dorit să-i spună : „Iartă-mă, m-am înfierbîntat. Desigur că am exagerat în multe privințe".

Dar deodată totul se prăbuși. Precaut (cu ochii piezișI, fără să facă un gest deschis), el se uită la ceas și rosti cu o politețe rece, condescendentă :

— Bine, mulțumesc pentru sinceritate. N-am să te contrazic, ai spus singură că părerea-ți este poate preconcepută. Oamenii ca dumneata au adesea o imaginație foarte avîntată.

Klara încremenise locului ca o școlăriță, cu o pată de roșeață aprinsă în obraji. „O imaginație foarte avîntată..." „Părere preconcepută...".

„Crocodilul Amurului" își vîrî capul pe ușă, dar Klara o întîmpină cu o astfel de privire, încît ușa se închise pe dată.

— Sînt mulțumit de dumneata, deși vrei să mă „diseci" cu orice preț, — spuse Verner ridicîndu-se și uitîndu-se de astă dată fățiș la ceas.

Klara reuși, cu multă greutate, să-și înfrîngă rușinea și încurcătura. Cît de prostesc, cît de jignitor decursese convorbirea !

— Socoteam că părerea mea v-ar putea ajuta cumva în muncă. Altfel, de ce v-aș fi vorbit atît de sincer ?

Verner o conduse pînă la ușă și în prag îi strînse mîna fierbinte.

— N-am nimic împotriva sincerității dumitale — mai adăugă el.

Sigur, el nu pricepuse nimic, nu acceptase nimic. O dădea afară din birou ca pe o mucoasă, fără să fi găsit măcar de cuviință s-o contrazică, să se dezvinovățească... Iar ea spusese

o seamă de lucruri care în mare măsură se băteau cap în cap, apoi se fîstîcise şi i se supusese...

— Dacă stau de vorbă cu Verner, înseamnă că trebuie să vorbesc cu el. Să nu-ţi mai vîri nasul pe uşă ! îi strigă ea tăios secretarei la ieşire, ca să-şi verse furia asupra cuiva.

Ieşi apoi repede în ceardac. Nu mai putea rămîne în interiorul clădirii. O înăbuşea mînia. I se părea că inima-i urcă pînă-n gît şi în general avea nişte senzaţii groaznice. I se mai întîmplase o dată. Asta a fost atunci. Acum însă nu avea cum să se liniştească.

— Sînt obosită ! îşi spuse cu voce tare aplecîndu-se în afară, ca să primească în obraz, răcoritor, şfichiul picăturilor mărunte de ploaie.

Oboseala ei însă nu avea însemnătate. A trăi înseamnă a lupta.

CAPITOLUL XII

În cameră se aflau : un pat, un dulăpior, o masă aşezată lîngă fereastră, iar într-o parte a mesei, un fotoliu de birou, mare şi adînc. Klara Kaplan se întinse pe pat, fără să se dezbrace.

Noianul de impresii de peste zi trebuia revizuit, „adus la acelaşi numitor", cum îi plăcea ei să-i zică bilanţului mintal făcut în fiecare seară. Şedinţa activului de partid... Aşteptase atît de mult de la această şedinţă ! Şi Morozov ? Desigur, el se aşteptase chiar la mai mult. Morozov a ştiut să-şi expună gîndurile mai viu, mai cu rost, mai stăpînit, şi de aceea a fost mai convingător. Dezvoltase parcă propriile ei gînduri, nu pe ale lui ; şi ascultîndu-l, ea găsise în cuvintele chibzuite, pe care nu le gîndise niciodată pînă la capăt, întruchiparea frămîntărilor ei. Conducătorii şantierului n-au fost la înălţimea entuziasmului dovedit de comsomolişti. Cei din conducere rămîneau în urmă şi din această pricină se frîna desfăşurarea activităţii de

pe şantier. „Încrederea unora dintre tovarăşii din conducere că ei pot totul şi că o scot la capăt şi singuri nu este cu nimic justificată. În schimb, ceea ce e sigur e că se crează teren favorabil nu numai birocratismului, ci şi acţiunii deschise a duşmanului." Dacă ea ar fi spus acest lucru, poate că mulţi nici nu l-ar fi luat în seamă. Cuvintele au fost însă rostite de Morozov. Apoi şi-a întărit afirmaţia cu cîteva propuneri simple, dar pline de miez, care cereau o schimbare fundamentală a metodelor de conducere.

„Deştept om!" îşi şoptise Klara ascultîndu-i expunerea rostită fără grabă. În colecţia ei de tipuri de oameni, Morozov nimerise în raftul cel mai de cinste, acela al „oamenilor adevăraţi..." Mai întîlnise un om la fel în timpul luptei de la Trustul de Construcţii : pe Petea Ivanov. Niciodată n-ai fi auzit la el un cuvînt de prisos. Niciodată nu l-ai fi văzut înfierbîntîndu-se. Calm şi exigent. Dar ce voinţă de fier!

Granatov rostise şi el un discurs strălucit. Klara îi recunoscu şi inteligenţa, şi talentul. Vorbise despre problema iernii. Numai lucruri concrete. Făcuse recomandări îndrăzneţe şi serioase. Nici un amănunt nu a rămas dat uitării. Proiectul... datele... executorii... Reieşea limpede că e în stare să conducă şi că ştie cum s-o facă. Nu mai căzu pradă niciuneia din ieşirile lui neurastenice. Poate că tocmai acest lucru îl făcuse să crească în ochii Klarei. L-a aplaudat. El i-a răspuns în tăcere, cu o privire recunoscătoare, plină de gingăşie. Au pornit apoi împreună spre casă. Pe drum, însufleţindu-se, Granatov i-a vorbit despre munca lui şi despre bucuria de a construi... Dar ce oare nu i-a plăcut Klarei atunci? Nu putea să-şi dea seama. Dintr-o dată însă nu l-a mai crezut. S-a retras în ea, înstrăinată şi tristă. Ca şi în dimineaţa aceea, faţă de Verner, după plimbarea lor împreună sub aceeaşi umbrelă.

Se ridică în capul oaselor. Granatov a vorbit la şedinţă despre aprovizionare, despre dezordine, despre lipsa de pricepere a unora de-a duce munca pînă la capăt, îşi aminti ea. Vorbea bine. Klara a surprins atunci privirea foarte atentă şi mirată a lui Verner. Nu-şi oprise atenţia asupra lui, pentru că o absorbea prea mult esenţa dezbaterilor ; acum însă îşi amintea şi de privirea aceea mirată, întrebătoare, şi de faptul că

şi-a adus aminte încă o dată de acest lucru pe cînd se întoarcea spre casă.

De ce s-a mirat Verner ?

Doar îi trecea multe cu vederea lui Granatov. Îl preţuia şi, după toate aparenţele, chiar ţinea la el. Aha, iată ce nu-i putea ierta !... Granatov a fost de două ori la Habarovsk. Prima dată a stat acolo aproape o lună. Şi, cu toate astea, n-a reuşit să îmbunătăţească cu nimic aprovizionarea de iarnă. Cu prilejul celei de-a doua călătorii, a tunat şi a fulgerat, i-a dat pe unii în judecată, i-a concediat pe alţii, a turnat avertismente cu găleata, dar pînă la urmă, tot degeaba şi-a pierdut timpul. O, dacă din vară s-ar fi îngrijit de...

Klara zîmbi. Gîndurile o duceau înapoi, la vremea cînd încă nu venise aici, pe acest şantier. Trustul de construcţii. Solodihin... Ce măreţie de planuri ! Cît de bine ştia să dezvolte şi să „rotunjească" o problemă ! În salturi de nestăpînit, mintea lui hoinărea de la un subiect la altul, antrenîndu-i pe ascultători. Klara se însufleţise şi votase „pentru". Dezamăgirea venise însă mai tîrziu. Punctul I : „Nerezolvat". De ce ? „Vedeţi, tovarăşi, a existat un şir întreg de pricini... Tovarăşul V. ar fi trebuit să... Noi am pus însă problema..." Punctul 2 : „Nerezolvat". „Într-adevăr, noi n-am reuşit să dăm acestei probleme un caracter de masă, am convocat însă o consfătuire într-un cadru restrîns, cu un caracter analog..." Punctul 4 : „N-a reuşit". „Cum să spun... am desfăşurat o activitate de pregătire... în schimb acum... o ! acum intenţionăm să luăm măsuri noi, mai ample şi mai eficace..." Oare o fi şi Granatov tot un astfel de om ?... Şi Verner a priceput asta ?

Klara aprinse o ţigară şi-şi ascultă bătăile neregulate ale inimii. Şuvoaie de gînduri se abăteau asupră-i. Nu, nu e mulţumită de consfătuire. I-a strecurat în suflet nelinişte. O şedinţă care n-a lămurit nimic ! Lăsate slobode, gîndurile i se plimbau acum peste chipurile celor adunaţi în cerc ; fel de fel de cuvinte şi impresii se amestecau convergînd toate spre centrul cercului : la Verner. Da, la Verner ! „Văd că n-am pretins îndeajuns. Vă previn că voi fi de acum înainte mai exigent şi mai sever, că voi fi necruţător." Venise mai tîrziu. A vorbit scurt, mînios, ca un şef înaintea căruia toţi ar trebui

să tremure. Pe feţele tuturora se citea o răceală. Verner avea dreptate, dar numai dintr-un singur punct de vedere. El nu-şi dădea seama că are autoritate, că este iubit şi că oamenii vin la el din dorinţa sinceră de a-l ajuta şi de a-i întinde mîna prieteneşte. Verner nu voia să accepte sprijinul nimănui. Se situa dincolo de orice ajutor. Cînd a sfîrşit de vorbit, se afla sus, deasupra tuturor, dar singur.

„Crocodilul Amurului" şi-a vîrît la timp capul pe uşă, chemîndu-l în şoaptă. Verner a plecat cu mult înainte de terminarea şedinţei. Şi limbile s-au dezlegat după aceea. În dezbateri pline de însufleţire, comuniştii căutau căile cele mai scurte, care să ducă de-a dreptul la victorie. Verner însă nu s-a mai întors.

Klara aruncă ţigara, imediat însă îşi aprinse alta. Parcă-l vedea pe Verner, sprinten, dibaci, plimbîndu-se singuratic prin odaie... Ce-nseamnă asta ? Ce-i păsa ei ? De ce nu-şi poate alunga acea senzaţie apăsătoare care o chinuie de la şedinţă ? O amintire... Un gest, o înclinare a capului... fruntea !

De cine-i amintea oare ?

Îşi strînse mîinile aproape îngheţate. Presimţirea alerga înaintea gîndului. Îşi cufundă capul în pernă. Nu vreau ! Nu vreau ! Dar gîndul i se învîrtea prin creier... Iată că se apleacă deasupra ei un bărbat zvelt, elegant... răsună un glas : „Îmi faci o impresie bună. Am să risc..." apoi cunoscuta înclinare a trupului şi acel accent autoritar din vocea lui... Îl mai întîlnise oare ?

Ca o săgeată însă, gîndul sparse imaginea de o clipă, se văzu într-o lojă de teatru, iar un chip bărbătesc se apleca uşor către ea, văzu chiar cutia de bomboane lăsată pe catifeaua balustradei şi auzi o voce stăruitoare, catifelată, murmurîndu-i înăbuşit : „Risc să-ţi încredinţez libertatea mea. Ia-o !" Leviţki !...

Klara ţipă, iar ţipătul căpătă în aceeaşi clipă conturul numelui. Închizînd ochii, strîngînd între dinţi ţigara, se străduia să gonească imaginea de care n-ar fi trebuit să-şi amintească. Leviţki... Se reîntorsese sub trăsăturile altuia ca să o tulbure. O, dar nu era posibil. Nu putea fi adevărat. Nu semănau unul

cu altul. Nu aveau nimic comun. Simţea că altfel n-o să mai poată lucra...

„...Ai o imaginaţie foarte avîntată... femei atît de principiale ca dumneata..."

Cînd a rupt-o cu Leviţki, acela i-a aruncat batjocoritor în obraz: „Principiile tale te vor duce la balamuc!" Fusese soţul ei o jumătate de an. Dar jumătatea aceea de an îi ajunsese berechet pentru a-l cunoaşte şi a o hotărî să se ducă la Comisia de Control.

L-a iubit. Da. Chiar şi acum, după trei ani, gîndul la el trezea în adîncul fiinţei ei senzaţii neclare, ca nişte umbre pe gheaţă. Îşi înăbuşise dragostea. Dar ce ascuţită durere îi adusese victoria conştiinţei asupra sentimentului! Acum, după trei ani, durerea aceea acută nu mai exista; exista numai o suferinţă înăbuşită, o jenă imprecisă...

Klara îşi apăsa inima cu amîndouă mîinile, încercînd să-şi domolească înţepăturile. Fumul albastru al ţigării nu se destrăma în aer, ci atîrna în straturi grele... „În camera asta — se gîndea Klara — după ce fumezi cinci sau şase ţigări, vălătucii de fum umplu toată încăperea şi e mai greu de respirat. Pereţii te apasă, iar plafonul pare greu, deşi e văruit proaspăt. Cu fiecare nouă înghiţitură de aer, răsuflarea ţi se face tot mai anevoioasă, bătăile inimii tot mai simţite."

„Principiile tale te vor duce la balamuc." Ar fi trebuit să-i spună: „În mormînt". Fiindcă tocmai atunci, pentru întîia oară în tînăra-i viaţă, inima ei capitulase plătind tribut încordării şi durerii pe care ea singură şi le pricinuise pentru a-şi ajuta conştiinţei să triumfe.

Principii! De-a lungul celor şase luni, Leviţki a ţinut s-o convingă că ea se joacă de-a principialitatea şi că intoleranţa ei are ceva caraghios, absurd, nefiresc, fiind doar un rod al nervozităţii. Neînţelegerile dintre ei începuseră chiar din primele zile. Irupseseră în toiul ameţitorului farmec al primelor nopţi, asemenea unui îndepărtat glas de sirenă care vesteşte primejdia. Klara n-a înţeles de la început semnalul. Cu o mînă moale, a căutat să îndepărteze totuşi primejdia de care era încă inconştientă: „N-ar trebui ca Vadim Lebedev să ne mai vie în casă..." Dar Leviţki i-a îndepărtat mîna cu aceeaşi mo-

liciune : „Dar e prietenul meu, Klara dragă, caută să-l înţelegi şi nu-ţi scoate gheruţele înainte de vreme." Să-l înţeleagă ? La urma urmei era dispusă să-i înţeleagă pe toţi prietenii lui... Dar pe Lebedev, pe micuţul, uscăţivul Vadim Lebedev, care avea un cap frumos de roman şi poseda un minunat dar de a vorbi, cum să-l înţeleagă ?... A fost de ajuns să le treacă o singură dată pragul casei pentru ca ea să se şi închidă în sine şi să-şi deschidă ochii mari. Lebedev intrase la ei ca un stăpîn, rîzînd prea zgomotos, mişcîndu-se cu prea multă siguranţă, avînd aerul că îi protejează. „Este un om uimitor de interesant ! afirma Leviţki despre el. Şi are o inteligenţă atît de limpede şi de originală ! Ar fi putut fi un mare filozof !"

„Ar fi putut fi ? Dar ce-l împiedică să fie ?" Lebedev se strecurase totuşi în viaţa lor. Leviţki şi Lebedev discutau între ei ore întregi. Prin uşa întredeschisă, adesea, Klara asculta geloasă şi neîncrezătoare. O uimea erudiţia oaspetelui. Nu înţelegea totul. Căpătă un sentiment de respect faţă de Lebedev, văzînd că el poate duce conversaţii filozofice atît de complicate. În momentele acelea, Klara se simţea mică şi incultă ; şi tot ascultînd conversaţiile lor, o apuca somnul. Pe urmă, respectul de la început făcuse loc neliniştei. Temele de înaltă intelectualitate începuseră să-şi deschidă şi în faţa ei lacătele lor duşmănoase. Masca erudiţiei zăcea acum pe podea, la picioarele ei. Klara a înţeles dintr-o dată totul ; prin crusta cuvintelor, în conversaţiile pesimist-reacţionare, în care se amestecau ciudate frînturi din diferite sisteme filozofice, se ghiceau uşor slab deghizatele teorii contrarevoluţionare şi preamărirea sentimentalo-idealistă a „personalităţii libere, care nu depinde de nimeni şi de nimic".

Klara nu se mai simţea mică şi incultă. Bunul simţ o trezise la realitate. „Îţi otrăveşte creierul ! l-a prevenit o dată pe Leviţki. Mi-e ruşine că ţi-ai permis să te laşi orbit de el în halul acesta !" Leviţki însă i-a reproşat că are vederi limitate, că-şi mărgineşte raza vizuală şi că se mulţumeşte să gîndească numai după manuale, adică „de aici, pînă aici". Certurile nu se sfîrşeau decît după ce amîndoi oboseau să se mai contrazică. Îşi găseau uitarea numai în dragoste. Cînd Leviţki

se lăsa înduioşat şi cucerit, Klara iarăşi ofta : „De unde a mai apărut şi Lebedev în viaţa ta ?" „Ne-am cunoscut întîmplător." „Tristă întîmplare !" „Dar, Klara dragă, doar şi noi doi ne-am cunoscut întîmplător." „Noi ne-am cunoscut ca doi membri ai aceluiaşi partid." „Klara, fetiţă caraghioasă ce eşti, nu confunda noţiunea de partid, cu noţiunea de sectă. Ai vrea să ne ferim de toţi necomuniştii ?" „El însă e un străin, un străin ! Ba cîteodată mi se pare că-i duşman." Rîdea şi o îmbrăţişa : „Caraghioaso ! Îl înţelegi greşit ! Are o inteligenţă originală, uriaşă. Gîndul lui nu poate fi încătuşat, închis în colivie ; faţă de el, nu poţi întrebuinţa măsurătorile obişnuite." O dată, în focul certei, Leviţki i-a strigat : „Habar n-ai tu, dar el a fost comunist înainte de a fi aflat tu ce înseamnă acest cuvînt". Şi-a dat însă seama pe loc că a vorbit prea mult. De aceea, n-a mai adăugat nimic. Ba chiar a încercat să nege susţinînd că a făcut aluzie la sistemul general de a gîndi şi nimic mai mult. „Da' ce-ţi închipui, draga mea ?"

Principii ! Atunci a învăţat Klara ce este adevărata principialitate. Şi a încercat să participe la discuţiile lor. Intra în vorbă ca de la egal la egal. Lebedev glumea binevoitor şi condescendent. Era de acord cu ea, dar se vedea că nu o socoteşte egală lor. Într-o zi, Lebedev a dispărut. „E plecat într-o delegaţie", spunea Leviţki. A lipsit o lună şi jumătate. S-ar putea spune că din toate cele şase luni ale dragostei lor, zilele acelea au fost unicele neîntinate de nimic. Pasiunea îi absorbea, se despărţeau greu unul de celălalt. Cîteodată, umbra unei griji se furişa totuşi peste obrazul lui liniştit. Ea ştia cîte obligaţii profesionale şi administrative are. Înţelegea că urmele grijilor din timpul zilei nu se şterg uneori nici seara. Căuta însă să le îndepărteze cu mîngîieri. O dată s-a repezit pînă la Leviţki, la institut, ca să-i împărtăşească o bucurie. Dar acolo, gingaşa ei nerăbdare s-a transformat într-o mînioasă uimire : în cabinetul de lucru al soţului a dat peste Lebedev. S-a făcut mai întîi că nu-l recunoaşte, apoi s-a grăbit să plece tîrîndu-şi după sine avîntul stins. Lui Leviţki nu i-a spus nimic. După aceea, treptat, cu destulă precauţie şi în mod firesc, stăpînindu-şi furia, a aflat totul : că de o lună şi jumătate Vadim Lebedev lucra la institut ca asistent al lui Leviţki, recomandat chiar de Le-

viţki. Nici vorbă de vreo delegaţie. Cei doi prieteni se întîlneau acum la institut. Pe Klara, care îi stingherea, ei o îndepărtaseră.

A încercat, cîteva zile după aceea, să aibă o explicaţie, dar după primul schimb de cuvinte renunţă îngrozită. Nu-l mai recunoştea pe omul căruia îi dăruise dragostea. Cum a putut Leviţki să se supună pînă într-atîta unei influenţe străine! „E un troţkist exclus din partid, asta este!" i-a strigat ea, luminată de o idee revelatoare, neaşteptată. Şi s-a convins apoi că avea dreptate. „Şi ce-i cu asta? a întrebat-o rece Leviţki. Şi-a recunoscut omul vina şi munceşte cinstit. Ai vrea să nu lucreze, să nu trăiască, să nu gîndească?" „Vreau doar atît: să ştiu ce gîndeşte organizaţia ta de partid despre prietenia voastră?" „Dar ce amestec are organizaţia în prietenia mea? Doar nu lucrez mai prost din pricina acestei prietenii!" Zguduită, Klara a tăcut. Dar mai tîrziu, noaptea, a prins din nou a-i vorbi despre acelaşi lucru. Leviţki a încercat să se arate tandru şi stăruitor. „Înţelege odată, mica mea încăpăţînată, că nu pot să informez biroul despre toate. Unul va înţelege, iar cinci n-o să priceapă nimic, aşa cum n-ai priceput nici tu... Ei îl socotesc pe Lebedev pătat din pricina trecutului, şi restul nu-i mai interesează. Prietenia mea faţă de el se datorează inteligenţii lui, talentului şi cunoştinţelor lui."

Lebedev a apărut din nou în casa lor. Venea mai rar, rîdea mai discret, vorbea drăguţ cu Klara. Dar ea era neînduplecată. Ar fi dorit să se ducă la institut, la comitetul de partid, şi să le vorbească, să le arate totul. S-a îmbolnăvit însă. Iar Leviţki, la el în cabinet, îşi vedea de treburile lui vorbind încet cu Lebedev. A sunat telefonul, Leviţki a vorbit cu cineva, pe urmă Lebedev a luat receptorul: „Liolik, vino şi tu aici", l-a invitat el. Klara a întrebat mai pe urmă: „Cine-i acest Liolik?" Iar Leviţki, zîmbind, i-a răspuns: „Nu-ţi fie teamă, dragul meu judecător de instrucţie, Liolik este comunist, e chiar secretarul comitetului nostru de partid. Un om care o să-ţi fie pe plac..."

A doua zi, Klara s-a dus la Comisia de Control.

Amintindu-şi acum de zilele acelea, îşi dădu seama că durerea cea mai chinuitoare a îndurat-o în seara reîntoarcerii de la Comisia de Control. „Îl cunosc pe acest om ca pe un co-

munist cinstit, salvați-l cîtă vreme nu este prea tîrziu." Așa a spus atunci. După aceea, simțind că i-e cu neputință să se întoarcă de-a dreptul acasă, a făcut un ocol pe bulevardul Nevski. Malul era pustiu, în liniștea serii se auzea numai clipocitul ritmic al valurilor și scîrțîitul unui șlep care-și legăna lemnăria pe valuri. Scîrțîitul acela îi amintea de scrînciobul îndepărtatei copilării. Klara a rămas mult timp, cu pieptul sprijinit de granitul rece al digurilor. Se simțea singură și mică, întocmai ca-n copilărie. Curgerea maiestoasă a Nevei îi alina însă sufletul. Adunîndu-și toate puterile, s-a dus acasă.

Levițki sta întins pe divan și citea. Zărindu-l, Klara s-a speriat. O frică atît de nestăpînită și o asemenea panică nu i-a fost dat să trăiască pînă atunci și nici după aceea. „Ce-am făcut ?!"

Auzind zgomotul pașilor ei, Levițki s-a întors. Klara n-o să poată uita vreodată zîmbetul din clipa aceea și gestul acela cald, gingaș, cu care și-a lăsat cartea deoparte, ca să-i poată întinde mîna.

— Dar Lebedev unde este ? l-a întrebat ea tăios, căutînd să-și domine teama, dragostea, desperarea — ghemul greu de sentimente care în seara aceea se prăvălise peste inimă.

— Zău ? Îl așteptai ?

— Aștept să fie demascat. Atît el, cît și mintea lui originală.

Levițki a început a rîde. Puțin cam forțat, dar cuceritor de cald și de simpatic. Klara era îndrăgostită de rîsul lui.

— Klara, fetița mea, nu te supăra ! Dacă vrei, n-o să mai vină...

Atunci ea i-a mărturisit totul, pe nerăsuflate :

— Am fost la Comisia de Control și i-am rugat pe tovarășii de acolo să se intereseze de originalitatea minții lui Lebedev și de legătura ta cu el și cu prietenii lui...

Levițki a sărit în picioare :

— Glumești... ori ești nebună ?

— Spun adevărul !

Liniștită, a scăpărat un chibrit, și-a aprins o țigară, dar, trăgînd fumul în piept, a respirat atît de adînc, încît i-au înșirșit plămînii. Îi urmărea zbuciumul, îl vedea cum se agită

prin cameră şi-i ajungea la ureche, aspru şi dispreţuitor, glasul lui devenit dintr-o dată grosolan ; cuvintelor răstite însă, nu le mai pătrundea sensul.

Pe urmă el s-a aşezat pe divan şi i-a spus moale :

— Ce să-i faci, Klara ! Aşa e sfîrşitul dragostei. Acum pleacă ! Nu-ţi murdări numele apropiindu-te de mine.

Ea a încercat să-i explice :

— Voiam să te salvez, atîta timp cît nu e prea tîrziu. Era datoria mea de comunistă. N-ai vrut să mă asculţi, nu m-ai crezut... Singură, n-am ştiut să te împiedic să mergi pe drumul pe care ai apucat. Partidul va şti s-o facă.

El i-a strigat cu răutate :

— Partidul ! Partidul ! Cine ştie ce nulitate cu stagiu în partid te-o fi ascultat şi o fi căscat gura de uimire : dacă o soţie iubitoare a venit să denunţe, înseamnă că povestea este foarte serioasă ! Deci să-l strîngem imediat cu uşa !... De acum nu mai există comunistul Leviţki ! În schimb, Kaplan a ieşit curată cum e cleştarul !

A răsuflat adînc şi, aproape în şoaptă, a adăugat :

— Cum de nu te-am cunoscut eu de la bun început ? Cum de nu te-am trimis de-atunci la naiba, cu prostescul tău bigotism fătarnic ? Da ! Din pricina unora ca tine, mă înăbuşeam în partid : tocmai din pricina celor ca tine mă simţeam atras către Lebedev !...

Klara a rămas încremenită locului, cu răsuflarea curmată. Un nod i se oprise în gît, o sugruma...

— Hai, pleacă ! Ce mai stai ? Mai repede, să nu te mai văd în ochi, sfînto cu carnet de membru, sectantă cu căpăţîna strîmtă !

Klara n-a plecat. S-a urcat în pat, strîngîndu-şi genunchii între mîini, gîndindu-se, gîndindu-se, gîndindu-se... Cîteodată uita pentru o clipă ceea ce i se întîmplase. Era mai curînd ca un fel de leşin decît ca un vis. O readuceau la realitate paşii lui Leviţki, în odăiţa de alături. Umbla de la un capăt la celălalt, iar prin crăpătura uşii i se putea zări umbra traversînd raza oblică a lămpii de pe masă.

Dimineaţa, Klara a plecat la slujbă.

Tovarăşii de lucru s-au speriat văzîndu-i obrazul palid şi privirea pustie, absentă. A vrut să le spună ceva, dar s-a prăbuşit pe podea scoţînd un ţipăt.

A urmat spitalul. Stătea zile întregi cu picioarele atîrnate ; nu se putea întinde în pat, fiindcă un nod îi apăsa inima şi dădea s-o sufoce ori de cîte ori încerca să se lungească.

După aceea au chemat-o la Comisia de Control, la G.P.U., a discutat cu anchetatorul de partid şi din nou s-a dus la Comisia de Control. Acolo s-a întîlnit cu Leviţki : doi duşmani. El a rîs cu răutate cînd a auzit-o spunînd : „Imi dau perfect de bine seama de tot ceea ce s-a petrecut. Leviţki nu este un duşman, dar greşeala lui e că s-a lăsat amăgit. Operaţia este grea, dar o să-i folosească. Vă spun asta nu fiindcă îl iubesc, ci fiindcă îl şi cunosc".

Nu-l cunoştea. Cînd l-au exclus din partid, se aştepta să-l audă protestînd. El însă nici n-a crîcnit. Klara mai spera deci... Însemna că încă o mai iubeşte. Aşa trebuia să se întîmple. Dacă el ar fi fost un adevărat comunist, s-ar fi întors în rîndurile comuniştilor. Nimic nu-l poate îndepărta de partid pe un adevărat comunist, dacă el simte într-adevăr că partidul este al lui.

Dar Leviţki nu s-a mai întors.

Klara trăia ca o fantomă. Dragostea ucisă se răzbuna distrugîndu-i temelia întregii vieţi — inima. A încercat să-şi alunge gîndurile şi a plecat pentru a se trata. Pe urmă a încheiat bucuroasă un contract pentru Orientul Îndepărtat. Dorea să înceapă viaţa de la început, pe acele meleaguri îndepărtate unde totul era nou, unde totul abia se năştea şi unde era atîta nevoie de mîini dibace care să construiască noua viaţă.

În gară, la plecare, a aflat că pe Leviţki l-au arestat. A oftat uşurată. Nu mai simţea nodul acela din piept. Acum era sigură că nu se înşelase, că nu-şi jertfise dragostea dintr-o greşeală ; distrusese numai ceea ce era minciună şi o făcuse în numele celui mai minunat dintre adevăruri.

Azi, după trei ani, în locul durerii simţea numai o uşoară strîngere de inimă şi nişte înţepături foarte difuze.

Klara se întinse pe pat şi zîmbi. Memoria îi reînviase tre-

cutul pentru a-l înmormînta încă o dată. Gîndurile ei legate de prezent tindeau spre viitor, numai spre viitor.

— Dar ce fel de om o fi Verner ?

. . . . . .

O trezi dintr-o dată un puternic impuls al conştiinţei. Înseamnă că a aţipit. Ceasul arăta orele douăsprezece. Dincolo de perete, patefonul îşi revărsa tînguirea : *„Sînt îndrăgostit de subţirile-ţi sprîncene"*. Tuşi, ca pentru a-i aminti lui Granatov de existenţa ei. Era douăsprezece noaptea. Ar fi trebuit să i se dea pace măcar acum... Îşi simţea capul greu şi-i zvîcneau dureros tîmplele. Prea multe emoţii pentru o singură seară. Pentru omul care trăieşte intens, amintirile sînt un lux nefolositor.

— Klara, pot să intru ?

Din nou Granatov ! Intră călcînd în vîrful picioarelor. Tot era bine, cel puţin, că a tăcut patefonul. Că au încetat acele tînguiri stupide, dar sfîşietoare...

— Ce vrei ? îl întrebă ea. Mă doare capul !

— Poate ai nevoie de ceva ? Să-ţi ud batista sau să dau fuga după vreo doctorie ?

— Eşti prea grav ca să poţi alerga, Granatov. N-am nevoie de nimic.

Ea n-avea nevoie de nimic. În schimb, avea el nevoie de ea. Iar Klara se simţea în clipa aceea numai femeia dorită, dar indiferentă. Dorinţa lui nu-i stîrnea nici o plăcere. S-ar fi purtat mai bine cu el dacă nu s-ar fi ştiut dorită.

— E timpul să te culci, Granatov. Patefonul dumitale îţi răscoleşte nişte gînduri caraghioase. Dăruieşte-l comsomoliştilor mai bine, ei, cel puţin, ascultîndu-l, vor putea dansa.

— De ce-ţi baţi joc de mine, Klara ?

Ea nu-i răspunse. Doar căscă fără să se reţină. El sta lîngă prag neîndrăznind să se apropie. Cît de diferiţi sînt oamenii văzuţi la lucru, în manifestările publice şi la ei acasă, în intimitate ! Granatov i se păru acum neînsemnat, un bărbat oarecare, respins de o femeie, un om fără pic de demnitate.

— Ascult cîteodată noaptea cum te plimbi prin odaie şi mi-e groază, Klara... Sper că nu te gîndeşti şi cînd ai insomnie la proiectul dumitale arhitectonic ! Eu vreau să te simţi bine, Klara, şi te-aş purta numai în braţe.

Ea se ridică într-un cot. Vai, cum o mai durea capul ! Într-adevăr, n-avea pe nimeni ; cine s-o poarte în braţe ? Dar, la urma urmei, de ce s-o poarte în braţe ?... Mergea şi singură cu paşi destul de siguri.

— Ei bine, Granatov, nu te-ai înşelat. Cînd nu pot să dorm, meditez tocmai asupra noului proiect.

— De ce eşti aşa de aspră cu mine, Klara ? Ai o voce răguşită, sufletul de gheaţă, eşti lipsită de sentimente şi de suavitate feminină... Am impresia că mă atragi tocmai pentru că eşti contrariul, ba chiar o negare a idealului meu despre femeie...

— Termină !... ţipă Klara sărind din pat. Nu vreau să te-ascult. Nu-mi pasă de idealul dumitale. Probabil că şi idealul îţi este tot aşa de jalnic şi de terfelit...

Îşi muşcă buzele o clipă. Prea se întrecuse cu gluma. El păli se. Mîinile i se crispaseră nervos, iar în faţa ochilor ei jucau şerpii întunecaţi ai cicatricelor.

— Klara, poţi să nu mă iubeşti, dar de dispreţuit... Cine ţi-a dat dreptul să crezi că idealurile mele sînt jalnice şi terfelite ?

— Iartă-mă !

Îşi plecă fruntea. Îi era ruşine. El redevenise acelaşi Granatov nervos, însă tare şi sigur de sine, pe care îl cunoştea toată lumea şi pe care chiar ea îl aplaudase în seara aceea.

— Vezi, dragul meu, unde m-ai adus ? Nu mi-a trecut prin minte ceea ce ţi-am spus. Dar zău, mă doare atît de tare capul ! Te rog, du-te de te culcă, Granatov. Şi uită-mă. Nu trebuie să te gîndeşti la mine. Nu vreau. Vreau numai linişte. Te stimez foarte mult, dar niciodată nu ne vom apropia unul de altul.

El puse mîna pe clanţă, dar şovăi :

— Dacă ai şti ce dor mă cuprinde cîteodată !

Era un strigăt desperat, pornit din adîncul sufletului. Klara sta cu ochii plecaţi, neştiind ce să-i răspundă. Granatov îşi stăpîni însă nervii şi adăugă zîmbind uşor :

— Şi asta numai din cauza dumitale. Dar ce-ţi pasă !

Uşa se închise în urma lui. Klara era convinsă că nu numai din cauza ei suferă Granatov. Durerea acestui om era mai adîncă : i-o simţise încă de pe vremea cînd nu ocupa un loc în viaţa lui.

— Singurătatea să fie ?

Se uită în jurul ei. Camera era goală. Fotoliul din colţ părea că aşteaptă. O, dacă ar veni în clipa aceea cineva şi s-ar aşeza în el ; dacă şi-ar aprinde o ţigară lungă, parfumată, şi i-ar vorbi atent şi tandru, necerîndu-i nimic, nedorind de la ea nimic...

Klara ştia pe cine ar fi vrut să vadă în fotoliu, aşezat aici, la numai doi paşi de dînsa ; îşi dădea bine seama a cui voce liniştită şi prietenoasă ar fi vrut să o audă acum. „Am să viu o dată în vizită la dumneata !" Dar n-a venit. Simţea pentru Klara şi prietenie, dar şi ostilitate. Era deopotrivă de tare, sau era mai tare decît ea ? În orice caz, făcea să-ţi măsori puterile cu el ! O, dar nu ! Nu. Din nou luptă ?

„Sînt obosită. Vreau să văd numai ceea ce este bun în oameni. Vreau să mă odihnesc, să vorbesc — dar despre ce ? Despre cărţi, despre vîntul care bate pe Amur, despre prietenie ?"

În odaia de sus, de deasupra capului său, se auziră deodată paşi. Se întorsese acasă. Ce simplu ar fi fost să iasă acum pe coridor şi să-i telefoneze : „Ai vrut să mă vizitezi..." El ar veni, s-ar aşeza în fotoliu, acolo în colţ, tolănit pe spate... Rotocoale molcome de fum de ţigară ar pluti în aer. Ar răsuna o voce reţinută... Iar cîntă patefonul ! Mare pedeapsă !

Şi plînge-n franţuzeşte...

Ce absurditate ! *„Şi plînge-n franţuzeşte..."* Pe Verner nu l-ar apuca dorul ascultînd cîntecele astea stupide ale lui Vertinski, nici dacă ar fi îndrăgostit pînă peste urechi.

Telefonul se află aci, pe coridor, atîrnat de perete. Numai să ieşi din cameră şi să chemi. Simplu, tovărăşeşte : „Alo ! Treci pe la mine să stăm de vorbă despre..." Despre orice. Granatov ar trage însă cu urechea : ce neplăcut e să ai vecin un

om îndrăgostit de tine ! Dar ce i-ar păsa ei ? Verner este destul de deștept ca să nu aibă aceeași atitudine ca în timpul muncii. Și-apoi de ce se codește ? Nu e în obiceiul ei să dea îndărăt cînd vrea ceva.

Pe coridor e întuneric. Mîna găsește bîjbîind receptorul. Glasul ei cere încet numărul. Sus se aud pași și aproape în aceeași clipă se întrerupe patefonul, chiar la mijlocul cîntecului.

— Alo ! (Vocea ei se aude și prin receptor și prin tavanul de sus.

— Dumneata ești, Verner ?

— Da. Cine vorbește ?

— Klara Kaplan.

Și deodată, nu știe de ce, dar nu-și mai găsește cuvintele. Tace și așteaptă.

— Bună seara, tovarășă Klara ! Cărui fapt îi datorez ?...

— Niciunui fapt special. Am auzit sus pașii dumitale. Mă doare groaznic capul.

— Îți pot da un piramidon. Îmi pare bine că m-ai chemat. Dacă vrei, vin la dumneata să te doctoricesc.

— De doctoricit nu-i cazul, dar vino și adu-mi piramidonul.

Alături, dincolo de perete, se așternuse liniștea. Granatov, desigur, trăgea cu urechea.

Lumina din camera lui se stinsese. Prin întuneric, el fredona supărat :

În orașul Singapore cu banane și lămîi...

Klara se întoarse în cameră, întinse bine cuvertura pe pat și se apropie de oglindă. Deodată, pradă unui impuls de-o clipă, își lepădă bluza și-și îmbrăcă repede o bluză foșnitoare de mătase. *„Învelindu-ți inima în valuri de mătase fină și-n șinșila"*. De unde sînt cuvintele astea ? Ah, da, sînt cuvintele aceluiași Vertinski !

Senzația pe care i-o dădea mătasea lipită de pielea umerilor era plăcută. „Găsești, tovarășe Verner, că asemenea femei arată prost la ele acasă ?"

Ce prostii ! Ce dispoziție tîmpită ! Numai durerea de cap e de vină. Și aceste cîntece... *„Învelindu-ți inima în valuri de mătase fină și-n șinșila"*.

Se auzi o bătaie în ușă.

Klara deschise plecînd sfioasă ochii. Verner o măsură iscoditor. Constată că-i stă bine în bluza de mătase, că are un corp frumos. Și-apoi ea însăși îl chemase... Cine știe, poate că era începutul unei povești de dragoste...

Îi luă mîna și i-o strînse încet, mîngîietor :

— Pulsul dumitale ? Stai, stai puțin, am venit în calitate de doctor. Iată piramidonul. Ai apă fiartă ?

Klara ieși să aducă apă de la bucătărie. Furișîndu-se cu paharul în mînă prin coridorul întunecat, își închipuia limpede cum se va întîmpla : ea va intra în cameră... camera nu va mai fi goală ; la lumina dulce a lămpii de masă îl va vedea pe Verner, cufundat în fotoliu. Vor vorbi cu glasuri domoale, nepripiți.

Îl găsi însă pe Verner tot în picioare, privind prin odaie.

— E bine aici, la dumneata — spuse el. Nu-mi place cînd într-o cameră sînt prea multe lucruri.

— Da, desigur. Respiri în voie.

— Eu aș spune : e bine la dumneata. N-ai pus servețele și alte fleacuri. Se întoarse să vadă dacă ea a înțeles. Înțelesese. Uite piramidonul ! Înghite-l ! Iar acum, stai puțin culcată.

Zîmbind, ea luă o țigară din cutia lui. Avea țigări lungi, foarte bune. Rotocoale de fum se învălătucesc molcom în aer... O voce liniștită va răsuna prin odaie...

— Culcă-te ! insistă el. După o ședință ca cea din astă-seară, e firesc să te doară capul, oricît de tare ai fi. Atîta trăncăneală fără sfîrșit !

Klara tocmai își aprindea țigara, dar, auzindu-l vorbind despre ședința activului de partid, își înălță dintr-o dată privirile.

— Păcat că n-ai stat pînă la sfîrșit — spuse ea. Ar fi fost interesant și util pentru dumneata. S-au vorbit multe lucruri serioase.

Verner făcu un gest obosit.

— Știu și singur toate astea.

— Totuşi, activul a căutat mijloace prin care să te poată ajuta. Dacă spui că le ştii, de ce n-ai vorbit despre ele ? Eu mă îndoiesc că le cunoşti. Prea eşti convins că oamenii de rînd nu pot să te-ajute. Respingînd încrederea colectivului şi renunţînd la autoritatea personală, ai să rămîi izolat. Ştiu, izolarea e frumoasă, sfîrşitul poate să fie însă trist.

Verner se strîmbă înciudat. Ar fi vrut să se aşeze în fotoliu, dar n-o făcut ; se rezemă numai puţin de speteaza lui cea mare. Klara stătea şi ea în picioare ; faţa îi era serioasă, gata parcă de luptă. Dincolo de peretele camerei domnea liniştea. Nu se auzea nici patefonul, nici paşi.

— De ce îmi vorbeşti de izolare ? Ce dovezi ai ?

— Ce dovezi am ? Destule chiar din şedinţa de astăzi. Ai fost aşteptat şi te-au ascultat oamenii cu respect şi cu încredere. Ai vorbit inteligent, dar cu atîta răceală administrativă ! Încă mai eşti încredinţat că se poate face treabă prin ordine şi mustrări. Toţi voiau să te ajute. Le-ai ţipat însă în faţă : n-am nevoie, am să fac eu singur totul ! N-a urmat nici o răbufnire pentru că ţi-a mai rămas un rest de autoritate. „Personalitate puternică". E „o figură", aşa se spune despre dumneata. Dar de îndată ce ai plecat, toată lumea s-a simţit ca la ea acasă.

— Şi-au descins brîiele ? izbucni Verner, cu scînteieri furioase în ochi. Apoi însă, stăpînindu-se, adăugă : Da, spune mai departe, te ascult. Şi ce-aţi găsit după plecarea mea ? Ce soluţii ?

Cuvintele Klarei îl atinseseră totuşi. Dovadă mărunta scînteie de furie care-i lucise în ochi, cu toată masca acelei linişti aparente.

— Ar trebui să-ţi schimbi metodele — îi vorbi ea domol. Mai puţină autoîncîntare administrativă şi mai multă atitudine partinică adevărată.

Vener schimba feţe-feţe.

— Ascultă, Klara, sînt de mulţi ani în partid şi am lucrat întotdeauna ca un adevărat membru de partid. Ce învinuiri îmi aduci ? Că rezerv prea puţin timp comitetului de partid ? Dar înţelege-mă, femeie teribilă ce eşti, că am milioane de griji ! Construcţii udarnice şi supraudarnice, materiale, planuri, aprovizionări, norme, turnarea sub presiune, geamuri, ipsos,

salarii, problema locuinţelor, macaroane, balamale... Naiba le mai ştie !... Nici nu le poţi cuprinde pe toate !

— Da — reluă Klara — fiindcă lucrezi singur, fiindcă nu vrei să înveţi şi nu ştii să lucrezi laolaltă cu masele, ascultîndu-le cu atenţie părerile. În gîndurile dumitale, viaţa de partid şi viaţa de comsomol n-au nici o legătură cu planul de construcţie, cu aprovizionarea şi cu munca. De aceea n-ai nevoie de ele.

— Repeţi cuvintele lui Morozov ! îi replică fără bunăvoinţă Verner.

— Dacă astea sînt şi cuvintele lui Morozov, e foarte bine. Cu atît mai mult ele trebuiesc ascultate — răspunse tăios Klara.

— Îţi mulţumesc pentru sfat !

Se măsurară în clipa aceea unul pe celălalt ca nişte duşmani. Şi Klara se simţi deodată foarte tristă. Trecu în alt ungher al camerei, strîngîndu-şi degetele, furioasă pe ea însăşi.

— Klara, să nu mai vorbim despre astea — rosti Verner, blînd. E ceva foarte serios. S-ar putea să ai dreptate în multe privinţe. Nu vreau să te contrazic. Mă voi gîndi mult la cuvintele dumitale. Iar după o pauză întrebă : Piramidonul şi-a făcut efectul ?

— Da.

Lumina plăcută a lămpii îşi răspîndea reflexele calde prin cameră. Fotoliul comod stătea părăsit într-un colţ, singuratic şi inutil. Verner îşi stinse ţigara şi zîmbi politicos :

— Iată, te-am şi făcut bine. Iar dumneata mi-ai spus tot ce putea fi mai neplăcut. Oricum însă, mulţumesc pentru sinceritate ! Ştii, ăsta nu mai e piramidon, ci o doză bună de amoniac.

Oare va pleca într-adevăr ? Klara simţea ireparabilul celor întîmplate. *„Învelindu-ţi inima..."* Ce seară stupidă ! Totul a ieşit anapoda.

Nu mai ştia ce să spună, ca să-l reţină.

Verner o privi de sus pînă jos, de la chipul emoţionat, pînă la vîrfurile înguste ale pantofilor eleganţi.

— Aşa mi te închipuiam la dumneata acasă — îi mărturisi el, cu voce şoptită. Eşti însă mai frumoasă şi mai zveltă. Nu-

mai că n-aş fi vrut... Cînd mă îndreptam spre dumneata, speram că o să vorbim mai din suflet, mai liniştiţi, ca să ne mai odihnim...

— Şi eu la fel m-am gîndit... — îngînă Klara.

— A ieşit altminteri însă — continuă el, fără s-o fi auzit. Ţin totuşi să-ţi mulţumesc pentru doza de amoniac pe care mi-ai servit-o...

„S-a terminat. El va pleca. Vîntul de pe Amur nu-i pentru mine."

— Ori poate că tocmai acum, după această discuţie principială, am putea vorbi mai din inimă şi mai liniştit ? zîmbi ea, nesigură, rugătoare. Se agăţa de ultimele resturi ale iluziei.

— Nu va ieşi nimic, Klara. Te-a durut capul, trebuie să dormi. Iar eu mă duc să fac o plimbare, înainte de a mă întoarce să mă culc.

— Obişnuieşti să te plimbi şi înainte de culcare ?

— Nu. Asta-i un supliment pe care mi-l îngădui astăzi, după doza de amoniac.

La plecare, îi strînse mîna. Klara se pregătea să-i spună că vrea să-l însoţească, dar uşa camerei lui Granatov se deschise fără zgomot, iar în prag ea ghici o siluetă la pîndă.

— Noapte bună !

— Noapte bună !

Întorcîndu-se către camera ei, îi aruncă tăios lui Granatov :

— De ce nu dormi ? Dacă nu poţi dormi, du-te mai bine la plimbare, sau în vizită, ori măcar apucă-te de citit.

Răspunsul întristat şi supărat o ajunse din urmă :

— Din păcate, mie nu mi-a telefonat nimeni că o doare groaznic capul... Şi nici n-am piramidon în casă.

În timp ce se pregătea de culcare, îl mai auzi cum cîntă afectat :

Şi-n colţul gurii lui jignite...

Klara adormi tîrziu, mult mai tîrziu, după ce răsunară pe scări şi mai apoi sus, în odaia de deasupra, paşii siguri şi liniştiţi ai lui Verner.

Ghenadi Kaliujnîi era un om dintr-o bucată, drept, dar nu prea ager la minte. Făcea parte din categoria acelora care, pentru a nu-şi da osteneala să gîndească prea mult, primesc bucuroşi rezultatele gîndirii altora. Era vînjos ca un taur şi simţea că apărarea cea mai bună şi cel mai bun sprijin şi-l află în puterea lui. Dar, ca de altfel majoritatea bărbaţilor puternici, avea inimă bună şi simţea nevoia unui prieten drag, mai slab decît el, ca să-şi irosească forţa musculară şi pentru acela. Acest prieten îl găsise în Sioma. S-au împrietenit cu mulţi ani în urmă, încă de mici, după ce Ghenadi îl apărase într-o luptă inegală cu nişte găligani din faţa cărora Sioma nu voia în ruptul capului să dea înapoi. Sioma era prea mîndru ca să-i mulţumească; a plecat cu buza însîngerată, plin de vînătăi, păstrîndu-i însă în adîncul sufletului multă recunoştinţă şi admiraţie.

Cîtva timp după aceea şi-au mai dat tîrcoale unul altuia, dar fără să se nască între ei nici o apropiere, pînă cînd Sioma reuşi să-i facă lui Ghenadi dovada superiorităţii minţii şi a cunoştinţelor lui, cel puţin tot atît de merituoase ca şi calităţile fizice ale celuilalt. Iar Ghenadi nu se ţinea de fel mîndru; era ca un viţel tînăr, gata totdeauna şi să împungă, dar şi să se frece cu botul de o mînă mîngîietoare.

El primi bucuros prietenia cu Sioma, dăruindu-i-se în întregime şi recunoscîndu-se mai slab în tot ce nu depindea de minunaţii lui muşchi. Ca nişte adevăraţi fii ai Odesei, amîndoi filozofau pe marginea zilnicelor nimicuri ale vieţii, ferindu-se deopotrivă de destăinuiri sentimentale şi ascunzîndu-şi, sub masca unui scepticism binevoitor, nestăvilita lor dragoste prietenească.

Între ei nu se ivise încă niciodată vreo femeie — cea mai mare dintre toate încercările prin care poate trece prietenia a doi bărbaţi. Aventurile amoroase ale lui Ghenadi îl încîntau pe Sioma, fără a-l atinge; îşi urmărea prietenul cu atenţie şi ironie. El însă n-avusese încă nici o aventură de dragoste. Se simţise, e drept, atras de mai multe fete din Odesa, dar de fie-

care dată prietenia izgonise pasiunea. El se grăbea să le împărtăşească fetelor toate gîndurile şi teoriile lui, îngrijindu-se mai mult de ridicarea lor spirituală, decît de dragoste... Şi astfel se pomenea pe nesimţite confidentul lor. Le tăinuia aventurile, le mărita, apoi ducea jucării odraslelor lor.

Pentru el, încă nu bătuse ceasul dragostei.

Cînd Klava a apărut în viaţa celor doi prieteni, Ghenadi s-a dat tăcut deoparte : nu voia să se certe cu amicul său. Iar pînă la urmă, Klava s-a îndrăgostit de un altul. Inima iubitoare, largă a lui Sioma urmărea iubirea ei cu înţelegere şi tristeţe. Ghenadi zîmbea în sinea lui zicîndu-şi : „Sigur... are s-o mărite şi pe asta".

Neîncătuşaţi de dragoste şi uniţi prin întreaga rînduială a vieţii de pe şantier, cei doi prieteni se simţeau şi mai legaţi unul de celălalt. Nu le trecea prin minte că ar putea să se despartă, să trăiască unul fără altul. Atunci a apărut Tonia. Tonia! Singura fată care, după părerea lui Ghenadi, n-ar fi fost de fel în stare să-i atragă atenţia lui Sioma. Cum se întîmplase ? Ghenadi nu ştia nimic, n-a văzut nimic. Dragostea prietenului său îl luase pe neaşteptate, îl găsise cu desăvîrşire nepregătit. A aflat despre ea abia după ce totul fusese hotărît. Se arătă dintr-o dată gelos şi ostil în faţa uzurpatorului care atenta la libertatea celui mai bun prieten al său.

Sioma Altşuler ieşi din spital pe la mijlocul lunii octombrie. În aceeaşi zi trebuia să plece în concediu, cu ultimul vapor. Întoarcerea lui nu era aşteptată mai devreme de sfîrşitul lui decembrie, avîndu-se în vedere că numai călătoria dura aproape o lună pe drumurile desfundate de toamnă.

Cînd Sioma ieşi din spital, slăbit, dar radiind de voie bună, Ghenadi îl aştepta acasă, cuprins de nelinişte şi emoţie. În sfîrşit, aici avea să-i poată vorbi deschis. Cu un singur gest însă, Sioma amînă discuţia. Se pregătea de drum ca de nuntă. Îşi îmbrăcă bucuros hainele cele mai bune, puse cravata pestriţă şi-şi lustrui atîta ghetele rupte, pînă prinseră a lucî.

— Cel puţin în lunile astea două, mai gîndeşte-te... — începuse Ghenadi.

— Ascultă, Ghencik ! i-a răspuns Sioma, solemn. Ştiu tot ce mi-ai putea spune şi ştiu că-mi vrei binele. Dar în cazul de

față, nu există nimic rău pentru mine. Hai, să nu mai vorbim despre asta.

Venise și Tonia. Ghenadi o întîmpină cu o politețe sublimiată, apoi plecă.

Sioma rămase în mijlocul bordeiului, zîmbind trist. Tonia îl privea nemairecunoscîndu-l. Proaspăt bărbierit și gătit cum era, ea-l simți parcă străin. Nu mai semăna cu omul pe care-l știuse ea și pe care îl îndrăgise. O cuprinse un sentiment de nesiguranță care-i încătușa mișcările și limba.

Nici Sioma nu știa ce să spună.

Într-adevăr, parcă acum se întîlneau pentru întîia oară.

— Să mergem să ne plimbăm — propuse el, ca să pună capăt apăsătoarei singurătăți care începea să pătrundă în sufletele lor zbuciumate.

O luară de-a lungul barăcilor, tăcuți, fără să-și vorbească și fără să se atingă unul pe altul.

Dar după ce bordeiele rămaseră mult în urma lor, se opriră amîndoi deodată. Deasupră-le se boltea doar cerul înalt, necuprins. În jur — numai cioturi de copaci, mușchi înnegriți, pe jumătate putrezi.

— Tonia — spuse într-un tîrziu Sioma. Trebuie să-ți vorbesc ca unui tovarăș. Sînt un om curajos. Nu vreau să te înșel nici pe tine și nici pe mine. Tonicika, m-ai salvat de la moarte, ai fost îngerul meu păzitor, logodnica și mama mea, te-ai purtat cu înțelepciune, Tonia...

Fata se uită într-o parte, la trunchiurile întunecate ale copacilor cu vîrfuri îngălbenite, care se pierdeau în depărtare.

— Astea-s fleacuri... Am făcut doar ceea ce trebuia să fac. Dar despre ce fel de înșelăciune îmi vorbești, Sioma ?

— Tonia... Vorbesc despre inima ta, Tonia. Spune-mi ca unui prieten... Iată-mă acum în fața ta, pus pe picioare, sănătos. Am să plec să mă caut, iar pe urmă o să mă întorc. Nu cumva te-ai răzgîndit, Tonia ? Încă mai crezi că ai să poți fi soția mea ?

— Da !

Vorbea sincer ; chiar dorea acest lucru. Tulburarea însă pusese stăpînire pe ea. Îl simțea străin, tare străin. Ceva mai mic de stat decît ea, cu cravata aceea pestriță, cu ghetele rupte,

dar lustruite, cu fața slabă, așa de îngrijit bărbierită încît părea albastră, nu mai semăna cu Sioma al ei, cu copilul ei neajutorat, înduioșător, gingaș, care sub mîngîierea înviorătoare a mîinilor ei își recăpăta liniștea. Se desprinsese acum de dînsa și exista în afara vieții ei. Vor reuși oare din nou să-și contopească viețile ?

— Nu te întreb dacă mă iubești. Da, Tonia, nu te întreb. Știu că ai să mă iubești. Te rog însă un singur lucru : spune-mi-l cinstit. Nu crezi cumva că ar fi mai bine să amînăm totul pînă la întoarcerea mea ? Poate vrei să te controlezi, să te mai gîndești, să iei o hotărîre în deplină libertate...

— Nu ! strigă Tonia ducîndu-și mîna la piept.

Nu, ea nu dorea acest lucru, n-avea nevoie de nici un răgaz. Nu voia să se mai controleze.

Sioma o privea plin de devotament și de emoție. Cu ce bucurie ar fi îmbrățișat-o, cuibărindu-se la pieptul ei și șoptindu-i cuvintele de dragoste pe care de atîtea ori i le spusese în gînd, fiindcă nu îndrăznise niciodată să le pronunțe cu glas tare ! Dar iată, nu cuteza nici chiar acum s-o facă. Ba acum mai puțin decît oricînd. Amîndoi se întorseseră la viață. Și-n această viață, Tonia își avea sentimentele ei proprii, sentimente care n-aveau nici o legătură cu Sioma ; oare trecutul ei era complet uitat, ori numai zăvorît înlăuntrul ei, în răstimpul acestor două luni de încordare cînd se dăruise cu desăvîrșire salvării lui ?

— Tonia — îi spuse Sioma. Gîndește-te bine. El nu este aici. Dar dacă s-ar întoarce ? Dacă ar veni înapoi și ți-ar spune : „Iartă-mă, Tonia", n-ai regreta oare ? Ai mai găsi în adîncul inimii tale dragoste pentru el ?

Această întrebare n-ar fi trebuit să i-o pună. Simți el însuși că-i întinsese parcă un fel de cursă, că o umilea.

— Nu ! Nu ! țipă Tonia pălind. Îl urăsc. Nu vreau să-mi mai aduc aminte de el. S-a sfîrșit, s-a sfîrșit ! Mă jignești ! M-aș disprețui pe mine însămi dacă...

Sioma îi luă mîna, i-o duse încet la buze și i-o sărută cu un respect solemn. Îi era rușine de izbucnirea lui de gelozie, de această neînduplecată intoleranță bărbătească, atît de străină vederilor sale.

— Tonia — mai zise el încet — îţi jur, în măsura în care fericirea ta depinde de mine, să...

I se frînse glasul.

Ea-l îmbrăţişă şi-şi lipi faţa de umărul lui. Nu îndrăzneau să se sărute, dar această îmbrăţişare nevinovată îi apropiase mai mult decît ar fi făcut-o sărutarea.

Se întoarseră acasă.

Pe Ghenadi îl găsiră stînd jos, în faţa bordeiului, cu faţa întunecată, sprijinită în pumni. El privi întîi spre Sioma, pe urmă se uită la Tonia. Înţelese că totul fusese hotărît. Şi-l sfredeliră dureros privirile furişe pe care le schimbară Sioma şi Tonia pe socoteala lui.

Prietenia cedase în faţa dragostei...

Abătut, se ridică să-i întîmpine şi, încercînd să se arate vesel, se trezi că zîmbeşte oarecum batjocoritor. Dar Sioma, nebăgînd parcă de seamă, anunţă cu obişnuitele lui expresii pompoase apropiata-i căsătorie.

Ghenadi continuă să lupte cu el însuşi, cu gelozia lui, cu lipsa lui de bunăvoinţă, pînă în clipa despărţirii. Dacă Tonia ar fi plecat măcar pentru un minut, l-ar fi îmbrăţişat pe Sioma şi i-ar fi spus un cuvînt prietenesc, ceva cu haz, care i-ar fi îndepărtat povara de pe suflet. Tonia însă nu se îndepărta nici pentru o clipă. Şi nici lui Sioma nu-i trecea prin minte că ar fi trebuit să rămînă singur cu prietenul său : uitase de el !

Cînd îşi luară rămas bun, Ghenadi făcu totuşi ultimul efort :

— Odihneşte-te şi îngraşă-te, Sioma ! Salutări Mării Negre din partea mea şi fii liniştit, de Tonia o să am eu grijă. Iar cînd te vei întoarce, cea mai bună cameră din noua baracă a voastră va fi ; aranjez eu asta !

Sioma fu condus cu cîntece. Tonia dădea tonul, dar nu izbuti să ducă nici o melodie pînă la capăt. Fericirea o copleşea prin noutatea ei. Asculta glumele şi urările care curgeau din toate părţile. Sioma-i strîngea mîna şi o privea în faţă, cu ochi strălucitori. Tonia nu se îndoia că va fi fericită.

Pe mal, nu îndrăzniră să se sărute. Dar cînd Sioma se şi afla pe bord, iar marinarii se pregăteau să ridice scara, Tonia, cu paşi uşori, urcă în fugă şi-i căzu în braţe. Îl sărută pe

Sioma drept pe buze şi niciunul, nici celălalt nu putură să se mai smulgă acelui sărut, care le spunea atît de multe despre dragoste, despre încredere, despre aşteptare, despre speranţe...

Pe urmă Tonia coborî tot în fugă treptele şi dintr-un salt curajos fu în mijlocul cercului de prieteni. Toţi o primiră cu aplauze. Vaporul luă şi duse cu sine ochii strălucitori ai lui Sioma. Se mai vedea încă, din depărtare, şapca pe care el o flutura deasupra capului în semn de rămas bun.

Pe urmă, totul se tulbură, se şterse.

Tonia stătea în picioare privind drept înainte. Din pricina amurgului, nimeni nu-i văzu obrazul împietrit deodată. Ceea ce se petrecea cu ea în clipa aceea era atît de îngrozitor, încît abia se stăpînea să nu geamă, să nu ţipe. „Nu, nu se poate. Am făcut pur şi simplu un pas greşit!..." Prin minte i se perindau, ca orele unei zile, ultimele două luni pline de nelinişte şi de griji. „Dar cum de n-am observat ?... Oare să fi uitat?..." Ştia că n-a uitat nimic, dar adevărul era prea neaşteptat, prea groaznic...

— Să mergem, Tonia — spuse Ghenadi luînd-o de braţ.

Mai tîrziu, ea nu-şi putu aduce aminte dacă a apucat a face cîţiva paşi sau dacă a putut spune ceva. Cînd îşi reveni, zăcea la pămînt, culcată pe un impermeabil străin. Capul şi pieptul îi erau ude leoarcă. Aplecată asupra ei, Katia Stavrova o pălmuia, ca să o readucă în simţiri. Cu privirea rătăcită, Tonia se uită îndelung spre faţa Katiei, nerecunoscînd-o şi neînţelegînd ce s-a întîmplat. Capul îi vuia şi din zgomotul amestecat ce-i zvîcnea în tîmple, se desprindea zornăitul lanţurilor de ancoră, freamătul apei şi urletul de adio al sirenei. Deodată, îngrozitorul adevăr pătrunse în conştiinţa ei. Tonia îşi aminti totul şi închise ochii. Nu mai voia să trăiască...

Dar Katia o pălmuia, batista udă îi răcorea fruntea, şiroaiele de apă i se prelingeau pe gît. Se sculă, îşi şterse tîmplele ude şi o porni spre casă, sprijinită de o parte şi de alta de Ghenadi şi de Katia.

— Halal de-aşa amorezaţi ! glumea Katia căutînd s-o mai dezmorţească. Te pomeneşti că şi pe Siomcika l-o fi apucat acum leşinul ! Măi, măi, ce gingăşie pe voi ! Ca în romane !

— De mai bine de o lună, Tonia n-a dormit decît pe un

scăunel. Asta-i adevărata pricină ! Ce-i tot dai zor cu gingăşia ta ! o întrerupse Ghenadi.

Putea să aibă părerea lui proprie despre Tonia, dar din moment ce-i promisese lui Sioma s-o apere, nimeni n-avea voie să se mai atingă, nici măcar cu o vorbă, de logodnica prietenului său.

CAPITOLUL XIV

Serghei Goliţîn se afla de o săptămînă la Alexandrovsk, pe Sahalin. Chiar din prima zi, cu gîndul să plece de pe insulă, o pornise către port. Drumul ducea, peste nişte maidane pline de băltoace, prin faţa unor depozite şi a unor ateliere. Pe maidane erau aşezate, rînduri-rînduri, o mulţime de corturi. Prin preajma lor se zbenguiau copii, pe frînghiile întinse se uscau rufe, prin şanţuri scurmau porcii.

— Hei, flăcăule ! strigă Serghei către un băieţandru care, cu praştia la ochi, pîndea să tragă într-o vrabie. Pe-aci locuieşti ?

— Nu. Aşteptăm vaporul — răspunse indiferent băiatul. Vrem să plecăm spre continent.

În port, Serghei află că vaporul era aşteptat să vină abia peste o săptămînă. Se părea însă că nu e uşor să urci pe el... Erau foarte mulţi înscrişi care aşteptau aici mai de mult... „O.S.U." ! bombăni Serghei privind corturile în care locuiau ceilalţi amatori de plecare. O.S.U.... dracu' să-l ia !"

Băieţandrul cu care vorbise cu o clipă mai înainte se afla tot acolo. Acum gesticula însă, cu praştia în mîini, şi striga ceva, cît îl ţinea gura. Serghei întoarce capul : nu mai rămăsese nici urmă din indiferenţa şi lipsa de bunăvoinţă de mai înainte.

— Mazuruk ! Mazuruk ! striga băiatul arătînd cu mîna către cer.

Un avion argintiu, cu două gondole, făcuse cîteva cercuri de salut pe deasupra oraşului şi se îndrepta spre locul de aterizare.

— Ce mazuruk ! ? E un avion ! spuse Serghei.

Băiatul se uită la el cu dispreţul cu care te-ai uita la un ignorant.

— Mazuruk are dungi albastre pe aripi, iar Ivanov le are roşii. De unde eşti, nene, de nu ştii ? Pînă şi ăia din taiga ştiu asta !

Serghei se îndreptă spre aeroport. Poate că-l vor lua pînă la Habarovsk ! Zări pilotul şi i se strînse inima : ordonat, cu ochii albaştri, sigur de sine, urcat pe aripa avionului, pilotul dădea ordine pentru descărcarea poştei ; îndreptîndu-şi din cînd în cînd privirile ochilor lui albaştri, cu o expresie ironică, dar fără răutate, spre oamenii strînşi în jur, gîndea poate că fiecare dintre ei ar fi gata să-l întîmpine ca pe cel mai bun prieten. Din carlingă apăru faţa cunoscută a mecanicului de bord. De cîte ori n-au zburat ei pînă-n Kamciatka, pînă în Sahalin, pînă la Habarovsk ! Cîte încărcături şi oameni — încărcături preţioase şi oameni de preţ — n-au transportat pe aripile argintii ale aparatului !

Iar Serghei umbla prin lume fără rost.

Cei care doreau să plece îl înconjuraseră pe pilot.

— Ilia Pavlovici, ia-mă pe mine... Ilia Pavlovici, neapărat trebuie să plec. Ilia Pavlovici, eu sînt chemat de urgenţă...

Serghei se întoarse la garaj. Înnoptă cu şoferii. Valea „cel răpit" îi propuse să rămînă şi să înveţe şoferia. Pe Serghei însă îl plictisiseră eforturile acestuia de a-l convinge. Se împrieteni cu un alt şofer, unul Kostea, flăcău vesel, de vreo două zeci şi doi de ani, care ducea în Sahalin o viaţă destrăbălată, furtunoasă, cheltuindu-şi banii şi viaţa, fără nici un rost.

Kostea îl invită cu el în inima insulei. pe valea fluviului Tîmi, unde transporta cărţi, alimente şi îngrăşăminte pentru un colhoz de ghileaci. Valea îl sfătui :

— Ai grijă că şi ăia te vor ispiti tot atît de mult ca şi Doronin. Eu, să ştii, a doua oară nu te mai scap din încurcătură. Spune-le că eşti în concediu şi că faci o excursie, iar cînd

te întorci, vii și te angajezi la noi. Tot meseria noastră e mai fainâ !

Porniră dis-de-dimineață, pe răcoare. Un flăcău îmbrăcat cu o scurtă de piele și cu un chipiu vărgat, încălțat cu ghete galbene elegante și cu un rucsac în spinare, se rugă de șofer să-l primească în mașină. Avea obrajii lați, cu pomeții proeminenți și niște ochi înguști, piezișî.

— Cine-i ăsta ? întrebă Serghei cînd mașina porni să străbată orașul, ridicînd în urmă nori de praf.

— E un ghiliac. Not îl cheamă. A învățat la Habarovsk și a fost numit președintele sovietului sătesc de pe malul răsăritean. Merge cu noi pînă la Tîmi, iar mai departe pornește cu barca. Alt drum nici nu există. Dar pe aici fluviul e viclean : prag după prag. Noi ne-am rupe gîtul dacă l-am înfrunta ; el însă se descurcă.

Orașul rămăsese în urmă : case de lemn, copaci colbuiți, terenuri de volei, o piață, din nou terenuri de volei, pe fiecare petic liber de pămînt.

Mașina începu să se cațăre pe coasta unei sopci, urmînd șerpuirea drumului, lunecînd ba de-a lungul unei prăpastii, ba afundîndu-se în pădure. Masa grea și plumburie a norilor îngrămădiți pe cer atîrna deasupra lor ca un tavan. În liniștea deplină a pădurii se auzea fiecare zgomot.

— E frumos drumul ! recunoscu Serghei.

Dar curînd drumul începu să se strice. Plouase de curînd, iar noroiul gros, uscîndu-se, formase brazde adînci și tari. Mașina gîfîia cățărîndu-se pe movilițe ori prăbușindu-se din cînd în cînd prin gropile pline de o apă stătută și neagră. De jur-împrejur străjuia pădurea, răsfirîndu-și în văzduh cedrii, brazii albi, pinii, molifții și mestecenii. Un cerc de sopci astupa orizontul. Unele din ele erau pleșuve ; pe pantele lor negre se vedeau, mohorîte, numai cîteva cioturi pîrjolite. Pădurea arsese, dar prin cenușa rămasă după incendiu răzbătea noua vegetație.

Serghei observă o rîpă, în care se zăreau roci negre, stratificate.

— Cărbuni — lămuri într-o doară Kostea. Oriunde sapi

aici, peste tot dai de cărburi. Dar decovilul nu ajunge pentru exploatare ; cît cărbune poţi transporta cu vagonetele ?

Arareori, calea ferată îngustă le ieşea înainte, pentru ca mai apoi din nou să se ascundă în pădure. O dată, ea le tăie chiar drumul. Kostea opri maşina brusc şi abia atunci Serghei îşi dădu seama că şi el auzise un fluierat : fluierul cunoscut şi drag, semnalul prevenitor al locomotivei. Se dezobişnuise ! O maşină mică, un „cuc" uzat, zbură pe lîngă ei trăgînd în urmă-i vagonete cu cărbuni. Serghei abia avu timp să vadă capul aplecat în afară al mecanicului. Apoi rotocoalele de fum se mai zăriră un timp plutind pe deasupra copacilor.

— Un „cuc" — strecură el, dispreţuitor, printre dinţi, şi-şi întoarse capul puţin, ca să nu se trădeze. Ochii-i erau plini de lacrimi. În alte timpuri s-ar fi ruşinat să meargă pe o astfel de locomotivă. Acum însă îl invidia pe mecanic. Un dor nespus îl cuprinse. De s-ar afla pe o locomotivă, fie chiar şi un „cuc", numai să-i poată întoarce regulatorul, numai să simtă din nou freamătul roţilor cînd încep să prindă viteză, numai să audă din nou sub el nesfîrşitele şini ascultătoare ! De-ar lucra şi el odată, fir-ar a naibii de viaţă ! Să lucreze şi să nu mai hoinărească, încolţit ca o haimana fără bilet.

Dorul care îl cuprinsese era puternic, dar nu dură cine ştie cît. Lui Serghei nu-i plăcea să se gîndească prea mult la lucruri triste. În general, nu-i plăcea şi nici nu era obişnuit să cugete, să discearnă şi să hotărască. Pînă în ultimul timp, viaţa lui se desfăşurase de la sine şi Goliţîn se lăsase cu plăcere în voia curentului. Nici nu şi-a dat seama cum a lunecat dintr-un curent prielnic într-unul dăunător. Înţelesese prea tîrziu realitatea şi atunci nu ştiuse să înoate înapoi. Dar acum, acum ce era de făcut ? Goliţîn se lăsa dus de curent mai departe.

Drumul era tot mai abrupt. Prin luminişuri, pe malurile pîraielor de munte şi de-a lungul rîului creşteau flori uriaşe, înalte cît un stat de om. Albe, liliachii, galbene. Şi-apoi cît vedeai cu ochii, se întindeau tufişuri de brusturi tot aşa de mari. Sub o foaie de brusture ca aceea se putea ascunde un om.

Maşina gîfîia neîncetat, zăngănea săltînd peste gropi ca

un tanc. De sub roți, zburau bulgări de noroi, care se lipeau de mașină. Încruntîndu-se, Kostea își conducea „Gaz"-ul ascultător, tot înainte, în sus, spre culme, pe un drum îngrozitor de prost.

— Masivul Kamîșovîi — răspunse el printre dinți la întrebarea lui Serghei, fără să-și desprindă ochii de pe întinsul drumului. Cea mai a dracului culme!

De pe unul din anevoioasele urcușuri, Serghei zări sub pantă, jos, printre ierburi și flori, scheletul unei mașini prăbușite. Observîndu-i privirea, Kostea se încruntă și mai mult. Abia mai tîrziu, după ce masivul Kamîșovîi rămase în urmă, răsuflă vesel și spuse într-o doară:

— Ai văzut mortul ăla? S-a făcut praf, caraghiosul! N-a reușit să urce panta.

Curînd, vremea începu să se mai îndrepte. Cerul era mai înalt și transparent, iar norii jucăuși îngăduiau tot mai des soarelui fierbinte să-și trimită în jos snopi de raze din ce în ce mai calde. Kostea, fluierînd, își lepăda tunica groasă.

Pădurea se luminase, se înveselise chiar: alți copaci, cu frunze căzătoare, înlocuiseră coniferele. Apoi rămase în urmă și pădurea. Mașina străbătea acum cîmpuri proaspăt arate, ce-și așteptau semănăturile de toamnă. Pe unul din ogoare mai lucrau încă tractoarele. Serghei își întipări în minte, lacom, chipurile înegrite și vesele ale tractoriștilor care i se perindau prin fața ochilor. Ar fi vrut parcă să fie în locul lor.

Kostea mări viteza și mașina de o jumătate de tonă sălta veselă pe drumul plin de hîrtoape. Venind din partea cealaltă, trecu pe lîngă ei un camion. Kostea-i făcu șoferului un semn cu mîna, apoi îi spuse rîzînd lui Serghei:

— Muierea lui mi-e ibovnică. El merge încolo, eu încoace. Facem cu schimbul.

În sinea lui, Goliț în condamna ușurința șoferului, dar în același timp îl și invidia. Pentru că el invidia totul și pe toți, orice muncă, orice manifestare a vieții neîntunecată de chinuri sufletești. Rămase uimit cînd află că poate exista un om care să-l invidieze și pe el.

Ajunseseră într-un sat mare din regiunea pe care o străbăteau. Kostea își lăsă mașina și tovarășii de drum în apropierea poștii și o zbughi „după treburi", clipind șiret din ochi

spre Serghei. Iar Serghei şi Not rămaseră singuri lîngă maşină. Ghileacul rînduise gospodăreşte pe bancă nişte salam, pîine, peşte prăjit şi-l invită simplu :

— Hai, vino mănînci !

Serghei se aşează alături. Atunci Not îl întrebă :

— Comsomol ?

— Da.

Moscova văzut ?

Am văzut-o.

Not suspină şi înveli cu grijă pîinea rămasă.

- Tu noroc comsomol — rosti el căzînd pe gînduri. Şi eu comsomol, dar învăţat puţin... nu-i timp pentru învăţătură. Peştele trece, trebuie prins peşte. Foca vine, trebuie vînat foca. Iarna învăţat la centrul de cultură. Stat în bancă împreună cu copii. În două luni, învăţat trei clase.

Cugetă o clipă, uitîndu-se cu jind la Serghei :

— Tu citit mult, nu aşa ? Toate cărţile citit ? Şi eu citit, dar puţin. Nu citit toate cărţile. Apoi începu a-şi împărtăşi visurile : Vreau merg Leningrad. Acolo învăţ la Institutul Nordului. Toate cărţile am să citesc.

Serghei roşi puţin. Nici el nu citise prea mult şi nici n-avea pasiunea lecturii ; prefera, în orele libere, să se plimbe ori să se distreze. Şi pentru a schimba vorba, prinse a povesti despre profesiunea lui de mecanic. Not îl asculta liniştit — cunoştea linia îngustă de cale ferată şi „cucul" — dar cînd Serghei îi spuse că poţi lua trenul de la Vladivostok direct pentru Leningrad, ghileacul nu-l mai crezu.

Sosi şi Kostea. Avea ochii strălucitori, dar şi o expresie de vinovăţie. Porniră mai departe. Se făcuse cald de-a binelea. Dar lui Kostea, care mirosea a vodcă, îi era şi mai cald. Numai într-un maieu subţire, cu arma pe genunchi, conducea maşina cu grijă.

Drumul îngust de ţară trecea prin taiga. Mereu şi mereu aceleaşi privelişti : locuri sălbatice, copaci doborîţi de furtună, ramuri încurcate, desişuri. Într-una le răsăreau înainte mici animale vărgate. Liniştite şi curioase, ele îşi întindeau boturile, ridicîndu-şi cozile lor stufoase ca ale veveriţelor. După blană însă, semănau cu nişte tigri mici, cuminţi şi curioşi.

— Burunduci — îi explică în treacăt Kostea şi ocoli domol, ca să nu strivească pe unul mai neatent.

Serghei aţipise de căldură şi legănare. Cînd, o zdruncinătură bruscă îl trezi făcîndu-l să se lovească zdravăn de capota maşinii. În aceeaşi clipă, Kostea opri brusc şi trase cu arma. Dintr-un tufiş de zmeură se ridică, cu fîlfîit greu, un stol de ierunci. Kostea sări iute din maşină, trase din nou şi alergă prin hăţişuri după o ieruncă pe care o lovise. De undeva, din spatele copacilor, răsună o a treia împuşcătură.

— Trei pasăre este — spuse Not încuviinţînd.

Serghei nu crezu la început, dar pe urmă se dovedi că şoferul era un ţintaş care nu dă greş. Întorcîndu-se, el aruncă în maşină trei ierunci. Porniră mai departe. Din timp în timp frîna brusc şi sărea afară, dar Serghei era atent acum şi nu se mai lovea. Iar în timp ce Kostea vîna, Goliţîn şi Not se strecurau prin tufişurile de smeură şi înfulecau bobiţe coapte.

— Vino la noi ! îl îndemnă Not. La noi bine. Primăvara mult, mult foca. Toţi vînători vînează foca. Grăsime de foca ai mîncat ? Cine bolnav de oftică, foarte bine face ! Vino ! Ai să fii învăţător.

Începuse să se întunece cînd ajunseră în satul Ada-Tîmovo.

— Înnoptăm aici — anunţă hotărît Kostea şi-i dădu gazdei ieruncile şi o veveriţă cu blana închisă. Iar în timp ce gazda le pregătea de mîncare, cei trei flăcăi plecară să se plimbe. În sat era linişte. Prin şanţuri se mişcau încet cîţiva porci somnoroşi. Trecu o cireadă de vaci, sunînd din tălăngi.

— Peştele a început să migreze ? întrebă Kostea pe un om care le ieşi înainte.

— Început — răspunse omul cu vocea plictisită şi-l întrebă la rîndu-i :

— De unde sînteţi ?

— Din Alexandrovsk.

— Aţi adus poşta ? se interesă el şi, primind din zbor răspunsul afirmativ, o porni în goană spre poştă.

— E zootehnicianul — lămuri Kostea. Îşi aşteaptă soţia, care trebuie să vină de pe continent.

El îi cunoştea pe toţi, ştia tot.

O luară razna pe cîmp. Prin liniştea serii se auzea tot mai clar un murmur surd şi furios, de parcă s-ar fi prăvălit pie-

triș pe o pantă... Dar prin apropiere nu era nici un fel de pantă, iar murmurul nu înceta o secundă. Să fi fost glasul unei cascade ?

Ieșiră la malul unui rîușor : o apă îngustă ce șerpuia printre maluri acoperite cu iarbă bogată. Cursul apei era întretăiat de niște garduri de nuiele. Pe o scîndură aruncată deasupra acestor stăvilare sta un om, iar în mijlocul rîului un altul, aplecîndu-se și ridicîndu-se din timp în timp, acesta din urmă striga cu o voce melodioasă, de tenor :

Mascul ! Femelă ! Mascul ! Mascul !

Murmurul venea cam de-alături, din undele rîului. La început. Serghei crezu că tot fundul rîului este presărat cu niște pietre negre și lucioase. Văzu însă că pietrele se mișcă înaintînd împotriva curentului cu o iuțeală uimitoare, lunecînd și izbindu-se una de alta :

— Gorbușa ! exclamă Not și ochii lui se aprinseră lacomi.

Serghei păși pînă spre mijlocul scîndurii și rămase înmărmurit. Nu mai putu să-și ia ochii de la acea priveliște neobișnuită. Sute de pești, înălțîndu-și din apă spinările curbate, înaintau în susul apei cu o iuțeală de neînchipuit ; izbindu-se de stăvilare, peștii se zbăteau căutînd parcă să străbată grilajul de nuiele : se împingeau, săreau unul peste altul. Se părea că rîul a început să curgă înapoi, atît de furioasă și de puternică era mișcarea lor.

— Și se mai zice „sînge de pește" — spuse Kostea care se oprise pe mal, alături. Nici cel mai năbădăios flăcău nu-i atît de dîrz și inimos ca peștele ăsta. Nimic nu-l poate opri din drumul lui.

Omul de pe scîndură trase în sus portița de răchită și peștii năvăliră prin trecătoarea mult dorită. Ei se îmbulziră lîngă o a doua portiță deschisă, împingînd înainte femelele, sărind și ridicînd nori întregi de stropi de apă. Erau muți, dar ai fi putut crede că țipă, că suduie și se roagă...

Apoi și portița aceea se închise. Primul pișcicultor afundă o plasă mare, scoase vreo zece pești și începu să-i aleagă strigînd leneș :

— Mascul ! Femelă ! Mascul !

Omul care stătea sus, pe scîndură, trăgea niște bețișoare pe o foaie de hîrtie. Peștii dați la o parte zburau în apă, se

strecurau şi se avîntau cît mai departe. Unii însă n-aveau noroc. Piscicultorul îi da în seama femeilor de pe mal, iar acestea îi spintecau şi-i goleau chiar pe loc într-o căldare; icrele femelelor se amestecau aici cu laptii masculilor. Peştii astfel goliţi erau după aceea aruncaţi la cîini : o haită de dulăi se adunase pe mal în jurul femeilor, aşteptîndu-şi prada.

— Asta-i fecundare artificială — explică rece Kostea. Aici e o crescătorie de peşte.

Serghei întrebă de ce se numără peştii şi li se dă apoi drumul din nou în apă ? De ce nu se iau toţi peştii pentru crescătorie ?

— Ce să faci cu toţi ? ! îi răspunse rîzînd piscicultorul. Aici sînt doar mii. Iar crescătoria nu are o capacitate mai mare de douăsprezece milioane de icre. De numărat, îi numărăm pentru statistică.

Serghei nu înţelese prea bine, dar se sfii să mai întrebe.

Se aplecă întristat deasupra rîului, către zgomotul şi freamătul neîntrerupt al peştelui prins în capcană. Iată-i aici, alături de el, pe cei doi piscicultori atît de siguri de statistica peştilor, iată-l şi pe ghileacul comsomolist, care visa la ziua cînd o să citească toate cărţile din lume şi care îşi umfla nările văzînd viguroasa năvală de sub apă, atît de dragă inimii lui şi pe care o cunoştea pînă în cele mai mici amănunte.

Kostea îl trase spre ţărm.

— Du-te de vezi crescătoria — îl îndemnă el. Fetelor, luaţi-l cu voi pe cavalerul ăsta !

Serghei primi bucuros să meargă cu femeile, mai ales că una dintre ele, foarte tînără, îi zîmbea mereu. Cu căldările pline, ele porniră spre crescătorie, păşind atît de încet şi de uşor, de parcă ar fi purtat în garniţe nişte noi-născuţi. Serghei luă căldarea celei mai tinere.

O altă femeie, mai în vîrstă, se uită atunci pieziş şi spuse :

— Bagă de seamă, Nastia, că te vede Stepan şi nu ştiu dacă o să se bucure.

Dar Nastia, rîzînd, îl întreabă pe Goliţîn :

— E adevărat că eşti pe-aici numai în trecere ?

Şi fără să mai aştepte răspunsul, îi propuse :

— Rămîi la noi ! O să creştem peştişori împreună. Peaici e lipsă de cavaleri drăguţi.

— Se spune că în Sahalin nu-s destule femei, iar la dumneavoastră văd că, dimpotrivă, sînt puţini bărbaţi !

— Hei, cum să fie puţini ! rîse Nastia. Bărbaţi avem berechet, dar cavalerii ne lipsesc. Să te pipăie, ştie fiecare, dar să-ţi ducă şi căldarea, în afară de dumneata, niciunuia nu i-a trecut prin minte.

Şaşalnica femeluşcă îl aţiţa pe Serghei.

Într-adevăr, de ce n-ar rămîne ? Îi plăcea totul : şi rîul cu peştii înnebuniţi, prinşi în capcană, şi poteca liniştită de deasupra pîrîului din pădure, şi ochii aţiţători, naivi, dar totodată şireţi, ai Nastiei.

De pe potecă venea în goană spre ei un biciclist. Serghei putu distinge o faţă tînără, cu un cîrlionţ blond ieşindu-i de sub şapca de culoare cenuşie.

— Acum vin ! îi strigă biciclistul lui Serghei.

— Directorul ! şopti Nastia şi-i luă căldarea din mînă.

Într-un luminiş din taiga se vedeau două case de locuit, cu dependinţe, după aceea un teren de volei, un leagăn, un portic...

— Dar unde-i crescătoria ? întrebă Serghei privind în jur.

— Uite-o colo !...

Jos, în vale, deasupra pîrăului, Goliţîn văzu un şopron scund şi lung, cu nişte tuburi instalate pe suporturi de lemn.

— Asta-i toată ?

— Da, toată — preciză Nastia.

Biciclistul sosi. Era tînăr, avea ochii albaştri şi vorbea tare amabil. Serghei se prezentă şovăielnic, spunînd că ar vrea să viziteze crescătoria.

— Da, sigur, sigur ! încuviinţă cu căldură directorul şi îşi rezemă bicicleta de peretele unei case. Eu mă numesc Fedotov. Dar dumneata ?

Serghei îşi spuse numele.

Pentru a ajunge la şopronul aflat chiar deasupra pîrăului, coborîră o scăricică.

— Avem aici şi staţie de filtrare — explică Fedotov, arătînd tuburile. Apa vine dintr-un izvor de munte. E o apă mi-

nunată, rece, curată, dar noi tot o mai filtrăm. Ai fost la zăgaz ? Ai văzut ? Peştele se îndreaptă spre izvoarele curate. Icrelor le place curăţenia şi frigul.

Înlăuntrul şopronului, foarte luminos şi curat, apa captată în tuburi străbătea un sistem întreg de filtre şi, curăţată la maximum, aluneca spre secţia de icre. Acolo domnea în permanenţă un semiîntuneric constant. Apa şiroia prin nişte cutii negre, în interiorul cărora, pe plase subţiri, erau întinse icrele. În semiîntunericul acela, asemănător luminii zgîrcite de pe fundul rîurilor, gingaşele bobiţe, spălate mereu de apa rece şi curată, se transformau pe încetul şi tainic în fiinţe vii. La început, abia perceptibil, bobul de icră îşi schimba forma, se alungea. Apoi prindea să se deseneze un căpşor minuscul şi o codiţă ascuţită. Pe urmă se preciza şi pîntecul. De el rămînea însă prinsă infima sferă galbenă a icrei care, pe zi ce trecea, se micşora tot mai mult hrănind tînărul organism în formare.

Astfel puietul e gata. Vrea să trăiască, să se mişte, să zburde prin apă, să se joace şi să sară laolaltă cu semenii lui, pentru că există doar şi sub apă o lume a copiilor, cu jocurile şi strengăriile ei. Mîini grijulii mută puietul într-o a treia secţie — crescătoria. Crescătoria se află într-o magazie lungă, în care nu pătrunde niciodată soarele. O apă proaspătă şi calmă curge domol printr-o albie de lemn. Pe marginile secţiei, de-a lungul pereţilor, creşte o iarbă verde, curată şi gingaşă...

Păşind împreună cu Serghei peste nişte scînduri, Fedotov se aplecă drăgăstos deasupra apei în care vizitatorul nu putea să distingă nimic, însă în care Fedotov vedea atît de multe : mii de peştişori mărunţi zbenguindu-se prin bazinele ospitaliere şi lipsite de primejdii, crescînd treptat şi făcîndu-se mai frumoşi, pentru ca într-o minunată zi de primăvară să alunece prin porţile casei părinteşti, sloboziţi spre lumea atrăgătoare, primejdioasă şi neliniştită a fluviilor şi mărilor uriaşe.

— Mulţi se prăpădesc din fragedă copilărie — spuse Fedotov, cu o adevărată tristeţe părintească, aplecîndu-se şi mai mult deasupra bazinului răcoros. Noi ţinem evidenţa peştelui crescut aici. El pleacă doar spre funduri de mări. Peste patru ani însă, toţi cei care scapă cu viaţă se întorc la izvoarele flu-

viului, spre cheile curate ale apelor, ca să-şi depună icrele. O, dacă am putea ţine minte sau însemna cu vreun semn fiecare peştişor, multe am afla în fiecare toamnă ! Cîte victime am înregistra, cîţi morţi n-am avea de numărat ! Că de întors, nu se mai întorc decît doar unul sau doi la sută...

Întristîndu-se, privea la miile de creaturi condamnate să înceapă, într-un viitor apropiat, o viaţă plină de primejdii, de aventuri şi de lupte.

— Ce rost mai are să-i creşti în crescătorie, dacă pe urmă tot le daţi drumul ? întrebă tot atît de emoţionat Serghei.

Fedotov îşi înălţă capul. În ochii lui se citea o expresie de însufleţire şi convingere.

— S-a dovedit totuşi — începu el să explice cu aerul unui cunoscător — că în cea mai mare parte, puietul se prăpădeşte în primele luni ale vieţii. Pe cînd în crescătoria noastră ei pleacă mai mari şi mai puternici... Bineînţeles că nici asta nu-i de ajuns. Îi creştem o jumătate de an, ar fi bine însă dacă i-am mai ţine încă un an liberi, în bazine mari. Am scris la centru, am raportat peste tot şi încă nu contenesc să tot intervin. Aş pleca cu să le vorbesc. Dar cui să las crescătoria ? ! N-am cui !...

Îl copleşiseră grijile. Cu călcătura-i grea, se îndreptă spre ieşire. Serghei îl privea compătimitor : cît e de greu să fii tatăl unor asemenea copii necredincioşi, care pleacă fără să se mai întoarcă, tatăl unor copii condamnaţi ! În compătimirea lui se amesteca însă şi oarecare pizmă. Fedotov credea în ceva, el avea o ocupaţie, o ocupaţie la care ţinea, nu ştia de alte griji în afară de acelea pe care i le aducea munca lui.

Pe deal, Fedotov se opri :

— Dar nu mă las ! spuse el, cu o linişte deplină. Încă un an, doi, să zicem trei, şi am să realizez toate astea. Dacă nu încap în primul plan cincinal, o să mi se facă loc într-al doilea...

Încă un an, doi, trei... Omului acestuia nici prin minte nu-i trecea să-şi părăsească insula. Nu-l plictiseau locurile pustii, munca la o biată crescătorie mică, lipsită de oameni, pierdută undeva, în fundul taigalei.

— Vezi, piscicultura e o profesiune de mare viitor — adăugă Fedotov luîndu-l pe Serghei de braţ. De mare viitor !

repetă el. Numai că acest lucru nu a fost înțeles de toată lumea. E nevoie aici de oameni muncitori, devotați, care să îndrăgească munca noastră. Dumneata unde lucrezi ?

Ruşinîndu-se de el însuşi, Serghei născoci o poveste despre un concediu pe care-l are şi despre dorința lui de a vedea Sahalinul.

— Minunat ! Minunat ! exclamă Fedotov. Eşti un flăcău curajos. Celor de pe continent tot le mai e frică şi-acum de Sahalin. Pe cuvînt că eşti un băiat bun !

Păşeau prin întunericul serii, pe dunga albicioasă a potecii de lîngă rîu.

— Peştelui nu-i place lumina — rosti îngîndurat Fedotov. Îl creştem la umbră şi răcoare. În schimb, ca să se dezvolte, omului îi trebuie lumină şi viață intensă. Viața intensă ți-o dă numai munca, numai munca creatoare, numai îndeletnicirea pe care o iubeşti şi ți-o visezi... Să nu-ți închipui că sînt poet... Deşi mai scriu şi eu cîteodată versuri.

Apoi, cînd ajunseră în sat, Fedotov îi mai zise :

— Ştii ceva ? De ce n-ai rămîne aici să lucrezi ? E doar atît de interesant ! Încă nu cunoşti munca, e drept, dar pun rămăşag că o să-ți placă, şi încă mult de tot.

Serghei îi găsi pe Kostea şi pe Not la masă. Peştele gras şi ierunca friptă şi gătită cu smîntînă erau delicioase. Kostea sorbea mereu din vodcă şi nu uita să-i cinstească şi pe ceilalți. Din pricina băuturii, lui Serghei începu să-i vîjîie capul. Dar era şi obosit după atîta drum cu maşina. Îl copleşiră emoțiile şi dorul...

Cu capul plecat deasupra paharului cu vodcă, el se gîndea la propunerea lui Fedotov. De ce, la urma urmei, n-ar rămîne să-şi găsească aici liniştea, într-o îndeletnicire nouă, printre prieteni noi ?... Să termine dintr-o singură lovitură cu tot trecutul, să devină un om nou, puternic, gata oricînd de luptă... Ameţindu-se treptat-treptat şi simțind că se moleşeşte, el îşi imagina această viață nouă, activă, clocotind de muncă, alături de Fedotov... Dar, desfătîndu-se cu închipuirea, îşi dădea în acelaşi timp seama că niciodată nu va avea tăria să rămînă în Sahalin.

În colhozul ghileacilor ajunseră abia pe la prînz. Serghei se aştepta să vadă iurte, deasupra cărora se înalță un fum leneş, şi se mai aştepta să vadă cîini înhămați...

Nu-l întîmpină însă decît o pajiște cu iarbă deasă și reavănă, vreo opt cosași purtînd pălării cu borurile largi și, spre capătul pajiștei, o baracă joasă, fără geamuri, dincolo de care, datorită desișului de sălcii, se ghicea un rîu.

Pe pajiște, gesticulînd, alerga spre mașină un om cu părul cîrlionțat.

— Am ajuns — anunță Kostea.

Not sări și începu să-și scoată lucrurile din mașină. Cel ce alergase înspre ei, călcînd pe covorul de iarbă, se apropie de mașină, dădu distrat binețe și se sui să controleze el însuși lucrurile aduse de Kostea. Excursionistului care călătorea prin Sahalin, nu-i dădu nici o atenție.

— Cuiele ! Cuiele ! strigă deodată înroșindu-se la față. Unde-s cuiele, drac împielițat ?

Kostea scoase de sub scaun o ladă cu cuie. Cîrlionțatul sări jos, apucă lada rîzînd, o așeză cu grijă pe aripa mașinii și, ținînd-o cu o mînă să nu cadă, i se adresă direct lui Serghei :

— Dar dumneata pentru ce ai pornit-o încoace ? Din curiozitate ?

— Tovarășul ar vrea să cunoască realizările voastre — spuse cu hotărîre Kostea vorbind cumpătat.

— Bine !

Cîrlionțatul lăsă lada din mîini, cu părere de rău.

— Du-te ! Recepționează Katia mărfurile, iar noi vă ajungem din urmă.

Se apropiară de cosași... Erau ghileaci tineri. Pălăriile largi le apărau fețele smeade de soare.

— Uite, i-am convins să-și tundă părul — i se adresă cîrlionțatul lui Serghei. Astă-iarnă toți aveau plete lungi. Acuma, opt au mai rămas cu părul mare : ăștia trei și alți cinci.

Și bătîndu-l pe umăr pe unul dintre cosași, îl întrebă :

— Ei, Panko, ce zici, cînd facem focul la baie și pentru ceilalți ?

Panko zîmbea cu gura larg deschisă.

— Acesta-i primul nostru comsomolist — îl prezentă apoi. Foarte activ băiat. Cel dintîi care a cutezat să intre la baie. Iar soția lui e prima care a născut în casă.

Îi povesti apoi lui Serghei că ghileacii — atît iarna cît și vara — își goneau femeile să nască în drum, făcîndu-le acolo

cîte un cort, la intrarea căruia înfigeau în pămînt două topoare cu tăişurile îndreptate înainte, pentru ca astfel să înspăimînte spiritele rele. Abia după trei ani de luptă crîncenă, au izbutit să stîrpească din rădăcini acest obicei. Panko, primul care a consimţit să-şi lase femeia să nască în casă, a umblat totuşi mai mult mort decît viu pînă s-a sfîrşit naşterea cu bine.

— Acum nu mai este cum a fost — sublinie cîrlionţatul făcîndu-i lui Not cu ochiul. Acum, de curînd, au născut opt femei, dintre care numai două au fost trimise în corturi. Construim şi un spital cu un pavilion special pentru naşteri.

Tot vorbind, intrară în baraca fără geamuri, unde se aflau două hîrdaie pentru săratul icrelor.

— Le sărează ei singuri — explică el mai departe clipind bucuros din ochi. Inainte vreme vindeau icrele comercianţilor, cu patruzeci de copeici pudul. Noi însă i-am învăţat cum să le conserve, i-am sfătuit să încerce şi-acum... lucrează singuri ! Sînt entuziasmaţi.

— Dumneata eşti de aici ? îl întrebă Serghei.

— Eu ? Cîrlionţatul clătină din cap zîmbind. Nu, sînt moscovit. Adică... am fost moscovit. Acuma sînt tot localnic. De şase ani mă aflu aici.

Şi tăcu. Se ferea să vorbească prea mult despre sine. Prefera discuţiile despre cei din jur.

Într-un luminiş larg, Serghei observă cîteva construcţii ciudate, colibe parcă sau nişte hambare fără geamuri şi uşi, construite din bîrne groase, necioplite. Îşi închipui că ar putea să fie case de-ale ghileacilor.

— Sînt goale ! întrebă Not arătînd spre colibe.

— Nu-s goale. Toate trei sînt ocupate. Anul trecut însă erau optsprezece...

Se îndreptară spre casa cea mai apropiată. Avea o ferestruie îngustă, cît o crăpătură. Not privi înăuntru şi imediat dincolo de zid începu să se audă paşi şi parcă nişte rîcîituri : răsunau lovituri în pereţi, apoi o labă pufoasă cu ghiare galbene se strecură prin ferestruie şi zgîrie lemnul.

Serghei sări în lături.

— Nu te speria — spuse cîrlionţatul. E un urs.

Not se uita la laba care zgîria furioasă bîrnele ; pe faţa lui se citea ironie, dar şi o oarecare frică şi gravitate.

— Oamenii noştri spun : ursul cel mai mare şi mai deş-

tept. El sfînt... — Şi adăugă, nu tocmai convins : Aşa credeau înainte, acum nu mai crede.

Cîrlionţatul rîse uşor.

— Începe să dispară superstiţia asta — spuse el. Înainte, ghileacii creşteau pînă la 30 de urşi. Şi ştii cît crapă ûn urs pe zi ? pînă la 18—20 de peşti ! Nici ei n-aveau ce să mănînce şi mai hrăneau şi fiarele astea. Trăiau ca vai de ei. Habar n-aveau ce-i aia pîine, unt, cartofi ; nici nu ştiau cum arată o vacă. Numai peşte mîncau. Vara proaspăt, iarna uscat. Pînă pe la mijolcul iernii o mai duceau cum o duceau, ba îşi hrăneau şi cîinii, dar pe urmă începea foametea. Dar urşii, orice s-ar fi întîmplat, tot şi-i hrăneau.

— Şi pentru ce ?

— Aşa le era obiceiul. Multe lucruri interesante se petrec pe la ei. Iarna au chiar o sărbătoare a urşilor. Îi omoară. E o întreagă solemnitate. O ceremonie complicată. Întîi îi dau drumul şi-l pun pe goană, pe urmă cei mai buni vînători îl ucid cu săgeţile. Ursului căzut i se aduc jertfe ; sînt omorîţi cei mai buni cîini, sînt pregătite mîncăruri, îmbrăcăminte. Băştinaşii socot că ursul ucis devine spirit şi poate să le ia cîndva apărarea ocrotindu-i de celelalte spirite rele.

Satul ghileacilor seamănă cu un sat rusesc obişnuit : avea case, şoproane, grădini de zarzavat, băi pe lîngă rîuleţ. Erau şi unele clădiri în construcţie : spitalul, şcoala, un magazin nou. Cîrlionţatul visa chiar un cămin cultural şi o creşă, dar nu erau încă fonduri şi nici n-aveau încă oameni formaţi care să le conducă.

Îl duse pe Serghei la preşedintele colhozului. Un ghileac cărunt şi grav sta la o masă acoperită cu muşama şi se căznea să scoată o ţeapă din piciorul unui băieţaş de vreo patru ani. Cîrlionţatul se apropie şi trase cu îndemînare ţeapa afară.

Între preşedintele colhozului şi cîrlionţat se încinse o convorbire lungă.

— Am hotărît — spunea preşedintele — să trimit echipa a doua la cartofi. Trebuie să pregătim lemnele, iar femeile să le trecem la strîns...

Şi vorbiră îndelung despre lucruri puţin interesante pentru Serghei.

După ce-şi luase rămas bun de la preşedinte, pe drum cîrlionţatul îi spuse :

— Uite cum cresc oamenii ! L-ai auzit ? Un adevărat conducător ! Gospodar ! şi ce orizont are acum.. Aproape că nici nu mai trebuie să-i spui ce are de făcut. Singur înţelege totul, singur aranjează. Dar ştii cum am început ? cum am învăţat-o pe fiică-mea să umble, pas cu pas, tot aşa a fost şi cu ghileacul. Cînd am pornit-o, trebuia să le fac singur pe toate : să sărez peştele, să sap pămîntul, să sădesc cartofi, să-i învăţ carte, să mulg vacile şi, la baie, să-i spăl de jegul adunat pe ei de cînd lumea, să le ajut la naşteri. Şi-aşa mai departe. În schimb, uite ce am realizat noi !

— Care noi ? îl întrebă Serghei zîmbind.

Cîrlionţatul se încruntă :

— Cum care noi ? Eu ! Şi deodată începu să rîdă cu bunătate. Dar nu, nu de mine vorbeam, ci de orînduirea sovietică. Aşa e ? De aceea spun noi. Însă nici nu vreau s-o fac pe modestul.

După masă, Serghei se aşeză cu el pe prispă, în timp ce Kostea îşi pregătea maşina.

— Zici că eşti aici de şase ani ?

— Da, de şase ani.

— Şi nu te plictiseşti ? Nu ţi-e dor de Moscova ?

Cîrlionţatul oftă. Ochii lui însă erau tot limpezi, fără urmă de tristeţe.

— Hm ! Desigur ! Pe cine nu-l atrage Moscova ? Dar pentru mine Moscova e aici. Eu aici, te rog să mă crezi, stau de vorbă cu Stalin, de parcă aş fi la Kremlin. Îi spun : „Uite, Iosif Vissarionovici, construim un spital. Vezi femeia asta ? îi zic eu. A învăţat să citească şi vrea să meargă la şcoală..." Da, da. Vezi deci că şi aici am bucuriile mele...

Serghei nu ştia ce să-i răspundă. Îi era ruşine de sine însuşi.

— Desigur, prea sînt singur. Nici cadre nu sînt. Să fii unul singur şi să faci de toate nu-i ceva firesc, bineînţeles. De aceea mai visez cîteodată. Vin doar destui pe-aici... curioşi ca tine. Şi cînd îi văd, încep să visez... Visez că unul din ei, şi cel mai harnic, şi mai plin de viaţă, îmi spune : „Hai să fim prieteni şi să ducem mai departe amîndoi tot greul muncii..."

Serghei se făcu stacojiu.

— A, nu, nu trebuie să roşeşti. Eşti încă tînăr. N-ai să rămîi aici, ştiu. Nu poţi încă să înţelegi toate astea. Dar după ce ai să trăieşti şi-ai să munceşti, ai să-ţi dai seama într-o zi tu singur că există o satisfacţie sufletească pe care n-ai da-o pentru nici un fel de capitală... Sădeşti ceva, îl îngrijeşti să crească şi deodată vezi că începe să dea roade, şi încă ce roade, cum n-au mai existat vreodată... De oameni vorbesc. Pe meleagurile astea, un popor întreg s-a născut încă o dată. Ghileaci, aşa erau ei numiţi, dar acum îşi zic nivhii, ceea ce înseamnă... oameni.

Serghei plecă stăpînit de nenumărate impresii şi de nădejdea pe care cîrlionţatul i-o strecurase în suflet, că şi el va putea, va trebui să păşească pe terenul solid al unei adevărate activităţi creatoare. Îl ardea inima. În cabina maşinii, alături de Kostea care fluiera fără grijă, continuă să se gîndească la tînărul cu cîrlionţul scăpat de sub şapcă. Pe urmă îşi aduse aminte de Not şi de visul lui naiv de a citi toate cărţile. De Valea „cel răpit", de Fedotov cu ochii lui inspiraţi : „Dar nu mă las !" Se gîndi şi la piscicultorul care număra peştele din pîrîu. Apoi la Doronin, neastîmpăratul Doronin, şi la Niuşka, pe care acesta a luat-o de la miliţian şi i-a dat-o lui Kolka : „Pentru o chestie ca asta, familială, să-mi pierd eu cel mai bun mecanic ! Se face ?..." Şi tot aşa mai departe : Morozov, Kruglov, Tonia, Sioma Altşuler, versurile lui Grişa Isakov, Taras Ilici stînd lîngă foc...

Îl copleşeau impresiile şi-n acelaşi timp îşi simţea sufletul în întregime deşert. Viaţa lui nu mai avea nimic trainic, frumos. Nici casă părintească (acolo nu mai putea să se întoarcă), nici Comsomol (fusese desigur exclus de mult), nici muncă, nici prieteni, nici viitor.

Maşina intră în taiga; deasupra drumului atîrnau crengi stufoase. Începu să se întunece. Îl aştepta iarăşi o noapte sub acoperiş străin, iarăşi se va bucura de-o ospitalitate care nu i se cuvenea. Era un impostor ! Dar ce-i păsa ? Oriunde se vor opri, la Ada-Tîmova, la Debrinsk sau altundeva, îi era tot-una. Proslăvea noaptea. Ea ascundea totul în faţa ochilor lui, lăsîndu-l singur cu gîndurile, tot mai vii şi mai chinuitoare ! Goliţîn se avînta în întîmpinarea unui sentiment nou, necunoscut, al cufundării în sine. Pricepu, pentru întîia oară, că trebuie să cugete mai profund.

Kolea Platt şi Epifanov locuiau împreună şi se socoteau prieteni. De altfel, chiar erau. Încă de pe drum, din timpul lungii călătorii, Kolea îi povestise lui Epifanov necazurile lui şi acesta luase parte din toată inima lui largă şi duioasă la suferinţa tovarăşului. În primele săptămîni de viaţă în corturi, cînd frigul te pătrundea pînă la oase, Epifanov îşi învelea prietenul cu plapuma sa şi îi lăsase lui locul din fundul cortului, loc mai apărat de vînt.

Kolea îi era recunoscător şi-i răspundea, pe cît îi sta în putinţă, prin sentimente prieteneşti. Numai că posibilităţile lui de a-i arăta prietenie nu erau prea mari. Fire aspră şi egoistă, el nu ştia să se lase în voia sentimentelor. Trecea prin viaţă mîndru, stăpîn pe aptitudinile, pe inteligenţa şi perseverenţa lui, căutînd să obţină un loc cît mai de frunte în ierarhia profesională şi aspirînd să ducă un trai fără griji şi să se însoare cu Lidinka. Nimic din ceea ce mediul şi împrejurările îi scoteau în cale nu i-ar fi putut schimba ţelul pe care şi-l alesese. Intrase în Comsomol pentru că, din punct de vedere principial, socotea că un muncitor din ziua de azi trebuie să ia parte la viaţa societăţii. Îşi îndeplinea conştiincios toate sarcinile primite pe linie de Comsomol, avea însă grijă să nu fie supraîncărcat de muncă şi se pricepea să pretindă autoritar să i se respecte timpul, sub pretext că se străduieşte pentru ridicarea calificării profesionale. Căuta să se afle prin preajma inginerilor şi a meşterilor de tip vechi, care îl apreciau pentru deosebita lui seriozitate. Era fiul unui tehnician cu bun renume şi avea veşnic în faţa ochilor exemplul tatălui său.

— De ce nu te-ai înscris la universitate? Doar eşti atît de capabil! s-a mirat Epifanov.

— Să trăiesc dintr-o bursă? Ce nevoie am? i-a răspuns Kolea. Ştiu mai mult decît inginerii tineri şi sînt apreciat şi fără să am diplomă. De altfel, şi de cîştigat cîştig mai mult decît ei.

Într-adevăr, îşi cunoştea bine meseria, făcea progrese uimitoare şi cheltuia banii cu socoteală, întotdeauna numai pentru lucruri bune şi trainice.

O întîlnise pe Lidinka tocmai atunci cînd socotea că a sosit timpul să se gîndească la o soție; a cîntărit-o de la prima aruncătură de ochi: era drăguță, veselă, serioasă, inteligentă. Dar se îndrăgostise de ea mai mult decît ar fi vrut și Lidinka știuse să-l tulbure liniștea plină de măsură a vieții. Amorul ei propriu se simțea flatat de faptul că un băiat atît de bun îi făcea curte, mai cu seamă că în uzină el era considerat ca un specialist de mare viitor. Kolea s-a pomenit în cercul admiratorilor fetei, în atmosfera aceea de cîntece, acompaniamente de chitară, dansuri, glume și năzdrăvănii. La început, Lidinka a încercat să-l atragă în grupul lor, tachinîndu-l că e ursuz. Dar cu vremea, a început să aprecieze firea lui tăcută, pe care de obicei fetele tinere o iau drept ceva excepțional, și în cele din urmă s-a îndrăgostit de el. Pe Lidinka o rușina situația ei de acasă și faptul că era nevoită să ascundă față de maică-sa că este comsomolistă. Lui Kolea însă îi plăcu atmosfera din casa părinților ei: buna rînduială, gospodăria bine întreținută, severitatea mamei... Toate acestea la un loc, după părerea lui, alcătuiau o adevărată garanție a moralității fetei.

Mama Lidinkăi era mereu bolnavă. Au trebuit s-o internezе pentru multă vreme în spital. Fata nici nu voia să audă de căsătorie pînă nu se va însănătoși bătrîna, iar Kolea devenise nervos și stăruitor; Lidinka se simțea vinovată. Într-una din cele mai triste seri, cînd starea mamei sale era aproape deznădăjduită, iar Kolea se arăta deosebit de dezamăgit și de supărat, a primit să se ducă la el acasă și, tulburată cum era, Kolea a izbutit s-o facă să-i cedeze. El era într-adevăr îndrăgostit de ea, dar stăpînirea de sine nu-l părăsea niciodată; mai tîrziu a recunoscut singur că s-a purtat astfel cu Lidinka nu atît dintr-o pasiune nestăvilită, cît din pornirea conștientă de a o ține cu orice preț legată de el. Se temea că altfel fata i-ar fi putut aluneca printre degete.

Mobilizarea pentru Orientul Îndepărtat i-a stricat toate planurile. Nici prin minte nu i-a trecut să renunțe la călătoria aceea; ținea prea mult la renumele, situația și viitorul lui. Era disciplinat nu atît dintr-o profundă conștiință, cît datorită caracterului său neînclinat spre sfadă. Se consola cu speranța că în Orientul Îndepărtat va reuși să-și creeze o situație și mai bună, și că, după ce bătrîna va muri, Lidinka

va veni la el. Scrisorile ei îi confirmau că-l iubeşte şi că vrea să vină. Îl speria însă mulţimea adoratorilor care roiau în jurul Lidinkăi. Dacă se va găsi vreun nemernic care să ştie să folosească singurătatea în care o lăsase, putea-va ea oare rămîne neînduplecată ? Educaţia severă pe care a primit-o în familie s-ar părea că are un cuvînt de spus într-o asemenea împrejurare. Dar ce, parcă asta a împiedicat-o pe Lidinka să-i cedeze lui înainte de nuntă ? Şi, la drept vorbind, dacă se gîndeşte mai bine, îşi dă seama că pentru asta nici nu i-a trebuit să depună cine ştie ce eforturi.

Epifanov n-a manifestat vreun soi de curiozitate faţă de lumea interioară a prietenului său. În schimb, îi destăinuia cu plăcere despre propria-i tristeţe : Klava Melnikova, deşi atît de drăguţă, iubea pe altcineva ! Sincerităţii lui Epifanov, Kolea îi răspundea, fără voie, cu acelaşi sentiment ; şi uneori atenţia înţelegătoare a lui Epifanov îi mai uşura parcă sufletul. El nu-şi dădea seama însă că felul său de a vedea lucrurile stîrnea mirarea şi totodată revolta în Epifanov.

— Ce tot aiurezi, măi frate — răspundea el, cu o mînie atenuată doar de bunătatea-i caracteristică. Fata te iubeşte ! Cum poţi s-o bănuieşti cînd ea a avut încredere în tine ?

Kolea se încurcă, dar nu dădu înapoi.

— Dacă a cedat o dată, cine-mi poate garanta că n-are s-o mai facă ?...

La sfîrşitul discuţiilor de acest fel, lui Epifanov îi părea rău de Lidinka (şi-o închipuia ca pe-o fată cu inima iubitoare, asemenea Klavei). De aceea îl mustra pe Kolea, încredinţat că Platt nu-şi merită fericirea. Noaptea, stînd culcat în cort şi privind printr-o crăpătură spre cerul întunecat, lui Epifanov îi apăreau în faţă, la lumina stelelor şi a lunii, chipuri minunate de fete, între care chipul Klavei Melnikova i se rotunjea în închipuire, împodobit cu cozile blonde ale necunoscutei, dar fermecătoarei Lidinka. Şi visa că va găsi şi el o fată care să-l iubească, una necunoscută încă, dar care fără îndoială există undeva, cine ştie unde.

— Fii mai stăruitor, căci doar Kruglov n-o iubeşte — îl sfătui Kolea mirîndu-se că Epifanov nu face nici o încercare de a-i cuceri inima Klavei.

Epifanov simţea sîngele svîcnindu-i în tîmple, iar în ochi îi tremurau lacrimi.

— Nu, frate dragă, asta n-o fac, n-o să iasă nimic... Să nu mai vorbim despre asta. Dacă nu-i pentru mine, nu e, ce să-i faci.

Dispreţuindu-se unul pe altul într-ale dragostei, Kolea şi Epifanov rămîneau totuşi prieteni şi se împăcau destul de bine. Epifanov a ştiut să-l liniştească pe Kolea, cînd munca în taiga, la defrişare, îl scosese din sărite. Kolea, la rîndul său, i-a fost de folos prin cunoştinţele lui tehnice atunci cînd Epifanov a trecut la montarea uzinei electrice şi cînd, cu mintea lui ageră, căuta însetat să-şi completeze lipsurile de pregătire. Amîndoi Epifanov cu entuziasm, Kolea cu o rece perseverenţă au muncit voluntar la construirea unei barăci de locuit şi în ea şi-au aranjat împreună o cămăruţă a lor, cu tot confortul posibil.

Dar după ce au părăsit cortul ticsit de paturi, şi-au dat seama că n-au nimic comun, că n-au ce căuta la un loc, ba chiar că se stîngheresc unul pe altul. Iar odată cu venirea toamnei, se sfîrşi şi cu singura lor distracţie comună : înotul. În toate celelalte privinţe aveau gusturi şi obiceiuri diferite. Ordinea pedantă a lui Kolea îl enerva pe Epifanov : el se înfuria şi rîdea de tovarăşul lui de cameră, cu un aer supărat, îi lua haina de marinar dintr-un cui şi o atîrna în altul, destinat anume pentru asta. Dar mai cu seamă îl scotea din sărite faptul că pentru Kolea, cel atît de pedant, spălatul podelei sau al rufelor era un adevărat eveniment. Îl enerva mutra lui schimonosită dureros deasupra cîrpei ude şi neîndemînarea de care dădea dovadă atunci cînd era nevoit totuşi să-şi spele cîte ceva. Dar mai mult decît orice îl plictiseau veşnicele observaţii ale lui Kolea :

— E revoltător să chemi aici un specialist, fără să-i fi pregătit cel puţin condiţii elementare de viaţă. În curînd vom fi nevoiţi să curăţim şi latrina.

Epifanov nu înţelegea de loc pretenţiile lui Kolea. Era comsomolist şi muncitor : de unde această permanentă preocupare numai pentru interesele lui personale, de unde acest soi de carierism rece ?

De certat însă nu se certau, pentru că Epifanov era prea bun şi îngăduitor, iar Kolea prea calm. Prietenia lor de altădată dispăruse totuşi. Acum cînd Kolea primea o scrisoare cu ştampila Leningradului, o citea încet şi o ascundea, fără

s-o mai arate prietenului său. Iar cînd Epifanov se înapoia acasă după o plimbare îndelungă cu Klava, suspina în tăcere întorcîndu-se cu faţa la perete.

Epifanov află la comitetul de comsomol că Platt căuta să obţină o cameră în casa inginerilor şi a tehnicienilor. Lui nu-i spusese nimic despre asta. Bun cum era, Epifanov se sperie închipuindu-şi că din pricina lui nu poate Kolea să-şi cheme logodnica. Seara îi spuse cu vinovăţie :

— Dragul meu, am auzit că ai făcut demersuri pentru cameră şi că deocamdată nici vorbă nu poate fi să capeţi. Te rog să contezi pe odaia asta. Cum vine Lidinka, eu plec...

Dar Kolea îi răspunse cu dispreţ :

— Aici să locuiască soţia mea ?! În grajdul ăsta ?!

Chipul Lidinkăi începu să se întunece în imaginaţia lui Epifanov. O vedea aidoma acelor soţii de ingineri care oftau şi se văicăreau într-una de cînd au venit pe şantier, distrugînd nervii bărbaţilor lor cu fel de fel de pretenţii nerealizabile. De altfel era explicabil. Dacă Lidinka voia să-l ia pe Kolea de bărbat, îi semăna probabil.

Dezertarea lui Serghei Goliţîn i-a neliniştit pe amîndoi prietenii, deopotrivă. Ieşindu-şi din fire, Epifanov îşi reproşa că nu l-a supravegheat îndeajuns, că n-a încercat să-l influenţeze şi n-a ştiut să-l oprească de la pasul acesta nechibzuit. Kolea Platt primi dezertarea lui Serghei cu totul altfel. Pentru el, Goliţîn era, în primul rînd, un lucrător la căile ferate, un specialist care se pomenise — ca şi el — azvîrlit aici, în nişte condiţii cu totul nepotrivite. Goliţîn n-a vrut sau n-a putut să se adapteze situaţiei şi a plecat. De ce atunci el, Nikolai Platt, mecanic categoria a opta, mai continua să locuiască într-o baracă primitivă, unde doarme cu cizmele în picioare, pentru că altfel simte cum îl trage de jos ? E drept că el lucrează de mult la o muncă de specialitate — „oarecum de specialitate", spunea el. Dar era apreciat pentru asta aşa cum se cuvine ? I s-au creat condiţii mai bune de trai ? Nu.

— În primul rînd eşti comsomolist ! i-a răspuns Epifanov.

— Da — a consimţit Kolea, cu judecata lui calmă — a fugi, sînt de acord, nu-i un procedeu demn de un comsomolist. Eu unul n-aş face aşa ceva. Pe de altă parte însă, ce-ţi rămîne de făcut dacă Comsomolul n-are grijă de tine ?

Epifanov s-a mîniat serios, poate pentru întîia oară de cînd se cunoşteau.

— Mă uit la tine şi mi se face lehamite ! Ce fel de comsomolist eşti şi tu? Mi-e şi greaţă să stau de vorbă cu un astfel de om. E atît filistinism în tine, de mi se întorc maţele pe dos.

— Cu toate astea — a ripostat netulburat Kolea — eu sînt bine apreciat, iar tu ai reuşi să capeţi o mustrare severă cu avertisment.

Lui Epifanov i s-a oprit răsuflarea. Furtul cărămizilor era ruşinea vieţii lui. Visa în taină să facă o faptă eroică, o faptă excepţională, iar cînd va dobîndi prin ea glorie şi va primi laude, să le spună tuturora : „N-am nevoie de onoruri, fraţilor, mai bine să-mi ştergeţi mustrarea că — zău ! — am plătit-o cu vîrf şi îndesat !"

Într-o zi a sosit o telegramă de la Lidinka. Venind de la lucru, Epifanov a găsit-o sub uşă. Îl sperie peticul acela de hîrtie îndoit şi lipit. Puse telegrama pe masă şi începu să-i dea tîrcoale, neavînd puterea să se gîndească la altceva decît la ea. Desigur, biata fată, o fi păţit ceva ! I-o fi murit mama ? S-o fi îmbolnăvit ea ? Are nevoie de vreun ajutor ? Plecase la drum ?

Şi Kolea nu mai venea.

Epifanov nu mai putu să rabde. Răsuci telegrama în mînă, îi ridică încet, cu băgare de seamă, colţul şi căută să citească. Îl izbiră cuvintele : „pregătesc plecarea". Cuprins de emoţie şi de bucurie, uită de orice prudenţă şi rupse banderola. Atunci citi şi cuvintele : „Mama a murit". Plecă uşor capul în faţa acelei dureri străine. Biata fată, cum o fi plîngînd acum !... Lidinka mai întreba cum să ajungă la Kolea. Cuvintele i se părură neajutorate, jalnice, pline de înţelesuri : „Telegrafiază-mi cum să ajung pînă la tine". Printre rînduri, îi ghicea singurătateta, nesiguranţa, ruga înfrigurată după un ajutor... Cum să ajung pînă la tine ? Numai să ajung !... Numai să nu fiu singură...

Epifanov era atît de puternic, de robust şi de sănătos, încît fetele i se păreau grozav de firave. Ele sînt aşa de mici şi de plăpînde, au nişte oscioare gingaşe, muşchi slabi şi picioare mici, delicate. Lipsa lor de putere îl înduioşa atrăgîndu-l totodată. Credea cu tărie că-i îndatorirea bărbatului de a le ocroti,

de a lua asupră-şi toate grijile lor, de a le apăra şi sprijini. Şi iat-o acum pe această Lidinka — fata aceasta necunoscută, cu cozi lungi — iat-o singură, cu o mulţime de griji : înmormîntarea, lucrurile, casa, pregătirile de drum. Îşi închipuia atît de limpede spaima ei neajutorată în faţa necazurilor ce o năpădiseră, o vedea veghind lîngă trupul neînsufleţit al iubitei ei mame. Cine are s-o aibă în pază tot timpul călătoriei cu trenul ?

Se întinse în pat, abătut de nenorocirea altuia. Căuta în sine cuvintele răspunsului pe care Kolea ar fi trebuit să i-l trimită chiar în aceeaşi zi, ca s-o mai liniştească : „Nu te întrista, draga mea, vino mai repede." Sau : „Vino, am să-ţi şterg lacrimile, mica mea nevastă..." Nu, cuvintele acestea nu erau potrivite. Cum ai să i le înmînezi domnişoarei de la telegraf ? Epifanov se gîndi atunci la alte vorbe noi, mai gingaşe ; îi plăcea să repete aceste vorbe, dar îşi dădea seama, cu părere de rău, că prietenul său Kolea nu va şti să găsească cuvinte tot atît de frumoase.

Veni în sfîrşit şi Kolea. El zări telegrama pe masă de cum intră. Cu toate astea, mai întîi îşi scoase cizmele murdare, pe care le aşează lîngă prag, apoi îşi înfundă picioarele în pîslari, atîrnă paltonul în cuiul anume bătut în uşă şi, apropiindu-se de masă, îşi trecu pieptenele prin păr de cîteva ori ca de obicei.

Epifanov se şi pregătea să-i spună : „Lasă, prietene, nu te întrista. Principalul e să vie ea cît mai repede, că durerea o să se uite..."

— Aşa — făcu Kolea aruncîndu-şi ochii pe telegramă şi punînd-o apoi deoparte. Tare obosit mai sînt astăzi. Apoi căscă şi se întinse pe pat. Dormi Alexei ?

Epifanov închise ochii şi tăcu retrăind astfel ruşinea chinuitoare pe care o simţea pentru omul tolănit la doi paşi mai încolo. Într-adevăr, de mai bine de o oră el suferea pentru necunoscuta aceea pe care nu o iubea, dar căreia îi trăia durerea... iar ăstuia, nici nu-i păsa că iubitei lui i s-a întîmplat o nenorocire ! N-a simţit nimic din dorul şi neajutorarea ascunse în cuvintele fetei ! Oare într-adevăr n-o să se ducă în ziua aceea la telegraf ? Telegrama făcuse două zile pe drum...

Înseamnă deci că încă trei zile Lidinka va fi singură, fără nici o mîngîiere... Epifanov sări din pat.

— Mă reped pînă la poştă — rosti cu glas indiferent. N-ai nevoie de nimic ?

Kolea se bucură, scrise textul, numără cuvintele şi-i dădu bani de telegramă.

Epifanov ieşi în noapte, fără să se mai uite la prietenul său. Afară cădea o zăpadă moale amestecată cu ploaie. Vîntul te pătrundea cu umezeala-i rece. Epifanov îşi ridicase gulerul hainei şi strîngea în palma caldă hîrtia cu textul şi banii. Acum va afla ce scrisese Kolea, va citi şi el cuvintele ce-o vor face pe fată să zîmbească.

La poştă se retrase într-un colţ şi se aşeză la masă. Umezeala pe care n-o prea luase-n seamă pe drum îl răzbi dintr-o dată.

„Acum este imposibil să pleci. Du-te la părinţii mei, te vor ajuta. Nu vinde lucrurile. La prima ocazie voi telegrafia. Te sărut, Kolea."

„Nu, nu era de loc ceea ce trebuia... Se poate ? Probabil că n-a citit el bine... Nu i-o fi dat din greşeală altă hîrtie?" Îşi frecă tîmplele scuturîndu-şi înfrigurat umerii largi. Nu, nu se putea să-i trimită fetei aceste rînduri. Lidinka a rămas singură în locuinţa ei pustie şi plînge... Are nevoie de mîngîiere...

Vru să fugă înapoi. Sări de pe scaun, îşi încheie haina şi se îndreptă spre uşă. Dar chiar în momentul acela îşi închipui mutra acră a lui Kolea Platt, auzi parcă vocea lui rece, de nimic tulburată... Nu, mai bine adaugă de la el cîteva cuvinte, fie ce-o fi !

„Nu fii tristă, draga mea. Acum este imposibil să călătoreşti fără haine călduroase, fă-ţi rost de ele. Du-te la părinţii mei, te vor ajuta. (Îşi aduse aminte de propria lui mamă — da, ea ar fi putut să o aline cu o mîngîiere şi cu un cuvînt bun ! Dar cine ştie ce fel de părinţi o fi avînd Kolea ?) Să nu vinzi lucrurile ! (De care lucruri duce el atîta grijă ? Dar dacă nu vinde cîte ceva, cu ce o să-şi cumpere fata bilete de tren ? Şi cum o să plece fără bani ? În sfîrşit, asta e treaba lor !) Corectă totuşi : Dacă poţi, nu vinde lucrurile. Telegrafiază cînd soseşti, te vom întîmpina (da, da, în cel mai rău caz

mă duc eu singur !) în biroul şantierului de la Habarovsk. Te sărut cu mult drag, Kolea".

Copie telegrama pentru a treia oară, transpirînd din pricina efortului şi a emoţiei.

— Nu-i bine aşa, prietene — răsună deasupră-i o voce. Dacă o chemi, atunci fă-o ca lumea. Scrie-i adresa biroului şi spune-i că acolo va fi ajutată. Poate n-ai să te poţi duce s-o întîmpini.

Epifanov tresări : împuternicitul N.K.V.D.-ului, Andronikov, îi zimbea prietenos, cu ochii pe jumătate închişi, ştergîndu-şi cu batista ochelarii aburiţi. Se simţea ca un hoţ prins asupra faptei. Bineînţeles, ar fi putut să nu mărturisească nimic, să spună că telegrama e a lui... Dar dacă te-a prins, fii sincer, spune adevărul...

— Vedeţi, tovarăşe Andronikov, telegrama nu este a mea. E a unui prieten al meu... Am rectificat-o puţin... E vorba de logodnica lui... fetei i-a murit mama.

Tot zîmbind, Andronikov se uită la Epifanov. Luă amîndouă textele, le compară şi dădu aprobator din cap.

— Ai corectat bine. N-ai adăugat mult, dar e bine. Pune şi adresa : dacă vine să nu se rătăcească ! Iar prietenului tău spune-i să o cheme fără nici o grijă. O să-i găsim noi un rost, nu-i aşa ?

— Aşa e, tovarăşe Andronikov ! încuviinţă bucuros Epifanov. O vom ajuta, ca să se simtă bine aici.

Andronikov îl întrebă :

— A cui e logodnica ?

— A lui Nikolai Platt. Mecanicul.

— O cunoşti ?

— Nu, tovarăşe Andronikov, n-o cunosc.

Andronikov se uită iscoditor la el, învăluindu-l într-un zîmbet şi mai blînd.

— Las' să vină — adăugă. Ce fel de oraş mai e şi ăsta fără familii ? Nu-i aşa ?

— Exact, tovarăşe Andronikov, problema familiei este acum pe primul plan.

Andronikov fu chemat la telefon pe un fir direct. Epifanov copie telegrama pentru a patra oară, îl aşteptă pe Andronikov şi îi întinse textul ca unui complice.

— Uitați-vă, tovarășe Andronikov, dacă e totul în regulă.

Andronikov se uită și încuviință.

— Ce credeți, n-o să iasă cumva scandal din asta ?

— Nu. Dacă vine ea, se vor înțelege. Iar dacă nu se vor înțelege, mai sînt destui logodnici pe-aici !

Astfel plecă telegrama aceea cu semnătura lui Kolea, dar cu textul lui Epifanov, completat de Andronikov, spre Lidinka cea blondă și necunoscută, care, în locuința ei pustie, aștepta poate plîngînd.

Kolea Platt ceru chitanța și se miră.

— Am scris doar douăzeci de cuvinte, de ce a taxat patruzeci și cinci ?

— Mi-a spus domnișoara să adaug adresa expeditorului și eu am adăugat-o — minți liniștit Epifanov.

— Cîte scornesc ! se indignă Kolea. Numai ca să-ți ia bani mai mulți !...

— Asta nu știu. Mi-a spus să completez și am completat.

— Mai bine mă duceam eu singur...

Apoi socoti diferența și îi dădu restul de bani. Epifanov se gîndea mînios : „Zgîrie-brînză ce ești ! Niciodată în viața ta n-ai fi scris o telegramă așa de minunată !"

Dacă vine cumva, stați aici. Găsesc eu unde să mă mut — repetă el propunerea făcută și altă dată. Las-o să vie.

Kolea oftă, se plimbă prin cameră și spuse cu tristețe :

— Tu nu înțelegi, Alexei. Lidinka nu-i obișnuită cu o astfel de viață. Cum o să călătorească ea, iarna, pe ger, într-un camion ? Și pe urmă, are acolo lucruri, locuință, mobilier... N-o să stau aici o veșnicie ! În cel mai rău caz, mă duc s-o iau la primăvară... Astea nu-s condiții de trai pentru ea.

— Dar fetele noastre cum trăiesc ?

— N-aș dori s-o văd pe soția mea în locul lor — zvîrli Kolea, tăios. Un om cinstit n-ar îndrăzni să-și expună soția unor astfel de...

— Ce tot îndrugi acolo ? Un om cinstit ! Asta înseamnă la tine cinstit ? ripostă Epifanov, înfierbîntat. Ești rigid, nu cinstit. Mai bine te-ai gîndi că fata e singură, că are nevoie de consolare...

Cuvintele lui Epifanov își făcură probabil efectul. Kolea se apucă să-i scrie o scrisoare.

Culcat în pat, Epifanov asculta scîrţiitul peniţei ; se uita la ceafa aplecată a lui Kolea şi se gîndea la scrisoare : poate e mai caldă, pornită mai din suflet decît telegrama. Poate că în scrisoare a găsit cuvinte adevărate de mîngîiere. Da' de unde dracu' să le găsească ? !... Eh, dacă am scrie scrisoarea noi, eu cu Andronikov, ar fi cu totul altceva ! Şi tot gîndindu-se ce-ar trebui scris şi ce-i va scrie Kolea acelei fete cu păr bălai, care, undeva, la o depărtare de mii de kilometri, aşteaptă o mîngîiere, Epifanov adormi.

CAPITOLUL XVI

Fabrica de cherestea avea un turn mai înalt decît toate celelalte clădiri, încă joase, ale oraşului care abia se construia. Din acel turn, deschis vînturilor şi soarelui, se vedea întreg şantierul.

Klarei Kaplan îi plăcea să se urce acolo şi să se desfete privind şi visînd. De sus, din vîrful turnului, era mult mai lesne să-ţi închipui ceea ce nu exista astăzi, dar care mîine avea să fie. Contururile zvelte ale uzinei se înălţară pe locul murdarelor sectoare ale şantierului, dar Klarei i se părea că şi în locul bordeielor şi barăcilor vede străzi largi, rînduri de case masive, aliniate, şi pieţe.

În ziua aceea urcase acolo dis-de-dimineaţă. Peisajul era nespus de clar şi de viu în aerul rece al toamnei. Pe parapetul turnului, ca prim semnal al iernii, bruma se aşternuse argintie. „Cum va fi şi iarna aceasta ?" Uitîndu-şi de visuri, Klara privi cu nelinişte spre jalnicele rînduri de bordeie şubrede şi spre schelele construcţiilor care se înălţau cu încetineală.

Scăricica scîrţîi pe neaşteptate sub o călcătură greoaie. Klara se întoarse fără să vrea şi exclamă bucuroasă :

— A, dumneata eşti ? !

Morozov urcă în turn şi-i strînse mîna rece.

— Ce faci aici ?

Nu știa de ce, dar Klarei îi era rușine de visurile ei; poate și fiindcă situația pe șantier era deocamdată prea încordată.

— Am venit să iau cheresteau pentru locuințe. Dar dumneata?

Morozov rîse înțelegător.

— Și eu tot de aia am venit, ca să iau cheresteaua pentru locuințe... Dar nu pricep cum de-ai ajuns aici, pe acoperiș.

Zîmbind, Klara arătă cu mîna în jurul ei și întrebă:

— Dar dumneata?

Morozov făcu și el aceeași mișcare cu mîna. Amîndoi, alături, priveau orașul; deși-l vedeau cu alți ochi, fiecare potrivit cu închipuirea lui, amîndoi îl visau minunat, puternic și fericit.

— Cînd vor mai veni constructori — spuse Morozov — ar trebui să-i aducem direct aici...

— Eu am adus cîțiva. E un flăcău, Fedea Ciumakov, plutaș. Sioma Altșuler m-a rugat să-l supraveghez, că avea toane... Ieșise de curînd din spital. L-am suit aici și i-am spus: „Privește! Închipuiește-ți ce-o să vezi de aici peste cinci ani."

— Acum e udarnic?

— Bineînțeles.

Nu mai erau necesare nici un fel de explicații. Se înțelegeau bine unul pe altul și cunoșteau îndeajuns oamenii, dar și căile felurite prin care măreția năzuințelor și a faptelor bolșevice ajung pînă la inima și conștiința oamenilor.

Morozov își trecu mîna pe balustrada scării acoperită de brumă, apoi făcu o zgîrietură cu unghia în pulberea argintie. Iar Klarei îi păru foarte firesc ceea ce spuse el, căzut pe gînduri:

— Numai de-am scăpa și de iarna asta, că pe-urmă...

Tăcură amîndoi cîteva clipe.

— Am vorbit cu medicul. Așa cum trăim și ne hrănim, ne putem aștepta în iarnă la o nouă serie de îmbolnăviri.

— Legume! De legume avem nevoie! Și de fructe. De ceapă.

— După Granatov, totul merge „pe roate" — interveni

Klara, cu răutate în glas. Asta înseamnă că pînă în primăvară, nici pomeneală...

Morozov se încruntă. Privi încordat drept înainte. Pe drumurile desfundate se tîrau camioane încărcate cu scînduri, care se îndreptau spre oraş, ori altele goale, care veneau să încarce din nou. La poarta depozitului de cherestea era înghesuială. Klava Melnikova lucra aici, înregistrînd livrarea materialelor.

— I-a trecut pleurezia ? întrebă Morozov.

— I-a trecut... Inimioara însă...

— Da, inimioara — confirmă suspinînd Morozov. Şi l-a pus dracul pe Kruglov să...

— Ce să-i faci ? Se întîmplă...

— Se întîmplă...

Fluierînd strident, pe linia îngustă de cale ferată zvîcni o locomotivă mică, trăgînd după ea cîteva vagonete goale. Se îndrepta spre taiga, spre cariera de piatră. Cariera nu se vedea, dar deasupra copacilor se înălţa fumul şerpuitor al aşezării muncitoreşti de acolo.

— Le-om aranja noi pe toate — spuse Morozov.

Klara înţelese că vorbeşte despre cariera de piatră, căci Morozov s-a străduit mult şi a trebuit să lupte pînă s-a deschis cariera şi a organizat exploatarea. Klara fusese şi ea pe acolo cu cîteva zile în urmă. Era greu să respiri în norii de praf uscat, praf de piatră, iar din pricina îngrozitorului scrîşnet al concasorului ţi se încleştau fălcile. Klarei îi plăcuse însă ordinea şi rapiditatea cu care se lucra, iar mormanele de pietre şi pietriş, ca şi vuietul exploziilor, mai că o încîntară. Ghenadi Kaliujnîi, brigadier al sectorului udarnic de comsomolişti, o condusese către locul unde se pregătea explozia. Era învălmăşeală şi zgomot. Toată lumea lucră pînă-n ultima clipă. Ghenadi ridică un steguleţ roşu : pericol ! Comsomoliştii fugiră în lături, ascunzîndu-se. Toţi se uitau la fitil. De-a lungul lui se strecura parcă un şarpe galben. Deodată răsună un trăsnet, apoi un vuiet cumplit se rostogoli prin aer şi odată cu el se ridică în văzduh o trîmbă de praf şi fum. Prin norul acela gros se vedeau pietrele zburînd.

Încă nu se aşezase praful, cînd steguleţul fu lăsat în jos şi comsomoliştii se grăbiră spre locurile lor, împingînd vagonetele şi mînuind lopeţile repede, dar ritmic.

— În fiecare zi dăm o producție de două sute la sută peste plan — i-a spus liniștit Ghenadi. Dacă ar lucra așa toată lumea!

— Dacă ar lucra așa toată lumea... — a repetat cu glas tare Klara... Dar cu cărămizile situația e...

Un alt tren venea în goană din taiga; vagonetele încărcate cu piatră zoreau spre uzina de beton. Prin aerul limpede se auzea zgomotul îndepărtat al betonierelor. Morozov asculta cu plăcere ritmul trepidant în care lucrau.

— Fac treabă comsomolistele! preciză el.

Fetele, care au invadat uzina de beton, ridicau zilnic norma. Nu exista calitate proastă. La uzină munceau numai cinci bărbați. Și cînd Morozov a trecut ieri pe acolo, fetele vorbeau serios că lipsa esențială a muncii lor este rămînerea în urmă a bărbaților și că deci ar trebui să-i prelucreze. „Bravo, fetelor, va să zică i-ați întrecut pe băieții noștri?" le-a întrebat el rîzînd. „Nu noi i-am întrecut — au răspuns fetele — ci ei au rămas în urmă". Asta cam așa era. Nu-i de mirare să te fîstîcești între atîtea fete inimoase și harnice. Și dacă ai pierdut pasul, e cam greu să le ajungi din urmă...

— Totul depinde de oameni — spuse Morozov. Privește. Condițiunile sînt aceleași. Din păcate însă, te trezești că pe undeva își face loc delăsarea; și unde se cuibărește ea, nimic nu mai merge. În schimb, acolo unde apar oameni adevărați, ți-e mai mare dragul să privești.

— Sînt puțini dintr-ăștia... — oftă Klara.

— Puțini?! Dar ai un popor întreg! Numai să știi să-i descoperi, să-i înveți, să le deschizi ochii, și să vezi pe urmă ce iese din mîinile lor...

— Deocamdată nu-i avem...

— Ba și acum ar fi destui. Dar s-au încuibat viermi printre ei și-i rod. Nu simți cum îi rod?

Amîndoi își aduseră aminte de abaterile mai mari sau mai mici, de neînțelegerile și prostiile care stînjeneau, frînau și subminau munca udarnică. De pildă, construirea cuptorului de la fabrica de cărămidă întîrzia din pricini cu totul de neînțeles. Toate materialele necesare, ca un făcut, se opreau pe drum ori luau calea unor sectoare secundare unde zăceau cu săptămînile... N-ai fi putut spune că e cineva vinovat, și totuși...

— Ar trebui ca viermii ăştia...

Klara se auzi chemată de jos. Klava Melnikova flutura o mănuşă şi striga ceva.

— Vi-i-i-n ! răspunse cu bucurie Klara şi, pregătindu-se să coboare, îi mai spuse lui Morozov : Cu toate astea, cît e de bine !

Morozov rămase singur în turn. Vîntul îi răsfiră părul încărunţit. Cu o privire ascuţită şi tînără, urmărea cum Klara şi Klava străbăteau curtea ţinîndu-se de mijloc. Deodată Klava se desprinse şi fugi spre un camion abia sosit. Ţipa la şofer agitînd fractul în aer şi Morozov înţelese că şoferul vrea să încarce cherestea de calitatea întîia, în loc de a doua, cum era trecut în fract. Zîmbind ruşinat, şoferul îndreptă în cele din urmă maşina acolo unde trebuia trasă.

Din urmă, Klava îl ameninţa cu mîna şi rîdea. Tinereţe !...

Dinspre lac se auzeau strigătele comsomoliştilor, care îndreptau buştenii spre transportor. Săreau peste trunchiurile ce se suceau sub picioarele lor, pîndiţi tot timpul de primejdia de-a cădea în apă. Dar niciunul nu se prăbuşea. Erau îndemînateci şi veseli şi se vedea bine că fac bucuroşi această muncă plăcută, deşi primejdioasă.

Privindu-i cu dragoste, Morozov urmărea roadele eforturilor lor. Transportorul ridica în dinţi fără întrerupere şi căra spre fabrica de cherestea buştean după buştean. Da, atîta timp cît treaba depindea de aceşti flăcăi, de Klava, de fetele care lucrau la betoniere, de Ghenadi Kaliujnîi, totul mergea strună. Şi cu cît se muncea mai cu spor, cu atît mai repede se formau oamenii.

În faţa lor se ridicau două probleme : construirea oraşului puternic şi creşterea unei minunate generaţii de oameni noi. Două probleme, fiecare imensă în felul ei, fiecare necesitînd o muncă de o viaţă întreagă. Amîndouă trebuiau rezolvate în acelaşi timp, îndeplinite repede ; oamenii trebuiau educaţi din mers şi asta nu se putea face decît punînd la contribuţie întreaga conştiinţă şi o pricepere în continuă dezvoltare. Da, Klara avea dreptate totuşi : cît e de bine ! E bine să trăieşti şi să lupţi, să visezi şi să-ţi încordezi toate puterile, să oboseşti şi totuşi să-ţi refaci neîntrerupt forţele, să fii mereu legat de viaţă, de oameni, de tovarăşii tăi ; ce oboseală mai

poate exista cînd întreaga atmosferă a muncii fără preget este ca oxigenul pentru plămîni ? Trăiește, respiră, hrănește-te, desfășoară-ți din plin puterile, și tot n-ai să te saturi !

— Da, e bine ! repetă el într-un tîrziu și coborî trepele încet.

Pe lac, un flăcău alunecase totuși în apă, de pe un buștean, și acum se scutura pe podeț, ca o găină plouată.

— Hei, tare sprinten mai ești ! îi strigă Morozov. Vezi să nu răcești.

— N-avem timp să răcim — răspunse vesel flăcăul. Am făcut baie fără să stau la rînd, așa că tot e bine că n-am așteptat.

Morozov dădu din cap și începu să rîdă, așa, pentru el, încet de tot. O energie înviorătoare i se strecura prin tot corpul și nu știa cui datorește această prospețime : aerului rece de toamnă ori legănatei lunecări a buștenilor ? Chiotelor care răsunau pe lac, hîrșîitului lemnelor sfîrtecate de ferăstraie ori poate răspunsului dezghețat al băiatului de adineauri ?

Înainte de a pleca, se gîndi totuși să intre în treacăt pe la șeful schimbului :

— E acolo unul care a făcut „baie" — îi spuse — du-l chiar acum, cu forța, la secția de mașini, să se usuce.

CAPITOLUL XVII

Tonia obosea acum atît de tare la lucru, încît, întorcîndu-se acasă, adormea numaidecît.

În ziua aceea adormi ca de obicei și nu se trezi decît după ce se lăsă întunericul. Rămase așa, fără să aprindă lumina. Îi era teamă să mai privească prin camera orînduită cu grijă în care o instalase Ghenadi. N-o putuse refuza. Ceea ce trebuia să se petreacă între ea și Sioma îi privea numai pe ei amîndoi. Nu avea dreptul să-i spună nimic lui Ghenadi, înainte de a-i fi spus lui Sioma, înainte de-a lua el o hotărîre. Iar să-i fi scris lui Sioma, îi era de asemenea cu neputință. Îi trimitea numai telegrame prietenești și vesele, în timp ce de la el

primea scrisori pline de îndatorire și gingășii. Pînă atunci, Tonia nu crezuse niciodată că o dragoste omenească poate fi atît de gingașă și atît de plină de griji curate. Sioma găsea întotdeauna zeci de nimicuri, prin care își dovedea iubirea. O prevenea asupra primejdiilor care-i amenințau sănătatea și la care ea nu s-ar fi gîndit niciodată și anunța de la Odesa că i-a cumpărat șoșoni, pantaloni lungi de schi și mănuși îmblănite. Era îngrijorat ce-o să facă ea fără toate aceste lucruri pînă la sosirea lui și o implora să se păzească. Îi dădea sfaturi emoționante, subliniindu-le cu linii groase și însoțindu-le de multe semne de exclamație. În fiecare răvaș îi scria despre dragostea lui în cuvinte neașteptat de reținute și de sfioase. Din ele, Tonia desprindea un sentiment arzător de bucurie. Nesigur de dragostea ei, dar însetat de fericire, el lupta să-i cucerească inima.

Tonia era speriată și abătută. Îi era frică să se trezească dimineața, deoarece orice trezire însemna începutul unei noi zile, care o apropia de nenorocire. Și se temea de oameni, fiindcă ei ar fi trebuit s-o disprețuiască. Ba se temea chiar de ea însăși, pentru că nu-și găsea nici dezvinovățire, nici scăpare. La început i se păruse că va începe să urască și viața, și oamenii, de astă dată însă, întărîtarea de odinioară nu se mai întorcea împotriva celorlalți; prea mult se schimbase acum, vedea viața cu alți ochi, cu ochii unei femei înțelepte, trecută prin multe, gata să mai sufere încă, dar care mai e în stare să iubească. Se învinuia numai pe ea, ea era vinovată de toate! De ce oare avea ea parte, mai mult decît toți, de pidosnicie, nereușită și nenorocire în viață?

Abia deșteptată din somn, stătea pe întuneric, în liniștea odăii, cu trupul toropit și cu mîinile sub ceafă. „Îl iubesc pe Sioma!" își spuse deodată și se miră; oare era adevărat? Cînd se afla în spital, încă nu-l iubea, adică nu-l iubea cu o adevărată dragoste de femeie, care contopește într-un singur simțămînt atracția fizică și sufletească. Nici cînd a plecat el, n-ar fi putut spune că a început să-l iubească. Deși pentru o clipă parcă a fost totuși ceva... S-a urcat pe ponton, l-a sărutat și a sărit înapoi rîzînd. Apoi a simțit un zvîcnet... Pămîntul prinse să se-nvîrtească sub picioare și i s-a făcut negru înaintea ochilor. Oare iubirea aceasta se născuse din groaza de singurătate care o copleșise în clipa aceea?

Se sculă şi aprinse lumina, ca să-şi alunge frica de ceea ce va fi. O trecură fiori de frig, fiorii unui frig plăcut. Îşi lunecă mîinile peste şolduri, peste pîntec şi se uită cu ură la trupul ei puternic. Se simţea veselă, izbăvită ; îl uitase pe Serghei, bătăile inimii ei răsunau pentru o nouă dragoste. Dar trupul nu-l uita pe Goliţîn, nu-l putea uita, pentru că hrănea înăuntrul său rodul aceluia ; adăpostea acolo un fruct care avea să se dezvolte şi să continue legătura cu omul pe care ea visa să-l uite pentru totdeauna.

Se aşeză pe marginea patului, cu ochii uscaţi, poate prea nenorocită ca să mai plîngă. Nu mai găsea nici o ieşire. Vedea cum viaţa i se prăbuşeşte. Nu va fi niciodată fericită. Sioma... Vai, şi Sioma se va îndepărta de ea, şi cît de amară îi va fi obida ! Dar Ghenadi ? Desigur, va sări în sus : „Ţi-am spus eu !" Şi o va arăta cu degetul, dispreţuitor, cînd o va vedea trecînd cu burta mare pe stradă.

— Nu vreau ! strigă Tonia. Nu vreau !

Ceruse voie să plece pentru cîteva zile la Habarovsk. Dar Kruglov a refuzat. „Pentru ce ? Pentru cumpărături de nuntă ? Înţelege că dacă te lăsăm pe tine, va trebui să dăm voie şi celorlalţi." A fost de acord cu el şi n-a mai insistat. N-avea curajul să stea de vorbă cu medicul. Se ferea de Sonia, de Klava, de Katia, de Lilka. Era singură. Singură de tot ! Şi numai în singurătate mai putea găsi linişte. Prezenţa oamenilor o înfricoşa. Începuse să se vadă... Cum să le explice că n-a ştiut nimic, că acum îl iubeşte pe Sioma cu adevărat, şi că n-a căutat să-şi găsească un soţ, cu orice preţ ? Că nu l-a mînţit şi nu s-a ascuns ?

I se păru că aude paşi pe coridor. Nu venea cumva cineva la dînsa ? Stinse repede lumina, ca să nu-i bată nimeni în uşă, şi, luîndu-şi pătura pe umeri, se apropie de geam. „Ce era asta ?" Privea la maidanul cunoscut din faţa barăcii şi nu-l mai recunoştea. Totul era alb, îmbodobit ca în basme. Băltoacele murdare, rumeguşul, sfărîmăturile, sticlele şi borcanele goale aruncate acolo, toate se acoperiseră cu un strat alb. Clădirea uzinei electrice, albă de tot, cu hornul enigmatic, albit numai într-o parte, unde bătea zăpada, părea nouă, crescută parcă atunci, într-un ceas, ca în poveştile din copilărie. Iar felinarul rotund, în lumina căruia lunecau în jos fulgi

mari şi deşi, vorbea despre un oraş necunoscut, despre locuri noi, poate aievea, poate văzute numai în vis.

Zăpada se aşeza molcom pe pămînt, amintind de pace, de linişte şi împăcare, făcîndu-te să te gîndeşti că totul este trecător. Zăpada vie şi mîngîietoare se cernea gingaşă înaintea ochilor emoţionaţi ai Toniei, încît nenorocirea scornită de mintea ei începu să-şi reducă proporţiile, să dispară cu încetul sub liniştea aceea copleşitoare. În sufletu-i năpădit de aluviunile vechilor obiceiuri ale educaţiei şi prejudecăţilor, începu să se trezească viaţa cu drepturile ei firești, începu să-şi ceară drepturile femeia, mîndră de maternitatea ei. „Aştept un copil. Este copilul meu. Rodul trupului meu. Şi a-i da viaţă e tot atît de firesc, precum firea însăşi. Ce poate fi rău şi nedrept în ceea ce face trupul meu ?"

Se pot inventa nenorociri, ruşini, regrete, poţi să te dispreţuieşti, dar corpul tînăr şi puternic îşi împlineşte legile lui, creînd o viaţă nouă, iar datoria tuturor oamenilor, şi a ei în primul rînd, este de a ocroti această nouă viaţă, de a o feri de amărăciuni, de jigniri şi necazuri venite dinafară, de a-i ocroti neştiinţa şi a-l face pe copil să trăiască şi să simtă.

Totul i se părea atît de simplu, atît de uşor, atît de natural.

Şi temîndu-se să nu i se destrame acest sentiment înainte de-a avea timpul să prindă rădăcini în sufletul său, vru să iasă afară, în ninsoare, să vină în contact direct cu natura, cu cerul, cu prospeţimea mîngîietoare a fulgilor de omăt. Se îmbrăcă iute şi, în timp ce părăsea camera, se gîndi că ar fi bine să stea de vorbă cu cineva, cu un om înţelept şi curajos care, înţelegînd-o, să-i spună : „Da ! Ai dreptate ! Meriţi să trăieşti !"

Trecea peste podeţe pustii, de-a lungul drumului alb, şi urmele paşilor ei se întipăreau în zăpadă ca nişte pete întunecoase. Ajunse la casa direcţiunii şi coborî la vale, spre Amur. În preajma malurilor, fluviul prinsese o pojghiţă de gheaţă, dar ceva mai departe se vedea cum apa repede şi neagră se învolbură, grăbindu-se să ajungă în ocean.

Tonia se uită împrejur lacomă şi curajoasă, cu o privire atotcuprinzătoare. Vedea şi simţea viaţa, viaţa uriaşă a lumii, mult mai puternică şi mai însemnată decît firava ei existenţă. Îi simţea pulsul năvalnic în căderea zăpezii, în corpurile clă-

dirilor ce se înălțau, în mișcarea neostoită a apei, în procesul tainic al creșterii omulețului din pîntecele ei rotund și elastic.

Pentru întîia oară, Tonia se bucura de viața care evolua încetul cu încetul în trupul ei. Va naște un copil care va trăi, va privi vioi, cu ochi limpezi și întrebători. Ce vină poate să aibă pruncul ? Cu ce e el vinovat că apariția lui pe lume a dat naștere lacrimilor, batjocurii și rușinii ? Ivirea lui va zvîrli deoparte, ca pe o coajă stricată, resturile trecutului. Viața îi va fi minunată și pură.

Născînd un om nou, Tonia va suferi. Și suferința ei va fi mai intensă și de mai lungă durată decît durerea fizică. Priviri răutăcioase, bîrfeli și zeflemele, singurătate, pierderea unei iubiri abia înfiripate... Toate astea o așteptau. Totul va trece însă, ca și durerea, ca și iarna, ca și gheața. Iar fiul ei, micul ei fiu, îi va zice „mamă", o va chema cu aceeași gingășie și sete de mîngîiere, ca toți copiii din lume.

Tonia zîmbi. Stătea pe malul abrupt, singură între fulgii care se cerneau domol, singură în toată liniștea din jur. Aproape că îl și vedea alături de ea : micuț și neîndemînatic, cu o boneță albă pe cap care-i lumina obrajii roșii, cu năsucul cît un năsturel, strîngînd la piept o jucărie... Ce-i mai pasă ei de Golițin, de disprețul lui Kaliujnîi, de batjocuri și de privirile răutăcioase ?! Micul omuleț își va întinde spre ea mînușițele lui și-i va spune : „Mamă !" Iar ea va ști să-l crească în așa fel în cît el s-o stimeze și s-o iubească.

Asemenea gînduri îi aduceau o alinare ușoară. Durerea persista însă. Dacă ar fi știut toate astea mai dinainte !... Acum își legase nădejdile și de o anumită fericire, de omul care o iubea din zi în zi mai mult. El se afla acum pe drum și ea îl așteaptă cu toată duioșia dragostei ei. Cum o să renunțe la el ? O, dar nici nu va fi nevoită să renunțe !... Va pleca Sioma singur. Se va simți jignit, abătut. Va fugi cu desperare și cu groază. Dar ce s-a întîmplat de fapt ? De ce ? De ce toate astea ?

Izbucni în ea un sentiment de revoltă. Făcuse oare ceva rău ? A iubit și a conceput un copil. Ei și ? Omul pe care-l iubea s-a arătat nedemn de această dragoste și de acest fiu. L-a uitat și a putut iubi din nou. Nimeni nu are dreptul s-o disprețuiască, să rîdă de ea... E femeie și mamă. N-a mințit cu nimic pe nimeni.

Îşi aduse aminte de Sioma, aşa cum l-a văzut ultima oară. În cămaşa lui albă, cu cravată pestriţă, cu ghetele rupte, dar frumos lustruite, cu faţa bine bărbierită, cu ochii arzători.... Erau singuri amîndoi între buştenii galbeni, proaspăt tăiaţi... A întrebat-o : „Şi dacă s-ar întoarce Goliţîn ?" Pe urmă a dus-o de mînă şi le-a spus tovarăşilor : „Iat-o pe logodnica mea !"

Dar Goliţîn s-a întors, s-a întors zvîcnind în acest ghemuleţ de viaţă care se înfiripa în ea, poate numai ca să-i rupă, să-i sfîşie, să-i nimicească noua fericire.

Dar nu vrea. Ea nu vrea. A renunţat la Goliţîn. Copilul nu-i aparţine lui, îi aparţine numai ei. Ei şi lui Sioma, dacă o să vrea. Din durere, din îndoieli şi murdărie, el se va naşte curat şi senin, primul cetăţean al oraşului nou. Va păşi cu picioruşele lui vioaie în viitorul pe care-l construiau ei toţi. „Primiţi-l, va spune, acesta este primul cetăţean !"

Plină de hotărîrea de a lupta pentru propria-i fericire şi de a merge de-a dreptul către ea, fără pic de teamă, îşi ridică spre cer faţa înfierbîntată şi prin toţi porii sorbi răcoarea înviorătoare a fulgilor de zăpadă.

Apoi se întoarse. La ferestrele camerelor lui Granatov şi ale Klarei Kaplan se vedea lumină. Îşi aduse aminte de Granatov şi inima începu să-i bată mai cu putere. Din nou dorii să stea de vorbă cu un om înţelept şi puternic, care s-o înţeleagă şi să-i spună : „Da, ai dreptate ! Meriţi să trăieşti. Judeci aşa cum trebuie să judece oamenii noi, oamenii socialismului".

Tonia sui hotărîtă treptele pridvorului şi apăsă pe clanţă. Nu era încuiat, aşa că se pomeni într-un coridor întunecos. Uşa lui Granatov era întredeschisă, de asemenea şi cea a Klarei Kaplan. Dar mai înainte de-a avea timp să bată ori să cheme, Tonia auzi o voce întretăiată, implorătoare, pe care cu surprindere şi frică o recunoscu. Era a lui Granatov :

— Klara, ...te implor... nu fi atît de crudă...

Încremeni. Acest lucru i se păru atît de ciudat. Şi celeilalte femei i se păru tot atît de ciudat, căci o auzi spunîndu-i :

— Desmeticeşte-te, Granatov ! Pleacă !

Tonia nu vedea ce se petrece în camera Klarei Kaplan, dar, împreună cu această femeie, se simţea ruşinată pentru omul pe care, pînă în clipa aceea, îl considerase tare.

— Nu pot să plec... — spunea Granatov şi Tonia parcă îi văzu buzele tremurătoare. Nu pot trăi fără dumneata... N-ai oare nici un pic de milă pentru mine ?... Îţi este oare atît de greu ?

— Granatov ! strigă Klara, cu vocea tremurătoare. Te faci de ruşine ! Pleacă, altfel am să încep să te dispreţuiesc...

Roşie de ruşine, Tonia ieşi fuga în stradă. Oare Granatov a fost ? Oare mîinile acelea uscate, purtînd urmele unei mîndre suferinţe, putuseră să se întindă cerşind milă ?

Milă ?

O, nu !

Mergea repede spre casă, sigură de sine, neînfrîntă. Ea nu cerea nici mila, nici compătimirea nimănui, nu se ruga de nimeni să-i facă vreun hatîr. Va ieşi în întîmpinarea lui Sioma ca-n întîmpinarea unui om egal cu ea şi-i va spune : Eu sînt ! Eu şi viitorul meu fiu. Hotărăşte-te şi vezi dacă poţi să mă iubeşti. Nu-ţi cer nimic. Am să lupt pentru dragostea ta şi pentru fiul meu, dar nu cer nimic..."

Acasă, se mai uită o dată pe geam. Ningea, ningea încet, iar fulgii mari de zăpadă sclipeau în lumina albă a felinarului. Un sentiment de linişte şi de siguranţă puse stăpînire pe Tonia, înapoindu-i puterile pierdute.

CAPITOLUL XVIII

Veni iarna. Gerul îţi tăia răsuflarea. Pe Amur, gheaţa de la mal se întindea din ce în ce mai mult şi se părea că fluviul se va opri din clipă în clipă să mai curgă, sub privirile aţintite ale oamenilor strînşi pe ţărm. Dar apa încremeni abia noaptea, neobservată de nimeni. Dimineaţa, cînd se uitară spre riu, oamenii văzură doar un cîmp de gheaţă. Zăpada proaspăt căzută acoperea întinderea, netezind suprafaţa fluviului.

În colibe era frig. Fumul umplea încăperile. Toată noaptea făceau cu rîndul focul în sobiţe, căci altfel, către dimineaţă, ar fi îngheţat apa şi cu greu te-ai mai fi urnit de sub plapumă. Nici prin barăci nu era cu mult mai bine. Nici acolo

nu ajungeau lemnele. Comsomoliştii ieşeau cu topoarele şi tăiau copacii din preajma caselor. Deşi Verner interzisese acest lucru, copacii dispăreau totuşi unul după altul. La cantine se făcea economie de alimente. Aşteptau să se aşeze drumurile de iarnă pe Amurul îngheţat, pentru a putea fi aduse rezerve noi.

De la Habarovsk pînă la şantier se şi întinseră jaloanele viitoarei căi ferate.

Deocamdată însă, calea ferată nu exista. Existau doar detaşamente, sectoare de lucru, traverse acoperite de zăpadă. De la un sector la altul, duceau nişte drumuri curăţate la repezeală. Pe ele, înfundîndu-se mereu în troienele de omăt îngrămădite de viscol, se tîrau cu greu camioane încărcate. Dar ajungînd la capătul drumului curăţat, maşinile se opreau silite să aştepte. De acolo ar fi trebuit să cotească spre Amur pe gheaţă, pentru a-şi urma calea încă multe zeci de kilometri. Dar gheaţa nu se întărise încă. Oameni şi maşini cu mărfuri aşteptau să se îngroaşe.

Începură să bîntuie bolile. Scorbutul făcea tot mai multe victime.

Kasimov lupta cu scorbutul după sistemul lui, prin mişcări, băi şi disciplină. La baza lui de peşte, unde comsomoliştii învăţau ceva nou — pescuitul în copcă — nu se declarase încă nici un caz. Kasimov se purta fără milă faţă de oameni : nu-i lăsa să doarmă în neştire, îi trimitea la baie în fiecare zi, îi silea să facă mult sport şi să muncească zdravăn.

El colinda colibele risipite pe mal, veghea asupra curăţeniei şi-i scula pe cei cărora le plăcea să stea mai mult în pat. „Partizanii nu se îmbolnăveau de scorbut — le spunea el — deşi se hrăneau mai prost decît voi".

Andrei Kruglov organiza mereu şedinţe în legătură cu lupta împotriva scorbutului. Băile erau insuficiente, de aceea începuseră a construi la repezeală nişte băi simple ţărăneşti. Katia Stavrova şi Valka Besonov erau iniţiatorii sporturilor de iarnă. Nu prea aveau patine şi schiuri, dar tîmplarii se apucaseră să confecţioneze schiuri, iar prin ateliere începuseră să se fabrice şi patine. Ghenadi Kaliujnîi cu prietenii lui curăţaseră bine terenul de patinaj şi menţineau cu grijă gheaţa în bunăstare. Tot Ghenadi înjghebă o echipă de hochei şi-şi com-

pletă cu perseverenţă slabele lui cunoştinţe tehnice în materie de patinaj. Seară de seară fiecare din responsabilii grupurilor de comsomolişti îşi scoteau băieţii la aer, la patinaj ori la schi. Se organizau concursuri. Dar să-i cuprinzi pe toţi, era cu neputinţă. Despre vitamine se vorbea ca despre nişte fiinţe vii — cu dor şi cu dragoste. Ceapa indigenă — ceremşa — avea multă căutare. O mîncau şi se frecau cu ea pe corp. În barăci şi în colibe stăruia un puternic miros de ceremşa, un miros care nu mai dispărea.

Vitaminele se aflau pe drum ; undeva, în camioanele împotmolite, se găseau agrişe, mere, ceapă, cartofi. Comsomoliştii rîdeau făcînd aluzii răutăcioase : „Totul e pe roate, dar aici n-ajunge nimic".

Epifanov urma cursurile de şoferi ; împreună cu el învăţa şi Kilitu. Epifanov socotea că şoferilor împotmoliţi pe drum le lipsea curajul şi perseverenţa, altfel ar fi putut ajunge pînă la şantier chiar şi acum, în toiul iernii. Kolea Platt rîdea de el, se supăra din senin, cum nu făcea altădată, şi patina tot timpul liber.

Întorcîndu-se într-o zi acasă, Epifanov găsi o dezordine neobişnuită. Cizmele de pîslă ale lui Kolea zăceau în mijlocul camerei, paltonul îi atîrna aruncat pe un scaun, iar Kolea sta trîntit pe pat, cu faţa înfundată în pernă.

— Ce-i cu tine, Kolka ? îi strigă Epifanov.

Kolea se întoarse şi se ridică în capul oaselor. Ar fi vrut să-i spună ceva, dar buzele începură să-i tremure lăsînd să se audă doar nişte sunete nedesluşite. Epifanov gîndi că s-a îmbolnăvit cumva de friguri şi-i atinse fruntea să vadă dacă n-are febră. Dar Kolea îi împinse brutal mîna şi, plin de ură, gata-gata să izbucnească în lacrimi, îşi ridică pantalonii arătîndu-şi piciorul acoperit de nişte mici pete roşiatice.

— Du-te la medic, ce mai stai...

— Am fost. Ei, şi ?

— E un ticălos, nu un medic !

Epifanov nu-l văzuse niciodată pe Kolea atît de agitat şi de nestăpînit. Se uita la el ascultîndu-i cu uimire cuvintele repezi şi mînioase.

— I-am cerut concediu. Că doar n-am să mă îngrop în pustietatea asta ! Iar doctorul de colo : „Lasă, lasă, e-o formă

uşoară..." Va să zică trebuie să aştept să se agraveze boala! Ba-i dau dracului pe toţi!...

Kolea se zbătu aşa toată seara. Înjura, plîngea, îşi pipăia picioarele cu degete tremurînde şi îşi privea în oglindă gingiile trandafirii şi sănătoase, căutînd să afle în ele urmele bolii.

Lui Epifanov îi era scîrbă, dar şi milă de el. Căută să-l liniştească. Dar cînd se mai linişti, Kolea spuse cu o voce înceată, plină de încăpăţînare:

— Pot să-mi facă ce-or vrea, dar aici nu mai rămîn! Sînt un prost că n-am plecat încă de astă-toamnă!

A doua zi de dimineaţă, Epifanov îl preveni pe Kruglov despre gîndurile care-l pasc pe Kolea. Dar Kolea Platt nu mai aşteptă să fie chemat, ci înaintă el însuşi o cerere de concediu în vederea tratamentului, solicitînd şi ajutor ca să poată ajunge pînă la Habarovsk.

La şedinţa în care se luă în discuţie cererea lui Kolea Platt, comitetul de comsomol îl chemă şi pe el. Mai mult de o oră durară discuţiile. Omul era într-o stare în care nimeni nu-l văzuse încă pînă atunci; înjura şi, cu ochii plini de lacrimi, cerea să fie ascultat. Nu voia să ţină seamă de nici un fel de argumente. Atunci Kruglov, pălind de mînie, îşi scoase cizma de pîzlă şi-i arătă lui Kolea piciorul acoperit cu aceleaşi pete roşietice ale scorbutului.

— Şi ce? Urmează s-o şterg şi eu pe urmele tale? Halal comsomolist!...

Pălind şi el, Kolea privi petele celuilalt, apoi se întoarse şi ieşi tăcut. Comitetul îi dădu lui Epifanov sarcina de a-l prelucra.

— E pur şi simplu un fricos — spuse acesta — iau eu nu ştiu să discut cu fricoşii. Dar am să încerc.

Şi se gîndi cu amărăciune la fata cea blondă, care îl iubea pe Kolea. Oare ea o fi ştiind ce fel de om este?

În zilele următoare se întîmplă însă evenimente care lăsară în umbră cazul lui Kolea Platt.

Din taiga sosi cu schiurile un comsomolist nanaiez. Era chiar Hogero. Îi căută pe Kilitu şi Moomi şi împreună cu ei se duse la Kruglov. Timp îndelungat Hogero povesti ceva foarte încurcat. Vorbi despre oameni care „nu vor oraş", despre pă-

cura, care omoară peştii, despre Stepan Paramanov care spune : „Să nu le daţi nimic, noi n-avem nevoie de oraş ; cine are nevoie să dea", şi care — după spusa lor — ar fi fost singurul în stare să tragă în Kruglov („nanaiezii nu tras, nanaiezii nu împuşcă om").

— Paramanov Stepan Ivanovici ? întrebă Andronikov.

— Da, da, Stepan Ivanovici ! se bucură Hogero.

— Stăpînul lui Taras Ilici al vostru — explică Andronikov. Noi stăm acum în fosta lui casă. Cred şi eu că n-are nevoie de oraş. Dar unde e fratele lui ?

Hogero nu ştia nimic.

— Da, are un frate. Fost ofiţer — completă Andronikov. După deschiaburire au fugit amîndoi în taiga.

Îl chemară şi pe Taras Ilici. Fără grabă, dar plin de ură, Taras Ilici le descrise semnele particulare ale fostului său stăpîn.

— Aşa, aşa ! confirmă Hogero.

— Mai trăieşte, şarpele ! strecură printre dinţi Taras Ilici, cu fălcile încleştate şi faţa congestionată. Se mai tîrîie încă !

Hogero rămase în tabără, împreună cu Kilitu şi Moomi, şi începu să lucreze la baza de peşte a lui Kasimov. În primele zile totul merse bine, dar cînd, după un pescuit bogat, îl mutară la prepararea peştelui, refuză categoric să se supună lui Moomi.

Kruglov fu chemat să aplaneze conflictul.

— De ce nu vrei ? îl întrebă el. Tu n-o iubeşti pe Moomi ?

— Moomi femeie — repeta Hogero. Eu nu pot ascult femeie. Ruşine ascult femeie.

Supărată, Moomi începu să plîngă.

— Tu nu eşti comsomolist ! ţipa ea printre lacrimi. Comsomolist rus ascultă, tu rău şi prost, nu asculţi ! Nu mai primesc pe tine la lucru. Nu-i nevoie de prost !

Şi-i spuse lui Kruglov :

— Nu trebuie Hogero, nu iau ; eu şefă, nu mai primesc. Apoi fugi la Kasimov, să-l avertizeze : Ia de la mine Hogero, nu trebuie mie prost, nu primesc eu !

În cele din urmă fură nevoiţi să-l treacă pe Hogero la pescuitul sub gheaţă, supravegheat de Kasimov. Comsomoliştii

căpătară misiunea de a se ocupa de educaţia lui Hogero, mai ales cu privire la atitudinea lui faţă de femei. Morozov îl invita uneori la el, împreună cu Kilitu şi Moomi, iar Morozov, povestindu-le ba despre una, ba despre alta, căuta cu dibăcie s-o împace pe Moomi cu încăpăţînatul Hogero. Veni în sfîrşit şi ziua cînd Hogero, la o adunare a comsomoliştilor de la baza de peşte, recunoscu că n-a avut dreptate.

Seara, Kilitu l-a găsit plîngînd. Plîngea şi cînta clătinîndu-se cînd într-o parte, cînd într-alta, fără să se ruşineze de lacrimile lui :

„Te-au cumpărat oamenii bogaţi, Urîgté. Halatele tale de mătase numai la înmormîntare ţi-au folosit, Urîgté. Şi tu puteai să pleci cu mine la oraş şi ai fi fost mare şef, iar oamenii ruşi te-ar fi ascultat pe tine, Urîgté..."

Kilitu nu-l stingheri lăsîndu-l să-şi plîngă prietena. În acelaşi timp însă, simţi că se umple de mîndrie : pentru întîia oară înţelegea că Moomi a ajuns „un mare şef".

În aceeaşi seară, o oră mai tîrziu, se duseră toţi trei la Morozov. El îi învăţa să citească şi să scrie ruseşte. Omul acesta neobosit, însufleţit de o dragoste caldă şi de-o neasemuită perseverenţă, se ocupa îndeaproape de educaţia celor trei tineri nanaiezi şi-şi punea întrînşii multe speranţe, legate de planurile unei munci serioase de ridicare a nivelului cultural în satele din împrejurimi; chiar în primăvară ar fi dorit să înceapă această însemnată operă educativă.

Au stat toţi patru pînă spre miezul nopţii. Dar cînd ieşiră din casa direcţiunii, nanaiezii observară un om care se feri repede de lîngă pridvor şi dispăru în întuneric. Băieţii nu-i dădură o atenţie deosebită, Moomi însă, fără să stea mult pe gînduri, se luă după el.

— Stai ! strigă ea. Stai numai o clipă ! Stai !

Vedea ca prin ceaţă un spate înalt, puţin încovoiat, care se îndepărta iute ; o pată întunecată printre fulgii de zăpadă care cădeau. Omul se grăbea, călcînd totuşi cu pas precaut şi elastic de vînător.

— Stai ! Stai, îţi spun ! strigă Moomi supărată şi o luă la goană după arătarea din faţă.

Atunci omul începu să alerge şi el. Kilitu şi Hogero, fără să priceapă ce vrea Moomi, o urmară.

Omul fugea spre magaziile de pe mal. Moomi tocmai era gata să-l ajungă, cînd urmăritul se făcu nevăzut în spaţiul îngust dintre două magazii. Moomi se repezi pe urmele lui, dar o lovitură de pumn în obraz o ameţi.

Kilitu şi Hogero o găsiră prăbuşită în zăpadă, cu buza însîngerată. Plîngea cu hohote şi blestema. Smulgîndu-se din mîinile băieţilor, fugi de-a dreptul la Morozov.

— Paramanov ! strigă ea din uşă, apăsîndu-şi cu degetul buza însîngerată. Paramanov venit aici. Om rău. Cu Pac prieten. Cu Samar prieten. Am chemat, el fugit. De ce fugit ? A lovit pe mine faţa. De ce lovit ? Om rău, mai rău ca Pac !

De-abia atunci îşi dădură seama Kilitu şi Hogero că pe omul acela înalt, cu spatele puţin încovoiat şi cu mersul uşor, îl cunoşteau şi ei.

Morozov îi telefonă lui Andronikov.

Porniră să percheziţioneze toate magaziile, dar pe Paramanov nu-l găsiră nicăieri.

Dădură numai peste nişte urme de schiuri care se pierdeau pe gheaţa Amurului, acolo unde vîntul spulbera zăpada. Căutară urmele mai departe, dar ninsoarea care se cernea mereu acoperise totul.

Aflară că un om înalt, străin, a venit pe şantier către seară. Se numea Mihailov şi a arătat o adeverinţă de împuternicire. A cerut să fie primit în audienţă de Granatov şi a dus cu el tratative în legătură cu livrarea unor cantităţi mari de vînat şi de carne de somon. Pe masa lui Granatov se mai afla încă textul contractului semnat. Granatov îl descrise, iar Kilitu, Hogero şi Moomi susţineau că tocmai aşa arată şi Paramanov, fratele lui Stepan.

Taras Ilici nu-l mai văzuse de cinci ani, dar îi asigura că n-are să uite cît o trăi chipul „viperei", iar după descrierea făcută de Granatov, îi asigură, de asemenea, că pretinsul Mihailov nu putea fi altul decît Paramanov cel tînăr.

Oricine ar fi fost însă, omul nu venise acolo cu gînduri curate. Dacă era într-adevăr un împuternicit, atunci de ce dădea noaptea tîrziu tîrcoale casei direcţiunii şi de ce a fugit de Moomi, lovind-o cu pumnul ?

Moomi se simţea eroină. Luă parte la toate cercetările pentru descoperirea celui dispărut, iar cînd se întoarse acasă,

nu găsi pentru soţul ei şi pentru prietenul lor decît un singur cuvînt :

— Proştilor ! le spuse. Proştilor !

Iar băieţii, simţindu-se vinovaţi, n-au scos o vorbă.

A doua zi însă, se răspîndi pe şantier o nouă veste : dispăruse Kolea Platt. Şi dispăruse luînd cu sine cizmele cele bune de pîslă ale lui Epifanov, căruia îi lăsase în schimb rupturile lui de pîslari şi ghetele cu patine.

Epifanov a găsit în gheată un bilet : „La revedere, prietene. Spune-le că n-are nici un rost să mă caute. Nu vreau să crăp aici, ca un prost. Să crape cine vrea. Iartă-mă că ţi-am luat cizmele. Îţi las ghetele mele cu patine ; sînt mai scumpe. Transmite-i complimente lui Kruglov. Kolea."

Epifanov începu să urle de revoltă şi de mînie. Alergă la Kruglov cu pîslarii şi cu ghetele cu patine în care se afla biletul şi, azvîrlindu-i în faţă, pe jos, moştenirea lăsată de Kolea, strigă :

— Ia-ţi tot, nu numai complimentele ! Mie nu-mi trebuie nici măcar un cui din toată porcăria asta. Şi mai îmi scrie încă: „La revedere, prietene" ! Dacă-l mai văd, îi scot măselele ! Îi rup picioarele ! Ticălosul dracului !

Cum a izbutit Kolea să plece, a rămas pentru toată lumea un mister. Se constatase, într-adevăr, că numai cu o zi înainte Kolea luase de la Ghenadi Kaliujnîi schiurile, era însă de neînchipuit cum a îndrăznit un om singur, încărcat cu o valiză destul de grea, să întreprindă un drum atît de lung cu schiurile.

CAPITOLUL XIX

Expresul pentru Orientul Îndepărtat părăsi Moscova. Lidinka se uita afară, cu ochii pierduţi. Vilele din jurul Moscovei, grădinile acoperite de mantia zăpezii, cîmpiile albe treceau în zbor prin faţa geamului. Se simţea nefericită şi pierdută. Întreaga-i viaţă se schimbase în numai cîteva zile. Era copleşită de singurătate.

Maică-sa avusese o moarte grea, o agonie lung. Luptase cu moartea pînă la ultima suflare, chinuindu-i pe cei din jur, chinuindu-se pe sine. Cu trei zile înainte de a închide ochii, o răseseră în cap. Acum cînd Lidinka se gîndea la ea, şi-o aducea aminte tocmai aşa, cu craniul gol, zbîrcit, scîncind nervoasă, pretenţioasă ca un copil, plină de bănuieli.

Din ziua morţii ei, fata a rămas singură-singurică. Mătuşă-sa se învîrtea fără rost şi plîngea: nu te puteai aştepta la nimic din partea ei. Părinţii lui Kolea Platt veniseră să-i exprime condoleanţe, dar nici nu le trecuse prin minte să-i ofere ajutorul lor.

Oameni cu totul străini i-au fost de sprijin: fosta bolnavă din camera de alături, Taniuşa cea slăbuţă şi veselă. De cum află de moartea bătrînei, Surkuf — Spaima mărilor — veni la fată cu bărbatu-său, Ivan Gavrilovici, maistru la şantierul naval, om aşezat, inimos şi blînd. Luară asupra lor toate grijile înmormîntării şi o aduseră pe Lidinka acasă la ei.

După săvîrşirea înhumării, Lidinka nu se putea hotărî ce să facă. Ar fi vrut din suflet să plece în Orientul Îndepărtat, ca să schimbe mediul, ca să se afle şi ea printre constructorii eroi ai Oraşului Nou. Dorea să fie alături de Kolea. Dar tocmai Kolea, mai mult decît toţi, o punea pe gînduri. Scrisorile lui erau nehotărîte. De mult n-o mai ruga să vie. Dincolo de cuvintele-i gingaşe, adeseori vagi, simţea întotdeauna o proastă dispoziţie. Ce-o fi cu el? se întreba. N-o mai iubeşte? S-a îndrăgostit de alta?

Lidinka se dezobişnuise puţin de dînsul, despărţirea însă şi inexplicabilul sentiment de vină pe care îl avea faţă de el îi susţineau încă dragostea. Şi totuşi descoperea la Kolea atîtea contraziceri, care o surprindeau şi o întristau! Respectul lui faţă de proprii săi părinţi o revolta, tocmai pentru că o dispreţuise pe mama ei; şi nu numai că pe mama ei, cu vederile-i mic-burgheze, o dispreţuise, dar şi pe Lidia o făcea mic-burgheză şi-i spunea „fetiţa mamei". Cu ce erau mai buni părinţii lui? Întrucît erau ei mai altfel? Nişte oameni lipsiţi de suflet, pedanţi şi egoişti, ale căror interese se concentrau numai asupra casei lor, bine pusă la punct, numai asupra bucătăriei şi carnetului de la casa de economii. Lidinka îşi dădea perfect

de bine seama de defectele maică-si, dar o fermeca bogăția caracterului său, dragostea ei pentru viață și veselie; într-adevăr, bătrîna era cam zgîrcită, totuși îi plăcea veselia tineretului și niciodată nu-și precupețea banii cînd era vorba de dulciuri și petreceri. Ba putea chiar să danseze ori să cînte cîte o romanță veche. Dar părinții lui Kolea ce știau ? O iubeau pe Lidinka, e adevărat; cît de mult o jigneau însă cu neclintitul lor obicei de a o descoase : ce-a făcut, unde a fost, cu cine. Și cum o mai plictiseau cu morala lor : „Nu uita că ești logodită !" Ceea ce în gura lor însemna : „Nu uita, ai o legătură". Lidinka îi evita pe cît putea, căutînd să se mențină în marginile bunei-cuviințe.

După moartea maică-si, au încercat s-o convingă să se mute la ei, și mai ales să nu vîndă nimic fără știrea lor, susținînd, bineînțeles, că asta e dorința lui Kolea. Lidinka le-a făgăduit că se va mai gîndi, apoi a plecat de acasă și a început să-și petreacă tot timpul liber la Taniușa — Spaima mărilor.

„Să plece la Kolea, ori să nu plece ?" asta era întrebarea care o chinuia.

Probabil că fără Ivan Gavrilovici și Taniușa, nu s-ar fi hotărît atît de repede. Într-o zi, Ivan Gavrilovici le spuse că i s-a propus să meargă pentru doi ani în Orientul Îndepărtat, la uzina pe care o construia Kolea Platt. Spaima mărilor nu mai putea de bucurie : „Păi ce mai stai, spune-le că ești de acord. Mergem !" Ivan Gavrilovici făcu un gest de mirare : „Tu spui asta ? ! Tu care și la băi pleci cu greu, darămite la o așa distanță ? Și cu copiii ce faci ?" „Cum ce fac ? Îi luăm cu noi ! plecăm cu toții, cu cățel, cu purcel" răspunse Taniușa clipind șiret din ochi. „Să pregătesc bagajul ?" „Nu, n-avem nevoie de ajutorul tău. Ne descurcăm noi, Lidinka și cu mine... Cît ai bate din palme, totul e gata..."

Și iată-i pe tustrei călătorind cu copii, cu oale și cu tot soiul de boarfe. Lidinka îi trimise lui Kolea o simplă telegramă, foarte scurtă. „Nu depind de el, reflecta ea. Sînt doar cu Taniușa. Orice-ar fi, îmi găsesc eu un loc unde să-mi petrec noaptea pînă mă aranjez. Chiar dacă s-o fi însurat. Sînt comsomolistă, mă duc să construiesc orașul." Își vînduse toate lucrurile, în afară de rufărie și rochii.

Şi acum, cu totul liberă, se găsea în trenul care o ducea spre un ţinut necunoscut. Se gîndea la ea, la dragostea ei, la Kolea, şi nici prin minte nu-i trecea ce-o să i se întîmple peste zece zile... Dăduse uitării neînţelesele lui scrisori şi nu-şi mai amintea nici de plicticoşii lui părinţi. Ţinea minte numai ceea ce era frumos : clipele de dragoste, tandrele lui declaraţii, sărutările, ultima telegramă. Ei, acum o să-i arate că ea nu este o mic-burgheză şi o fricoasă ! Va lua parte ca toţi ceilalţi la construcţia oraşului (îşi închipuia, nu ştia nici ea de ce, că va fi nevoită să care cărămizi). Iar el va fi nevoit să recunoască, în sfîrşit, că a învinuit-o degeaba şi va începe s-o iubească şi mai mult.

— Lidinka ! Ştii peste cine am dat ? strigă Spaima mărilor dînd buzna în compartiment. Vino aici repede, repede !

De după umărul ei se ţea un chip cu trăsături ciudate, ascuţite, luminate însă de o privire prietenoasă. Lidinka îl mai văzuse pe băiatul acela slab, simpatic, agitat, cu ochii mari, înflăcăraţi, sub sprîncene stufoase. Înainte de plecare, în gara din Moscova, se frămîntase, strigase atrăgînd asupră-i atenţia tuturora. Voia să urce în vagon mai multe valize şi cîteva pachete purtate de trei hamali, care veniseră cu el. Însoţitorul trenului nu-i dădea voie ca pentru un singur bilet să ia atîta bagaj. Băiatul gesticula, cerea să discute cu şeful şi ţipa : „Nici nu ştiţi ce-s astea. Ce, credeţi că sînt lucrurile mele ? !" Lidinka n-a aşteptat să vadă cum se sfîrşeşte povestea. Aveau şi ei grijile lor.

— Altşuler Sioma, din Oraşul Nou de pe Amur — se prezentă grav băiatul. Numaidecît însă, gravitatea îi dispăru şi-i strînse Lidiei amîndouă mîinile ; apoi, după ce strînse mîna lui Ivan Gavrilovici şi chiar pe a copiilor, se aşeză pe marginea băncii şi începu să vorbească :

— Va să zică veniţi la noi ? Atunci aţi făcut cea mai cuminte treabă din viaţă ! Peste trei ani toţi o să vă pizmuiască ! Ştiţi ce oraş se înalţă acolo ? Nu ştiţi ! Vă puteţi închipui ce perspectivă are ? Ei bine, va fi un oraş pe care fotografii nu vor obosi niciodată să-l tot fotografieze, iar în filme va fi arătat ca o minune, ca un lucru nemaivăzut ! Sînteţi din Leningrad, nu-i aşa ? Neva dumneavoastră e un copil faţă de Amur!

Şi cheiurile la fel... şi podurile... ! Ce sînt podurile Leningradului ? Aţi văzut vreodată un fluviu lat de trei kilometri ? Parcă-i mare, nu fluviu ! Mergi pe pod, mergi, mergi şi podul tot nu se mai termină !

— E un pod atît de mare acolo ? se minună Lidinka.

— Nu înţelegi — făcu Sioma, jignit. O să ajungeţi acolo şi o să spuneţi : murdărie, corturi, frig şi ploşniţe... şi nici măcar podul de care ni s-a vorbit nu există. Da, nu există încă, dar noi îl întrezărim, întrezărim şi cheiurile, şi docurile, şi aeroportul, şi bulevardele... Le vedem în gîndurile noastre...

— Înţeleg foarte bine — se însufleţi Lidinka. Sînt comsomolistă şi merg să construiesc ca toţi ceilalţi.

— La Leningrad aveţi parcuri ! continuă Sioma, fără să ţină seama de întrerupere. Dar acolo, la noi, e taigaua ! Ştiţi ce e aia taiga ? Trei oameni nu pot cuprinde un copac, aşa de mari îs copacii !

Trei seri la rînd, călătorii noştri luară masa în vagonul restaurant, ascultîndu-l pe Sioma Altşuler, care le mai povestea din cînd în cînd, aşa cum îşi aducea el aminte, aşa cum îl îndemna imaginaţia ori cum i se părea lui că trebuie s-o facă, pentru ca ascultătorii să se pătrundă cît mai adînc de consideraţia ce se cuvenea Noului Oraş.

Chiar din primele zile, viitorii noi constructori aflaseră despre zeci de nume, despre zeci de fapte eroice şi întîmplări nostime. Aflaseră cum trebuie scoase din pămînt rădăcinile copacilor, îşi închipuiau limpede cum arată transportorul de la fabrica de cherestea, ştiau, în sfîrşit, care pietriş e bun pentru beton şi care nu e bun. În gîndurile ei, Lidinka ba se ducea să muncească la defrişare, ba la fabrica de cherestea, ba la cariera de piatră.

— Unde ai mai lucrat ? o întrebă Sioma.

— Am fost magazineră într-o uzină — răspunse fata şi imediat completă : Dar pentru nimic în lume n-aş mai vrea să fiu magazineră. Eu vreau să construiesc !

Pierzînd masa de prînz, se întîlniră iarăşi la cină. Şi din nou începu Sioma a le povesti, uitîndu-şi de mîncare şi gesticulînd cu furculiţa.

— Dacă vă închipuiţi c-o să vă vină chiar aşa uşor, mai

bine daţi-vă jos la prima staţie şi faceţi cale-ntoarsă. Oamenii fricoşi n-au ce căuta la noi. Încă n-avem de nici unele acolo, o ducem prost cu mîncarea şi cu locuinţele. Dar dacă înţelegeţi pentru ce trebuie să treceţi prin toate greutăţile, ele n-or să vă mai sperie !

— Da, da — confirmă Spaima mărilor, dar obrajii îi ardeau.

Ivan Gavrilovici căta spre ea cu gingăşie şi clătina din cap : oare asta e nevasta lui, care veşnic mormăia, care întotdeauna se plîngea că-i lipseşte ba una, ba alta ?

— Iar pe dumneata, — se adresă Sioma Taniuşei — pe dumneata te aşteaptă o misiune a cărei importanţă nu poţi să ţi-o închipui ! Ia gîndeşte-te : ce eşti acum? Soţie, gospodină, mamă. Atîta tot ! Nu-i aşa ? La Leningrad, toate astea nu înseamnă cine ştie ce, pe cînd la noi... O! La noi gospodinele sînt gospodine ale întregului oraş ! Gospodăria oraşului ! Înţelegi ce-i aia ? Trebuie să te ocupi şi de magazin, şi de lada cu gunoi, şi de closet, şi de baie, şi de tot ; să pui în mişcare logica dumitale feminină şi să observi ce trebuie : adică florile să fie sădite, lăzile de gunoi să aibă capace, closetele să fie curăţate la timp şi să strălucească, în magazine să fie cîntare, să domnească ordinea şi igiena. În fine, nu ştiu ce anume să mai adaug, dar o să vedeţi singură ; femeia la noi este foarte onorată, dar are şi o muncă de mare răspundere !

— Iar dumneata ? şi Sioma puse prietenește palma pe mîna Lidinkăi. O ! dumneata ai să te măriţi, desigur, ai să munceşti şi ai să fii mîndria întregului oraş !

Lidinka se îmbujoră la faţă.

— Nu, nu trebuie să roşeşti. La noi, acolo, problema familiei este o problemă vitală. Acolo, familia e o problemă socială. Avem nevoie de familii, ne trebuiesc copii ; cum poate exista un oraş fără o populaţie mereu în creştere ?

Lidinka se îmbujoră şi mai tare.

— Ştiţi ceva ? mai adăugă Sioma roşind la rîndul lui. Şi eu mă însor ! Cum ajung acolo !

— O, păi un eveniment ca ăsta trebuie sărbătorit ! zise Ivan Gavrilovici şi comandă o sticlă cu vin. Cine-i logodnica dumitale ?

— Logodnica mea ! exclamă Sioma, în extaz. O, logodnica mea !...

Contrar aşteptărilor însă, nu-şi găsi cuvintele.

— Va să zică o să jucăm la două... — începu Ivan Gavrilovici. Lidinka îi făcu pe sub masă semn cu piciorul să tacă şi-i aruncă o privire atît de năprasnică, încît omul tăcu.

Sioma îşi aminti deodată de bagajele lui şi-o zbughi să vadă ce-i cu ele, iar Lidinka prinse a rîde de el.

— Ce multe ţi-ai mai cumpărat ! Vrei să-ţi aranjezi căminul ?

— Mie mi-am cumpărat ? ! exclamă Sioma. Cu toţi banii mei n-aş fi putut cumpăra nici a opta parte din toate astea ! Şi-apoi, cum puteam să mă gîndesc numai la mine ? Ori credeţi că dacă am fost trimis să-mi caut sănătatea, am stat pe plajă, m-am plimbat pe bulevardul Deribasov, şi m-am scărpinat în nas ? În urma rapoartelor mele, trei organizaţii de comsomol ne-au luat sub patronajul lor şi ne-au trimis nouă, celor din Orientul Îndepărtat, cadouri : chiloţi de sport şi tricouri, instrumente muzicale, materiale sportive. Apoi m-am dus la „Prietenii copiilor" şi le-am spus : „Va să zică aşa : staţi cu mîinile în sîn şi nici nu vă pasă de viitorii noştri cetăţeni ?" Vă asigur că am ştiut să-i conving şi iată că au trimis o mie de metri de pînză, cinci căzi pentru copii şi alte fleacuri.

Lidinka rîdea cu hohote. Încîntată, Spaima mărilor îl cuprinse cu braţul pe Sioma, care şedea pe scaun lîngă ea, şi-l ţinu multă vreme astfel, ascultîndu-l cu plăcere.

— Ia vezi să nu mă laşi acum şi să fugi cumva cu logodnicul alteia ! glumi blajin Ivan Gavrilovici.

— Dar ce crezi, că toată viaţa am să stau lîngă un drac bătrîn ca tine ? răspunse Spaima mărilor. Dacă merg într-un oraş comsomolist, de ce n-aş avea şi eu un comsomolist al meu...

— Aşteaptă măcar să ajungi acolo !...

— Păi n-ai auzit ? Acolo n-o să mai am timp.

Lidinka îşi dădu seama cu plăcere că tot timpul drumului Taniuşa nu s-a certat nici măcar o singură dată cu bărbatul ei.

— Da, acolo n-o să cam fie timp — încuviinţă cu seriozitate Sioma.

A doua zi, discuțiile luară un caracter mai concret, studiind și hotărînd ce vor face : Spaima mărilor se va apuca de amenajarea barăcilor, a colibelor și magazinelor, iar Lidinka va organiza și va conduce secția de tir ; fata urma să fie instructor. Sioma se și agita gîndindu-se de unde să facă rost de arme și regretă că nu i-a trecut prin minte acest lucru la Odesa ori la Moscova. Se înțelese cu Lidinka să se ducă amîndoi la biroul șantierului din Habarovsk și să-i convingă pe cei de acolo să le procure arme.

A treia zi, Sioma începu iarăși să povestească întîmplări amuzante despre șantier, despre eroi... Cei trei călători ajunseseră să cunoască atîția comsomoliști, de parcă ar fi muncit împreună cu ei în taiga și s-ar fi încălzit la același foc.

Dar numele lui Kolea Platt nu-l auziră de loc. Lidiei îi era frică să întrebe și le interzisese și celorlalți s-o facă. O chinuiau presimțirile. Nu, nu, ea nu voia să știe nimic. Mergea să construiască, nu să se întristeze... O să ajungă acolo și o să vadă singură totul.

Îl asculta însă cu plăcere pe Sioma. Îi era drag acest băiat, deși ea rîdea cochet de sprîncenele lui stufoase, de ochi-i bulbucați, de lăudăroșeniile lui ! Știa însă prea bine că dacă Sioma exagerează întrucîtva, o face cu inimă curată, din dorința de a-și captiva și uimi ascultătorii.

În tren, Lidinka mai cunoscu și alți oameni din Orientul Îndepărtat : militari, muncitori, agricultori, ingineri, marinari și aviatori. Toți povesteau cu plăcere despre locurile acelea, dar, după toate semnele, și ei exagerau. Cu toate că uneori înjurau întrucîtva ținutul (unii pentru faptul că era prea îndepărtat de centrele culturale, alții — pentru greutățile de cazare și pentru alte inconveniente), Lidinka își dădea limpede seama că toți iubesc acele locuri. Și le iubeau cu o dragoste deosebită, puternică și plină de gelozie, o dragoste născută din victoria asupra greutăților depășite, întărită prin participarea fiecăruia la schimbarea la față a Orientului Îndepărtat.

Pe de altă parte, oricît ar fi bombănit cineva împotriva exagerărilor, nu era mai puțin adevărat că ele nu lăsau nici o îndoială asupra caracterului extraordinar al acelui ținut cu

calităţi excepţionale, poate unul dintre cele mai interesante, dintre cele mai demne de a fi iubite şi respectate.

Una din slăbiciunile oamenilor din Orientul Îndepărtat erau patefoanele. În fiecare vagon se găseau cîteva patefoane. De dimineaţă şi pînă seara, ba ici, ba colo, se auzea muzică. Şi Sioma ducea cu el un patefon şi o valiză întreagă de plăci, pe care, după cum recunoştea singur, le căpătase, le cumpărase sau pur şi simplu le „procurase". Seara, în vagonul restaurant se dansa fără să se ţină seama de ritmul sîcîitor al roţilor.

Acolo o cunoscură pe Dina Iarţeva.

Lidinka o remarcase mai întîi pe această frumoasă fată şi o arătase celorlalţi. Dina era veselă şi cochetă; dansa tot timpul, iar tovarăşul ei părea îndrăgostit de ea pînă peste urechi.

Sioma, căruia îi plăcea să ştie totul, află repede că ea călătorea în vagonul internaţional şi că toţi călătorii din acel vagon erau îndrăgostiţi de dînsa. În timp ce Dina dansa, el se aşeză alături de tovarăşul de drum al acesteia, un inginer tînăr şi timid, iar cînd se întoarse la locul lui, era foarte palid şi emoţionat.

— E logodnica lui Kruglov — rosti el abătut, de parcă o mare nenorocire s-ar fi întîmplat.

Dina sfîrşi dansul şi se aşeză la măsuţa ei. Inginerul îi şopti ceva. Atunci fata scoase un ţipăt, sări în picioare şi se îndreptă ţintă spre Sioma, cu mîinile întinse:

— Eşti prietenul lui Kruglov? Ce bine îmi pare! Doamne, cît mă simt de bucuroasă! Şi se aşeză la măsuţa celor trei. Hai, spune-mi, povesteşte-mi despre el, despre voi toţi! Kostko — strigă ea apoi însoţitorului — vino încoace!

Nu-i lipsea gingăşia, dar prea părea năzuroasă. Curînd însă îi cuceri pe toţi. Sioma uită de supărarea lui şi se puse pe povestit. Nu mai contenea cu laudele la adresa lui Kruglov.

— Ştiu, ştiu! îi sorbea Dina vorbele. Este un băiat extraordinar... — şi aruncă spre Kostko o privire triumfătoare, deşi inginerul arăta foarte abătut. De aceea îl şi iubesc, pentru că el este omul cel mai bun din lume.

Vorbea ca o regină care-şi acordă dragostea drept recompensă pentru săvîrşirea unor fapte eroice şi se vedea cît de colo că n-ar fi admis să se îndoiască cineva de acest lucru.

— Da, — recunoscu Lidinka, după ce Dina şi inginerul se întoarseră în vagonul lor — da, e foarte frumoasă, dar nu pare de loc prea...

Cele nouă zile de drum au fost pentru Lidinka o adevărată şcoală, pe care, în alte împrejurări, luni întregi ar fi trebuit s-o facă. Înţelegea acum atîtea lucruri noi ! Impulsuri eroice se amestecau în inima ei cu luminoase tendinţe romantice şi, oarecum pregătită, aştepta impresii şi întîmplări proaspete. Oare, înainte de ea, nu tot cu aceleaşi sentimente şi nu tot pe acelaşi drum au mers sute de fete şi băieţi ? Sub înrîurirea lui Sioma, fata retrăise zi de zi experienţa celor plecaţi cu o jumătate de an mai înainte, învăţase din greşelile lor, înainte de a-i cunoaşte. Poate de aceea cam într-a opta zi Lidinka vorbea de romantism cu un zîmbet de indulgenţă, socotea plictiseala drept un rău serios, iar dezertarea îi dădea un sentiment de scîrbă şi de dezgust ; acum era convinsă că prea marea încredere în sine e o copilărie dăunătoare, iar entuziasmul — de care erau pătrunse toate închipuirile ei despre viitor — crescuse într-însa, rodnic şi concret, întărindu-i dorinţa de a munci, de a lupta din răsputeri pentru construirea Noului Oraş, trezindu-i speranţa că se va afirma în această luptă. Mai mult decît orice pe lume, ar fi vrut să le semene acelor fete extraordinare despre care îi povestea încîntat Sioma. El vorbea cu atîta dragoste despre fiecare, încît Lidinka nu putea ghici care din ele e logodnica lui : numai din instinct se gîndi că ar putea să fie Tonia, tocmai pentru că despre ea vorbea mai puţin decît despre celelalte.

La Habarovsk era un ger cumplit : 40 de grade sub zero. Sioma alergă la telefon şi se certă timp îndelungat cerînd şi ameninţînd cu darea în judecată, în vreme ce tovarăşii lui de drum stăteau de pază lîngă geamantane. Camionul sosi abia peste două ore. Străbătură tot oraşul, urcînd şi coborînd într-una.

La biroul şantierului aflară că nu vor putea pleca spre Oraşul Nou decît în zorii celei de-a treia zi, cînd va fi trimisă

o întreagă coloană de camioane ce transportau ceapă, carne, crupe și piese pentru mașini.

Ivan Gavrilovici era îngrijorat că va trebui să meargă cu copiii, cîteva sute de kilometri, într-un camion care va goni pe gheață.

— Camionul e închis, e acoperit — îi explicară cei de la bază. Vă dăm și niște șube. Iar de înnoptat, o să înnoptați la detașamente. Ce mai vreți ? Luați-vă și rachiu. Prinde bine.

— Minunat ! spunea Spaima mărilor. Da' ce sînt alea detașamente ?

Dina și Kostko mergeau la patinaj. O dată îi însoți și Lidinka, dar ea nu prea avea timp. Sioma o purta peste tot după el : la comitetul de ținut al Comsomolului, unde primi o adeverință de instructor sportiv la tir ; prin oraș, ca să facă rost de puști, ținte, cartușe și unsoare de armă. Învață cum să vorbească și să ceară în numele comsomoliștilor Orașului Nou, învață cum să persiste, cum să se certe și să amenințe cu darea-n judecată.

În ajunul plecării, la căminul unde dormeau unul lîngă altul pe paturi de scînduri, apăru Andronikov. Nici uniforma de cekist, nici ochelarii aburiți nu-i puteau ascunde jena. Își ștergea îngrijorat lentilele, privindu-i pe toți cu ochii lui miopi, pe jumătate închiși. Vorbi cu Ivan Gavrilovici despre uzina care se construia, îi povesti lui Sioma ce mai e nou pe șantier, și numai după un timp mai îndelungat îl chemă pe acesta deoparte ; arătînd din ochi spre Lidinka, îl întrebă încet :

— O cunoști ?

Sioma înmărmuri. Inima i se strînse. Nu cumva făcuse o gafă ? Ce bănuială putea plana asupra acestei fete ? Iar el garantase pentru ea la comitetul de ținut ! Dar era comsomolistă, iar Ivan Gavrilovici părea și el om serios, membru de partid...

— La cine merge ?

— Eu știu ? La nimeni... — mormăi Sioma. A zis că vine să construiască... Se comportă bine, ca o adevărată comsomolistă... A fost confirmată ca instructor de tir. Apoi, învin-

gîndu-şi sfiala, îl întrebă : Dar de ce ? Există vreo suspiciune asupra ei ?

Andronikov începu deodată să rîdă şi-l îmbrăţişă pe Sioma, cu o bucurie nervoasă.

— Spui că au şi confirmat-o ? Va să zică avem un instructor de tir. Bun ! Bun ! Nu, n-am nici un fel de suspiciune. E bine, e chiar foarte bine.

Sioma însă începu a se îndoi, şi îndoielile lui creşteau cu fiecare oră. Andronikov arăta faţă de Lidinka un interes deosebit, purtarea lui părea destul de stranie, iar întrebările lui erau de-a dreptul de neînţeles :

— Înainte de plecare, ţi-ai vîndut lucrurile ? Ai haine călduroase ? Cine ţi-a ajutat să te pregăteşti de drum ?

Lidinka răspundea cu plăcere şi sinceritate. Sioma sta ca pe ghimpi. Ce lucruri a vîndut ? Şi parcă nu era totuna cine a ajutat-o ? Desigur, îşi zicea el apoi, dacă N.K.V.D.-ul se interesează, înseamnă că este ceva necurat la mijloc ! N-ar fi pregetat o clipă să-l ajute pe Andronikov. Vola chiar să spună ceva ori să-l întrebe, dar nu îndrăznea.

— Mă duc la telegraf — anunţă deodată Andronikov sculîndu-se în picioare. Are cineva de dat vreo telegramă ? Daţi-o încoace !

Lidinka lăsă ochii în jos, indiferentă.

— Hai să-i trimitem cîteva cuvinte lui Kolea ! propuse Spaima mărilor. Lidinka, scrie tu telegrama !

— Care Kolea ? întrebă Andronikov, cu voce încordată.

— O cunoştinţă de-a noastră — răspunse veselă Spaima mărilor. Kolea Platt, mecanicul. Vrem să-i trimitem o telegramă. Oricum, tot e bine să ne întîmpine şi pe noi un cunoscut.

Andronikov îşi muşcă buzele.

— Kolea Platt ? Nu-l cunosc — se codi el. Nu avem pe nimeni cu numele acesta.

— Cum n-avem ?! Mecanicul ! sări mirat Sioma. Ştiţi, cel care spunea : „Sînt mecanic de categoria a opta" !

— A, da ! Da... — îşi aminti moale Andronikov. Mecanicul... Şi deodată, cu o hotărîre mînioasă, spuse tare, răspicat : De cînd sînt n-am văzut un om atît de uscat sufleteşte

şi de antipatic.... Mi-aduc aminte. Dar nu mai este pe şantier. A plecat.

Lidinka nu-şi ridică ochii.

— Unde a plecat? întrebă Spaima mărilor uitîndu-se speriată la fată.

Andronikov începuse să se enerveze :

— Nu ştiu. Într-o delegaţie, probabil. Nu ştiu sigur. Scrieţi-i însă, am să i-o trimit. Poate că mă înşel.

La telegraf, se gîndi mult pînă scrise cele cîteva cuvinte ale telegramei pe care i-o trimise lui Epifanov, din baraca nr. 1 a comsomoliştilor :

„Mîine pornim spre şantier. A sosit. Este instructoare de tir. Fă înscrieri pentru cercul de ţintaşi, pregăteşte camera şi vino în întîmpinarea camionului. Trebuie să ne descurcăm milităreşte."

— N-o semnaţi? întrebă domnişoara de la telegraf.

— Nu-i nevoie de semnătură, înţelege el şi-aşa...

Camioanele porniră la drum. În primele două zile, timpul le-a fost prielnic. Cer senin şi ger. Maşinile mergeau uşor pe traseul curăţat. La popasuri, fetele şi Spaima mărilor se băteau cu bulgări de zăpadă. Şoferii aproape că nu dormeau şi nu lăsau nici călătorii să se odihnească, mînînd maşinile pînă noaptea tîrziu. A treia zi dimineaţă, după o scurtă înnoptare în baraca detaşamentului, cînd s-au sculat, călătorii au văzut pe geam un vîrtej alb care împreuna cerul cu pămîntul. Viscolea cumplit. Din drumul tăiat prin omături, nu mai rămăsese nici urmă, iar camioanele erau pe jumătate înzăpezite. Era cu neputinţă de mers mai departe. Au început să-şi caute distracţii, care cum putea. Sioma Altşuler ardea de nerăbdare : acum, cînd numai o sută de kilometri îl despărţeau de fata pe care o iubea, înţelese că nu mai poate să aştepte, trebuia s-o vadă, să-i vadă ochii şi să se convingă din nou că este iubit. Căutînd să-şi stăpînească nerăbdarea, încerca să înţeleagă îngrijorarea lui Andronikov. Nu se mai îndoia că Lidinka e obiectul preocupărilor lui. Poate chiar din această cauză era îngrijorat.

Sioma o simpatiza pe Lidinka. Nu-şi precupeţise cîtuşi de puţin forţele ca s-o pregătească pentru înalta onoare de a lua

parte la construirea Oraşului Nou. Dar dacă — se întreba acum — ea nu este ceea ce se arată a fi ? Dacă, într-adevăr, Andronikov nu se află din întîmplare în delegaţie, ci a venit înadins pentru ea ? În acest caz însă, de ce n-a arestat-o pe loc ? Nu cumva tînăra aceasta e numai un fir dintr-un ghem care se desfăşoară ?!... Sioma voia din tot sufletul să-l ajute pe Andronikov, dar, neîndrăznind să-i propuie, se tot învîrtea pe lîngă el. Ieşiră amîndoi să vadă dacă viscolul se potoleşte. Cu totul pe neaşteptate, Andronikov oftă :

— Ce bine e de voi, holteii !

Altşuler tresări :

— Bine ? Ce bine vezi dumneata în asta, tovarăşe Andronikov ? Oricum, eu... merg să mă însor. Cum ajung, mă şi căsătoresc.

— Serios ?! exclamă Andronikov. Şi tu te însori ?

„Şi eu ? Ce a vrut oare să spună ? De ce „şi eu" ? Are cumva de gînd să se însoare şi el ? Doar e însurat... Aşa ştiam."

— Sînt situaţii, dragul meu — întregi Andronikov — cînd e mai uşor să te însori tu decît să însori pe altul.

Sioma nu mai ştia ce să creadă.

În vreme ce luau ceaiul glumind ca să le mai treacă timpul, Sioma începu şi el să povestească, spre hazul tuturora, cum au furat comsomoliştii cărămizi pentru spital. Andronikov, cu toate că pe timpul acela nu era încă pe şantier, începu să-l laude pe Epifanov. Sioma încercă să-l contrazică, mai ales că nu era prea mult de cînd o prevenise pe Lidinka să se ferească de astfel de comportări anarhice, ca de dracu. Dar Andronikov îl întrerupse :

— Ce-a fost, a trecut. Astea-s fleacuri. Flăcăul are o inimă de aur, să ştii asta de la mine. Asemenea oameni trebuiesc apreciaţi şi ocrotiţi !

Bucuros în fond, Sioma începu să-l laude şi el adăugînd că Epifanov e un băiat curajos şi că, în calitate de scafandru, se dovedise un adevărat erou.

Lidinka asculta cu interes : numele lui Epifanov îi era cunoscut din scrisorile lui Kolea. Dar de ce nimeni nu-şi amintea şi de Kolea ? Se poate să fi plecat ?... Unde ?... Oare pentru multă vreme ?...

A doua zi pe la prînz, viscolul se mai potoli, iar lucrătorii de pe traseu ieşiră să cureţe drumul. Şoferii şi călătorii le dădeau ajutor ca să dezgroape camioanele înzăpezite. Plictisindu-se în baracă, Dina ieşi cu plăcere la curăţatul zăpezii, dar obosi repede şi intră înapoi. În schimb, Spaima mărilor nu simţea pic de oboseală, aşa de mult o bucura şi călătoria, şi viscolul, şi tot viitorul ei, care putea să fie aspru, ba chiar greu, în nici un caz însă monoton. Pălăvrăgea veselă şi mulţi, spunîndu-i cu respect Tatiana Petrovna, îi făgăduiau că, atunci cînd vor termina calea ferată, vor veni la ea în vizită cu primul tren, în care se vor găsi desigur şi ei, în calitate de constructori ai drumului de fier. Andronikov lua parte la aceste discuţii.

Pe traseu lucra şi un grup de deţinuţi. Unul dintre ei, un om frumos şi, după aparenţe cult, se ţinea în chip demonstrativ deoparte. Interesîndu-se, Andronikov află că fusese condamnat pentru acţiuni duşmănoase împotriva statului. Cînd maşinile erau gata de plecare, acesta se apropie de Andronikov şi-l întrebă :

— Spuneţi-mi, vă rog, cetăţene şef, e adevărat că la direcţia şantierului lucrează o arhitectă Kaplan ?

— N-am auzit. Dumneata o cunoşti ?

— Mda, mi s-a întîmplat s-o întîlnesc înainte de a ajunge aici — răspunse acesta strîngîndu-şi buzele frumoase.

— Cum vă numiţi ?

— Mă scuzaţi, am întrebat doar aşa, din simplă curiozitate. Înţelegeţi, aici în taiga te plictiseşti şi... Numele meu nici ei şi nici dumneavoastră nu vă va spune nimic.

Şi, prinzînd dintr-o dată chef de lucru, începu să arunce în lături lopeţi mari de zăpadă. Iar faţa lui fină era acum şi mai rece, şi mai severă.

Pînă să pornească, Andronikov avu îndeajuns timp să afle numele deţinutului : Leviţki. Condamnat conform articolului 58... Leviţki ? Andronikov auzise cîte ceva despre acest Leviţki. Să-i spună Klarei că el este aici ? Nu, n-avea nici un rost.

Camioanele porniră încet. Învelişul de furnir care acoperea camionul, făcîndu-l să semene cu un furgon de bîlci, nu

apăra nici de vînt, nici de ger. Viscolul tăios pătrundea prin șaluri și prin cojoace. În locuri deschise, viscolul izbea în învelișul subțire, de-ai fi zis că din clipă în clipă îl va smulge; pe-alocuri, vîntul învolbura zăpada îngrămădind-o pe drumul abia curățat. Mașinile se opreau la fiecare sfert de oră, întroienite, și toată lumea se dădea jos să curețe zăpada.

Spre seară rătăciră drumul. Nemaiștiind încotro s-o apuce, porniră la întîmplare pe gheața fluviului, ocolind troienile tot mai mari și mai întinse. Cîteodată, șoferii vedeau unele urme care le spuneau că drumul trece tocmai pe-acolo. Apoi, cînd se întunecă, pierdură definitiv drumul și merseră poate chiar mai mult decît credeau că au de mers, fără să dea de sătulețul unde trebuiau să înnopteze. Continuau totuși să se tîrască înainte orbecăind. Spre miezul nopții începu din nou să ningă, iar viscolul prinse a învîrteja zăpada, lipind-o de faruri, de geamuri, acoperind drumul și orbindu-i pe șoferi. Prima mașină se împotmoli, iar cea de-a doua, încercînd s-o ocolească, se împotmoli și ea.

Unde se aflau? Încotro era malul? O fi oare prin apropiere vreo așezare omenească? Habar n-aveau de nimic, deoarece de orientat pe întunericul și viscolul acela nu era cu putință...

Înghesuindu-se unii în alții, călătorii așteptau să se facă ziuă. Din cînd în cînd, șoferii claxonau prelung, dar sunetele se pierdeau în vuietul furtunii. Andronikov cu șoferul porniră să cerceteze drumul. Nu găsiră însă nimic și se întoarseră cu greu. Copiii plîngeau. Spaima mărilor îi veghea încălzindu-i cu propria ei răsuflare. Dina se liniștise. Kostko îi încălzea mîinile într-ale lui. Sioma vorbea într-una, ca să nu adoarmă și să nu-i lase nici pe ceilalți să adoarmă; somnul le-ar fi fost primejdios pe un asemenea ger.

Dimineața văzură că s-au împotmolit la numai doi kilometri de sat. Traseră mașinile pînă-n sat și năvăliră prin case, să se încălzească. Andronikov îi forță pe toți să bea rachiu și să se fricționeze cu el. Apoi îi ajută Spaimei mărilor să-și fricționeze copiii înghețați. Rachiul și ceaiul fierbinte îi înviorară. Sioma puse patefonul. Lidinka își scoase chitara și

cîntă cîteva melodii vesele. Taniuşa cînta şi ea, puţin ameţită, poate de rachiu ori poate pur şi simplu de faptul că se simţea mai bine ca oricînd.

Sioma se învîrtea prin casă, îi sîcîia pe şoferi cu întrebări fără rost şi se gîndea cum s-ar putea monta în faţa camioanelor nişte mături care să cureţe singure zăpada.

— Pe ginerica nostru l-au apucat frigurile! rîdea Lidinka dorind să-şi ascundă cu orice preţ propria-i teamă şi emoţie. Ar fi dorit nespus ca viscolul să-i reţină cît mai mult locului. Acum îi era bine şi se simţea veselă. Dar ce o aştepta oare la capătul călătoriei? Avea o presimţire proastă. Se temea. Era întocmai ca un copil care închide ochii în faţa primejdiei.

În acest timp, Epifanov nu-şi mai găsea astîmpăr. Mereu alerga spre mal, de unde se vedea drumul pînă departe. Nu era singur. Kruglov, alături, răspundea anevoie la întrebările ce i se puneau. Stătea zile întregi pe mal. Cu mers grav şi cu ochii plecaţi în pămînt, venea şi Tonia. Ea nu întreba nimic, se uita la drum, ofta şi pleca, pentru ca peste o jumătate de oră să se arate din nou. Epifanov controlase poate pentru a zecea oară odaia pregătită, din care cu patru zile înainte îşi scosese lucrurile sale. Se bărbierise pînă acum de trei ori. Şi tot de trei ori îşi lustruise ghetele. Dar camioanele tot nu apăreau.

Ele se arătară abia spre seară. Epifanov venise tocmai atunci de la lucru; se bărbieri pentru a patra oară şi tocmai îşi lustruia ghetele, cînd Petea Golubenko, trimis să stea la pîndă, îi bătu la geam şi strigă:

— Vin!

Epifanov se repezi în goană spre mal, unde se şi adunaseră o mulţime de curioşi. Se simţea uşor, vesel, deşi puţin cam ruşinat. Pe faţa lui Kruglov se citea fericirea. Părea copilăros de zăpăcit. Se învîrtea pe loc şi, în cele din urmă, nemaiputînd rezista, se repezi în întîmpinarea camioanelor, de-a dreptul prin zăpadă, sărind cu o agerime uimitoare peste nămeţi.

Epifanov îl zări apoi pe scara celui dintîi camion care se apropia. Pe Dina n-o văzu bine, deşi cei din jur spuneau că e tare frumoasă. Toată atenţia lui era îndreptată în altă parte. El aştepta pe altcineva, o necunoscută — dar o va recunoaşte oare ? O recunoscu. De sub şaluri şi pături văzu un păr blond şi nişte ochi curioşi, albaşti. Se pregătea să ia poziţia de drepţi în faţa ei, cînd Andronikov îi strigă : „Ţine-o !", iar el trebui pur şi simplu s-o ia în braţe şi s-o ţină aşa, pînă ce fata începu să-şi mişte picioarele amorţite.

— Epifanov — se prezentă el roşind. Am onoarea să vă raportez că sînteţi aşteptată. Mîine la ora şase o să daţi prima lecţie la cercul de tir.

— Epifanov ! exclamă bucuroasă Lidinka. Se uitară iscoditor unul la altul. Ce-o fi ştiind celălalt ? Ştia oare Epifanov că ea e mic-burgheză şi „fetiţa mamei" ? Ştia oare Lidinka că el este un dezordonat şi că a căpătat mustrări pentru acte samavolnice ?

— V-am pregătit o cameră — spuse fostul scafandru. Daţi-mi voie să vă conduc.

Ochii fetei îl priveau întrebător. Epifanov se întoarse.

— Dar nu sînt singură — îndrăzni Lidinka. Vedeţi, am venit cu o familie întreagă... O să încăpem cu toţii ?

— O să ne mai înghesuim şi facem noi loc ! o asigură Epifanov după ce dădu copiii şi geamantanele jos din camion.

Era grozav de bucuros că nu va rămîne de la început singur cu ea.

— Ai grijă prietene — îi recomandă Andronikov potrivindu-i în spinare un coş mare şi greu al familiei lui Ivan Gavrilovici. Ai grijă ! Fă-te că nu ştii nimic, ca să n-o necăjeşti.

— Tovarăşe Epifanov — strigă Lidinka. Mergem ?

Săltîndu-şi în spate coşul şi scîrţîind voinicește pe zăpadă cu ghetele lui de zile mari, Epifanov se grăbi să-i ajungă. Dacă i-ar fi spus cineva că bagajul din spatele lui nu cîntăreşte mai puţin de patru puduri, n-ar fi crezut-o nici el. Nu călcase niciodată în viaţa lui atît de uşor şi de sprinten.

În ultimele zile, înaintea sosirii lui Sioma, Tonia n-a mai putut nici să doarmă, nici să lucreze şi nici chiar să mai gîndească. Totul fusese hotărît. Totul fusese trăit dinainte. Trebuia doar să aştepte.

Şi iată-l c-a sosit !

Amestecată în mulţimea venită să întîmpine maşinile, credea că Sioma n-o va observa de îndată. Dar el o văzuse încă de departe, pe ea cea dintîi, şi, lepădîndu-şi şuba din mersul maşinii, sări jos din camion. Nu se putu hotărî să o sărute în văzul celorlalţi, ci o îmbrăţişă doar, îngropîndu-şi faţa în gulerul ei de blană, ud de zăpadă. Nu-şi spuseră nici un cuvînt.

Tonia se urcă împreună cu el în camion şi-i ajută să-şi dea lucrurile jos. Se găseau în maşină zeci de pachete, lăzi şi coşuri. Unele dintre ele, Sioma le dădu Toniei şi lui Ghenadi.

— Astea-s pentru noi.

Restul fură înmînate altor comsomolişti să le care.

— Duceţi-le la comitet ! Uite, aici sînt balalaici, dincoace patine, tricouri, domino şi şah, aici cărţi, iarăşi cărţi, o armonică. Fiţi atenţi ! În lada asta e untură de peşte. Să n-o spargeţi. V-am adus o mie de tricouri şi de chiloţi. Aici sînt cărţi !... Sacul cu lămîi ; ia vedeţi, nu cumva au îngheţat ? Dar chitarele ? Lidinka, unde-s chitarele ? A, uite-le ! Aveţi grijă de ele. Luaţi şi cărţile astea ! Coarde. Din nou patine !

Porniră spre casă abia în amurg, după ce descărcară totul. Pe nesimţite, Tonia îşi cărase încă dinainte toate lucrurile ei din odaie. Intenţia ei fusese ca, fără să-l supere pe Sioma, să-l conducă doar pînă la uşă şi apoi să plece. Măcar o zi să mai treacă...

Intrară în casă. Ghenadi intră şi el. În timp ce Sioma se spăla şi-şi schimba hainele, Ghenka şi Tonia aranjară lucrurile aduse. Oricum, nu putea să plece cît timp Ghenadi era încă de faţă.

Încîntat de cameră şi de faptul că se reîntorsese, Sioma privea cu dragoste la Tonia. În ochi i se citea fericirea.

În sfîrșit, ușa se închise în urma lui Ghenadi și ei rămaseră singuri.

— Odihnește-te, Sioma — începu vorba Tonia. Mîine...

— Cum !? strigă Sioma, apucînd-o de mînă. Mîine ?! Două luni am așteptat ziua asta, am zorit trenul, camionul, timpul... Aș fi fost în stare să zbor cu avionul ori să pornesc pe jos ! Cînd ne-am oprit și nu mai puteam înainta, mi-am dorit să mă fac pasăre, să pot zbura spre tine ; să fiu vînt, ca să pot ajunge aici dintr-o singură suflare. Eu ard de nerăbdare, iar tu îmi vorbești de mîine ! Mîine ?! Am să mor pînă mîine. Dacă pleci, Tonia, mă topesc, am să ard ca o lumînare ; n-o să mai găsești din mine decît un trup carbonizat.

Cu răsuflarea întretăiată, el o îmbrățișă îndelung, ascunzîndu-și fața la pieptul ei. Tonia nu știa dacă plînge sau rîde. Trebuia neapărat să-i spună, să-l îndepărteze, dar cuprinsă de o milă profundă, își încolăci brațele în jurul lui și-i sărută capul plecat.

— Dar tu, Tonia ? întrebă el sărutîndu-i rochia pe umăr. M-ai așteptat oare tot așa cum te-am așteptat și eu ? Ai numărat oare zilele ? Te-ai gîndit oare tot atît cît m-am gîndit eu la Tonia mea ?

Ea își smulse cu greu cuvintele :

— Am să-ți spun multe, Sioma...

— Multe ?! strigă el. Multe ? Spune-mi doar un singur cuvînt, spune-mi că mă iubești, altceva nu mă mai interesează. Asta-i tot ce vreau să știu. Mă iubești, Tonia, sau nu ?

— Te iubesc — răspunse ea cu hotărîre închizînd ochii.

— Adevărat, Tonia ?! Adevărat ? Mă iubești ? Asta-i mai mult decît orice. Nimic mai mult și mai frumos nu poate fi spus... Mă iubești ? Ești sigură de asta ? Te-ai gîndit bine ? Într-adevăr, mă iubești ?

— Da.

Nu putea face nimic, nu putea lua nici o hotărîre, nici în privința ei, nici în privința lui. Cum ar fi putut să-i dea o lovitură de moarte, tocmai acum, în clipele acestea pline pentru el de o încîntare fără de margini ? Cum l-ar fi putut îndepărta ? Cum ar fi putut oare să renunțe la aceste clipe care n-o să se mai întoarcă niciodată ? În numele cărui adevăr,

cruzimea şi lipsa de suflet ar putea fi socotite legi ? Doar şi ea îl iubea, şi ea, care gustase în viaţă atît de puţină fericire, avea dreptul la dragoste... Atunci cum să nu-i dăruiască lui Sioma, celui care va avea atîta de suferit din pricina ei, măcar o oră de dragoste, care să-l asigure că-l iubeşte, că-i înţelege suferinţa, ca să dea aripi întîiului său elan luminos ?...

Sioma străbătuse douăsprezece mii de kilometri, mînat de dorul ei. O visase. Şi ea îl dorise. Totuşi, l-ar putea convinge de dragostea ei, dacă i-ar ascunde că vor trebui să treacă prin încercări chinuitoare ?

Dintr-o dată se scutură de toate şi, fără nici un alt gînd, i se dărui curată, neprihănită. Aceasta era fericirea. Apoi, o clipă, îşi aminti de Goliţîn, pentru ca imediat să-l izgonească din gîndurile ei pentru totdeauna. Cît fusese de josnic şi de grosolan ! Tonia-i putea ierta totul, dar nu putea să uite că întotdeauna lui Serghei i-a lipsit adevărata căldură, adevăratele sentimente, acele cuvinte, poate lipsite de raţiune, dar izvorîte din suflet... şi lacrimile îi împăienjeniră ochii.

Plin de duioşie, Sioma mîngîie cu buzele lui umărul şi sînii, care, plini de seva maternităţii, dăduseră-n pîrg... O durere ascuţită o săgetă prin tot corpul. Îl îndepărtă încetişor şi se îmbrăcă repede. Aprinse apoi lumina, în timp ce el, fericit, plin de tandreţe, îndrăgostit, scoase nişte dulciuri, o prăjitură, gustări şi o sticlă de vin.

— O, Tonia, am un vin minunat, un vin din sud ! Stors din strugurii de aur ai sudului !

Îi ajută să pună masa, sărutîndu-i din cînd în cînd mîna, umerii robuşti, strînşi în stofa rochiei, părul pieptănat desfăcut la ceafă.

Se simţea prea slabă în faţa dragostei lui. Şi căuta să-şi revină, să se stăpînească, înaintea îngrozitorului pas pe care urma să-l facă. În sfîrşit, se hotărî. Se hotărî tocmai atunci cînd el, mîngîind-o cu priviri grăitoare şi pline de strălucire, îi spuse :

— La fel va fi întotdeauna, nu-i aşa. Tonia ? Întotdeauna!

— Nu — răspunse ea strivindu-şi buzele palide. Te iubesc, Sioma, mai mult decît mă iubesc pe mine însămi, mai mult chiar decît iubesc viaţa... Dar nu... nu va fi aşa...

Şi din nou o părăsi curajul. Nu putea rosti pînă la capăt cuvintele de mai înainte pregătite. Înspăimîntat şi întristat, el încercă să afle tot adevărul.

— Nu, nu, nu mă întreba, nu astăzi... — bolborosea Tonia ascunzîndu-şi faţa în mîinile lui.

Pînă la urmă îi destăinui totuşi. Cu încăpăţînare şi îndîrjire, îi mărturisi totul, fără a-i ascunde nimic, fără să se dezvinovăţească. Cu toate astea, nu se putea hotărî să-l privească în ochi. Iar el tăcea. Tăcea. Oare cîte ore se vor fi scurs astfel, în tăcere ? După un timp nesfîrşit de lung, greu de socotit, măsurat doar în adîncul inimilor lor zdrobite, Sioma îi spuse încet :

— Tu n-ai nici o vină. Înţeleg. Şi-apoi, ai vrut doar să-mi spui totul de la început, nu-i aşa ?

Atunci se hotărî să-l privească în faţă. Oare el era cel care vorbise astfel ? Oare această mască cenuşie, lipsită de viaţă, era faţa lui ? Ar fi vrut să-i răspundă, dar îi pierise glasul. Nu mai putea scoate nici un sunet din gîtlej.

— Să încercăm, Tonia, să trăim aşa cum se cuvine — spuse Sioma. Eu te respect ca şi mai înainte.

El nu-i mai spusese : „Te iubesc". Tonia se închirci de parcă ar fi primit o lovitură. Şi tăcu. Iar Sioma începu să umble prin cameră : strînse masa, spălă vasele, făcu patul.

— Culcă-te, Toniuşa ! îi spuse. Culcă-te, eu am să ies puţin pe-afară !

Şi ieşi, pentru ca ea să se poată dezbrăca. Speriată, înjosită, Tonia se aruncă repede în pat, ascunzîndu-şi faţa.

Vreme îndelungată, el nu se reîntoarse. Cînd însă se înapoie, se apropie de pat, îi atinse cu mîna fruntea şi murmură :

— E greu, Tonia. O să trecem însă şi peste asta. Totul o să se aranjeze... Nu-i nimic...

Se sili să o sărute şi îi ură noapte bună. Apoi stinse lumina şi se culcă. Tonia era aproape, ar fi fost de ajuns să întindă mîna ca s-o atingă. Patul lui însă mai păstra căldura trupului el. Se cutremură de scîrbă faţă de trupul acela iubit, pe care nu cu mult înainte îl mîngîiase.

Rămaseră totuşi să trăiască amîndoi în aceeaşi cameră. Tonia a vrut să plece, dar n-a lăsat-o el. Îi spunea că se iu-

besc şi că niciunul dintre ei nu-i vinovat. Ba îi aducea şi argumente — dar argumente ale minţii, nu ale sufletului.

Trăiau laolaltă ca doi străini, temîndu-se să se atingă unul de celălalt. Glasurile lor tremurau atunci cînd erau nevoiţi să-şi vorbească. Pe furiş, el îi cerceta talia cu privirile : începuse să se îngroaşe. Iar Tonia, prefăcîndu-se că nu observă, simţea aţintite asupră-i privirile acelea iscoditoare şi duşmănoase. Căută să discute cu el, să-i spună cinstit : „La ce ne mai chinuim unul pe altul ? Să ne despărţim !“ Dar el înlătura orice încercare de-a ei, spunîndu-i : „Nu, Tonia, nu e cazul, mai aşteaptă...”

Slăbiseră şi se trăseseră amîndoi la faţă. Tovarăşii le rîdeau în nas : „De, luna de miere !”

Se scurse astfel o săptămînă.

Tonia aştepta căutînd să-şi ascundă desperarea sub masca unei linişti depline. Lucra mult. Nu părăsea spitalul pînă ce medicul nu o gonea. Ajunsă acasă, se culca numaidecît, căutînd să adoarmă înainte de venirea lui Sioma. Dar somnul nu se lipea de ea. „Mîine am să plec”, îşi tot spunea. Sioma se întorcea însă, uneori, plin de griji ori puţin enervat, iar ea, dîndu-şi seama cît suferă, se uita la dînsul şi rămînea mai departe sub acelaşi acoperiş.

Trecuse, aşadar, o săptămînă. La ce s-o fi gîndit Sioma în răstimpul celor şapte zile şi şapte nopţi ?

Destul că în cea de a opta zi, noaptea tîrziu, se duse la Morozov. Acesta se trezi pe dată şi-l pofti înăuntru : era obişnuit cu gîndul că le este necesar tuturor, că fiecare poate dispune de timpul lui liber. Altşuler n-ar fi venit fără un motiv serios, de asta era sigur.

Sioma încremeni un timp, şi deodată, plecîndu-şi capul pe genunchii lui Morozov, izbucni în hohote. Plînse îndelung, cu desperare...

Femeile nu ştiu să plîngă astfel ; numai bărbaţii pot plînge aşa, atunci cînd durerea şi desperarea depăşesc bărbăţia lor.

— Hai, hai, hai ! Ce-i asta ? începu cam în glumă Morozov răvăşindu-i părul cîrlionţat. Nu mai boci ! Spune, ce s-a întîmplat ?

Sioma îi povesti cu greu. Iar Morozov, încruntînd sprîncenele, întrebă :

— Te-a înşelat ? Ţi-a ascuns ?

— Nu ! Mi-a spus totul.

— N-o mai iubeşti ?

— Dacă n-aş mai iubi-o !... strigă Sioma şi lacrimile începură din nou să i se rostogolească pe obraji.

— Hei, se poate tinere, să te moi aşa ? şi Morozov îi tot vîntura părul, înălţîndu-şi într-una sprîncenele spre fruntea brăzdată de riduri adînci. Degeaba, n-ai ce face. Dacă femeia nu te iubeşte, n-o poţi sili. Asta este. Vezi, am iubit şi eu o femeie. Dar ea nu mă avea la inimă. Şi uite, nu s-a întîmplat nimic, trăiesc, ba chiar destul de bine. La început e greu, i-adevărat, apoi te obişnuieşti...

— Dar ea mă iubeşte !

Morozov ori nu înţelegea, ori nu voia să înţeleagă. Făcu cu mîinile un gest de nedumerire şi întrebă aspru :

— Atunci ce te tot boceşti ?

Sioma nu se aştepta la o asemenea întrebare. I se părea că totul era limpede, atît de limpede, încît Morozov îl va înţelege pe deplin, dintr-o dată, şi-l va sfătui. Nu ştia cum să-l mai lămurească. Astfel de sentimente nu se prea pot exprima prin cuvinte.

— Ori te pomeneşti că nu-ţi plac copiii ? continuă Morozov întrebarea.

— Copiii ?...

— Ştii, tinere, eu sînt burlac. N-am copii. Dar cînd le văd feţişoarele bucălate, uite, îmi vine să-i iau pe dolofani în braţe şi să-i strîng la piept. Crede-mă, nu înţeleg cum ar putea cineva să nu iubească copiii !

— Dar aici e cu totul altceva... Nu înţelegi ?...

— E — e — e ! Nu înţeleg ?!... bombăni Morozov. Tu însă înţelegi ! Şi eşti comsomolist. Te-oi fi crezînd poate şi bolşevic. Nu-i aşa că te crezi ?

— Păi dar ce, nu-s bolşevic ? sări Sioma, aprins.

Morozov începu să se plimbe prin cameră, apoi se opri în faţa lui şi-i puse mîinile pe umeri :

— Să lăsăm discuţia asta. Numai tu poţi să hotărăşti cum e mai bine... Dar dacă vrei să ştii ce cred eu, să-ţi spun... Am văzut şi eu cîte ceva în viaţă... Cînd iubeşti o femeie, o iubeşti aşa cum este, cu totul, şi pe ea, şi pe copilul ei. Altfel, numai dragoste nu mai este... Dacă n-o iubeşti pe Tonia într-atîta încît s-o primeşti împreună cu copilul ei, atunci probabil că nu-ţi va fi greu să o laşi şi să te îndrăgosteşti de o altă fată, apoi de alta şi aşa mai departe... Iar dacă nu eşti în stare să-i iubeşti copilul, atunci, tinere, eşti un degenerat şi noi doi nu mai avem ce vorbi. Pentru ce te amărăşti ? Unde-i Goliţîn al tău ? La dracu' ! Ce fel de tată îi este el primului nostru născut ? Că doar e primul nostru copil ! Ai văzut dacă n-au îngrijit-o pe Isakova ? La urma urmei, ce vrei ? Vrei ca Tonia să se arunce în apă sau să cadă la pat, bolnavă de atîta amar ? Faci o crimă, dragul meu ! O să-l nască şi-apoi o să-ţi mai facă şi ţie vreo trei. Şi o să fie toţi patru ai tăi. Cui o să-i spună el tată ? Ţie, nu altuia ! Orice copil e demn de-a fi iubit. Totul e simplu, de aceea ar trebui să priveşti lucrurile astea mai simplu. Dacă ea te-ar fi înşelat sau nu te-ar iubi, ar fi altă poveste. Dar aşa ? La urma urmei, ce vrei ? Egoişti mai sînteţi voi, ăştia tinerii ! N-aveţi pic de inimă ! Şi vă mai pretindeţi bolşevici ! Păi pînă să ajungi tu bolşevic, trebuie să mai curgă multă apă pe Amur !

Supărat, Morozov îşi întoarse capul. Sioma deschise gura să-i mai spună ceva, dar se răzgîndi. Realitatea o ştia el mai dinainte. Acuma însă Morozov îl silise s-o şi simtă.

— Cînd ai aflat ? îl întrebă el, tăios.

— Mi-a spus ea... chiar în seara cînd am venit.

— Staţi împreună ?

— Împreună.

— Şi ai chinuit-o pe fata asta atîtea zile ? Spune drept, ai chinuit-o ? Umblă de parcă ar fi moartă şi plînge, plînge.

— Nu plînge — spuse Sioma — e tare.

— Dar ai chinuit-o ? Spune drept.

— Da.

— Şi te-ai chinuit şi pe tine, nu-i aşa ?...

Deodată, Morozov îl îmbrăţişă apropiindu-i capul de pieptul său. Dar îi dădu repede drumul şi se îndepărtă :

— Du-te la ea — îi porunci părinteşte. Du-te şi cere-i iertare. Linişteşte-o ! Tu te-ai chinuit cîteva zile, dar ea, pînă ai venit tu, cît n-o fi suferit ! La asta te-ai gîndit ? Nu ? Hai, du-te, iar mîine, am să vin pe la voi în vizită. Ai grijă, totul să fie în ordine !

După ce-l conduse pe Sioma, se întoarse, se aşeză pe marginea patului şi clătină din cap : „Mda..." Multă vreme a stat astfel, îngîndurat, încruntîndu-şi sprîncenele. Apoi îşi aminti că e tîrziu şi că trebuie să şi doarmă. În timp ce intra în aşternut, se întreba : „O să iasă ceva, ori n-o să iasă nimic ?" Şi stînd aşa întins, învelit cu plapuma, îşi răspunse : „Cu unul ca ăsta s-ar putea să iasă".

Sioma alerga spre casă şi mii de cuvinte pline de duioşie zburau împreună cu el spre Tonia. O găsi culcată. Se părea că doarme. Aplecat deasupra ei, se opri neputîndu-se hotărî să o trezească, dar nici să aştepte nu mai avea putere.

Deodată Tonia deschise ochii şi în apele lor Sioma citi întreg sbuciumul ei necurmat şi istovitor. Căzu în genunchi, îi cuprinse umerii acoperiţi de plapumă, îşi lipi obrazul de al ei şi nu putu spune nimic. Amîndoi plîngeau.

Într-un tîrziu, el rosti :

— Te iubesc cu tot ce-i al tău. El e tot al tău, deci şi al meu. Da, Tonia ?

Sioma nu pomeni nimic de Morozov. Dar cînd, a doua zi, Morozov intră pe la ei, „ca să bea un ceai, că-i tare frig afară", si-i îmbrăţişă pe amîndoi apropiindu-le capetele, Tonia se aruncă de gîtul lui şi îi sărută obrazul ţepos.

— Ehei, stai fetiţo, că nu sînt încă bunic — protestă Morozov desfăcîndu-se din îmbrăţişarea ei. Ia vezi, te pomeneşti că, din gelozie, bărbatu-tău nu-mi mai dă ceaiul. Ce-s pupăturile astea ? Sînt doar secretarul comitetului orăşenesc. Sînt o autoritate. Unde-i respectul dacă te-apuci să mă săruţi aşa ?

Cîteşitrei se aşezară să bea ceaiul. Morozov n-avea încotro, trebuia să o facă pe bunicul.

Pe măsură ce Serghei Goliţîn voia tot mai mult să termine cu peregrinările, viaţa abia că-l azvîrlea în locuri tot mai noi.

N-a fost chip să urce pe vapor la Alexandrovsk. L-au sfătuit unii să se strecoare de-a lungul malului, pînă la minele de cărbuni, ca să se îmbarce acolo pe un vapor. Mulţi procedau la fel. Era istovit. Şi mai ales îl supărau şoferii cu îndemnurile lor de-a intra să muncească la garaje. În port, unde era acum cunoscut, i se oferise de lucru ; îi făgăduiau salariu mare şi chiar locuinţă. Dar îl plictiseau oamenii care vedeau în propria lor profesiune cea mai bună ocupaţie, iar în Sahalinul lor — cel mai frumos loc de pe lume.

Ca să scape de ei, porni pe jos, peste sopci, spre minele de cărbuni. Drumul îi fusese explicat. Dar după o jumătate de oră, îşi dădu seama că toate lămuririle primite nu făceau doi bani şi că se va rătăci mai mult ca sigur. Îi era groază să meargă singur prin taiga, căţărîndu-se de pe o sopcă pe alta. Speriat, se hotărî să iasă la ţărmul mării şi să-şi continue drumul pe-acolo, pînă la mină. Mai bine să facă un ocol cît de mare decît să se rătăcească.

Cînd ieşi din taiga, îl izbi în faţă un vînt proaspăt. Serghei se bucură : boarea mării îi răcorea trupul înfierbîntat. După cîteva minute de mers, obosi ; vîntul sufla cu putere din faţă, silindu-l să facă noi sforţări pentru a se putea mişca mai departe. Picioarele i se înfundau în prundişul mărunt şi aspru. Din pricina vîntului, îi vîjîiau urechile.

— O.S.U. ! înjură el. Aşa, nu mai ajung nici mîine !

Cu picioarele umflate, cu spatele ud de sudoare, după amiază tîrziu nimeri într-o aşezare. Văzu cheiurile de lemn, vasele care transportau cărbuni, povîrnişurile negre pe care se rostogolea cărbunele spre cheiuri. Era o mină !

Serghei făcu anevoie cei din urmă paşi. Primul om pe care-l întîlni fu un individ ciudat, slab, cu un halat albastru şi cu nişte sandale cu tălpi de lemn în picioarele goale. Acela îl privi bănuitor, apoi se întoarse şi plecă. Uitîndu-se în urma lui, Serghei băgă de seamă că sandala îi era prinsă de picior

printr-o curelușă trecută printre degetul cel mare și cel de-al doilea, în așa fel încît degetul cel mare rămînea ridicol într-o parte. Cine o mai fi și caraghiosul ăsta ?

Undeva, mai într-o parte, un tînăr sta tolănit la soare și fuma. Serghei simți deodată o puternică dorință de-a fuma și el. Dar, mai mult decît atîta, ar fi vrut să afle unde a nimerit. I se păruse tare ciudat caraghiosul acela cu sandale de lemn.

El se așeză lîngă tînărul care fuma și-i ceru o țigară. Fără să scoată o vorbă, tînărul îi întinse una.

— Ce-i aici ? întrebă Serghei.

Băiatul se uită la el, apoi spuse cu jumătate de glas :

— Kita Karatufo...

— Ce ?

— Kita Karatufo. Kossio Kabusiki Kaisia.

— Nu înțeleg.

— Japonezii — explică tînărul. Acum pricepi ? O concesiune japoneză.

Și-l întrebă :

— Da' tu de unde ai apărut ?

— Merg spre mina „Octombrie".

— Vrei să lucrezi acolo ?

— Poate am să lucrez.

Tînărul se ridică repede într-o rînă.

— Hai, lucrează aici. Zău, vino aici să lucrezi ! Îți dau eu o recomandație și-am să te învăț ce ai de făcut. Hai, zău ! La ce bun să mergi mai departe ? Rămîi aici, în locul meu.

Serghei se obișnuise cu astfel de propuneri și se învățase — ba încă prea se învățase — să le refuze. De data asta însă era de-a dreptul uimit.

— În locul tău ? Și tu ?

Flăcăul se uită cu atenție la Serghei, căutînd parcă să vadă dacă-l poate convinge sau nu. Convingîndu-se că nu e rost de așa ceva, izbucni în rîs...

— Eu ?... Mă duc acolo, la „socialistă". Apoi îl lămuri : Uite, vezi, eu sînt miner. Și m-am angajat aici, gîndindu-mă că, mă rog, e o concesiune. Știi, mărfuri străine, cîștiguri mari ! Și cît crezi că scoț ? Abia dacă iau trei sute de ruble, în timp ce la „socialistă" un miner bun rămîne cu o

mie de ruble în mînă. Mă gîndeam să-mi fac un costum de haine. Cumpăr stofa... marfă de import !... vreo trei metri, o duc acasă şi cînd mă uit mai bine... să-i ia dracu ! Ce să vezi ? Marfă de la foc, numai pete şi scame. Toate porcăriile le-aduc aici, la noi... Şi cum îţi spuneam... uite aşa, lucrez eu şi îmi dau seama că dacă ai aşeza altfel oamenii, ai scoate de două ori mai mult. Voiam să le spun şi... deodată mă iau căldurile. De ce s-o fac ? Şi pentru cine ? Pentru japonez ? Pentru capitalist ? Citeşte ziarele noastre şi aproape că te podidesc lacrimile. Înţelegi ? se însufleţi tînărul. Şi să vezi obrăznicie ! S-au adresat comitetului nostru : „N-aţi vrea să introducem şi la noi în mină întreceri socialiste ?" Pricepi ce-au vrut ?

Soarele scăpăta spre asfinţit, iar pînă la mina „socialistă" mai erau vreo doisprezece kilometri.

— Rămîi aici la noapte ? îl întrebă tînărul.

— Nu, mă duc — răspunse Serghei ridicîndu-se de jos.

Avea simţămîntul că se află prin străini şi că trebuie să se întoarcă repede, cît mai repede în casa lui.

— Ei, ce să-i faci, du-te... — oftă tînărul. Am să lucrez pînă-mi expiră contractul, apoi plec şi eu la o „socialistă".

Văzîndu-l cum se depărtează, îi mai strigă din urmă :

— Drum bun, prietene ! Şi salutări la toţi.

În amurgul care se lăsa, Serghei călca pe prundişul ud, mergînd cu umărul înainte, împotriva vîntului. „Socialista", iată cum vorbesc ei, iată ce nu ştim noi să preţuim, se gîndea el. Nici eu n-am ştiut să preţuiesc. Mă obişnuisem. Aici însă nu există nici udarnici, nici interes pentru lucrul pe care îl faci... Şi nimeni n-a încercat să mă convingă să rămîn „la ei"... Aştia vor singuri să plece la „socialistă". „Salutări la toţi". Dacă ar fi ştiut tînărul acesta că stă de vorbă cu un fugar, cu un dezertor de la construcţia socialistă !"

Mergea cu îndărătnicie pe întuneric, fără să se oprească, fără să-şi aleagă drumul, zgîriindu-şi picioarele de pietre. Fîşia de prundiş pe care umbla se făcea tot mai îngustă. Valurile, năvălind peste ţărm, ajungeau uneori pînă la stînci. Şi deodată Serghei înţelese că vine fluxul, că limba îngustă a ţărmului va dispare în curînd sub apă. Îl cuprinse spaima. Începu să fugă. Picioarele obosite i se îndoiau din genunchi, îi lunecau, dar el alerga biciuit de spaimă. Întunericul se în-

groşa. În depărtare se distingea totuşi conturul unui cap ascuţit. Serghei ştia că dincolo de acel promontoriu se află mina socialistă. Numai de-ar izbuti s-ajungă !

Împiedicîndu-se, căzu şi cîteva clipe rămase aşa, nemişcat, doborît de oboseală. Dar stropii reci îl făcură să-şi revie. Sări în picioare şi-o luă din nou la fugă. Promontoriul era aproape. Prin întunecimea fumurie se vedeau valurile izbindu-se de el şi înălţîndu-se în aer ca nişte puternice jerbe de stropi. Era prea tîrziu. Ar mai fi putut să se cţere pe o stîncă şi să aştepte acolo refluxul. Dar cum să rămînă toată noaptea pe o stîncă, bătut de vînturi ? Ar fi vrut să cadă şi să moară. Mai bine să-l ia valurile ! La urma urmei, cine dracu' are nevoie de o viaţă ca a lui ? Totuşi fugi mai departe. Da, da, voia să trăiască ! Orice se poate îndrepta. Chiar viaţa lui. Numai să ajungă la timp sus, numai să se salveze, că pe urmă va dormi şi, odihnit, pe urmă o să reflecteze şi o să ia hotărîri definitive.

Ajunse la promontoriu. Valurile se izbeau furioase de stînci. Se auzeau cum scîrţîie şi scrîşnesc pietrele aruncate de talazuri. Dincolo de stînci se afla ţinta lui, acolo erau minele socialiste... Acolo o să găsească tovărăşie, linişte, înţelegere...

Serghei se căţără pe blocurile de piatră. Se ţinea strîns de fiecare colţ şi urmărea cu atenţie fluxul. Lipindu-se de stîncă, aştepta izbiturile, apoi, în timp ce marea se pregătea din toate puterile pentru un nou atac, el se urca mai sus cu cîţiva paşi, spre vîrful stîncii, şi se pregătea să înfrunte o altă lovitură ce se năpustea asupra colţuroaselor namile de piatră. Valurile se năpusteau ca turbate. Serghei, bătut de talazuri, ud din cap pînă-n picioare, lupta cu încordare pentru viaţă. Deodată i se păru că vede sclipind prin faţa lui o lumină. Vîntul îi aduse în auz cîteva crîmpeie de vorbă rostite de-o voce de femeie. Vru să urce sus, dar în acea clipă fu ajuns de un val care-l dezlipi de stîncă şi îl izbi de o piatră... Pe urmă, asurzit de vuietul furios al mării, se căţără sus, pe stîncă, şi, mînat de spaima morţii, o luă la fugă.

În faţa ochilor lui se iviră luminile aşezării muncitoreşti. Un lanţ de lumini şerpuia printre sopci, de-a lungul căii ferate înguste. Apărat de o stîncă, unde valurile nu puteau să-l mai ajungă, Serghei se oprise şi se uită la luminile minei so-

cialiste. Cu un ultim efort, ar fi trebuit să coboare din nou şi să străbată o trecătoare îngustă, bătută de valuri. Dar tocmai acest ultim efort nu mai putea să-l facă. Era cu desăvîrşire sleit de puteri.

Undeva, departe, auzi iarăşi acelaşi glas de femeie. Începu să strige : „Ajutor !" Cineva se apropia în fugă de ţărm. „Ajutor !" strigă din nou Serghei. Zări o făptură mică sărind din piatră în piatră peste trecătoarea îngustă şi simţi mîinile acelea feminine atingîndu-l.

— Cine eşti ? îl întrebă fata.

Vocea îi suna dulce, melodios. Serghei îşi adună toate puterile şi, ascultînd îndemnurile acelui glas, se lăsă dus de mîna sigură şi plină de grijă a fetei. În timp ce mîna aceea îl călăuzea, deodată auzi glasul strigîndu-i : „Fii atent !" Se lipiră amîndoi de stîncă, aşteptînd să treacă noul val ; pe urmă fata îl împinse înainte şi fugiră.

După cîţiva paşi, el căzu la pămînt. La lumina unui chibrit care se aprinse deasupră-i, deosebi feţele a doi băieţi şi a unei fete cu sprîncenele negre. Vîntul stinse însă chibritul.

— E tînăr de tot ! se miră fata.

În conştiinţa lui Serghei lucrurile se tulburară. Se lăsă ridicat şi purtat pe sus. Picioarele nu-l mai ascultau. Băieţii îl tîrau la deal. Pe urmă se trezi într-o odaie. Îi dădură vin, apoi cineva îl fricţionă cu o licoare arzătoare şi plăcută, iar altcineva îl primeni cu o cămaşă curată. „Petruşka, dă pătura încoace... Galcionok, pune tu astea să se usuce..." Apoi din nou fata aceea se plecă deasupra lui şi spuse : „Ia te uită ce călător ! Cum de-o fi ajuns aici !"...

Serghei adormi.

Cînd se trezi, era o zi frumoasă. Pe masă găsi pîine, o bucată de carne friptă, un primus cu un ceainic încă destul de cald pe el şi un pahar cu două bucăţi de zahăr. Alături — un bilet : „Sîntem la lucru. Mănîncă şi odihneşte-te. La patru vino la cantină".

Mîncă, se spălă, îşi îmbrăcă hainele uscate şi curăţate, apoi ieşi în stradă. Se afla în aşezarea minerilor, ghemuită între sopci. Pe străzi era pustiu ; ici-colo se jucau cîţiva copii. Dintr-o prăvălie ieşiră două femei cu coşuleţe pe braţ. Serghei află de la ele că e ora 12. Pe urmă văzu un om într-o că-

mașă neagră, caucaziană, cu ochii înguști ca ai coreenilor și trăsături aspre, dar frumoase. Omul se îndreptă spre el.

— Pe dumneata te-au salvat ieri ? îl întrebă.

Făcură cunoștință. Tovarășul Țoi, secretarul comitetului de partid, îi puse cu blîndețe lui Serghei cîteva întrebări. Serghei repetă obișnuita-i poveste despre o excursie pe insulă. Pe urmă, tovarășul Țoi plecă. Serghei voia să rămînă singur. Simțea o mare tulburare sufletească. Alungîndu-și dorul și tulburarea, se sili să urce pe culmea primei sopci. Pietrele îi alunecau sub picioare. Pe alocuri era nevoit să se cațăre în patru labe, ținîndu-se de bolovani și tufișuri, ca să nu alunece. „Să ajung o dată sus, și acolo am să reflectez și-am să iau hotărîri definitive !" Alegînd un platou verde și neted, se întinse în bătaia vîntului, la soare, cu fața spre mare, singur în tot universul.

De aici, universul părea nesfîrșit de larg. Drept în față, imensă și neliniștită, marea se întindea pînă departe, împresurată de contururile violete ale malurilor. Privită de sus, marea părea albastră și lină. Dar după punctele albe care se mișcau risipite pe suprafața ei aparent netedă și albastră, se ghiceau valurile furtunoase ; iar jos, lîngă promontoriul stîncos, atît de inofensiv de departe, se vedeau jerbe albe și vîrtejurile clocotitoare ale talazurilor neastîmpărate. Dar iată, în fund de tot, departe, departe, la orizont, se clătina o fragilă surcică neagră ; de aici, din vîrful sopcii, se vedea totuși cum se ridică și se înfundă cu botul în valuri vaporașul acela atît de singuratic...

Întins la pămînt, Serghei își închipuia cît de puternice și dezlănțuite sînt acum valurile. Gonite de vînt, se rostogoleau pe întinderea imensă, cu o furie nestăvilită, aruncîndu-se asupra malului cu toată greutatea lor de mii de puduri. Se cutremură la gîndul că ar putea fi acolo, în mijlocul forțelor răzvrătite ale naturii, pe acel vapor singuratic !

Iar asta nu era marea propriu-zisă, ci numai o strîmtoare. Serghei își închipui cum trebuie să fie oceanul nemărginit și simți cum îl apasă sentimentul micimii lui, față de puternica măreție a naturii.

Sahalin. „Jur-împrejur apă și-n inimă jale". Nu. El vedea altfel Sahalinul. Doronin, mecanicul Kolea și simpatica lui

prietenă Niuşka, şoferul „cel răpit", Valea, şi veselul Kostea, Fedotov, directorul cu ochi luminoşi, precum şi cei doi devotaţi piscicultori de la crescătoria de peşti, Nastia cea şireată, ghileacul Not, care visa să citească toate cărţile, şi instructorul acela rus, cu părul cîrlionţat, care discuta în gînd cu Stalin despre treburile colhozului său ; Mazuruk, aviatorul cu ochii albaştri (oare avea într-adevăr ochii atît de albaştri ori i s-a părut numai, atunci, din pricina mării albastre şi a cerului luminos, azuriu ?) ; fata din mină, cu sprîncenele ei negre, cu gura mare, dar nu lipsită de gingăşie şi cu caraghiosu-i nume de Galcionok... Da, acesta e Sahalinul. Acesta e Sahalinul socialist : un Sahalin pe care nu l-a cunoscut Taras Ilici şi nici Kasimov, care a luptat pentru el. Toţi oamenii întîlniţi de el au venit mai tîrziu, în urma partizanilor şi, de bună seamă, n-au ştiut la început că Sahalinul este frumos şi bogat. Numai pe urmă, după ce şi-au dăruit frumoasei insule toată munca lor, au înţeles că locuiesc pe una dintre cele mai minunate insule din lume şi că dintre toate muncile existente, munca lor e cea mai interesantă.

Aflîndu-se pe Sahalin, înţelegîndu-l chiar, admirîndu-l, Serghei se simţea un izgonit, un rătăcit de care nimeni nu mai are nevoie pe lume. Ca un fugar din ocnă care îşi ascunde stigmatul, rătăcea prin insulă, neîndrăznind să se oprească nicăieri. Toţi îl rugau să rămînă, dar nu pe el îl rugau, nu pe dezertorul Goliţîn, ci pe acel comsomolist, dornic să afle şi să înveţe, drept care se dădea el. Băiatul curajos era primit peste tot şi îşi găsea oriunde adăpost, familie, prieteni... Dar dacă ar fi aflat că e un dezertor, s-ar mai fi purtat aşa cu el ?

Îşi ascunse faţa în palme. Palmele îi erau murdare, miroseau a pămînt şi a lemn. Mirosul acela plăcut, proaspăt, îi uşura singurătatea. Vîntul sufla tot mai tare, mereu mai tare şi mai zgomotos — singurul sunet din lumea aceea mare şi străină. Cînd trecu o pasăre în zbor, ciripind, Serghei se bucură de parcă ar fi văzut un prieten.

Se sili să se gîndească la toate pînă la capăt. Comsomolul ? Da, Comsomolul ! Avusese şi casă, şi locomotivă, şi prieteni, şi Comsomol. Mai purta încă în buzunar carnetul de comsomolist, dar mai avea drept la acel carnet ? N-a renunţat oare

cu desăvîrşire la această cinste atunci noaptea, cînd a părăsit malul Amurului, pe furiş, într-o barcă străină ? Atunci se mîngîiase cu gîndul că se va duce la Comitetul Central al Comsomolului şi va explica totul acolo. Prostii ! Minciuni ! Ştia ce o să i se răspundă. Îl vor întreba : „Nu eşti destul de puternic şi de rezistent ?" Se vor uita la el, îi vor cerceta carnetul de comsomolist şi-i vor spune : „Ce fel de comsomolist eşti dacă în cinci ani n-ai înţeles ce înseamnă marea onoare de a fi membru al Comsomolului Leninist ?" Îl vor întreba unde s-a născut şi cine-i este tată, şi-i vor zvîrli în obraz : „Eşti domnişoară ? Doar ai crescut muncind şi eşti fiu de muncitor ! Al unei generaţii cinstite de muncitori de la căile ferate !... Să-ţi fie ruşine !"

Serghei începu să plîngă. Cuprins de amărăciune şi ruşine, vărsa lacrimi deznădăjduite şi mînioase... Paşka Matveev fusese grav bolnav, dar a refuzat să plece. Apoi a murit, şi în ziua înmormîntării lui, toţi au lucrat mai cu rîvnă ca niciodată ; iar în clipele acelea, dacă cineva i-ar fi întrebat pe comsomolişti : „Puteţi nivela sopcile din jur ?", ei ar fi răspuns cu toţii : „Putem". El, Serghei, era sănătos, puternic şi rezistent... De ce a fugit ? Ce îi lipsea ? Tăria de caracter ? Perseverenţa ? Bărbăţia ? Conştiinţa ?

Şi iată-l dezertor...

Gîndurile i se perindau unul după altul prin minte, fiecare însă mai necruţător şi mai amar decît cel dinainte. Lacrimile i se rostogoleau pe obrajii uscaţi de bătaia vîntului.

Nu, nu există altă ieşire din această situaţie, în afară de una singură : să se întoarcă înapoi. Să se ducă înapoi şi să ceară cea mai grea şi cea mai primejdioasă muncă, să îndure dispreţul Toniei, batjocura prietenilor, mustrările lui Kruglov... Ştia însă că pentru această unică şi dreaptă soluţie nu va avea niciodată curaj... Mai bine să moară.

Serghei se sculă şi porni încet la vale. Un dor cumplit îi mistuia sufletul. Mai bine să nu se mai gîndească. Simţea nevoia de a se afla printre oameni, de a le auzi vocile, de a vorbi — indiferent cu cine, numai să nu fie singur. La un singur lucru nu-şi îngăduia să se gîndească. Cea mai îngrozitoare amintire, mereu şi-o alunga, deşi undeva, în subconştientul

lui, vibra încă urarea bătrînească şi solemnă a tatălui : „Să te întorci erou şi comunist !“ Şi tot în subconştient îl rîcîia un groaznic adevăr : nu mai avea casă... nu mai avea tată... n-are unde să se mai întoarcă. Dar să nu se mai gîndească la asta !... Asemenea gînduri te pot face să te azvîrli cu capul în jos...

Şi chiar, de ce nu s-ar azvîrli ? Ce rost mai are să trăiască ? N-ar fi oare mai bine să sfîrşească odată cu totul ?

În neştire cobora prin locurile abrupte, alunecă, se agăţă ; pietrele şi nisipul i se cerneau pe sub picioare. O dată, călcînd greşit, rămase o clipă spînzurat în gol, agăţat de nişte rădăcini putrede. O spaimă de moarte şi un dor nebun de viaţă îl cuprinse. Nu, n-avea curajul nici măcar să moară.

Şi, izbutind deodată să se stăpînească, fu dintr-un salt pe pămînt. Din acel moment ştia ce are de făcut.

Da, se va duce la mineri, la Ţoi, la fata aceea cu gura largă, zîmbitoare, va rămîne cu ei, îşi va răscumpăra vina printr-o muncă cinstită, udarnică, îşi va cîştiga dreptul de a fi comsomolist, îşi va recuceri stima prietenilor şi a tatălui său. Malul Amurului sau Sahalinul e tot una ; şi acolo, şi aici se construieşte socialismul. Va cere să i se trimită şi fişa de evidenţă. Îi va scrie lui Kruglov (e mai uşor să scrii decît să dai ochii cu cineva) : „Iartă-mă, sînt vinovat, dar sînt hotărît să-mi îndrept greşeala ; mi-am ales condiţiunile cele mai grele, nu mă trăda...“ Dar oare Kruglov o să consimtă ?

Se întoarse în aşezare, tîrziu, spre sfîrşitul zilei. Sus, în tării, mai strălucea încă soarele, jos însă, în valea îngustă, unde erau îngrămădite casele şi depozitele, se şi întunecase. Trecu printr-o grădină care se afla pe panta abruptă a sopcii şi unde fiecare alee, fiecare cărăruie era tăiată de mîna omului, în peretele povîrnişului. Terenurile de volei şi cel de fotbal erau scobite adînc în inima muntelui ; de cîtă putere şi voinţă va fi fost nevoie numai pentru ele !

Nu se sătura privind în jur. Dar foamea îi dădea ghes. Stomacul lui nu voia să ştie despre nici un fel de sentimente. În preajma cantinei, la o maşină de gătit, scoasă afară, trebăluiau două fete.

Se opri, iar inima începu să-i bată năvalnic ; una din ele era fata de ieri — Galcionok. Da, ea era ; tînără, cu sprînce-

nele negre şi cu gura mare, dar nu lipsită de gingăşie, cu vocea plăcută, melodioasă. Se opri locului, chinuit de foame şi de o chemare încă neclară către fata aceea. După singurătatea grea din vîrful sopcilor, simţea nevoia unui cuvînt cald, la care însă nu avea dreptul. Dar cine ştia oare că el n-are acest drept ?!

Zărindu-l, Galcionok strigă :

— O, iată-l pe călătorul nostru ! şi se apropie încrezătoare de el. Hai, vino ! Ai obosit, nu-i aşa ? Ţi-o fi foame ?

Fără să-şi dea seama, Serghei o apucă de mînă. Avea mîna aspră, dar caldă. Cu cîtă dibăcie şi hotărîre îl scosese ea în noaptea trecută la liman !

Galcionok îşi smulse mîna, se uită ţintă la el şi-i vorbi tot blînd ca mai înainte, dar cu ceva mai multă rezervă :

— Să mergem ! Hai să mănînci.

Îşi făcu de lucru pe lîngă cuptor, pe urmă se apropie de el, ascunzînd ceva la spate, şi-i porunci : „Închide ochii !" Cînd îi deschise, văzu că fata pusese pe masă o strachină plină de colţunaşi cu afine. Colţunaşii fierbinţi abureau plutind în zeama de culoare închisă a afinelor.

— Ce-mi văd ochii ! exclamă Serghei repezindu-se cu lăcomie la mîncare. Colţunaşi în Sahalin ?!

Galcionok îşi propti mîinile în şolduri şi-i spuse şăgalnic, articulînd moale, nu fără a lăsa impresia că vrea să sublinieze :

— Păi sîntem doar ucrainience !

Şi mulţumită, se îndreptă spre sobă. Serghei ar fi vrut grozav să stea puţin de vorbă cu ea, aşa, unul lîngă altul. Oare pe fata asta n-o interesează de loc cine este el, de unde vine, ce căuta, atunci, noaptea, pe stîncile de deasupra promontoriului ? Galcionok însă avea destule griji şi era aspră, cu toate că — se vedea clar — îl urmărea din ochi pe oaspete. Abia termină Goliţîn de îmbucat ultimul colţunaş, că îi şi umplu din nou farfuria. Iar la gestul de sfială încercat de Serghei, îl îndemnă cu blîndeţe :

— Lasă, mănîncă, nu te sfii, toţi flăcăii noştri mănîncă la fel.

— Stai puţin aici, lîngă mine — o rugă el — şi-atunci mănînc.

Galcionok începu să rîdă şi se aşeză. Încă de la primele-i cuvinte, îşi dădu seama că fata ştia tot despre el; probabil se informase de la Ţoi. Serghei se miră cît de bine trăiau ei la mină; îi plăceau şi colţunaşii, şi cantina, şi terenurile de sport săpate în povîrnişurile sopcilor.

— Păi sîntem de doi ani aici! îl lămuri Galcionok. O mie două sute am venit... ne-a mobilizat Comsomolul. N-ai auzit? Acum trăim foarte bine, dar în primul an... vai, vai, vai! Prin cîte n-am trecut! Mă ia groaza cînd îmi amintesc. Noi, fetele, am venit în tîrlici, iar pe-aici se abat nişte geruri de crapă piatra. Şi-o zăpadă!... Pîslari, nici pomeneală. Dormeam în coteţele găinilor.

Serghei lăsă nasul în farfurie. Doi ani! După doi ani ar fi putut şi el să vorbească la fel, cu aceeaşi mîndrie şi satisfacţie! O fată în tîrlici, obişnuită cu vişinele şi cu soarele Ucrainei, a poposit aici, pe un ţărm străin... şi a mers cu tîrlicii pe zăpadă... dar iată că a creat o mină comsomolistă udarnică şi o aşezare comsomolistă model... dacă n-are vişine, colţunaşii îi face cu afine şi a săpat în coasta muntelui terenuri de volei...

Galcionok se îndepărtă apropiindu-se de cazan. O supărase poate faptul că Serghei întrerupsese convorbirea? Era totuşi plăcut să te poţi lăuda faţă de un flăcău chipeş, cu nişte ani pe care i-ai trăit atît de frumos. Peste vreo jumătate de oră, cînd cealaltă fată plecă de la cantină, Galcionok îi propuse deodată, fără să se uite la el:

— Vrei să mergem pînă la mare? Uite ce valuri sînt astăzi.

Serghei răspunse cu vocea sugrumată:

— Să mergem!

— Să dau băieţilor să mănînce, şi mergem — hotărî ea, simplu.

Cînd o porniră spre mare, se şi lăsa noaptea.

Simţea cum i se opreşte inima la auzul acelei voci dulci, cu accent ucrainean; se îmbăta de farmecul gurii ei mari, zîmbitoare, şi al sprîncenelor ei negre.

Galcionok era tăcută. Păşea cu băgare de seamă, dibuind drumul prin întuneric. Pe povîrnişul stîncii, îl conduse pe

Serghei ca şi în ajun ; de data asta însă căuta şi el s-o sprijine; iar cînd panta se termină, o porniră mai departe la braţ. Ea se strîngea încrezătoare lîngă el, ca să se apere de vîntul care sufla cu furie.

Pe cer alergau nori repezi şi negri.

Prin întuneric se vedea totuşi, foarte aproape, marea zbuciumată.

— Cît timp ai de gînd să stai pe-aici ? îl întrebă Galcionok.

Serghei înţelese. Nici ea nu voia să se despartă de el — această drăguţă ucraineancă sprîncenată ! Îl îmbăta farmecul fetei... O, cît de mult îşi dorea fericirea ! Măcar un strop de fericire şi de bucurie, dar acum, imediat, pe loc.

— Nu depinde de mine — îi răspunse Goliţîn simţindu-şi gura uscată. Poate n-am să plec de loc, dar tot aşa de bine s-ar putea să-mi iau tălpăşiţa chiar astăzi şi să mă duc... unde m-or duce ochii...

Ea înţelese şi nu încercă să se prefacă. În firea fetei nu intra nici umbră de făţărnicie. O atrăgea flăcăul acesta frumos, necunoscut, pe care nu-l aşteptase, tot atît de mult pe cît îl fermeca ea pe el.

Îi propuse simplu :

— Atunci nu mai pleca, rămîi aici.

Se mai plimbară puţin. Marea se frămînta chiar la picioarele lor ; se zbătea, urla, iar vîntul le împroşca feţele cu o pulbere fină de stropi.

— Ce bine îmi pare că te-am întîlnit ! îi vorbi Serghei oprindu-se. Iar Galcionok îşi plecă tare capul. Aştepta. Nimic nu o reţinea. Aici, pe o insulă îndepărtată, într-un cerc restrîns de tovarăşi, dintre care inima ei nu alesese încă pe niciunul, cum ar mai fi stat oare pe gînduri în faţa fericirii pe care o întrezărea atît de aproape ?

— Să nu crezi că vorbesc numai aşa, într-o doară... încercă Serghei grăbit să o convingă... Vorbesc serios.... foarte serios...

În clipa aceea, el o iubea din toată inima. Îi era necesară ca aerul.

Fata îşi ridică faţa încordată, deschisă, cu sprîncenele înălţate. El şi întinse mîinile şi Galcionok i se lipi la piept.

Buzele şi obrajii fetei erau sărați de umezeala mării.

— Am să rămîn... — spuse Serghei, cu voce blîndă, caldă.

Era foarte emoționat, dar avu răgaz să se gîndească în treacăt că lucrurile au ieşit totuşi minunat, iar hotărîrea lui grea de astăzi va fi uşor de realizat şi-l va face fericit.

— Comoara mea mică ! spunea Galcionok sărutîndu-l. Eu te-am găsit, eu te-am adus, eu te-am fermecat şi n-am să te dau nimănui. Inimioara mea, inimoara mea caldă... Apoi se opri : Ce ciudat ! Ieri, la ora asta, nici nu ştiai cum mă cheamă...

— Auzeam Galcionok, Galcionok, şi credeam că e un băiat.

Amîndoi începură să rîdă.

Furtuna care clocotea în jurul lor nu mai avea nicio însemnătate. Nici nu o băgau în seamă. Se vedeau numai unul pe altul. Şi hotărîră chiar acolo, fără să mai amîne, să se căsătorească, să lucreze, să citească şi să înveţe împreună. Galcionok sublinie mai ales cuvintele din urmă.

— Nici nu ştii ce importanţă are asta. Aici băieţii sînt de două soiuri : unii care învaţă şi sînt băieţi de treabă, comsomolişti adevăraţi, şi alţii care nu învaţă, care nu sînt comsomolişti adevăraţi, ci naiba-i ştie ce-or fi ! Umblă lela de colo-colo şi stau cu ochii numai spre continent...

Serghei se gîndi : „Da, asta trebuia să fac : să învăţ ! Dacă învăţam, nu m-aş fi lăsat tîrît, ci aş fi rămas pe loc". Şi-n aceeaşi clipă se mai gîndi : „Ce bine totuşi că n-am rămas pe loc ! Am plecat, am pribegit, am suferit, dar dacă nu pribegeam nu găseam aici, în Sahalin, tocmai la marginea pămîntului, o fată cum nu e alta pe lume..."

Se întoarseră în aşezare tîrziu. Ea îi destăinuise toată viaţa, tot ce trăise în cei douăzeci de ani cîţi avea, iar el îi povestise despre tatăl lui, despre locomotivă, despre Amur, despre oraşul cel nou care se construieşte acolo.

— Dar de ce ai plecat ? îl întrebă Galcionok, plină de încredere.

Serghei tăcu. Ar fi dorit să spună adevărul. Trebuia să spună tot adevărul. Dar în loc s-o facă, repetă pe scurt şi cu

zgîrcenie mincinoasa lui scorneală despre concediul luat şi despre dorul de a vedea lucruri noi. Apoi adăugă :

— Dar acum am să le scriu : uite aşa şi-aşa, mi-am găsit aici fericirea şi n-o mai pot părăsi.

Galcionok se strînse lîngă el. Serghei rămase însă rezervat. Această ocolire a adevărului, acum, faţă de ea, era monstruoasă. Se dispreţuia pe sine. Îşi poruncea : „Hai, spune, recunoaşte, fii cinstit, fiindcă o iubeşti şi doar şi ea te iubeşte pe tine, o să te ierte..."

Totuşi, nu se putu învinge...

Bătuţi de vînt şi rebegiţi de frig, ajunseră amîndoi în baraca unde seara se adunau de obicei comsomoliştii. Baraca era strîmtă ; toată lumea se îmbulzea în apropierea lămpii, şezînd pe marginea paturilor de lemn. În rîndul de sus al paturilor, se vedeau nişte feţe. Lîngă lampă şedea tovarăşul Ţoi, cu o carte deschisă în faţă.

Sosirea lor întrerupse lectura. Galcionok avea un aer atît de triumfător, încît mulţi băieţi se uitară încruntaţi la Serghei. Ea se aşează pe bancă, lîngă tovarăşul Ţoi, şi-i şopti ceva. Acesta dădu din cap, trist şi stingherit, apoi puse cartea deoparte. Serghei citi pe copertă : Puşkin.

Toţi tăceau atenţi, dar neprietenoşi.

Îi făcură şi lui Serghei loc pe pat, dar nimeni nu vorbi cu el.

Tovarăşul Ţoi suspină, apoi zîmbi curajos şi spuse căutînd să pronunţe cît mai corect cuvintele ruseşti, străine pentrut el :

— Printre noi se află un tovarăş nou. Îl vom ruga să ne povestească şi nouă ce se mai petrece pe continent, cum trăiesc oamenii şi ce construcţii noi mai sînt în curs...

Galcionok îi prinse din zbor cuvintele :

— Da, da, să ne vorbească despre oraşul comsomolist. Mie mi-a povestit atît de frumos !

Şi zîmbi rugătoare spunîndu-le parcă celor de faţă : iubiţi-l, uitaţi-vă şi voi ce băiat bun este şi ascultaţi ce minunat vorbeşte !

Serghei începu să povestească şi se mira singur că în istorisirea lui sinceră pulsa atît de mult eroism şi atîta măreţie

...Cum de nu văzuse şi nu simţise lucrurile acelea mai înainte? Istorisea despre viaţa din corturi, despre furtuna şi salvarea încărcăturilor preţioase, despre întrecerile brigăzilor care lucrau din zori pînă-n noapte, cufundate pînă la glezna în bălţi. Ascultătorii dădeau din cap a încuviinţare; ştiau ei ce înseamnă eroismul şi greutăţile, căci fiecare îşi aducea aminte de cele trăite în ultimii doi ani.

După aceea, Serghei începu să le vorbească de moartea lui Paşka Matveev. Lega între ele cuvintele cu o căldură deosebită, vrînd ca băieţii care-l ascultau să simtă împreună cu el măreaţa frumuseţe a acelei morţi. Deşi ascultătorii n-aveau cum să înţeleagă cine a fost pentru el Paşa Matveev, lucrător la acelaşi depou din oraşul natal, tovarăş de şcoală şi unicu-i prieten.

Tovarăşul Ţoi îl întrerupse ridicînd mîna :

— Băieţi ! Comsomolişti ! Ni s-a povestit aici despre un erou, despre un tînăr comsomolist, despre un adevărat comsomolist. Ni s-a istorisit despre un tînăr căzut la datorie, numele lui este Paşa Matveev; ne vom întipări în minte acest nume. Şi la noi, în Sahalin, au murit tovarăşi de-i noştri, iar voi le cunoaşteţi numele : Petea Feodorov, Niura Asafieva, Peters Kolea ...Aceşti oameni au fost adevăraţi comsomolişti ; ei şi-au dăruit vieţile lor tinere pentru socialism. Să ne gîndim la dînşii, tovarăşi, şi să le cinstim memoria, a lor şi a lui Paşka Matveev, sculîndu-ne în picioare.

Toţi se ridicară. Cei culcaţi în paturile de sus se ridicară şi ei. Cu capetele atingeau tavanul. Intimitatea conversaţiei dispăruse. Trăiau o clipă solemnă. Tăcură.

După aceea Ţoi se lăsă domol pe taburet. Comsomoliştii se aşezară zgomotos, şi din nou se înfiripă acea atmosferă intimă, ca într-o familie. Lumina lămpii luneca pe feţele lor, acum mai blînde.

— Te ascultăm, tovarăşe. Zi mai departe — îl îndemnă Ţoi.

Dar lui Serghei îi pierise cheful. Zguduit pînă-n adîncurile lui, simţea din nou apăsarea blestemului şi a izgonirii. A avut curajul să se ridice în picioare, alături de comsomoliştii,

cînd ei, privind aspru înainte, s-au sculat să cinstească memoria eroilor morţi !

— Mai povesteşte-ne — repetă stăruitor Ţoi. Cuvintele tale sînt de mare preţ pentru noi. Trăim aici o viaţă obişnuită, tinerii noştri lucrează eroic. Dar cînd toţi sînt eroi, nu mai e nimeni erou. Am şi dat uitării primele noastre greutăţi. Povestirea ta ne-a mers la inimă. Şi dacă ieri vreunul s-ar fi putut gîndi : „Ce bine ar fi să mă întorc pe continent, în oraşele mari, spre civilizaţie", astăzi, chiar şi acela îşi va spune : „Nu ! Datoria mea este să făuresc civilizaţia aici !" Şi astfel omul se va simţi iarăşi erou.

Serghei se uită la băieţi : da, şi ei gîndeau la fel, la fel ca Ţoi, pe care îl priveau cu devotament, căci inimile lor se aflau în mîna lui grijulie şi pentru că aveau încredere în înţelepciunea lui.

— Din păcate însă — se adresă Ţoi lui Serghei — aici la noi nu au fost toţi ca aceştia de care am vorbit. Înţelegi, că doar nici la voi, desigur, n-au fost toţi eroi. Aţi avut şi voi cred, tineri laşi şi dezertori care nu voiau să muncească şi nici să lupte, care fugeau ori se văicăreau, trădîndu-şi onoarea lor de comsomolişti, alergînd după o viaţă mai uşoară. Aşa e ? Am dreptate ?

Ţoi vorbea simplu, fără urmă de bănuială, vrînd numai să sporească efectul povestirii — atîta tot. Dar Serghei se dădu repede înapoi şi se uită în jur cu privirile rătăcite ale unei fiare încolţite.

— De ce credeţi asta ? ! întrebă el, răguşit.

Toţi prinseră semnificaţia stranie a cuvintelor.

Toată lumea se uită la Serghei şi înfăţişarea lui de om încolţit li se păru şi mai ciudată.

Galcionok icni încet şi-l apucă pe Ţoi de mînă.

Iar Serghei, după ce îi aruncă o privire scurtă, îşi acoperi faţa cu mîinile. Şi nu se mişcă nici chiar atunci cînd Ţoi spuse cu o voce severă :

— Tovarăşul este emoţionat pesemne, fiindcă şi-a adus aminte de prietenul mort.

Întîlnind privirile ochilor lui Ţoi, Galcionok îşi dădu

seama că el, întocmai ca și ea, a înțeles adevărul, dar nu vrea să strice impresia produsă de povestirea de pînă atunci. Ți-oi povesti mai departe despre eroismul comsomoliștilor, iar la urmă i se adresă din nou lui Serghei :

— Nu te amărî, tovarășe. Este o fericire să mori așa cum a murit prietenul tău. Mai bine să mori ca un erou decît să trăiești cu pecetea rușinii pe obraz.

În vorbele lui mîngîietoare mocnea o asprime ascunsă, pe care Serghei o înțelese. Ți-oi știa totul.

Serghei sări în sus și ieși din baracă. Noaptea îl învălui în mantia ei rece. Taigaua neagră se apropiase parcă de așezare. Pe cer se fugăreau nori zdrențuiți, printre care clipeau stele mari. Vuietul mării se auzea și aici.

— Serghei, unde ești ?

Prin întuneric, Galcionok nu-l găsi dintr-o dată. Stătea pe loc temîndu-se s-o atingă, pradă unei încordări de neînchipuit. Ea încă se mai îndoia, Serghei însă îi curmă ultimele îndoieli, prin tăcerea lui apăsătoare.

— Va să zică e adevărat ? întrebă fata și asprimea vocii ei înlătura parcă orice speranță de iertare. El nu o contrazise și nici să se dezvinovățească nu încercă.

— Mă gîndeam să-ți spun.

Doar atît răspunse.

— Cînd ai de gînd să faci ceva, e bine să începi chiar cu lucrul acela — i-o tăie scurt Galcionok.

Stăteau tăcuți, mult mai străini decît fuseseră cu o zi înainte. Pe urmă, Galcionok vorbi din nou, dar din vocea ei aspră dispăruse dulcele accent ucrainean :

— Ascultă ! îi spuse ea. Nu vreau să mai rămîi aici. Trebuie să pleci. N-a fost nimic între noi și nici n-o să fie. Tu n-ai fost tu, eu n-am fost eu. Vraja aceea a fost numai înșelăciune și minciună ! Ai înțeles ? Pleacă, dispari, ca să te pot uita mai repede, ca să nu te mai recunosc dacă ne-om mai întîlni ! Nu, nu încerca ! țipă ea ghicindu-i gestul. Te disprețuiesc ! Și pe mine mă disprețuiesc ! Unde mi-au fost ochii, unde mi-a fost conștiința mea de comsomolistă ? Pleacă, să nu mai aud de tine, să nu te mai văd în ochii mei ! Adio !

Şi fata fugi îndărăt spre baracă.

Serghei rămase locului, înmărmurit. Unde să se ducă ? Vuietul mării îi răsuna ameninţător în urechi. Din baracă se mai auziră cîtva timp vocile celor dinăuntru ; pe urmă se potoliră. Uşa scîrţîi.

Două umbre negre trecură pe lîngă el. Serghei nu distinse prea bine, dar simţi că siluetele acelea erau ale lui Galcionok şi Ţoi.

— Nu-i nimic — spunea Ţoi, liniştitor — nu-i nimic, ce să-i faci ? !...

Galcionok răspunsese ceva nedesluşit : „Nu mi-aş fi închipuit" ori „cine s-a gîndit că..."

Se îndepărtară ; vîntul purtă ecoul vocilor spre mare. Fusese o vrajă ? Da. Ea se arătase gata să-l iubească, dar peste o săptămînă o să-i uite faţa şi poate nu-şi va mai aminti de cele întîmplate decît ca de un vis urît. Iar cînd se va îndrăgosti cîndva, desigur de un om cumsecade, o să-i destăinuiască despre vraja acelei seri.

Zorile îl găsiră pe Serghei lîngă mare, înghesuit între două stînci. Valurile cenuşii tot se mai năpusteau asupra ţărmului, dar cu mai puţină sălbăticie. Vîntul se potolise. Sopcile, pînă la poalele lor, se învăluiseră într-o ceaţă albă, iar sus, în spatele ceţii, se ghicea soarele.

Încotro s-o apuce ?

. . . . . .

Trecuseră luni de zile. Sahalinul era departe. Locomotiva ducea vagonul în care se afla Serghei, prin taigaua argintată de ger şi acoperită cu mormane de zăpadă. Pribegia lui continua. Zeci de locuri necunoscute şi sute de oameni noi se perindaseră prin faţa ochilor lui obosiţi.

Dar n-a fost zi să nu-şi fi amintit, cu inima înfiorată, de vorbele neiertătoare ale acelei fete din Ucraina, de glasul ei blînd şi sonor, de umbra zveltă, dispărută pentru totdeauna în întunericul nopţii, şi de dureroasa lui deşteptare, fără nici o ieşire, în dimineaţa palidă a zilei următoare.

Morozov mergea pe stradă şi zîmbea. Pe faţa lui îngrijorată şi brăzdată de riduri înflorise un zîmbet neaşteptat de luminos.

Ştia ce are de făcut. Trecuseră cîteva luni de cînd se tot poticnea şi se înfuria căutînd pricina ascunsă a nereuşitei; studia oamenii, credea că îi cunoaşte, se înşela uneori asupra lor şi din nou începea să-i studieze descoperindu-le alte calităţi; trecuseră cîteva luni, dar nu zadarnic. Lucrase bine. Fără falsă modestie, ştia că realizase mult, că principalul îl îndeplinise: colectivul constructorilor era puternic, unit, gata să înfrunte orice greutăţi. Morozov deslușea în comportările oamenilor amprentele mîinilor lui modelatoare, vedea roadele influenţei şi ale atitudinii lui prietenoase. Neliniştea care îl încercase în ultimele săptămîni era de altă natură: îl îngrijora mersul încet şi cu întreruperi al vastului aparat de conducere. Nu-i venea uşor să descurce şi să-şi dea seama ce anume se întîmplă. Nu aveau încă experienţă, primul plan cincinal de-abia forma experienţa de a construi într-un ritm de producţie nemaiîntîlnit pînă atunci. Îl salva însă bunul lui simţ bolşevic. Dînd la o parte tot grosul cauzelor şi faptelor, căuta să afle ceea ce e esenţial şi hotărîtor, ca pe urmă, cuprinzînd întregul, să se poată întoarce la cauzele şi faptele mărunte.

Scuturîndu-se de sub mormanul nimicurilor de toate zilele, care cer totuşi atenţie şi încordare, înţelese că nenorocirea esenţială a întregii construcţii sînt conducătorii. Aceştia lucrau mult şi cu abnegaţie, dar nu aşa cum ar fi trebuit.

Înglodaţi în planuri, în ordine, în calcule, în dispute administrative şi bilanţuri, nu ştiau (sau nu voiau) să renunţe la rutina aparatului lor birocratic, nu izbuteau să se desprindă din noianul de hîrtii, dincolo de care se desfăşura construcţia propriu-zisă şi luînd legătura cu minunatul colectiv al constructorilor, să devină adevăraţi organizatori ai unei munci adevărate. Închipuindu-şi că dirijează cu mînă forte vasta şi încîlcita reţea a personalului administrativ de pe şantier, conducătorii se tîrau de fapt, în urma acestora, lăsîndu-se conduşi de ei.

Morozov n-a înţeles dintr-o dată aceste lucruri. Primele semne alarmante s-au ivit abia toamna, cînd strălucitoarele planuri de asigurare a construcţiei pe timp de iarnă s-au năruit sub presiunea realităţilor necruţătoare. Primul mecanism al acelui imens aparat — deosebit de important din pricina depărtării de calea ferată — şi anume aprovizionarea şi legătura cu furnizorii, nu şi-a justificat nici încrederea, nici speranţele ce i se acordaseră. Granatov i-a concediat pe vinovaţi, i-a dat în judecată, dar timpul era pierdut şi numai eforturile eroice ale coloanelor de camioane au susţinut şantierul pînă în primăvară, în condiţiuni nebănuit de grele.

Al doilea mecanism — locuinţele. Folosindu-se de entuziasmul tineretului, conducătorii hotărîseră că s-ar mai putea aştepta cu locuinţele, ca să fie sfîrşită, înainte de termen, construcţia uzinei. Ce anume l-a îndemnat pe Verner să ia hotărîrea asta? El spunea : „Terminarea construcţiei uzinei înainte de termen este pentru mine o chestiune de onoare" ; şi mai spunea : „Zilele acestea vor intra în istorie". Era ambiţios şi încrezut. Nu cumva tocmai planurile lui ambiţioase l-au făcut să uite de oamenii care trebuiau să realizeze acele planuri ? Nu s-a hotărît el cumva, în sinea lui, poate chiar fără a-şi da seama de gravitatea acelei hotărîri, să sacrifice cîteva sute de oameni numai ca să-şi realizeze planurile ? La Granatov se remarcase aceeaşi eroare, ba încă într-un chip mai pronunţat : „Să construim, chiar de-am trece peste cadavre !" Dar acest fel de a gîndi nu era bolşevic ! Genialitatea metodei bolşevice se întemeia pe principiul că, în muncă, tocmai nepărmurita grijă de oameni îi îndemna pe aceştia să săvîrşească fapte eroice, fapte de neuitat.

În cei mai grei ani ai intervenţiei puterilor străine şi ai foametei, partidul şi-a ocrotit cu grijă cadrele. A le neglija, a le desconsidera trebuinţele şi a le pune viaţa în primejdie e în contradicţie cu tot ceea ce constituie esenţa învăţăturii bolşevice. Acest lucru trebuia acum combătut şi din considerente pur practice : întărirea cadrelor constituia însăşi baza înaintării ; pierderea lor ar fi însemnat prăbuşirea inevitabilă a planului. Dar se putea oare despărţi considerentele pur practice de cele politice ? Poţi oare hotărî cum să faci, înainte de a

înțelege ce trebuie să faci ? Verner și Granatov voiau să meargă înainte, fără să-și fi dat osteneala să priceapă bine cum se poate realiza una ca asta și fără a stabili pînă la sfîrșit ce anume trebuia făcut. Ei grăbeau construcția cu înfrigurare, punînd temelii, scormonind întreg terenul, ignorînd ordinea de urgență a obiectivelor, dorind să organizeze totul deodată. Nu le mai rămînea nici timp, nici puteri pentru a-și asigura spatele frontului, pentru a-și forma rezerve, pentru a pregăti terenul necesar extinderii ulterioare a lucrărilor, pentru a avea grijă de oameni, de constructori. Mai repede, mai repede, mai repede ! În tendința aceasta, ei aveau asentimentul întregului colectiv al lucrătorilor, toți tineri și înflăcărați. Poate că niciodată pînă atunci n-a fost atît de limpede și de viguros exprimată dorința și visul colectiv de a termina cît mai grabnic gigantica construcție, care abia se începuse. Morozov îi cunoștea pe acești tineri : toți așteptau cu nerăbdare, ca pe o fericire a lor, personală, să vadă ieșind primul vapor. Nu știau să-și drămuiască puterile și nici nu și le precupețeau. Tocmai din această cauză trebuiau ocrotiți cu o grijă deosebită, tocmai de aceea se dovedea atît de covîrșitoare răspunderea conducătorilor.

Verner și Granatov și-au luat un avînt prea mare. Morozov compara acel avînt cu purtarea unui alergător nechibzuit, care își cheltuiește toate puterile pe primii kilometri, neștiind să și le păstreze pentru finiș. El a căutat să li se opună. Și-a exprimat îndoiala că vor reuși să construiască pînă-n iarnă toate atelierele și i-a sfătuit să nu le mai înceapă pe acelea a căror construcție tot vor trebui să o amîne pînă în primăvară. Pentru a construi în timpul iernii nu le-ar fi ajuns nici puterile, nici utilajul. Directivele guvernului stabileau o ordine anumită a construcțiilor, în baza căreia unele obiective, chiar începute, trebuiau să fie amînate pentru o dată mai tîrzie. Verner însă se încăpățîna. El era încredințat că va ști să reducă simțitor termenele date de guvern. Iarna, despre care se vorbise atîta, l-a găsit totuși nepregătit. Situația deplorabilă a locuințelor și a aprovizionării se mai agrava și prin lipsa de cadre; pe de altă parte, o sporire a cadrelor ar fi complicat și mai mult situația locuințelor și a aprovizionării. Abia atunci a înțeles Verner că vara fusese pierdută și că Mo-

rozov, cu Kaplan au avut dreptate. Îşi alunga însă din minte acest adevăr neplăcut. Atît Verner cît şi Granatov continuau să se încăpăţîneze. Se întreceau în a raporta despre procentajul lucrărilor din atelierele condamnate de fapt la încetarea lucrului. Se pasionau făcînd fel de fel de calcule : că în cinci luni s-a realizat atîta, în şase luni — atîta... Verner vedea uneori inevitabilitatea întreruperii lucrărilor pe timp de iarnă, dar, înspăimîntat, nu lua nici o hotărîre atunci cînd Morozov îl presa. Granatov, în schimb, nu vedea nimic şi nici nu voia să vadă. „Încă o sforţare, poate cîteva victime în plus, dar vom continua !" Ceea ce ajunsese să fie clar pentru Morozov, ceea ce înţelesese de la bun început Klara Kaplan, datorită contactului ce-l aveau amîndoi cu masele, conducătorii nu voiau să înţeleagă. De ce ? Poate fiindcă e mai uşor să mergi drept înainte, orbeşte, decît să manevrezi după un plan complicat ? Ori fiindcă, din pricina aceasta, ar fi trebuit să renunţe la rapoarte, la procentele în creştere, la gloria zilei de astăzi ? Sau există poate o cauză mai ascunsă, şi tocmai de aceea mai înspăimîntătoare ?

Morozov mergea şi zîmbea. La drept vorbind, n-avea de ce să se bucure. Îi era chiar foarte greu să lucreze în condiţiile acestea. Dar, ca toţi oamenii puternici, încrezători în forţele proprii, întrevăzuse posibilitatea de a tăia răul din rădăcină, şi tocmai de asta era mulţumit. În dimineaţa aceea, într-o ciocnire îndîrjită cu conducătorii şantierului, hotărîse ce trebuie să facă şi cum să se comporte în lupta care-l aştepta.

Avusese loc o dispută serioasă între Verner, Granatov şi el. Renunţînd la calmul lui obişnuit, Verner i-a spus cu o voce gîtuită de furie :

— Mi se pare foarte curios ! Tocmai tu, secretarul comitetului de partid, să nu înţelegi că noi luptăm pentru apărarea ţării şi că fiece zi ne e scumpă ?

— Înţeleg lucrul acesta mai bine decît tine — a replicat Morozov. Trebuie să începem producţia cît mai repede şi mai bine. Tocmai de aceea metodele trebuiesc schimbate radical. Numai renunţînd la un front prea larg de lucrări, vom putea asigura constructorilor cele necesare, iar apoi, după ce vom face rezerve de materiale, accelerînd ritmul producţiei în în-

treprinderile auxiliare, vom putea crea condițiile de a se lucra de două ori mai repede. Noi nu discutăm termenele, ci metodele.

— Nu crezi, prin urmare, în forțele noastre ? a întrebat Granatov. Nu crezi în tăria brațelor muncitorilor, a comsomoliștilor ?

Care din cei doi rezista mai îndîrjit ? Și ce motiv aveau să se mențină cu. îndărătnicie pe o poziție greșită ? Unde se sfîrșea sinceritatea convingerilor lor ? Erau oare chiar atît de orbiți ? Nu cumva e vorba de un rău mult mai serios ?... La un moment dat, pierzîndu-și răbdarea, Morozov a răcnit :

— Încep să cred că la mijloc este vorba nu numai de rătăcire, ci și de rea voință...

Dar s-a oprit imediat. Verner se făcuse palid ca ceara, Granatov se înroșise, iar fața începuse a i se crispa.

— A cui rea voință ? a întrebat rece Verner izbutind să se stăpînească. A mea ? A lui Granatov ? A noastră a amîndurora ?

Lui Morozov îi păru rău de ieșirea lui pripită. Chiar dacă ar fi fost posibil numai unu la sută să fie rea voință la mijloc, ce motiv avea să-și dea cărțile pe față înainte de vreme? Dar această posibilitate era oare numai unu la sută ? Ori poate zece, sau poate cincizeci la sută ?

— Ei bine — a spus Granatov cu un neașteptat sînge rece — să vedem, poate că este și rea voință. Ba mai bine să-i spunem pe față : sabotaj. La asta te gîndești, nu ? În aparatul de aprovizionare a existat sabotaj. Sînt sigur, iar cercetările vor confirma presupunerile mele. Dar poate că există sabotaj și ceva mai sus. Nu strică de loc să examinăm mai cu atenție aceste lucruri.

Atunci Morozov și-a dat silința să fie absolut calm. Tărie, sînge rece, spirit ascuțit de observație — iată de ce era acum nevoie. Să vorbească deci cu Andronikov... Să se gîndească, să-și aducă aminte, să analizeze împreună cele petrecute pînă acum... să cerceteze fiecare defect, fiecare greșeală... Dar pînă atunci, stăpînire de sine.

Conversația luă un caracter mai concret. Hotărîră să controleze munca în toate domeniile, să cerceteze fără milă, pînă la capăt, scoțînd în evidență defectele, chiar dacă sînt ale

conducerii. La început, să-şi îndrepte atenţia asupra întreprinderilor auxiliare : fabrica de cherestea, cariera de piatră, fabrica de cărămizi. Căzură de acord ca, fără nici o amînare, chiar în acea seară, să meargă fiecare la întreprinderi, să adune lucrătorii şi inginerii, să le vorbească deschis, să afle care li-s cerinţele, să le ridice moralul. Îşi împărţiră munca. Verner avea să se ducă la fabrica de cherestea, Morozov — la cea de cărămizi, iar Granatov — la cariera de piatră.

— Vrei să schimbăm ? i-a propus Morozov lui Granatov. Voia să sublinieze încrederea pe care o avea în el, căci Granatov se ocupase mult de fabrica de cărămizi.

— Nu, nu — l-a refuzat categoric Granatov. S-ar putea să fiu subiectiv. Tu ai să observi mai bine tot ce-i rău şi ai să mă controlezi.

Iată-l deci pe Morozov luînd-o spre fabrica de cărămizi. Drumul trecea prin taiga. Într-o jumătate de oră avea tot timpul să reflecteze în voie. Să fie oare simple greşeli sau rea voinţă ? Nu, nu puteau fi numai greşeli ! Era sigur de asta !... Orice s-ar întîmpla, el va dezvălui totul ; va descoperi pricina care frînează mersul lucrului. Ştia ce are de făcut. Va întoarce pe dos toată administraţia, o va face elastică, îndrăzneaţă, capabilă să conducă munca în mod concret. Va scrie la comitetul de ţinut, la Comitetul Central. Linia generală trebuia verificată şi îndreptată ; acest lucru va trebui oricum realizat. Şi dacă, într-adevăr, existau duşmani, îi va dibui. În viaţa lui de pînă atunci înfrînsese destui duşmani. Era sigur că nu i s-a năzărit numai, ci că a dat de firul conducător... Da, da. Nu e vorba de unu la sută, ci poate chiar de cincizeci la sută... Cum de a nimerit pe drumul acesta ? La început, dintr-o uşoară suspiciune. O mişcare... O privire... Hei, dar trebuie verificat, verificat bine !

Ajunse pe cărarea care ducea în taiga. Gîndurile lui zburară înainte, spre munca nouă care-l aştepta. Îşi închipui ce le va spune comsomoliştilor, meşterilor şi inginerilor. Le va vorbi despre iuţeala cu care, pe acea porţiune de taiga ce desparte şantierul industrial de fabrica de cărămizi, o să se înalţe numeroasele case ale Oraşului Nou ; îi va lămuri că de faptul acesta depinde puterea patriei, a ţinutului, posibilităţile de apărare şi tăria acelei regiuni.

Dușmanii lucrează, va continua el să le spună. Fiți atenți, controlați fiece greșeală, opuneți-vă oricărei defecțiuni, oricît de mici, pentrucă cine știe la ce descoperiri mari poate conduce un amănunt neînsemnat.

Taigaua era cufundată în tăcere. Pe cerul de un albastru întunecat sclipeau stele limpezi și mari... Zăpada scîrțîia sub cizme.

De undeva, de departe, se auziră voci vesele. În liniștea din jur se putea osebi chiar și fîșîitul schiurilor pe zăpadă. Apoi schiorii se îndepărtară spre sopci.

Nu mult mai tirziu, de undeva din apropiere se desprinse un alt fel de sunet. Fusese oare o pocnitură ? Sau numai trosnetul unei crăci rupte ? Morozov se uită împrejur, dar nu văzu decît copacii nemișcați în hlamida lor de zăpadă. Nici un fel de urme, nici un freamăt, nici o creangă care să tremure. Și totuși, avea impresia că nu e singur în pădurea aceea pustie...

La fiecare răsuflare, aerul curat îi pătrundea adînc în plămîni. Prin acest contact scurt cu natura, simțea că i se înzecesc puterile. Nu, desigur că împrejur nu era nimeni. Pe porțiunea aceea din taiga, între cele două sectoare de construcție, era numai el, el singur cu natura, cu cerul, cu stelele. Totul era alb și sclipea în lumina difuză a stelelor. Pe drum nu se vedea nici o urmă, în afara urmelor adînci ale cizmelor lui de pîslă.

Căută să-și închipuie fețele tinere care îl vor înconjura peste o jumătate de oră. Lor le era oare drag ținutul acesta ? O să le vorbească despre noile condiții, despre faptul că trebuie să lucreze neobosiți pentru propășirea și întărirea regiunii. Desigur, tinerii erau gata să facă orice efort, dar el ar fi vrut ca dînșii să prețuiască și să țină într-adevăr la acest ținut pentru îmblînzirea și apărarea căruia trebuiau să îndure atîtea. Nu, nu va discuta cu ei numai despre cărămizi. Le va spune : „Ieșiți seara în taiga, uitați-vă la taigaua luminată de stelele iernii. Cu cît vă va încălzi mai mult dragostea de țară, de ținutul acesta, cu atît vom avea mai multe cărămizi. Priviți, copii, taigaua luminată de stele..."

În momentul acela, o durere ascuțită îl străpunse între omoplați zgîlțiindu-i tot trupul... Într-o scurtă licărire con-

ştientă, doar de o clipă, înregistră o pocnitură aspră, uscată, şi totul îi redeşteptă impresia de mai adineauri, că nu se află singur în taiga. Îşi aminti de trosnetele de mai înainte, poate că nu fusese zgomotul unei crengi, ci al unul cocoş de armă... Se alarmă gîndindu-se... „N-am avut vreme să spun nimănui cînd am plecat..."

Ochii lui larg deschişi priviră încă o dată stelele, dar acum ele nu mai erau sus de tot, ci aici, aproape, în faţa lui. Apoi ridicîndu-şi mîinile, se răsuci în loc şi se prăbuşi în zăpada moale, neumblată.

CAPITOLUL XXIII

Katia şi Valka mergeau pe schiuri, unul lîngă altul, prin taigaua liniştită, luminată de stele.

— Ai să te cumineşti ! spuse Valka.

— S-o crezi tu ! răspunse Katia şi, făcîndu-şi vînt cu beţele, zbură înainte.

— Ai să te cumineşti ! repetă Valka ajungînd-o din urmă.

— Ba nu !

— Ba da, ai să te cumineşti ! continuă el să o cicălească. Cînd o să avem un băiat, ai să te cumineşti !

Roşind, Katia începu să alerge lunecînd. Valka o luă la goană după ea şi o ajunse tocmai cînd ea îi strigă :

— Da' ştii că eşti bine ! Nu-ţi ajunge că ai o soţie, acum vrei şi fecior ! şi îl lovi cu un bulgăre mare de zăpadă. Era însă ceva cavaleresc în gestul ei, căci nu se depărtă pînă ce el nu se scutură de zăpadă.

— Păi sigur că vreau ! se încăpăţînă Valka scuturîndu-şi zăpada de pe cap.

— Poţi să vrei !

— Tu nu ?

Katia i-o luă din nou înainte şi de acolo îi strigă :

— N-am timp !

— Dar de fugit ai timp ?

— Alergarea este un mijloc de luptă împotriva scorbutului.

Porniră din nou împreună.

— Minte sănătoasă în corp sănătos — rosti mai apoi Katia, plină de importanţă — şi tu vii cu prostii... Mai întîi să-ţi meriţi băiatul şi pe urmă vino să mi-l ceri.

— Crezi că nu-l merit ?

— Dar ce-ai făcut să-l meriţi ?

— Tu vorbeşti ?

— Pe tine te întreb, nu mai întoarce vorba.

Valka făcu pe şiretul :

— Păi dacă te-am cîştigat pe tine, cred că am făcut totuşi ceva.

Katia se încurcă o clipă, dar pe urmă găsi răspuns :

— Eu te-am luat pe credit — îi spuse ea. Abia de-acum încolo trebuie să justifici încrederea pe care ţi-am acordat-o.

— Şi eu ţi-am avansat un aconto de încredere — mormăi Valka. Nu-ţi lua deci nasul la purtare, că nu-s mai rău ca tine.

— Taci, lăudărosule ! îi strigă Katia. Dintr-un lăudăros ca tine, de-oi avea cumva vreun băiat, tot un lăudăros o să iasă !

El se opri să mozolească un bulgăre de zăpadă, dar Katia, ajutîndu-se cu beţele, o luă la goană. Alergară astfel multă vreme prin taiga, chiuind şi rîzînd. Cînd Valka o ajunse şi voia să „o spele" cu zăpadă, ea i se azvîrli în braţe, aşa încît el scăpă bulgărele jos şi, mormăind ceva, mai mult de formă, o sărută apăsat. Răsuflînd încă puternic din pricina alergăturii, obosiţi dar foarte fericiţi, rămăseseră amîndoi, sprijiniţi în beţe.

Şi-n liniştea geroasă se auzi clar o împuşcătură.

Traseră amîndoi cu urechea.

— O fi vînînd careva ? întrebă nesigur Valka.

Katiei i se făcu deodată frică. Taigaua i se păru întunecoasă şi-şi dădu seama că este foarte tîrziu.

— Hai să mergem — se rugă ea în şoaptă, îndreptîndu-şi schiurile înspre partea de unde venise împuşcătura.

O luară pe poteca dinspre fabrica de cărămizi şi, cotind, apucară pe drumul înzăpezit care ducea spre oraş. Dar amîndoi se opriră dintr-o dată.

În zăpadă, cu mîinile date în lături, zăcea nemişcat un om răsturnat pe spate. Mănuşile i se acoperiseră de gheaţă.

Se aplecară deasupra lui şi îl recunoscură. Ochii larg deschişi ai lui Morozov erau sticloşi, iar în ei se oglindeau tremurînd stelele. Katia şi Valka se uitau cînd la el, cînd unul la altul. În cele din urmă, Katia spuse :

— Fugi cît poţi de repede !

Fără să răspundă un cuvînt, el alergă spre şantier.

Katia îngenunchease pe zăpadă lîngă trupul mortului, prea abătută ca să-i mai fie teamă.

Pe drum venea în zbor o sanie, săltînd şi ridicînd nori de zăpadă. În urma saniei gonea Valka, pe schiuri. Andronikov sări jos din mers. După el sări şi medicul, iar de pe capră coborî Taras Ilici ţinînd în mînă trusa.

— Nu mai e nevoie — spuse Andronikov îndepărtîndu-l pe medic. E prea tîrziu.

Katia le povesti repede :

— Mergeam amîndoi şi la un moment dat ne-am oprit. Deodată am auzit o împuşcătură. Valka zice : „O fi vînînd careva ?". Dar eu m-am gîndit că n-o fi aşa. Zic : „Hai să mergem". Dar mă apucase o frică... Fugeam amîndoi, repede, repede. Deodată-l vedem în zăpadă...

O podidi plînsul şi se aşeză jos, în omăt, lîngă Morozov.

Andronikov se uita în toate părţile judecînd : „Morozov venea dinspre oraş. A fost împuşcat din spate. Din dreapta, sau din stînga ? După felul în care a căzut, mai curînd s-ar părea că s-a tras din dreapta". El îşi puse schiurile şi o porni prin taiga. Valka şi Taras Ilici îl însoţeau pe de lături, uitîndu-se cu atenţie la fiece umbră. Taras Ilici strigă cel dintîi :

— Aici !

Văzu o groapă mică în omăt, într-un loc unde crăcile răsucite ale tufişului îşi scuturaseră zăpada ; de sub ele, o urmă de schiuri ducea spre taiga.

— Aşa ! făcu Andronikov şi-i porunci lui Taras Ilici : Ia schiurile Stavrovei !

Porniră toţi trei pe urmele acelea. Dar cel care fugise era şiret : ajunsese pînă la o urmă străină şi mersese pe ea. Valka recunoscu urmele lui şi ale Katiei. Uite locul unde s-au luat la hîrjoană — acolo unde e omătul răvăşit. Dincoace,

Katia a făcut un bulgăr şi i l-a aruncat în cap. Mai încolo era locul unde a ajuns-o şi s-au sărutat.

Puţin mai departe, fugarul cotise într-o parte. Porniră iarăşi pe urmele lui, dar banditul o cotise din nou pe urme străine. Fugise pînă la sopca unde Katia şi Valka scoborîseră panta. Acolo urmele se încurcau.

Cei trei oameni cercetară cu atenţie locul.

— Uite ! strigă deodată Valka. Uite, aici a sărit în tufişuri !

Într-adevăr, fugarul făcuse un salt iscusit într-o parte, în nişte tufişuri, şi, trecînd printre ele, fugise mai departe măturîndu-şi cu o creangă urmele schiurilor. Găsiră şi creanga ruptă, iar mai departe dădură peste încă una, aruncată. După urmele pronunţate, dar rare, ale beţelor, se putea vedea cît de iute a fugit.

O porniră şi ei, gonind din răsputeri. Urma ducea spre linia îngustă a căii ferate. Fugarul intrase într-un şanţ, iar de acolo spre calea ferată urcau urmele unor picioare de om. Taras Ilici se culcă la pămînt, cercetîndu-le.

— Purta unte în picioare — spuse el sărind şi apucîndu-l pe Andronikov de cot. Ai auzit ? Unte... Numai el putea să fie... vipera ! Iată pe cine a pîndit lîngă casa direcţiei...

Printre traversele căii ferate, urmele se pierdeau în zăpada îngheţată şi bătătorită de paşii numeroşi ai acelora care se duceau ori veneau de la cariera de piatră. Cei trei urmăritori cercetară mult timp la lumina slabă a stelelor, căutînd să găsească alte indicii.

În vremea aceasta, la clubul şantierului, comuniştii şi comsomoliştii aşezau pe un catafalc improvizat corpul conducătorului lor. În club domnea liniştea, deşi era îmbulzeală. Răsunau doar ordinele scurte ale lui Kruglov :

— Pînza roşie e la comitet ! Aduceţi steagurile ! Mai multe ramuri de brad ! Fetelor, voi treceţi la împletitul coroanelor !

Jos, pe podea, cu braţele încleştate de piciorul mesei, plîngea Moomi. A vrut să bocească tare, să plîngă şi să bocească aşa cum i se cuvine unui mort. Dar Kruglov i-a spus : „Nu, nu aşa, mai încet". Fata a înţeles că la ruşi sînt alte obiceiuri şi s-a supus. Atunci însă, lacrimile au început să-i curgă fără voie : erau lacrimi de jale şi de durere.

Verner veni în fugă. La uşă îşi zvîrli şapca şi se apropie repede. Buzele îi erau strînse, maxilarele încleştate. Se grăbise mult să vie încoace; acum însă încremeni fără nici o vorbă, fără nici un gest. Sute de ochi îl priveau, dar el nu-i vedea. Minutele se scurgeau. Deodată mîna lui se ridică şi, cu un gest cald, tovărăşesc, atinse mîna rece a răposatului. Dar şi-o retrase, se întoarse brusc şi aproape în fugă părăsi clubul.

Intră şi Granatov. Sosise împreună cu Andronikov, de-a dreptul de pe drezina cu care s-au întors de la cariera de piatră. Andronikov îi căută printre cei adunaţi pe Kasimov şi pe Epifanov, apoi plecă împreună cu ei. Granatov se opri în faţa mortului, îşi plecă mult capul şi, cu mîinile lui schilodite, se sprijini de marginea mesei. Comsomoliştii se uitau la mîinile acelea, la chipul lui plecat. Văzură cum îi tremură convulsiv o parte a obrazului şi cum i se prelinge o lacrimă singuratică.

Atunci Tonia se apropie de el, îi atinse umărul cu degetele şi-i spuse:

— Nu plîngeţi.

Ridicîndu-şi capul, Granatov o recunoscu. Se uită mirat la ea şi iar îşi plecă fruntea. Cînd ieşi din club, Tonia îl ajunse din urmă. Tremura toată.

— Nu, nu plecaţi! îi strigă ea. Să nu mergeţi singur!

Se uită din nou cu uimire la ea şi, zîmbindu-i, îşi trecu mîna pe sub braţul fetei:

— Ei bine, atunci să mergem împreună. Dar de ce să nu merg singur?

— E de ajuns o victimă — şopti ea tremurînd încă.

— Dar dumitale nu ţi-e frică?

— Mie? exclamă Tonia, cu dispreţ. Cine are nevoie de viaţa mea? Pe cînd de a dumneavoastră... a dumneavoastră...

— Fată dragă, prea eşti exaltată... poate chiar şi tandră...

Îi strînse mîna. Tonia şi-o smuci jignită şi mirată:

— Cum puteţi glumi într-o asemenea clipă?

El nu-i dădu drumul, dar îi vorbi serios:

— Nu te supăra! Sînt puţin emoţionat acum... Pentru a doua oară îmi dă tîrcoale moartea, dar trece tot pe-alături... Glontele îmi era destinat mie şi totuşi sînt viu... Dar a căzut Morozov în locul meu.

— În locul dumitale ?

— Da, în locul meu... Pentru că eu ar fi trebuit să mă duc la fabrica de cărămizi. Se ştia că mergem astăzi la întreprinderile auxiliare. Eu sînt legat de fabrica de cărămizi, acolo mă duc mereu... Şi astăzi trebuia să mă duc... Dar s-a dus Morozov şi uite... vezi...

Tonia înţelese cît de mult trebuie să-l doară. Se temea pentru el, se uita atentă prin întuneric, asculta.

— Să nu-ţi fie frică — îi zise Granatov, ironic. Astăzi nu va mai trage...

Ea se cutremură. Moartea îi pîndea. Azi — nu... Dar mîine ? Dar poimîine ? Dacă ar putea fi alături de el, să-l apere cu propriu ei trup...

El însă îi strîngea mîna lipindu-se tot mai aproape de umărul ei. Tonia nu înţelegea pentru ce face asta ; gestul însă îi era neplăcut şi se simţea ruşinată pentru el.

Granatov începu să vorbească :

— Ce plictiseală... Dumneata nu ştii ce e dorul şi singurătatea... Şi de bună seamă, nu-ţi vine să crezi că în lumea noastră există singurătate. Nu-i aşa ? Eşti încă tînără, draga mea...

Dimpotrivă, ea cunoştea asemenea ceasuri pustii. Trecuse doar prin atîtea ! Dar el ? El de ce e singur ? Doar se bucură de stimă şi iubire. Şi-a cîştigat admiraţia şi respectul comsomoliştilor. Povestirile lui despre torturile pe care le-a îndurat altădată sînt ascultate cu lacrimi în ochi... Să fie oare adevărat că nu are nici un prieten ? Tonia îşi aminti discuţia dintre Granatov şi Klara Kaplan, pe care a auzit-o atunci, din întîmplare, şi totul îi apăru într-o altă lumină.

— Dacă aş putea să vă ajut !

— Să mă ajuţi ? Granatov rîse şi tonul lui batjocoritor o impresionă din nou neplăcut. M-ai condus, e şi aceasta un ajutor. M-ai salvat de la moarte, nu-i aşa ?

Tonia se încruntă. Suferea auzindu-l rostind astfel de vorbe. Îşi bătea joc de dînsa ? Ori nu putea s-o ia în serios şi să vadă în ea un tovarăş ? Desigur, Granatov o crede o fetişcană fără cine ştie ce merite, fără experienţă, fără cunoştinţe... Îşi aduse din nou aminte de Klara Kaplan, dar de data asta numai pentru ca s-o condamne în gînd. Pe dînsa, firește,

Granatov o considera egală, dar cît de nemilos s-a purtat Klara faţă de el !

— Ei, iată, m-ai adus nevătămat la destinaţie. Îţi mulţumesc. Vorba e cum te întorci acum ? Nu vrei să te conduc eu ?

— Nu, nu se poate, cum vorbiţi aşa !

— Mă consideri oare un laş ?

— Eu ? Pe dumneavoastră ?

Fata îi strînse mîna cu putere.

...Verner era singur în camera lui. Încremenise de mult timp în aceeaşi poziţie, gîrbovit, îmbătrînit, cu mîinile atîrnîndu-i în jos. Sună telefonul ; desprinse receptorul, dădu dispoziţiunile necesare şi se aşeză din nou pe acelaşi scaun, cu mîinile spînzurîndu-i.

Noaptea tîrziu, coborî scara. Mergea încet, ca un bolnav, împiedicîndu-se prin întuneric. Se opri lîngă uşa Klarei Kaplan. O fi acasă ? Ori doarme cumva ? Bătu încet.

O voce emoţionată îi răspunse :

— Imediat.

Klara îl lăsă să intre, după ce-şi luă paltonul peste cămaşă şi se cuibări repede în pat, strîngîndu-şi sub ea picioarele goale. Nu-i spuse nimic şi nu se miră de venirea lui.

Verner se aşeză pe un scaun, alături, şi tăcu multă vreme. Ea fuma trăgînd adînc fumul în piept.

— De ce n-au tras în mine ? spuse el. De ce ? De ce ?...

Se uită atentă la el, fără să-i răspundă.

— Mă tot gîndesc : de ce ? continuă el. Eu sînt conducătorul şantierului. Eu am forţat lucrările, eu am făcut presiuni. M-am comportat fără milă. Am fost de neclintit. Toată lumea îmi cunoştea autoritatea. De ce n-au tras în mine ?

— Poate că linia lui Morozov este mai periculoasă pentru duşmani decît autoritatea dumitale !

Verner nu observă duritatea cuvintelor.

— Chiar la asta mă gîndesc — îşi urmă el vorba. La asta mă gîndesc tot timpul, din prima clipă... Nu cumva el avea dreptate ? Nu cumva linia era mai justă ? Dar nu, nu, Klara, nu poate fi aşa ! Ei au căutat să lovească în conducere, în oricare dintre noi. De unde puteau să afle despre diversitatea de păreri dintre noi ?

— Unde nu poate să afle, duşmanul simte — răspunse

Klara. Mi-e groază să-ţi spun, Verner, dar politica dumitale este pe placul duşmanului. De aceea n-au tras în dumneata.

El se clătină, gata să-şi piardă cunoştinţă. Klara îi mîngîie părul blond şi aspru.

— Trebuie să ne gîndim cum să reparăm greşelile — adaugă ea, cu căldură. Dumneata ştii că poţi să îndreptţi totul. S-ar putea oare să n-ai bărbăţia de a-ţi recunoaşte greşelile şi de a-ţi schimba linia ?

— Dacă aş fi sigur, Klara ! Dar nu sînt sigur de nimic ! Prea mă las răvăşit de îndoieli prosteşti ! Poate că e la mijloc neurastenia mea, sau alte lucruri absurde, nu ştiu ! Voiam doar să fac o treabă de care are nevoie ţara toată !... El simţea că n-are dreptate, dar se crampona de ultima speranţă. Duşmanii n-aveau de unde să ştie... Poate că mă pîndeau pe mine sau pe Granatov. Eu mergeam cu maşina, deci n-au reuşit...

— Poate să fie şi aşa — spuse rece Klara. Dar cum se poate să nu fi înţeles nici pînă azi că linia pe care mergi este defectuoasă, că lozincile fără temei sînt dăunătoare, că ai periclitat nu numai termenele dumitale, dar şi pe cele ale guvernului ? Ştii cîţi oameni ai pierdut şi cîţi ai să mai pierzi pînă la primăvară ? Şi asta pentru ce ? Pentru nişte fundaţii care vor mai aştepta doi sau trei ani pînă să se construiască ceva pe ele ! Merita să se cheltuiască atîta entuziasm comsomolist, atîţia bani, atîtea forţe pentru aceste fundaţii ? Ai călcat ordinea construcţiilor...

— Dumneata ştii doar ! strigă Verner. Dumneata ştii : speram să termin toată construcţia în doi ani. Se opri şi adăugă înfierbîntat : Şi mai sper încă. Poate că am să mor, dar am să realizez acest lucru !

Klara îi replică imediat, cu un calm cît mai rece cu putinţă :

— Moartea dumitale n-o să folosească nimănui.

Buzele lui Verner se strînseră dureros.

— Nici duşmanului... — spuse şi el în cele din urmă, cuprins de deznădejde.

Apoi ieşi în coridorul întunecos, unde se regăsi singur cu zbuciumul lui. Dar senzaţia de singurătate era mai de nesuportat ca oricînd. Obosise din pricina îndoielilor care năvăliseră peste el. Nu mai avea încredere în sine. Se duse la Granatov.

— Cine e ? strigă Granatov, nervos, dinăuntru.

— Deschide, eu sînt, Verner !

Granatov, dezbrăcat, clipea din ochi, jenat pare-se de lumina aprinsă brusc. Verner însă ar fi putut să jure că nu dormea. Faţa lui palidă purta semnele neliniştii, urme de gînduri grele de suferinţă, nicidecum amprentele somnului.

— Nici eu nu pot să dorm — rosti Verner. Spune-mi, Alexei, doar şi tu te-ai gîndit desigur la acest lucru, de ce tocmai pe Morozov şi nu pe tine sau pe mine ? De ce ?

— Da, da ! răsuflă greu Granatov — asta mă chinuie şi pe mine. Ţi-aminteşti, doar, că el mi-a propus să schimbăm. Dacă m-aş fi dus eu, ca întotdeauna, la fabrica de cărămizi, Morozov ar fi fost viu... Mă simt un ucigaş...

Verner îşi ridică repede capul :

— Crezi că ei nu ştiau pe cine pîndesc ?

— Tocmai acest lucru mă chinuie. Că doar el mi-a propus să schimbăm. Ar fi putut să nu se ducă...

Verner se întoarse brusc, ieşi grăbit şi se îndreptă spre camera lui. Oboseala, o groaznică oboseală îl cuprinsese. Era ora patru. La şapte urma să aibă loc o şedinţă fulger a comitetului de partid. Se prăbuşi pe pat şi se cufundă într-un somn adînc şi greu ca de moarte.

CAPITOLUL XXIV

În cabinetul lui Andronikov se lucra încordat. Veneau şi plecau oameni, suna telefonul, se cifrau telegrame. Pe la miezul nopţii, Andronikov îl chemă pe Taras Ilici.

Erau acolo în cabinet : Kasimov, Epifanov, Besonov şi Vlasov, ajutorul lui Andronikov.

— Taras Ilici — i se adresă Andronikov. Dacă ucigaşul se va arăta prin vreuna din localităţi, va fi prins. Dar avem motive temeinice să presupunem că se ascunde în taiga. Tu cunoşti bine taigaua. Unde crezi că ar putea să fie ?

Taras Ilici răspunse fără grabă :

— Păi să-l căutăm. La vreo douăzeci de kilometri de aici este un bordei pentru iernat, iar la vreo douăzeci şi cinci de kilometri, un altul. Ei cunosc aceste locuri.

— Care ei ?

— Paramanovii — răspunse posomorît Taras. Care alţii ? Şi Nikolai Ivanovici ştie de bordeiele astea, şi Stepan. Doar îs vînători... Dar şi noi sîntem vînători — adăugă el. Viu sau mort, tot punem mîna pe el.

— Viu să-l aduceţi — rosti apăsat Andronikov.

Micul grup de sub conducerea lui Vlasov plecă pe întuneric, înainte de revărsatul zorilor. Nimeni nu ştia, nimeni nu-i văzu plecînd. Numai Katia Stavrova bănui încotro porneşte bărbatul ei în toiul nopţii, pe schiuri, şi îl făcu pe Valka de două parale că n-o ia şi pe ea. Doar are tot dreptul. „Nu mergem nicăieri", încerca el s-o convingă, necăjit că trebuie s-o mintă. „Atunci de ce te-ai gătit de plecare ?" „Ascultă, Katia, ce-ai spune tu despre un bărbat care pălăvrăgeşte cu nevasta lui despre lucruri secrete ?" „Aha, aşa... pentru tine eu sînt doar o nevastă ? Bine, poţi să pleci !" „Katia !" „Hai, şterge-o mai repede pînă nu te-am plesnit !" „Katia !" „Am fost cîndva Katiuşa, acum pentru tine sînt Ekaterina Petrovna. Şi te rog încă o dată : şterge-o cît mai repede, lasă-mă să dorm !"

Valka plecă posomorît şi tăcut.

Ţinîndu-se departe de drumuri şi de locuinţe, grupul o luă prin taiga. Taras Ilici şi Kasimov mergeau în frunte orientîndu-se după semne de neînţeles pentru alţii. Se îndepărtaseră de oraş, cam la vreo oră şi jumătate de mers, cînd în lumina palidă a dimineţii, Vlasov observă, la o sută de paşi, o făptură mică mergînd cu schiurile în aceeaşi direcţie cu ei. Abătîndu-se pe nesimţite din grup, Vlasov se strecură încet în spatele urmăritorului şi, scoţînd revolverul strigă :

— Stai ! Sus mîinile !

Făptura cea mică ridică mîinile şi se întoarse cu faţa spre el. Vlasov se apropie şi văzu chipul surîzător al Katiei Stavrova. Avea un aer satisfăcut şi vinovat în acelaşi timp.

— Ce cauţi aici ? o întrebă aspru Vlasov.

Katia îşi trecu limba peste buzele uscate de vînt, trase o gură de aer şi începu să vorbească repede, fără întrerupere :

— Eu l-am văzut întîi pe Morozov, eu l-am trimis pe Besonov să vă cheme, eu am păzit mortul, eu i-am dat lui Taras schiurile şi i-am povestit totul lui Andronikov, şi fiindcă ştiu foarte bine să ochesc, fiindcă merg foarte bine cu schiurile, fiindcă nu mi-e frică de nimic, n-aveţi dreptul să nu mă luaţi şi pe mine cu voi. Ce dacă sînt femeie ? Vă asigur că am mai multă rezistenţă decît Besonov al vostru şi merg mai bine cu schiurile decît Epifanov ; pe Epifanov eu l-am învăţat, toată lumea ştie, iar pe deasupra, sînt şi eu comsomolistă ca fiecare dintre ei...

— Ia stai niţel ! o întrerupse Vlasov. De unde ai apărut ?

— M-am ţinut tot timpul după voi. Iată de unde ! se înfurie Katia. Şi acum... să mă luaţi şi pe mine. Asta-i tot !

Vlasov clătină negativ din cap :

— Întoarce-te acasă ! Hai, repede !

— Nu mă întorc — răspunse Katia, cu o voce tremurătoare, dar hotărîtă.

— Ba ai să te întorci !

— Nu. Vreţi să mă rătăcesc ? Mi-e frică să merg singură.

— Dar pînă aici nu ţi-a fost frică să vii ?

— Nu mi-a fost — spuse Katia, zîmbind încrezătoare.

Întreg grupul se apropia de ei. Văzînd-o, Valka rămase uimit şi căută să-i facă uşurel cu ochiul, dar Katia nici nu voi să-l bage în seamă.

— Las-o, tovarăşe Vlasov — interveni Kasimov. Că tot nu scapi de ea. Şi de noi s-a agăţat pe vremuri o femeie ; doi ani de zile a fost partizană şi a luptat cot la cot cu noi. Hei, aia nu dădea înapoi !

Grupul porni mai departe. Katia luneca liniştită lîngă Vlasov, care-i dăduse fără prea mult chef un revolver, şi-i vorbea mereu cătînd să-i intre în voie. Vlasov însă privea peste capul ei, de parcă ea nici n-ar fi existat. Katia nu se supără, dar, imitîndu-l, se purtă cu aceeaşi indiferenţă faţă de Valka.

Ajunseră la primul bordei, ascuns aproape tot sub zăpadă, şi îl înconjurară cu toată precauţiunea. Înăuntru nu era nimeni. Vlasov, Kasimov şi Taras Ilici cercetară ungher cu ungher şi descoperiră că după ninsoarea cea mare de alaltăieri,

a poposit totuşi cineva în bordei ; după toate semnele — doi oameni. Şi-au fiert cartofi, au mîncat o cutie de conserve, dar n-au înnoptat acolo. Vlasov îi lăsă pe Epifanov şi Besonov de strajă, iar cu restul oamenilor porni mai departe. Katia ar fi vrut să rămînă şi ea ; mersul acela repede şi noaptea nedormită o obosiseră. Vlasov însă continuă să n-o bage în seamă şi să nu-i spună nimic, aşa încît ea trebui să urmeze grosul grupului. Negăsindu-l pe duşman în primul bordei, Taras Ilici se posomorî. În ochii lui ardea o flacără lacomă de vînător. Iscodea cu încăpăţînare orice urmă şi înjura zăpada uşoară care începea să cadă. Kasimov, dimpotrivă, era calm şi vesel : avea iarăşi prilejul să umble pe drumurile nebătătorite ale partizanilor, iar în mintea lui renăştea trecutul îndepărtat ; se simţea uşor şi sigur de sine, de parcă ar fi luat parte şi acum la luptele de pe vremuri. Dar oare s-au sfîrşit luptele de atunci ? Nu. Au luat alte forme, atîta tot.

Ningea tot mai tare. Katia era frîntă de oboseală. N-ar fi recunoscut însă acest lucru nici în ruptul capului. Femeia despre care vorbea Kasimov a umblat doar şi ea ! A fost partizană doi ani de zile. Probabil că şi pe ea o cuprindea oboseala, dar nu dădea înapoi. Rezista. Să rezişti ! Dar cum ? Principalul e să mergi mereu înainte şi să nu cazi, că dacă ai căzut, nu te mai ridici... Se uită la Kasimov, la Vlasov, la Taras Ilici : ei îşi vedeau de drum. Deodată Vlasov o întrebă :

— Ai obosit ?

— Ei, asta-i bună ! De loc ! îi răspunse Katia cu mîndrie şi-i întoarse întrebarea : Dar dumneata ?

După cîţiva kilometri, Katia se simţi mai vioaie. Oboseala i se risipise, picioarele i se mişcau din nou sprintene, fără efort. Aha, va să zică aşa făcea femeia aceea ! Principalul e să nu dai înapoi.

Prin întunericul nopţii, grupul se apropie de cel de-al doilea bordei de iernat.

— Este cineva acolo — şopti încet Kasimov. Auzi ?

Katia nu auzea nimic. Dar Taras Ilici, adulmecînd din nări, era şi el de aceeaşi părere.

— Miroase a fum.

Vlasov dădu comenzile pe şoptite. El şi cu Kasimov se vor duce la uşă ; dacă uşa e închisă, Kasimov se va da drept

vînător. Taras Ilici şi Katia vor rămîne afară postîndu-se de o parte şi de alta a bordeiului. Dacă duşmanul e înăuntru, să nu încerce cumva să fugă. Katia se simţea foarte jignită : pe Taras Ilici îl postaseră lîngă geam, iar pe ea lîngă un perete orb, pe unde n-ar fi putut fugi cineva decît dacă ar fi săpat pe dedesubt. Dar cum o să sape cînd zăpada urca pînă aproape de acoperiş ?!

Strînse cu degetele îngheţate revolverul şi hotărî în sinea ei că la primele semne ale luptei pe care le-ar simţi în interiorul colibei să se repeadă spre uşă, ca să le dea ajutor. O să vadă ei atunci dacă le-a fost de folos sau nu !

Kasimov zgîlţîi de uşă, bătu şi ceru să i se deschidă. Un glas înăbuşit dinăuntru întrebă ceva, el răspunse că-i vînător, apoi o făcu pe miratul : „Dar ce v-aţi încuiat ? De frica hoţilor ?“ Vocea lui era paşnică şi blîndă, fără nici o încordare sau tremur. „Aici — gîndi Katia — trebuie multă experienţă. Eu nu m-aş fi putut stăpîni aşa.“ Şi fiindcă omul dinăuntru tot nu venea să-i deschidă, Kasimov începu să se supere :

— N-ai suflet, moşule, ce dumnezeu ! Ori poate ţi-e frică ?

De astă-dată, Katia auzi bine o voce bătrînească răspunzînd tare :

— Acuşi, fiule, vin numaidecît.

Tresări. Vocea îi era cunoscută. Uşa scîrţîi şi Kasimov cu Vlasov intrară în bordei.

Katia se încordă toată, gata să le sară într-ajutor. În clipa aceea însă, auzi afară, în partea cealaltă a bordeiului, un urlet de fiară sălbatică şi zgomotul unei lupte. Se repezi într-acolo, moartă de frică. Văzu pe zăpadă două trupuri încleştate. Unul din ei era Taras Ilici. Vîrtejuri mari de zăpadă zburau împrejur. Înebunită de frică şi emoţionată, Katia trase un foc în aer şi se aruncă asupra lor căutînd să priceapă care din cei doi era duşmanul. Taras Ilici răcnea ca o fiară şi gîfîia greu ; cuvinte scurte şi furioase zburau de pe buzele lui. Katia căpătă o puternică lovitură în falcă, de văzu numai scîntei în faţa ochilor. „Va să zică asta înseamnă să vezi stele verzi !“ îi trecu într-o frîntură de clipă prin minte. Azvîrlindu-se apoi peste cele două trupuri, se încleştă de capul duşmanului şi îl apăsă din toate puterile în zăpadă.

— Te-am prins, ticălosule ! Acum ne-om răfui ! Nu scapi tu de mine ! urla printre gîfîituri Taras Ilici.

— Te-am prins ! repeta Katia înfundînd în zăpadă ţeasta duşmanului sleit de puteri, care se zbătea să respire. Nu scapi tu de mine, ticălosule !

De durere, de emoţie şi de frică, lacrimile îi curgeau pe obrazul înfierbîntat, dar nu le simţea. Adversarul o mai lovi o dată, de jos în sus, cu ţeasta în bărbie.

Ea gemu şi, cu cea din urmă sforţare, se apăsă cu toată greutatea corpului peste capul duşmanului, înfundîndu-l în zăpadă. Apoi îşi pierdu cunoştinţa.

Se trezi în bordei, întinsă pe pat. Atîrnat deasupra flăcărilor din vatră, sîsîia un ceaun cu zăpadă pusă la topit. Tacticos, Kasimov tăia pîine cu cuţitul lui de vînător. O mînă mare, blîndă şi rece o mîngîia pe frunte şi pe cap. Katia se uită cu coada ochiului şi recunoscu, plină de uimire, pe cel care o mîngîia : era Vlasov.

— Bravo, fetiţo ! îi spuse el şi o bătu uşor peste obraz. Bravo, tovarăşă ! Te-ai purtat cum nici nu se putea mai bine.

Atunci îşi aminti dintr-o dată totul şi se ridică : ce s-a mai întîmplat ? Zări pe jos doi oameni legaţi. Pe unul din ei, înalt şi cu cizme îmblănite, îl vedea pentru întîia oară. Ochii acestuia, plini de furie şi de ură, se fixară asupră-i şi Katia ghici atunci că el era adversarul de mai adineauri. Celălalt, un bătrînel gîrbovit, cu ochii plecaţi, şedea în capul oaselor, rezemat de perete, şi îşi mişca jalnic degetele mîinilor legate.

— Simion Porfirievici ! strigă Katia.

— Nu-i mai spune aşa — interveni Vlasov. E el Simion Porfirievici cum sînt şi eu. Spune-i mai bine Mihailov, Ivan Potapovici. Ăsta-i numele lui adevărat.

Recunoscînd-o pe Katia, bătrînul se bucură, dar parcă se şi sperie.

— Eşti bătrîn şi ucigaş ! îl apostrofă ea.

— Fata mea, fetiţo dragă — începu el să vorbească şi să lăcrimeze. Martor mi-e dumnezeu că nu am nici un amestec. Nu ştiu nimic. Sînt bătrîn, cum bine spui. Am ieşit la vînătoare. Şi a venit omul ăsta şi mi-a zis să-l las. Eu... cum să nu-l las, că doar nu-i casa mea, e a tuturora !... Şi de-aici, uite ce-a ieşit... Mă cunoşti doar, fetiţa mea... tu ştii... că...

— Te cunosc — răspunse Katia, încruntată. Nu te mai preface. Şi mai întîi, nu-s fata ta, să ne înţelegem. N-am ajuns să fiu odrasla unui bandit ca dumneata !

Kasimov începu să rîdă şi îi întinse o bucată de pîine cu unt :

— Tu eşti fata noastră — spuse el — fata partizanilor. Ba încă una dintre cele viteze. Îi atinse apoi uşor falca : Te doare ?

— Puţin, — răspunse Katia căutînd să nu dea importanţă. Dar nu putea mînca. Parcă i se încleştase gura şi ori de cîte ori încerca să-şi descleştеze dinţii, o durea cumplit.

Vlasov îi puse comprese reci.

Ca printr-o ceaţă, alunecau prin faţa ochilor ei feţele oamenilor, pereţii şi focul din vatră.

— Dormi, tovarăşă ! o îndemnă Vlasov învelind-o grijuliu cu mantaua lui. Meriţi să te odihneşti, culcă-te liniştită.

— Dar să mă treziţi cînd va trebui să fac de gardă. Vreau să fac de gardă ca toţi ceilalţi — spuse Katia luptîndu-se cu somnul.

— Sigur, ca toţi ceilalţi — o asigură Vlasov mîngîind-o din nou pe cap. Dar acum, culcă-te !

N-a mai fost nevoie să stăruie, fiindcă ea şi adormise. Dimineaţa văzu că are o vînătaie mare pe gît, iar falca lovită i se umflase. Dar toate acestea i se păreau o supremă fericire. Ea mergea în frunte zorindu-i şi pe ceilalţi, nerăbdătoare să-şi manifeste din plin triumful asupra lui Valka, grăbită să ajungă în oraş, unde o va aştepta gloria. Avu tăria să-i lase pe ceilalţi să povestească despre faptele ei eroice. Pe Valka l-a salutat rece, iar pe drum spre oraş, vorbi tot drumul numai cu Vlasov, care de data asta se arătă foarte îndatoritor şi tare vorbăreţ. El îi dădu cea mai mare satisfacţie cu putinţă : o lăsă să intre în oraş în urma arestaţilor, conducîndu-i cu revolverul în mînă.

Besonov, care a mers îmbufnat tot drumul, se apropie de ea şi încercă să-i vorbească, dar fata i-o reteză brusc :

— Înapoi ! Cu santinela nu se vorbeşte ! E timpul să ştii acest lucru !

Şi numai după ce Valka, stînjenit, se retrase spre coada

grupului, Katia se întoarse spre el, scoase limba şi-i clipi prietenos din ochi.

În aceeaşi zi îl înmormîntară pe Morozov. O procesiune lungă se scurse într-o tăcere adîncă printre clădirile noi, de-a lungul bordeielor şi barăcilor, pe lîngă atelierele şi celelalte secţii, încă în construcţie. Pe deasupra procesiunii se ridicau învălătucindu-se aburii răsuflărilor fierbinţi. Zăpada scîrţîia sub pîslari.

— Să învăţaţi de la el ce înseamnă munca în stil bolşevic — vorbi Verner, la mormîntul lui Morozov. Faţa i se încordase atît de mult, încît sub piele i se vedeau muşchii umflaţi ca nişte noduri. Mai mult decît oricare dintre noi, el a ştiut să meargă spre ţintă cu o stăruinţă neclintită, să antreneze după sine masele şi să vadă în mijlocul acestei mase pe fiecare om în parte.

Seara, Granatov fu chemat la confruntarea cu Paramanov. Îl recunoscu imediat pe omul care, sub numele de Mihailov, venise la el să discute în privinţa livrărilor. Privirile lor se încrucişară — priviri tăioase, scormonitoare.

— A făgăduit că vine la dumneata a doua zi — reaminti Andronikov. A mai venit ?

— Nu — răspunse Granatov. A promis, dar n-a venit. În schimb mă aştepta, după cît mi-aduc aminte, lîngă casa direcţiei. Cu un alt scop, nu ?

Din nou privirile lor se întîlniră scrutătoare. Paramanov tăcu, pe urmă rîse cu răutate :

— Ceea ce n-am făcut eu, o va face altul ! spuse el cu ură şi cu sinceritate adresîndu-se lui Andronikov : Eu mi-am îndeplinit misiunea. Numele meu este Paramanov. Pe Morozov, eu l-am ucis şi voiam să-i ucid pe toţi conducătorii. Puteţi consemna declaraţiile mele.

Verner îl aştepta pe Granatov în cabinetul său. Cînd intră, Granatov îi strigă din prag :

— Voia să ne omoare pe toţi trei, şi pe tine, şi pe mine!! Pe toţi trei !

Verner se ridică înviorat, de parcă numai acest glonte, care-l pîndea îi lipsise cu adevărat pînă atunci.

Andrei Kruglov citise în romane că oamenii se prostesc de prea multă fericire. Acum constatase pe pielea lui acest lucru. Se simțea îmbătat, vrăjit și prost. Muncea din greu, dar nu mai putea să-și concentreze gîndurile în timpul lucrului.

Blana de lup, Dina o primise ca pe un dar visat de multă vreme. Stătea tolănită pe ea, o atîrna pe perete, acoperea cu ea patul ori se învelea ea însăși. *„Visez toată noaptea culcată pe blana de lup"*, fredona Dina, întinsă pe blană, astfel incît să-și scoată în evidență, cu cochetărie, picioarele ei suple.

Îi plăcuse baraca. „Ce caraghios ! Nici n-ai unde să te speli ! Să-mi aduci apă în cameră, Andrei !"

Tot timpul liber, Andrei ar fi stat cu ea în casă, dar Dina n-avea astîmpăr. O chinuia o nemaipomenită sete de întîmplări romantice. Cizmulițele ei albe lăsau pe zăpadă o urmă atît de mică și de elegantă, cum nu mai văzuse niciodată cineva prin locurile acelea. Se lăuda cu mănușile ei duble : „Uită-te ce rustice sînt, brodate pe margini cu cruciulițe". Andrei zîmbea : Dina nu avea nimic rustic într-însa, căci pînă și mănușile ei păreau niște bibelouri elegante.

Se duseră amîndoi la fabrica de cherestea. Acolo, printre prieteni, Kruglov se simți o clipă rușinat, căci Dina, întocmai ca o turistă, se uita la toți ca la niște băținași caraghioși. În închipuirea ei, între Andrei și oamenii din jur exista o adevărată prăpastie.

— Ia uită-te ce fată amuzantă ! Parcă-i o mică fiară ! exclamă ea atît de tare, încît o auziră și alții.

Era Klava.

Cu un cojocel de blană de berbec peste salopeta de lucru și cu o căciulă tot de oaie, Klava venea spre ei ferindu-se cu dibăcie de scîndurile care cădeau de sub joagăr.

— Prietena mea, Klava Melnikova — mai avu timp să-i șoptească Andrei așteptînd cu groază ceea ce avea să se întîmple.

Klava se opri și păli. Auzise că Dina e foarte frumoasă, dar nu se așteptase s-o vadă atît de elegantă și cu acest zîmbet de amabilă indulgență zugrăvit pe chip.

— Faceţi cunoştinţă — zise Andrei uitîndu-se rugător spre Klava. Faceţi cunoştinţă şi împrieteniţi-vă.

— Bine ai venit ! rosti Klava, cu un glas silit, şi-i întinse mîna ei mică, înroşită de frig.

— Îţi stă foarte bine costumul acesta ! spuse cu veselie Dina cîntărind-o din ochi fără nici o urmă de sfială. Dumneata ce faci, lucrezi aici ? Oare-i adevărat că aici lucrează şi femei? Nu ţi-e frig ?

— Fetele noastre lucrează pretutindeni alături de noi — îi explică Kruglov roşindu-se.

— Da, da, am citit. Dar eşti atît de tînără ! Cîţi ani ai, draga mea ?

Klava răspunse supărată :

— Douăzeci.

Andrei începu a vorbi cu Klava despre lucrări. Dina asculta, dar convorbirea n-o interesa de loc şi privirile prinseră a-i juca în toate părţile. O distra atenţia generală pe care cei din jur i-o acordau. „Vai, cît e de frumoasă !" exclamaţia aceasta ajunse pînă la urechile ei. Nu înţelese însă că în atenţia aceea se ascundea foarte puţină bunăvoinţă.

— Am plecat — spuse Klava. Dumneata cu ce-o să te ocupi aici ? o întrebă pe Dina căutînd să se despartă totuşi amabil.

— Ce am să fac, Andriuşa ? întrebă cochetă Dina pornindu-se pe rîs.

Fără să-i aştepte răspunsul, Klava se întoarse şi fugi.

— Amuzantă fată ! repetă Dina. De ce a fugit ?

Merseră apoi să vadă bordeiele. Dina era încîntată şi îi părea rău că stă în baracă. Cînd intrară înăuntru însă, îi pieriră părerile de rău că nu va locui acolo. O mirară paturile de lemn — erau atît de tari ! şi sobele — probabil că scoteau fum. Dina călca încet pe podeaua de pămînt, ca să nu-şi murdărească şoşonii ei cei albi.

Dori să vadă bordeiul unde a locuit Andrei. Înăuntru era cald şi umed, pe unul din paturi dormea Timka Grebeni, care se întorsese obosit după schimbul de noapte de la uzina electrică.

— Ai stat cu el ? întrebă în şoaptă Dina privind cu coada ochiului la piciorul murdar al lui Timka, ieşit de sub pătură. Ea mai întrebă : Dar cine vă spală vouă rufele ? Aveţi o spălătorească ?

Aflînd că nu există nici o spălătoreasă se întristă. „Ce ne facem ?“ Andrei nu ştiu ce să-i mai răspundă. Nu-i trecuse prin cap că Dina nu ştia să spele rufe.

— Am să spăl eu — îngăimă el în cele din urmă. Lucruşoarele tale... nu-i mare lucru să le speli. Eu mi-am spălat singur chiar şi pantalonii.

Dina se strînse ca un arici. Ar fi vrut să se ştie înapoi acasă. Problema spălătoresei, devenită dintr-o dată simbolul incomodităţilor care o aşteptau, o punea pe gînduri.

— Şi inginerii îşi spală singuri rufele ?

— Nu. Nu ştiu... Dar mi se pare că au o femeie de serviciu.

Dina se înveseli şi din nou începu să-i placă totul.

Mîncară la cantină. Ea rîse cu hohote cînd căpătă la intrare o farfurie de tablă şi tacîmul. Lăudă supa, dar mîncarea de mei nu-i plăcu şi nici nu o mîncă.

— Nu mi-e foame, Andriuşa — se scuză ea delicat.

În drum spre casă se întîlniră cu inginerul-şef Serghei Vikentievici. El aţinti asupra Dinei o privire extaziată şi se grăbi să le spună că are pentru ea un loc liber la birouri.

— Ascultă, Kruglov, s-o păzeşti bine — îl îndemnă el la plecare — fiindcă băieţii noştri vor înnebuni cu toţii cînd au s-o vadă.

Inginerii aflară foarte repede că a sosit o fată extraordinar de frumoasă. Îl iscodeau cu de-amănuntul pe inginerul nou venit, Kostko, care călătorise cu ea. Spre seară, lîngă baraca unde locuiau comsomoliştii, apăru un grup de ingineri pe schiuri ; ei glumeau tare, să băteau cu zăpadă, îşi dădeau aere şi se tot uitau pe la geamuri.

Rîzînd, Kruglov acoperi fereastra, iar Dina încuie uşa cu cheia. Nu aveau nevoie de nimeni şi nu voiau să lase pe nimeni să intre. Cînd Andrei plecă dimineaţa la lucru, Dina se trezi. Îl privi lung de sus pînă jos şi spuse fericită, cu un glas cald, somnoros :

— Parcă ai fi un personaj din cărţile lui Jack London. Ai adus apă ?

— Am adus.

— Dar azi nu s-ar putea să nu te duci la lucru ?

— Nu se poate. Ţi-am pregătit surcele. Lemnele sînt în sobă. Ceainicul e plin.

— Bine — spuse Dina zîmbind cu ochii închişi.

Era mulţumit că o scutise de griji. La ora unu cînd se întoarse acasă, Dina dereticase prin odaie, întinsese pe masă o faţă de masă, îşi aranjase sticluţele şi bibelourile ei şi făcuse gogoşi, care lui Andrei i se părură minunate.

— Vezi, am făcut rost de făină şi untdelemn — se lăudă Dina. Să nu crezi că sînt o leneşă. Dar nu-i aşa că n-am să fiu nevoită să curăţ vulpile şi mistreţii ucişi ?

Îşi începu slujba, iar curînd după aceea, toţi şefii de lucrări, chiar şi Pavel Petrovici Mihalev, mereu îşi făceau drum pe la birouri, cu sau fără treabă.

Dina se simţea tare bine. „O femeie în taiga ! Exact ca în romanele lui Jack London. Numai că acolo adversarii se omorau între ei !"

Zilele se perindau ca printr-o ceaţă. Andrei muncea, dar toate gîndurile îi erau la Dina. Împuşcătura lui Paramanov răsună prin ceaţa aceea ca un semnal. Pentru întîia oară, Andrei uită de ea. Se întoarse spre dimineaţă istovit şi enervat. Durerea deşteptă în el energia de a gîndi; mergea şi se gîndea cît de mult şi de intens trebuia să se lucreze de acum înainte. Dar Dina îl întîmpină cu un acces de isterie, care-l miră şi-l sperie. Cuprinzîndu-l în braţe, ea-i repeta plîngînd: „Să plecăm ! Mi-e frică ! Te vor ucide ! Să plecăm ! Eu nu pot trăi aici ! Dacă mă iubeşti, trebuie să mă duci de aici ! Mi-e frică !" Pînă dimineaţa a stat cu ea căutînd s-o liniştească şi, cînd sosi la şedinţa convocată în grabă a comitetului de partid, era cu desăvîrşire istovit şi simţea cum îi vîjîie capul. Fu nevoit să se adîncească în muncă. Toată ziua avură loc mitinguri. El vorbi, lămuri şi ridică moralul celor care îşi pierduseră cumpătul. Seara, Dina plînse din nou şi-l imploră s-o ducă de acolo. Numai a treia zi îşi reveni şi-i spuse : „Am fost o laşă, îmi dau seama. Dar asta numai fiindcă te iubesc !" În seara

aceea, el era beat de fericire. Şi începură din nou să curgă zile învăluite în ceaţă.

O dată, Kruglov invită la el mai mulţi prieteni : pe Timka Grebeni, pe Isakovi, pe Katia cu Valka, pe Klava şi pe Epifanov. Voia s-o apropie pe Dina de comsomolişti, s-o introducă în viaţa lor comună. Ea se arătă amabilă şi căută să găsească subiecte de conversaţie. Comportarea ei era însă vădit convenţională, lipsită de simplitate şi căldură, aşa încît în seara aceea nu se închegă nici o prietenie între Dina şi comsomolişti.

Vecinii din baracă de asemenea o evitau. Numai Lidinka şi Spaima mărilor se opreau cînd şi cînd, să schimbe cîte o vorbă cu ea, dar nu intrau în odaia ei şi n-o invitau pe la ele. Sioma Altşuler trecea pe acolo numai cînd avea treabă cu Andrei şi se purta cu Dina jignitor de politicos. Tonia trecea cu capul sus nevrînd s-o salute ea întîi. Şi cum Dina nici atît n-ar fi făcut acest lucru, încetară de a-şi mai da bună ziua.

— De ce se ţine atît de mîndră ? îl întrebă Dina pe Kruglov, rîzînd. A avut noroc că a luat-o ovreiaşul acela, altfel ce s-ar fi făcut ?

Andrei păli.

— Dina... Cum poţi spune una ca asta ?... Tu nu înţelegi...

Dina îi zîmbi :

— O, Andriuşa, nu te supăra, mie îmi este absolut indiferent ! Puţin îmi pasă al cui e copilul. Şi ştiu că Sioma al vostru va fi un tată foarte iubitor. Numai că eu nu-l prea invidiez. Am dreptul acesta, nu ? Odată ce nu-i spun doar nimic...

Comsomoliştii nu le treceau pragul. În schimb, inginerii veneau mereu. Dina nu-i invita, ei singuri găseau pretexte să le facă vizite. Kostko se uita la ea, cu ochi pierduţi de îndrăgostit. Căra baloturile cu rufe la spălătorească şi de la spălătorească înapoi acasă. Îi procura Dinei alimente. Adusese praf contra ploşniţelor şi, împreună cu Dina, îl turnase prin toate crăpăturile. Cu Andrei era serviabil şi supus, ca faţă de o fiinţă superioară, căreia i-a fost hărăzită fericirea.

Serghei Vikentievici, vorbind despre sine, îi spunea lui Kruglov că, dat fiind „dreptul pe care i-l dă bătrîneţea", are

voie să-i facă Dinei curte. Într-o zi îi invită pe amîndoi la el, la o serată intimă, şi-i preveni că se va simţi foarte jignit dacă nu vor veni. Se duseră. Mai erau invitaţi inginerii, secretarele şi două desenatoare. Una din desenatoare era comsomolistă şi prezenţa lui Kruglov o stînjenea. Admiratorii Dinei se întreceau în amabilităţi faţă de Andrei spunîndu-i „conducătorul nostru comsomolist", iar pe la mijlocul mesei îl îmbătară. Klara Kaplan plecă devreme şi încercă să-i ia şi pe Kruglovi, dar Dina nici nu voia să audă de aşa ceva.

Ea se simţea minunat. Mîncă şi bău mult, rîse tot timpul, iar ochii îi străluceau atît de tare, încît Andrei şi-i închise pe jumătate. Se făceau toasturi din ce în ce mai lirice. Dezobişnuit de atît de mult vin şi de muzică, Andrei răspundea pasionat fiecărui toast.

Frumosul inginer Slepţov, cu faţa înfierbîntată, sări pe un scaun şi, ridicînd paharul, spuse :

— Beau pentru acela care ne-a fericit pe toţi ademenind aici, în taigaua noastră îndepărtată, pe cea mai frumoasă dintre femei !

Şi aplecîndu-se, se întinse ca să ciocnească cu Andrei. Kruglov se uita pierdut în jur : simţea vag că nu-i e pe plac ceea ce se petrece acolo, că nu-i place zîmbetul nerușinat al lui Slepţov. Şi deodată înţelese că inginerul caută cu tot dinadinsul să-l îmbete.

Dina însă întinse paharul spre Andrei rostind semnificativ şi dulce :

— Eu însă beau numai pentru tine.

Băură uitîndu-se unul în ochii celuilalt.

Ameţit cu desăvîrşire, Andrei încercă să danseze cu ea, dar picioarele i se împleticeau. Dina îl dădu blînd deoparte şi se duse să danseze cu Slepţov, iar Andrei se întinse pe patul lui Serghei Vikentievici, simţind că totul i se învîrteşte prin faţa ochilor.

Cînd se trezi, nu putu să-şi aducă aminte nimic şi nu înţelegea ce se întîmplase. Lîngă el sforăia inginerul-şef. Dina nu era nicăieri.

Dezmeticindu-se dintr-o dată, el îşi trase scurta de blană şi ieşi în fugă din casă. Fugea spre baracă, pregătindu-şi cuvintele de scuză şi de ruşine. Dar Dina nu era nici acasă.

Îi trecu prin minte că ar fi putut să se ducă de pe acum la birou. Acolo domnea însă liniştea. Totul erau pustiu. Cînd să iasă, se izbi de una din desenatoarele de ieri. Ea îi zîmbi complice şi trecu pe lîngă el. Se sfii totuşi s-o întrebe unde este Dina. Alergă prin oraş pierzîndu-şi capul şi nimeri din nou în apropierea casei inginerilor.

Klara Kaplan trecu pe lîngă el clătinînd severă din cap.

Slepţov, încă somnoros, ieşi în fugă încheindu-şi pe drum haina îmblănită. Nu-l recunoscu pe Kruglov şi nici Andrei nu îndrăzni să-l oprească.

Străbătu coridorul trăgînd cu urechea, suferind, simţind că înnebuneşte. Unde putea fi ? De ce nu-l trezise ? Nu cumva au îmbătat-o şi pe ea ?

Intră din nou la Serghei Vikentievici, dar acesta, ca să poată dormi, îşi acoperise capul cu perna. La patefon era pusă o placă, iar acul pătrunsese adînc în ea. Sub masă zări o pudrieră. N-o fi pudriera Dinei ? Nu, n-a văzut la ea o astfel de pudrieră. Se repezi din nou pe coridor şi atunci îl întîlni pe Kostko. Acesta, cu haina aruncată pe umeri, venea de la bucătărie cu o căldare de apă. Nu se putea să nu-l fi observat pe Kruglov, dar nu-l salută; ciocăni la propria lui uşă şi, spunînd ceva, împinse căldarea prin întredeschizătură. După aceea, fără să se mai uite spre Andrei, bătu şi intră în camera de alături.

Kruglov se repezi spre uşa după care dispăruse căldarea şi lipi urechea de tăblia uşii; auzi plescăitul apei şi ţăcănitul unor tocuri de pantofi.

— Dina ! strigă el, cu un glas desperat.

Din camera de alături Kostko ieşi grăbit şi îi întinse prietenos mîinile.

— A ! Tovarăşul Kruglov ! Am tot încercat să te trezim, dar n-a fost chip ! Soţia dumitale se află în deplină siguranţă; am instalat-o la mine, iar eu am dormit prin vecini...

Era foarte vorbăreţ, dar şi puţin cam stînjenit.

Fără să-i răspundă, Andrei apăsă pe clanţă şi intră la Dina. Ea ţipă, rîse şi i se aruncă în braţe. Era îmbrăcată numai pe jumătate. În patul desfăcut, sta aruncat pieptenele, iar pe jos zăceau azvîrliţi ciorapii.

— Mizerabilule ! Somnorosule ! Alcoolicule ! îi spunea Dina rîzînd şi sărutîndu-l. M-ai lăsat şi ai adormit ! Aşa se păzesc soţiile tinere ?

Se gudura pe lîngă el, cu ochii strălucitori.

— Nu m-am distrat niciodată atît de bine ca ieri ! mărturisi ea. Nu-i aşa că a fost o seară minunată ?

O ajută să se îmbrace, sărutîndu-i genunchii, dar nu reuşi să-i încheie copcile.

— Nu aşa, prostuţule ! Ce neîndemînatic eşti ! Chiar şi Kostko ştie să mi le încheie — spuse ea.

— Kostko ?!

Dina începu să rîdă.

— Desigur ! Ieri abia am putut ajunge pînă aici. El mi-a scos pantofii, ciorapii şi mi-a descheiat rochia. Tu ştii că rochia mi se încheie la spate şi nu puteam singură. Ce te uiţi aşa, că doar nu m-a mîncat... E cuminte, poţi să-l duci de zgardă...

Vorbea cam mult şi se îmbujorase puţin.

Se auzi o bătaie în uşă.

— Nu e voie ! strigă aspru Andrei.

Dina se întoarse cu spatele la el, ca să-i încheie rochia. Dar Andrei încurca nasturii, căci îi tremurau degetele. Văzîndu-l în ce stare e, ea îl sili s-o sărute şi nu se lăsă pînă nu-l făcu să zîmbească.

Se auzi din nou o bătaie în uşă. Kostko aducea două pahare cu ceai şi prăjituri pentru „musafirii lui dragi". Andrei ar fi vrut să refuze, dar Dina se bucură atît de mult văzînd ceaiul, încît Andrei fu nevoit să-l bea împreună cu ea, iar la plecare să-i mulţumească lui Kostko pentru ospitalitatea arătată soţiei lui.

După această petrecere, vreo două săptămîni fu linişte, ba chiar şi Kostko veni pe la ei mai rar. Pe urmă avu iarăşi loc o petrecere la Slepţov şi Andrei cu soţia fură din nou invitaţi. Andrei refuză să se ducă.

— Ce amestec am eu în toată afacerea asta ? Pe mine mă cheamă doar din politeţe. Nu am fost niciodată la el pînă la sosirea ta.

— Nici eu să nu mă duc ? întrebă supusă Dina, dar o cută încăpățînată se desenă între sprîncenele ei.

Andrei netezi cuta aceea cu o sărutare.

— Vrei să te duci ? Atunci, du-te ! Am să te conduc și am să vin să te iau. Iar lui Slepțov, să-i spui că sînt ocupat.

Dina arăta foarte mulțumită. Își puse o rochie cenușie ca scrumul de țigară, cu un guler înalt, foarte modestă și totuși atît de fermecătoare, încît Andrei se temu s-o mai lase. Dar nu îndrăzni să o oprească, iar după plecarea ei, regretă că nu s-a dus și el, ca s-o aibă sub ochi.

Ca să-și omoare timpul, porni să-și viziteze prietenii vechi. Luînd-o înspre ei, își dădu seama că n-a mai intrat de mult în bordeiele și bărăcile comsomoliștilor. Sosi acolo cu un aer de veselie artificială și oarecum stînjenit. Ei îl întîmpinară însă cu o bucurie prea sinceră ca să observe stînjeneala lui. Unii cam rîdeau de el spunîndu-i : „Dragostea nu-i un cartof, s-o arunci pe geam afară !" Alții îl mustrau prietenește : „Ne-ai uitat de cînd a venit fata asta atît de frumoasă !"

Klava îl luă deoparte.

— Andriușa, ea n-are de gînd să intre în Comsomol ?

Andrei se făcu roșu ca sfecla : într-o lună de zile nu-și găsise niciodată timp să stea cu Dina de vorbă despre acest lucru.

— Vezi, Andriușa — urmă Klava, ea însăși îndurerată de cele ce era nevoită să-i spună. Băieții nu-s mulțumiți de tine : toți zic că te-ai rupt de noi. Știi, se cam bîrfește ; se spune că ai tocmit o femeie la curățenie. Nu-i nimic rău în asta... Ce dacă ți-ai luat o femeie ? Dar nu-și avea rostul... Prea e în văzul tuturora ! Înainte trăiai viața pe care o trăim și noi... Uite, spun băieții că te-ai îmbătat la petrecere. Eu nu cred... Dar tu singur ești de vină... Nu te izola de noi. N-ai băgat de seamă că nimeni nu mai intră pe la tine ? Chiar dacă au nevoie, tot nu vin. Mie îmi pare foarte rău...

Timka Grebeni îl întîmpină cu un reproș direct :

— Ce-mi văd ochii ! Minune ! Credeam că nu mai vrei să ai de-a face decît numai cu inginerii. Și cînd colo, uite că ți-ai

adus aminte şi de noi, păcătoşii ! Ori poate ai ceva treabă pe aici ?

Trezit parcă dintr-o vrajă, Andrei înţelese pentru întîia oară că, de la venirea Dinei, prietenia lui de altădată cu comsomoliştii se destrămase.

Umblă toată seara din bordei în bordei, dintr-o baracă într-alta, căutînd să-şi îndrepte greşeala. Şi tinerii îl iertară repede. Ba Epifanov îi luă apărarea pe faţă ; „Aş vrea să vă văd pe voi ! Dacă aţi avea o fată atît de frumoasă, n-aţi uita şi de muncă ?"

Pe la orele două noptea, Andrei se duse s-o ia pe Dina. Muzica răsuna de departe. Se auzeau voci şi paşi de dansatori. Pe Andrei îl întîmpinară cu o exclamaţie generală : „Prea devreme ! E prea devreme ! Prea devreme !" Careva dintre ei, nedîndu-şi seama, îi strigă : „Dezbracă-te şi vino încoace ! Mai avem două sticle ! Trebuie să ne ajungi din urmă !"

Dina dansa purtînd pe cap o coroană de flori din hîrtie.

— Am fost aleasă regina balului ! îi strigă ea continuînd să danseze. Partenerul ei, Slepţov, purta şi el o coroană. Andrei observă că de data asta nu mai erau nici Serghei Vikentievici, nici Fedotov, nici Klara Kaplan. Amărît, Kostko sta pe un scaun lîngă patefon şi bea vodcă. Un inginer mai în vîrstă, pe care nu-l cunoştea, îl îmbrăţişă pe Andrei şi-i spuse aproape plîngînd :

— Sîntem intelectuali !... Sîntem din capitală... Dar cine să ne înţeleagă ? Numai soţia dumitale ne înţelege, nimeni... în afară de ea.

Andrei scutură de pe umăr mîna molatică a beţivului.

Nu-i făcea plăcere şi-i era cu desăvîrşire străin tot ceea ce se petrecea acolo. Dar Dina nu observa acest lucru. Ea era atît de veselă, în ochii ei se citea atîta bucurie !

— Dacă sînteţi intelectuali, de ce nu ne ajutaţi să orînduim aici o viaţă civilizată ? îl întrebă Kruglov pe inginer.

Inginerul se clătină şi începu să plîngă :

— Viaţă civilizată ? Mă spăl cu apă rece. Şi în ce ? Într-o „scuipătoare"... scuipătoare, aşa-i spunem aici ! Ăla nu-i lighean... şi-i singurul în toată baraca... Sînt aici, în regiune,

de nouă luni și numai o singură dată am făcut baie : la Habarovsk !

Kruglov îl dădu deoparte și se apropie de Dina. Ea nu mai dansa, dar Slepțov tot o mai ținea aproape, ca într-o îmbrățișare.

— Am venit după tine, Dina ! spuse Andrei. posomorît.

Slepțov o lăsă din brațe și se repezi la Andrei :

— Tocmai acum ai venit s-o iei, în toiul veseliei ? Te implorăm ! De ce nu ți-ai scos paltonul ? De ce nu iei parte și dumneata la petrecerea noastră ? Te-am așteptat toată seara și acum ai venit să ne răpești steaua, mîndra noastră stea !

Cuvintele acestea sunară atît de nelalocul lor, încît Dina se încruntă și îi întoarse spatele.

— Așteaptă-mă puțin, Andriușa — îl rugă ea tandru, dar lumina de bucurie i se stinsese din ochi. Am să mai dansez o jumătate de oră și pe urmă mergem. Vrei ?

El consimți. Îi era recunoscător că vrea să plece. O jumătate de oră trece repede.

Dina dansă cu Slepțov un tango lent. Andrei se uita cu dușmănie și cu o admirație involuntară cît de frumos se îndoiau și se învîrteau picioarele ei zvelte, înalte, în același ritm cu picioarele lui Slepțov. Cînd își ridică însă ochii, sîngele îi năvăli în obraz : Dina dansa cu obrazul lipit de obrazul lui Slepțov, cu gura întredeschisă, cu genele lăsate în jos, de sub care ochii îi străluceau languroși.

Placa se terminase. Dina se dezlipi de el, oftă și șopti abia perceptibil :

— Ce frumos !

Dar zărindu-l pe Kruglov, zîmbetul de desfătare îi dispăru de pe buze. Îi făcu un semn prietenesc din cap și se îndreptă spre oglindă să-și scoată coronița. Slepțov voia s-o rețină.

— Nu, nu, trebuie să plec — refuză Dina. A fost prea frumos, n-o să se mai poată repeta.

Plecă, însoțită de un cor de regrete. Pe Kruglov nu-l observa nimeni ; la plecare, îi strînseră mîna în treacăt, fără să se mai uite la el.

Afară, gerul le șfichiui obrajii.

— Ai venit prea devreme să mă iei — îi reproşă Dina.

— Ba am venit tocmai la timp — i-o reteză mohorît Andrei.

— De ce ?

— Fiindcă ţi-au sucit capul şi tu nu mai eşti în stare să observi cît de impertinent şi scîrbos se poartă cu tine.

— Eşti gelos ? întrebă rece Dina.

Răceala ei îl uimi atît de mult, încît nici nu-i răspunse.

— Ciudat — adăugă Dina. Eşti un conducător comsomolist, dar te comporţi ca un individualist. Nu ştii să petreci şi îţi pare rău cînd eu mă distrez.

— Cu cine ? Cu acest Slepţov al tău... cu...

— Ce-e-e ?

Nu putu să-i spuie ce avea pe suflet. Tot o mai vedea cu obrazul lipit de al lui Slepţov, cu picioarele împletite în ritmul dansului, dar nu găsea cuvinte să exprime acestea.

— Ei bine — izbucni Dina, enervată. Slepţov nu e bun, Kostko nu e bun. Dar atunci, cine e bun ? Poate Epifanov al tău, sau Timka Grebeni, sau oiţa aia de Klava ?

În noaptea aceea dormiră, pentru întîia oară, ca doi străini. Fără nici o mîngîiere, urîndu-se unul pe altul. Pe Kruglov nu-l prindea somnul şi în tot timpul ăsta îl chinuiră gînduri amare şi triste. Alături de el sta culcată o femeie frumoasă şi străină. Dina îi era cu totul străină. O femeie căreia îi era indiferent tot ceea ce iubea el şi căreia îi era scump tot ceea ce îi era lui străin. Totuşi venise aici, după el ! Aşadar, îl iubeşte. Dar o fi asta dragoste ? O scurtă văpaie a pasiunii, o scurtă săptămînă de dragoste, înainte de plecare... Nici nu apucaseră să se cunoască bine unul pe altul. Şi ea s-a tot codit o jumătate de an înainte de a se hotărî să vină. Ba poate nici nu s-ar fi hotărît dacă nu-şi găsea un tovarăş de drum în persoana lui Kostko... Totuşi a fost atît de gingaşă, atît de fermecătoare... Dar nu, dacă l-ar fi iubit cu adevărat, s-ar fi interesat de munca lui, de prietenii lui, ar fi găsit cîteva preocupări comune. N-ar fi speriat-o greutăţile. De fapt, ce greutăţi întîmpina ea ? Chiar de a doua zi a aranjat să mănînce la cantina inginerilor ; era servită, răsfăţată, i se făcea curte... Romantismul greutăţilor a fost cea din urmă formă a coche-

tăriei ei dar, de fapt, chiar şi problema spălătoresei o dusese la desperare !

Dimineaţa, Andrei plecă fără s-o mai trezească. Îşi petrecu toată ziua într-o stare de desperare prost ascunsă. Dina rămăsese pentru el fermecătoare, tandră, cochetă — asta însemna că încă o mai iubeşte, în ciuda tuturor celor întîmplate. De aceea fugi acasă de îndată ce socoti că ea s-ar fi putut întoarce. Dina i se aruncă de gît plîngînd. Îi ceru iertare şi îşi reproşă sieşi totul. Andrei, la rîndul lui, îi ceru iertare recunoscînd că este un gelos şi un prost şi o imploră să dea uitării totul.

Atunci Dina îi făgădui că o să renunţe pentru totdeauna la toate invitaţiile.

— Nu, asta nu ! sări aprins Andrei. Mă bucur că te distrezi. Îţi promit că niciodată n-am să te stingheresc ! Sînt atît de fericit că te afli aici lîngă mine... că mă iubeşti !

Din ziua aceea, Dina nu lipsea de la nici o petrecere şi începu să pară foarte firesc faptul că pe Kruglov nu-l mai invita nimeni nicăieri. La început, el mai venea s-o ia acasă. Curînd însă, Dina aranjă altfel : „Ei tot sînt bucuroşi să mă conducă pînă acasă, pentru ce să îngheţi tu ? N-ai nici o grijă, că vin devreme". Cîteodată, ca să-l încînte, adăuga : „Tu să te culci şi să încălzeşti patul. Am să vin atît de îngheţată !" Ştia atît de bine să-l facă pe Andrei să simtă că moare de fericire !

Astfel, Kruglov ajunse să fie chiar bucuros de plecările ei. În serile acelea libere, el se ducea să-i vadă pe comsomolişti. Îşi dădea seama că vechea prietenie cu băieţii începuse să ia aspectul unor relaţii oficiale, neduşmănoase, dar reci. De aceea căuta din răsputeri să redeştepte, dacă se va putea, încrederea şi căldura de odinioară. Dar între el şi foştii lui prieteni se afla Dina. Cît timp ea se ţinea mereu departe de comsomolişti, lui Andrei îi era greu să se apropie de ei. Prea ajunsese de pomină ciudata viaţă a Kruglovilor.

Într-o zi, Andrei îi propuse să se înscrie în Comsomol.

— Dar pentru ce ? făcu Dina, surprinsă. Înainte mai avea un sens, pentru universitate sau ca să-ţi găseşti de lucru, dar acum şi aşa oamenii au mare căutare.

Mai întîi, Kruglov nu înţelese ceea ce mintea lui refuza să cuprindă, iar cînd pricepu, în sfîrşit, îşi pierdu cumpătul.

Văzînd cît de îngrozitor i se pare lui punctul ei de vedere, Dina rosti cu un zîmbet naiv :

— Zău, Andriușa, nu sînt chiar atît de rea ! Nu orice comsomolistă ar fi venit ca mine în taiga, să trăiască într-o baracă de scînduri ! Și precum vezi, nu mă plîng. Voi îi spuneți acestui lucru construirea socialismului. Eu îi spun mai simplu : muncă. Dar esențialul nu se schimbă din această pricină.

Și, alintîndu-se pe lîngă el, adăugă :

— Nu ți-am povestit, dar la birou au hotărît să mă premieze : o sută de ruble sau stofă de lînică pentru o rochie.

Rîdea, pentru că niciodată nu purtase rochii de lînică.

— Mi-au și arătat-o, una bleumarin în dungi, ca materialele acelea care se iau pentru dosuri de saltele. Vezi, înseamnă că și eu construiesc socialismul. Altfel, de ce m-ar fi premiat cu o rochie de lînică ?

Andrei nu mai vorbi cu ea despre Comsomol. Dar Dina era destul de isteață ca să înțeleagă ce anume îl neliniștește.

— Firește — spuse ea — te simți prost să ai o astfel de soție : intelectuală și fără de partid. Dar nu te îngrijora, am să aranjez eu totul.

Luă parte la o serată a comsomoliștilor, cu program artistic dat de amatori, și se dovedi a le fi de folos, pentru că știa să cînte la pian. Chiar și Tonia, pe care Dina o acompania, începu să o privească cu alți ochi. Apoi se înscrise la cercul de tir, condus de Lidinka, și nu putu să nu observe că mulți băieți o ajutau cu plăcere să învețe să tragă cu arma. Patină împreună cu Katia și Valka, luă parte la o excursie pe schiuri și fu atît de drăguță și de veselă cu toată lumea, încît îi cîștigă de partea ei pe toți comsomoliștii.

Închizînd ochii cu un aer de suferință, Klava îi spuse lui Andrei :

— E drăguță, veselă. Dacă ar veni mai des printre noi, ai noștri s-ar obișnui cu ea.

Andrei îi strînse mîna, fără să scoată un cuvînt.

— Nu-i nimic, Andriușa, nu-i nimic... — șopti Klava, cu buzele tremurînde. Ai să vezi, totul o să se aranjeze...

Andrei era fericit. I se părea că totul s-a aranjat, că Dina s-a integrat în viața orașului, că pe cerul fericirii lui nu se mai îngrămădesc norii.

Dar într-o zi, Serghei Vikentievici veni la el „într-o chestiune foarte serioasă" şi începu să-i vorbească pe ocolite, cu băgare de seamă, de parcă s-ar fi găsit la căpătîiul unui bolnav :

— E-e-e... uite ce este, Kruglov... cum să-ţi spun... tu ai o soţie... ca să zic aşa... prea frumoasă...

Andrei se înroşi şi zîmbi.

— Să nu zîmbeşti, lucrul acesta nu este chiar atît de încîntător, cînd la douăzeci de băieţi există o singură fată... Trebuie să înţelegi singur... Ea... mă rog... se distrează, dar treaba stă locului...

— Dina nu-şi vede de lucru ?

Serghei Vikentievici începu să gesticuleze cu mîinile :

— Hei, dragul meu, dar ce am eu cu Dina ta ! Să fie ea sănătoasă şi să nu lucreze, dar... nu asta-i buba. Doi tehnicieni s-au certat din cauza ei, îşi neglijează munca, mi-au dat peste cap termenele de montaj şi ne-au stricat proiectul.

Andrei tot nu înţelegea.

— Uite, prea îţi laşi soţia să zburde — se supără Serghei Vikentievici. Dîndu-şi însă îndată seama, se scuză : Ştii că şi eu o admir pe Dina Sergheevna. Dar Dina ta e prea cochetă. Le sucește capul la toţi. Azi cu unul, mîine cu altul. Iar băieţii mei s-au repezit ca nişte cîini asupra unui os bun ; se zbîrlesc unii la alţii, mai să-şi înfigă colţii în beregată... Slepţov şi cu Kostko s-au certat la cuţite şi s-au insultat unul pe altul chiar într-o şedinţă de producţie, iar acum nici nu se mai salută... Fedotov, şi mai este şi comunist, lua-l-ar dracu' ! a vrut să-l pălmuiască pe Slepţov ; de-abia i-au despărţit. Gavrilenko a început să bea şi plînge nopţile ca o muiere.

— Şi cum... toate astea din pricina Dinei ?

— Întreab-o. Crezi că ea nu ştie ?

— Dar ce-i ea de vină ?

— Ehe ! După cum văd, şi pe tine te ţine sub papuc. Vorbeşti cu vorbele ei ! Atunci să-ţi spun tot adevărul : Dina îi întărîtă : o distrează, asta e. Jack London... Klondike... pasiuni... Pe urmă seratele acestea... Recunosc, sînt vinovat, fiindcă eu am fost primul care am invitat-o. Dar de unde să

ştiu eu că are fumuri în cap? Mă gîndeam : de ce să nu ne distrăm? Şi... înţelegi? Trei dintre inginerii noştri şi-au adus soţiile aici. Ei bine, crezi că Dina ocoleşte casele acelea? Ba ea tocmai cu aceşti bărbaţi cochetează mai mult, vrea ca toţi să-i stea la picioare. Pe unul l-a înnebunit de tot, soţia lui plînge, săraca, iar el umblă ca nebun, a vrut, mi se pare, chiar să se împuşte. De aceea n-o mai invită prin familii.

Kruglov asculta palid ca un mort. Nu putea să nu creadă. Îi trecuse şi lui vag prin minte, că Dina e aşa cum i-o descria Vikentievici acum. Dar ce să facă? Ce să spună?

— Nu te amărî — îl linişti Serghei Vikentievici. Nu s-a întîmplat încă nimic grav. Tu însă opreşte-o, ţine-o mai din scurt, ceart-o. Că-i tare neplăcut... Eu am ajuns un fel de judecător : tot împac şi tot conving ba pe unul, ba pe altul.

Kruglov aşteptă cu greu sosirea serii. După convorbirea cu Serghei Vikentievici, îi rămăsese în gură o amăreală, ca după o beţie. Avea o singură speranţă : să discute cu Dina, s-o convingă, s-o implore să-şi schimbe purtarea.

Dar convorbirea cu Dina nu se desfăşură după cum crezuse el.

— Ce-s eu de vină — răspunse ea batjocoritor schiţînd un gest cu mîinile — dacă se îndrăgostesc de mine? Sînt femei puţine, asta e, iar eu nu arăt chiar ca un monstru. Parcă tu nu te-ai îndrăgostit de mine de la prima vedere?

Aducîndu-şi aminte de făgăduiala ei din trecut de-a renunţa la toate invitaţiile, Andrei îi ceru categoric să nu se mai ducă la seratele date de ingineri.

Dina sălta din umeri, se întoarse şi zise cu o voce calmă, dar clară :

— Pentru că ei sînt nişte sălbatici, să stau eu închisă? Nu, Andriuşa, asta nu se va întîmpla. Văd că în general aici nu e locul potrivit pentru mine. Poate că ar fi mai bine să plec?

Andrei se sperie la gîndul că ea l-ar putea părăsi şi toată asprimea lui dispăru ; se repezi s-o îmbrăţişeze şi să-i ceară iertare. Ea-l respinse mult timp, plîngînd, revoltîndu-se, aşa încît spre seară, cînd obţinu făgăduiala Dinei de a nu-l părăsi şi de a lăsa lucrurile aşa cum au fost pînă atunci, Kruglov se simţi fericit.

Epifanov tot nu se putea hotărî să-i povestească Lidinkăi adevărul despre logodnicul ei. Iar fata, simțind inconștient că se întîmplase ceva rușinos, nu-l întreba nimic. Amîndoi se purtau ca și cînd Kolea Platt nici n-ar fi existat pe lume.

În schimb Spaima mărilor, îngrijorată de dispariția logodnicului și de tăcerea severă a Lidinkăi, nu se lăsă pînă nu-l făcu pe Epifanov să vorbească. Apoi cîntăriră amîndoi ce aveau de făcut.

— Eu îi spun deschis cum stau lucrurile și gata ! luă hotărîrea Spaima mărilor. Iar tu, prietene, fă-te că habar n-ai de nimic. E mai ușor să înduri durerea decît rușinea. Crezi oare că pentru ea e ușor să fie considerată logodnica unui dezertor ?

— Dar nu știe nimeni.

— Foarte bine. Nici tu să nu știi. Dar vino pe la noi mai des, trebuie s-o înveselim.

Astfel Epifanov începu să vină tot mai des pe acolo.

În fosta lui odaie locuiau acum, dormind pe coșuri și paturi de lemn, trei oameni mari și doi copii. Liniștitul Ivan Gavrilovici muncea mult, iar după lucru bătea drumurile cerînd să i se dea locuință. Administratorul îi făgăduia că o să capete casă dintr-o zi într-alta, dar de căpătat tot nu căpăta. Iar cînd nu mai putu să scape de insistențele lui, îi spuse :

— Dumneata ai cel puțin un acoperiș, dar sînt alții care n-au nici unde să-și pună capul.

Spaima mărilor nu se plîngea și uitase parcă să se certe cu bărbatu-său. Avea și ea mult de furcă. Mai întîi porni ofensiva împotriva ploșnițelor. Luă cheile de la odăile tuturor vecinilor din baracă, opări fără milă paturile și coșurile și presără praf insecticid prin toate crăpăturile. Pe urmă, în vederea curățeniei, chemă la întrecere femeile din alte barăci. Intra fără sfială în bordeie, făcea ordine, scotea de prin colțuri rufele murdare. Organiză după aceea o spălătorie. Ajunse chiar la Verner și la Granatov. Se împrieteni cu „Crocodilul

Amurului" şi ţipa fără frică la toţi cei care nu dădeau curs cerinţelor ei. Îi turuia gura împroşcînd reproşuri aşa cum ţipa altădată la bărbatu-său. Nimeni nu-i încredinţase nici o însărcinare, nu ocupa nici un post. Dar făptura ei mică şi uscăţivă, cu ochi albaştri sub cîrlionţii părului blond, precum şi caracterul ei stoic ajunseră în curînd să fie bine cunoscute pe tot şantierul. Băieţii se ameninţau unii pe alţii : „Schimbă-ţi cămaşa, că te vede „Spaima mărilor" şi-o păţeşti !" Ea-i dădea socoteală numai lui Sioma Altşuler. Sioma o încuraja şi discutau împreună despre toate planurile ei.

Dezertarea logodnicului Lidinkăi o întristase. Orice s-ar fi spus, dar ea o adusese încoace pe Lidinka. Se gîndi mult cum să-i spună fetei. Pînă la urmă se enervă şi-i destăinui totul dintr-o dată, adăugînd :

— Dă-l naibii, Lidinka ! E un nemernic. Nu merită lacrimile tale. Nu merită să plîngi pentru un neisprăvit ca ăsta !

— Presimţeam eu că aşa s-a întîmplat — spuse Lidinka, reţinută. De acum înainte, să nu mai vorbim de el.

Seara, după ce se întoarse de la club, unde se ţinea lecţia de tir, se apucă să scrie o scrisoare :

„Spuneai că sînt o mic-burgheză — scria ea repede înghiţindu-şi lacrimile — pentru că nu am vrut să-mi părăsesc mama şi să plec cu tine. Dar aveam dreptate. Chiar dacă mama era o mic-burgheză, o individualistă, era totuşi mama mea, mă iubea şi nu puteam s-o las singură pe patul morţii. Nu puteam s-o ucid. Dar tu ce-ai făcut ? Pentru ce ai părăsit Comsomolul şi ţi-ai terfelit onoarea ? E adevărat că îmi era frică de mama, recunosc, era o slăbiciune a mea, dar niciodată n-am trădat Comsomolul ! Ba eram comsomolistă cu toate că ea nu-mi dădea voie. Şi dacă atunci mi-ar fi spus Comsomolul să plec, aş fi plecat ! Tu însă l-ai trădat în mod josnic. Nu ţi-a fost milă de o mamă muribundă, bolnavă, dar ţi-ai vîndut onoarea pentru o viaţă liniştită, pentru o cameră călduroasă. Cine mai are nevoie acum de viaţa ta murdară, vrednică de dispreţ ? Să nu crezi că am venit după tine şi că acum o să mă apuc să plîng. (Suspină, iar peniţa începu să scîrţie mai repede pe hîrtie.) Am venit să iau parte la construirea oraşului, iar tu nu meriţi nici o lacrimă. Stau acum în baracă, de la geam trage, îmi îngheaţă picioarele, poate o să mă îmbol-

năvesc şi eu de scorbut, dar n-am să plec, niciodată n-am să fiu o trădătoare şi o laşă. Nici nu mă mai gîndesc la tine, îţi scriu însă acum, ca să ştii că te dispreţuiesc şi că între noi totul s-a sfîrşit; mi-e ruşine că te-am iubit. Atunci nu ştiam că eşti un laş ordinar."

Cu această scrisoare, închise poarta trecutului; lacrimile i se uscară, veni o zi nouă şi ea începu să privească numai spre viitor.

La vîrsta ei, viitorul e strîns legat de prezent şi nerăbdarea măreşte izvorul energiei. Lidinka visa să activeze într-un cerc sportiv, cu o secţie de tir minunată. Îi instruia cu pricepere pe ţintaşi. Învăţa împreună cu Tonia cîntece noi şi amîndouă organizară un cor. Se împrieteni repede şi uşor cu toţi comsomoliştii. Un singur lucru îi lipsea — dragostea. Se convingea singură că nu vrea să se îndrăgostească şi căuta din răsputeri să nu cocheteze cu nimeni, pentru că învăţase bine de la Sioma ce este cochetăria: o rămăşiţă burgheză. Numai faţă de Epifanov nu putea să se stăpînească: „Desigur — îşi explica ea — pentru că el vine la noi acasă şi acasă e mai greu să nu cochetezi..."

Epifanov venea în fiecare seară. Lucra la uzina electrică şi urma cursurile de şoferi, dar pentru Lidinka găsea întotdeauna timp.

— Am venit pentru o clipă — făcea el apărînd în pragul uşii, dar pe urmă stătea pînă îl dădea afară Spaima mărilor.

Se aşeza pe vreun coş, îşi mototolea şapca în mîini şi-şi freca pingelele de podea. Iar pe zi ce trecea, îi venea tot mai greu să vorbească fără emoţie cu Lidinka.

De obicei, îl scoteau din încurcătură copiii. Copiii îl adorau. Epifanov le îndruga cîte-n lună şi în stele, dar mai ales le povestea din viaţa scafandrilor. Cînd se înfunda prea tare în minciuni, Lidinka îi azvîrlea cîte o privire ironică şi plină de mustrare, iar el se înroşea şi bolborosea:

— Nu mă asculta, Lidinka, povestesc doar pentru copii...

Uneori, dacă era frumos afară, îndrăznea s-o invite la plimbare. Ea primea cu plăcere, dar el cădea de fiecare dată prada unei frici şi unei sfieli de neînţeles, care o distrau nespus de mult. Îi ghicea întenţiile cu mult înainte ca el să fi îndrăznit a-i propune ceva, dar niciodată nu căuta să-l ajute. Ba încerca uneori să-l necăjească: „Vai, ce frig e astăzi! Ce

timp urît !" spunea, cînd îl vedea apărînd. El începea s-o contrazică. Atunci ea exclama : „Atunci de ce nu ne pofteşti pe toţi la plimbare ?"

Şi-i invita să meargă cu ei pe Spaima mărilor şi pe Ivan Gavrilovici.

— De ce chinuieşti băiatul ? o certa apoi Spaima mărilor.

— Păi nu vezi ? Lui îi place să fie chinuit !

Cu timpul îşi dădură seama că îşi mărturisesc unul altuia tot ce simt şi ce gîndesc, iar dacă Epifanov se întîmpla să nu poată veni, atunci Lidinka se plictisea şi nu ştia ce să facă toată seara. Despre dragoste însă, nici un cuvînt.

Trecu astfel o lună. Trecură două.

Epifanov tot îşi mai mototolea şapca în mîini şi tot mai zgîria podeau cu tocurile. Lidinka rîdea :

— Uite la el, unde stă de obicei a făcut gropi în podea.

În sfîrşit, trecură trei luni. Ivan Gavrilovici căpătă o locuinţă nouă. Lidinka promovase primul grup de ţintaşi de elită şi refuzase patru cereri în căsătorie. Epifanov ştia acum să conducă singur maşina şi făcuse de trei ori drumul pînă la Habarovsk şi înapoi. Cînd era plecat, îl chinuia gelozia, deoarece Lidinka nu-i ascundea propunerile insistente ale admiratorilor ei. Înfruntînd troienele de zăpadă şi viscolele şi simţindu-se puternic şi curajos, el spera să cîştige bunăvoinţa Lidinkăi. Scornea cuvinte de dragoste, frumoase şi melodice... Dar cînd ajungea să-i înfrunte privirile şirete, uita totul şi se convingea că Lidinka nu poate iubi un urs atît de stîngaci ca el. Atunci se pierdea cu desăvîrşire şi începea să se afunde în nişte subiecte plictisitoare, lungi, despre lucruri care n-o interesau nici pe Lidinka şi nici pe el ; şi făcea asta numai ca să amîne clipa explicaţiilor, de care se temea nespus de mult. Cînd nu mai ştia ce să facă, dădea bir cu fugiţii şi de necaz, dar fără nici o plăcere, se apuca să bea vodcă ; pe urmă se întorcea tăcut şi îşi întorcea faţa, ca Lidinka să nu simtă cumva că miroase a alcool.

Spaima mărilor ridica din umeri, zîmbea, dar nu îndrăznea să se amestece.

Andronikov nu mai avea timp să se ocupe de ei. Trecu numai o dată s-o vadă pe Lidinka, îl găsi pe Epifanov la ea şi crezu că totul este în regulă.

Spre sfîrşitul lunii a treia, Andronikov se interesă totuşi cum merge treaba. Spaima mărilor dădu supărată din umeri şi începu să ţipe la el :

— Să-l ia naiba pe Epifanov al vostru, că-i un papă-lapte ! Şi n-o să fie nimeni de vină dacă pe Lidinka o să i-o sufle careva de sub nas.

Andronikov îl chemă la dînsul :

— Te duci pe la ea ?

— Mă duc.

— Eşti îndrăgostit ?

Epifanov suspină a deznădejde.

— Eu am auzit însă că o duci pe fată cu vorbe şi nu vrei să te însori cu ea. Prietene, află că asta nu e o purtare ostăşească !

— Eu ?... Eu nu vreau ?

— Dar atunci cum naiba se face că nu te poţi urni din loc ? Vezi, nu-i treaba mea, dar nu-i frumos să jigneşti fata în halul ăsta !

Pe urmă merse la Lidinka şi o chemă afară, în coridor :

— Tovarăşă Gavrilova, am o însărcinare pentru dumneata — îi spuse el, cu severitate. Eşti un bun ţintaş şi o fată bună. Însărcinarea ce ţi-o dau este pe măsura puterilor dumitale. Ştii că Epifanov bea ?

— Vai, e oare adevărat ? strigă Lidinka şi-şi aminti că acum cîteva zile şi ei i s-a părut...

— Da, întocmai cum îţi spun. Dar să nu crezi că e beţiv. Bea numai aşa, de supărare.

— De supărare ?

— Ei, drace, doar n-o fi bînd de bucurie. Nu bea decît de la sosirea dumitale. Acum înţelegi ?

— Înţeleg.

— Mai pe scurt : de ce nu te măriţi cu el ? Să nu-ţi fie frică, nu-i alcoolic, n-a băut pînă acum şi nici pe viitor n-o să bea. Garantez eu pentru el. Dar poate nu-ţi place ?

Lidinka nu răspunse, dar ochii ei şăgalnici priviră în jos.

— Mă rog, mai gîndeşte-te. În ceea ce priveşte căsătoria, treaba voastră. Asta nu-i de competenţa mea. Dar Epifanov

trebuie să nu mai bea. Iar acest lucru îl las pe seama dumitale.

Peste o săptămînă, cei doi tineri se căsătoriră. Şi, bineînţeles, Andronikov fu cel dintîi invitat la nuntă.

CAPITOLUL XXVII

Deşi în timpul cercetărilor Paramanov recunoscu deschis că intenţia lui a fost să-i înlăture pe toţi conducătorii şantierului, nu numai pe Morozov, în fundul sufletului său, Verner era mereu chinuit de întrebarea : „De ce n-a tras în mine mai întîi ?“ Paramanov tăgăduia cu îndîrjire că ar fi acţionat din ordinul cuiva şi-şi explica intenţiile criminale doar prin dorinţa personală de a se răzbuna pentru că fusese deschiaburit şi de a nu îngădui să se ridice Oraşul Nou pe fostele lui proprietăţi.

— Minte ! spunea Andronikov. Din toate mărturiile lui, nu-i adevărat decît faptul că voia să termine o dată pentru totdeauna cu conducătorii şantierului.

În clipele lui de adîncă şi încordată gîndire, Verner îşi dădea seama că ucigaşul nu putea să comită trei sau chiar numai două acte teroriste deodată ; începuse deci cu acela pe care îl considerase drept cel mai important. Fiind perfect conştient de acest fapt, Verner se simţea nenorocit şi nesigur de sine.

Condamnîndu-se pentru tot ce întreprinsese pînă atunci, Verner redactă o scrisoare sinceră către comitetul de ţinut şi către Comitetul Central, relatînd situaţia de pe şantier. Din pricina acestei scrisori se şi certă, pentru întîia oară, foarte rău cu Granatov ; din momentul acela înţelese însă că graba entuziastă a acestuia dăuna muncii, stingherea dezvoltarea organizată a construcţiei şi îl deruta şi pe el. Dar Verner se învinuia în primul rînd pe sine că prea îi dăduse lui Granatov mînă liberă, deşi ştia că e prea tînăr, neurastenic şi că se entuziasmează iute. Verner îşi dădea seama că Granatov ar fi trebuit condus de cineva şi îndrumat zilnic. Cum de a putut să cadă sub influenţa acestuia ?

Convingîndu-se că talentele administrative şi gospodăreşti ale lui Granatov nu corespundeau seriozităţii problemei, începu să conducă el singur aprovizionarea şi întreprinderile auxiliare, încredinţîndu-i lui Granatov numai conducerea construcţiilor care nu fuseseră amînate pînă în primăvară. În noul domeniu de activitate, Granatov dovedi o mare energie şi pricepere. „Abia acum înţeleg că nu eram la locul meu" — îi declară el cu vinovăţie lui Verner. „Asta ne-a costat scump" — era gata sa-i răspundă Verner, dar se abţinu, fiindcă de acest lucru ar fi trebuit să-şi dea seama mai de mult.

Spre mijlocul iernii, aprovizionarea ajunsese să gîtuie toată activitatea şantierului, iar din pricina condiţiilor în care se făceau transporturile, nici vorbă nu putea fi pînă la primăvară să se aducă diverse maşini şi materiale : convoaiele de camioane răzbeau cu greu pînă la şantier, limitîndu-se să aducă numai alimentele strict necesare.

Stăteau prost cu materialul lemnos, cu cărămizile şi cu cimentul. Cele mai mari dificultăţi se iviră în aprovizionarea cu lemne. Deşi construcţiile se făceau în taiga, nu existau lemne. Fabrica de cherestea se afla mereu într-o situaţie îngrijorătoare, lipsind materia primă ; lemnele de foc erau drămuite, comsomoliştii tăiaseră toţi copacii din cuprinsul oraşului. În partea aceea a taigalei, predominau nişte esenţe de lemn improprii construcţiilor, iar sectoarele de pădure ce trebuiau să alimenteze fabrica de cherestea, se aflau tocmai pe celălalt mal al Amurului, la o distanţă de 8 kilometri, în sus pe cursul fluviului. Ca să salveze situaţia şi să se asigure cu lemn lucrările de construcţii din primăvară, aprovizionările pe scară largă trebuiau organizate urgent şi, mai ales, materialul lemnos trebuia adus pe şantier pînă la începutul primăverii. Problema acestui material devenise principală şi hotărîtoare, iar Verner înţelese că va trebui încă o dată să-şi pună toate speranţele în eroismul comsomoliştilor.

Îl chemă pe Kruglov şi împreună discutară îndelung ce e de făcut. Pe urmă convocă o şedinţă fulger a comitetului de comsomol. Fu anunţată o vastă campanie comsomolistă udarnică, în pădure, iar participarea la ea deveni o obligaţie de onoare pentru fiecare comsomolist.

— Vom face treabă ! Nu vom îngădui să înceteze munca pe şantier ! spuneau tinerii.

Brigăzi speciale, cu efectivul complet, plecară spre locurile de stocaj al materialului lemnos, pornind între ele întreceri.

Pe malul drept se ridicară barăci provizorii ; erau joase şi întunecoase, bune numai ca să asigure un acoperămînt în timpul nopţii. Lucrau de dimineaţă pînă la căderea întunericului. Ca să economisească timpul, îşi ascuţeau ferăstraiele noaptea, după lucru.

Andrei Kruglov continua să-i mobilizeze pe comsomolişti, merse şi el de cîteva ori la sectoarele din pădure, dar nu se putea hotărî să se mute acolo pentru un timp mai îndelungat. Îşi spunea zi de zi că pădurea este cel mai important sector, unde sînt concentrate deocamdată forţele principale ale comsomoliştilor şi că, prin urmare, prezenţa lui acolo e necesară. Cînd ajungea însă acasă, beţia grea a dragostei îi moleşea voinţa şi peste conştiinţa lui se aşternea întunericul. Din încîntarea senină a primelor zile îi rămăsese doar o amintire dureroasă. Se chinuia, se sufoca, se pierdea, pentru ca din nou în timpul nopţii să-şi regăsească personalitatea, dar şi asta numai pentru a se chinui de două ori mai tare. Dina era ca şi mai înainte, tandră şi şireată ; se părea că îl iubeşte şi nu se zgîrcea la mîngîieri, iar el o iubea cu atît mai dureros şi mai însetat, cu cît înţelegea mai bine că-i otrăveşte creierul şi inima cu primejdiosul ei farmec. În timpul muncii, uneori, aflîndu-se departe de Dina, se întreba : „Ei şi, ce-i cu asta ? Atîţia comunişti au soţii care nu sînt înscrise în partid. De ce să mă perpelesc atîta ?“ Şi îşi răspundea singur : „Nu, ea nu-mi este prietenă ; e o femeie care mi-a răpit minţile şi m-a otrăvit. Vin lîngă ea tulburat şi însetat, iar de lîngă ea plec abătut, cu sufletul gol. În afară de înclinarea spre plăceri, ea nu are nimic, nici idei, nici interese, nici obligaţiuni.“

Într-o şedinţă a comitetului de comsomol, cînd se discuta tocmai despre mersul muncii de stocare a materialului lemnos, Katia Stavrova îl întrebă deschis :

— Dar tu, Andriuşa, n-ai de gînd să vii aici ?

Kruglov nu răspunse dintr-o dată. Văzu cum membrii comitetului îşi feresc privirile şi simţi că prin răspunsul pe care îl va da în acea clipă va rezolva o problemă care îi îngrijora

pe toți : chestiunea lui personală. Va trebui să dea dovadă de voință și conștiinciozitate, va trebui să se arate un adevărat conducător și membru de partid.

— Desigur că am să viu — răspunse el căutînd să-și înfrîneze sentimentele. Propun să creăm o brigadă a activului de comsomol, în frunte cu mine, brigada aceasta urmînd să devină centrul muncii politico-educative...

Și continuă să-și dezvolte ideea. Văzu cum se destind fețele tovarășilor săi, și asta îl emoționă : ei îl iubeau, erau îngrijorați și sufereau pentru dînsul.

În aceeași seară, Andrei vorbi cu Dina despre plecarea lui. Ea se întristă, dar, după cum i se păru lui Andrei, se consolă repede. Îi făgădui că n-o să se plictisească. Să nu se plictisească ? Dar tocmai de acest lucru se temea el : că n-o să se plictisească de loc...

Plecă întristat. N-avea însă timp să se lase pradă tristeții. Trebuia să alcătuiască brigada model, să repartizeze activiști în diverse alte brigăzi pentru a organiza munca comsomoliștilor, să asigure odihna de seară, să se îngrijească de cursurile politice, de cititul gazetelor, să studieze normele și mersul întrecerilor și să învețe să lucreze atît de bine, încît să-i poată depăși pe ceilalți tăietori de lemne. Îl bucură foarte mult primirea zgomotoasă pe care i-o făcură comsomoliștii, întîmpinîndu-l ca pe un prieten și conducător cu autoritate, de parcă n-ar fi existat vreodată acea Dina care îl răpise pentru atîta vreme din mijlocul lor. Tot mai des îi spuneau Andrei, ba chiar Andriușa, renunțînd la tonul oficial. Kruglov era și el acum mai vesel și mulțumit de sine.

Dar noaptea tîrziu, întins pe patul de scînduri, treaz în întunericul rece și ascultînd sforăiturile tăietorilor de lemne, Andrei simți un dor nemărginit. Îi venea să urle, să muște pătura, să moară... Dina ! Dina ! Ce faci tu acum ? Înțelese că nu are încredere în ea, că nu-l mai convingeau cuvintele ei prefăcute, mîngîierile ei darnice, își dădu seama că frumusețea și egoismul mascat al Dinei îl speriau. Deodată și-o aminti dansînd în brațele lui Slepțov și-i răsări în gînd aerul vinovat al lui Kostko, atunci cînd l-a întîlnit pe coridor cu căldarea cu apă pe care i-a dat-o Dinei prin ușă, spunîndu-i încet ceva... Ce i-o fi spus oare ? Probabil : „Ai grijă, bărba-

tul tău e aici..." Andrei își aminti totul atît de limpede, de parcă s-ar fi petrecut ieri. După ce i-a dat apa și i-a șoptit ceva ca s-o pună în gardă, Kostko a ciocănit mai întîi și după aceea a intrat în camera vecină. Asta înseamnă că n-a mai fost acolo ? Atunci unde a dormit ? În cameră cu Dina ?... Dina i-a reproșat lui Andrei, care nu știa să-i încheie copcile : „Chiar și Kostko știe să mi le încheie !" Apoi a roșit. Cum de n-a înțeles toate astea încă de atunci ?... De-abia acum își dădea seama că ideea aceasta îl chinuise și mai înainte ; purtase tot timpul cu el amintirea lui Kostko, aerul lui vinovat, șoaptele lui prevenitoare... Numai că își alunga aceste gînduri insuportabile, căci ele constituiau o amenințare a iluzoriei lui fericiri.

Pe Dina însă o distra naivitatea lui. Desigur, a rîs în sinea ei cînd el i-a mulțumit lui Kostko pentru ospitalitate... Și atunci, îndrăzneala ei a luat avînt. Desigur, de ce i-ar mai fi fost teamă ? ! „E cuminte, poți să-l duci de zgardă..." Așa spunea ea despre Kostko... Dar poate că o spunea și despre el !

„Nu, nu, trebuie să scapi odată !... Trebuie să se sfîrșească... Să se sfîrșească ! Dar cum ? S-o piardă pe Dina ? Asta nu ! Nu ! Nu poate renunța la ea ! Dar o să lămurească totul. Asta da ! Are s-o supună influenței lui... Dar cum ? Cum, cînd ea face din el ce vrea ? !"

Oboseala fizică îl învinse. Adormi. Iar dimineața nu mai avu timp să se gîndească. Ieșind cu comsomoliștii în pădure, repartizînd sarcini oamenilor din brigadă, prinzînd să cînte, Andrei cugeta neîncetat că există un lucru chinuitor și foarte important asupra căruia trebuie să ia o hotărîre, un lucru de care el va trebui să se elibereze.

Era ger, dar nu bătea vîntul. Pădurea nemișcată străjuia acoperită de nea. Pe pătura întinsă de omăt se vedeau urmele ascuțite ale ghearelor de păsări. Izbind în trunchiurile înghețate ale arborilor, bocăniră cele dintîi lovituri de topor. Iar ecoul le răspunse puternic, din liniștea adîncă a pădurii. Pe urmă, zgomotele muncii învinseră tăcerea ; răsunau din toate părțile, deosebit de limpezi și ademenitoare, prin aerul înghețat al dimineții. Andrei rămase o clipă în contemplare, ascultînd vuietele taigalei. Apoi repezi cu putere tăișul toporului

în cel dintîi copac. Această mișcare îi împrospătă puterile. Ridică din nou toporul și se gîndi : „Nu-i nimic, totul se mai poate încă îndrepta". Înălță toporul pentru a treia oară și-și spuse : „Mi-e bine, acum mă simt bine și fără ea. Sînt tînăr, sănătos, puternic și util șantierului". Pe urmă se dărui în întregime muncii. Nu mai lucrase de cîteva luni. Acum i se părea că se cam moleșise și că din aceeași pricină se îmbolnăvise de scorbut ; poate că tot de aceea dragostea izbutise să-l îmbete, să-i destrame voința, să-i răpească echilibrul. Îl mîngîia gîndul că toate acestea au rămas undeva în urmă, și-i dădea o anumită satisfacție faptul că știe să taie lemnele bine, corect și repede, că puterea lui fizică nu se micșorase totuși.

Seara, îndoielile, dragostea și gelozia își cereau iarăși tributul ; adormi însă repede și, zi de zi, pe măsura scurgerii timpului, suferința care îl încerca serile era tot mai potolită, mai ștearsă. Se mira singur de sine, simțind cu toată ființa lui că și trupul și sufletul i se odihnesc în noua și aspra lui viață, în încordarea muncii neîntrerupte de dimineața pînă seara.

La stocajul materialului lemnos venise numai o singură comsomolistă, Katia Stavrova. Îndeobște, pe fete nu le luau în pădure, dar de Katia n-ar fi fost chip să scape. Cînd Andrei îi pomeni despre forța fizică, ea îi răspunse cu ochii scăpărînd de furie :

— Ca să mă lupt cu Paramanov am avut putere, iar ca să tai copaci, crezi că n-o să am ?

Căpătă „funcția de bucătar-șef". Prezența ei îl bucura pe Kruglov, Katia dovedindu-se foarte pricepută în născocirea distracțiilor și jocurilor și fiind un nesecat izvor de veselie. Băieții țineau la ea, o stimau și o ascultau cu plăcere. Ea nu se sfia să-l lovească sau chiar să-l tragă la răspundere, în public, pe oricine ar fi încercat să-i facă ochi dulci, dar ca prietenă era foarte îndatoritoare, bună și plină de înțelegere.

În zilele acelea de muncă încordată, Kruglov se împrieteni foarte mult cu Katia. Îi invidia calmul, veselia și independența. Valka rămăsese în oraș, ca să tencuiască noile locuințe, și Andrei își dădea seama că, venind încoace fără el, Katia încercase o plăcere de două ori mai mare, încît prin asta ea își arătase încă odată independența. Katia avea o influență în-

viorătoare asupra lui Andrei. Alături de ea, toate problemele lui, încă nerezolvate, începeau să pară mai simple. Şi ea îl înţelegea foarte bine.

— Aşa, băiete! Dacă munceşti, te vindeci — i-a spus într-o zi privindu-l cu cîtă rîvnă lucra.

— Dar de ce-mi spui asta? a întrebat-o Andrei neînţelegînd prea bine ce vrea să spună.

— Mai multă muncă şi mai puţină dragoste — l-a lămurit Katia. Decît să te faci robul dragostei, mai bine să-ţi iei rămas bun de la lumea asta!

Andrei se gîndi mult la cuvintele ei. Desigur, Katia n-a cunoscut şi n-avea deci cum să înţeleagă o iubire ca a lui. Deşi... cine ştie? Ea îl iubea pe Valka! Dar nu, totuşi Katia n-a trecut printr-o dragoste chinuitoare, care apasă şi destramă sufletul. Altminteri n-ar fi comparat dragostea lui cu o boală. Ea îl socoteşte bolnav. Ba încă foarte bolnav.

Oricît de ocupat ar fi fost, o simţea pe Dina, nevăzută, în toată fiinţa lui. Se gîndea mereu la ea, întotdeauna alt fel, nefiind niciodată în stare să se descătuşeze de dragostea aceasta ori de dorinţa de a o revedea. Abia acum învăţa să discearnă şi să critice. Starea lui nu însemna încă o descătuşare, ci doar începutul ei.

Cu cît treceau zilele, cu atît se simţea mai bine. Brigada activiştilor se afla în frunte, dar le era din zi în zi mai greu să-şi păstreze primul loc, pentru că erau multe brigăzi tot aşa de bune şi toţi erau cuprinşi de avîntul întrecerilor. Pe la sfîrşitul săptămînii a treia, rîvna atinsese punctul culminant: brigada lui Petea Golubenko (Petea! Un puşti! „Piratul“!) ajunsese din urmă brigada lui Kruglov şi ameninţa chiar s-o întreacă.

— Degeaba, „Piratule“! îi spuse Kruglov şi se simţi ca un băieţandru tot atît de înflăcărat, gata să se ia la întrecere. Nu ne mai prinzi tu din urmă!

Brigada lui Kruglov lucra toată ziua într-un ritm nemaicunoscut. Leoarcă de sudoare, cu toate că era un ger aspru, Andrei nu lăsa ferăstrăul din mînă şi nu uita o clipă să-şi îmbărbăteze tovarăşii cu îndemnuri vesele.

Băieții lui Golubenko lucrau și ei prin apropiere; din pricina copacilor, nu se prea vedea ce fac, dar după vuietul arborilor doborîți se putea ghici că muncesc în același ritm nemaipomenit.

În timpul prînzului, se iscodeau unii pe alții, se ocărau în glumă, iar la întrebări răspundeau scurt: „Facem și noi ce putem... Dar voi cum stați?"

Renunțînd la țigara de după masă, brigada lui Kruglov porni îndărăt la lucru, dar băieții lui Golubenko le-o și luaseră înainte.

Kruglov simțea că s-a eliberat în întregime de sentimentul de nehotărîre în care plutise pînă atunci. Ce-i drept, nu uitase încă nimic, pe Dina o dorea și o iubea, dar puterile lui sporiseră, capul îi era limpede. Prins în ritmul muncii, își spunea răspicat: „Dacă ceea ce am făcut, e o greșeală, am s-o repar! Și dacă o să se opună, nu-i nici o nenorocire, renunț la ea. E greu, dar n-am să mor! Sînt comunist și nu îngădui să fiu sclavul nimănui!"

Katia lovea cu un lemn într-o bucată de șină: era semnalul de încetare a lucrului, care vestea în același timp masa de seară.

— Petka, termină! strigă Kruglov continuînd să lucreze.

— Dar voi ce cusur aveți? îi răspunse Petka trăgînd și mai înverșunat cu ferăstrăul.

Nici unii nici alții n-ar fi lăsat uneltele din mînă, dacă nu apărea pontatorul.

Se grăbiră să ia masa de seară, și pentru că erau groaznic de flămînzi, dar mai ales pentru că trebuiau să-și întrebuințeze într-un fel timpul pînă ce pontatorul va calcula randamentul brigăzilor și-l va scrie cu creta pe tabla de întreceri.

Pe la mijlocul cinei, Katia se apropie de Andrei și-i șopti la ureche:

— S-a pus!

Căutînd să nu atragă atenția nimănui, Kruglov se strecură afară din sala de mese și alergă spre tablă; nu văzu, dar auzi că mai aleargă cineva după el. Abia ajuns lîngă tablă, se și trezi înconjurat de o mulțime de oameni, înghesuit din toate părțile. De emoție, nici nu înțelese de la bun început cifrele...

— Lighioanele ! Nu-i chip să-i întreci ! auzi el, de alături, vocea plină de dragoste a lui Petea Golubenko, şi băiatul sări să-l îmbrăţişeze, zîmbindu-i totuşi puţin îmbufnat.

— Oameni buni ! ţipă Katia făcîndu-şi loc printre ei cu coatele. Vi se răceşte mîncarea ! Dacă-i vorba pe-aşa, eu nu vă mai servesc masa.

Andrei era fericit. Fericit, tînăr şi cu adevărat vesel.

Strîngîndu-i la piept pe Katia şi pe Petea, le spuse :

— Mă simt fericit, măi copii, ca un băieţandru !... Pe cuvîntul meu de onoare !...

Petea îi răspunse înciudat :

— N-ai tu grijă, tot o să vă întrecem...

Katia îl înţelese însă mai bine şi-i răspunse cu seriozitate :

— Vezi ? Ţi-am spus eu ?...

Îmbrăţişaţi, porniră toţi trei spre sala de mese. Andrei îşi cercetă sufletul. Da, se însănătoşise. Era fericit pentru că flacăra vieţii lui ardea vie. Îi vor ajunge puterile şi pentru dragoste, şi pentru întrecere, şi pentru luptă.

Îşi ridică privirile şi văzu frumuseţea pădurii din jur, a zăpezii, a lunii noi care se încurcase printre ramuri aruncînd umbre albastre pe linţoliul de nea...

Fericire ! Ce neaşteaptată eşti tu, întotdeauna ! Ce nouă pari mereu !

CAPITOLUL XXVIII

Dina îşi curăţa cu lapte pantofii de culoare deschisă, cînd cineva bătu la uşă.

— Intră — strigă ea cu glas cîntat şi imediat îşi luă o poză fermecătoare părînd preocupată de ceva. Crezuse că este Kostko.

Intră însă Klava.

— A, bună ziua ! îi aruncă neglijent Dina. Ai venit la Andriuşa ? E plecat la stocajul lemnelor.

Klava se opri lîngă uşă trepidînd cu micile ei picioare înghețate.

— Nu... Am venit la dumneata... E voie ? bolborosi fata, cu un vizibil efort.

— De ce nu ? răspunse Dina, veselă, luîndu-şi pantofii de pe scăunel. Ia loc ! Hai să ne plictisim împreună.

Klava îşi scoase paltonul. Îşi îmbrăcase în ziua aceea rochia ei cea mai bună, făcută dintr-o stofă de un albastru închis, şi-şi pusese un guleraş alb ; renunțase şi la cizmele de pîslă ; era încălțată cu ghete. Cînd a ieşit de acasă, se simțea tare dichisită. Acum însă, sentimentul acela îi dispăruse. Dina era în bluză şi fustă, dar fusta ei avea o croială deosebită, iar bluza, foarte simplă, era închisă la gît cu o minunată cravată pestriță ; în picioare avea nişte pantofi cum nu purtase niciodată Klava : decupați, de culoarea cafelei, cu tocuri foarte înalte şi subțiri. Klava îşi pierdu cumpătul şi se simți urîtă şi demnă de milă.

— Curînd n-o să mai avem nici ce purta — trăncănea Dina ştergînd cu o cîrpă un alt pantof, mai frumos decît cei cu care era încălțată. Uită-te, şi ăştia sînt zgîriați, iar la o altă pereche pe care îi am, au început să li se clatine tocurile. Nu ştii, la Habarovsk se găsesc pantofi frumoşi ?

Suferind, Klava îşi întinse piciorul încălțat în gheata cea nouă, cu şireturi :

— Astea mi le-a cumpărat Sonia cînd a fost acolo...

Dina se uită şi începu să rîdă :

— Doamne, ce ghete caraghioase ! Sînt băiețeşti. Dar ce picior micuț ai ! Dacă ai purta ciorapi şi pantofi buni, i-ai înnebuni pe toți cu picioarele dumitale.

Klavei îi făcea plăcere să i se aducă laude, dar tonul vesel şi indulgent cu care i se adresa Dina o jignea. Îşi aduse aminte că a venit pentru altceva, ca să discute serios în privința... De altfel, nici n-ar fi ştiut să facă față unei convorbiri despre rochii, deşi a fost o vreme cînd îi plăcea şi ei să vorbească despre rochii şi despre pantofi. Dar e atît de mult de atunci : din ziua sosirii în taiga, nu s-a mai înnoit cu nimic în afară de ghetele „băiețeşti" pe care le purta acum.

— Am venit să discut ceva cu dumneata — începu Klava timid. N-ai să te superi?

— Par cumva supărată?

— Nu. Dar vreau să-ţi vorbesc deschis... Vreau să vorbesc despre dumneata. Poate ai să te superi.

— Despre mine? Dina ridică din umeri şi zîmbi. Ce anume vrei să-mi spui despre mine?

— Numai să mă asculţi — continuă Klava, cu glas rugător. Am să fiu sinceră... mi se pare că acest lucru are foarte mare importanţă, atît pentru dumneata cît şi pentru Andriuşa.

— Dar ce este?

— Te rog să înţelegi, Dina... Andriuşa este conducătorul organizaţiei de comsomol, o autoritate. Era exemplu pentru noi toţi prin faptele lui... Este un om atît de minunat, atît de bun...

— Dar eşti pur şi simplu amorezată de el — începu Dina să rîdă. Da, draga mea, eşti amorezată — repetă ea şi, punînd pantoful la o parte, se uită cu o plăcere răutăcioasă la Klava, care se înroşise.

Klava abia se stăpîni să nu izbucnească în plîns.

Cineva bătu la uşă.

— Intră!

Kostko îşi vîrî capul prin deschizătură.

— Nu te supăra, Kostko, vino mai tîrziu. Am început o convorbire atît de importantă, atît de interesantă despre dragoste... încît...

Dina închise uşa în urma lui şi se rezemă de tăblie, zîmbitoare şi atentă.

Klava avu timpul să-şi învingă sfiala şi să se pregătească.

— Ar trebui să duci o altă viaţă, Dina — rosti ea, cu hotărîre. Trăieşti prea uşuratic, prea neserios. Acest lucru nu este admisibil aici, te rog să mă crezi. Uită-te la toţi cei din jur şi pe urmă la dumneata... Eşti altfel decît noi. Se vorbeşte despre dumneata prin tot şantierul. Andriuşa are încredere în soţia lui. Dar acum, cînd el e plecat, dumneata ţi-ai petrecut o noapte în casa inginerilor. Dacă ar afla Andrei...

— Ai înnebunit ? ţipă Dina aprinzîndu-se. Da' cine ţi-a permis să-mi faci morală ? Ce-i treaba dumitale? Şi pentru ce, mă rog, pîndeşti pe unde înnoptez eu ? Tot din considerente de stimă faţă de autoritatea lui Kruglov ?

— Nu te-am pîndit — îi răspunse Klava, cu o voce tremurîndă. Cum poţi să-ţi închipui că te-aş fi spionat ?... Dar aşa vorbeşte lumea...

— Vorbeşte lumea ! Dumneata umbli cu bîrfeli ! Cine ştie, poate că ai chiar interesul să mă cert cu Andrei...

Klava scoase un ţipăt şi-şi acoperi faţa cu mîinile. Dar Dina nu-şi vărsase tot veninul. Oiţa asta a venit s-o înveţe pe ea ! Să-nveţe minte să nu se mai amestece !

— Doamne, cîtă suferinţă ! Şi zici că ai venit să mă întorci pe calea cea bună ? ! o întrebă Dina răutăcios.

— Da ! strigă Klava şi, tresărind, îşi descoperi faţa roşie de mînie. Da, de aceea am venit ! Nu-mi face plăcere, dar era de datoria mea să vin. De datoria mea de comsomolistă. Voiam să-ţi spun deschis tot ce cred. Dar văd că nu vrei să primeşti ajutorul meu... Faci aluzii... Nu cumva eşti geloasă ?...

— Eu, geloasă ? rîse Dina artificial. Asta îmi mai lipsea, să fiu şi geloasă ! Pe Andrei ? Din cauza dumitale ?

Se trînti provocator pe pat întinzîndu-şi picioarele-i lungi şi zvelte. Vorbele şi rîsul ei erau pline de un dispreţ jignitor. Klavei îi venea să intre în pămînt de ruşine.

Dar hotărîtă să nu capituleze, bolborosi :

— Cu atît mai bine că nu eşti geloasă. N-are nici un rost să mă jigneşti. Oricum, am să-ţi spun tot ce cred. Am venit ca prietenă, am venit pentru Andrei şi pentru dumneata, deoarece ştiu că, pierzîndu-te Andrei n-ar fi fericit. De sentimentele mele, ce rost ar avea să discutăm ?

Cu fiecare cuvînt, Klava îşi recăpăta sentimentul propriei demnităţi. Îşi aminti tot ce gîndise acasă, tot ce discutase cu Sonia Isakova şi cu Lilka. Căci, în definitiv, cine era de fapt această Dina, ca să se sinchisească de dispreţul ei ? Ce-a făcut ea ? S-a distins cumva în muncă ? Simţi că-i este superioară Dinei şi atunci, lăsîndu-şi deoparte feciorelnica ei sfială, care, după cît i se părea, nu-i putea fi de nici un ajutor, adăugă mîndră :

— Dar să discutăm şi despre asta. Spui că sînt îndrăgostită ? Da, eu îl iubesc pe Andrei, îl iubesc însă cu adevărat şi îi doresc fericirea.

— Ei şi, ce-i cu asta ? ! o grăbi Dina, derutată. Sinceritatea neaşteptată a Klavei o încurcase.

— Îmi pare foarte rău — spuse Klava apăsat — că fericirea lui Andrei depinde de dumneata. Dar dacă s-a întîmplat aşa, vreau cel puţin ca ea să fie o fericire adevărată.

Dina se ridică, foarte curioasă, uitînd să mai pozeze.

— Eşti o fată cum rar se întîlnesc — spuse ea. Dar ce vrei de la mine ?

Pornirea duşmănoasă îi trecuse. Era surprinsă şi glasul ei suna înciudat. Klava observă această schimbare şi se folosi de ea.

— Mă gîndesc şi la dumneata. Eşti doar un om de-al nostru, un om sovietic. Cu toate astea, nu trăieşti cum s-ar cădea, duci o viaţă meschină.

— Meschină ? repetă Dina zîmbind uşor. Nu înţeleg. Cum vine asta ?

— Cum să-ţi explic... Dumneata munceşti... eşti udarnică. Probabil că citeşti şi ziarele. Dar viaţa îţi trece pe alături. Prea trăieşti numai în dumneata. Nimic din ce-i în jur nu te interesează şi nici ceilalţi nu se interesează de dumneata, şi din cauza asta nu eşti de folos societăţii.

Dina era prea surprinsă, ca să se supere.

— O, doamne ! exclamă ea. Dar parcă eu sînt mulţumită de viaţa mea ?

Spusese acest lucru întocmai cum i-l spunea lui Kostko, lui Slepţov şi altora. Dar Klava era alt fel de om, cu care ar fi trebuit să vorbească alt fel... Dina voia s-o cîştige de partea ei, din dorinţa inconştientă şi proprie adesea femeilor de a plăcea tuturora, dorinţă foarte dezvoltată într-însa. Afară de asta, Klava o impresionase puternic.

— Poate sînt rea, nu ştiu — recunoscu Dina cu tristeţe, cu toate că niciodată nu se socotise rea — dar de ! ce să-i faci dacă sînt aşa cum sînt ! Nu mă entuziasmează munca udarnică, e adevărat. Iubesc veselia, dansul, îmi place să se îndrăgostească lumea de mine. Pentru dumneata astea-s lucruri rele, nu-i aşa ?

Aştepta să-i spună că toate astea sînt într-adevăr rele, ca să-i poată răspunde tăios : „Ce-i vina mea că sînt tînără şi frumoasă ? Dacă aş fi fost un monstru, m-ar fi pasionat şi pe mine munca !"

Dar Klava exclamă :

— Cui crezi că nu-i plac toate astea ? ! Şi mie îmi place să dansez şi mă bucur cînd se îndrăgosteşte cineva de mine.

Dina o privi intrigată şi pentru întîia oară observă că fata e foarte drăguţă, o urîţea însă rochia aceea proastă şi bereta ieftină de bumbac.

— Nu cunosc astronomia — continuă Klava. Am învăţat ceva la şcoală, dar foarte puţin. Mi-a rămas însă ceva în minte, că dacă un corp nimereşte în orbita unei planete, planeta aceea îl atrage după sine. La noi, aici, au fost astfel de cazuri. De pildă, Valka. Îl cunoşti. La început, toate le făcea anapoda. Ba nu voia să scoată butucii, ba se bătea pentru fete, într-un rînd a vrut chiar să fugă. Serios ! Nu se putea obişnui. Pe urmă a fost atras... a nimerit într-o orbită.

— Ce vrei să spui, că eu aş fi ceva în felul lui Valka şi n-am nimerit încă într-o orbită ? o întrebă Dina, jumătate în glumă, jumătate serios.

— Nu, eşti mai rău — replică sincer Klava — eşti mult mai rău ! N-ai nimerit în orbita întregii vieţi sovietice. Pe cînd Valka numai cu viaţa de aici nu se putea obişnui.

— Cu alte cuvinte... eu aş fi un element antisovietic ?

— Nu. Ţi-am spus doar că prea trăieşti numai pentru dumneata. Duşman nu eşti. Dar dumitale ţi-e totul indiferent, numai să-ţi fie bine.

Dina se bosumflă. Această fetişcană îşi permitea totuşi prea multe. Trebuia pusă la punct. Dar cum s-o facă ? Nu putea nici măcar să se certe, fiindcă totul putea ajunge la urechile lui Andrei şi n-ar fi fost bine. Ştia oare toată lumea că a petrecut o noapte în casa inginerilor ? Dar de unde au aflat ?

— Zău, sînt inofensivă ! încercă ea să o convingă, însoţindu-şi vorbele cu cel mai blînd zîmbet pe care-l putuse găsi în pripă. Nu incomodez pe nimeni şi nici pe mine nu mă incomodează nimeni. Ce-ţi pasă atunci dacă mă pasionează sau nu socialismul ? Doar muncesc şi eu. Îmi fac datoria.

— Cine ţi-a spus că îţi faci datoria ?

— Ştii, asta-i prea de tot ! se revoltă Dina. Ei, află că m-au şi premiat !

— Dumneata nu ştii ce înseamnă adevărata muncă — îi replică Klava. Şi din păcate, nu eşti singura... Ştii să visezi ?

— Să visez ? întrebă Dina neînţelegînd unde vrea să ajungă.

Klava dădu tăcută din cap. Atribuia, desigur, acestei chestiuni o însemnătate foarte mare.

— Mda... Mi s-a întîmplat. Simţi însă că n-a răspuns aşa cum ar fi trebuit. Uite, de pildă, cînd eram la Rostov. Visam foarte mult să vin încoace.

Klava o asculta cu un aer de compătimire şi, după cum i se părea Dinei, chiar cu dispreţ. Ce cursă o mai fi şi asta ?

— Dar de ce întrebi ?

— Mie mi se pare că în timpurile noastre — începu Klava să-i explice cu indulgenţă şi bunăvoinţă — fără visuri nici nu poţi munci. Adică, nu poţi munci bine, nu poţi munci cu adevărat. Acum poate că-i mai uşor, dar la început era groaznic : frig, prin corturi vîjîia vîntul... Multe am avut de îndurat ! Dar visam... Nici nu-ţi poţi închipui cîte visuri ne făceam... Ne adunam lîngă focul taberei, ne uscam rochiile, ne încălzeam şi visam... Şi de pe urma acelor visuri, munca mergea atît de bine, încît în loc de zece metri cubi, scoteam treizeci. Cînd visezi, vrei să ţi se şi împlinească visul, şi dacă vrei cu adevărat, păi atunci te străduieşti din toate puterile.

Şi-i zîmbi Dinei, plină de încredere.

Dina tăcea. Nu ştia ce să spună. O enerva faptul că o fetişcană ca asta îi face morală, iar ea nu are cum s-o contrazică, şi că, în această discuţie, Klava era mai tare. „Fleacuri !“ căuta să se liniştească. „Cum o să fie mai tare ? Eu sînt o intelectuală, pe cînd ea este o... o oiţă ; sigur că da, ba încă una îndrăgostită de Andriuşka. Ce caraghioasă ! A venit să-i facă morală rivalei !“

— Oare toţi cetăţenii sovietici sînt obligaţi să viseze ? o întrebă ea, iritată.

— Ce prostii spui ! răspunse Klava, fără sfială. Ce-i tot dai zor cu obligaţiile ? E simplu : dacă omul nu visează vii-

torul, dacă nu întrezăreşte în faţa lui nici o ţintă, dacă nu luptă ca ţara lui să devină socialistă şi să fie fericită, atunci înseamnă că e un ins cu vederi strîmte, un om de nimic.

— Mulţumesc !

— Păi nu-i aşa ? Degeaba te superi. Eşti într-adevăr un om cu vederi strîmte. Te vezi numai pe dumneata, nimic mai mult. Ştiu, nu eşti singura. Aşa e şi soţia lui Putin, şi a lui Vahruşev. Parcă le-a pus cineva la carantină.

— Le-ai ţinut şi lor această predică moralizatoare ?

Roşind, Klava spuse :

— Nu înţeleg. Ce-i aia predică moralizatoare ? Nici măcar n-am stat cu ele de vorbă.

— Atunci de ce mă preferi pe mine ?

Din nou, în glasul Dinei vibra batjocura. Iar în sinea ei se bucura : „Mucoasa ! O puştancă incultă ! Habar n-are de cele mai simple cuvinte şi vine să facă oamenilor morală !"

— Dacă nu erai atît de frumoasă, n-aş fi venit — spuse posomorîtă Klava.

Observase batjocura şi se simţea jignită.

— Dar ce amestec are aici frumuseţea mea ?

Roşind de supărare, Klava răspunse :

— Cum de nu înţelegi că asemenea femei sînt o pacoste ? Iar dacă se întîmplă să fie şi frumoase, răul e de două ori mai mare. Nevasta lui Putin toată ziua îl bîrîie la cap. Iar dumneata bagi zîzanii între oameni. Pe toţi i-ai scos din minţi. Slepţov şi Kostko îşi pun beţe-n roată unul altuia, s-au certat, mereu se insultă şi îşi fac şicane, iar treaba stă pe loc. S-au încăierat ca doi cocoşi din cauza dumitale, iar dumneata faci haz.

Dina ştia toate astea. Cînd Kruglov i-a pomenit despre ele, l-a dezarmat cu o singură frază, rostită cu cochetărie : „Ce-s eu de vină dacă se îndrăgostesc de mine?" Şi l-a putut dezarma, pentru că el, Andriuşa, o iubea mai mult decît toţi. Klavei nu-i putea răspunde la fel. Dar atunci, ce să-i răspundă ?

— Ce, sînt eu răspunzătoare pentru prostia lor ? bombăni ea, fără prea multă siguranţă.

— Păi dumneata îi atîţi ! ţipă Klava, revoltată. Dumneata îi îndemni! Crezi că eu nu văd cum cochetezi cu ei? Şi nu bag

de seamă încotro îi împingi ? Pînă ai venit dumneata, era liniște, iar acum, în casa inginerilor se fac beții în fiecare seară, dansează toată noaptea și se bat ca chiorii, apoi ziua nu mai sînt buni de nimic. V-ați apucat să vă războiți noaptea cu bulgări de zăpadă : se auzeau țipete în toată așezarea, chiuiați ca nebunii, iar doi s-au luat la bătaie să se omoare ! Și ce crezi că spune lumea ? Nu știi ? ! Să-i asculți pe muncitori ce vorbesc. Nu spun că Dina Iarțeva așa și pe dincolo, ci... nevasta lui Kruglov. Și mai spun... Iartă-mi acest cuvînt grosolan, dar du-te prin barăci și ai să auzi singură... Spun tîrfă. Și doar ești tînără. Mi-e rușine pentru dumneata ! Mi-e rușine ! Iar pentru Kruglov mi se rupe inima...

Iar după ce-i strigă toate acestea, Klava izbucni în plîns.

Dina ședea pe pat, înjosită, cutremurată. Dacă fetișcana din fața ei nu ar fi izbucnit în plîns, s-ar fi înfuriat și ar fi țipat la ea. Dar Klava plîngea de rușinea Dinei. Și ei îi venea să plîngă. De altfel, nici nu-i rămînea altceva de făcut.

— E groaznic ! Groaznic ! exclamă dramatic și-o podidiră lacrimile.

Bocea cu hohote.

În clipa aceea, din nou bătu cineva la ușă. Kostko se întorsese. Dina îi deschise ușa cu o smucitură.

— Pleacă ! țipă la el. Toți veniți pe-aici, iar pe urmă dracu' știe ce se mai vorbește despre mine! Pleacă, să nu te mai văd. Nu vreau să știu de nimeni ! Ai înțeles ?

Îi trînti ușa în nas și încuie cu cheia.

— De ce l-ai repezit așa ? șopti speriată Klava. Trebuia să-l iei cu binele.

Dar Dina se trînti pe pat și continuă să plîngă frîngîndu-și isteric mîinile. Așezîndu-se alături, Klava o apucă de umeri.

— Nu plînge, toate se mai pot îndrepta — o încurajă ea, grijulie, vorbindu-i cu judecata cu care un om mare discută cu altul mai tînăr. Dacă băieții te îndrăgesc, e foarte bine. Ăsta-i un stimulent. Andriușa ne trimitea întotdeauna acolo unde nu prea mergea treaba : „Fetelor — ne zicea el — duceți-vă pe-acolo și mai încălziți atmosfera !" Ai citit despre Ioana d'Arc ? Întotdeauna mi-am închipuit-o foarte frumoasă.

De aceea oamenii o urmau pînă la moarte. Dumneata ai putea să-i inspiri nu ca să-şi scoată ochii, ci ca să se apuce de lucru, muncind din răsputeri pentru realizarea planului, pentru întîietatea în întreceri. Şi nu te mai încurca cu ei... Ce nevoie ai ? Andriuşa te iubeşte şi dumneata îl iubeşti. La ce să umbli cu alţii ? Te faci de ruşine, îl faci de rîs şi pe Andriuşa, şi pentru ce ? Tot n-ai să ai nici o bucurie...

Dina se ridică dintr-o dată zvîrlind deoparte mîna care o îmbrăţişa.

— Ajunge ! M-ai dăscălit destul ! se răsti cu încăpăţînare şi cu răutate. Ori crezi că într-adevăr o să mă reeduci, crezi că ai să mă prinzi în orbita dumitale ?

Klava nu se aşteptase la această nouă răbufnire. Îi răspunse înţepată :

— Mai devreme sau mai tîrziu, desigur că tot aşa o să fie ! Dacă nu eu, atunci alţii tot o să te aducă pe drumul bun. Un suflu nou străbate acum prin toată ţara. Crezi că n-o să te cuprindă şi pe dumneata ? Apoi tot ea îşi răspunse : Ba o să te cuprindă ! Şi tîlharii de drumul mare muncesc acum cinstit !

Simţindu-se învingătoare, dar grozav de obosită, se pregăti de plecare.

— Vom trăi şi vom vedea — răspunse politicoasă Dina, conducînd-o. În orice caz, îţi mulţumesc pentru... sinceritatea dumitale.

Se uită prin geam după Klava, care se grăbea să ajungă la baraca ei. „O să-i spună lui Andrei?“ se întrebă. „Nu — îşi răspunse Dina aducîndu-şi aminte cum a ţipat la ea şi a început să plîngă după aceea. E fată bună, n-o să-i spună nimic. Dar, doamne dumnezeule, cîte lucruri jignitoare i-a mai spus ! Şi cu ce siguranţă în glas : un suflu nou, orbita, chiar şi tîlharii muncesc cinstit... Bravo, Dina, bine ai mai ajuns: să fii pusă pe aceeaşi treaptă cu tîlharii !... Nu, ai fost trecută chiar în urma lor. Ei au fost atraşi în orbită, pe cînd tu... Locul tău e în urma tîlharilor şi a criminalilor. Tîrfă !...“

Se cutremură. Ce cuvînt urît ! Ce scîrboşenie !

Şi dacă află cumva Andrei ? Dacă îi spune cineva ?

Se auzi o bătaie sfioasă în uşă.

Desigur, Kostko a aşteptat după colţ şi, văzînd-o pe Klava plecînd, s-a întors.

Îi sărută mîinile şi o imploră să nu se supere, de parcă el ar fi ţipat la ea şi ar fi izgonit-o.

— Ce voia caracatiţa aia de la tine ?

Caracatiţă ? Da, desigur, asta era... O fetişcană amorezată, o proastă... Şi ea a ascultat-o, a plîns, s-a emoţionat !

— Nu, nu-i o caracatiţă — o apără Dina din spirit de contradicţie. Ba e o fată foarte drăguţă. Nu înţeleg de ce nu-i faceţi voi curte ?

— Cînd exişti dumneata ? ! îi strigă înflăcărat Kostko.

Dina nu-şi mai încăpea în piele. Dacă ar fi auzit oiţa cuvintele astea !

— Gata, s-a terminat cu nebuniile ! spuse Dina, cu hotărîre. Îţi interzic să te mai ţii după mine, să te certi cu alţii şi să suferi de insomnie. Ai înţeles ?... Binevoieşte să execuţi înainte de termen planul !

Rîdea şi totuşi vorbea serios.

Îl expedie pe Kostko şi îşi făcu singură focul în sobă. Cînd veni Slepţov s-o ia la dans, îl goni şi pe el.

— Nu, nu ! S-a terminat ! Mă călugăresc ! De azi înainte nu mai vreau să aud de nici un foxtrot. Nu mă interesează decît planul financiar şi industrial, nimic altceva.

Se ţinu aşa, tare, trei zile, dar pe urmă îşi dădu seama că îi trebuie lemne şi n-are cine să i le spargă; doar n-o să pună ea mîna pe topor ! Apoi şi rufele trebuiau duse la spălătorie. Cine o să care un balot atît de mare şi de urît ? La urma urmei, se şi plictisea. Serile erau aşa de reci şi de întunecoase... Privea cu ură odaia sărăcăcioasă, masa aceea grosolană, pielea aceea nenorocită de lup, întinsă pe pat... Şi Andrei nu se mai întoarce odată !

Primi o scrisoare de la el. Citi neatentă cuvintele lui de dragoste. O enervau: Dacă într-adevăr o iubea, de ce a plecat ? Soţia unui tăietor de lemne ! Ce-a ajuns ! Dar iată principalul ! Într-un loc scria : „Aş fi putut veni pentru o zi, dar mă străduiesc să nu plec. Înţelegi doar. Eu, care îi conving pe alţii să nu plece de aici pînă nu terminăm treaba, trebuie să le dau exemplu..."

Dina aruncă scrisoarea în foc. „Nu, nu înțeleg și nici nu vreau să înțeleg ! Exemplu ? Dă exemple dacă vrei, dar atunci la dracu' cu dragostea, cu fidelitatea, cu această baracă mizerabilă, cu acest mediu uricios, de mănăstire !..."

Își puse cea mai bună rochie, își dădu cu ruj pe buze și, veselă, dădu fuga să-i telefoneze lui Slepțov că vine la el în vizită.

CAPITOLUL XXIX

Cele dintîi semne ale primăverii se arătaseră, dar mai stăruia încă un frig crîncen, așa cum Epifanov nu mai îndurase vreodată nici chiar în cele mai grele zile ale iernii. Totul pe el era jilav, înghețase din creștet pînă-n tălpi, vîntul puternic și umed care bătea într-una îi pătrunsese pînă la piele și, sub îmbrăcămintea îmbibată de apă, îl durea tot trupul de frig.

Era a paisprezecea cursă, a paisprezecea, dar ultima din iarna aceasta. Coloana transporta o încărcătură de combustibil și trebuia cu orice preț să ajungă pe șantier, altfel construcția ar fi rămas fără combustibil pînă la începutul navigației.

Natura își încerca veșmîntul de primăvară. Pe traseul viitoarei căi ferate se zăreau bălțoace de apă, iar zăpada, topită și muiată, se prefăcuse într-o zeamă urîtă, clisoasă. Cotiră și, trecînd de pe mal pe gheață, se udară pînă la piele, nevoiți fiind să se strecoare prin partea din imediata apropiere a malului, mai dezghețată decît la mijloc. Două mașini se împotmoliră și au trebuit să le scoată afară cu mîinile.

Gheața, într-adevăr, nu mai era aceeași ca săptămîna trecută. Stratul de sus se topea puțin cîte puțin, iar în urma presiunii apelor de primăvară, se formau crăpături adînci din care țîșnea o apă neagră; printre blocuri de gheață apăreau din cînd în cînd bălțoace care le tăiau drumul. Sub roțile mașinilor, încărcate din plin, gheața trosnea, gata parcă să-i prăvale în adîncuri pe cutezători.

Se aflau de patru zile pe drum. Maşina lui Epifanov mergea după cea din faţă, condusă de Grişa Isakov, pe cea de-a treia o conducea Kilitu, iar în urmă, alţii.

Epifanov ştia că toţi sînt uzi pînă la piele. Dar se simţea atît de rău, încît nu-i venea a crede că şi alţii sînt în halul în care era el. Desigur, apa e udă, iar Epifanov nu se număra printre cei care abia trebuiau să afle acest lucru. Dar între munca de scafandru, care e o chestiune de tehnică, şi ceastălaltă muncă, era o mare deosebire.

Aici trebuie să intri în apă aşa, prosteşte, îmbrăcat cum te afli, cu cizmele în picioare, iar pe urmă să te îngheţe vîntul care suflă cu furie. Îngrozitoare situaţie !... Numai de-ar ajunge. Habarovskul rămăsese undeva în urmă, departe... Ultimul adăpost, unde ar fi putut intra să se încălzească lîngă o sobă caldă, rămăsese şi el în urmă... Iar în faţă, la o şi mai nesfîrşită depărtare, se afla oraşul care aştepta sosirea combustibilului, garajul cu camere pentru şoferi şi Lidinka — Lidinka lui ! Fiinţa senină, întotdeauna energică, cu care el încă nu se obişnuise, Lidinka lui încă îl mai orbea ca o lumină prea puternică. Exista oare într-adevăr ? Era soţia lui ? Şi îl iubea ? Se îndoia de fiecare dată şi, cînd se întorcea din călătorii, o privea cu ochi speriaţi şi neîncrezători, îmbrăţişînd-o, pipăindu-i umerii, mîinile, părul, de parcă ar fi vrut să se convingă încă şi încă o dată că ea există aievea, că este acolo, lîngă el, în braţele lui...

Acum maşina vuia surd cutremurînd caroseria.

În ceaţa cenuşie a zilei înnorate şi reci nu se vedea nimic în afară de malurile pustii, mereu aceleaşi, şi blocurile masive de gheaţă pe lîngă care treceau, iar în depărtare, troienele de zăpadă, împuţinată şi băltoacele negre de apă infiltrată printre crăpături. Şi bineînţeles, caroseria maşinii din faţă. Epifanov se gîndea că este un ger de crapă pietrele, că vor mai avea cel puţin încă două zile de drum, că Lidinka îl aşteaptă şi este desigur îngrijorată, pentru că-i plecat de-acasă de zece zile ; că vîntul poate să spargă la un moment dat gheaţa şubredă, şi atunci totul se va duce dracului, că mai au în faţă două sute de kilometri şi că trebuie cu orice preţ să ajungă.

Opri brusc şi sări jos, deoarece maşina din faţă se împotmolise în plină viteză. Grişa Isakov coborîse de asemenea, şi,

privind înainte, clătina din cap. Situaţia era proastă. La vreo două sute de paşi, drumul fusese inundat şi vîntul încreţea suprafaţa apei cu valuri destul de mari.

Porniră să caute un loc pe unde să ocolească, încercînd ici şi colo gheaţa cu nişte beţe. Dar ce să-ţi spună băţul, cînd maşina încărcată are peste şase tone ?

Suduind, se întoarseră şi porniră pe drumul ocolit trecînd peste zgronţuri şi bolovani de gheaţă. Ca nişte tancuri, camioanele se căţărau şi se prăbuşeau, iar sub ele gheaţa trosnea.

Privind încordat, Epifanov conducea cu o mînă pe volan şi cu cealaltă pe uşă, ca să sară la timp dacă vehiculul se va răsturna. Isakov opri din nou şi claxonă convenţional de trei ori. Sărind jos, cu lopeţi şi cu rîngi de fier, şoferii alergară în ajutor. Maşina din faţă nimerise într-un morman de gheaţă şi zăpadă, peste putinţă de trecut.

Şoferii spărgeau gheaţa şi curăţau drumul.

Deodată, Kilitu răcni şi sări la o parte. Ranga lui se agăţase de un obiect ciudat ce ieşea din mormanul de zăpadă.

— Un pîslar — constată Isakov.

Băieţii schimbară priviri între ei şi începură să lucreze mai repede şi mai cu băgare de seamă, spărgînd în jur gheaţa şi zăpada întărită. Începură curînd să se contureze nişte picioare încălţate în pîslari : un picior era îndoit, altul întins.

— Pîslarii mei ! strigă răguşit Epifanov.

Îi recunoscuse fiindcă erau înalţi, tăiaţi în dosul genunchilor, ca să nu-l bată la mers, şi pentru că aveau undeva o pată de ulei de maşină.

— Kolka...

Speriaţi şi tăcuţi, toţi continuau să spargă gheaţa. Treptat, ieşi la iveală un om cu o pătură în cap, şezînd ghemuit pe o valiză, legată pe schiuri ca pe o sanie. Probabil că l-a apucat viscolul acolo şi, aşteptînd să se mai potolească, s-a adăpostit printre acele blocuri de gheaţă. Se vedea cum s-a ghemuit de frig strîngîndu-şi la subsuori degetele îngheţate...

— Kolka, Kolka, ai fugit de scorbut, prostule !...

Faţa lui Kolea Platt era încreţită de o strîmbătură dureroasă, de spaimă, neatinsă de descompunere.

— Să ne grăbim, băieți, haideți la lucru ! strigă Epifanov, cu o vioiciune silită.

Peste jumătate de oră, drumul era deschis.

Dar șoferii tot mai stăteau în jurul trupului neînsuflețit. Nu-l puteau lăsa acolo, pe gheața care curînd se va topi, dar nici nu voia să-l ia nimeni în mașină.

— Îl iau eu — spuse Epifanov îngălbenindu-se ; îl iau eu și-l duc pînă la prima așezare omenească. Iar acolo îl dăm să-l înmormînteze...

Cadavrul îl legară cu frînghii, sus, deasupra încărcăturii, iar valiza și schiurile le luară în cabină.

Porniră.

Epifanov se întreba : „Ce va spune Lidinka ?..." Mai bine să nu afle... L-a iubit doară. A fost prima ei dragoste. Dacă dragostea i se va aprinde din nou cînd va afla că el a murit ? Și totuși trebuie să-i spună...

Mașina sălta peste hopurile drumului. La fiecare smucitură, cadavrul, prost legat, se lovea de acoperișul cabinei.

Epifanov înțepenise de teamă. Cadavrul se zbuciuma și părea că îi bate în cabină ca un om viu. Ceața cenușie tălăzuia în jur, purtată de rafale de vînt. Îi era groază. De-ar auzi măcar o voce omenească !

Și deodată, un trosnet rupse tăcerea. O zdruncinătură puternică și troncăneala bidoanelor de benzină îi spori spaima. Mașina se lăsase pe spate. Epifanov sări afară, dar nimeri pînă la genunchi în apă. Roțile de dinapoi ale mașinii se aflau și ele în apa care gîlgîia cu bășici...

Epifanov era aproape mulțumit că se sfîrșise cu groaznica singurătate din cabină, cu legănările cadavrului de deasupra.

— Hai, scafandrilor, apucați-vă de lucru !

Ceilalți șoferi înconjurară mașina, intrînd în apă fără să cîrtească. Epifanov puse motorul în funcțiune, dar roțile se învîrteau în loc învolburînd doar apa ; mașina nu se mișca din loc. Gheața trosnea.

Începură să vîre scînduri sub roți, sprijinindu-le pe sloiurile alunecoase și împingînd cu toții. Epifanov simțea cum sub roțile din față gheața tremură și se lasă. Trosnitura îngrozitoare abia ajunse pînă la conștiința lui, cînd într-un acces de

desperare, izbuti totuşi să pornească maşina şi s-o smulgă din crăpătura care se căsca sub el.

Din spate se auzeau strigăte. Cîţiva oameni, împingînd, se prăbuşiseră în groapa lacomă, plină de apă, iar ceilalţi le ajutau să iasă. N-aveau însă unde să se usuce şi nici timp nu era de pierdut.

Ocolind copca, maşinile porniră mai departe. Şoferii coborau mereu să cureţe drumul.

Se întrebau cînd şi cînd, unul pe altul :

— Cît mai avem ?

— Vreo sută cincizeci de kilometri.

— Şi o să ajungem ?

— Trebuie...

Peste o jumătate de oră, o altă maşină se împotmoli. Din nou se căzniră cu toţii s-o tragă afară. Erau posomorîţi, şi înjurau. Nu se mai uitau unii la alţii.

— Cît naiba mai mergem ? !

— Daţi-i drumul !

Şi iarăşi porni coloana de maşini prin întunericul care se lăsa peste gheaţa şubredă. Epifanov, galben la faţă, se chinuia în singurătate lîngă volan. Mai groaznice decît trosniturile gheţei de sub roţi, erau pentru el bătăile neîncetate, insinuante uneori, alteori discrete, ale cadavrului de deasupra capului. Să-i spună Lidinkăi ? Nu, n-are rost... Ba trebuie... Cum o să se mai uite în ochii ei dacă îi va ascunde acest lucru ?

Lîngă o aşezare de nanaiezi, unde trebuiau să înnopteze, traseră maşinile de pe gheaţă pe mal. Trei dintre ele se împotmoliră însă lîngă mal.

Nanaiezii îi ajutară să le scoată.

— Nu ajunge acolo — spuneau ei. Drum nu este. Voi nu ajunge.

— Ba vom ajunge ! le răspunse cu mult curaj Kilitu.

Şi în timp ce Epifanov cu şoferii predau nanaiezilor cadravrul şi se aranjau pentru noapte, Kilitu, dosit după maşina lui şi înconjurat de nanaiezi, le explica acestora cum funcţionează motorul.

— Ajungem, nu-i aşa ? îl întrebă Epifanov la masă.

— Eu ajunge sigur, dar tu ? răspunse şăgalnic Kilitu.

Dis-de-dimineaţă porniră din nou. Trecură cu bine băltoacele dezgheţate de la mal şi vreo trei ore merseră în linişte, deşi cam prea încet. Apoi se auzi în spate un claxon prelung. Înjurînd, Epifanov se duse să dea o mînă de ajutor; se împotmolise maşina lui Timka Grebeni, care mergea în coadă.

Se împotmolise rău de tot şi abia după vreo jumătate de oră izbutiră să o urnească din loc; şoferii nu se mai amăgeau cu speranţa că asta va fi ultima lor pană. Apa mustea mereu, cînd ici, cînd colo, pe toată întinderea fluviului, crăpăturile se lărgeau sub ochii lor, gheaţa poroasă se clătina sub hurducătura maşinilor.

— Pe-aici ar trebui să umbli cu un colac de salvare! glumea Timka Grebeni.

— De sub gheaţă, nu mai ieşi nici cu zece colaci! îi răspunse cineva foarte serios.

În ziua aceea fură nevoiţi să despotmolească maşinile de nouă ori, şi pînă seara abia făcură vreo doisprezece kilometri. Noaptea îşi uscară hainele şi cizmele, dar în dimineaţa următoare, după o oră, erau iarăşi uzi pînă la piele. Ştiau toţi că nu au unde să se mai usuce şi că ar fi de prisos s-o mai facă, din moment ce tot vor trebui să intre iarăşi şi iarăşi în apa rece ca gheaţa.

Douăzeci de maşini se tîrau una după alta, pe faţa îngheţată a Amurului. Douăzeci de şoferi, douăzeci de comsomolişti le conduceau încordîndu-şi toate puterile, scrutînd cu priviri încruntate drumul nesigur, ascuţindu-şi auzul şi fiind gata în orice clipă la orice. Căutînd fiecare să-şi învingă tremurul lăuntric, pricinuit de frig şi de tensiunea nervoasă, se gîndeau: „Şi totuşi vom ajunge! Trebuie!"

Într-a patra zi de luptă neîntreruptă, unul din şoferi exclamă:

— La naiba! Nu mai pot!

Epifanov se întoarse mîniat. Cel care vorbise era Timka Grebeni. Tînărul se clătina şi era galben la faţă. Din îmbrăcămintea lui jilavă se ridicau aburi. Ochii îi străluceau de friguri.

Tovarăşii îl priveau fără să-i spună nimic. Timka se aşeză jos, pe gheaţă, plecîndu-şi capul care îi ardea. Ascultă mult timp, cu desăvîrşire indiferent, cum răsuflau din greu

șoferii, muncind la despotmolirea unei mașini. Apoi, pe neașteptate sări și se repezi să le ajute. Epifanov însă îl împinse la o parte :

— Stai puțin jos și odihnește-te !

După o clipă de șovăială, Timka se așeză supus.

Terminînd treaba, șoferii se îndreptară spre mașinile lor. Timka urcă și el la volan. Conducea mașina ca toți ceilalți. Din îmbrăcămintea lui se ridicau aburi. Cîteodată închidea pentru o clipă ochii, dar îi deschidea din nou și atunci pupilele căutau țintă la drumul ce se întindea înainte-i.

Cînd ajunseră la un nou popas, Timka își duse mașina la locul cuvenit, își vîrî cheia în buzunar și se îndreptă spre prima colibă. Acolo se prăbuși. Îi dădură vodcă și îl înveliră cu cojoace.

— V-am spus doar că nu putem pleca la drum fără șofer de rezervă — zise Grișa Isakov pipăind fruntea fierbinte a lui Timka.

— Voi ajunge — murmură bolnavul și adormi.

Dimineața se sculă odată cu ceilalți, bău ceai și se îndreptă clătinîndu-se spre mașina lui. Îl întrebară :

— Ai să poți rezista pînă la capăt ?

Umezindu-și buzele uscate, Timka întrebă :

— Cît mai avem ?

— Vreo șaptezeci de kilometri.

— Mă țin ! spuse făcînd o sforțare.

Epifanov vedea că e bolnav. El se știa, în schimb, sănătos. Erau însă clipe cînd îl cuprindea o oboseală atît de cumplită, încît îi venea, ca și lui Timka, să spună : „La naiba ! Nu mai pot !“

Făcură vreo cincisprezece kilometri, oarecum înviorați de speranță : drumul părea să fie din ce în ce mai bun. Cînd deodată camionul lui Epifanov se prăbuși în apă scufundîndu-se cu roțile dinapoi pînă la caroserie. Sări jos. Era cazul cel mai grav de împotmolire din tot drumul.

Se adunară șoferii. Veni și Timka.

— Pleacă de-aici ! Ne descurcăm noi și fără tine — spuse Epifanov.

Toți se învîrteau pe lîngă mașină, încercînd în fel și chip să ajute, dar totul era în zadar. Vehiculul se înfundase temei-

nic apăsînd cu toată greutatea, iar gheața continua să trosnească ; situația era desperată...

— Sus, la descărcat ! spuse Epifanov. Ne-am odihnit destul în timpul drumului. La lucru, fraților !

Nimeni n-avea chef de descărcat. Mîinile și picioarele nu-i mai ascultau. Dar ce puteau face ? Începură să zvîrle jos încărcătura și să împingă mai în față bidoanele cu benzină. Timka veni iarăși și începu să-i ajute. Epifanov oftă, dar nu-l opri ; era nevoie de fiecare pereche de mîini. Încercară din nou să scoată mașina afară. Pe Timka îl așezară la volan, iar ceilalți împingeau, ori ridicau cu mîinile. Roțile se învîrteau pe loc, motorul se îneca, iar gheața trosnea tot mai amenințător. Oamenii suduiau, alunecau, cădeau și din nou, ca la un semnal, se opintiră să salveze mașina... În sfîrșit, camionul se smuci și ieși din crăpătură. Strigînd de bucurie, îl mai împinseră cîțiva metri și începură să-l încarce din nou.

Celelalte vehicule ocoleau cu băgare de seamă locul primejdios, unde apa izvora gîlgîind repede.

În ziua aceea mai avură patru pene, iar către seară se îmbolnăviră încă doi șoferi.

Dimineața, Epifanov se sculă primul și-i trezi și pe ceilalți.

— Fraților, se face ziuă. Plecarea !

Grișa Isakov își ridică spre ei o față suptă, neodihnită, și întrebă îndobitocit parcă :

— Unde să plecăm ?

— Acasă, unde ! ?

— Dacă trebuie să plecăm, haidem ! spuse Timka.

Dar cum se ridică, și căzu înapoi.

Fața i se ascuțise, ochii îi ardeau, gura îi era uscată, crăpată pînă la sînge. Privindu-l, Grișa sări degrabă în picioare : în orice caz lui Timka îi era mai rău decît lui.

— Ți-e rău ? îl întrebă încet Epifanov.

— Fleacuri — răspunse Grișa. Așa... mă scutură nițel. Dar nu-i nimic !

— Vom ajunge ?

— Sigur că vom ajunge !

Pe Timka îl ridicară, îi dădură să bea un ceai și-l conduseră sprijinindu-l de braț pînă la mașină.

Trecu astfel încă o zi — cea de-a şasea zi de luptă cu gheaţa. Cînd făcură noul popas, se simţiră mai veseli. Mai aveau doar vreo douăzeci şi cinci de kilometri, aşa că noaptea următoare nădăjduiau să fie acasă.

În zori, şoferii, mai înveseliţi, îşi scoaseră maşinile ocupîndu-şi fiecare locul în coloană. Drumul era mai bun, băltoacele mai rare, crăpăturile mai puţine, pentru că primăvara nu ajunsese încă pînă aici şi n-avusese vreme să-şi înceapă migala dezgheţului.

„Am izbutit — se gîndi Epifanov. Ni se părea cu neputinţă, şi totuşi am izbutit. Întotdeauna se întîmplă aşa : orice greutate poate fi învinsă, dacă într-adevăr vrei s-o învingi ! Dar Kolea ? Nerodul ! S-a speriat de scorbut ! De-atîta lucru s-a speriat ! Şi peste ce-a dat în schimb ? Şi-a găsit moartea în zăpadă... Numai Lidinka de n-ar suferi... Dacă îl mai iubeşte cumva în adîncul sufletului ei ? Mai bine să nu-i spună... Dar ar fi josnic. Eu îi spun. Cum să nu-i spun ? E greu, dar dacă ai apucat să spui e mai bine. Cum e şi cu drumul acesta. Dacă ni s-ar fi spus la Habarovsk că vom face ăşti două sute de kilometri în şapte zile şi şapte nopţi, n-am fi crezut. Dar aşa, uite că i-am străbătut şi gata. Pentru noi e o cinste, iar pentru şantier, aprovizionarea cu combustibil înseamnă... Dar ce-i asta ? !“

Din spate se auzea o claxonare insistentă, neîntreruptă şi jalnică. Epifanov se repezi spre ultima maşină, a lui Timka. O găsi împotmolită, cu roţile de dinapoi intrate într-o crăpătură... Nu era nimic grav. Timka însă, rezemat cu capul şi cu mîinile de volan, claxona mereu ; chiar după ce toată lumea se adună, el continuă să claxoneze, iar glasurile tovarăşilor părea că nu le aude. Îl traseră de lîngă volan. Mormăind într-una ceva neînţeles, tînărul se uita cu nişte ochi dogorîtori, care nu vedeau nimic. Epifanov îl cuprinse pe după umeri :

— Ce-i cu tine, dragul meu, ţi-e rău ?

— Ba am să ajung ! strigă Timka şi Epifanov îl susţinu să nu se prăbuşească.

Camionul fu scos la liman, dar nu mai avea cine să-l conducă. Pe Timka îl purtară pe braţe pînă la un alt camion. Un om fusese scos din rînduri.

— Va trebui să lăsăm maşina aici — spuneau băieţii. Iar cînd vom ajunge, o să trimitem după ea oameni cu schiuri, să o aducă.

— Nu se poate ! se aprinse Epifanov. Ne-am ţinut bine tot drumul şi acum să pierdem o maşină ?

Cineva propuse s-o remorcheze. Încercară. Dar era imposibil să tragi cu lanţul o maşină fără şofer, pe un drum de gheaţă, care cerea o neîntreruptă şi pricepută manevrare a volanului.

Şoferii se adunară din nou să se sfătuiască.

— N-avem ce face, va trebui s-o lăsăm aici.

— Nu, aşa ceva nu se poate — continuă Epifanov să se opună. Dacă ne-o fură cineva ?

— Cine să ne-o fure ? Pe-aici nici dracu' n-ar călca de bună voie !

— Dar dacă ne fură benzina ?

Şoferii tăceau.

— Ce ruşine ! exclamă Epifanov aprinzîndu-se. Ni s-a încredinţat o încărcătură preţioasă şi noi vrem s-o lepădăm aici, în mijlocul Amurului !

— Atunci ce e de făcut ?

Epifanov se gîndi, îşi scărpină ceafa, mişcă din sprîncene. Apoi întrebă :

— Schiurile lui Kolka unde sînt ?

Schiurile erau acolo.

— Voi daţi-i drumul — le spuse el — şi cînd ajungeţi la destinaţie, trimiteţi încoace un şofer.

— Dar tu ?

— Eu am să conduc două maşini.

— Două ? !

— Da, două. E foarte simplu, fraţilor ! Epifanov n-a dat încă niciodată înapoi şi nici de data asta n-are s-o facă. Hai, daţi-i drumul, ce mai staţi ?

Plin de nelinişte, privea cum trec maşinile pe lîngă el şi cum se îndepărtează coloana. Pe urmă, Epifanov trase maşina lui Timka pe un loc mai uscat, aşternu sub roţi cîte o foaie de cort ca să nu se prindă de ghiaţă, şi, urcînd într-a lui, porni. Merse un kilometru. Camioanele din faţă aproape că nu se mai vedeau. Rămas în urmă, camionul pe care-l conducea

Timka părea un mic punct singuratic. Epifanov opri, își puse schiurile în picioare și porni înapoi.

Cînd sosi lîngă mașina lui Timka, coloana de mașini plecată înainte nu se mai vedea. Un dor ascuțit îl cuprinse, un dor, dar și nesiguranța. Porni motorul și trecu pe lîngă propria-i mașină, la vreun kilometru și jumătate opri, apoi, punîndu-și schiurile, se întoarse spre camionul rămas în urmă. „Halul șofer care merge pe jos !" făcu o glumă cu sine însuși. Dar gluma gîndită nu-i descreți fruntea.

Cînd să pornească din nou, mașina se împotmoli în zăpada topită și roțile începură să se învîrtească pe loc. Îi venea să urle de furie. Înjura cu glas tare, ca să-și dea astfel curaj. Se chinui cu mașina vreo patruzeci de minute, pînă ce, lac de sudoare, izbuti s-o scoată din băltoacă. Cît timp conduse, se mai liniști ; dar cînd trebui să-și pună iarăși schiurile și să alerge îndărăt, nu mai avu putere. Nu mai putea fugi. Nici schiurile nu-l ajutau : zăpada se lipea de ele făcîndu-le să nu mai alunece ; ba chiar îi îngreuiau mersul. Așa că le zvîrli în mașină și porni pe jos.

Tîrîndu-și în silă picioarele grele și ude, încălțate în pîslarii umflați de apă, nu se gîndea decît la un singur lucru : „De-aș putea rezista ! Să nu mă dau bătut, pînă îmi va veni în ajutor... Ce rușine... se apucase de o treabă și nu era în stare s-o ducă la bun sfîrșit. Două mașini cu combustibil... acuma... cînd combustibilul e atît de prețios... Trebuie să rezist..."

Pe la mijlocul drumului se clătină și se lipi cu spatele de un bloc de gheață. Picioarele i se îndoiau din genunchi, totul începuse să i se învîrtească prin fața ochilor iar micul punct negru al mașinii părea cînd mai aproape, cînd departe de tot.

„Să mă odihnesc puțin ? Nu ! Așa a murit și Kolka !" Se trezi la gîndul acela și înțelese că a dormit. Cît timp ? Probabil cîteva minute.

Porni din nou, cu pas iute, căutînd să-și biruie tremurul picioarelor și al întregului corp.

Începuse să se întunece puțin. Undeva, pe malul drept, se aprinse o lumină : acolo trebuie să fie locul de stocaj al materialului lemnos. Însemna că mai erau opt... cel mult zece ki-

lometri... Totul e să nu cadă din picioare, să nu adoarmă, să nu capituleze... Să lupte cu oboseala nemaigîndindu-se acum la nimic, adunîndu-şi toate puterile fizice şi sufleteşti, concentrîndu-şi-le asupra regularităţii mişcărilor care se succedau ; mergea pe jos, conducea un timp maşina, apoi din nou mergea pe jos...

Nu zări oamenii care se apropiau în goană decît atunci cînd ajunseră lîngă el. Se aşezase pe aripa maşinii lui şi se uita cu o privire lipsită de sens cum oamenii se îndreptau spre al doilea camion. Pe urmă, în conştiinţa lui se făcu o oarecare lumină şi-şi dădu seama că Grişa Isakov stă pe aripa maşinii, alături de el.

— De ce-ai venit ? îl întrebă Epifanov. Eşti doar bolnav !

Grişa nu-i răspunse, ci-l întrebă :

— Ai obosit rău ?

— N-am nimic — răspunse Epifanov.

Rămase pe loc aşteptînd să vină şi al doilea camion, apoi o porniră.

Erau aşteptaţi. Se adunase lume multă, tovarăşii, prietenii, conducătorii. Toţi aflaseră despre cursa de zece zile, despre cadavrul găsit, despre fapta eroică a lui Epifanov...

El o caută din ochi pe Lidinka, dar Lidinka nu era acolo. Desigur... I-au spus ! Plînge, probabil, şi de aceea nici n-a vrut să-l întîmpine...

Nerăbdător, aştepta să fie descărcată maşina, ca s-o ducă la garaj, dar şeful garajului era acolo. El îi strînse mîna şi-i spuse :

— Îţi mulţumesc, prietene ! Acum du-te acasă. Lasă că bag eu maşina în garaj.

Epifanov porni spre casă, încet, fără grabă ; inima îi era grea. Ce îl aştepta acolo ? Cum o va găsi pe Lidinka ? Nu-l va goni ea, oare ?

Pe drum îl opri Sonia Isakova. Îl îmbrăţişă simplu, îl lăudă pentru eroismul lui şi la urmă îi spuse în şoaptă :

— Despre Kolea, nici o vorbă ! Lidinka nu trebuie să aibă acum emoţii. Le-am atras eu atenţia la toţi.

Epifanov nu înţelese nimic. De ce nu trebuie să aibă emoţii ? Şi ce-nseamnă asta „acum" ? Nu cumva Lidinka e bolnavă ? îi trecu un junghi prin inimă. Desigur, e bolnavă ! Altfel ar fi venit să-l întîmpine...

Porni să alerge spre casă, uitînd cu totul de oboseală. Lidinka îi ieşi înainte, numai cu un şal pe umeri ; iar primul lucru pe care îl văzu el, chiar pe întuneric, fu strălucirea neobişnuită din ochii ei.

Mîinile Lidinkăi îi înlănţuiră gîtul, buzele ei îl sărutau şi ea-i şoptea repede, printre sărutări, ceva de neînţeles, că n-au lăsat-o, parcă, sau că nu i-au spus ; i se strînsese toată la piept, lipindu-se de îmbrăcămintea lui udă şi murdară. Ar fi vrut s-o dea la o parte, căci se simţea scîrbos de ud şi de murdar, dar n-avea putere să spulbere fericirea care îl copleşise, şi intrară astfel, împreună, în casă. Epifanov se tot uita la ea şi nu putea înţelege : oare într-adevăr era luminată de o bucurie nouă, neobişnuită, sau numai lui i se părea acest lucru ?

Se afla în pat, spălat, primenit şi culcat cu sila de Lidinka, atunci cînd ea, aşezîndu-se alături, îi spuse sfioasă :

— Iar eu am o noutate pentru tine...

Şi după felul în care se îmbujoră toată lăsîndu-şi ochii în pămînt, şi după cum ridică apoi spre el o căutătură întrebătoare, plină de aşteptări şi luminată de o deosebită căldură feminină, el înţelese deodată şi exclamă :

— E adevărat ? ! Apoi, fericit şi mîndru, îşi acoperi faţa ruşinată cu palmele ei, astfel încît nu mai fu nevoie de nici o altă explicaţie...

CAPITOLUL XXX

O comisie de cinci inşi lucra de o săptămînă, examinînd în amănunţime situaţia de pe şantier. Au venit toţi cinci cu avionul şi chiar în aceeaşi zi s-au apucat de lucru. Au cercetat toate sectoarele şantierului, iar seara au vizitat barăcile şi bordeiele. Au stat apoi de vorbă cu comsomoliştii şi i-au poftit la ei, pe rînd, pe cei mai buni dintre udarnici, pe ingineri şi maiştri.

Pentru a doua zi era anunţată o şedinţă deschisă de partid, care avea să aibă loc la club, cu participarea activului de comsomol, a corpului tehnic şi a inginerilor.

Verner era abătut şi posomorît. Nu cunoştea încă precis concluziile comisiei, dar obişnuita lui încredere în sine îl părăsise şi ceea ce cocea în el din noaptea cînd a fost ucis Morozov lua abia acum o formă clară : se condamna singur şi tot singur ceruse să fie îndepărtat din funcţia avută. Simţea că nu mai e în stare să conducă un şantier atît de mare. Era convins că a găsit cea mai bună soluţie a problemei. Şedinţa de a doua zi il înspăimînta numai prin aceea că nu ştia ce anume se va vorbi şi în ce dispoziţie vor fi oamenii. Lucrase cu ei mai mult de zece luni, şi iată că de-abia acum îşi dădea seama că nu-i cunoaşte. Printre dînşii erau executanţi buni şi răi, muncitori destoinici şi delăsători. Ce gîndeau însă toţi aceşti oameni ? Ce sentimente aveau faţă de el ? Ce învinuiri îi vor aduce ? Nu i-a ascultat niciodată cu atenţie şi iată că a doua zi aveau să-l judece...

Nu putea nici să lucreze, nici să se odihnească. Se culcă devreme, contramandînd audienţele de seară, dar nu putu dormi. Dimineaţa dădu o raită pe şantier. Îndrăgea construcţiile ca pe propriile sale odrasle, îi era dragă întîia uzină electrică, aşa cum era ea, mică şi caraghioasă, precum şi mîndrele contururi ale celei de-a doua uzine, încă neterminată. Iubea siluetele atît de bine cunoscute ale atelierelor în construcţie. Iubea şirurile de barăci modeste şi rîndurile de bordeie joase, acoperite de zăpadă, şi coşul fabricii de cherestea, întrecînd copacii în înălţime, şi şerpuitoarea şuviţă de fum a fabricii de cărămizi, din depărtare. Îşi aduse viu aminte de acea dimineaţă de vară cînd a răsunat în taiga semnalul celei dintîi sirene. Îşi aminti apoi de trandafiriile lui iluzii despre împlinirea cu mult înainte de termen a sarcinii încredinţată de guvern, despre apropiatul triumf şi despre ziua onorurilor, a decoraţiilor... Totul a fost numai o vană ambiţie ?

Verner se trezi în apropierea bordeielor şi se opri deodată zguduit. În razele soarelui de dimineaţă, pe o potecuţă în zigzaguri şi cu ocoluri, înaintau încet cîteva făpturi încovoiate, ţinînd în mîini nişte beţe şi sprijinindu-se în ele. Cu băgare de seamă, fiinţele acelea îşi mişcau picioarele umflate şi în-

doite din genunchi. Ochii lor se îndreptau spre el fără răutate, fără dispreţ, dar şi fără bunăvoinţă. Nici nu-l salutară, dar nici nu-şi întoarseră privirile de la el : îi veneau în întîmpinare sau treceau pe lîngă el bocănind cu beţele lor în pămînt şi tîrîndu-şi pîslarii pe zăpadă reavănă. Recunoscu doi dintr-înşii : pe unul îl văzuse în timpul montării celei dintîi uzine electrice, al doilea era din brigada plutaşilor, un om voinic, bine cunoscut. Ce va putea să le spună astăzi ? se întrebă Verner. Cum se va dezvinovăţi ?

Sosi în sfîrşit ceasul şedinţei. Preşedintele comisiei rosti o introducere scurtă şi aspră.

Verner renunţă să ia loc la masa prezidiului. Se aşeză pe un scaun, jos, lîngă tribună, închis în sine, cu o expresie a feţei neplăcută, uscată. Se uita prin sală la sutele de chipuri, dar nu întîlni nici o privire mai binevoitoare. Pe acelaşi rînd de scaune, tot lîngă tribună, numai că în partea cealaltă, o zări pe Klara Kaplan, într-un grup de comsomolişti. Ea-i reţinu privirea, îi făcu un semn din cap şi-i zîmbi înţelegătoare, dar zîmbetul acela îl jigni, fiindcă în el nu era decît o recunoaştere a slăbiciunii lui. Pe urmă prinse uitătura speriată şi devotată a lui Koceaner şi-şi aminti cum îl caracterizase Klara: „o nulitate bărbierită". Îşi întoarse supărat privirea de la Koceaner. Cum de nu l-a cunoscut mai înainte pe acest om ? Preţuise în el doar pe executantul conştiincios, care nu refuza niciodată o muncă, şi abia acum pricepea că a ţinut lîngă el un linguşitor mărunt, un carierist hrăpăreţ, care ştia întotdeauna să-şi tripleze leafa, să-şi asigure cea mai bună locuinţă, să nu scape nici un premiu în bani, să-şi aranjeze tot felul de concedii medicale şi bani de deplasare.

Îi era ruşine şi îl cuprinse groaza. Îi părea rău că n-a luat loc în prezidiu ; poate că acolo, pe scaunul lui obişnuit, nu l-ar mai fi copleşit sentimentul acestei înspăimîntătoare singurătăţi. Iată-l şi pe Granatov, sus, lîngă unul din membrii comisiei, vorbind şi glumind, de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. „Sfîrşitul acestei izolări frumoase poate fi trist", îl avertizase Klara. Asta a fost mai demult. Pe atunci, el era încă plin de îndrăzneală, încăpăţînat, independent, sigur de sine. Acum însă rămăsese singur ; se simţea dezgolit, expus aici în văzul sutelor de oameni. „Regele în adevărata-i goliciune".

Aureola superiorității lui atotștiutoare și atotputernice se stinsese ; astăzi va fi judecat după fapte și după rezultate ; i se va pomeni despre neamortizarea capitalului plasat în construcția nelegală a unor obiective lăsate acum în părăsire, despre nereușita aprovizionării, despre însemnatele pagube pricinuite în sectoarele neîngrijite, despre stocarea defectuoasă a materialului lemnos, despre transporturi, despre fiertura de mei servită în fiecare dimineață și în fiecare seară, despre îmbolnăvirile de scorbut.

Ședința era o judecată, iar primul care luă cuvîntul, respectabilul maistru Ivan Gavrilovici Timofeev, venit de pe șantierul naval din Leningrad, sugeră sentința ; Timofeev vorbise foarte calm și concret despre un singur lucru : despre totala lipsă de pregătire a conducerii, care nu s-a priceput să asigure condițiile necesare pentru începerea unei cît mai rapide construcții de vase. Iar Verner înțelese definitiv cît de dăunătoare a fost graba lui ambițioasă.

Ce putea să răspundă ? „N-am luat în considerație că... Am avut intenții bune, dar... M-am înșelat cînd..." Astfel de vorbe i le poți spune unei soții. Ce le poate păsa însă acestor oameni de asemenea scuze, cînd ei simt pe spinarea lor consecințele greșelilor lui ?

Verner se aștepta ca vorbele fiecăruia dintre cei înscriși la cuvînt să adîncească și mai mult acuzația adusă de Timofeev, pentru ca astfel să-l doboare cu totul. Stătea pe scaun, cu bărbia în pumni, gata să primească orice lovituri..

Și deodată ascultă mai cu atenție... Ceea ce spuneau vorbitorii era de-a dreptul neașteptat pentru el. Nu pomeneau de el. Vorbeau despre ei și despre construcție, despre construcție și despre ei. Luau cuvîntul comuniști, comsomoliști și oameni fără partid. Pe mulți îi cunoștea ; erau udarnici, tehnicieni sau ingineri ; pe alții însă îi vedea acum pentru întîia oară. Și iată că tocmai oamenii aceștia se dovedeau a fi stăpîni, tocmai ei vorbeau ca niște stăpîni. La început, Verner se încruntă : ce legătură aveau ploșnițele, cu tăierea copacilor ? De ce se îndepărtau de miezul problemei vorbind despre lipsa băilor, pomenind despre munca de normare prost executată la al șaselea sector și despre nepăsarea lui Slepțov față de articolele apărute la gazeta de perete, referitoare la

uzina electrică ? Iat-o pe Spaima mărilor țipînd de răsuna sala și cerînd încetarea „salonului de flirt" din clădirea direcției tehnice ! Verner tresări și-și întoarse revoltat privirile către prezidiu unde, alb ca varul, Kruglov asculta încremenit. Cît de nelalocul lui părea acest subiect aici, în cadrul unei ședințe atît de importante, ba încă și de față cu Kruglov ! Verner credea că se va trece peste această latură penibilă.

Curînd însă, un alt vorbitor se ridică s-o susțină pe Spaima mărilor :

— Știm cu toții — spuse el — că lui Kruglov nu-i e plăcut să asculte astfel de lucruri, dar e mai bine să i le spunem în față decît să se șușotească pe la colțuri. Ai o soție necorespunzătoare, Andriușa : trebuie să te hotărăști, sau s-o ții mai din scurt, sau, dacă nu, trage tu singur concluziile !

„Desigur, așa trebuie" — se gîndi Verner văzînd că nimeni nu sare să-i ia apărarea lui Kruglov, toată lumea socotind că așa e just și că așa se cuvine. Careva pomeni de un oarecare Serioja Smirnov care „e plin de păduchi și nu-și spală rufele". Imediat după aceea vorbiră de fundațiile în care se vîrîseră bani pe degeaba, de planul construcției, despre birocratismul conducerii... Atît problemele importante cît și cele mărunte — totul devenea dintr-o dată necesar și căpăta însemnătate. Era în general o manifestare autocritică. Da, asta e adevărata autocritică : critica nemiloasă și totodată prietenească, plină de grijă și țintind gospodărește, departe. Își aducea aminte că a rîs cîndva de un prieten care spunea : „Corb la corb nu-și scoate ochii și nici nu poate fi sincer cel care se critică pe el însuși". În adîncul conștiinței lui și el se gîndise la fel : niciodată n-a acordat autocriticii adevărata ei importanță, tratînd-o cu ușurință, ca pe o simplă formalitate democratică. Întotdeauna a avut certitudinea că știe singur ce are de făcut, că înțelege totul, că oamenii de rînd nu-i puteau sugera nimic nou ; iar autocritica o socotea, de cele mai multe ori, un mijloc de educare a maselor, nicidecum a conducătorilor. Și iată că de data aceasta o vedea și o înțelegea pentru întîia oară. Înseamnă că pînă atunci a fost orb și surd ? Majoritatea celor din sală erau tineri. Verner îi adusese în taiga, îi strînsese acolo ca un adevărat tată. Iat-o pe Katia Stavrova, pe fetița aceea care plînsese din pricina unui hultan omorît. Iată-l și pe acest Petea Golubenko, tinerelul cu păr răvășit și

cu fața acoperită de pistrui chiar în timpul iernii, care fusese căpetenia „piraților" de pe „Columb" și care nici acum nu avea un aer prea solemn : părea mai degrabă un băiețandru care face pe seriosul. Totuși, cît au crescut acești tineri ! Ce maturi s-au făcut în zece luni de zile ! Cu mîinile lor s-a realizat tot ceea ce socotea astăzi Verner ca fiind opera sa și (în visurile lui) chiar monumentul său. El n-a știut nici să-l păzească, nici să-i întrebuințeze cu folos. Nu le-a prețuit viața, deși în toate împrejurările grele a contat pe entuziasmul lor eroic, și nu s-a înșelat niciodată. Iar acum, tinerii aceștia, simțindu-se adevărații stăpîni ai șantierului și chiar ai lui Verner, se criticau cu asprime, își criticau munca lor, șantierul și conducerea. Iar el, Verner, trebuia să le asculte mustrările și să învețe de la ei. Acuma pricepea bine esența greșelilor lui. Da, lui i-a lipsit tocmai această autocritică și vina lui constă tocmai în faptul că a neglijat relațiile acestea cu constructorii, singurul lucru care l-ar fi putut ocroti de greșelile fatale pe care le comisese.

Iar acum venise prăbușirea. Iată, așadar, ce se petrecuse cu el. I-a fost încredințată o sarcină, iar el a dus totul de rîpă. Se apucase de treabă și n-a fost în stare să...

Păstrîndu-și calmul și curajul, își adună toate puterile și ceru cuvîntul. Nimeni nu trebuia să vadă cît e de abătut. Îl ascultau toți cu mare atenție, dar cu un interes lipsit de bunăvoință. Zări la un moment dat fața șoferului Epifanov și se încurcă pentru o clipă, atît de posomorît se uita la el. Și doar era același scafandru care, la primul miting, îl privea cu niște ochi de îndrăgostit, același care pe urmă a răcnit militărește : „Înțeles ! vom construi tabăra de corturi !" Pe urmă Epifanov a furat cărămizi ca să facă sobe la spital pentru tovarășii lui bolnavi, de care el, Verner, n-a avut grijă. După aceea a dezertat prietenul lui Epifanov, un mecanic bun, dar un om fără voință, egoist, care nu era îndeajuns de conștient ca să învingă greutățile, iar pe urmă, același Epifanov a făcut cursa aceea eroică pe gheața care se topea, a salvat mașinile din apă și a adus combustibilul gîndindu-se numai și numai la construcția pe care Verner n-a știut s-o aprovizioneze din timp cu combustibil, nici cu făină, nici cu carne... Acum el aștepta nașterea copilului său, iar soția lui, blonda instructoare de tir, n-avea unde să nască, fiindcă Verner n-a avut grijă să încro-

pească o secție pentru nașteri, și nici copilul n-o să aibă lapte, pentru că Verner socotea prematur să se ocupe de gospodărirea orașului. În altă parte a sălii o zări pe Tonia Vaseaeva, una din cele mai bune comsomoliste. Rămăsese cu paltonul pe ea, ca să-și ascundă pîntecul mărit de sarcină, iar fața îi era istovită de munca fără pic de odihnă la spitalul pe care Verner n-a știut să-l doteze cu o clădire încăpătoare, nici cu personal, nici cu medicamente...

El singur iscăli cu glas tare, în public, sentința citită în ochii lor, și nici nu observă cît se mirară toți auzindu-l susținînd cu glas convingător, ca șeful șantierului să fie înlocuit, că el, Verner, trebuie să fie înlăturat.

Se mai simți pentru ultima oară întrucîtva puternic, atunci cînd știu să explice clar și pe scurt ce se cuvine făcut pentru îndreptarea greșelilor și cum ar trebui să fie condusă pe viitor construcția.

— Aș putea să fac și eu acest lucru, întrucît înțeleg bine care-mi sînt greșelile și știu cum să le îndrept — spuse el, cu voce aspră, stăpînită. Dar pentru bunul mers al șantierului, va fi mai de folos să vie un alt om, neîntinat de greșeli, care să aibă autoritate în ochii noștri, ai tuturora. E drept, eu am învățat multe astăzi, dar le-am învățat prea tîrziu.

Cu aceste cuvinte coborî de la tribună și se așeză din nou pe locul său de la început. Cuvîntarea lui produse o impresie neplăcută. Sinceritatea îi fusese gîtuită de vocea lui autoritară și severă ; ținuta și felul său de a vorbi aveau ceva respingător.

Verner ar fi vrut să plece, dar îl interesa ce avea să se spună mai departe. Se uită la Klara și văzu că ea îl înțelesese. Ochii Klarei erau luminați de bunătate și de un vag triumf.

Închizîndu-și pleoapele, el îi asculta vocea joasă, din cînd în cînd ușor întretăiată, care vibra de emoție.

— Noi știm că stilul bolșevic în muncă rezidă, în primul rînd, în știința de a antrena masele, de-a te sprijini pe ele, de a avea grijă de ele. Dacă omul se rupe de mase, din asta nu poate ieși nimic bun. Căci cu cît un om este mai tare și mai deștept, cu atît mai multe i se cer, și de aceea tot mai temeinic trebuie să muncească cu masele, bizuindu-se pe înțelepciunea și pe forțele creatoare ale poporului. Cu cît e mai capabil, cu atît mai necesar îi este sprijinul maselor, cu atît mai necesar

îi este colectivul. Fiindcă nu există o situaţie mai proastă decît aceea a unui om puternic, rămas singur şi avînd în jurul lui doar golul. Verner n-a înţeles acest lucru şi în preajma lui s-a creat acest gol. Cum însă astfel de goluri se umplu întotdeauna cu ceva, golul din preajma lui Verner s-a umplut cu linguşitori de teapa lui Koceaner... Da, da, Koceaner, poţi să te strîmbi, dar eu spun ceea ce este. Iar oamenii de teapa lui Koceaner se uită în ochii atotputernicului lor stăpîn, dar vorbesc foarte grosolan cu masele, înlocuiesc operativitatea cu o forfotă fără rost, exigenţa cu birocratismul. Astfel s-a întîmplat că birourile administrative ale şantierului erau judecate de constructori nu după felul de a fi al lui Verner, ci după acela al lui Koceaner. De ce ? Pentru că oamenii, venind la birou, nimeresc de cele mai multe ori la Koceaner, nu la Verner.

În sală izbucniră pe neaşteptate aplauze. Klara începu să rîdă.

— Vezi, tovarăşe Verner, ce ai făcut ? Koceaner l-a umbrit pe Verner. Şi toate acestea s-au întîmplat numai fiindcă Verner, încrezîndu-se prea mult în sine, a uitat că problemele noastre de partid nu se pot rezolva de unul singur. „Eul" lui i-a izgonit din conştiinţă noţiunea de „noi". Iar acela care se crede, acela care pentru satisfacerea propriei lui ambiţii uită de ceilalţi, acela rămîne inevitabil un izolat, un singuratic şi, ceea ce este şi mai trist, rămîne inevitabil în urmă. De aceasta se folosesc birocraţii, dar, ca să vorbim deschis, de aceasta se folosesc şi duşmanii noştri.

Era foarte tîrziu cînd Verner o apucă pe prima cărăruie spre Amur. După înăbuşitoarea înghesuială şi încordare din sală, Amurul cu răcoarea lui înviorătoare îl împrospătă. Gheaţa trosnea. Obişnuindu-se cu întunericul, începu să deosebească mişcarea înceată a sloiurilor care se legănau pe apă. Aidoma unor fiinţe vii, se tîrau înainte ori, în învălmăşeală, se ridicau în sus umplînd cu trosnetul şi scrîşnetele lor toată lărgimea fluviului. Gheţurile plutitoare veneau mereu de undeva, de sus, luînd cu asalt, presînd, împingînd în cîmpul de gheaţă încă intact, lunecînd mai la vale.

Adus de spate, contrar obiceiului său, cu mîinile adînc vîrîte în buzunarele hainei de piele, Verner păşea pe mal uitîndu-se în jur cu o încordare plină de tristeţe.

De cîte ori nu trecuse prin aceste locuri, cu o călcătură dîrză, apăsată, simţindu-şi în fiecare mişcare a corpului încrederea în sine, puterea şi trăinicia întregii organizări a vieţii lui ! Tocmai a acelei organizări. Se obişnuise (şi îi plăcea această obişnuinţă) să-şi supună viaţa unui plan bine chibzuit şi unor principii severe. Plimbarea de dimineaţă făcea pentru el cît un antrenament sănătos, pregătindu-i atît nervii cît şi creierul pentru încă o zi de muncă. Iar seara, fără să se grăbească, se întorcea întotdeauna acasă, tot pe jos, socotind această plimbare un bun prilej de a-şi limpezi mintea şi de a-şi asigura un somn adînc şi sănătos. Nu-şi îngăduia întîrzieri la lucru, limita orele de şedinţe şi discuţii, interzicea fumatul în biroul său, introdusese peste tot ordinea şi precizia. Ţinea la igiena muncii, la ocrotirea nervilor şi a creierului. Nici unul dintre colaboratorii lui nu l-a văzut enervat sau stîrnit de cineva. Astfel de stări erau de natură emoţională, iar emoţiile n-aveau ce căuta în timpul lucrului. El şi le sugruma, înăbuşindu-şi-le în adîncuri. Ştia să-şi stăpînească nervii reuşind chiar în cele mai grele situaţii să se înfrîneze, demonstrîndu-şi astfel tăria şi neclintirea. Conştiinţa superiorităţii lui şi scoaterea ei în evidenţă i se păreau lucruri necesare, de domeniul inevitabilului. Nu era un semizeu, fireşte ! Nu era un supraom, desigur ! Se socotea însă un conducător superior celorlalţi, o autoritate neclintită şi de nediscutat.

Oare ce se întîmplase în acest timp ? Se încrezuse prea mult în sine ? Se lăsase ameţit de ambiţii ? Uitase de rolul autocriticii în conducere ?

Din obişnuinţă, Verner zîmbi uşor, însă zîmbetu-i vag, ironic, n-avea într-însul nimic sincer. Da, autocritica ! Iată cum arăta ea : nemiloasă, gospodărească, dar aspră şi plină de griji. Se socotise stăpîn, dar realitatea dovedise că de fapt aceşti Petea, Katia, Andriuşa, Serioja erau adevăraţii stăpîni.

„Rupt de mase". Niciodată nu i-a trecut prin minte că oamenii din jur îi sînt atît de necesari, că ei joacă un rol atît de important în viaţa lui. Şi astăzi, aceştia l-au dăscălit ! Da, l-au dăscălit ! I-au dat lecţii, aşa cum a făcut şi Kaplan cînd i-a arătat, încă mai demult, greşelile pe care atunci nu voia să le recunoască. L-au dăscălit, apoi însă, dăruindu-se problemelor legate de lupta de astăzi, luptă pe care ei o vor continua de acum înainte fără el, îl vor uita, desigur.

— Verner, așteaptă-mă !

O văzu, cu surprindere, la cîțiva pași de el, pe Klara Kaplan.

Ea îl luă de braț și merseră alături, fără să-și vorbească.

Verner încercă să rupă tăcerea.

— Nu, taci — spuse ea. Să ne odihnim. Oare nu se poate să tăcem puțin, să respirăm aerul Amurului, să ne gîndim la viitor ?

Mergeau la braț, tăcuți, fiecare cu gîndurile lui.

La despărțire, lîngă scară, în coridorul întunecat, el încercă din nou să rupă tăcerea.

— Nu, Verner — îl opri iarăși Klara, aproape implorîndu-l. E încă prea devreme ca să vorbim. Mai gîndește-te. Mai cîntărește... Aș vrea atît de mult să înțelegi totul pînă la sfîrșit !

— Am și înțeles — recunoscu el, simplu.

— Îți vreau atît de mult binele și succesul ! îi spuse ea repede, plecînd.

Prietenia aspră a Klarei nu-i putuse izgoni amărăciunea prăbușirii. Dar i-o îndulcise ca o înghițitură de apă.

CAPITOLUL XXXI

Conducătorul cel nou preluă șantierul. Îl chema Serghei Petrovici Dracenov. Era un om lat în spate și masiv, cu capul mare și cu fața cărnoasă, trandafirie ; avea o voce puternică de bas, mîini grosolane, păroase, un zîmbet șiret și ironic în jurul gurii și al ochilor, un zîmbet fugar, nepronunțat, totuși mereu prezent, care-i îndulcea într-un chip plăcut fața. Dracenov sosi împreună cu nevastă-sa și cu trei copii, cărîndu-și după el toate lucrurile casnice, toată mobila și, în plus, un cîine de vînătoare. Se vedea că venise pentru timp îndelungat. Construcția o preluă temeinic, fără nici o grabă, cu de-amănuntul.

Chiar din prima zi i se adresă lui Granatov :

— Cum te cheamă ? Alexei Andreevici ? Atunci, uite ce e, Alexei Andreevici, eu te-aş destitui, ţi-o spun drept, te-aş destitui fără multă vorbă pentru proasta aprovizionare. Dar nu te dau afară numai pentru că în ultimele luni, se spune, te-ai arătat corespunzător, aşa că te socotesc o moştenire a trecutului. A pus şi Verner o vorbă bună pentru dumneata, aşa că te păstrez, dar apucă-te de treabă, dragul meu, altfel te jupoi de piele.

Vorbea cu „r" şi acest lucru îi atenua asprimea vocii, întocmai cum zîmbetul fugar îi îndulcea severitatea feţei.

Lui Serghei Vikentievici i se adresă astfel :

— Eşti bun tehnician şi comunist. Dar ca organizator, nu faci două parale ; aşa cel puţin se spune. Am să te ajut, dragul meu, din toate puterile. Poate că amîndoi tot vom reuşi ceva. Am să te-ajut, dar şi dumneata să mă ajuţi pe mine, fiindcă nu am destule cunoştinţe.

Pe Koceaner, în schimb, şi pe „Crocodilul Amurului", îi concedie fără multă vorbă. Urmînd sfatul lui Kruglov, o chemă la el pe Sonia Isakova şi-i propuse să fie secretara lui.

— Vai, nu ! exclamă Sonia — nu mă pricep... Nu, n-am să pot, n-am să pot...

— Vai, vai şi iar vai ! tună glasul lui Serghei Petrovici. S-a speriat comsomolista noastră : Ce-i aia nu ştiu, nu pot ? Aşa te-a învăţat Comsomolul ?

Sonia se făcu roşie la faţă, dar zîmbea. Îi plăcea noul conducător.

— Dacă nu ştii să scrii hîrtioare birocratice, asta nu-i cine ştie ce pagubă. Esenţialul e să înţelegi ce ţi se spune, că încolo n-ai decît să scrii cum ştii şi gata ! Abia că se reduce astfel corespondenţa inutilă. Iată pentru ce am nevoie de tine : ca să fac să dispară mirosul oricărei rămăşiţe de birocratism. Pe toţi, bineînţeles, n-am să-i pot primi şi nici n-am să-i primesc. Pentru aşa ceva, am un aparat întreg la dispoziţie. Treaba ta însă ar fi să-i întrebi, să-i îndrepţi, să verifici, să urmăreşti dacă au obţinut ceea ce au dorit. Chiar să-i ajuţi tu să obţină ceea ce le e necesar. Dacă, de pildă, ai trimis pe cineva la Granatov cu o problemă de rezolvat, întreabă-l după aceea pe om ce-a făcut. Dacă vezi că nu a reuşit nimic, adu-i la mine şi pe unul şi pe celălalt. Ce-i bărbatul tău ?

— Şofer.

— Şi mai ce ? Nu face pe modesta, că ştiu : scrie versuri. E poet. Te rog să ai deci în vedere : dacă ai să mi te molipseşti şi tu de birocratism, îi spun lui bărbatu-tău să scrie nişte versuri de-alea să te usture, cum le zice... epigrame parcă ! Îi spun să-ţi trîntească nişte epigrame şi ţi le aşez chiar deasupra mesei tale de lucru, să le citească toată lumea. Ne-am înţeles ?

— Da — consimţi Sonia cu plăcere.

Şi începu să lucreze ca secretară. De a doua zi intră în horă. Serghei Petrovici o luă pe ea, pe Granatov şi pe Serghei Vikentievici într-o inspecţie pe şantier.

— Ia un carnet mare, că o să ai de scris — o avertiză el.

Sosi maşina. Granatov căută să-l încredinţeze că nu se va putea merge cu maşina, drumurile fiind desfundate.

— Cum ?! Asemenea drumuri ai construit dumneata, încît nu se poate umbla pe ele ? întrebă Serghei Petrovici. Nu-s opera dumitale ? Dar la urma urmei, totuna-i. Vom merge şi vom controla. Iar tu, Sonia, notează unde trebuiesc reparate drumurile, căci astăzi chiar am să dau ordin să fie refăcute. În trei zile, ordinul trebuie să fie executat ! La voi camioanele stau toată vremea în reparaţie, dar nu v-a trecut prin cap că dacă se repară drumurile, maşinile nu se mai strică aşa uşor.

Plecară. Drumurile erau groaznice. De două ori maşina se împotmoli într-un noroi gros. Coborîră cu toţii ca s-o scoată. Murdari de noroi pînă la genunchi, ajunseră acolo unde se construiau casele de locuit, dar nu putură să se apropie de ele, deoarece drumul era barat de camioane împotmolite.

— Notează, Sonia ! tună Serghei Petrovici şi se repezi spre o casă de piatră, în construcţie.

Oamenii îl înconjurară. Şeful de lucrări, Solodkov, cu planul în mînă, începu să-i explice cum va arăta casa. Serghei Petrovici, însă, fără a-i răspunde ceva, o zbughi numaidecît pe schelă spre locul unde se aflau zidarii.

Zidarii lucrau la o înălţime de trei-patru metri, ridicînd un perete interior. Cărămizile erau aduse spre un alt perete exterior. Un băiat tînăr stătea cocoţat pe peretele exterior şi azvîrlea cîte o cărămidă, pe care un alt lucrător dinăuntru o prindea cu o dibăcie acrobatică şi o aşeza unde se cuvenea.

Serghei Petrovici se uită multă vreme, pufnind mereu pe nas. Solodkov se apropie de el şi-ncepu iarăşi să-i explice; atunci Serghei Petrovici ţipă deodată :

— Ce-i cu acrobaţiile astea ? Dumneata eşti şef de lucrări ori instructor de gimnastică ? Ar fi mai bine să te predau secţiei de cultură fizică sau direct în mîinile justiţiei. Sonia notează !

Zidarii rîdeau şi-i făceau Soniei cu ochiul.

Dar Serghei Petrovici era omul faptelor : ordonă să i se aducă scînduri, bătu singur un jgheab şi încet, ca să nu ajungă la urechile Soniei, sudui. Pe urmă discută cu lucrătorii, ascultă atent observaţiile lor şi i se adresă iarăşi Soniei : „Notează !" Dădu pe loc dispoziţii cum să se înlăture lipsurile şi din nou îi spuse Soniei : „Notează, peste trei zile vom verifica. Notează tot !"

Dezumflat dintr-o dată, Solodkov se apucă şi el să noteze. La plecare, Serghei Petrovici îi zise :

— Eu, dragul meu, numai pentru binele muncii fac asta, nicidecum pentru ca să te ameninţ ; dar dacă mai văd o dată o asemenea porcărie, apoi, nu te supăra, să ştii că te dau în judecată !

În maşină, o întrebă pe Sonia :

- Ai notat ? Notează totul şi pe urmă îmi dai foaia pentru control. Dacă nu vor proceda aşa cum trebuie, îi jupoi de vii.

La o altă construcţie avu prilejul să admire munca tencuitorului Besonov. Se duse lîngă perete, îşi apropie faţa de tencuială ca să vadă cît e de netedă, cercetă de aproape, cu o privire de cunoscător, felul cum lucrau mîinile lui Valka şi spuse :

— Bine !

Valka era măgulit, dar cum nu-i plăcea să se arate binevoitor faţă de superiori, pînă nu se convingea că ei merită acest lucru, de data asta răspunse reţinut :

— Şi Serghei Mironovici Kirov, care m-a văzut lucrînd, a spus că nu muncesc rău.

— Aşa ? Va să zică eşti din Leningrad ? întrebă cu plăcere Serghei Petrovici.

Valka dădu afirmativ din cap.

— Păi şi eu am lucrat cu Kirov la Baku — îi împărtăşi Serghei Petrovici. Toată viaţa n-am să-l uit.

Valka întoarse atunci capul cu simpatie. Îi plăcea că Dracenov îl cunoştea şi el pe Kirov şi că pricepe imediat dacă un lucru e bun sau nu. Cînd îl întrebă despre lipsuri, Valka îşi aminti de aceeaşi întrebare a lui Kirov şi simţi deodată un val de căldură în suflet.

Povesti tot ce putu despre organizarea muncii, despre aprovizionarea cu materiale, despre încurcătura din planuri, despre slaba pregătire a cadrelor.

— Judecaţi şi dumneavoastră — spuse el : Nu ne ajung specialiştii, iar noi lucrăm cu degetele răsfirate şi nu ştim să-i reţinem.

— Da, da, chiar aşa : cu degetele răsfirate.

Dracenov se întoarse către Serghei Vikentievici şi către Granatov :

— Auziţi ? Despre voi vorbeşte ! Şi adresîndu-se iarăşi lui Valka : Ei, şi ce-i de făcut ? Cum să îndreptăm greşelile ?

— Aşa, deodată, n-aş putea spune, trebuie să mă gîndesc.

— Păi, gîndeşte-te. Cu toate că ar fi trebuit s-o faci mai demult, doar eşti comsomolist... nu ? Hai, hai. Te însărcinez să reflectezi ; vorbeşte cu prietenii tăi. Pe urmă să vii la mine. Îţi ajung două zile ? Sonia, notează ! Poimîine, la ora 8 seara. Ne-am înţeles ?

— Înţeles !

— Dacă prietenii tăi sînt oameni cu cap, vino şi cu ei.

La fabrica de cherestea, Serghei Petrovici adună muncitorii şi ţinură o scurtă şedinţă de producţie.

Directorul fabricii, un om moale, se uita pierdut împrejur şi era vizibil necăjit că urma să discute cu noul conducător între atîţia oameni. La întrebările mai neplăcute, el răspundea evaziv :

— Am să raportez pe urmă... Vă voi arăta mai tîrziu.

— Dar de ce te sfieşti ? Vorbeşte ! Eşti în faţa clasei muncitoare, nu te teme ! Cu asemenea băieţi, e plăcut să discuţi. Ei te vor îndrepta, îţi vor spune ce cred, îţi vor da un sfat. Vorbeşte, nu te sfii !

Directorul însă ezita, răspundea scurt.

— Ei bine, dacă vrei pe urmă, fie pe urmă !... zvîrli supărat Serghei Petrovici şi nu-i mai vorbi.

Urcă împreună cu lucrătorii pe un dîmb alăturat, unde, pe şine, bîrnele se cărau cu macaraua. Îi fu prezentat Sioma Altşuler, creatorul acelui mecanism primitiv.

— Dar nu-i încă foarte puţin ? întrebă Serghei Petrovici.

— Sigur că este foarte puţin ! răspunse Sioma. Dar şi asta am propus-o de două ori pînă acum. Vă uitaţi cu ochii unui nou sosit şi vă îngroziţi de situaţie. Dar ştiţi dumneavoastră că la început căram bîrnele cu mîinile ? Trebuiau tîrîte la deal vreo 40—50 de metri. Pe urmă, eu am propus macarau şi şinele. Bremsberg, aşa se numeşte această instalaţie. Asta însă nu-i de ajuns. Iată, acum a crescut apa, aşa că bîrnele nu mai sînt atît de departe. Dar nu ştiţi ce-i aia Silinka ! Cel mai perfid lac !... Cum trece primăvara, apa scade, iar noi trebuie să cărăm bîrnele de departe, cu sistemul de altădată, adică şi „cu sudoarea frunţii", cum îi spunem noi. De două ori am propus să săpăm un canal pînă la Bremsberg ! Credeţi că e greu ? Da' de unde ! Garantez eu pentru toţi băieţii. Numai să se sune o mică mobilizare, şi toţi flăcăii, dacă au să audă de asta, vor sări ca leii la săpat canalul. Într-o săptămînă îl facem. Şi atunci, bîrnele vor fi aproape, doar să înfigi cangea în ele şi să le tragi.

— Hai cu mine, tovarăşe Altşuler — îl luă Serghei Petrovici plecînd spre biroul fabricii de cherestea.

În aceeaşi zi, directorul fabricii fu destituit din atribuţiile sale şi în locul lui fu numit tînărul inginer comunist Fedotov, iar ca ajutor al său, comsomolistul Sioma Altşuler.

— Deci canalul va fi construit ! exclamă Sioma aflînd de noua lui sarcină.

— Gîndeşte-te mai departe — îl sfătui Serghei Petrovici. Acesta e doar începutul. Pentru tine e o chestiune de onoare... Doar n-o să te învăţ eu. Munceşte, prietene, arată ce poate face un cap isteţ de comsomolist.

— Am să arăt !

— Notează, Sonia. Peste o lună îl vom întreba la ce s-a mai gîndit.

Gîfîind şi împroşcînd cu noroi, maşina lui Dracenov umblă pînă noaptea tîrziu prin toate sectoarele marelui şantier. Lui Serghei Vikentievici i se făcuse greaţă de atîta hurducăneală. Era palid şi supărat, fiindcă Dracenov din ce în ce mai des se întorcea spre el şi-i spunea, cu un surîs şăgalnic : „Asta se referă la dumneata, mi se pare. Aşa e ?"

Granatov era reţinut şi liniştit ; nu se sfii totuşi să-şi exprime admiraţia în faţa metodelor de lucru ale noii direcţiuni. Sonia umpluse aproape un întreg bloc-notes şi se simţea obosită, de-abia îşi mai mişca picioarele.

Dracenov însă îşi purta cu vioiciune corpul greoi din loc în loc, rîdea, ironiza, înjura, dădea ordine, îi dicta Soniei diferite note şi observaţii pe care trebuia să şi le amintească : alerga, urca, întreba şi din nou înjura.

Spre sfîrşitul zilei ajunseră în sectorul numit convenţional „docuri". Pe locul unde vor trebui să fie docurile, se vedea numai pămîntul scormonit, brăzdat de şanţurile fundaţiilor neterminate, inundate de o apă murdară, şi o mînă de muncitori comsomolişti, conduşi de doi ingineri tineri şi de şeful sectorului, bătrînul inginer Putin, acela care, cu lacrimi în ochi, i se plînsese lui Kruglov că se spală într-o scuipătoare.

Dracenov îi chemă la el pe cei trei ingineri. Unul dintre ei, Kostko, îşi aţinti ochii arzători de aşteptare asupra noului conducător.

— Multă treabă aţi mai făcut, n-am ce zice ! clătină Serghei Petrovici din cap. Aţi aşezat fundaţiile, aţi cheltuit bani şi atîta tot ! Lucrurile nu mai pot merge ca pînă acum. Pînă la vară, grosul muncitorilor va fi repartizat la construcţia locuinţelor şi a dependinţelor. Vom lăsa deoparte obiectivele secundare... Docurile însă, îşi vor începe din plin activitatea chiar de mîine. Dacă va mai fi necesară mîna de lucru, vă voi mai trimite. Materiale... vă dau ! Vă dau tot ce vă trebuie. Dar să nu-mi cereţi nimic în plus, că eu nu sînt atît de prost, mă pricep la astfel de treburi. Astăzi aţi realizat numai 40% din plan ; vreau ca pînă la sfîrşitul lunii mai, planul lunar să fie realizat în întregime. Ne-am înţeles ?

Inginerul Putin începu să explice cu lux de amănunte că pretenţiile acestea sînt peste măsură de mari şi că trebuie ţinut seama de situaţie...

— Care situaţie ?... întrebă îngrijorat Serghei Petrovici şi se aşează jos, gata să-l asculte.

Necăjit şi foarte emoţionat, Putin dădea nişte lămuriri încîlcite. Tremurînd de nerăbdare, Kostko încerca mereu să intervină, dar de fiecare dată se stăpînea.

— El ce funcţie are ? întrebă la un moment dat Dracenov, fără nici o legătură cu discuţia, arătînd din cap spre Kostko.

— E şeful de lucrări, inginerul Kostko. Tînăr specialist din Rostov.

— Aşa, aşa. Continuă, te-ascult.

Putin încercă în continuare să aducă dovezi şi să contrazică. Dracenov privi din nou spre Kostko.

— Care-i părerea dumneavoastră, tovarăşe Kostko ?

Şi fără să-i aştepte răspunsul, îl întrebă ce studii are, ce experienţă şi ce stagiu de lucru. Îi plăceau ochii arzători ai tînărului. Kostko socotea că toate cerinţele lui Dracenov erau realizabile şi necesare, îşi arătă apoi convingerea că toţi muncitorii le vor îmbrăţişa cu entuziasm şi că toate obstacolele tehnice puteau fi înlăturate.

Aşa, aşa — mormăi mai mult în sine Dracenov şi deodată spuse : Aşadar, tovarăşe Putin, consideră te rog cuvintele mele ca pe un ordin. Am ascultat obiecţiunile dumitale şi le găsesc neîntemeiate. Făceţi cu toţii un efort şi veţi reuşi. Fără eforturi, nimic nu se poate realiza aici... în aceste condiţii.

Putin se congestionă, se stîmbă cu dispreţ şi, mai mult forţîndu-se, zise :

— Ordinul dumneavoastră e ordin. Eu vă declar însă şi vă previn că în faţa unor astfel de cerinţe... într-o astfel de situaţie, în asemenea ritmuri... eu... eu... nu pot lucra.

— Nu poţi ? îl întrebă gînditor Dracenov şi cîteva clipe tăcu. Întîlni apoi din nou privirea lui Kostko, privi faţa lui emoţionată şi însufleţită. De ce spui aşa ? Se poate totuşi — stărui el. N-am să te silesc. Îţi voi da cel mult o muncă mai puţin importantă, mai modestă. Să zicem... şef de lucrări, iar şef al sectorului îl voi numi pe un altul, care va fi în stare să lucreze în ritmul şi condiţiunile cerute... Uite, de pildă... chiar pe... şeful de lucrări, Kostko. El va putea, iar dumitale

îţi va fi mai uşor şi vei avea şi mai multă linişte. Aşa, prin urmare, o mică schimbare internă.

Putin se înroşi, păli, apoi din nou se înroşi.

Dar Serghei Petrovici şi începuse să discute cu Kostko.

— Să începi să-nveţi chiar din clipa asta : bineînţeles, îţi mai lipsesc multe pentru o asemenea muncă importantă ! În cursul primei luni poţi veni la mine oricînd şi cu orice fel de chestiuni, fără să aştepţi rîndul. Sonia, notează ! Nici Serghei Vikentievici nu se va da în lături să te înveţe şi să te ajute. Vei avea deci ajutor de toate felurile. Mai concret : materiale, sfaturi, oameni. Dar îţi ordon să lucrezi mai bine decît predecesorul dumitale. Peste zece zile, planul trebuie să fie depăşit.

— Am înţeles, să lucrăm mai bine ! răspunse milităreşte Kostko, cu ochii strălucitori, împurpurîndu-se la faţă ca un copil. Un sentiment neobişnuit al importanţei şi independenţei sale îl cuprinse în acelaşi timp cu sentimentul de dependenţă totală faţă de simpaticul, dar înspăimîntătorul său şef.

— Aşa, bine... Ştiu eu... Eşti ambiţios, ai să te caţări şi pe pereţi, numai să fie totul făcut.

Serghei Petrovici îl privea studiindu-i faţa tînără, fericită, dar năpădită dintr-o dată de griji.

— Învaţă, învaţă, dragul meu ! Peste cinci ani o să-mi iei locul — adăugă el oarecum trist, dar nu lipsit de nuanţa unei gingăşii, strîngînd în mîna lui mare şi plină de praf, mîna lui Kostko.

— Asta pentru început — se adresă Dracenov către Granatov şi Serghei Vikentievici, după ce se suiră cu toţii în maşină. Peste zece ani, el ne va întrece pe toţi. O să vedeţi ! Are apucături pe care le recunosc... ca ale mele... Şi unde mai pui tinereţea ? ! Ti-ne-re-ţea ! Ehe, dacă la anii lui aş fi avut cunoştinţele lui, dracu' ştie ce-aş mai fi fost acum... Întrerupîndu-şi gîndurile rostite cu glas tare, se întoarse către Serghei Vikentievici : Nu-l slăbi din ochi, trebuie să înveţe, sileşte-l să înveţe. Dă-i să citească ziare străine de specialitate, dacă e posibil. Sfaturi... şi, în general, veghează asupra lui, te însărcinez special cu treaba asta !" mai spuse Dracenov, cu faţa serioasă, şi tăcu.

Serghei Vikentievici era uluit, obosit şi se considera jignit. Această fulgerătoare schimbare de atribuţii, făcută fără

consimţământul lui, i se părea nedreaptă şi absurdă. Pe cînd se apropiau de birou, aduse vorba despre Putin, pe care nu-l iubea, dar pe care îl respecta ca specialist :

— Ce rost are să-l subordonezi lui Kostko ? Oricum, nu va lucra.

— Ei, porumbelule, şi dumneata tot într-acolo baţi ? „Nu va lucra, nu va lucra !" Dar ce să fac atunci cu el ? Să-l alung ? Asta e uşor. Dacă eşti inginer specialist, atunci mai lucrează şi ca şef de lucrări, mai rabdă şi arată ce-ţi poate pielea... Eu nu ştiu multe : dacă îmi pune beţe-n roate... îi sparg capul. Dacă îşi bagă minţile în cap, ne împăcăm, îl premiez şi-l umplu de bani... Ţi se pare că l-am jignit ? făcu el cu viclenie. Păi n-a declarat el că „nu poate" ? Nu poţi, nici nu trebuie. I-am arătat înţelegere, mi-a fost milă de unchiaş. Ei bine, am să-l învăţ minte ! strigă el şi prinse pe urmă să rîdă. N-ai văzut ? Ifose ca de domnişoară : „Asemenea ritmuri ! Astfel de cerinţe..."

În sfîrşit, ajunseră la birou. Toţi erau flămînzi şi obosiţi. Serghei Petrovici însă intră înăuntru şi o strigă pe Sonia.

Acum să tragem concluziile — spuse el ştergîndu-şi năduşeala de pe frunte cu mîna şi închizînd ochii. Scrie. Ordin referitor la fabrica de cherestea : transferările, canalul, transportul lemnelor, aranjarea concediilor oamenilor de la joagăre, de luat înţelegere cu ţinutul despre rame...

Intră atunci şi Granatov. El se aşeză deoparte intervenind din cînd în cînd doar cu cîte un sfat sau cu cîte un cuvînt de aprobare.

— Ştiţi, Serghei Petrovici — spuse el, după ce „concluziile" despre toate evenimentele zilei fuseseră scrise. Ştiţi, am impresia că încep să învăţ alfabetul înţelepciunii.

Măgulit, Serghei Petrovici mormăi :

— Ei, nu mai spune !... Înţelepciune... Învăţ... Îmi spunea mie Verner că eşti tare impresionabil... Întorcîndu-se apoi, o strigă pe Sonia : Dar tu ce stai ? Ţi s-au dus ochii în fundul capului ! Hai la masă ! Şi să ne odihnim ! Pleacă... Ai obosit...

Ajungînd acasă, Sonia se prăbuşi pe pat şi, zîmbind fericită, spuse :

— Poate că şi eu, Grişa, sînt impresionabilă... dar îmi place foarte mult !

CAPITOLUL XXXII

Astfel totul fu hotărît.

Pînă în ultima clipă, Andrei nădăjduise că se va găsi totuşi ceva să-i îndepărteze acea groaznică durere... Dar cum ? Nu ştia nici el. Dina, în schimb, ştia atît de bine să aranjeze totul şi să netezească lucrurile...

Cînd s-a întors de la stocarea materialului lemnos, Andrei a şi aflat cele petrecute în absenţa lui. Totuşi Dina l-a întîmpinat cu o explozie de bucurie, de dragoste şi gingăşie. Ar fi fost în stare să-i ierte totul pentru primirea aceea, pentru lumina ochilor ei, pentru cuvintele minunate pe care i le şoptea... De aceea a încercat s-o întrebe de-a dreptul despre iubiţii ei. Dina i-a răspuns zîmbind cu lenevie : „Of, toate le exagerezi !“ Fugea deci de explicaţii. „Ce-nseamnă interogatoriul acesta ? Nu-ţi ajunge că te iubesc ?“ Ştia aşa de bine să-l facă să creadă că-l iubeşte, să-şi întovărăşească spusele cu mîngîieri, cu priviri calde, cu alintări, încît... Kruglov îşi închise ochii încă o dată, ca să nu vadă că fericirea lui dispăruse.

Şedinţa de partid l-a făcut să deschidă ochii. A înţeles că nu avea dreptul să procedeze astfel şi că acum problema nu se mai punea numai pentru el. Uşuratica sete de distracţii făcuse din Dina un element dăunător societăţii. Iar el a fost nevoit să asculte şi să tacă ruşinat, caraghios, în faţa a sute de oameni. „Încornoratul...“

De acolo a dat fuga acasă, pregătindu-se pentru o discuţie fără ocoluri, dificilă dar hotărîtoare. Tot mai credea că ea îl va înţelege şi că se va îngrozi aflînd ce se vorbeşte pe seama ei.

Dina ştia însă totul. De unde oare? Cine a putut să i-o spună?

Frumoasă, cu părul în neorînduială după toate regulile artei seducţiunii, l-a întîmpinat fără lacrimi, fără pocăinţă, fără ruşinĕ; ba dimpotrivă, s-a repezit la el cu imputări şi insulte. Făcea teatru frîngîndu-şi mîinile şi strîmbîndu-şi cu dispreţ gura ei minunat de frumoasă.

— Laşule! Laşule! Ai tăcut! Ai îngăduit să fie ponegrită femeia ta iubită! Te-ai speriat de gura lor! Om nenorocit, fără ambiţie şi fără onoare! N-ai putut să-i repezi pe ticăloşi? Laşule! Laşule! Şi eu, care te-am iubit!...

„Ce-o fi cu ea? se întreba Andrei. Este de sus şi pînă jos numai minciună; fiecare mişcare, fiecare sunet al vocii ei e o prefăcătorie... Avea toate aceste apucături şi mai înainte... ori i-au apărut de-abia acum?..."

— Dina, dar au dreptate! i-o scurtă el, tăios, ca să pună capăt jocului.

Să plîngă, să-şi verse răutatea, revolta, orice, numai să înceteze o dată teatrul şi să apară în loc un sentiment uman, adevărat.

— Au dreptate?! exclamă dramatic Dina. În sfîrşit am înţeles. Ai găsit justificare laşităţii tale!

Impresiile şedinţei din ziua aceea erau însă prea puternice în el, ca să se lase zăpăcit.

— Da, au dreptate! repetă Andrei, fără să ţină seama de insinuarea Dinei. Şi dacă n-ai să înţelegi, atunci...

— Ce va fi atunci? întrebă ea batjocoritoare.

Kruglov nu găsi imediat cuvintele necesare. Trîntită în pat şi legănîndu-şi picioarele frumoase, Dina îl privea cu impertinenţă.

— Atunci ne vom despărţi, Dina.

— Şi? Crezi că n-am unde să mă duc? Crezi cumva c-o să plîng după tine sau că am să te implor să nu mă părăseşti? Nu, scumpul meu! Femei ca mine nu se părăsesc. Ai să mă cauţi tu...

Era răutăcioasă, rîdea de el, îl tachina... Dar tocmai de aceea Andrei simţea că o să poată rezista. Să nu i se supună, să nu se lase învins!

— Nu mai avem ce vorbi, Dina. Întotdeauna te-am iubit mai mult decît tu pe mine. Ţi-am iertat orice. Dar de azi înainte s-a sfîrşit.

— S-a sfîrşit ? Ei, bine...

Ea sări, smuci geamantanul de sub pat şi, aruncîndu-şi în el lucrurile, de faţă cu Andrei, începu să împacheteze. Mincinoasa ! gîndi el. Totul era numai mincinună ! Se uită îngrozit la faţa ei drăguţă şi perfidă, la mîinile ei frumoase şi delicate, care se agitau cu atîta graţie... Totul, totul era numai minciună ! Prin faţa ochilor lui zburau cămăşuţele ei străvezii, sticluţe lunguiеţe de parfum, cutiuţe elegante, cutii, pantofi minunaţi, baticuri, batiste brodate... Cu aerul unei fiinţe nevinovate, jignită pe nedrept, îşi arunca lucrurile în geamantan. Dar, deşi orbit de durere, Andrei nu putea să nu observe că ea nu uita să-şi învelească pantofii în hîrtie, să-şi strîngă cu atenţie rochiile, ca să nu se şifoneze.

Terminase de împachetat şi Kruglov tot tăcea. Probabil observase şi ea că a mers cu jocul prea departe, căci spuse cu un glas tremurător :

— Mai bine să mori decît să trăieşti cu un om care nu te iubeşte şi nu te înţelege...

El tot nu-i răspunse. La ce bun ? Ca să continue jocul ? Lăsîndu-se pe scaun, îşi acoperi faţa cu mîinile şi rămase aşa, ascultînd intonaţia glasului, ţăcănitul tocurilor, fîşîitul mătăsii, clinchetul sticluţelor.

Nu ştia dacă va putea trăi fără ea şi ce-l va aştepta de-acum înainte în viaţă. Dar cu ea nu mai avea rost să trăiască. De asta era sigur. La ce bun să mai dregi un lucru fărîmat în mii de bucăţi ?

Vălurile negre ale suferinţei se aşterneau treptat şi în întunecimea aceea el căuta febril o dîră de lumină. Sentimentul deosebit de nou pe care-l simţise născîndu-se în sine pe cînd se afla la stocarea materialului lemnos avea să-l mai încerce oare ? Va mai reveni ? Altfel, îşi dădea seama că nu se va mai putea salva, nu va mai putea trăi şi umbla cu fruntea sus. Dina închise geamantanul, se pudră, mişcă scaunele dintr-un loc în altul.

— Dacă vrei să-mi faci un ultim serviciu, du-mi geamantanul.

El se ridică fără să o privească şi o întrebă liniştit :

— Încotro ?

— La Slepţov ! îi răspunse ea cu o bucurie răutăcioasă şi se apucă să-şi potrivească pălăria.

Dar în aceeaşi clipă, Andrei i-o smuci, zvîrli cu o lovitură de picior geamantanul într-un colţ şi, apucînd-o pe Dina de mînă, o aruncă pe pat atît de tare, încît ea se lovi cu umărul de perete.

— Nu ! răcni Andrei. Nu ! La Slepţov n-ai să te duci ! O să pleci de îndată ce va sosi vaporul. Îţi dau bani, bilet, tot ce-ţi trebuie, dar vei pleca ! Atîta timp cît mai eşti încă aici, o să trăieşti în această cameră şi ai să încetezi cu destrăbălarea ta. Ai înţeles ? Nu îngădui să mi se terfelească numele ! Nu-ţi permit să te faci de rîs ! Atîta timp cît te afli aici, eşti soţia mea. După ce-o să pleci, fă ce doreşti : dă-te pierzării, vinde-te, fă orice-ţi poftește inima !

Ea se uita la el cu mirare şi extaz, frecîndu-şi umărul lovit.

Acum nu mai juca teatru. Era numai peste măsură de ulmită. De-ar fi bătut-o, cu siguranţă că l-ar fi iubit.

El se îndreptă spre uşă, iar de acolo îi spuse :

Ceea ce am hotărît, Dina, e definitiv. Dacă te-am lovit, iartă-mă. Dar e un fleac faţă de durerea pe care mi-ai pricinuit-o tu. Nu-ţi pretind milă, ci doar un singur lucru : respect. Şi asta numai pentru cîteva zile. Nu cer nimic altceva de la tine.

Porni spre bordeiul unde stătea Timka Grebeni. Toţi dormeau. Andrei îl împinse pe Timka mai încolo şi, oftînd de durere, se culcă alături de el, pe patul acela scund şi tare. Timka se trezi şi, fără să-l întrebe nimic, prinse să-l asigure cu glas domol că totul este trecător, îi vorbi despre şedinţa din timpul zilei, despre problemele comsomoliştilor, despre campania de lucru din primăvară şi despre noul lor conducător.

Astfel începu viaţa lui Andrei, fără Dina. Se convinse curînd că viaţa lui curge pe făgaşul obişnuit, oricît de mare îi e durerea. Îi era teamă doar să nu se întîlnească din întîmplare cu Dina. Va fi în stare s-o evite ? Nu i se va

nărui oare dintr-o dată echilibrul nestabil, dobîndit cu atîta străduinţă ?

Împrejurările făcură să se reîntîlnească totuşi. El era în vizită la Tonia şi la Sioma, cînd Dina, scoţîndu-şi capul pe uşă, îl salută cu drăgălăşenie şi zise :

— Nu vrei să intri pentru o clipă, Andriuşa ?

Acum trebuia să se hotărască totul. Dacă ea s-ar fi aruncat din prima clipă de gîtul lui şi ar fi izbucnit în lacrimi, cine ştie ?...

Kruglov intră încruntat, cu faţa întunecată :

— Ce-ai vrut să-mi spui ?

Ea murmură :

— Andriuşa...

Fără s-o privească, îi zărea faţa, faţa ei frumoasă, faţa aceea pe care o iubise, cu buzele iscusit fardate, cu zîmbetele mincinoase dar înduioşătoare.

El repetă cu glas sec :

— Ei, de ce m-ai chemat ? !

Şi Dina înţelese că totul s-a sfîrşit.

— Ce se aude cu vaporul ?

— Mîine vine noul nostru conducător. Prin urmare, peste două zile vaporul se va reîntoarce. Am să-ţi comunic la timp.

Dacă ar fi plîns ori s-ar fi apropiat de el să-i ceară iertare...

— Bine, iartă-mă că te-am deranjat.

— Nu-i nimic !

Kruglov plecă. Uşa se închise. Era sfîrşitul.

Nu mai existau îndoieli, dar nici speranţe; şi nici n-avea vigoare pentru un nou avînt ; iar cum acel liniştitor sentiment de concentrare interioară, pe care şi-l descoperise în pădure, nu mai revenea, Andrei nu mai ştia ce-i aceea fericire.

Dina se zbuciuma. Pentru ea, viaţa era acum înăbuşitoare şi lipsită de interes. Cîndva, zilele se succedau ca un lanţ strălucitor de plăceri, în mijlocul cărora, bineînţeles, trona ea, frumoasă şi întotdeauna triumfătoare. Dar iată că se rupsese un inel, unul singur, şi întreg lanţul se destrămase lăsînd în locu-i un gol imens. Cum să umple acest gol ? Muncind ? Dar munca nu o interesase niciodată... Admiratorii ? Îi era silă de ei. Din vina lor suferea acum totul — încerca ea să se con-

vingă. Ei iscaseră conflictul dintre ea şi Andrei. Erau toţi nişte laşi, nişte oameni josnici. Nu voia să-i mai vadă. Dar dacă ar fi avut curajul să recunoască, şi-ar fi dat seama că şi ei se purtau altfel cu ea. O evitau. Toţi ştiau că s-a despărţit de Andrei. De ce nu dădeau nici un semn de viaţă ? Măcar unul s-o fi cerut în căsătorie ! Da ţi-ai găsit !... Ticăloşii ! Slepţov, frumosul Slepţov, care părea pînă peste cap îndrăgostit de dînsa, avea acum o atitudine foarte rezervată. S-a dus la el (pe furiş, ca să n-o vadă nimeni). Au stat amîndoi de vorbă ca nişte prieteni.

— Soţ ca Andrei, n-ai să mai găseşti — i-a spus el glumind.

De ciudă, Dina ar fi fost gata să rămînă acolo, dar Slepţov s-a ridicat primul :

— Să mergem, Dina Sergheevna, eu îmi aştept soţia. Nu-i plăcut pentru mine să primesc noaptea fete în vizită.

Rîdea, dar Dina înţelese că el ţinea într-adevăr să nu se compromită.

Kostko nu mai era de găsit. Cînd îl căutai, era pe şantier. I-a trimis vorbă că vrea să-l vadă şi l-a chemat la dînsa. Kostko a venit, dar avea un aer atît de intimidat şi de pierdut... Ca să nu se înfurie, Dina izbucni în plîns. Îşi cunoştea farmecul ochilor, cînd luceau în lacrimi mari.

— Ce-i de făcut, Kostko, ce-i de făcut ? întrebă ridicîndu-şi spre el ochii înlăcrimaţi. Tu eşti singurul om care mă vei înţelege. Ştii că nu sînt rea... Toţi umblau după mine, iar acuma ei toţi au dreptate şi numai eu sînt vinovată... Iar Kruglov mă goneşte fiindcă nu are curajul să-i scuipe în faţă... Cu ce drept se amestecă ei în viaţa mea particulară ?

— Care ei ? întrebă Kostko.

— Care ? ! strigă aprinsă Dina. Toţi ! În şedinţa de partid au hotărît că nu sînt o soţie potrivită. Îngălbenindu-se de răutate, începu să plîngă, de astă-dată sincer. Ştiu, au dreptate. ...Şi tu mi-ai spus că Kruglov nu e omul care să mă facă fericită. Aşa e, m-am convins, e grosolan, e un om josnic. Am fost oarbă... N-am crezut că ar fi capabil să mă schimbe pe primul proces-verbal... Un incult şi un mărginit...

Cît de mult aşteptase Kostko altădată aceste cuvinte ! Dar acuma îşi vîrî capul între umeri şi-şi mută privirile într-altă parte. Oare nici el n-o mai credea ?

— Am să mă sinucid ! rosti ea hotărît. Te-am chemat ca să... Ai un revolver ?

Deodată Kostko izbucni în rîs. Rîdea şi îi săruta mîinile, în timp ce ea şi le smulgea făcînd-o pe supărata.

— Tu ! Tu să te sinucizi ? Tu, o fiinţă atît de frumoasă ! Tocmai ţie să-ţi fie aşa de frică ?

— Dar ce să fac atunci ?

Kostko îşi lăsă capul în jos.

— Mi-e greu să-ţi răspund, Dina. Mă doare sufletul. Dar vreau să-ţi spun adevărul. Trebuie să pleci, Dina, şi asta cît mai curînd. Dacă ai nevoie de ajutor...

Dina se trase înlături, dezgustată.

— Bani ? Ce să fac cu ei ? Kruglov îmi dă mai mult decît am nevoie — oftă ea. De altfel, pot să-ţi mărturisesc că n-am nevoie de nimic, de nimic...

Îşi dădu seama însă că inginerul Kostko nu-i va face altă propunere. Nici el, care acum cîteva zile ar fi fost fericit să se căsătorească cu ea !

Oare ce-o să facă atunci cînd ea va fi departe ? Se gîndi să-l întrebe.

— Destul am vorbit despre mine — zise ea, cu modestie. Eu am să plec. Poate că am să învăţ să trăiesc altfel. Dar dumneata, Kostko ? Doar mi-ai fost prieten ! Ce-ai de gînd să faci ?

O rumeneală acoperi obrajii inginerului. Arăta foarte tînăr. Cîţi ani o fi avînd ? Dina nu l-a întrebat niciodată, dar în clipa aceea nu i-ar fi dat mai mult de douăzeci şi cinci.

— În primul rînd o să construim docurile — îi răspunse bucuros, cu o asemenea expresie a feţei, de parcă ar fi fost să le construiască el singur. E aşa de multă muncă ! Într-o regiune centrală, niciodată n-aş fi căpătat atîta mînă liberă. Şi cîtă amploare capătă şantierul aici ! Dracenov mi-a încredinţat un sector întreg... Am impresia că mă înalţ văzînd cu ochii. Cresc parcă mai înalt decît copacii. Zîmbi cu duioşie, iar în ochi i se aprinseră flăcări calde, tinereşti. Pe urmă, mai am încă un vis... Ştii, se va construi aici şi o uzină metalurgică. Am să trec atunci la furnale... Ai văzut vreodată cum se montează furnalele ? O, este o muncă minunat de frumoasă

şi de delicată. Dacă o scot la capăt cu lucrările de la docuri, sînt sigur că o să mi se încredinţeze şi furnalele.

Dina îşi înălţă sprîncenele. Degetele ei subţiri tremurau.

Kostko îşi dădu seama cît de uimită e Dina. Se ruşină şi-şi apropie faţa de degetele ei. Oricum, o iubise doi ani... Cum a putut să fie atît de egoist ?

— Dina, iartă-mă. Mă simt vinovat faţă de tine că nu ţi-am vorbit niciodată de munca mea, că nu ţi-am arătat niciodată ce măreţe lucruri sînt în jur. Te-ar fi pasionat, desigur, şi m-ai fi înţeles.

— Să mă pasioneze montarea furnalelor ?! îl îmbrînci ea. O cuprinse furia. Pleacă ! Pleacă ! Nu eşti cu nimic mai bun decît Kruglov ! Ba eşti de o mie de ori mai rău ! El e un om nobil, niciodată nu m-a minţit, încă din prima scrisoare mi-a spus : „Voi îndreptăţi încrederea pe care şi-a pus-o Comsomolul în mine". Dar eu n-am fost în stare să-l înţeleg. Pe cîtă vreme tu mă implorai şi, ca să-ţi spun drept, mă plictiseai cu stăruinţele tale. „Tu eşti viaţa mea". „Sînt plin de tine". Pleacă ! Hai, şterge-o de-aici că te plesnesc.

Kostko se obişnuise încă de mult cu astfel de crize de mînie. Dar de data asta se supără simţindu-se ofensat.

— Aşa, va să zică ? Atunci... adio ! încheie el adîncindu-şi şi mai tare capul între umeri şi ieşi.

— Kostko ! îl strigă Dina, speriată.

Dar Kostko nu se mai întoarse. Pe fereastră, ea îl urmări cum calcă grăbit pe podine. Avea o înfăţişare abătută, dar nu era chiar atît de nenorocit cum i-ar fi plăcut Dinei să-l vadă.

Ea se aruncă pe pat şi izbucni în plîns. Pricepu, poate pentru întîia oară, cît de urît s-a sfîrşit totul şi cît de singură a rămas.

CAPITOLUL XXXIII

Trenul trecu în plină viteză prin Kizilovka. Dar lui Serghei îi fu de ajuns să-şi arunce privirea, ca să vadă şi clădirea sumbră, atît de bine cunoscută, a gării, şi vechea pompă de

apă, şi vechiul semafor, şi cantoniera cea grasă de la cabina 1. Doar impiegatul de serviciu, un tînăr îmbrăcat într-o uniformă îngrijită, era nou. Gara părea că întinerise odată cu el, căci apăruseră flori pe peron şi se vedea o podişcă nouă de scînduri. „S-a împodobit bătrîna Kizilovka" — reflectă Serghei lipindu-se lacom de geam.

Totul îi era cunoscut în amănunţime. Îşi spunea : Acuma vine cotitura — şi într-adevăr urma cotitura ; se va auzi acum un fluierat de locomotivă — şi într-adevăr se auzea fluieratul; acum trenul îşi va încetini mersul — şi trenul, supus, şi-l încetinea. Ogoarele negre, arate, se aşterneau de o parte şi de alta a drumului. Serghei le cunoştea bine. Iată, acuma va apare o rîpă şi un pîrăiaş, pîrăiaşul pe lîngă care a alergat el în copilărie cu Paşka Matveev, iar dincolo de pîrăiaş se întinde un cîmp necultivat, acoperit cu tufişuri, unde se jucaseră de-a războiul.

Pîrăiaşul, peste care trecea un podeţ nou, îi alunecă prin faţa ochilor, dar nu văzu tufişurile. O fi uitat el, ori a greşit ? Cîmpul arat se întindea, în schimb, cît putea cuprinde ochiul, neted, gras, fără nici un hat, acoperit cu verdele crud al semănăturilor.

Iată şi căsuţa cantonierului, iată şi grădinile de zarzavat, şi acoperişul cel roşu al clădirii Sovietului.

Serghei îşi înşfăcă bagajul şi ieşi.

Se opri pe trepte, cu capul întins către staţia cenuşie care se apropia, acoperită de o primăvăratică şi fragedă verdeaţă. Inima prinse a-i bate şi a-i tremura, căci îl zărise pe taică-su. Desprinzîndu-se din mulţimea celor care-l aşteptau, tatăl său, fără căciulă în cap, alerga în întîmpinarea trenului. Serghei îl privea şi faţa tînără a bătrînului îl uimi într-atîta, încît uită să sară din mersul trenului. Dădea numai din cap zîmbind cu sfială. Tatăl său fugea pe lîngă tren şi-i spunea ceva din fugă.

Ca prin ceaţă, Serghei observă că pe peron se adunase lume multă. Apoi îşi recunoscu mama şi surorile care ţopăiau de nerăbdare (dar ce mari au mai crescut !). La ultimele învîrtituri ale roţilor, auzi deslușit primele acorduri ale unei fanfare.

În sunetele marşului, Serghei sări jos şi se pomeni drept în braţele tatălui său ; buzele lui simţiră pielea aspră a feţei bătrînului. Dintr-o parte se repeziră pe neaşteptate surorile, şi nişte mîini gingaşe, mîinile mamei, îl cuprinseră nerăbdătoare de după gît ; ochii fericiţi şi plini de lacrimi ai bătrînei se uitau în ochii lui... Iată-l deci acasă ! Sosise sfîrşitul peregrinărilor, al nenorocirilor şi al fricii...

Era acasă !

— Hai ! Haide, mamă ! De ce plîngi ? spuse el îmbrăţişînd-o. Apoi, spre a risipi emoţia primelor clipe ale întîlnirii, o întrebă : Dar ştia pe cine aşteaptă ?

Deodată răsunară nişte rîsete. Serghei se trase înapoi, încă neînţelegînd ce se petrece, dar cuprins de o tulburare. Văzu în jur zeci de feţe cunoscute, toate foarte însufleţite. Îl zări pe secretarul celulei de comsomol, cu care copilărise, cu care învăţase împreună la şcoala de pe lîngă fabrică şi cu care fusese în aceeaşi celulă de comsomol şi la depou, îl observă şi pe tînărul fochist Sviridov de pe locomotiva tatălui său, care îl saluta cu un zîmbet larg de bucurie.

Serghei se uita la toţi, speriat şi pierdut. Acum nu mai putea da înapoi. Tot programul trebuia îndeplinit, independent de voinţa lui.

Marşul se întrerupse brusc. Sviridov îşi flutură şapca strigînd cu un glas răsunător şi fericit :

— Trăiască eroul Orientului Îndepărtat şi fiu de erou — uraaa !

Emoţionat, tatăl său strigă şi el „ura !", laolaltă cu toţi ceilalţi, dar pe urmă, trăgîndu-l spre sine, îi şopti lăudîndu-se:

— Vezi, fiule ! Cîtă vreme mi-ai săvîrşit pe-acolo acte de vitejie, şi taică-tu a ajuns erou, aici. Sînt acum primul dintre udarnici şi guvernul mi-a dat titlul de Erou al Muncii.

Mama se grăbi să-i dea amănunte :

— E o lună şi mai bine de-atunci. L-au sărbătorit la club, iar bătrînul a ţinut o cuvîntare în versuri. Tocmai atunci a venit şi telegrama ta, în care ziceai că ţi-a dat concediu... Cît ne-am bucurat !

Întrerupînd-o, surorile lui se grăbiră să-i mărturisească :

— Ne-au dăruit un patefon cu plăci. Şi o grămadă de

flori, pe care tata le-a pus la presat prin cărți, și ce mai diplomă... am pus-o în ramă...

Înconjurat de prieteni, Serghei se lăsa îmbrățișat, strîngea mîini peste mîini, răspundea la sărutări, vorbea și întreba una sau alta... Zîmbea, fiindcă așa cerea clipa, dar simțea cum urcă în el, de la genunchi în sus, un tremur curios și puternic, care creștea în tot corpul schimonosindu-i gura și strecurîndu-i, de-a lungul șirii spinării, un fior de frig... Fiorul acela era singura lui senzație reală, încolo totul se legăna ca într-o ceață și parcă din fundul acelei neguri ajungeau la urechile lui cuvintele secretarului celulei de comsomol, care ținea un discurs.

— Sîntem mîndri că prin tine și prin Pașa Matveev, celula noastră a luat și ea parte la valorificarea eroică a Orientului Îndepărtat. Familia Golițîn este mîndria depoului nostru...

Pe Serghei nu-l chinuia decît o singură dorință : aceea de a pleca dintre ei cît mai iute și de a rămîne singur, ca să se dezmeticească, să înțeleagă bine ce s-a întîmplat și să-și alunge acel nesuferit fior din spate. Dar tatăl lui, cu niște ochi întineriți și plini de bucurie, îi tot da ghes șoptindu-i :

— Vorbește și tu, fiule... O cuvîntare... Măcar așa... cîteva cuvinte...

Cu glas silit, pe care nu și-l mai recunoștea, Serghei spuse :

— Vă mulțumesc, băieți, pentru primirea ce mi-ați făcut. Dar nu sînt de loc erou, am muncit și eu ca toți ceilalți. Dacă li s-ar face astfel de primiri tuturora, n-ar mai ajunge fanfarele... Asta-i tot. Ne mai vedem noi deseară la club...

Acum, tremurul acela rece îl zguduia și mai rău, iar cînd se aplecă să-și ridice bagajul, simți că nu-l mai țin nici picioarele.

— Ei, băiete, te-ai cam emoționat ! îi șopti drăgăstos la ureche Sviridov, iar mîinile lui crăpate și înnegrite de cărbune îl dădură încet la o parte. Sviridov îi ducea lucrurile, în timp ce tată-său îl luă de braț ; de partea cealaltă i se alipi maică-sa, în față alergau surorile, în jur mergeau prietenii, iar în urmă cînta orchestra...

Ajuns în odaia lui, Serghei se așează pe un scaun și închise ochii.

— Ești obosit, Seriojenka ? îl întrebă maică-sa alungînd fetele.

În sfîrșit rămase singur. Le auzea pe fete cum șușotesc dincolo de perete, auzi și glasul părinților lui, care se întrebau dacă el a mai slăbit ori e numai obosit de drum, și-i mai ajungea la urechi forfota gospodărească din bucătărie.

Fiorul care-l tulburase în gară se potolea în el treptat, dar acum i se părea și mai îngrozitoare situația în care se afla. Ce să facă ?

Dacă nu l-ar fi primit astfel, tot ar mai fi avut puterea să mărturisească tatălui său, lui Sviridov și prietenilor mai buni adevărul. Dar acuma, după ce-l întîmpinaseră astfel, cu muzică și cu felicitări, după ce a ținut și el un discurs, acuma ce mai putea face ? „Vin în concediu".

După opt luni de hoinăreală, sperase că sub pretextul concediului să rămînă cel puțin o lună acasă, să se odihnească, să se gîndească și să ia o hotărîre.

Deschise ochii și se uită. Nu înțelegea încă schimbarea petrecută în casa-n care se născuse, dar casa parcă reîntinerise și ea, după cum întinerise și tatăl lui. Descoperea pe încetul amănuntele noi care împrospătaseră odăile : zugrăveala nouă, cuvertura albastră de pe pat, o față de masă brodată așternută peste cunoscuta mușama din copilărie, diploma din ramă înconjurată cu flori... Se apropie de diplomă zîmbind, dar în aceeași clipă tremurul de mai înainte îl străbătu din nou : își aminti de fanfara de pe peron, de cuvîntările de acolo, de ochii triumfători ai tatălui său și de mîinile crăpate și înnegrite de cărbune ale drăgăstosului Sviridov.

Auzind zgomotul ușii, Serghei se întoarse repede. Prin crăpătura ușii, maică-sa se uita să vadă dacă nu doarme. Văzîndu-l în picioare, se apropie de el în vîrful picioarelor și, punîndu-i mîna pe umăr, îi șopti :

— Ce-a mai alergat bătrînul ca să-ți facă primirea : o săptămînă întreagă a umblat pe la Comsomol, de parcă ar fi fost în slujbă acolo; nici lui Sviridov nu i-a dat pace și pe la toți prietenii tăi s-a dus, iar pe muzicanți i-a cinstit cu bere,

c-a vrut să te primească frumos. Dar vrea să nu ştii tu. Oricum, însă, băieţii tot o să-ţi povestească. Bătrînul e fericit. O, acum îi om cu vază aici, i-a trimis telegramă Comisarul Poporului şi a luat trei premii într-un an... S-a făcut masă mare în cinstea lui...

Amuţi, fiindcă în cameră intrase bătrînul. Cînd îl văzu pe tată-său, în atmosfera cunoscută a casei, îşi dădu dintr-o dată seama ce-i întinerea chipul : îşi răsese mustaţa. Şi-afară de asta, pe faţa lui se întipărise o nouă expresie de bucurie, stîrnită, desigur, de sosirea feciorului, de titlul de Erou al Muncii şi, fără îndoială, de faptul că se bucură acum de respectul tuturora.

Timofei Ivanovici îi făcu din ochi fiului şi, fără să se grăbească, puse patefonul. Serghei tresări la auzul acelei voci femeieşti emoţionate, care străpunse liniştea :

Chiar de-aş muri...

Tatăl său asculta cu mîinile pe genunchi, urmărindu-şi din ochi feciorul. Lui Serghei îi venea să plîngă la fel ca în copilărie. Se duse în bucătărie să se spele şi se bălăci mult timp, numai ca să nu se întoarcă în odaie, unde nu-l slăbeau de loc privirile pline de dragoste ale tatălui său.

Mamă-sa îi aduse o rubaşcă brodată.

— Îmbrac-o, fiule, pentru tine am cusut-o, cînd am aflat că vii...

Bătrînica îl cuprinse cu braţele, îl aplecă spre dînsa şi, strîngîndu-l tare la piept, spuse cu voce domoală, ca pentru sine :

— Ei, în sfîrşit, te-ai întors !

Şi, de parcă s-ar fi sfiit de duioşia ei, se îndepărtă de el şi prinse a vorbi numai cu jumătate de glas, ca să nu o audă bătrînul :

— Nu le-am spus Matveevilor că vii şi nici nu i-am chemat pe la noi. Le-ar fi prea amar să ne vadă... Dar tu, după ce mănînci, du-te pe la ei. Nu le vine uşor, fireşte : iacă, i-a proape anul şi oamenii nu ştiu încă bine ce s-a întîmplat. De-ar putea măcar să întrebe pe careva, tot li s-ar mai uşura sufletul... de aceea repede-te pe la ei, să le povesteşti.

Matveevii veniră ei singuri. Nici n-apucă Timofei Ivanovici să ciocnească primul pahar de vin cu fecioru-său, cînd în casă intră fuga mai întîi bătrîna mamă a lui Paşka, iar după ea, tîrîndu-şi anevoie picioarele, unchiaşul Matveev, mecanicul de la ateliere. Serghei aproape că nici nu-i recunoscu la prima vedere, atît de îmbătrîniţi şi gîrboviţi erau amîndoi...

Se opriră dintr-o dată, şi unul şi altul, văzînd masa bogată şi comesenii cu paharele în mîini, alături de patefonul aşezat pe un taburet lîngă Timofei Ivanovici.

Matriona Spiridonovna simţi că-i năvăleşte sîngele-n obraji, atît de nelalocul ei şi de stingheritoare i se păru bucuria lor faţă de durerea celor doi moşnegi rămaşi singuri.

Matveevii însă dădură bineţe urîndu-le cele de cuviinţă pentru reîntoarcerea fiului lor. Bătrîna îl sărută întîi pe Serghei, se plecă după aceea pe rînd în faţa tuturor celor de faţă, apoi se aşeză tăcută mai la o parte.

Stăpînindu-se, unchiaşul îi scutură lui Serghei mîna bărbăteşte, pe urmă, salutîndu-i politicos pe Matriona Spiridonovna şi pe Timofei Ivanovici, spuse :

— Să vă fie casa îndestulată cu pîine şi cu sare ! Iertăciune că nu ne-am învrednicit a veni la timp. Mîncaţi şi beţi mai departe. Noi, eu şi cu bătrîna, vă aşteptăm.

Şi deodată prinseră a-i curge lacrimile. Plîngea ruşinat de lacrimile sale, ferindu-şi faţa de privirile celor din casă. Odată cu el începu şi bătrîna să hohotească de plîns.

Serghei rămase nemişcat, în picioare, cu paharul în mînă.

— Mă pregăteam să trec pe la dumneavoastră după masă — rosti el fără prea multă siguranţă. Paşa, înainte de moarte, s-a gîndit la dumneavoastră.

Minţise fără să vrea, sub impulsul primei porniri. Dar această minciună îi smulse pe bătrîni din tăcuta lor durere.

— Faţă de tine s-au petrecut toate ? Ai fost acolo, lîngă el ? îl întrebă bătrîna curmîndu-şi plînsul.

Şi Serghei trebui să povestească cum s-a întîmplat accidentul cu Paşa, cum l-au purtat prin taiga spre tabără, cum au vegheat lîngă el o noapte întreagă, cum l-au înmormîntat, cum au muncit în pădure în cinstea lui, ca nişte udarnici... Bătrîna izbucni din nou în hohote de plîns, iar Matriona Spi-

ridonovna o luă cu ea în cealaltă odaie, s-o mai liniştească. Unchiaşul, dimpotrivă, se însufleţi oarecum şi, aşezîndu-se la masă, ciocni în sănătatea lui Serghei. Dar în mîinile lui tremurătoare şi în ochii-i cu sclipiri dese, se oglindea o bătrîneţe atît de neajutorată, încît Serghei se îngrozi privindu-l. Şi-l reaminti pe Paşa, aşa cum nu şi-l mai amintise demult : vioi, puţin cam brutal, dar întotdeauna pornit pe veselie, ţinînd-o mereu în glume ucrainiene şi gata oricînd la orice fel de muncă şi la orice fel de distracţie. Revăzu în mintea lui ziua aceea de vară cînd soarele aurea rîul şi bîrnele, cînd Sioma Altşuler părea un pitic cu o baghetă magică în mînă, iar Paşa se înhămase, ca de obicei, la lucrul cel mai greu, umplînd văzduhul cu sudălmile lui, în fond nevinovate, presărate cu tot felul de glume încurajatoare. Şi-ndată după aceea, îl încercă o altă amintire : tovarăşul Ţoi, înconjurat de un grup de comsomolişti, apoi atitudinea lor solemnă pe care o luaseră în onoarea necunoscutului comsomolist, Matveev, căzut la datorie. Îşi aminti şi de tavanul scund al barăcii, şi de lumina pîlpîitoare a lămpii, de tăcerea aşternută după aceea şi de faţa rigidă a lui Galcionok, rămasă cu ochii plecaţi în jos.

Pe obrajii lui Serghei se rostogoleau lacrimile. Nu şi le ascunse. La urma urmelor, acele lacrimi se strînseseră de mult în el. Cum de le-a putut stăpîni atîtea luni ? Cum a rezistat la întîlnirea cu tatăl său, la primirea cu fanfara, şi cum de a îndrăznit să primească darul mamei lui ?

Matveev, unchiaşul, îl îmbrăţişă şi-i spuse înduioşat :

— Nu plînge, Serioja. Ni-e greu, e drept, dar nici ţie nu ţi-a fost uşor. Nu plînge. O să-ţi găseşti alţi prieteni, iar mie şi babei mele nu ne-a mai rămas prea mult de trăit.

Nemaiputînd să îndure, Serghei ieşi în fugă din casă şi sorbi adînc în piept aerul plin de prospeţimea primăvăratică a vîntului. Dar uşurarea tot nu-i venea. „Ce-o fi însemnînd asta ? se gîndea el. Oare nici un fel de odihnă nu mai pot găsi ? Toate speranţele mele s-au năruit. Trebuie din nou să fug, să fug !... Dar încotro ? Unde ?“

Deodată zări apărînd din întuneric o umbră. Ea se arătă o clipă şi se lipi de gard.

— Serioja... — își simți, mai mult decît își auzi strigat numele.

Da, sigur ea era, Grunia. Fata cea simplă și drăguță, cu o coadă de păr mătăsos pe spate... Cîndva se fîstîcea în fața ochilor ei cenușii, a zîmbetului ei deschis și simplu, a vocii ei răsunătoare, deși copilărești.

Mirîndu-se de sine însuși, Serghei spuse cu îndrăzneală și chiar cu o oarecare grosolănie :

— Ieși de-acolo, nu te mai ascunde ! Ia să te văd cum arăți !

Umbra din preajma gardului se apropie de el șovăitoare. Serghei îi auzea răsuflarea repede și emoționată.

— Nu m-ai uitat, Grunia ? o întrebă.

— Cum să te uit ?!

Mirîndu-se singur de gestul lui, o luă de braț și îi dezmierdă părul cu gingășie. Era mătăsos, ciufulit și moale.

Iar vocea ei suna domol :

— Dar tu, Serghei, te-ai mai gîndit la mine ?

Nu avea nici o importanță dacă s-a gîndit la ea sau dacă o iubea, cîtă vreme o simțea alături de el, simplă, drăguță, sorbindu-i vorbele, orice-ar spune. Cu ea putea flecări despre orice, și totul îi va părea inteligent și plin de importanță. Da, Grunia îl va primi așa cum este, fără să-i ceară nimic și fără să aștepte de la el nimic.

Ieșiră amîndoi pe cîmp, dincolo de sat.

— Tot anul m-am pregătit să te întîmpin — i se destăinui fata, plină de importanță.

— Mai așteptat acolo, lîngă gard ?

— Ce prostii spui ! Eu vorbesc serios. M-am gîndit mult la tine.

— Și cum te-ai gîndit ?

— Uite ce. Dar să nu rîzi, Serioja. Cînd tu rîzi, nu-ți pot vorbi. Am să-ți spun ceva foarte serios.

— Uită-te la mine : rîd eu ? N-am nici o umbră de zîmbet pe față. Hai, spune !

— Să vezi, Serioja... Mă gîndeam așa : ce sînt eu ? Și ce am ? Ce-ar putea iubi la mine Serghei cînd n-am nimic deosebit ?

— Aha, vorbeşti serios ?! Dar cine are ochii cenuşii ? Şi cine are părul mătăsos, şi cine mai are buze ca alte tale ?

Ar fi voit s-o sărute, dar ea-l îndepărtă fără făţărnicie. Era emoţionată.

— Ce-i cu tine ?

— Ţi-am spus doar de la bun început că vreau să-ţi vorbesc serios. Ce eram eu înainte ? O prostuţă de şaptesprezece ani. Da, aveam numai ochii şi părul, cum ai spus chiar tu.

— Şi era puţin ?

— Puţin.

— Dar ce vrei tu să fii ? Profesoară ?

— Nu — răspunse grav Grunia. Numai că, vezi... acum sînt comsomolistă !

— Aşaaaa... — făcu dezorientat Serghei şi simţi din nou cum tremurul acela chinuitor îi cuprinde picioarele.

— Sigur că da — urmă Grunia, veselă. Şi asta încă nu e totul. Sînt instructoare de pionieri, a unui detaşament întreg... Am urmat cursurile. Iar cînd a fost Săptămîna Internaţională a Copilului, s-a publicat în ziar un articol despre mine.

Se aşezară jos, pe cîmpul întunecat. Se auzi fluieratul unei locomotive. Prin apropiere, pe şinele nevăzute ale căii ferate, trecu în goană un tren de marfă. Nu zăriră decît ferestruia luminată a locomotivei, scînteile care zburau în cîmp şi un puternic snop de raze luminoase îndreptat înainte.

— A trecut tatăl tău.

— Îl recunoşti ?

— Totdeauna îl recunosc...

Serghei nu îndrăznea s-o îmbrăţişeze. Blestematul ăsta de fior ! Îi tremurau şi mîinile... Numai de nu l-ar observa ! Dar Grunia îl îmbrăţişă ea singură lipindu-se de el cu o mişcare repede, gingaşă, şi, de parcă s-ar fi temut să nu uite ceva, îi spuse :

— Serioja, să ştii... Eu cu adevărat te... M-am gîndit la tine tot timpul... Pînă ai plecat, umblam cu tine doar aşa, fiindcă erai vesel, fiindcă îmi plăceai şi... Dar acum te iubesc, înţelegi ? Te iubesc de-adevăratele, fiindcă eşti curajos, fiindcă eşti un erou şi nu ţi-a fost teamă...

Serghei o îndepărtă cu toată asprimea.

— Așa, va să zică — spuse el stăpînindu-și cu greu disperarea și obida. Va să zică, tu nu mă iubești pe mine așa cum sînt, ci numai pe eroul comsomolist, pe udarnic ?

Spunînd însă vorbele acelea, își sleise toate puterile care-l mai țineau să nu treacă de o limită, dincolo de care trebuia să irumpă furia. O auzi pe Grunia rîzînd : rîdea prosteşte, fericită, cu rîsul unei fetițe lipsite de griji, al unei fete sigură că este iubită.

— Caraghiosule ! Oare poți fi tu altul decît cel care ești ?

Nu mai avea puteri să se stăpînească decît doar prin tăcere.

— Știi tu, Serioja ? În cadrul unei adunări le-am povestit copiilor mei despre tine. Le-am spus că tu construiești un oraș mare în taiga. Mîine vor veni să te poftească la ei, să le povestești. Vor veni cu flori !

— Ce-e ?

„S-a sfîrșit. Nu mă mai pot stăpîni. S-a sfîrșit!" gîndi el.

Mai tîrziu, își aminti confuz că a îndepărtat-o și i-a strigat : „Proasto ! Intrigantă ce ești ! Ai asmuțit copiii asupra mea ! Vreți să mă distrugeți !" și, îngrozindu-se el însuși de cele petrecute, a luat-o la goană înapoi spre sat, întorcîndu-se din cînd în cînd, ca să-i mai arunce cîte-o ocară.

Undeva, în întuneric, Grunia plîngea cu hohote. Serghei își dădea seama că ar fi trebuit să se întoarcă, dar nu mai putea. Nu-și amintea nici el cum a ajuns la club și cum a trimis după vodcă. A băut împreună cu alții, într-un chioșc dintr-un ungher al grădinii, și s-a lăudat că e un erou. Mai pe urmă, moleșit de băutură, a început a se izbi cu pumnii în cap spunîndu-și că este un nemernic. Ceilalți, cercheliți și ei, îl duseseră de braț acasă, rîzînd de vorbele lui fără șir.

Matriona Spiridonovna rămase uluită văzîndu-și în curte fiul beat, murdar și pornit pe scandal. Îl ajută să ajungă în odaia lui și din prag îi strigă :

— Mai domolește-te o dată ! Deștepți fetele.

Clătinîndu-se, Serghei păși în vîrful picioarelor, dar în mijlocul odăii, pierzîndu-și echilibrul, căzu așa cum se afla, cu cizmele și cu hainele murdare, pe cuvertura albastră.

Mîinile gingaşe ale mamei îl dezbrăcară şi-i răcoriră capul cu un prosop umed.

Toată noaptea a stat lîngă el, schimbîndu-i prosopul şi ştergîndu-i buzele umede, căscate în neştire. Deşteptîndu-se, Serghei îi întîlni privirea întrebătoare şi plină de dragoste. Îi căută mîna şi i-o strînse cu căldură. Iar maică-sa, sărutîndu-i degetele murdare, plînse încet, plină de duioşie faţă de acest fiu mare, atît de diferit de cel care plecase.

Prima zi şi prima noapte petrecute în casa părintească rămaseră în memoria lui Serghei ca un coşmar. În zilele următoare se odihni silindu-se să se ţină cît mai departe de toţi. Nu făcea nimic, decît doar că citea carte după carte.

Întins în iarba deasă de pe malul rîului, se uita la cer şi asculta foşnetul frunzelor ori susurul apei. Nu numai că nu căuta să se apropie de vechii lui prieteni, dar chiar se răcise de ei şi, de frica întrebărilor, îi ocolea cu atîta stăruinţă, încît prietenii sfîrşiră prin a se supăra şi-l dădură uitării.

Numai Sviridov, fochistul de pe locomotiva tatălui său, se abătea din cînd în cînd pe malul rîului, arunca pietricele în apă şi, tolănindu-se alături de Serghei, îi spunea cu dragoste :

— Ai obosit, nu-i aşa ? Ei, hai, stai întins, stai...

Şi tot Sviridov îi aducea mereu alte cărţi, căci avea o mulţime...

Serghei se simţea bine alături de Sviridov. Acesta-şi strămutase dragostea pe care o nutrea faţă de bătrînul Goliţin asupra lui Serghei. Căci în decursul anului, Sviridov se împrietenise mult cu bătrînul. Serghei bănuia că îi apropiase mai ales lipsa lui şi discuţiile despre el. Sviridov învăţa, visul lui fiind să ajungă mecanic de locomotivă, iar bătrînul Goliţîn spunea cu mîndrie : „Va fi un mecanic de şcoală goliţîniană"...

Sviridov era tăcut şi visător. Serghei descoperise în el o delicată dragoste faţă de natură. Flăcăul acesta voinic, roşu în obraji, cu praf de cărbune pătruns în cutele pielei, contempla cu duioşie liniştea dimprejur şi privea atent umbrele cerului sau reflexele de lumină profilîndu-se în frunziş. Uneori lua în palmă cărăbuşi, gîndăcei şi melci, se uita îndelung la ei şi-i vorbea lui Serghei despre obiceiurile lor, de felul cum se apără aceste mici vietăţi de primejdii. Ştia să fluiere

din frunză şi să deosebească păsările după cîntecele lor. Ştia multe şi-i povestea neobosit lui Serghei despre viaţa păsărilor, a animalelor şi a plantelor.

S-ar fi zis că pentru el natura n-avea taine, şi lui Serghei i se părea ciudat să-l vadă mînjit de praf de cărbune, lîngă locomotiva care-şi trăia o viaţă a ei proprie, atît de deosebită de viaţa păsărilor şi a ierburilor... Sviridov însă ştia să-şi împace pătimaşa lui dragoste pentru natură cu cea pentru locomotivă, contopindu-le într-un singur simţămînt. Era un om care gîndea intens. Înţelegea întotdeauna legăturile adînci dintre fenomene, acolo unde numai o minte contemplativă le-ar fi putut deosebi.

Cîteodată, Serghei îl pizmuia, alteori îşi bătea joc de el. I se părea că Sviridov are o minte de femeie. Numai la femei observase el acea capacitate de percepere prin sentiment, prin care, încălcîndu-se logica obişnuită, se poate înţelege viaţa mai profund şi mai veridic.

Ascultîndu-l pe Sviridov, îşi reamintea de Galcionok şi-şi înfiripă din nimic o imagine poetică, delicată şi profundă, care izbuti pe nesimţite să nu-l mai părăsească.

Spre sfîrşitul lunii, se despărţi de Sviridov pe neaşteptate şi pentru totdeauna.

— Pleci curînd ? îl întrebă Sviridov, cu căldură.

Şedeau amîndoi culcaţi pe iarbă, chiar lîngă apă. Serghei îşi cufundase mîna în rîu şi lăsa să-i şerpuie printre degete unda limpede şi curată. Fără să-şi ia ochii de la şuviţele cristaline, îi răspunse cît se poate de nepăsător :

— Nu ştiu dacă mai plec. Mi-e milă de bătrîni. Şi-afară de asta, vine curînd recrutarea. Poate că mă înţeleg cu cei de la Comsomol, să rămîn aici, să lucrez pe locomotivă.

Acesta era visul cu care se hrănise întreaga lună. Voia să ştie ce-o să zică Sviridov. Nu-i putea mărturisi că nu are unde să se ducă şi nici pentru ce.

Sviridov tăcea.

— Tu cum vezi lucrurile ? întrebă Serghei începînd să se înfierbînte.

— Ai vorbit cu Molceanov ?

Serghei dădu din cap. Molceanov era secretarul celulei de comsomol şi Serghei îi spusese cu cîteva zile înainte că îi este

milă de părinți, că tatălui său nu i-a mai rămas mult de trăit și că n-ar vrea să-i pricinuiască supărări.

Deodată Sviridov se ridică și, prinzîndu-și genunchii cu brațele, începu să vorbească. Se vedea că e însufleţit de hotărîrea de a fi sincer pînă la capăt, oricît l-ar fi costat încercarea aceea. Serghei își aminti din nou de Galcionok, de șirul vorbelor ei revărsate, neliniștite și calde...

— Ți-am spus, îmi pare rău că ne vom despărți. Și știu de asemenea cît de mult te iubește bătrînul. Dar află de la mine că dacă faci una ca asta, mai rău ai să-l superi. Tu te-ai întors altul, nu mai ești cum ai fost. Ți-nchipui oare că nu se vede ? Ne-ai spus că ești obosit. Așa am crezut și noi la început. Numai că nu-i asta. Mi se pare cîteodată că ești bolnav sau că ne ascunzi ceva. Iar tatăl tău zice : „Nu-l înțeleg pe Serioja : parcă-i mai deștept — și cărțile a început să le îndrăgească, și viața a cunoscut-o, dar în ochi nu ți se uită". La ce te tot gîndești, Serghei ? Ce te-apasă ? Uite, eu vin pe la tine de o lună de zile, mereu ne vedem, dar bag de seamă că nu ți-i sufletul acasă. Ești mereu neliniștit.

— Va să zică tu de-aia vii, ca să mă spionezi ? îi răspunse Serghei, cu răutate.

— Ești prost, Serioja ! continuă domol, Sviridov. Mă uit la tine ca la un prieten ; am vrut numai să te înțeleg. Doar tatăl tău se mîndrește cu tine, tu ești viața lui ! Să-l fi văzut atunci cînd a auzit despre Pașa. Nici nu-l recunoșteai. Maică-ti îi era teamă să-i arate cît suferă, și chiar de alții se ferea. Nu spunea nimic, dar slăbea din zi în zi, încărunțise și începuse să se ramolească...

— Ba a întinerit — îl întrerupse Serghei, cu răutate, și deodată îl cuprinse rușinea ; își închipuia cît s-a zbuciumat tatăl lui, cu gîndul la el.

Sviridov privi mirat la prietenul său, apoi își întoarse capul.

Cînd începu din nou să vorbească, glasul îi era uscat și neprietenos :

— Ieri, Molceanov a fost la tatăl tău și i-a propus să te oprească aici, dacă bătrînul o dorește. Știi ce i-a răspuns ? „Eu — i-a spus tatăl tău — am fost distins cu titlul de Erou al

Muncii, nu-s muiere să-mi opresc băiatul de la o muncă socialistă ; mai curînd plec eu cu bătrîna în Orientul Îndepărtat decît să-l opresc pe el aici !"

Serghei îşi culcase capul pe mîini, ca Sviridov să nu-i vadă emoţia şi ruşinea. Ştia, tatăl său nu putea da alt răspuns. Ăr fi dorit şi el să fie aşa, dar nu ştia cum să se descurce din plasa care-l înfăşurase.

— Eu îţi spun drept — continuă Sviridov — nu-mi placi, starea ta nu arată a fi din pricina oboselii şi nici nu te-a cuprins mila de părinţi, aşa cum zici. Te-ai plictisit, probabil că te-ai săturat de greutăţi, ai vrea să rămîi, dar cum nu vrei să le spui deschis, dai din colţ în colţ născocind fel de fel de pretexte. Am dreptate, Serghei ? Spune-mi !

Serghei ar fi voit să-şi uşureze sufletul şi să-i povestească totul lepădîndu-se de greutatea blestematei lui singurătăţi. Dar în loc s-o facă, răspunse cu un zîmbet veninos :

— Ţie, cred şi eu, ţi-e uşor să judeci lucrurile aşa ! Dar ia să te văd trăind în mlaştină şi-n ger !

Spiridov răspunse liniştit :

— Am făcut de două ori cerere la comitetul regional să fiu trimis în Orientul Îndepărtat.

Un gînd îngrozitor îi trecu lui Serghei prin minte : „Sviridov o să plece şi o să afle totul". Şi se mai gîndi o ultimă dată : „Trebuie să-i spun totul, să plec împreună cu el şi să îndrept greşeala pe care am făcut-o... Sviridov o să mă înţeleagă", Dar, neputincios, răspunse :

— Du-te şi-atunci să vorbeşti ! Viteji ca tine am văzut eu : cum îşi udă niţel picioarele în baltă, gata, dau bir cu fugiţii.

Se ridică şi, aruncîndu-i lui Sviridov cartea neterminată, împrumutată de la el, plecă de acolo. Cuvintele jignitoare nu-l uşuraseră însă, fiindcă era înciudat pe sine însuşi, nu pe altul.

De atunci Sviridov nu mai veni la locul lor preferat de pe malul rîului.

Trecură şi ultimele zile ale lunii şi Serghei începu să se pregătească de drum... În ajunul plecării, citi într-o carte groasă o legendă despre Ahasverus, veşnicul călător, purtăto-

rul unui blestem veşnic. Legenda aceea îl zgudui. Pentru întîia oară în viaţa lui nu putu dormi toată noaptea din pricina unor gînduri îngrozitoare. Oare nu era şi el un biet rătăcitor care nu-şi găsea nicăieri liniştea ? Din satul lui de baştină şi pînă-n Sahalin, pretutindeni oamenii creşteau, înfăptuiau lucruri minunate, în libertate şi veselie, trăiau în muncă şi respect... Dar el ? Dintr-o laşitate, printr-o faptă dezonorantă, se sortise unei blestemate singurătăţi, tocmai în mijlocul acestei lumi atît de apropiate, în care acum el se simţea străin.

Îl conduseră la gară doar părinţii şi Sviridov. Tatăl lui îl privea oarecum pierdut. Îmbătrînise dintr-o dată şi nu mai găsea cuvinte. Maică-sa plîngea, iar în ochii ei tremura de asemenea o întrebare mută. Sviridov tăcea. În ultimul minut însă, sări pe treapta vagonului şi zise apucîndu-l pe Serghei de mînă :

— Dacă m-am înşelat, iartă-mă. Mergi sănătos, Serioja !

Serghei intră în vagon şi se urcă pe bancheta lui. Nu ştia unde pleacă şi nici pentru ce. Unde o să se oprească punînd capăt peregrinărilor lui fără rost ? Ce lovituri îl mai aşteaptă odată cu ziua de mîine ?

Dincolo de geam, cîmpiile mănoase şi fără hotare ale colhoznicilor îşi legănau în soare verdele proaspăt al semănăturilor abia răsărite. Trenul îşi mări viteza.

CAPITOLUL XXXIV

Aşezat pe o treaptă în faţa spitalului, Sioma Altşuler aştepta. Tonia era în durerile facerii. O adusese la spital ieri, în timpul zilei, cînd îi văzuse pentru cea din urmă oară ochii măriţi, cu priviri înăsprite ; o adusese şi o predase medicului.

De atunci, îl cuprinsese neliniştea, dar emoţiile de ieri nu erau nimic pe lîngă cele pe care avea să le trăiască mai tîrziu. Naşterea se anunţa foarte grea şi atît mama cît şi copilul se aflau în primejdie.

Zărind fața speriată și neajutorată a medicului, Sioma a alergat la Dracenov. Fără să se mire că e trezit noaptea din somn din pricina nașterii grele a comsomolistei Vaseaeva, acesta s-a îmbrăcat și a pornit împreună cu Sioma către telefonul cu fir direct. Cît timp Dracenov a vorbit cu Habarovskul, Sioma a rămas în mașină, complet tulburat. Ce putea face Habarovskul, din moment ce viața Toniei era în primejdie chiar în clipa de față ?

— Noaptea asta nu mai apuci să dormi — i se adresă Dracenov șoferului, urcîndu-se în mașină. La ora cinci o să pleci la aeroport ; pilotul Mazuruk va decola în zori cu profesorul.

Sioma a stat toată noaptea acolo, pe o treaptă a privdorului spitalului. Se uita rugător spre cerul întunecat, așteptînd parcă să se crape cît mai grabnic de ziuă. Apoi, ajuns pe aeroport, n-a încetat să se uite la cerul care începuse a se lumina. Ah, de-ar apare o dată avionul !

— Fii liniștit — îi tot spunea șoferul. Dacă Mazuruk a promis că vine, se va ține de cuvînt.

— Parcă se aude un vîjîit ! exclama cînd și cînd Sioma, dar nu era decît o iluzie.

Domnea o liniște adîncă, așa cum se întîmplă de obicei în zori. Ceața fumurie catifela palidele culori ale dimineții. Amurul zăcea liniștit ca un lac. Și deodată, peste liniștea aceea trecu un vîntuleț ca un suflu al deșteptării. Ceața începu să se împrăștie. O lumină trandafirie învălui antena și balonașul de semnalizare. O nouă adiere ceva mai puternică încreți apa înviorată. Și dimineața, luminoasă, străvezie, nespus de fragedă, începu să se înalțe deasupra rîului, deasupra taigalei și a orașului care dormea încă.

— Uite ! îi strigă șoferul.

Sioma își aruncă privirile în sus și văzu în depărtare, pe cerul înseninat și străveziu, strălucind un punct de argint. Iar urechile lui prinseră în sfîrșit aievea vîjîitul confuz încă al motorului.

Aripile argintii, cu dungi de un albastru palid, se apropiau din ce în ce mai mult. Curînd, liniștea fu răscolită de duduitul triumfător al aparatului care se lăsa lin pe fața neclintită a Amurului. Aripile și chiar carlinga păreau purpurii în

lumina soarelui de dimineață. Apa pleoscăi, tulburată de zborul pescărușului metalic, apoi prinse să spumege tot mai tare, iar pescărușul aluneca împrăștiind departe stropi lucitori. Pilotul se și vedea prin geamul cabinei.

Avionul cîrmi spre mal. Fură întinse pontoanele.. Sioma urcă în fugă și se apropie de pilot. Părul lui blond părea tot atît de purpuriu ca și avionul, ca și aerul.

— Am sosit la timp ? întrebă pilotul, iar în ochii lui scînteia o licărire de satisfacție.

Decolase cu mult înainte de a se lumina, și știa că va sosi într-un timp record.

Sioma se repezi la el în clipa cînd cobora și îl îmbrățișă.. Pilotul primi bucuros sărutul, știind că pe aripile avionului pe care-l conducea sosise salvarea.

— Dumneata ești tatăl ? îl întrebă.

— Eu sînt — întări Sioma și se întoarse să-i întindă mîna profesorului, care se strecura cu micul său geamantan afară din carlingă.

Pilotul nu se supără cînd Sioma și cu profesorul alergară spre mașină uitînd să-și ia rămas bun de la el. Se uita în urma lor dorind din tot sufletul ca profesorul să-și facă datoria tot atît de bine precum și-o făcuse el.

Profesorul intră în spital și abia după un ceas îl chemă pe Sioma. Îl chemă și-i spuse cu jumătate de glas uitîndu-se mai mult spre ușa dincolo de care se afla Tonia :

— O naștere foarte grea. S-ar putea încerca o cezariană, atunci însă nu va putea fi salvat copilul. Dumneata ce zici ?

Dacă ar fi fost numai după el, Sioma ar fi vrut să strige : „Ea să rămînă în viață !"

Dar întrebă :

— Dînsa ce spune ?

— Ea dorește să păstreze copilul — răspunse profesorul. Este posibil și un deznodămînt fericit, eu însă nu pot să dau asigurări de nici un fel.

— Fie cum spune ea — își mișcă Sioma cu greu buzele uscate.

Apoi începură din nou orele de așteptare.

Dimineții trandafirii îi luase locul o zi plină de lumină, cu un soare nespus de strălucitor.

Undeva, în preajma spitalului, răsunau alandala diferite instrumente de suflat. O fanfară ? Ziua-n amiaza mare ? A, da, astăzi la ora trei va avea loc un miting cu prilejul recrutării noului contingent al Armatei Roşii. Printre cei care plecau se afla şi Ghencik... Iar la miting, Sioma Altşuler trebuia să vorbească.

Dar ce-o să fie oare la ora trei ? Va mai fi el în viaţă ? Sigur, el va fi în viaţă ! Dar ea ?

Toate gîndurile-i alergau spre Tonia, înmănuncheate în jurul acelui fenomen atît de dureros şi de natural, prin care Tonia, poate cu sacrificiul vieţii ei,va da viaţă unui om.

Voia oare Sioma — vorbind sincer, cu mîna pe inimă — ca viitorul omuleţ să se nască şi să trăiască ? Desigur, mai mult decît orice, el ar fi dorit ca Tonia să trăiască. Dar şi pe micuţ îl aştepta. Doar pentru el au suferit amîndoi atît de mult, încît acum inima i se legase de făptura aceea mai înainte de a o cunoaşte. Că pruncul avea sînge străin ?... Ce însemna sîngele acela, faţă de neliniştea şi durerea orelor de veghe ?

Din noaptea cînd Morozov i-a arătat adevărata cale, au trecut cîteva luni. Luni nu tocmai uşoare. Prăpastia se astupase, dar fisura rămăsese. Chiar în clipele lui cele mai fericite, undeva, în adînc, tot mai tremurau lacrimile. Purtîndu-i Toniei cea mai gingaşă grijă, Sioma făcea sforţări sufleteşti să-şi învingă bărbătescul lui amor propriu, care nu se putea împăca nicidecum cu hotărîrea pe care o luase şi inima, şi mintea lui.

Iar dacă fisura nu se adîncea, ci dimpotrivă se micşora treptat, meritul era numai şi numai al Toniei. Ea-l făcuse pe Sioma să fie mîndru de soţia lui şi s-o admire.

Neînfricoşată şi mîndră, ea umbla cu fruntea sus, cu o expresie de vădită fericire şi de mulţumire întipărită pe faţa-i severă. Nu se sfia de loc de sarcina ei. Trecea dreaptă înaintea oricui scoţîndu-şi pîntecul rotund în afară. Sarcina n-o desfigurase, ci îi dăduse o atitudine de impunătoare maternitate. Toată înfăţişarea ei părea că spune : „Sînt mamă, dreptatea-i cu mine şi mă mîndresc de dreptatea mea !". Era parcă şi mai drăguţă.

Sioma o adora pentru siguranţa ei, care-i dădea un aer măreţ şi liniştit.

Cu vreo două luni în urmă, din întîmplare, i-a fost dat să audă unele cuvinte ironice şi necuviincioase la adresa Toniei. Auzise Sioma şi mai înainte că se vorbeşte, dar abia acum i-au ajuns la ureche astfel de vorbe. Şi cine le rostiseră ? Tocmai minunaţii flăcăi din brigada plutaşilor, pe care el îi iubea şi care ţineau la dînsul.

Ei nu-l zăriseră pe Sioma şi bîrfeau fără răutate, după un prost obicei, nedispărut încă nici chiar din mijlocul celui mai bun tineret. Lui Sioma i s-a făcut negru înaintea ochilor. Dacă ar fi avut un revolver, desigur că ar fi tras în ei.

S-a năpustit în mijlocul lor scoţîndu-şi din teacă rudimentarul lui cuţit şi, ridicîndu-şi-l deasupra capului, a spus tare, răspicat :

— Pe primul care-o mai spune un cuvînt, îl înjunghii pe loc.

Ameninţarea n-a părut nimănui ridicolă, iar de bîrfit n-a mai bîrfit nimeni.

Ori de cîte ori Sioma îşi amintea de acele mîrşăvii, tremura de furie, gata să-şi apere onoarea cu cuţitul, cu pumnii, cu dinţii sau prin orice alt mijloc de luptă. Iar dorinţa lui devenea cu atît mai mare, cu cît mai intensă îi era suferinţa izvorîtă din situaţia sa echivocă. Kruglov, Ghenka şi alţi prieteni i-au fost de mare ajutor în aceste momente de grea cumpănă.

Ghenka îi spunea cu sinceritate prietenească :

— Eu, Siomka, m-aş fi spînzurat, însă n-aş fi putut răbda. Dar dacă aş fi auzit de la cineva că tu ai să procedezi altfel, i-aş fi dat peste bot.

Tonia se simţea fericită. Ştia, bineînţeles, că prăpastia dintre ei n-a fost încă pe deplin umplută, avea însă credinţa că va întinde punte temeinică peste ea ; apropierea naşterii îi dădea o stare de spirit solemnă. Era mîndră de sine şi de faptul că îi este sortit să-i dea Oraşului Nou primul cetăţean. Urma cu stricteţe toate prescripţiunile medicului, dar de lucrat a lucrat pînă în ultimele zile. N-a fost nimeni în stare să o convingă că nu trebuie să se expună atît.

— Nu-i nimic, Simion Nikitici. Să-l fac mai întîi bine pe Pavluşka şi pe urmă mă duc să mă odihnesc...

— Încă o săptămînă, Simion Nikitici. Dumneata nu vezi că Mitea s-a obişnuit cu mine, cum să-l părăsesc ?...

Aşa răspundea Tonia şi avea dreptate. În lunile de sarcină, îi îngrijise pe bolnavi cu atîta căldură şi atît de bine ştia să-i liniştească, încît într-adevăr nu se puteau lipsi de ea. Revărsa asupra lor sentimentul matern care se trezea într-însa. Mîinile ei sigure şi delicate făceau injecţii cu dibăcie, puneau comprese, prişniţe, ventuze, fricţionau, ajutau celor greu suferinzi să se ridice, întorceau pe cei neajutoraţi. „Tonia noastră", aşa-i spuneau toţi la spital.

— Dacă nu te duci să studiezi medicina — îi spunea Simion Nikitici — nu vreau să te mai văd în ochi ! Ar fi cea mai mare prostie din viaţa dumitale ; dar ce zic eu prostie, va fi o crimă !

— Să vedem — îi răspundea Tonia. Întîi să terminăm cu construcţia oraşului.

Ea nu ştia precis ce-avea să facă mai tîrziu. Planurile ei erau mai îndrăzneţe şi mai adînci. Ajutorarea bolnavilor nu-i satisfăcea decît numai în parte aspiraţiile. Dorea să fie de ajutor unei lumi întregi. Voia să-i sprijine pe toţi cei care luptă, pe toţi cei care, deşi învinşi, nu desperă, ci-şi adună din nou puteri ca să biruie. Să se angreneze într-o luptă ilegală sau pe baricade... asta dorea. Într-o eventuală luptă, ar fi dat orice să ocupe locul cel mai greu, cel mai primejdios, mai de răspundere. Nu o satisfăcea pansatul răniţilor, ci dorea să lupte ca un soldat.

Cu cîteva zile înainte de naştere îşi întrerupsese lucrul la spital, dar nu ca să stea locului, în pat, ci ca să-şi pregătească toate mărunţişurile trebuincioase copilului.

Naşterea nu o îngrozea. În orice caz, Sioma nu observase la ea nici frică, nici emoţii.

I se dăduse la spital tocmai acea cameră unde-şi îngrijise cîndva soţul.

— Ne-am schimbat locurile — i-a zis ea cînd au culcat-o în pat. Du-te, dragul meu, şi nu fi îngrijorat ! Vezi bine că nici mie nu mi-e teamă de loc.

De atunci a trecut o zi şi o noapte. Tonia se afla acolo, despărţită de el prin zidurile spitalului, luptîndu-se cu moar-

tea pentru viaţa ei şi a copilului. Iar Sioma aştepta pe treapta pridvorului, îndurerat că nu poate să o ajute cu nimic, palid ca moartea din pricina oboselii şi a fricii.

Se năştea în chinuri primul cetăţean al Oraşului Nou ; în chinuri trupeşti şi sufleteşti. „Oare toată viaţa noastră va fi la fel ?“ se gîndea Sioma. Din chinuri şi luptă se naşte societatea cea nouă, iar clasa muncitoare nu numai că distruge exploatatorii, dar în arşiţa luptei, curăţită ea însăşi de aluviunile trecutului, se transformă structural pentru a intra triumfătoare şi curată în casa ei cea nouă. „Şi eu m-am curăţat — îşi zicea Sioma — şi eu m-am frămîntat sugrumînd în mine tot ce era nedemn, mărunt, murdar... Şi Tonia... Dar parcă Tonia era vinovată că Goliţîn adusese cu el în Oraşul Nou măruntul egoism al vechilor relaţii omeneşti ? Oare Goliţîn era singurul om de acest fel ? Dar Kolea Platt şi ceilalţi dezertori? Dar plutaşii, băieţii aceia minunaţi, cum au putut ei să îndrugе mîrşăvii lipsite de respect faţă de un om, de un tovarăş, de o femeie ? Nu-i nimic — se liniştea el singur — nu-i nimic, toate acestea se vor cerne ca nisipul, se vor măcina şi vor fi îndepărtate ca rugina de pe fier. Iar fiul meu... da, da, al meu, nu al lui Goliţîn... va păşi prin Oraşul Nou, cu picioruşele lui mici, întîmpinînd numai zîmbete şi cuvinte de mîngîiere, pentru că oricine va îndrăzni să se uite urît la el, va avea de-a face cu mine !“

Adormise oare sau fusese numai cufundat într-o adîncă reflecţie ?

Simion Nikitici îl zgîlţîi de umăr.

Se uitau unul la altul. Sioma nu putea înţelege nimic. Tonia a murit ? Faţa lui Simion Nikitici era palidă şi tremura.

— Ce-i ? Ce e ? ! răcni Sioma, dar în loc de răcnet, îi ieşi din gîtlej doar un hîrîit abia perceptibil.

— Totul e bi-ne ! E bi-ne ! sublinie Simion Nikitici şi falca îi tremura ; obrazul lui obosit nici nu mai era în stare să exprime bucuria.

— Da, da ! răsună în spatele lor un glas vesel de bas. Era surprinzător să auzi o astfel de voce la acest profesor aşa de mic de stat. Da, da ! Eşti primul tată din acest oraş ; te poţi

uita la cetăţeanul vostru. Minunat copil, e un flăcău straşnic, o să ajungă mare ştrengar : ce scandal mi-a făcut pînă să vie pe lume !

Sioma fu condus înăuntru să vadă copilul. Pruncul ţipa, plin de bucuria de a trăi, deschizîndu-şi larg guriţa încă fără dinţi. Avea sprîncenele Toniei, cu desenul lor îndrăzneţ, şi Sioma se agăţă lacom de acea asemănare, bucuros că nu mai găseşte alta, foarte posibilă...

— Dar Tonia cum se simte ?

— Soţia dumitale este o eroină — spuse cu plăcere profesorul. O tot rugam : „Ţipă, că-ţi va fi mai uşor !“ Dar n-a scos nici un ţipăt. Şi ce naştere a avut ! Vai, vai, vai ! N-am văzut de mult o naştere atît de grea !

Tonia era prea istovită şi lui Sioma nu i se îngădui să intre la ea. El ieşi în pridvorul spitalului, năpădit de soare, şi din obişnuinţă se aşeză pe treaptă.

Deodată, din spatele caselor se auzi în depărtare răsunînd o fanfară. Din nou fanfara ? A, da ! Azi e miting ! Şi deodată îşi aminti că trebuie să vorbească la ora trei ! Dar cît era ceasul ?

Era patru. Nu se terminase cumva mitingul ? Se ridică de la locul lui şi o luă la fugă. Se strecură anevoie prin mulţime îndreptîndu-se spre tribuna de lemn. Pe estradă zări un tînăr şi frumos ofiţer, care parcă îmbrăţişa c-un gest larg toată adunarea, tot şantierul.

— Mulţi dintre voi, mulţi din rîndurile eroicului colectiv vor pleca anul acesta — spunea ofiţerul — să se înroleze în rîndurile glorioasei noastre armate a ţăranilor şi muncitorilor, Armata Roşie.

Da, plecau mulţi : Ghenka, cel mai bun prieten al lui Sioma, Timka Grebeni, Kostea Perepeciko şi mulţi alţii...

— Ei se vor duce să apere şi să păzească munca voastră paşnică şi creatoare. Îşi vor schimba numai arma de luptă, însă sensul vieţii lor va rămîne acelaşi. După cum aici, împreună cu voi toţi, îşi dăruiau toate puterile pentru construirea acestui oraş, tot astfel în rîndurile Armatei Roşii nu-şi vor precupeţi

de loc puterile, iar dacă va fi nevoie, chiar şi vieţile lor, pentru apărarea scumpei noastre patrii...

Sioma îl zări pe Ghenka. Prietenul său asculta zîmbind, cu gura pînă la urechi.

— Puteţi fi liniştiţi, deşi vă pleacă tovarăşii. Încordaţi-vă şi mai mult forţele, pentru a dărui patriei, cît mai curînd posibil, mijloace de apărare. Aveţi încă mult de lucru, dar şi vigoare aveţi destulă, iar eu vă încredinţez, în numele Armatei Roşii, că Armata Roşie vă va ajuta.

Aplaudînd laolaltă cu toţi, Sioma se urcă la tribună.

Ceru cuvîntul temîndu-se că e tîrziu şi că nu-l vor mai lăsa să vorbească. I se dădu însă cuvîntul. Totuşi, cînd ajunse în faţă, uită deodată tot ceea ce se pregătise să spună. Un alt gînd emoţionant şi cald îşi făcea loc în mintea lui şi înţelese că s-a grăbit să vină încoace tocmai pentru a-l mărturisi şi pentru a-şi pecetlui pe dată şi definitiv drepturile sale asupra copilului. Era nevoie să vorbească despre Armata Roşie ? Dar cine putea pretinde că fiul lui nu avea nici o legătură cu Armata Roşie ? Cine ar fi îndrăznit să spună asta ? !

— Acum un ceas mi s-a născut un fiu ! strigă el şi nu mai putu să scoată o vorbă. De spaimă că se va face de rîs, nu mai auzi aplauzele. Căuta prin mulţime chipuri cunoscute, simţind că-i gata să izbucnească în plîns. Da, va izbucni în plîns dacă va vedea o singură privire ironică, piezişă... Iată brigada plutaşilor... Ei dau din cap şi bat din palme... iată ochii devotaţi ai lui Ghenka... din toate părţile se revarsă spre el zîmbete binevoitoare, urări şi strigăte de bucurie... Îmi cunosc răspunderea — strigă Sioma, cu glas răsunător şi îmbătat de bucurie. E o mare răspundere ! gesticulă el. Da, foarte mare, uriaşă, fiindcă băiatul nostru este primul cetăţean al oraşului şi toţi ochii vor fi aţintiţi asupra lui, ca să vadă cum arată acest cetăţean. Dar vă făgăduiesc, băieţi ! prieteni ! tovarăşi ! vă făgăduiesc solemn că primul nostru flăcău va fi isteţ şi neînfricat, iar oraşul are să fie mulţumit de el. Şi cînd îi va sosi timpul, îl voi duce la cercul de recrutare, ca pe un dar făcut Armatei Roşii. Iar Armata Roşie va fi mulţumită.

Ofiţerul îi cuprinse mîna strîngîndu-i-o puternic. Aplauzele zgomotoase nu mai conteneau.

— Tovarăşi ! răsună deodată glasul puternic al lui Dracenov. Comunicarea aceasta a sosit tocmai la timp. Uitaţi-vă roată împrejur ! Oraşul nostru se înalţă ! Priviţi uzina noastră ! Priviţi viaţa noastră socialistă ! Toţi o văd, nu-i aşa ? Toţi o simt ! Atunci să-l felicităm pe tovarăşul Sioma şi să ne felicităm toţi cu prilejul naşterii primului şi doritului nostru cetăţean !

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL

Serghei Goliţîn lucra de două luni la construcţia unei şosele. Grea muncă, dar lui îi plăcea să muncească în aer liber, sub soarele de vară ; îl entuziasmau maşinile care presau gudronul şi îi plăcea mirosul de gudron — miros iute de smoală, care intra în piele.

În sectorul lor de muncă venise un nou săpător. Serghei se întîlnise faţă în faţă cu el şi-şi întorsese grăbit ochii. Recunoscuse privirile acelea sfredelitoare şi obraznice, fruntea joasă sub un păr blond care atîrna la-ntîmplare, buzele molatice şi cele două şiruri de dinţi mărunţi şi galbeni. Unde-l mai întîlnise pe acest flăcău ? Lui Serghei nu-i plăcea să se revadă cu oameni cunoscuţi, temîndu-se de întrebări şi de vreo demascare.

— Hei, amice ! îi strigă flăcăul şi-l înşfăcă de mînecă. Ori nu mă mai cunoşti ? !

— Nu, nu te cunosc — răspunse încruntat Serghei. M-ai asemuit !

— Cum nu mă cunoşti ? ! Doar o săptămînă întreagă te-am hrănit cu ciorbă pescărească şi ţi-am dat vodcă. Crezi c-am uitat ? Toată noaptea aceea am vîslit alături de tine, de-am făcut bătături în palme. Ori ţi-ai pierdut cu totul memoria ?

Serghei îşi aminti dintr-o dată de zilele ruşinoase de trîndăvie de pe malul Amurului, de nopţile de beţie pierdute în dugheana lui Pac, îşi aduse aminte de versurile pe care le rostise Grişa Isakov urcat pe un butoi, de tulburarea lui de atunci, cînd fusese gata să rămînă în tabără, şi de vocea care răsunase din întuneric : „Serioja, pe-aici nu-i chip să ne urcăm. Uite o barcă... hai mai bine să ocolim..." Apoi plescăitul

apei lovite de vîslă, gîfîielile coreeanului ghemuit la cîrmă şi ale vecinului care vîslea privind cu ochii aceia iscoditori, obraznici, şi mişcîndu-şi buzele molatice.

— Ne-am chinuit amîndoi în acelaşi colţ de iad — urmă flăcăul — şi acum nu vrei să mă recunoşti ? Ori aşa de rău te-ai supărat atunci, că nici pînă azi nu ţi-a trecut ? Am fost doar tovarăşi...

— Bine, bine ! mormăi Serghei şi plecă.

Se strădui să nu mai dea ochii cu această neplăcută cunoştinţă şi se bucură cînd flăcăul fu mutat în altă brigadă. Dar tovarăşul de fugă se tot uita la el clipind din ochi şi căuta să se apropie, iar seara veni de-a dreptul la Serghei.

— Ori nu vrei să-ţi aminteşti de viaţa din trecut ? Ce strîmbi din nas ? Cînd aveai nevoie de mine, din Nikolka nu mă mai scoteai, iar acum te faci că nu mă cunoşti. Eu mă bucuram că am întîlnit din nou un suflet apropiat...

— Sufletul meu nu este apropiat de-al tău — zise cu ciudă Serghei. Mi-e şi greaţă să-mi mai aduc aminte. M-ai ademenit şi m-ai zăpăcit. Nici pînă azi nu ştiu unde să mă ascund de ruşine.

— Fii, mă, serios !

Serghei nu mai ştia ce să facă ; să plece ori să-i explice ? Nikolka era însă un pisălog de care nu puteai scăpa uşor. O să înceapă să bîrfească şi-atunci mai rău o să fie. „Mai bine-i explic — îşi zise. Nu se poate să nu se ruşineze şi el cîtuşi de puţin pentru fapta aceea."

— Din ziua plecării parcă nu mai sînt eu — începu Serghei. Doar şi tu ai fost comsomolist, trebuie să mă înţelegi. Nu-mi mai găsesc astîmpăr... Am fost în Sahalin, la Vladivostok, Irkuţk, Iaroslavl... Apoi acasă, unde am petrecut o lună... pe urmă am fost la Orel... iar aici sînt de trei luni... Pretutindeni e viaţă, pretutindeni oamenii lucrează cinstit. Tatăl meu este Erou al Muncii. Peste tot vezi realizări... Iar eu ce-am făcut ? Sînt un vagabond, nu-i aşa ? Mă uit în jurul meu şi mi se umple inima de bucurie, dar cînd mă uit la mine, mă doare sufletul.

— Ce te-a apucat ? îl întrebă Nikolka uitîndu-se la el, batjocoritor.

— Ascultă, tu nu mai ai conştiinţă de loc ? exclamă uimit Serghei. Uiţi că sîntem dezertori ? ! C-am dezertat de la o construcţie socialistă ? Am fugit noaptea, ca tîlharii... Carnetele de comsomolişti ni le-am băut... Oare nu-ţi pare rău de loc ?

— Ia las-o mai moale... — zvîrli flăcăul, flegmatic.

Serghei îşi dădu seama că e de prisos să-i mai vorbească, să încerce să-l convingă şi să-şi deschidă sufletul în faţa unui asemenea om. Dar nu se putu stăpîni. Vorbea pentru sine, povestind pentru întîia oară, după atîtea luni de vagabondaj, toate prin cîte trecuse. Îi povestea toate acestea lui Nikolka, singurul căruia Serghei îndrăznea să-i destăinuie întregul adevăr. Îl va înţelege sau nu, ce importanţă avea ? Îi vorbi lui Nikolka despre legenda lui Ahasverus, veşnicul călător, purtătorul unui blestem cumplit. Se compară cu acest Ahasverus.

— Fugi mă, că eşti prost ! îi spuse Nikolka la urmă, căscînd. Ai şi pentru ce să te chinuieşti, pentru colţul ăla de iad ! Ori îţi pare rău c-ai scăpat de baltă ? Poate că pentru prima dată în viaţă ai făcut şi tu o faptă cuminte, iar acum scînceşti ca o muiere.

— Nemernicule ! îi strigă Serghei pălind. Bănuiam eu de atunci cine-mi eşti : un pui de chiabur, cu suflet chiaburesc. Un şarpe, asta eşti ! Îţi vorbesc ca unui om, iar tu...

— Ia mai termină cu sufletul chiaburesc ! sări cu gura Nikolka. Cine eşti tu să faci pe grozavul în faţa mea ? Sîntem amîndoi miruiţi cu acelaşi mir.

— Minţi ! răcni Serghei. Minţi, odraslă chiaburească ! Eu sînt muncitor şi nu vreau să respir acelaşi aer cu tine. Sînt proletar din moşi-strămoşi, neam de mecanic. Să nu îndrăzneşti să te-asemeni cu mine !

— Se şi vede... Mecanic, dar sapi la drumuri !

Se luară la bătaie. Oamenii îi despărţiră şi-i duseră în barăci. Iar a doua zi, fără să-şi fi cerut plata, Serghei plecă pe jos din sectorul acela de muncă.

Era linişte şi zăpuşeală. Serghei umbla pe drumul prăfuit şi se gîndea că Nikolka avea totuşi dreptate. Nici el nu

era mai bun decît puiul acela de chiabur, care colindă ţara fără rost şi fără interes, numai pentru a cîştiga bani de băut şi a-şi irosi vremea... Dar ce folos că Serghei se simţea atras din toată inima către viaţa adevărată şi interesantă, dacă nu ştia cum să se descurce ? Ce dobitoc ! I-a fost frică să se întoarcă în Oraşul Nou, împreună cu Kasimov, i-a fost frică de ironii şi de ruşine... Dar cît de neînsemnate erau acele minute, în faţa suferinţelor prin care trecuse de-atunci ? !

În prima noapte de popas, ticlui o scrisoare lungă şi deznădăjduită, fără să ştie încă sigur cui o adresează. Spre sfîrşit, văzu apărînd de sub creion cuvintele : „Scrie-mi că vei fi alături de mine şi chiar de mîine vin în Sahalin". Abia atunci înţelese că tot timpul vorbise cu Galcionok.

Nu mai avea nici o nădejde. Acesta era strigătul lui, trimis, prin intermediul unei fete, lumii pe care o iubea şi de care se despărţise.

Expedie scrisoarea, iar adresa lui o indică astfel : „Iaroslavl, post-restant." De ce alesese oraşul Iaroslavl ? Desigur pentru că în oraşul acela a înţeles pentru întîia oară că nu o va uita niciodată.

Cu cîteva luni în urmă muncise acolo. Locuise în baraca muncitorilor sezonieri, începuse să bea şi făcuse cunoştinţă cu o altă fată, care se plimba cu toţi burlacii din baracă. Dar, pe neaşteptate, fata prinse a-l iubi cu o dragoste devotată şi plină de milă. Serghei se plimba cu plăcere alături de ea, ca să-şi înăbuşe dorul. Dar atunci cînd fata a început să-l iubească, în faţă i se ivi chipul Galiei, ca o imagine curată, severă şi inaccesibilă în severitatea ei. Serghei o alungă atunci pe cea de lîngă el. Umblă apoi buimac două săptămîni şi-i scrise Galiei o scrisoare delirantă şi plină de mărturisiri, pe care însă o rupse. Dar iată că acum, scrisoarea cea nouă călătorea în cutia de scrisori a trenului, străbătînd drumuri fără sfîrşit, şi Serghei fu cuprins din nou de un dor deznădăjduit şi de o ură grea faţă de sine însuşi. Întîlnirea cu Nikolka îi ascuţise suferinţele. Nu mai putea trăi o astfel de viaţă dublă. Ori se duce cu Nikolka şi se prăbuşeşte definitiv... Ori fuge de-aici şi mărturiseşte tot. Aştepta răspunsul Galiei, ca pe o salvatoare

mînă prietenească, întinsă să-l scoată din vîltoare. Dar timpul trecea, iar bătrîna supărăcioasă de la poştă, de cum îl vedea pe Serghei, îi şi răspundea, întotdeauna la fel : „N-ai nimic !" Astfel că pasul hotărîtor nu-l mai făcu. Tocmai atunci sosi însă, ca o salvare, timpul recrutării. Serghei se temu să nu fie respins din pricina sănătăţii, dar fu găsit apt pentru serviciul militar.

Se rugă să fie repartizat la marină, ca termenul de armată să dureze patru ani. Ca specialist constructor şi mecanic, fu repartizat însă la o unitate specială de construcţii. Avea să facă numai doi ani ! Această repartizare era mai proastă decît cea de patru ani, dar el se simţea totuşi foarte bine.

În cazarmă, Serghei se supuse cu plăcere disciplinei, îndrumărilor pe care le primea şi ordinei severe a vieţii cazone. Îi părea bine că nu mai poate bea vodcă şi că nu le este îngăduit să iasă în oraş. Învăţa cu plăcere, se înscrise la toate cercurile de studii, scrise articole pentru gazeta de perete. Se obişnui foarte repede şi se împrieteni cu toţi tovarăşii lui ; acum era vesel şi viaţa i se părea uşoară, deşi nu de mult socotea că viaţa lui e fără nici un rost. Intrase pe făgaşul vieţii comune, sănătoase şi active, pe făgaşul vieţii ostaşilor din Armata Roşie.

Peste cîteva săptămîni, unitatea lui fu îmbarcată şi trimisă cu trenul spre Orient, pe calea ferată siberiană.

În eşalon, orele de muncă alternau cu orele obişnuite de învăţătură... Învăţau descrierea armei, regulamentul militar, studiau în cadrul cercurilor politice şi organizau serate artistice. În fiecare vagon apărea gazeta „Ilicevka". Serghei fu numit redactor. Ziarul de perete îi dădea mult de lucru, căci era o chestiune de onoare ca gazeta să apară dimineaţa, deşi articolele nu puteau fi scrise, şi mai ales desenele nu puteau fi făcute decît în timpul opririlor.

Serghei adormea ghemuit lîngă foaia mare de hîrtie şi-l ruga pe ostaşul de serviciu să-l deştepte ori de cîte ori se oprea trenul prin staţii. Cîteodată avea nopţi foarte bune, cînd trenul stătea mult timp prin gări, dar se întîmpla adesea şi contrariul. Atunci Serghei nu apuca să scrie mai mult de cî-

teva rînduri. Oricare ar fi fost însă situaţia, spre dimineaţă gazeta era gata şi Serghei simţea o adevărată fericire cînd, în preajma gazetei viu colorate, se strîngeau hohotind şi vorbind între ei ostaşii. Dintre toţi, Serghei îl îndrăgea îndeosebi pe unul mic, Ţibasov, care, prin vioiciunea şi dragostea lui de-a discuta, îi amintea de Sioma Altşuler. Ţibasov era poreclit Cepşoară. Cepşoară îl ajuta la ilustrarea gazetei de perete şi-i alunga somnul pălăvrăgind. Serghei se simţea atras şi de Li Ho, un chinez vesel, născut în Rusia, la Murmansk, şi care se remarcase în eşalon ca un bun specialist în ale croitoriei. Pe Li Ho, Serghei începu să-l înveţe carte.

Eşalonul se îndrepta spre Orient, dar nimeni nu ştia precis destinaţia. Se spuneau multe. Unii erau siguri că sînt duşi în Orientul Îndepărtat, dar majoritatea bănuiau că merg spre Irkuţk. Serghei era mai emoţionat decît toţi ceilalţi şi în fiecare zi încerca să stea de vorbă cu comisarul, dar nu avea curaj.

Trecură de Irkuţk, apoi ocoliră Baikalul, trecură şi de Cita. Începu să se întărească tot mai mult credinţa că drumul lor ducea spre Orientul Îndepărtat. Şi într-o zi, comisarul batalionului, adunîndu-i pe ostaşi, îi anunţă că merg în Oraşul Nou de pe Amur, a cărui temelie a fost pusă acum doi ani de comsomolişti, şi că de la Habarovsk pînă la destinaţie vor merge pe jos, aşa că toţi ostaşii să se pregătească pentru un marş lung de cîteva sute de kilometri, pe o iarnă aspră, bîntuită de viscole. De aceea să aibă grijă să-şi revizuiască efectele, să-şi controleze încălţămintea — să nu-i strîngă ori să le producă rosături, îngreunîndu-le astfel mersul. Cuprinşi de interes, toţi îl copleşiră pe ofiţer cu întrebările, dar comisarul nu ştia nimic precis.

Atunci Serghei, nevenindu-i nici lui a crede că o face, le spuse vesel că el cunoaşte Oraşul Nou şi că le poate povesti multe. Îl înconjurară toţi din toate părţile îngrămădindu-l la mijloc, iar Serghei îi încredinţă cu bucurie că în Oraşul Nou va fi minunat, că acolo clima e foarte sănătoasă, că şantierul e grozav şi că lumea-i aleasă, numai comsomolişti ; le spunea că e foarte bucuros că se reîntoarce.

Tras din vagon în vagon, el trebui să povestească tuturora. Vorbi toată ziua, iar spre seară îl căută pe comisarul batalionului şi, luînd cu plăcere poziţia de drepţi, îi spuse cu o voce nouă, în care se putea distinge accentul milităresc :

— Tovarăşe comisar, daţi-mi voie să vă vorbesc într-o chestiune personală.

— Ia loc — răspunse scurt comisarul şi închise uşa compartimentului.

El se uita binevoitor la Serghei, pe care îl cunoştea mai demult ca pe un ostaş activ, conştiincios şi ştiutor de carte.

Şi ceea ce atîta amar de vreme i se păruse imposibil lui Serghei, ceea ce fusese greu de mărturisit chiar tatălui său, ceea ce ascunsese faţă de Sviridov, de Galcionok şi de ceilalţi tovarăşi întîlniţi în timpul peregrinărilor se dovedi deodată atît de simplu de spus...

El povesti, fără a ascunde nimic, despre dezertarea lui, despre vagabondajul prin ţară, despre fanfara din gara natală, despre Galcionok, Grunea, Doronin şi Sviridov. Se încurcă şi roşi doar cînd vorbi despre Nikolka, dar comisarul îi zise :

— Nu te ruşina. Povesteşte tot, pînă la sfîrşit, ca să nu mai rămînă nimic nespus.

Faptul că-l tutuia, ca şi privirea blîndă şi cercetătoare a comisarului, îl înviora. Şi mărturisi tot. Simţea o uşurare aproape fizică ; părea că leapădă cumplita povară pe care pînă atunci o purtase tot timpul cu sine.

— Tovarăşe comisar, vă rog să-mi daţi cele mai grele misiuni...

Îngîndurat, comisarul dădu din cap :

— Chiar aşa voi face. Tu însă nu te temi să le povesteşti tovarăşilor tăi fapta aceasta ?

Serghei păli, dar zise fără să şovăie :

— Nu mă tem.

— Bine ! Deocamdată nu-i nevoie. Te vom pune la încercare. De altminteri, încercări mari îi aşteaptă pe toţi. Iar pe urmă vom vedea. Pînă atunci, ştii ce te învăţ eu ? Scrie-i tatălui tău tot ce mi-ai spus mie. Fii sigur că nu va înceta să te iubească. Înţelegi ? Dacă ai hotărît să termini cu minciuna, atunci termină cu ea de tot, dintr-o singură lovitură. E drept ce-ţi cer ?

— Drept, tovarăşe comisar.

Serghei tocmai pleca cînd comisarul îl strigă din urmă :

— Ascultă... cînd e gata scrisoarea, vino cu ea pe la mine. Ai un părinte bun. Se va întrista. Aşa că am să adaug şi eu cîteva cuvinte din partea mea.

CAPITOLUL II

Se odihniră trei zile la Habarovsk. Dacă asta se poate numi odihnă ! Viitorul marş nu le dădea pace. Li Ho croia şi cosea de dimineaţă pînă noaptea, ajustînd pe corp mantalele, tunicile. Toţi ostaşii îl ajutau : ucenici de ocazie. A doua zi, batalionul ieşi pentru un marş de exerciţiu, lung de cîţiva kilometri. Mergeau vioi, cîntînd, nimeni nu obosea.

„Marşul a fost satisfăcător. Păcat că batalionul e încă prea tînăr şi neantrenat !" ziceau ofiţerii, iar ostaşii se supărau ; lor li se părea că se şi „obişnuiseră" cu marşul. De altfel, cu toţii erau întrucîtva alarmaţi.

În ajunul plecării primiră cojoace, pîslari, căciuli calde de pus sub căşti, apoi căşti şi mănuşi. Ofiţerii îi învăţau cum să-şi împăturească mantaua pentru a o aşeza colac pe umăr şi cum să-şi umple mai bine raniţele pentru a le face mai încăpătoare. Dis-de-dimineaţă începură pregătirile.

Serghei era vesel şi bine dispus. „Te vom pune la încercare" — i-a spus ofiţerul. „Da, încercaţi-mă ! Voi face orice ! O să vedeţi că nu mi-e frică, orice mi s-ar întîmpla."

El îşi înfăşură cu grijă picioarele în obiele, încălţă apoi pîslarii şi făcu vreo cîţiva paşi încolo şi-ncoace, ca să vadă dacă nu cumva îl strîng sau îl rod. După aceea îşi trase căciula şi peste ea îşi aşează casca. Îmbrăcă şi cojocul, încinse bine cureaua, îşi aranjă raniţa în spate, îşi puse bandulieră pătura strînsă şi în cele din urmă îşi trecu arma de după umăr; totul era în ordine. Se uită puţin la el: cît era de încărcat ! Se uită şi la tovarăşii lui : ce mai sperietori de păsări erau cu toţii ! Ostaşii glumeau între ei, icneau, alţii cădeau pe gînduri...

„Batalion neantrenat încă..." Dar oricît de antrenat ai fi fost, nu te încerca spaima să faci un drum atît de lung, purtînd o povară ca asta ?

— Ţine-te, Cepşoară ! îi strigă Serghei, pentru a-şi îmbărbăta tovarăşul, dar în acelaşi timp pentru a se îmbărbăta şi pe sine — ţine-te bine, că te trage raniţa şi-o să cazi pe spate !

— Vezi să nu te culeg eu de pe jos — îi răspunse Cepşoară. Nu-s eu prea mare, dar tare mă tem că-s mai puternic decît tine !

Batalionul se aliniase în curte. Ostaşii îşi dădeau silinţa să aibă o înfăţişare vitejească, dar spinările li se încovoiau de la sine. Comandantul rosti o scurtă cuvîntare îndemnîndu-i să se arate la înălţimea numelui de ostaşi ai Armatei Roşii. Le dădu apoi încă o dată explicaţii cum să mărşăluiască pentru a-şi economisi forţele, cum să se păzească de degerături şi cum se cuvine să se poarte prin sate, în timpul popasurilor. Comisarul le vorbi şi despre situaţia internaţională. Ştia să vorbească atît de bine, încît izbutea să dea oricărei probleme politice o importanţă actuală.

Serghei se miră la început. Ce rost are să pomenească şi despre chestiuni internaţionale, acum cînd toţi ardeau de dorinţa de a pleca, mai ales că, stînd locului, povara părea tot mai grea, iar frigul te pătrundea pînă la oase. Dar ceea ce le spunea comisarul se dovedi în curînd de foarte mare însemnătate, deoarece Serghei, ca şi toţi ceilalţi ostaşi, fu lesne însufleţit de ideea că marşul ce avea să-l întreprindă însemna o chestiune de onoare şi de glorie pentru Armata Roşie, necesară pentru a contribui la întărirea capacităţii de apărare a Patriei.

Vorbitorul continuă :

— Partidul ştie despre marşul nostru şi el aşteaptă de la noi să dovedim că sîntem demni bolşevici şi ostaşi ai Armatei Roşii. Tovarăşi ostaşi ai Armatei Roşii, să ne luăm angajamentul că vom realiza acest marş în limitele timpului prescris, fără ca vreunul din noi să rămînă în urmă.

„Asta da, lozincă ! îi fulgeră lui Serghei prin minte. Cu ajutorul unei astfel de lozinci, îţi e mai uşor să mărşăluieşti, iar dacă n-o să-ţi îndeplineşti angajamentul, n-o să mai poţi

ridica ochii de ruşine. Într-adevăr, ce ar putea fi mai mulţumitor decît executarea întocmai a ordinelor primite, a marşurilor vitejeşti şi a faptelor glorioase..."

Îşi aduse aminte de instructorul acela cu părul cîrlionţat din colhozul ghileacilor care de-acolo, din Sahalin, ştia să stea de vorbă cu Stalin : „Uite, Iosif Vissarionovici, construim un spital ! Vezi femeia asta ? A învăţat să citească şi vrea să meargă la şcoală..." La rîndul lui, Serghei se auzea rostind : „Priveşte-mă, dragă Iosif Vissarionovici, eu, ostaşul Serghei Goliţîn, mă pregătesc să plec într-un marş greu. M-am făcut o dată vinovat de dezertare, ştiu, dar voi fi în stare să fac faţă încercării, deoarece sînt acum un alt om şi-l urăsc pe Goliţîn cel de altădată..."

Batalionul porni la drum. Fiecare ostaş luat în parte părea cam stîngaci şi cam caraghios, cînd însă se urniră cu toţii în rînduri strînse, mergînd în pas cadenţat, impresia de stîngăcie dispăru dintr-o dată. Coloana înainta pe şosea, privelişte aspră şi măreaţă, iar Serghei, unul dintre sutele de ostaşi care călcau în acelaşi pas, se simţea el însuşi tot atît de aspru şi de măreţ, contopit într-o clipă cu puterea de neînvins a Armatei Roşii, gata să înfrunte oricînd duşmanii Patriei. Un-doi, un-doi...

De-a lungul drumului, pe de lături şi în urmă se văd schiori care însoţesc batalionul, le fac semne cu mîinile, le zîmbesc binevoitori.

Dar treptat-treptat ei încep să rămînă în urmă, şi doar două fete în pulovere albastre mai aleargă mult timp alături de batalion, apoi se opresc şi ele pe un deluşor, îşi smulg căciuliţele din cap şi le flutură în aer strigînd către ostaşi:

— Drum bun ! Drum bun !

Au feţele îmbujorate de ger, iar vîntul le zbîrleşte părul scurt. „Rămîneţi cu bine, fetelor, vă mulţumim !" gîndeşte Serghei şi-şi dă silinţa să ia o înfăţişare bravă, să zîmbească.

Fetele rămîn şi ele în urmă. Drumul e pustiu. Zăpada luceşte de-ţi ia ochii. Gerul ciupeşte nasurile, feţele, iar dintr-o parte se uită furiş la ei un soare vesel de iarnă, un soare care însă nu ţine de cald.

— Pe un drum ca ăsta, marşul e un fleac ! spun ostaşii din rînduri.

Dar oraşul dispare din văzul lor. Încep sopcile şi drumul şerpuieşte printre ele, în unele locuri înzăpezit de-a binelea. Zăpada scîrţîie sub pîslari, scîrţiie curelele raniţelor... Scîrţ-scîrţ... scîrţ-scîrţ... Un-doi... Un-doi... Oare cîţi kilometri vom parcurge azi ? Vom face popasuri ? Ce bine ar fi să ne odihnim un pic !

N-au făcut mai mult de un kilometru, un kilometru şi jumătate. Dar Serghei se simţi deodată uimitor de obosit, din cauza poverii din spate şi a umblatului pe drumul înzăpezit. De atîta încordare, simţea sudoarea şiroindu-i pe sub cască. Ce se întîmplase cu el ? Era abia începutul marşului. Ar fi o ruşine să rămînă în urmă. Mai bine moartea ! Se uită speriat la tovarăşii lui, la Kolea Vardin, care mergea alături. Pe toate feţele citea aceeaşi încordare.

— Hei, Kolka ! Ai obosit ?

— Nu — răspunse scurt, printre dinţi, Vardin.

Un-doi. Un-doi. Încă un pas ! Încă un pas ! „Să încerc să număr paşii, tot e o distracţie. Doi, trei, zece... douăzeci... douăzeci şi opt. Dar picioarele nu se mai mişcă. Fiecare nou pas pare ultima încordare a întregului corp... Dintr-o clipă în alta se va opri sau va cădea ştirbind în chip ruşinos coloana !... Dar nu, asta nu se va întîmpla ! Douăzeci şi nouă, treizeci, treizeci şi unu..."

Privi înspre ofiţer şi spre comisar. Amîndoi mergeau în fruntea batalionului, iar comisarul şchiopăta uşor. De ce şchiopăta ? Vreo rană mai veche ? Reumatism ? Oare ce-o fi făcînd Cepşoară ? Serghei întoarse capul înapoi, ca să descopere în rîndurile din urmă pe prietenul său cel mic ; îşi încetini astfel pasul, fără să vrea, şi deodată se sperie că ar putea să strice alinierea. Dar nu ! Odată cu el şi cei din spate îşi încetiniră pasul, fără să fi căpătat vreun ordin, fără nici o înţelegere anterioară. Era probabil urmarea unei oboseli generale aşa de mari, încît ar fi fost de ajuns ca numai unul să-şi încetinească mersul, pentru ca toţi ceilalţi să-i urmeze pilda.

— Mai vioi ! le strigă comandantul întorcîndu-se cu faţa spre ei şi mergînd cu spatele înainte. Mai cu inimă, băieţi !

Aşa-i la început, vreo trei kilometri... Pe urmă ne va fi mai uşor.

Merseră doi-trei kilometri... Şi, în sfîrşit, iată mult aşteptatul popas ! Se trîntiră cu toţii jos, în zăpadă, rezemîndu-se de raniţă, ca să se mai odihnească măcar cît de cît de greutatea din spate.

— Băieţi, un cîntec, ce dumnezeu ! zise comisarul aşezîndu-se între ei. Că doar n-o să ne lăsăm cuprinşi de moleşeală !

Dar cui îi ardea să cînte ? Şi iată că tocmai Cepşoară, pirpiriul Cepşoară, abia zărindu-se de după raniţa şi pătura purtată în bandulieră, începu cu o voce vibrantă de tenor „Cîntecul de drum". Obrazul lui înroşit, acoperit de broboane mari de sudoare, îşi mişca toţi muşchii în tact. Să nu-l fi acompaniat ar fi fost o ruşine.

Cîntară toţi. Fumătorii sorbeau lacomi din ţigări. De le-ar fi îngăduit să aţipească măcar o clipă... E frig în zăpadă, totuşi... Dar iată că se şi aude răsunînd ordinul :

— Dre-e-e-pţi !

Trupurile se împotrivesc : ce-o mai fi şi asta, nici să te odihneşti nu-ţi dă voie ! Încă puţin să mai fi stat... Doar puterea voinţii i-a ridicat în picioare. Şi după greutatea cu care se sculau, Serghei înţelese că ofiţerul are dreptate : a sta jos, aşa obosit, mai rău îţi face.

Pe la mijlocul drumului, batalionul se învioră. Oboseala dispăru ca prin farmec. Se auzeau glume şi rîsete. Începură a cînta în marş. Bucurîndu-se de această neaşteptată uşurare, străbătură astfel vreo zece kilometri, pînă cînd oboseala reveni, intensificîndu-se cu fiecare pas.

— Mai vioi, băieţi ! Încă puţin şi ajungem într-un sat !

Apropierea odihnei le dădu noi puteri. Se îndemnară din nou la drum, aşteptînd ca după fiecare cotitură, după fiecare sopcă să se vadă răsărind satul.

În sfîrşit, o nouă cotitură şi iată întinderea albă a Amurului, iar pe ţărm — satul pe jumătate îngropat în omăt, cu fumuri ospitaliere înălţîndu-se din toate hornurile.

La zece minute după terminarea mesei, toţi ostaşii dormeau buştean. Culcaţi pe jos prin casele oamenilor, ghemuiţi unii lîngă alţii, la căldura plăcută a aburilor, dormeau sfo-

răind din fundul plămînilor. Urcați pe cuptoare, stăpînii caselor se uitau cu o curiozitate binevoitoare la musafirii lor : Halal flăcăi ! Și ăsta da, somn !

...Se revărsară zorile celei de-a doua zile. Deșteptarea fu foarte grea.

— Hei, flăcăi, mai multă veselie ! îi îndemnă comandantul. Nu uitați ce v-am spus : că într-un marș lung, totul e să depășești kilometrul al doilea și ziua a doua ; pe urmă, restul merge pe roate !

Și într-adevăr, cea de-a doua zi se arătă a fi o grea piatră de încercare.

Cînd sosi timpul popasului, comisarul strigă :

— Comuniștii și comsomoliștii la mine !

Serghei făcu o mișcare înainte, dar, roșindu-se, înțepeni locului.

Comisarul îi observă gestul. Nu-i zîmbi, însă ridică puțin din sprîncene, ca și cînd i-ar fi zis : „Nu-i nimic, ai răbdare, nu te-am uitat !"

Serghei simți că mulțumită acelei mute făgăduințe a comisarului i se luă o piatră de pe inimă. Și în pofida oboselii, puteri noi urcau în el, vigori neirosite încă. Începuse parcă să-i pară rău că se află în popas : ar fi fost gata s-o pornească de îndată mai departe, cu pas grăbit, și să meargă mult, mult de tot, pînă la țintă.

Înnoptară într-un sat mare rusesc. Batalionul fu întîmpinat cu onoruri. Fetele se strînseră grămadă în jurul ostașilor. La colțul roșu prinse să cînte o armonică. Cine să se mai gîndească la rosături și la oboseală ?! Ostașii își lepădau în grabă pîslarii și, scoțîndu-și de prin raniță cizmele, le puneau să-și mai dezmorțească picioarele. Nu trecuse nici măcar o oră de cînd au intrat în sat, frînți de oboseală, și iată perechile dansînd, iată-i pe cei mai vrednici intrînd la mijloc să-și arate măiestria. În pauze răsunau cîntecele. Fetele se alăturau sfioase puternicelor voci ale bărbaților și-i rugau pe flăcăi să le scrie și lor cuvintele cîntecului, drept amintire !

În noaptea aceea, pregătindu-se pentru marșul zilei următoare, ostașii își aranjară altfel echipamentul, așa încît cizmele să se afle deasupra, mai la îndemînă, pentru cazul cînd s-ar fi ivit un nou prilej de a dansa.

A treia zi merseră mai uşor — se antrenaseră. Numai gerul, coborînd parcă din cerul rece, descoperit, se înteţea. În timpul popasului scoaseră un termometru : erau treizeci şi şase de grade sub zero. Nu-şi mai simţeau nasurile şi frunţile. Tot timpul îşi strigau prevenitori : „Vezi că ţi s-a albit nasul !“ Sau : „Freacă-ţi obrajii, că-ţi degeră !“ Ieşind mereu din coloană, ostaşii înşfăcau vîrtos cîte un pumn-doi de zăpadă, cît puteau apuca în grabă, şi-şi frecau faţa pînă şi-o înroşeau. Nu era chip să te apropii de părţile metalice ale armei, că ţi se lipea mîna !

În ziua a patra de marş se lăsă un ger de minus patruzeci de grade. Făceau popasuri mai rare, să nu răcească, iar pe la haltele mici începeau să joace ori să sară pe loc, pentru ca să se încălzească. În schimb, seara, cînd poposeau prin sate, îi aştepta baia. Ţăranii le încălzeau bucuroşi băile ori îi pofteau să bea ceai, discutînd de una şi de alta ! Ostaşii cărau apă şi făceau băi de aburi desfătîndu-se. Într-o astfel de seară, Serghei şi Cepşoară nimeriră la nişte oameni foarte cumsecade, al căror băiat fusese încorporat din toamnă. Gazdele căutau să afle de la ei noutăţi despre viaţa de la centru, despre fabrici, despre colhozuri. Cepşoară le povesti frumos şi amănunţit despre o staţiune de maşini şi tractoare, pe care o cunoştea, şi despre uzinele ce se construiau. Lui Serghei i-ar fi fost ruşine să vorbească despre cele văzute în timpul îndelungii lui hoinăreli. Cînd povesteşti, vrînd-nevrînd te mai şi lauzi, iar el n-avea dreptul să se laude. De spus, trebuia totuşi să spună ceva. Prinse atunci a face expunerea situaţiei internaţionale repetînd şi dezvoltînd cuvîntarea comisarului. Gazdele îl ascultau cu luare aminte, iar capul familiei începu apoi să-i pună întrebări, una mai grea decît alta. Printre altele, vru să afle ce fel de regim este acum în Romînia şi cum stau lucrurile cu Basarabia. Serghei încercă să se eschiveze, dar omul insistă. Era din Basarabia şi rudele lui rămăseseră acolo. Serghei habar n-avea ce s-o fi petrecînd în Romînia. Cepşoară se făcu stacojiu la faţă şi-i mărturisi în şoaptă că nici el nu ştie o iotă mai mult. Dar ca ostaşi ai Armatei Roşii, le era ruşine că nu-i pot răspunde gazdei la întrebare.

— Aşteptaţi o clipă — le zise Cepşoară. Ca să fim mai siguri, mergem să-l întrebăm pe comisar.

Amîndoi plecară să-l caute prin casele vecine. Găsindu-l, Cepşoară intră să-l întrebe, iar Serghei rămase în tindă, bocănind sfios din picioare. Comisarul îl chemă şi pe el înăuntru.

— De ce nu vii tu să mă întrebi ? Intră, am să-ţi explic.

Dimineaţa, ofiţerii trecură pe la locuitori să vadă dacă nu cumva au plîngeri împotriva ostaşilor. Serghei se bucură cînd o auzi pe gazda lor spunînd :

— Flăcăi ca ăştia aş lua şi de suflet ! Ce plîngeri să am ? Îs tare mulţumit de ei !

Astfel se depănau zilele de marş. Într-a şasea zi, nu mult după plecare, cerul se înnoură, orizontul fu acoperit de o ceaţă sură şi prin aerul încălzit în chip cu totul nefiresc, deodată se porniră primele răbufniri de vînt, prevestind furtuna.

— Miroase a viscol...

— Viscol... Viscol... Viscol...

Oamenii încă nu ştiau ce înseamnă viscolul în Orientul Îndepărtat, dar auziseră de el. Serghei ştia mai bine dar nu voia să-şi înspăimînte tovarăşii.

Toţi tăceau uitîndu-se la ceaţa cenuşie care se apropia. Serghei privea şi el. Îşi aminti cum l-a surprins o dată viscolul pe drum, în locomotivă, cum tremura maşina sub bicele vijeliei dezlănţuite şi cum se înfigeau razele farurilor în noianele albe, de nepătruns...

„Poţi merge oare prin viscol — reflecta el — fără să te rătăceşti, fără să te răzleţeşti de coloană, fără să te prăvăleşti?“ Serghei se apropie de comisar.

— Tovarăşe comisar, o să ne surprindă viscolul pe drum.

— Şi ţi-e frică ? Se sperie un ostaş al Armatei Roşii de un viscol ca ăsta ? Poate vrei să ne întoarcem ?

— Nu, n-am spus asta, tovarăşe comisar. Cum o să ne-ntoarcem !

Comisarul îl cercetă cu un şi mai viu interes pe Serghei :

— Ai fi în stare să-i ajuţi şi pe alţii la nevoie ? întrebă el.

Mai încăpea îndoială ? Ar fi fost chiar bucuros să poată fi cuiva de ajutor !

— Du-te la tovarășul Pucikov — îi zise comisarul — și spune-i că te-am trimis eu ca să te înscrie în celula de comsomol.

Pucikov era responsabilul organizatoric al celulei de comsomol. Serghei merse la el și-i raportă milităreşte.

— Bine — răspunse binevoitor Pucikov. Celula noastră este compusă numai din Kolea Vardin, Cepșoară, Iașa Sidorov, Lipavski, Voskov și eu. Acum ai să fii și tu. Uite care ți-i sarcina : urmărește să nu cadă careva ori să rămînă de coloană, istovit... Pe care-l vezi că nu mai poate merge, apropie-te și ajută-l. Mai încălzește-l cu o glumă... Într-un cuvînt, vezi tu ce trebuie făcut... Totul e să nu rămînă nimeni în urmă ori să înghețe.

— Bine — se învoi Serghei.

Viscolul se deslănțui pe la mijlocul zilei. Dintr-o dată vîntul începu să bată puternic, răbufni, porniră a se roti trîmbe de zăpadă învîrtejată, se întunecă de parcă ar fi fost în faptul serii și într-o jumătate de oră drumul fu înzăpezit. Viscolul năprasnic le izbea fețele cu mii de ace, îi învăluia din părți și din spate, acoperea cît ai clipi urmele proaspete ale pașilor, și cum cădea vreunul, deasupra lui creștea, nici nu știai cînd, movila de zăpadă. În acel fierbinte așternut de omăt se putea rămîne pe veci.

Alinierea se strică, nu se zărea la doi pași, drumul dispăruse. Batalionul ajunsese să se înșire în monom. În cap mergea comandantul încercînd drumul cu un toiag. După el veneau toți ceilalți oameni. Înaintau cu greu : calcă într-o urmă de picior, apoi sileşte-te să-ți scoți piciorul ca să-l înfunzi dincolo, într-altă urmă — și tot așa... Soldații mergeau cu ochii pe jumătate închiși, cu capul vîrît între umeri, căutînd să primească vîntul numai dintr-o parte. Dar mergeau totuși, deși trebuiau sforțări uriașe la fiecare nou pas.

„Pîn' să se prăvale însă-n neguri, morții mai făceau un pas 'nainte..." își aminti deodată Serghei. De unde oare erau cuvintele acestea ? Și ce voiau ele să spună ? Le auzise de la tatăl său ori de la Grișa Isakov ? *„Pîn' să se prăvale însă-n neguri, morții mai făceau un pas 'nainte..."* Cînd oare a auzit acele versuri ? Se străduia să-și amintească, de parcă de asta ar fi depins totul. În memorie îi învie una din serile din taiga, o seară cu șipot de rîu și foc de tabără... Ce frumos poate fi

într-o seară de vară în jurul unui foc de tabără ! Trosneau crengile... Grișa Isakov recita versuri... Fumul ușor al focului gîdila ochii...

Serghei se prăbuși în zăpadă. Focul de tabără îl învăluia parcă în aromitoarea lui căldură... *„Pîn' să se prăvale însă-n neguri, morții mai făceau un pas 'nainte..."* Deodată focul de tabără se învîlvoră, dar nu era focul, ci gîndul că i s-a încredințat o sarcină de mare răspundere și că n-a fost în stare s-o ducă la bun sfîrșit. Era ceva foarte, foarte important... Dar ce anume ?

Se ridică în capul oaselor. Numai voința îl ajutase să se ridice, fiindcă puterile fizice nu-i mai erau deajuns. Deși nu era comsomolit, totuși îl încadraseră în celula de comsomol : „Te vom pune la încercare... de altminteri încercări mari îi așteptă pe toți". Iar tu să cazi, fiu de cățea ? ! Căzu iar. Se ridică și merse înainte, pironindu-și privirea în spinările întunecate ale ostașilor din fața lui. Iată, un altul se împiedică... a căzut... apoi se ridică, pleacă mai departe.

Serghei îl ajunse din urmă :

— Dă-mi arma ta — îi zise apropiindu-se de el și ațintindu-și ochii asupră-i : era un flăcău vesel, unul dintre cei care dansau minunat. Acum avea o privire vinovată și nenorocită. Hei, dansatorule, dă arma încoace ! Dă și raniță !...

Deși n-ar fi prea vrut, flăcăul nu se putu opune. Serghei își aruncă pe spate pușca și ranița celuilalt.

— Dar tu ai să poți ? îl întrebă sfiindu-se ostașul cel sprinten la dans.

— După cum vezi !

Și porniră mai departe. Serghei învăță astfel de la viață cît de plăcut lucru e să ajuți un om, chiar dacă o faci cu strădanii care depășesc puterile tale.

Două zile în șir bîntui viscolul, și două zile în șir mărșălui batalionul, fără a lăsa un om în urmă, fără a avea vreunul degerat.

Comandantul tăia drum mergînd în frunte, iar comisarul încheia convoiul observînd să nu rămînă cineva în urmă.

Înnoptară într-un sat nanaiez.

Și iată că, din una din alta, dîndu-se în vorbă cu doi flăcăi nanaiezi, Serghei află pentru întîia oară noutăți din Ora-

şul Nou. Îşi aminti de flăcăul şi de fata aceea care au venit într-o zi acolo, pe şantier, dintr-un îndepărtat sat nanaiez.

— O, o, Moomi Naimuka director este ! Kilitu Digher, şofer ! strigară băieţandrii nanaiezi înviorîndu-se pe neaşteptate. Kilitu umblă cu maşina iarna fiecare şi cheamă noi mergem cu el.

Serghei se miră : Moomi director ? Ce fel de director ? Unde ?

Băieţandrii turuiau într-una. Erau la curent cu tot ce se petrecea în Oraşul Nou. Da, Moomi era directorul bazei de pescuit, numită în locul coreeanului Pac, iar Pac se afla în puşcărie, închis ca sabotor. Şi au mai înfundat puşcăria foştii chiaburi Paramanov şi Mihailov, care l-au omorît pe Morozov.

Serghei fu atît de puternic impresionat, încît îi pieri somnul. Morozov fusese omorît ! Iar bătrînul Semion Porfirievici luase parte la crimă ! Şi Pac... Va să zică era un sabotor, unul dintre cei mai periculoşi duşmani... Dar de ce se miră ! Nu el îi trecea pe dezertori peste rîu ?

Serghei îl trezi pe Cepşoară şi-i povesti tot ce aflase.

— Măi Cepşoară, îţi dai tu seama ?! Într-adins ne îmbăta şi ne îndemna să fugim !... Ticălosul !

— Dar tu, drăguţule, ce credeai ? Tot ce-i dăunează proletariatului îi este pe plac burgheziei — spuse convins Cepşoară. Tactica lor este veche. Uite, de pildă, colhozurile. Nu scoteau ei ţăranii din colhozuri ? Îi scoteau. Nu tăiau vitele ? Le tăiau. Politica chiaburului, măi frate, o cunoaştem noi. Iar ţie dacă ţi-au aruncat undiţa, te-ai prins în ea ca un prost !

Batalionul înainta mereu. Cu cît se apropia mai mult de Oraşul Nou, cu atît se chinuia Serghei mai aprig. Oare ce-o să găsească acolo ? Pe care din vechii prieteni îi va reîntîlni ? Mai trăiesc ei oare ? Şi o să-l recunoască ? O să vrea să-şi mai aducă aminte de el ?

Cu cît se apropiau de ţintă, cu atît întîmpinau greutăţi mai mari. Ca niciodată, timpul era nestabil. Ba viscolea, ba începea să sufle un vînt uscat, ba se punea pe ninsoare, ba vîntul spulbera zăpada. Comisarul nu uita o clipă de Serghei. În cea de-a zecea zi de marş, săniile batalionului se împotmoliră în zăpadă. Drmul era atît de înzăpezit, încît rareori se mai zăreau stîlpii indicatori. Caii se cufundau în troieni şi nu mai

puteau urni săniile. Un grup de ostaşi fu trimis să ajute. Printre aceştia, şi Serghei. Munca se dovedi îngrozitor de grea. Unii ostaşi se înhămau la sănii, alţii cărau greutăţile în spate, dar abia erau învinse troienele, că altele noi le luau locul. Caii sforăiau şi se propteau locului, picioarele cînd le lunecau pe gheaţă, cînd li se împotmoleau în zăpada înaltă de un metru.

Cîteodată, lui Serghei i se părea că nu va mai putea face un pas înainte şi că se va prăbuşi. Cu toate acestea continua să meargă, trăgea, cădea, din nou pornea şi iar căra. Se deprinsese să se gîndească la alte lucruri, ca să simtă mai puţin oboseala. Îşi amintea de diferite întîmplări din îndepărtata lui copilărie, de întîmplări din viaţa Oraşului Nou (numai despre peregrinările sale nu voia să-şi amintească). Repeta fragmente din poeziile auzite de la tatăl său ori de la Grişa Isakov, căznindu-se să-şi aducă aminte poemele în întregime sau să improvizeze în locul fragmentelor uitate. Repeta de atîtea ori versurile, încît cuvintele îşi pierdeau sensul, sunau ciudat, neînţeles, de parcă ar fi fost rostite într-o limbă străină. *„Ne vom uni în glorie, doar noi sîntem oamenii noştri". „Oamenii noştri..." „Oamenii noştri..." „Oamenii noştri, oamenii noştri, oamenii noştri..."*

Sosi şi ziua a douăsprezecea, ultima, dar cea mai grea zi de marş.

Serghei auzea exclamaţiile unora, răsuflarea grea a altora, scîrţîitul zăpezii călcată de pîslari, hîrşîitul curelelor frecate de haine, şuieratul vîntului, dar toate acestea le auzea îndepărtat şi neclar, ca printr-o sticlă. *„Şi cîntul despre merişor ei îl purtau pe buze..."* — doar cuvintele acestea răsunau mai puternic şi mai convingător în el, cu toate că nu le rostea cu glas tare. De două zile îl urmăreau. Îi dispăreau din minte cînd poposeau şi atunci cînd dormea, dar de îndată ce batalionul echipat şi încolonat îşi reîncepea marşul, iar picioarele îşi reluau groaznica luptă cu troienele, în minte îi răsunau tot mai clar şi mai persistent aceste cuvinte : *„Şi cîntul despre merişor ei îl purtau pe buze..."* Împiedicîndu-se, Serghei căzu. Dar se ridică şi porni din nou. *„Şi cîntul despre merişor ei îl purtau pe gură..."* Nu pe gură, ci pe dinţi. Nu, parcă nu-i aşa... Pentru rimă, sau cum naiba îi zice, pentru ritm... *„Şi cîntul despre merişor ei îl purtau în dinţi..."* Nu, nu ieşea nimic.

Amurgul începu să coboare. Ceața mohorîtă se îngroșa din ce în ce mai mult. Popas nu mai făcuseră de mult. Dar nimeni nu-l dorea, pentru că întotdeauna după popas drumul era mai greu.

Viscolul se porni mai aprig, mai puternic. Și tot mai obsedant îi răsunau în urechi cuvintele acelea rătăcite, cine știe de unde, în mintea lui : *„Și cîntul despre merișor ei îl purtau pe buze..."*

Deodată Cepșoară dispăru în întuneric. Să te întorci înapoi ar fi fost aproape imposibil, fiecare pas făcut în urmă fiind un adevărat act de vitejie. Totuși Serghei porni să-l caute. Trecu pe lîngă oamenii gîrboviți, care pășeau acoperiți de zăpadă. Cu greu putea să le deosebească fețele.

Cepșoară nu era însă de găsit nicăieri.

Prăbușindu-se mereu în zăpadă, aproape plîngînd, Serghei porni să alerge pe drumul o dată străbătut, pipăind cu mîinile-i înghețate troienele. Era sigur că Cepșoară a căzut, că a fost acoperit de zăpadă și că zace înghețat pe undeva, prin apropiere... poate chiar aici... Deodată îl văzu pe Cepșoară, teafăr și neobosit ; abia zărindu-se de sub două răniți și două puști, el tîra de braț un flăcău sleit de puteri, care se împleticea mereu. Flăcăul acela era cu un cap mai înalt decît el.

— Diavol cu șapte vieți !...

În tonul lui nu era nimic din desperarea de adineauri. Serghei se întoarse și porni prin viscol, călcînd pe urmele lăsate în troian, biruind din nou nămeții pe care îi mai străbătuse o dată.

Se întuneca. Viscolul prinse să se domolească. Pe drumul acoperit de gheață și de zăpadă înainta un pîlc de oameni. Ghiceai prezența lor după răsuflarea puternică a oamenilor, după scîrțîitul zăpezii, după hîrșîitul curelelor...

Serghei mergea cu ochii închiși — oricum, tot nu vedea nimic, mai bine să-și odihnească ochii... Dar ce era asta ? Să fie oare adevărat ? Tresări, se opri și-și încordă auzul... apoi strigă deodată cu o voce tînără, plină și limpede :

— Băieți, locomotiva !

Undeva, în depărtare, dincolo de șirul troienelor de omăt, dincolo de negură, fluieră pătrunzător, tinerește, o locomotivă.

De data asta, Serghei spuse încet, ca pentru sine :

— „Cucul"...

Auzul lui experimentat deosebi sunetul care nu putea fi al unei locomotive mari, adevărate. Iar printre soldaţi porni un strigăt confuz, vesel şi emoţionant :

— Am ajuns ! Se aude o locomotivă ! Oho ! Acolo sînt şi locomotive ! Mai repede, băiete !

Merseră încă un kilometru, apoi al doilea, al treilea... Cepşoară îl ajunse pe Serghei din urmă :

— Pe tine, Serghei, ca muncitor la căile ferate, o să te repartizeze pe o locomotivă.

Goliţîn zîmbea şi trăgea mai departe cu urechea, doar o prinde iarăşi fluieratul locomotivei. Nu i s-a părut cumva ? Dar iată că şi alţii au auzit şuierăturile. Acolo erau deci locomotive... Şi cîte altele, poate, care nu erau... „N-am să mai recunosc nimic, desigur"... Dar în clipa aceea, un nou glas începu să strige cu şi mai multă bucurie :

— Băieţi, lumină electrică !...

În depărtare, prin negură, se legănau neclare nişte lumini care clipeau cînd şi cînd.

Oamenii păşiră mai repede îndreptîndu-se din spate. Nimeni nu mai dădea altuia să-i poarte raniţa şi arma.

„Iată-mă iarăşi aici... Oraşul, firește, e cu totul schimbat, e de nerecunoscut... Te-ai putea rătăci în el... Mai repede, mai repede, băieţi !..."

Mai mărşăluiră un kilometru, apoi încă unul, şi iată malul abrut, atît de cunoscut, casele şi lanţul felinarelor, atît de aproape, încît putea striga la oamenii de pe mal.

Din mintea lui Serghei dispăruseră cuvintele care-l obsedaseră. Să fie oare chiar Oraşul Nou... Chiar el ? Iată, clădirea aceea îi pare cunoscută... dar celelalte nu existau atunci cînd... Iată, aici erau nişte pomi... sau poate că locul e altul...

Mergeau în formaţie, încolonaţi, cu pas tineresc. Pe malul Amurului se strînseseră oameni care dădeau din mîini, în semn de bun venit. Bine că-i seară. Prin întuneric nu mă vor recunoaşte. Cîţiva copii, lunecînd pe pantă, le ieşiră în întîmpinare. Copii aici ? De unde au mai apărut ? Doar nu era niciunul !

Pe neașteptate, din mijlocul rîndurilor, răsună veselă și vibrantă vocea de tenor a lui Cepșoară :

Peste munți și peste văi...

Serghei prinse cîntecul, asemenea unui dar, și — de unde găsise puterea ? — începu și el să cînte. Împletindu-se cu celălalt glas, vocea-i răsuna limpede și plină de curaj. Tovarășii de-alături, din față, apoi și cei mai din urmă prinseră toți să cînte de parcă le dispăruse toată oboseala. Cu cîntecul pe buze, dar plini de o forță nouă care-i sălta ca pe arcuri, ostașii albiți de zăpadă începură să urce panta. Și Serghei își aminti iarăși, ca pe o minunată imagine a trecutului, cuvintele : *„Și cîntul despre merișor ei îl purtau pe buze...“* Fericit, începu să le facă semne cu mîna, copiilor, fetelor, tinerilor și bătrînilor (de unde au mai apărut bătrîni aici?) care se îngrămădiseră pe drum.

CAPITOLUL III

Orașul se maturizase și crescuse. Serghei îl recunoștea așa cum într-un tînăr, după o lungă despărțire, ghicești trăsăturile unui copil pe care cîndva l-ai cunoscut bine.

Primul contact cu Orașul Nou îl luă prin mijlocirea ziarului, un ziar adevărat care apărea zilnic. El le fusese împărțit tuturor. Articolul de fond le era consacrat lor. „Salut eroicilor soldați, participanți la acest marș printre ghețuri !“ Ostașii citiră diverse povestiri, pline de adevăr, despre marșul lor de douăsprezece zile și admiteau, cu oarecare mirare, că, desigur au făcut ceva greu și eroic. Printre cei evidențiați, Serghei citi și numele lui. Comandamentul le aducea tuturor mulțumiri. Inima începu să-i bată tare. Vor ghici oare că-i vorba de el? Vor vrea să-i întindă tovărășește mîna ?

Cînd citi într-un articol că nici pe viscolul și gerul acela de patruzeci de grade, udarnicii comsomoliști n-au încetat să

lucreze la construirea locuinţelor destinate batalionului de ostaşi, inima prinse să-i bată cu şi mai multă putere.

„...Trei zile, renumita brigadă de dulgheri a tov. M. Znaide n-a părăsit şantierul..." (Motka ? Tu ? Păi doar voiai şi tu să fugi. Acolo, pe mal, îţi arătai ghetele rupte şi jurai că te-ai săturat !... Te-a întors însă Klava... Ori poate versurile lui Isakov ?... Şi iată-te acum brigadier vestit !...) „...Ca întotdeauna, tencuitorii brigăzii lui V. Besonov au fost exemplu în muncă..." (Valka, şi tu eşti aici ? Şi tu ai ajuns de mult cunoscut ? Ca întotdeauna, exemplu în muncă... Dar eu ? Oare eu n-aş fi putut fi tot aşa?)

În coloana a doua îi sări în ochi un titlu mare :

„Întrecerile dintre renumiţii betonişti..." Apoi : „Brigăzile tovarăşilor F. Ciumakov şi E. Savelova luptă pentru întîietate". „...Au realizat planul în proporţie de 253% şi 256%..." „Azi, brigada de femei şi-a luat angajamentul să depăşească rezultatele anterioare..." Femei betoniste ! Ei, drăcie ! E. Savelova e probabil nou venită... parcă înainte vreme nu era... Savelova... nu, nu-şi amintea de numele ăsta... Iată-l şi pe Ciumakov... O, dar ăsta trebuie să fie Fedka ! Sigur că da, Fedka Ciumakov, plutaşul !... Nici starea lui de spirit nu era prea bună pe-atunci... Era bolnav de scorbut, zăcuse mult în spital... Ei, Fedka, Fedka ! Şi totuşi ai ajuns astăzi lucrător vestit !... Cît de mult au crescut copiii !... Se deschide un „Gastronom" [1]... Responsabilul magazinului, tov. Stavrova, într-o convorbire avută cu colaboratorul nostru, i-a comunicat că în blocul cel mare s-a rezervat o încăpere pentru un magazin alimentar model. Tejghelele vor fi acoperite cu marmură, iar scîndura vopsită în ulei..."

Asta zic şi eu. Ei, Katia ! Katiuşa ! „Într-o convorbire avută cu colaboratorul nostru..." Tu ?

La rubrica „Scurte ştiri", citi :

„Se pregăteşte montarea piesei „Pădurea" de N. N.. Ostrovski..." ; „Şcoala de cultură generală aduce la cunoştinţa elevilor..." ; „Au început înscrierile pentru secţiile de planorism, tir, paraşutism..."; „Cercul soliştilor lirici anunţă..." ; „Oficiul stării civile s-a mutat în noua clădire de pe malul Amurului, lîngă seră..."

[1] Gastronom — magazin alimentar. (n.t.)

„Redactor responsabil — G. Isakov“ (G. Isakov? Grișa?... Redactor responsabil ? !... Cît timp a trecut de cînd aruncau împreună bușteni în Silinka ?!)

Orașul trăia, așadar, o viață completă. Aici timpul n-a fost lăsat să treacă în zadar. Fiecare zi, irosită de Serghei în hoinăreala-i fără rost, a fost folosită în Orașul Nou pentru realizări noi și minunate — din cărămidă, beton, lemn sau metal.

Și în același timp, au crescut și oamenii, oameni noi și minunați...

Chiar a doua zi, Serghei se îndreptă spre locul unde a locuit cîndva. Iată bordeiele ! Dar ce puține au mai rămas.... Nici nu putea ști care e acela în care Epifanov, el și Kolea au stat o vară întreagă. Greșise poate ? Ba nu, aici era. Numai că pe locul unde fusese bordeiul se înălța acum schelăria unei case în construcție.

Dar baraca ? Prima baracă a comsomoliștilor ? Serghei nu o deosebi îndată printre celelalte. Vechea baracă se împodobise cu pridvoare noi. Lîngă ea, mai mulți copii se băteau cu bulgări de zăpadă. Ieși o femeie ținînd în mînă o găleată și se îndreptă agale către cișmea. Iată fereastra lui Epifanov... Prin geam se vedea o fetiță de vreo zece ani citind o carte. Fetița își ridică fruntea și se uită la Serghei, cu o privire întrebătoare, plină de zîmbet. Femeia cu găleata tocmai se înapoia.

— Vă rog — o întrebă el — unde stă Epifanov ?

— Epifanov de la șantierul naval ?

— Nu, Alexei Epifanov, fost scafandru !

— Ce-a fost înainte, nu știu ; dar dacă-i cel care lucrează acum la șantierul naval, atunci duceți-vă în orașul socialist.

— Ce-i asta „Orașul socialist“?

— Uite colo, casele acelea mari. Întrebați de clădirea vechilor comsomoliști.

Serghei sta nehotărît. Copiii îl înconjurară. Cel mai mare dintre ei avea vreo zece ani.

— Nene, îl cauți pe scafandru ? Hai să te conducem noi.

— Voi știți unde stă ?

— Cum să nu știm ! Soția lui e instructoare de tir ! El e șofer, dar acum lucrează la șantierul naval. Învață să iasă

maistru. Stă cu o cunoştinţă a lor, Spaima mărilor. Uite, ăsta e băiatul ei.

Fornăind mereu pe nas, „băiatul ei" privea grav la Serghei. Avea şase ani.

— Ei, hai atunci ! le strigă Serghei, cu toate că nu o cunoştea nici pe Lida, nici pe „Spaima mărilor" şi habar n-avea nici de faptul că Epifanov a fost şofer.

Copiii o apucară nu spre casele cele noi, ci de-a dreptul spre şantier.

— Unde vă duceţi ?

— Păi nu-l căutaţi pe el ? Lucrează acum pe „Industrială".

— Ce mai e şi aia „Industrială"?

— E o macara mare, mare de tot. Cum, n-o ştii ?

La fiecare pas, Serghei descoperea alte şi alte schimbări. Aci a fost şopronul de fîn de lîngă casa lui Taras Ilici, iar acum, în locul lui, se înalţa o clădire cu două etaje pentru birouri. Dincoace, malul era pe-atunci pustiu şi... pe undeva pe-aproape se găsea dugheana lui Pac. Acum se înşiră numeroase depozite şi parmaclîcuri. O linie de cale ferată îngustă şerpuieşte de-a lungul acestor depozite. Iată şi nişte inscripţii : „Intrarea interzisă", „Fumatul se pedepseşte cu amendă". Iată şi locul unde e înmormîntat Paşa Mateev ! Dar ce-i asta ? Acum e un şantier aici ! Pretutindeni se înalţă schele, la poalele cărora se profilează contururile clădirilor. Paşa... peste mormîntul tău se ridică astăzi temelia Oraşului Nou. Hei ! Îţi plăcea viaţa, Paşa, îţi plăceau construcţiile... Ce mulţumit ai fi fost, Paşa, prietene drag, dacă ai fi apucat ziua aceasta !

Ajunseră sus pe colină, la marginea unei rîpe. Ce văzu desfăşurîndu-se la picioarele lui îi tăie răsuflarea. Zeci de coloane zvelte se înălţau spre cer, în două rînduri dantelate. Pe fondul cenuşiu al văzduhului de iarnă, coloanele păreau atît de uşoare şi de aeriene, de parcă n-ar fi fost turnate din beton, ci brodate în hîrtie. În faţa lor, întinzîndu-se pînă acolo unde cîndva era lacul şi unde Kasimov vîna raţe sălbatice, în locul taigalei unde primele brigăzi începuseră lucrările de defrişare şi luau masa şezînd pe buturugi (ce-o fi făcînd Klava şi Lilka ? Cum le mai aşteptau atunci cu prînzul !) se întindea acum o piaţă largă, întretăiată în cîteva direcţii de

şine de cale ferată. Piaţa se termina la digul lîngă care se întîlnea pe furiş cu Tonia. (Tonia ! Ah, ce-o fi cu ea ?... Ce mult a suferit şi ce mîndră era !...) Dincolo de coloanele care-l uimiseră se vedeau depozite, clădiri, schele. Iar şi mai departe, despărţită printr-un gard, se ridica o secţie a noului atelier, iar mai într-o parte, fabrica de cherestea ! Şi acolo se înălţa un corp nou de clădiri. Cum s-ar putea să uiţi inaugurarea fabricii şi bucuria care a umplut inimile tuturora la primul semnal al sirenei !... Îţi venea să plîngi nu alta.

— Iată „Industriala" ! arătară băieţaşii. Coborîţi prin rîpă, tovarăşe ostaş ?

Coborîră cu toţii panta abruptă acoperită cu omăt, iar din piaţă o luară direct prin zăpada murdară, călcată în picioare :

— Aici sînt în întrecere Ciumakov cu Savelova — îi spuse „băiatul ei". Apoi îşi dădu cu părerea : Numai că ea l-a lăsat în urmă.

Lucrările de beton se executau la partea frontală a docurilor. În două sectoare vecine lucrau brigăzile care erau în întrecere. O locomotivă mică transporta pe platforme căzi uriaşe cu beton.

Macaraua înhăţa cada cu beton şi o trecea lucrătorilor.

Nu părea nici uriaşă, nici puternică faţă de coloanele construite. Puterea ei se dovedea însă în timpul lucrului, cînd cu uşurinţă şi fără nici o urmă de efort ridica şi lăsa în jos — după ce învîrtea prin aer — cada enormă şi grea. Era o macara ascultătoare. Urmărind semnalele lui Epifanov, macaragiul o conducea prin mişcări aproape invizibile.

Fostul scafandru se afla pe platforma de la capătul construcţiei şi degetele lui se mişcau parcă în chip vrăjitoresc. Striga rar : „Maina" sau „Vira". Avea un sistem întreg de semne : ridica un deget în sus, îl lăsa în jos, îl da într-o parte, întorcea palma cu faţa spre cer, clătina din mînă în diferite feluri, şi toate aceste comenzi le executa exact şi fără nici o greşeală omul de la macara. Era de ajuns un semn, şi uriaşa cadă cu beton zbura drept în jos, asemenea unui vultur, de-ai fi putut crede că o să se înfigă, aşa din viteză, în schelele fragile, sfărîmîndu-le ; dar se oprea îndată în aer, se întorcea cuminte, ocolea binişor scîndurile, bîrnele, cablul, şi

cobora apoi lin, fără să se înfunde în masa de beton aflat în jur, ca şi cînd ar fi îngenuncheat numai. De îndată ce lucrătorul sărea pe ea, cada se ridica uşor şi se deschidea dedesubt, lăsînd betonul dinăuntru să curgă ca un terci dintr-o cratiţă răsturnată.

Muncitorii intrau în terciul acela, încălţaţi cu cizme de cauciuc, îl împrăştiau cu lopeţile pe toată suprafaţa, apoi aşezau scînduri înălţînd cofrajul, înfigeau în beton rînduri de vergi metalice, iar cada zbura din nou sus, plana cîteva secunde ca un vultur deasupra capetelor şi, luînd-o într-o parte, se lăsa pe platformă, exact la locul indicat.

— Lioşa ! Alexei !

Epifanov se întoarse. Serghei l-ar fi recunoscut, oriunde s-ar fi aflat. Dar de ce nu-l recunoştea Epifanov ?

— Lioşa ! Eu sînt, Goliţîn... Serghei...

— Tu ?

Văzu că apariţia lui nu provocase nici o bucurie.

— Cum se poate, Lioşa... Nu mă mai recunoşti ?

— Ba da, te recunosc — îl încredinţă politicos Epifanov, şi tăcu. Peste o clipă îl întrebă în treacăt dacă este comsomolist.

— Voi fi — răspunse Serghei, hotărît. Ce-a fost a trecut. Ai citit ziarul ?

— Tu erai acela ?

— Eu !

— Ei, atunci să trăieşti, prietene !

Locomotiva cea mică aduse alte platforme cu beton. Serghei se apropie cu sfială de Epifanov. Tare ar fi vrut să arunce o privire spre Fedka Ciumakov şi spre brigada de femei. Dar nu cunoştea pe nimeni între toate acele figuri asemănătoare şi greoaie în mişcări, îmbrăcate în salopete călduroase, cu cizme de cauciuc în picioare şi pălării mari în cap. Pe femei le ghicea numai după statură : erau mai mici şi mai pline.

— Dă-ne-o nouă acum, ce naiba faci ?... strigă cineva din brigada flăcăilor şi Serghei îl recunoscu pe Fedka Ciumakov.

Comsomolistul gesticula supărat şi cerea să i se dea cada cu beton.

Dar chiar în clipa aceea, şefa brigăzii de femei scoase

capul peste marginea platformei şi începu să strige cu o voce furioasă :

— Ce-nseamnă asta ? De ce să v-o dea vouă ? De ce te bagi dacă nu-i rîndul tău ? Şterge-o, porumbelule, că n-ai să capeţi nimic ! Dă repede betonul, repede !

Rîzînd, Epifanov mişcă degetele şi cada se îndreptă uşor spre Ciumakov. Savelova întoarse către Epifanov un obraz roşu de supărare :

— Dar eu ce să fac, să stau şi s-aştept ? Te iei după ticălosul ăsta de Ciumakov ! Te aranjez eu şi pe tine ! N-ai grijă ! Ce, v-aţi înţeles ? Iar tu — i se adresă lui Fedka — nu clipi din ochi, nu face pe sfîntul, diavol şiret ce eşti !

Fedea Ciumakov zîmbi încurcat şi sări sprinten pe cada cu beton apucîndu-se să cureţe cu un par betonul lipit de pereţi.

Uimit de gîlceava care se stîrnise între cei mai renumiţi betonişti, Serghei întrebă :

— Dar cine-i fata asta ? Cum îngăduie Fedka ?

Rîzînd, Epifanov dirija macaraua cu grijă.

Savelova mai sudui o dată şi se uită piezîş la Serghei. Nu-l recunoscu, aşa că se întoarse. Zărindu-i privirea supărată, sub care se ascundea, totuşi, şi multă bunătate, faţa ei plină dar la fel de rumenă, de cîrnă şi de drăguţă ca şi altădată, Serghei o recunoscu într-o clipă şi scoase un strigăt de uimire. Era Lilka... Da, Lilka, Lilka, fata aceea căreia odinioară nimeni nu-i ştia nici măcar numele de familie, iar acum poftim — iat-o renumita betonistă Savelova !...

După ce expedie cada cu beton, Epifanov răspunse :

— Cum să nu-i rabde toate ?... Îi e doar nevastă ! Şi doar se ştie, cu nevasta şi cu aparatul de radio să nu te certi niciodată !

Făcînd apoi din nou semne magice cu degetele, expedie a doua cadă cu beton — de astă-dată spre sectorul unde lucra brigada femeilor.

După terminarea lucrului, începea viaţa la clubul recent construit. Serghei auzi de departe sunetele instrumentelor de suflat şi ale celor cu coarde ; cineva cînta la vioară, iar pe deasupra tuturor sunetelor răsuna o voce puternică de femeie,

care exersa : „A-a, a-a-a..." În sala de gimnastică, antrenamentul era în toi. Lîngă un model de planor studiau planoriștii. Din sala poligonului de tragere ieși o femeie foarte tînără, cu părul bălai, care, văzîndu-l pe Epifanov, strigă :

— Lioșa, hai mai repede ! Ai întîrziat la repetiție !

Zărindu-l pe Serghei, îl salută binevoitoare :

— Bună ziua, tovarășe ! Ai venit să privești ?

Serghei se miră de amabilitatea ei, dar își aminti de uniforma de ostaș al Armatei Roșii pe care o purta : uniforma îl deschidea pretutindeni toate ușile.

— Lidinka, arată-i tovarășului clubul — zise Epifanov. Iar eu fug să mă schimb... Pentru un ceas nu mai sînt Epifanov, ci negustorul Vosmibratov !...

Cu aceste cuvinte, el dispăru pe ușă.

Serghei asculta vocea aceea de femeie, care predomina celelalte sunete.

Lidinka flecărea bucuroasă arătîndu-i clubul. Nu se sfii s-o întrebe :

— Cine este secretarul comitetului de comsomol ?

— Kruglov... Andriușa. Un băiat minunat !

— Au mai rămas mulți comsomoliști vechi ?

Și spuse cîteva nume — aproape toate îi erau cunoscute. După cum era de așteptat, Katia se căsătorise cu Valka. Iar Ghenka Kaliujnîi își făcea acum stagiul în armată... Lidinka nu-i pomeni totuși nimic despre Sioma Altșuler.

— Dar Sioma Altșuler ?

— Dar de unde îl cunoști ? îi aruncă ea o privire curioasă și atentă.

— L-am cunoscut mai demult...

Tot mai bănuitoare, ea îi răspunse foarte rezervată :

— Este aici. Mai înainte a fost la fabrica de cherestea, dar acum lucrează în docuri. Lozinca momentului de față e următoarea : „Comsomoliștii construiesc docurile !" Toți comsomoliștii vechi se află acolo.

Vocea care exersa dincolo de perete prinse să cînte :

Peste lanuri pîrguite umbra serii lin coboară...

Glasul acesta n-o fi cumva ?... Aşa a cîntat ea atunci... pe malul lacului... Spunea doar că muzica se revarsă din ceruri... Oare ea să fie ? Voi să se uite prin deschizătura uşii, dar Lidinka îl opri speriată :

— Nu, nu, nu e voie ! Acolo este cercul soliştilor...

— Dar cine cîntă ? Ce glas !...

— Directoarea spitalului. Tot o veche comsomolistă. O, ce femeie minunată ! Urmează medicina prin corespondenţă şi auzi cum cîntă de frumos !... Au vrut s-o trimită la conservator, dar a refuzat.

...Numai gîndurile mele linişte nu-şi mai găsesc.
De-amintirea despărţirii sufletul mi se-nfioară
Şi reproşurile tale, toate mi le amintesc...

Vocea se revărsa nestăvilită, puternică, melodioasă şi plină de o sinceră pasiune.

— Vaseaeva ? întrebă Serghei simţind că îngheaţă.

Lidinka îşi fixă ochii asupra lui. Faţa-i era foarte serioasă.

— Da — răspunse ea sec — chiar Vaseaeva ! Este căsătorită şi are doi copii. E foarte fericită.

Apoi, după ce-l conduse pe Serghei pînă la uşă, alergă în culise, unde-l găsi pe Epifanov :

— Nu cumva e Goliţîn ?

— Ba da... Înţelegi tu... nu ştiam cum să ţi-o spun de faţă cu el...

— Mai bine gîndeşte-te ce-i de făcut... Să-i spun ei sau să nu-i spun ?

Serghei mergea pe stradă, uluit şi deprimat, urmărit de vocea aceea pătimaşă, care îi răsuna într-una în urechi. Tot ce trăise şi gîndise odată, tot ce-l emoţionase şi-l chinuise doi ani ieşise dintr-o dată la iveală, orbindu-i simţirea printr-o adîncă durere. Era singur, părăsit de toţi, nespus de nenorocit. Viaţa se desfăşurase fără el. Nu-i mai era acum nimănui trebuincios. L-au uitat cu toţii. Tonia, care l-a iubit atît de mult, l-a uitat şi ea, e fericită. Are doi copii... Doi ?... Înseamnă că îndată după plecarea lui s-a căsătorit... De altfel, ce-l pri-

veşte pe el acest lucru ? ! Oricum, ea era acum departe, departe, nesfîrşit de departe... Şi Galcionok... Unde e ? Ce-o fi făcînd acum ? E departe ! Şi desigur nici ei nu-i pasă de durerea lui... El i-a recunoscut pe toţi, dar pe el — nimeni. Lilka, prostuţa şi vesela Lilka, pînă şi ea a ajuns renumita betonistă Savelova. Şi are un soţ ! Nici ea nu l-a recunoscut. Se simţea singur, renegat şi străin ! Străin !...

Ce să facă ? Da, i-a mărturisit tot comisarului... Şi nu s-a purtat rău în timpul marşului. În ziar i s-au adus şi lui mulţumiri publice. Dar era de-ajuns atîta pentru ca tovarăşii lui vechi să-l ierte şi să-l primească între ei ca pe unul de-ai lor ? Altfel cum ar mai putea să trăiască ? Cum să umble prin oraş ca un străin, cînd totul aici îi este atît de apropiat şi de scump ? ! Cum să se uite în ochii celor pe care îi întîlneşte, dacă ei, recunoscîndu-l, oricînd ar putea să-i spună : „Dezertorule, te-ai întors tîrziu ! Greutăţile cele mari au şi trecut !..." Nu ! Era prea puţin faptul că s-a căit în faţa comisarului. Trebuie să se ducă la Kruglov, să-i explice totul şi să-i spună : „Uitaţi trecutul ! Puneţi-mă la încercare !"

Deodată tresări şi se opri în mijlocul străzii. Kruglov îi venea în întîmpinare, îmbrăcat cu un cojocel descheiat la gît, păşind cu mersul unui om liniştit şi sigur de sine. Nu se schimbase de loc, numai expresia feţei îi era alta : mai aspră, gura mai matură şi ridurile de pe frunte mai pronunţate. Şi ochii-i erau alţii, fără tinereasca licărire visătoare care-i lumina cu o gingaşă lucire pe vremea cînd comsomoliştii discutau şi visau lîngă foc în nopţile friguroase. Ochii lui erau acum mai adînci, mai severi, mai concentraţi. În privirea lor nehotărîtă se reflecta maturitatea intelectualului care a gîndit mult şi a ajuns în cele din urmă la concluzii precise. Un om cu astfel de ochi îl va asculta, desigur, şi va înţelege totul: cu el putea vorbi fără frică despre cele mai grele suferinţi.

Serghei se oprise în mijlocul străzii aşteptîndu-l. Îl speriau numai primele cuvinte şi prima privire. Nu se îndoia că Kruglov îl va recunoaşte. Îşi aminti fulgerător de nefericita seară a dezertării. Barca rotindu-se pe valuri, Kruglov strigînd în beznă, cu un glas puternic şi deznădăjduit : „Băieţi ! Comsomolişti ! Înapoiaţi-vă !..." Iar ei i-au răspuns cu suduieli şi ameninţări.

Cum îl va întîmpina acum ? Cum să-l convingă de la primele cuvinte că acel Goliţîn de demult nu mai este, că el însuşi l-a blestemat de mult ?

Cinci paşi îi mai despărţeau... patru... trei...

Privirea lui Kruglov se aţinţi o clipă asupra lui Serghei şi deodată se lumină binevoitor. Îl recunoscuse ? Nu era supărat ? Citise în ziar ? Serghei vru să intre în vorbă, dar nu spuse nimic. Aştepta...

Privirea lui Kruglov lunecă însă mai departe.

Legănîndu-şi agale mîinile, Kruglov trecu pe lîngă ostaşul roşu, pornit să viziteze oraşul. Nu-l recunoscuse ! Îl uitase... Goliţîn nu mai exista pentru el, se cufundase în trecut, era înmormîntat în vechile liste, predate la arhivă...

Şi Serghei se simţi atunci astfel, de parcă într-adevăr nici n-ar mai fi existat.

CAPITOLUL IV

Şantierul intra în perioada cea mai încordată, cînd aşanumitele „obiective de pornire" formează centrul atenţiei generale. De la schiţe şi planuri, uzina trecuse la fundaţii şi acum începea să răsară de sub veşmîntul schelelor de lemn. Avîntul lucrărilor sporea zi de zi. Ceea ce ieri părea imposibil de realizat, astăzi era un fleac, ceva neînsemnat. Creştea populaţia, creşteau întreprinderile auxiliare, şi toate cifrele care arătau creşterea construcţiilor se urcau vertiginos pe curba graficului. Nu erau însă nici oameni de ajuns şi nici materiale.

Ajutorul unităţilor militare de construcţie adusese un suflu proaspăt şi puternic, care, contopit cu sforţările tuturora, trebuia să grăbească de cîteva ori ritmul de muncă. Primăvara viitoare urma să fie punctul de plecare în desfăşurarea unei noi ofensive în muncă. În aşteptarea primăverii, Dracenov pregătea tot ce era necesar pentru ofensivă, concentrîndu-se asupra problemei centrale, problema procurării ma-

terialului lemnos. Munca de stocare a materialului lemnos nu s-a întrerupt de loc, toată iarna. Sectoarele de pădure de pe malul drept erau pline de material lemnos. Autocamioanele și tractoarele, în cîte trei schimburi, cărau lemnele pe drumul înghețat al Amurului. Dar nici autocamioanele, nici tractoarele n-ar fi fost în stare să care pînă în primăvară toată cantitatea de material lemnos necesară.

La începutul primăverii, cam prin luna martie, în capul lui Sioma Altșuler se născu o idee fantastică.

Dracenov și Sioma țineau unul la altul. „Acesta-i controlorul meu comsomolist" — zicea Dracenov despre Sonia Isakov — iar „acesta e materia cenușie" — spunea el despre Altșuler. Îi plăcea să discute cu Sioma, să se sfătuiască, să-l încurce cu cîte o problemă grea. Îl trimitea în sectoarele mai de răspundere, unde Sioma era totdeauna de folos, cu ochiul lui ager și mintea-i ascuțită.

Ideea fantastică a lui Sioma Altșuler îl atrase și pe Dracenov. Plecară împreună pe Amur, oprind mereu mașina, dîndu-se jos, șoptind și gesticulînd de zor : Sioma — cu gesturi largi și nereținute, Dracenov — cu mișcări scurte, dar iuți. Ajunseră pînă la sectoarele de pădure, acolo prinseră din nou să șoptească și să gesticuleze, apoi dădură ordin șoferului s-o pornească în cea mai mare viteză spre birou. O dată ajunși acolo, Dracenov îi convocă de urgență pe toți inginerii și pe cei din serviciul administrativ.

A doua zi începu o lucrare nemaivăzută pînă atunci : pe o întindere de vreo opt kilometri, de la sectoarele de pădure, pînă-n oraș, muncitorii și ostașii roșii tăiară în gheața Amurului un canal nu prea larg, de un metru adîncime și un metru jumătate lățime. O mulțime de voluntari le săriră în ajutor. Lucrau și inginerii. Însuși Dracenov, care aproape că nu mai părăsea canalul, punea din cînd în cînd mîna pe tîrnăcop și lovea din toate puterile în gheață, pînă cînd începea să gîfîie. „Inima ar vrea, dar burta, pîrdalnica, nu-mi dă voie !" spunea el, cu regret, aruncînd tîrnăcopul, dar continuînd să umble neobosit de la un capăt la altul al lucrării. Pe mal, chiar în punctul în care tractoarele aduceau bușteni, lîngă o copcă făcută în gheață, instalară o pompă puternică.

De îndată ce se sfîrşi săparea albiei canalului, Dracenov plecă în maşină spre sectoarele de muncă din pădure. Pe toată lungimea canalului, la intervale de cîţiva paşi unul de altul, se înşirară oameni cu cängi speciale. Pompa intră numaidecît în funcţiune. Pe jgheabul tăiat în gheaţă năvăli furtunoasă apa, ducînd cu ea toate sfărîmăturile şi spălînd pereţii. Apoi, pe suprafaţa agitată a apei începură să plutească buşteni.

— A pornit ! strigă Dracenov împingînd cu cangea întîiul buştean.

— A porni-iit ! strigă şi Sioma Altşuler împingînd al doilea buştean.

Pînă la mal, muncitorii rostogoleau buştenii care, căzînd în apă, împroşcau în toate părţile stropi reci şi-o porneau la drum, fără voie, tîrîndu-se prin canal, scufundîndu-se, legănîndu-se şi frecîndu-şi „coastele" de pereţii de gheaţă ai canalului.

— Ei, mai cu inimă ! se auzeau glasurile oamenilor izbind şi îndreptînd buştenii.

Şi astfel începu acel transport cu totul neobişnuit al lemnelor pe gheaţă.

Toată viaţa oraşului fu concentrată în zilele acelea în jurul acestui canal. Despre el scrise ziarul, despre el vorbeau oamenii în timpul lucrului, la cantine, acasă, şi tot la el se gîndeau oamenii cînd adormeau. Copiii nu se mai jucau decît numai de-a „canalul de gheaţă". Nu rămăsese în oraş bătrîn sau copil care să nu se fi dus la rîu şi să nu se fi mirat de acea privelişte neobişnuită. Şi nu exista om care să nu fi lucrat cel puţin cîteva ore la canal. Băieţaşii cerşeau şi ei cîte o cange, socotind că este favoarea cea mai de preţ care li se poate face. Fetele se certau cu Kruglov cerîndu-i să fie trimise şi ele acolo.

Însuşi Andrei Kruglov îşi petrecea cea mai mare parte din zi la canal. Nu era de ajuns să faci mobilizarea şi să asiguri cu oameni tot lanţul acela de opt kilometri, ci trebuia să te îngrijeşti de ei ca să nu facă prea mari eforturi şi să nu răcească. Munca era grea. Ziua, cu tot gerul, mai încălzea soarele cald al primăverii. Spre seară însă, temperatura era foarte scăzută ; pe toată întinsa lăţime a Amurului hoinărea vîntul, pe cängi începea să îngheţe apa frigînd parcă mîinile ;

chiar şi apa din canal îngheţa, aşa încît nu-ţi rămînea altceva de făcut decît să tai gheaţa şi să împingi buştenii. Cîte unul se agăţa, se oprea, şi nu puteai zăbovi, căci din urmă împingeau mereu noi buşteni încălecîndu-se unii peste alţii. Ce era de făcut ? Înfierbîntîndu-se, omul se urca pe buştean săltînd pe spinarea lui, pentru ca, apăsîndu-l astfel, să-l scufunde în apă... Cîteodată însă, în locul buştenilor alunecau ei înşişi în baia de gheaţă, iar canalul, avînd în unele locuri găuri, căci pe ici pe colo gheaţa fusese spartă pînă la unda rîului, apa te putea lesne trage sub gheaţă înecîndu-te. Dar şi dacă sufla vîntul, ud cum erai, tot te putea paşte nenorocirea.

Într-o noapte, Andrei Kruglov şi comisarul plecară în obişnuitul lor control de-a lungul canalului. De era sau nu nevoie, oamenii lucrau de zor cu cîngile, doar-doar s-or mai încălzi.

Andrei dădu la un moment dat peste Katia Stavrova :

— Dar tu, tu ce cauţi aci ?

— Cum, ce caut ? Ce caută toţi ! răspunse Katia lăsîndu-se pe cange ca să împingă din loc un buştean care se oprise.

— Doar vi s-a spus...

— Uită-te bine, Andriuşa. Ce, eu sînt singură pe-aci ?

Andrei se uită şi văzu într-adevăr că nu venise numai Katia. Erau acolo şi Klava, şi Lilka, şi Sonia, şi multe alte fete.

— Nu te supăra, Andriuşa ! strigă Klava. Oricum, tot n-ai s-o scoţi la capăt cu noi !

Comisarul rîdea şi el :

— Pe femei, măi frate, le comanzi mai greu decît pe ostaşi. Deseori, nici pe ăi mici nu-i mai putem alunga de aici. Numai ce-i auzi că-ţi cer care mai de care : „Daţi-mi voie, daţi-mi voie !“ Ce le poţi face ?

Ajunseră pînă la sectorul unde lucrau ostaşii. În întunericul nopţii nu le-ar fi putut deosebi feţele, dar se vedea totuşi cu cîtă îndemînare şi cu cît spor lucrau flăcăii.

— N-o să îngheţaţi, tovarăşi ?

— Nu, nu, ne-am şi obişnuit cu gerul, tovarăşe comisar ; în timpul marşului a fost şi mai frig !

La lumina verzuie a lunii strîmbe şi ciuntite, apărută de după nori, se conturau siluetele încordate ale ostaşilor, iar um-

brele negre ale buştenilor se tîrau prin dreptul lor. Părea că nu se tîrăsc nişte buşteni, ci nişte monştri cu boturile late, răniţi la vînătoare ; părea că oamenii îi înţepau nu cu cängi, ci cu nişte cuţite ascuţite, iar monştrii se tîrau scrîşnind şi urlînd de durere, zbătîndu-se să scape şi s-o ia la fugă. Iar cînd luna se ascundea, contururile păreau şi mai legendare, şi mai neclare, iar răcnetele copacilor morţi, şi mai cumplite.

— Daţi-mi voie să vă raportez, tovarăşe comisar !

— Ce este ?

— Se află aici un ostaş care lucrează voluntar de două schimburi ; încă de aseară s-a „scăldat" în canal şi tot nu vrea să plece. Ne temem, tovarăşe comisar, că nu mai e în toate minţile.

— Aduceţi-l încoace !

— Ei, Serioja, Serghei ! strigă acela.

Kruglov privi atent silueta ostaşului ce se apropia. Ostaşul nu fu în stare să ia poziţia reglementară. Se vedea cît de colo că omul este scuturat de friguri.

— De ce nu te-ai prezentat la postul medical ?

— Vă rog să mă iertaţi, tovarăşe comisar ! Daţi-mi voie să lucrez pînă la sfîrşitul schimbului.

— Ce-i cu dumneata ? Vrei să te îmbolnăveşti ? Comisarul îi pipăi haina umedă şi îngheţată. Nu vezi cum tremuri ? Care-i numele dumitale ?

Ostaşul tăcea uitîndu-se pe furiş la însoţitorul comisarului. Apoi, cu o voce nesigură, răspunse :

— Eu, tovarăşe comisar, sînt... Goliţîn... Daţi-mi voie să rămîn !

Kruglov tresări. Nu pentru că i-ar fi recunoscut vocea, dar simţise oarecum că tremurul glasului acela nu se datora numai febrei. Da, ostaşul avea parcă o oarecare legătură cu el, trebuia să-şi amintească numai ce fel de legătură...

— Nu pot şi nici nu-ţi dau voie, — zise moale comisarul. Lasă prostiile, Goliţîn !

Luna ieşise pentru o clipă şi se ascunsese iarăşi după nori. În clipa aceea, Kruglov văzu o faţă cunoscută şi nişte ochi congestionaţi, şi deodată îşi aminti de o seară mult îndepărtată, pe malul Amurului, lîngă vaporul care pleca, şi de o întîlnire

avută de curînd : ostaşul care se oprise în mijlocul străzii şi îl privea zîmbindu-i speriat. „S-a intimidat" — gîndise atunci Kruglov.

— Tu eşti, Goliţîn ? Îmi pare bine să te-ai reîntors — zise Kruglov întinzîndu-i mîna. Hai, du-te, nu te mai încăpăţîna. Va fi nevoie şi altă dată de viaţa ta. Nu-i aşa ?

Din ochii lui Serghei ţîşniră deodată lacrimile. Se prelingeau şi-i îngheţau pe faţă.

— Hai, du-te, du-te repede ! spuse şi comisarul.

Serghei lăsă cangea jos şi, cu pas nesigur, poticnindu-se, porni spre oraş.

— Trebuie să-ţi povestesc ceva în legătură cu el — spuse comisarul. Totuşi, ia priveşte, trebuie chemată maşina ! E bolnav rău.

Cînd sosi maşina de serviciu, Goliţîn aiura. Kruglov îi ajută infirmierului să-l culce în maşină. Serghei se trezi, îl apucă de mînecă şi mormăi :

— Andriuşa... eu...

— Văd, văd ! Stai culcat. Am să trec pe la tine.

Serghei fu dus la spital.

Tonia Vaseaeva locuia chiar în curtea spitalului. Trăia mai liniştită acolo. Oricît de mult ar fi trebuit să lucreze, îşi avea totuşi copiii lîngă ea. Pe fetiţa cea mică o mai alăpta, iar pe cel mai mare, un băiat sănătos şi neastîmpărat, trebuia să-l supravegheze de aproape.

În casă era cald şi linişte. Tonia dormea iepureşte, aşa cum dorm mamele, obişnuite să asculte chiar şi în somn respiraţia copilului. Deodată copilul, încă somnoros, începu să se agite şi să scîncească simţind că se apropie ora cînd trebuia să sugă. Tonia întinse mîna spre întrerupător şi aprinse lumina ; într-adevăr era ora cînd copilul trebuia alăptat.

Nu de mult se înapoiase şi Sioma de la canal, dar dormea la fel de iepureşte ca şi nevastă-sa. Nici o oboseală n-ar fi fost în stare să le alunge gîndul de la copii. La prima mişcare a Toniei, el se deşteptă.

— Ţi-o aduc eu — spuse sărind din pat.

Plin de grijă şi cu pricepere, scoase fetiţa din leagăn şi i-o dădu Toniei. Fetiţa plescăi din buze şi începu să plîngă.

— Acum, Sveta, acum, micuța mea ! îi spunea Tonia ținînd-o în brațe și ștergîndu-și pieptul. Aproape că dormea încă, dar bucuria nespusă de a-și hrăni copilul era mai mare.

Svetlana căscă gurița și prinse a scînci din ce în ce mai tare. Tonia îi dădu să sugă. Copilul se înfipse cu pumnișorii în pieptul mamei și, țipînd lacom, căuta cu buzele ei neajutorate și neștiutoare; dînd în sfîrșit peste sfîrc, îl apucă iute între buze, cu un suspin de bucurie, și tăcu.

Zîmbindu-și unul altuia, părinții ascultau cît de repede și de preocupat suge.

Afară claxonă automobilul. Tonia ciuli urechile.

— Sigur că-i cineva de la canal !

— Mă duc să văd ce este ? întrebă Sioma.

— Nu, lasă că mă duc eu, tot trebuie să dau dispoziții uni. Tu dormi, Sioma.

Svetlana sugea tot mai încet, din cînd în cînd adormind de-a binelea, apoi deodată, cu energia unui animal tînăr, se repezea apucînd din nou sfîrcul.

Tonia asculta atentă cele ce se petreceau afară : scîrțîitul unei uși, voci, zgomotul mașinii care pleca. Culcă repede copilul care adormise, se îmbrăcă, își puse halatul alb și alergă prin curte, la spital.

Sora de gardă îi explică din mers cine a fost adus și ce a făcut ea pînă atunci. Nu știa dacă e cazul să cheme imediat medicul ori dacă bolnavul poate aștepta pînă dimineața.

— Ce temperatură are ?

— Treizeci și opt cu nouă. Friguri puternice.

— Îl examinez eu.

Se aplecă asupra bolnavului, dar în aceeași clipă se și ridică. Nu lăsă să-i scape nici o vorbă, numai fața i se făcu albă ca varul, iar degetele i se închircîră convulsiv.

Bolnavul nu deschise ochii, pleoapele îi erau congestionate. Doar buzele uscate i se mișcau. Era tuns scurt, ostășește, iar conturul necunoscut al craniului gol nu se potrivea cu trăsăturile lui atît de cunoscute, atît de dragi, ale feței lui mari și frumoase.

— Ce facem, chemăm medicul ? o întrebă sora.

Tonia se întoarse surprinsă nerecunoscîndu-i parcă vocea. Ce era ?... Care medic ? Ce spune ?... Ce legătură avea medi-

cul ?... Fără să-i răspundă, își aținti din nou ochii asupra omului care zăcea întins pe pat.

El se mișcă, genele-i tremurară.

Atunci Tonia se întoarse repede și, cu o privire pierdută, plină de groază, rămase cu ochii țintă la soră.

— V-au sculat din somn... — se scuză fata.

Care somn ? Ea dormise ? Cînd se întîmplase asta ?... Da, Svetlana sugea la piept plescăind lacom din buze... Fusese într-adevăr așa ? Cu cîteva clipe în urmă ?... Dar atunci, ce vis îngrozitor ! Spun unii că se întîmplă uneori să visezi cine știe ce, de țipi și te trezești leoarcă de sudoare, cu o slăbiciune în tot corpul. Fără să vadă, Tonia simți că bolnavul a deschis ochii și că privirea-i era ațintită asupra ei. Ar fi vrut să fugă, să fugă, să fugă cît mai repede.

— Sculați imediat medicul ! se adresă ea surorii, cu glas răspicat. Pregătiți compresele !

Sora ieși. De îndată ce se închise însă ușa, Tonia simți, cu întreaga ei ființă, că se află singură cu el. De fugit, ar fi fost nu numai prea tîrziu, dar cu totul deplasat și zadarnic.

— Dă-mi mîna... — se rugă încet Serghei.

Ea se stăpîni, numai ca să ascundă față de el deplina-i neputință.

— Dă-mi... — repetă el întinzînd brațul.

Ea îi luă cu severitate mîna și-i ascultă pulsul. Avea un puls nervos, accelerat și pronunțat.

— Cînd respiri, te doare ? îl întrebă cu o voce studiat liniștită.

— Tonia...

— Stai liniștit, Serghei. Vine acuma doctorul.

Își trase mîna dintr-a lui și se repezi spre ușă, dar un murmur rugător o opri locului :

— Nu pleca !

Se apropie încet de pat. Bolnavul se uita la ea cu o privire jalnică și rugătoare. Care din ei doi era în momentul acela mai slab ? Care din ei suferea mai mult ?

— Tonia, nu vreau nimic... Iartă-mă... — îi auzi iarăși murmurul slab al vocii.

Ce chinuitor slăbește inima... și-i tot mai greu să respiri !

— Să nu mai vorbim despre asta — rosti ea limpede. N-are nici un rost.

— Iartă-mă !...

— Te iert. Şi... trebuie să plec.

Ieşi repede din cameră şi se opri dincolo de uşă.

Tocmai venea medicul.

— Ce-i cu dumneata, Antonina Avdeevna ?

— Ni-mic...

Buzele îi tremurau. Medicul intră, iar ea rămase pe coridor. Auzea cum Simion Nikitici îi pune întrebări bolnavului, îi cere să respire, să nu respire, să respire mai adînc... Apoi dădu dispoziţiuni surorii.

Cînd ieşi, Tonia se apropie mult de el şi-i zise încet :

— Salvaţi-l !

— Dar este în afară de orice pericol. Ce-i cu dumneata, Tonia ? Cum ai putut să crezi că ?...

— Ah, mi-e totuna ! răspunse Tonia şi plecă.

Acasă se apropie în vîrful picioarelor de pătucul copilului. Volodea dormea culcat pe spate ţinîndu-şi într-un fel nostim mîinile puţin îndoite din coate. Buzele roşii şi umede i se întredeschiseseră.

Linişte... O linişte şi o mulţumire netulburată luminau acea fiinţă curată şi sănătoasă. Tonia îl privi mult timp. Undeva se auzi trîntindu-se o uşă. Ea se plecă repede şi înveli bine băiatul; trupul ei umbri faţa copilului. Inima îi bătea atît de tare, încît i se păru că şi-o aude.

— Ce dulce e cînd doarme ! Nu-i aşa, Tonia ?

Tresări şi se îndepărtă de lîngă pat. Cu greu înţelese că vorbise Sioma, că-i vorbise ei, că-i spusese ceva despre Volodea. Cînd se culcă în pat strîngîndu-şi picioarele îngheţate, înţelese în sfîrşit cuvintele lui : va să zică el nu dormise. Sioma a aşteptat-o, a văzut-o cum admiră copilul adormit, pe care şi el îl iubea... Şi el ? !

— Tonia, de ce eşti tulburată ?

— Eu ? Nu, nu, nu sînt...

— Dormi puţin... Eşti obosită, da ?

— Ce ?... Da, da. Puţin.

Se străduia să priceapă ceea ce i se spune şi să răspundă.

— Nu-i nimic, Toniușa, curînd vei termina cu alăptatul și îți va fi mai ușor.

Deodată Svetlana începu să se miște și să scîncească. Tonia rămase culcată, imobilă, fără a-i da atenție. Apoi îi ajunse în lumina conștiinței plînsul fetiței. Cine ? Ce ? Ah, da, Svetlana ! Fiica... Fiica lor...

— Nu te scula, Toniușa, o schimb eu !

Tonia îi urmărea mișcările sprintene. Apoi închise ochii, ca el să creadă că doarme.

Sioma se apropie. Simțea că este lîngă ea și că o privește. Ținîndu-și răsuflarea, el se plecă și o sărută ușor pe tîmplă, apoi se depărtă. O cuprinse un sentiment de recunoștință și de gingășie. Ce bine era... Ce liniște !...

Liniște ? Nu ! Gîndurile o chinuiau și-i alungau liniștea. S-a întors Serghei ! A venit înapoi ! E aici. Aproape. „Iartă-mă". Capul lui cu părul tuns scurt și trăsăturile acelea cunoscute, adînc săpate în mintea ei ! Nu, nu avea liniște. Dar oboseala... Ah, ce oboseală !... S-a întors ? Tot una e ! Numai să poată dormi, să apuce să doarmă, să doarmă și să nu se mai gîndească la nimic...

CAPITOLUL V

A treia primăvară sosi în Orașul Nou deosebit de veselă și de înfloritoare. Pe străzi se plantau pomi tineri, se sădeau flori și se semăna gazon. Fu deschisă grădina publică, i se amenajară leagăne, o estradă și un bufet — măsuțele erau așezate sub niște tente, care le și umbreau. Seara, deasupra lor, se revărsa lumina unor felinare colorate.

— Îți amintești, Sioma, ce-ți doreai cînd erai bolnav la spital ? îl întrebă Fedea Ciumakov.

— E-he ! Mai avem pînă atunci, prietene ! Acesta e doar începutul.

Odată cu primăvara, puteai să vezi cît de mulți copii erau în Orașul Nou. Fel de fel : unii mici, alții mai mari, unii năs-

cuți chiar acolo, alții veniți din alte părți. Ei umpleau străzile cu strigătele și cu gălăgia lor. Obrăjorii lor vioi răsăreau pe la toate ferestrele.

— Iată dovada creșterii populației! spunea Taniușa — Spaima mărilor. Facem totul pentru Orașul Nou.

Taniușa era unul din membrii Sovietului orășenesc și se ocupa cu amenajarea orașului. La chemarea ei, copiii din tot orașul se adunau în juru-i. „Voi sînteți detașamentul meu" — spunea ea și le încredința paza plantațiilor de pomi și de flori. Deși se îngrășase, Spaima mărilor rămăsese totuși vioaie. Apărea în fiecare zi pe la cantine, prin barăci, pe la școală și prin magazine. Avea un activ de femei care o ajutau, din care făceau parte soții de ingineri și de muncitori. Era energică, gălăgioasă și veselă. Ochii ei albaștri și blînzi, vocea ei sonoră și autoritară îi cucereau pe toți, chiar și pe cei neascultători. Birocrații îi luaseră frica. Soțul ei se mira și se bucura. În locul Taniușei arțăgoase, avea acum o nevastă cu care se mîndrea.

Unde pierise veșnicul ei mormăit, apatia, capriciile, lacrimile-i de răutate?

Pentru întîia oară în răstimpul unei căsnicii de zece ani, cei doi soți se înțelegeau minunat. Dar dragostea femeii era activă. Ea își atrăgea soțul în munca ei, îl critica fără cruțare și ce scandal i-a mai făcut o dată, cînd atelierul lui nu și-a îndeplinit planul! „Ai să te faci de rușine, și pe mine ai să mă faci de ris!" striga la el. „Cum pot eu să le cer altora să muncească mai cu inimă cînd însuși soțul meu rămîne de căruță?"

Omul a încercat să-i explice din ce cauză... „Nici nu vreau să aud! Este cineva vinovat sau nu? Ei bine, dacă este, tu trebuie să-l descoperi și să-i freci ridichea! Cu cauze obiective, n-ai să-mi astupi mie gura! Înțeleg eu ce fel și cum!"

Spaima mărilor născu și al treilea copil, pe care-l crescu ușor, pe neobservate, printre preocupările zilnice.

— Ce mare lucru? răspundea ea, veselă, cînd femeile își exprimau admirația lor. Și-apoi, nu prea înțeleg unde vedeți voi bătaia de cap! E greu să-l naști pe primul, că apoi curg unul după altul. Lasă-i să crească! Viața este atît de intere-

santă... Să trăiești și să tot trăiești. Dar pentru ei, fiți sigure că viața va fi și mai interesantă.

Taniușa înțelegea bine greutățile maternității și din inițiativa ei fuseseră construite căminul și creșa. Comsomolista Klava Melnikova fusese scoasă din producție și trimisă la Moscova, la cursurile de educatoare. Ostașii roșii le veniră în ajutor și, prin muncă udarnică, în două luni căminul fu construit.

Cînd Klava se întoarse de la Moscova, în clădire tocmai se terminau lucrările de finisaj. Dar din prima zi, ea fu copleșită de griji. Tîmplarii executară după planurile ei măsuțe, scăunașe, policioare și cuburi. Femeile, sub conducerea Spaimei mărilor, coseau perdele, cearșafuri, fețe de pernă, rochițe de copii și pieptărașe din mușama. Klava alerga toată ziua de la cămin la atelierul de croitorie, de la croitorie la tîmplărie, la seră, la administrator, la grădina de zarzavat, la șeful șantierului, la atelierul mecanic, prin barăci. Obținu săpun, cratițe, perii, gamele, robinete, făcu rost de răsaduri de flori și zarzavat, completă lista copiilor.

— Ei, păcat de biata fată ! suspina încetișor Spaima mărilor. Bine ar fi să-și aibă și ea copilul ei !

Klava crescuse, se oțelise și se făcuse foarte drăguță. Rămăsese tot atît de timidă și de calmă, dar voința ei puternică și delicată se conturase : în muncă era perseverentă și neînduplecată.

— Tovarășe Dracenov, iar am venit la dumneata — zicea ea intrînd curajoasă la șeful șantierului. Văd că nu merge altfel, trebuie să stărui dumneata personal pe lîngă secția de aprovizionare.

— Ce vă mai trebuie ?

— Îmi trebuie o sută de olițe pentru copii — anunță cu multă hotărîre Klava zîmbind timid.

— O sută de oale ?

— Da, o sută. Fiecare copil cu olița lui. Așa e în toate institutele model. Mi-au spus că n-au timp să se ocupe de oale. Dar eu, fără ele, nu deschid căminul... atîta aveam de spus !

Altă dată, pretinse să se acorde niște premii :

— I-am invitat la inaugurare pe cei mai buni soldați udarnici. Dacă nu le dați premii, îmi va fi rușine să mă uit în ochii

lor ! Iar eu, conform programului, am de ţinut şi o cuvîntare. Sper că n-o să-mi stricaţi cuvîntarea...

Deseori se ducea la Andrei Kruglov. La început, după plecarea Dinei, evitau să se întîlnească. Kruglov o urmărea cu o gingaşă simpatie, dar nu îndrăznea să se apropie. Iar Klava... poate aştepta ca el să se apropie primul, temîndu-se totodată. Şi uite-aşa, multă vreme nu se întîlniră.

Acum însă, absorbită de griji şi plină de energie, slăbită de atîta alergătură, dar înflăcărată de succesele obţinute, Klava venea la el fără frică.

— Andriuşa, îmi trebuie o comsomolistă, bună administratoare. Să ne gîndim pe cine luăm ? Vreau una gospodină, care să iubească copiii.

— Andriuşa, vreau să introduc în planul meu de lucru o serie de discuţii cu vechii comsomolişti despre construirea noului oraş. Tu eşti primul.

Cîteodată îi cerea :

— Andriuşa, du-te tu la atelierul mecanic şi bagă-i puţin în viteză. Mi-au promis lăcăte şi de două săptămîni tot mă duc cu vorba. Nu mai pot să stau cu uşile vraişte, o să mi se fure lenjeria.

Andrei privea cu duioşie la faţa ei luminoasă şi îngrijorată. Sub privirea lui, Klava se înroşea, iar ochii-i străluceau mai curaţi şi mai limpezi.

— Te rog, Andrei — repeta ea — du-te chiar azi !

— Sigur, Klava, chiar acum mă duc !

Ea fugea, sărind de mulţumire că toate treburile merg bine. Iar Kruglov, plin de tristeţe, cădea pe gînduri. Fata asta l-a iubit. Ce îl împiedică ? De unde frica şi nehotărîrea lui ?... Timpul trecea. Îl mai iubea oare şi acum ? Nu era sigur. Dar putea pune mîna în foc că nu iubeşte pe nimeni. Cînd vorbea cu el, avea un aer atît de neajutorat şi de gingaş, în timp ce vocea îi suna atît de serios, încît nu era greu să ghiceşti că vrea să ascundă tot ceea ce ar putea străbate în afară.

Kruglov îi îndeplinea toate dorinţele şi trecea pe la căminul de copii mai des decît trebuia.

Aşa se scursese acea lună de primăvară, plină de voioşie şi de speranţe. Întîlnirile în interes de serviciu cu Klava nu-i

deşteptau emoţiile unor întîlniri de dragoste, ci doar o bucurie neîntinată şi liniştită. Andrei lucra mult. Starea lui de spirit era senină. Numai noaptea, cîteodată, visa cîte ceva neliniştitor. Deşteptîndu-se, nu-şi putea aminti niciodată visele, dar rămăşiţele neliniştii continuau să-l chinuie toată ziua. „Ce-i cu mine ? De ce sufăr ?"

Nu izbutea însă niciodată să-şi dea seama.

În anul acela, primind pentru întîia oară concediu, pe la începutul lui iunie, ar fi trebuit să plece la Rostov. Relaţiile lui cu Klava erau tot nelămurite. Zilnic hotăra că e timpul să se explice, dar din zi în zi amîna explicaţia. Poate şi din pricină că fata era prea ocupată.

În ziua de 2 iunie, ajunul plecării sale, avu loc inaugurarea solemnă a căminului de copii. Kruglov veni printre primii invitaţi şi rămase uimit de înfăţişarea nouă, necunoscută pînă atunci, a Klavei ; într-o rochie de culoare deschisă, cumpărată de la Moscova, parcă se luminase toată de însufleţire şi fericire. Înconjurată de zeci de copii, pe care îi conducea cu drăgălăşenie, dar şi cu autoritate, ai fi zis că e personificarea tinereţii şi a vieţii. Timiditatea şi tristeţea ei ascunsă, cu care Andrei se obişnuise (fără a-şi da seama că lui i se datorau), dispăruseră. Klava îl întîmpină cu o privire triumfătoare. Îşi dădu seama că el o admiră şi ea dorea lucrul acesta. Andrei se pierdu. Era îndrăgostit, vesel, stîngaci, arătă cea mai desăvîrşită nepricepere în purtarea lui faţă de copii şi pronunţă una dintre cele mai nereuşite cuvîntări din cîte ţinuse în viaţa lui. După ce sfîrşi de vorbit, ochii lui îi întîlniră pe ai Klavei. „Te iubesc" — spuseră privirile lui. „Îmi pare atît de bine" — răspunseră ochii ei. Imediat apoi îşi despărţiră privirile, Klava întorcîndu-se la obligaţiile ei de amfitrioană.

Musafirii şedeau jur împrejur, pe scăunelele mici, şi priveau jocurile copiilor. Erau printre ei conducătorii construcţiei, părinţi, ostaşi udarnici care construiseră căminul şi creşa. Părinţii primilor copii ai oraşului străluceau de bucurie şi mîndrie. Printre aceştia erau Tonia şi Sioma cu cei doi copii ai lor, Lidinka şi Epifanov, Isakovii, Moomi şi Kilitu. Fetiţa nanaieză, vioaie şi cu ochii negri, atrăgea îndeosebi atenţia tuturora. Mai tîrziu, la masa oferită celor mari, fiecare orator vorbi despre ea, fetiţa devenind simbolul vieţii noi, adusă de comsomolişti în taiga.

Andrei nu prea asculta cuvîntările şi nu prea băga de seamă jocurile copiilor. Îi aparţinea în întregime Klavei. Se înroşi de bucurie cînd, pomenindu-se alături de ea, auzi vocea aprobatoare a Spaimei mărilor :

— Ia uitaţi-vă la ei cît le stă de bine împreună ! Ce pereche potrivită !

O amintire confuză se strecură atunci în mintea lui, dar o alungă. Auzind-o şi ea pe Spaima mărilor, Klava îl privi o clipă pe Andrei şi fugi în casă. Deodată, totul de jur împrejur se întunecă. Aşteptă ca ea să se reîntoarcă. Dracenov orînduia gospodăreşte musafirii în jurul mesei lungi din grădină. Klava aruncă o privire prin uşă, dar dispăru din nou. Andrei ştia că îi culcă pe micuţi, totuşi lipsa ei îi părea prea îndelungată. „Eşti ca o rază de lumină" — gîndea el, fără să-şi ia ochii de la uşă. Şi iată că fata ieşi din nou. Reapăru în rochia ei de culoare deschisă. Dar ce era cu ea ? Părea speriată şi indispusă, un zîmbet forţat îi desfigura obrazul, aşa cum o floare artificială introdusă într-un buchet de flori de cîmp strică simplitatea naturală a florilor adevărate.

— Melnikova ! Klava ! Cuvîntarea ! Cuvîntarea ! îi strigau toţi.

Ştia ce trebuie să vorbească şi vorbi despre ceea ce trebuia. Se prea poate ca alţii să nu fi observat schimbarea. Vocea ei suna frumos, cald şi sincer, se încurcă puţin, dar emoţiile păreau justificate. Către sfîrşitul cuvîntării, ea luă tabelul înmînat de Dracenov şi de-abia atunci emoţia deveni şi mai puternică.

— Deosebit de recunoscători îi sîntem Armatei Roşii şi minunaţilor noştri constructori. (Ce era cu ea ? Ce-o schimbase ? Ce-o necăjise ?) Trebuie să remarc munca udarnică a tovarăşilor Tibasov, Vardin, Li Ho, Semeniuk, Goliţîn...

Era palidă şi nu ridică ochii de pe tabel. Viscolit de iubire şi de nelinişte, Andrei nu observă că tulburarea Klavei îi molipsi şi pe ceilalţi.

Dracenov însă, cu vocea lui veselă de bas, împrăştie încordarea. El împărţi soldaţilor premiile găsind pentru fiecare un cuvînt nou de îmbărbătare, un zîmbet sau un gest. Ultimul se apropie ostaşul Goliţîn, şi atunci din nou se simţi încordarea. Goliţîn fu aplaudat. Tăcînd, ostaşul primi premiul, dar se ascunse după tovarăşii lui, la capătul mesei. Sioma Altşuler

aplaudă împreună cu ceilalți, dar fața lui liniștită se contracta fără întrerupere.

— Și încă un premiu, dar unul special ! strigă vesel Dracenov, cu obișnuita lui voce de bas, clipind către Klava, singura care mai știa de surpriză. Nu din întîmplare am hotărît inaugurarea căminului și a creșei pentru astăzi. Căci cu doi ani în urmă, la 2 iunie s-a născut Volodea, sau mai bine-zis Vladimir Semionovici Vaseaev-Altșuler, primul cetățean de baștină al Noului Oraș. Sărbătorind acest eveniment, noi îi oferim micului Volodea, precum și fericiților lui părinți, un dar ! Poftiți !

Întrucît Tonia și Sioma nu se mișcau, Dracenov se apropie de ei, cu mîinile întinse, ducîndu-le darurile. Încordarea ajunsese la maximum. Klava își ascunse fața și, furișîndu-se într-o parte, în dosul tufișului, fugi în casă. Kruglov își mușcă buzele. Atunci se ridică Tonia : întinzîndu-se ca să ia darul, ea spuse cu vocea ei sonoră și limpede :

— Dacă meritam premiul, îl meritam numai pentru faptul că am dat Orașului Nou nu unul, ci doi cetățeni : pe Volodea și pe Svetlana. Vă mulțumesc, tovarăși, și vă îndemn să ne urmați exemplul !

Ea rîse și împreună cu dînsa rîseră și alții respirînd parcă ușurați.

Kruglov o găsi pe Klava în cea mai veselă dintre camerele căminului.

Stătea în mijlocul jucăriilor și plîngea amarnic.

— Klava... ce-i cu tine ? Scumpa mea... de ce plîngi ?

Cuvintele lui gingașe îi stîrniră un nou șuvoi de lacrimi. Se lăsă îmbrățișată și-și înfundă fața umedă în umărul lui.

— Sînt atît de proastă ! Atît de proastă ! murmură ea, cu desperare. Eu am fost cu ideea... eu am pregătit totul și... uite ce-a ieșit... habar n-am avut că și el este udarnic... așa încît acuma totul s-a stricat... a ieșit o batjocură...

Încercă s-o liniștească, așa cum putu.

Din grădină se auzeau voci vesele și rîsete.

— Exagerezi !... Tonia a dres totul într-un fel minunat... Și tu, ce vină ai ?

— Ah, lasă-mă ! Știu că eu și numai eu sînt vinovată... Trebuia să mă interesez... totul a ieșit de parcă ar fi fost aranjat anume, din răutate...

Kruglov o atrase uşor spre piept şi îi sărută fruntea netedă. Klava se îndepărtă însă cu repeziciune şi-şi ridică spre el ochii plînşi.

— Nu, degeaba, totul e distrus ! Şi părăsi camera.

Andrei rămase singur, înconjurat de jucării de diferite culori, naive şi pestriţe. Simţea o greutate pe inimă... „Degeaba, totul e distrus..." Nu. Andrei nu se gîndea la cei trei inşi care trăiseră în cîteva minute o dramă complicată. El se gîndea numai la el şi la Klava, şi încă la ceva gingaş, fragil care se distrusese...

Dar paşii Klavei, care se reîntorcea, îi dădură din nou speranţe. O recunoscu după umbletul ei uşurel şi iute.

— Andriuşa — îi spuse ea — ia vino puţin. Goliţîn e în grădină... umblă fără rost. N-ar fi bine să vorbeşti tu tu el ?...

Oftînd, Kruglov ieşi în grădină. Goliţîn se apropie singur de el.

— ...Două iunie — rosti el, cu un glas straniu de încet. Doar ştii... Va să zică sînt... sînt de două ori ticălos ?

— Ai fost. Acum uită. Înţelegi ? Uită. Asta este tot ce mai poţi face.

Goliţîn era extrem de surescitat :

— Dar stai, doar am obligaţii... Trebuie... dacă eu sînt tată...

Un zgomot vesel urmat de multe tropăituri îl împiedicară pe Kruglov să-i răspundă. Cu obrajii împurpuraţi, ca după somn, însufleţiţi şi de neobişnuita atmosferă sărbătorească a acelei zile, copiii dădură buzna în grădină. Se opriră în jurul mesei căutîndu-şi din ochi părinţii şi, cu ţipete de bucurie, se aruncară spre ei fluturîndu-şi prin aer jucăriile primite. Cei dintîi apărură copiii mai mărişori. Apoi se iviră şi cei micuţi. Înaintea tuturor prichindeilor, legănîndu-se curajos pe picioruşele-i dolofane şi puternice, alerga Volodea. La un moment dat, strîngîndu-şi la piept ursuleţul, el se opri şi, fără grabă, ca un stăpîn, se uită în jur. O clipă, privirea lui atentă zăbovi asupra chipurilor încremenite ale lui Kruglov şi Goliţîn, dar alunecă apoi imediat mai departe. Probabil că nu întîlnise pe cine voia. De aceea îşi umflă năzuros buzele, mută unul dintre picioruşe în faţă şi strigă, poruncitor, din toate puterile :

— Tată !

La chemarea copilului, Serghei îl văzu pe Sioma repezindu-se, îl văzu cum îl ia în braţe şi-l ridică deasupra capului.

— Primului cetăţean, ura ! strigă Dracenov.

— Ura ! Ura ! Ura !

Kruglov îl întrebă din nou, scurt :

— Te-ai lămurit ?

Goliţîn dădu din cap.

După ce plecară toţi musafirii, Andrei se apropie de Klava. Împreună cu ajutoarele ei, fata strîngea resturile de pe masă. Văzîndu-l pe Andrei, lăsă farfuriile jos şi se uită la el cu o privire întrebătoare.

Tăceau amîndoi. Şi tăcerea era din ce în ce mai chinuitoare.

— Mai ai multă treabă ? o întrebă el făcînd un vizibil efort.

— Da.

— Ei, atunci la revedere, Klava !

— La revedere, Andriuşa !

Ea-l conduse pînă la ieşire. Andrei deschise cu nehotărîre portiţa şi balamaua scîrţîi. Ar fi trebuit să-i spună... acum sau...

— Mîine plec !

— Dar ai să te întorci.

Cît de puţine cuvinte ! Şi de ce, de ce nu putea rosti ceea ce acum o oră îi spusese atît de simplu şi de clar cu privirile?... Totul e distrus ?

Dar e o prostie, nu se poate !...

El nu era sigur. Dar de ce ? Oare n-o iubea ? Ceva îl împiedica, îl neliniştea, îi înăbuşea cuvintele gata să-i iasă din gură.

— Ei, la revedere, Andriuşa !

— La revedere, Klava !

Încet, fata se întoarse la locul ei, cu capul plecat. Cînd ajunse în dreptul masei se uită în urma lui şi-i făcu semn cu mîna. O rază de lumină străluci şi se stinse... „Ai să te întorci“ — îşi aminti el mai tîrziu, rătăcind fără rost prin oraş. Ce-a vrut ea să spună prin acele cuvinte ? Oare într-adevăr numai cît cuprindeau ele ?

Tonia îşi privi fiul îndelung, cu teamă. Toţi spuneau că seamănă cu ea şi semăna într-adevăr. Avea aceleaşi trăsături ale feţei, aceeaşi tăietură a ochilor, pînă şi ciudăţeniile caracterului ei le manifesta copilul. Dar sub acea asemănare, Tonia surprindea şi o alta, de neobservat pentru nişte ochi străini ; ea îşi amintea, ca de o descoperire, de craniul gol al lui Serghei şi deosebea la fiul ei aceeaşi linie curbă a craniului, aceeaşi ceafă de om încăpăţînat. În clipele de enervare, îi tremurau buzele întocmai ca lui Serghei. Avea acelaşi fel de a-şi zbîrci caraghios nasul. Era în el un dezechilibru, a cărui manifestare Tonia nu o putea suferi, fiindcă îi amintea de Serghei.

Îşi iubea fiul cu patimă, dar cîteodată se şi temea de el. Căci copilul acesta însemna pentru ea mai mult decît oricare alt fiu pentru mama lui.

El întruchipa victoria ei asupra a tot ce era convenţional în viaţă, marea biruinţă a mîndriei sale, a dragostei şi omeniei. Dar era şi o aducere aminte a sentimentului trăit cu ani în urmă faţă de acela care i-a dat copilului trăsăturile străine ; Tonia îl cerceta cu frică gîndindu-se cum va fi mai tîrziu.

Întîlnirea cu Goliţîn o tulburase mai mult decît ar fi fost gata să recunoască. Din prima clipă, Tonia a ştiut că tot trecutul urma să fie din nou retrăit, cu noi ciocniri şi cu o nouă luptă. Sentimentul adormit în ea izbucni ca o flacără arzătoare, care nu mai era dragoste, nici interesul faţă de adversar. Putea, desigur, să nu-l iubească pe Serghei, dar să fie indiferentă faţă de el n-ar fi putut, şi nici n-ar fi ştiut să fie. Ce dorea el ? Oare numai iertarea ? Spera că Serghei nu-şi va dori fiul, chiar dacă ar afla că e al lui. Dar dacă totuşi s-ar întîmpla să i-l ceară, s-ar simţi insultată şi nenorocită.

Cu spiritul de echitate al omului drept, care are încredere în propriile-i puteri şi care n-a iertat nimic, ea dorea să smulgă vălul de pe toate tainele, într-o luptă ascuţită care să-i aducă biruinţă totală.

În cea de-a trei zi după întîlnirea cu Serghei, ajunsese să se stăpînească pînă într-atîta, încît fusese în stare să-i spună liniştită lui Sioma :

— Ştii că s-a reîntors Goliţîn ? Îţi spun asta, deşi ai fi putut s-o afli şi singur, dar n-aş vrea să crezi că lucrul acesta are vreo importanţă pentru mine.

Nu voia ca Sioma să sufere din pricina luptei pe care se pregătea s-o ducă cu Serghei.

La spital, îi acorda lui Serghei aceeaşi atenţie ca şi celorlalţi bolnavi. Dar cînd comisarul veni să-l vadă, Tonia îl invită pe comisar la dînsa şi află de la el tot ce ştia acesta. Era obiectivă şi nu i-ar fi dorit răul lui Serghei : „E un băiat bun — zise ea ; dumneavoastră veţi fi în stare să faceţi un om din el".

Ferestrele camerei de spital dădeau în curtea în care se jucau copiii. Cîteodată, într-un acces de slăbiciune femeiască, Tonia îşi chema grăbită fiul în casă. Dar slăbiciunea aceasta nu o ţinea mult şi ea îşi scotea din nou copilul în curte, bucurîndu-se ori de cîte ori observa la fereastra spitalului ochii atenţi ai lui Serghei.

— Mulţumesc, Tonia ! i-a spus Serghei cînd a ieşit din spital.

— N-ai pentru ce — răspunsese ea scurt.

Dar el nu voia să plece aşa.

— Tonia... cu siguranţă că vorbim pentru ultima oară. N-aş vrea să ai o părere proastă despre mine, Tonia !

— N-am nici o părere, nici bună, nici proastă despre tine — i-a răspuns ea liniştită. Mergi sănătos !

Se întîlniră din nou la serbarea copiilor. Ea îl văzuse cu mult înaintea Klavei, în acelaşi timp cu Sioma. Dar în vreme ce Sioma îşi pierdu firea şi se emoţionă, Tonia aproape că dorea deznodămîntul reuşind să fie pregătită pentru orice încercare. În timpul împărţirii premiilor, ea fu cea mai liniştită dintre toţi. Cînd întîlni privirea întrebătoare şi desperată a lui Serghei, dădu numai mîndră şi binevoitoare din cap. Nu scăpă din vedere nici tulburarea Klavei şi a lui Kruglov, nici izolarea mohorîtă a lui Serghei, nici discuţia lui Kruglov cu Serghei. Nu putea auzi, dar ştia despre ce vorbesc. Băieţaşul îi fu de ajutor. El se arătase strigînd : „Tată !" Şi Tonia dispăruse lăsîndu-l pe Sioma să guste singur toată măreţia acelei

victorii. Din clipa aceea, ea fu cu totul cuprinsă de încordarea luptei care începea.

Sioma nu scăpă nici un cuvînt despre Goliţîn. Şi nici în zilele următoare nu vorbiră despre el. Totuşi se gîndeau amîndoi la el. Rana aproape vindecată se deschise din nou speriindu-i pe amîndoi. Tonia făcea totul ca să lecuiască această rană şi aştepta încordată ştiind totuşi că deznodămîntul care va trebui să vină este singura posibilitate de a ieşi din această situaţie.

Treceră mai multe săptămîni. Goliţin nu fusese văzut şi nici nu se mai auzise nimic despre el. Totuşi continua să fie prezent în sînul familiei Altşuler, prezenţa lui răsfrîngîndu-se — mai mult decît asupra celorlalţi — asupra lui Volodea, cu toate că el habar n-avea că există pe lume un Goliţîn. Copilul era mai des dezmierdat, alintat mai mult ca altădată, şi toate strengăriile lui i se treceau cu vederea. În aceste zile, mai mult ca niciodată, Sioma îi preţuia dragostea, iar prichindelul se grăbea şi el să profite de atenţia deosebită ce i se acorda. Sioma îi născocea jucării, îi spunea poveşti, îi prindea cărăbuşi, se plimba cu el prin taiga şi-i înălţa zmeul de hîrtie. „*Vleau !*" declara micuţul despot, iar Sioma nu-i putea refuza nimic. Chiar Sveltana, micuţa lui copilă, cu adevărat a lui, pe care o adora, era lăsată acuma pe planul al doilea — ea nu participa la luptă.

Serghei Goliţîn tot nu se arăta. Dar din depărtare, pe furiş, el îi ţinea sub observaţie. Ceva de nestăpînit îl atrăgea spre băieţaşul rumen, care se dovedise a-i fi fiu. Ori de cîte ori avea prilejul, Serghei venea la gardul căminului de copiii şi prin mulţimea zgomotoasă îşi căuta cu ochii fiul. O dată chiar îl cheamă şi-i dădu o bomboană. Volodea luă bomboana, privi la acel „nenea" necunoscut şi se întoarse indiferent. Lui Serghei îi fu atît de ruşine, de parcă ar fi vrut să fure ceva.

Era atît de singur în acele zile de vară, fremătătoare de muncă şi de îndeletniciri ostăşeşti ! Tată-său n-a vrut să-i răspundă la scrisoare. Numai maică-sa i-a trimis cîteva rînduri : „Nu te supăra pe bătrîn, dar s-a necăjit prea tare ; lasă-l să treacă peste asta şi atunci o să-ţi scrie". Îi comunica de asemenea că Sviridov a plecat de o jumătate de an la construcţia unei fabrici de tractoare, aşa că „bătrînul a rămas singur". Grunia s-a măritat şi lucra acum la comitetul raional,

unde răspundea de secţia de pionieri. „Totul a ieşit altfel de cum ne aşteptam, iar tatăl tău e bătrîn şi îi vine greu...“ Nici lui Serghei nu-i venea uşor, dar acum nu putea, ca altădată, să dea totul la o parte şi să uite. Rarele şi tăcutele întîlniri cu fiul lui constituiau pentru el singura bucurie. Tonia nu juca nici un rol în frămîntările sale. O singură imagine de femeie trăia în visurile lui : Galcionok. O văzuse atît de puţin, încît nu-şi putea aminti nici măcar chipul ei. Revedea sprîncenele-i arcuite, gura mare cînd rîdea, ochii severi, dar faţa nu şi-o putea reaminti. Era o umbră : jumătate născocită, jumătate adevărată. Nu se gîndea la o dragoste femeiască. Altceva îl chinuia. Dorea să se ridice în proprii lui ochi, să ajungă demn de respect şi de dragoste, voia să se facă mai bun, ca să fie primit ca unul dintre ai lor de către cei mai buni oameni, de foştii lui prieteni, cu care a plecat cîndva la drum împreună, dar în urma cărora rămăsese, între timp, cu mult. Toată setea sa de dragoste fusese îndreptată asupra lui Volodea, minunatul dar inaccesibilul său fiu.

Cam de pe la sfîrşitul lui iulie, copilul n-a mai fost trimis la cămin. Cînd Serghei observă pentru întîia oară acest lucru, se pierdu cu totul. Nici nu putea întreba de el, nici nu se putea duce să-l vadă. Nici măcar nu-i putea cere voie comandantul : „Vă rog, permiteţi-mi să ies în oraş ; vreau să aflu ce e cu fiul meu“. De-abia peste o săptămînă, Goliţîn se întîlni cu femeia de serviciu de la spital şi putu astfel afla că băiatul directoarei s-a îmbolnăvit. Din clipa aceea, frica pentru copil îl rodea zi şi noapte. Mergea în vizită pe la Epifanov, pe la Besonov şi Ciumakov, doar-doar o afla cîte ceva. Dar ei nu voiau să-i vorbească despre Tonia, toţi fiind de partea ei, şi nici el nu îndrăznea să întrebe. Femeia de serviciu de la spital era guralivă, dar nu puteai să pui temei pe vorbele ei. „Pare-mi-se că îi e mai bine.“ „Dar ce are ?“ „Ştiu eu ? Îi auzeam vorbind acolo, dar pe mine ce mă interesează ?“ „E primejdioasă boala asta ?“ „E micuţ încă, orice e primejdios pentru un copil.“

Toată vara se pregăti Serghei ca să ajungă cel mai bun ţintaş şi să intre în rîndul fruntaşilor la pregătirea de luptă. Dar cînd reuşi s-o facă, nu simţi o prea mare bucurie. „Fiul meu e bolnav... fiul meu...“

Pe la mijlocul lui august, Volodea apăru însă din nou în

grădina căminului. Serghei îl văzu în timp ce mergea cu plutonul la baie, dar nu se putea opri. Copiii alergau la gard ca să privească soldaţii. Volodea se urcase pe o bară şi dădea din mîini milităreşte.

Faţa lui slăbită, dar vioaie, se topi deodată în ceaţă. Serghei înţelese că plînge şi-şi şterse grăbit ochii.

Seara era liber. Tovarăşii lui se pregăteau să iasă la plimbare şi îl invitară cu ei. Dar nu se duse. Nu mai putea îndura acea situaţie neclară. Va cere copilul, copilul lui. Cine o să îndrăznească să i-l refuze ?

Ştia că dreptul lui este foarte şubred. Dacă i s-ar adresa Toniei, bănuia dinainte răspunsul ei. Cineva trebuia însă să-l ajute. Cine ? La cine să se ducă ? Cine avea să consimtă? Klava... Nu, ea va spune acelaşi lucru pe care i-l spusese şi Kruglov. Epifanov ? Era prea bun prieten cu Sioma Altşuler, şi apoi, n-o să-i dea voie Lidinka. Lilka ? Dar ea n-ar fi fost în stare, chiar dacă ar fi vrut.

Katia Stavrova tocmai pregătea, pentru inaugurare, magazinul model în care lemnăria era vopsită în ulei, iar tejghelele acoperite cu marmură. Toată făptura ei se rotunjise, se îngroşase, pîntecul crescut din cauza sarcinei era bine strîns într-un halat îngust, mersul îi rămăsese însă tot atît de uşor, iar pe faţa ei păstrase vechea expresie de sinceritate şi de blîndă şiretenie.

Deschiderea magazinului o înveselea şi o umplea de gînduri care îi făceau viaţa şi mai plină de bucurie, deşi ea venise aici tocmai ca să scape de comerţ şi de tejghea ! Îşi aminti de Irina, care acolo, în oraşul de unde plecase, mereu îi reproşa : „Ce vrei tu, romantism ?"

Ţopăind în jurul tejghelei pe care aşeza mărfurile, Katia cînta în gura mare :

Ei şi ce dacă am vrut ro-man-tism ?
Mi se-acrise pînă-n gît să vînd castraveţi,
Şi ne-am dus şi ne-am tot dus, fete şi băieţi,
Ca să defrişăm întîi taigaua,
Apoi să clădim Oraşul Nou,
Să-nălţăm pe urmă o prăvălie...
De Valka tencuită cu o mistrie,
Iar eu tejghelele să le gătesc,
Vitrina s-o împodobesc...

Scotea roți de brînză roșie din ambalajele lor, atîrna mezelurile, construia turnuri din cutii de conserve și cînta, cînta mereu :

Și-acuma o să vînd din nou în prăvălie,
Dar așa cum o să-mi placă mie.
Hai la brînză, brînză, brînză !
Cine mai vrea crenvurști și osînză !
Cas-tra-veți și vinete, com-pot și marinată,
Iată-l și pe moș Martin, Martin de ciocolată !
Cu tălpi late ! Ciocolată ! Du-l la bot,
Și puțin cîte puțin mănîncă-l tot,
Că e dulce, bun și-i de folos,
Face bine la stomac și-i sănătos !...

Katia se apropie de oglindă și se privi cu stăruință : o-ho-ho, se cam rotunjise ! Va să zică responsabilul magazinului se îngrășa din zi în zi... „Și a-nceput fetița noastră să se-ngrașe !" prinse Katia să cînte, dar amuți repede, fiindcă o vietate mică, necunoscută, se mișcase furioasă în trupul ei izbind în pereții pîntecului.

— Băiatul meu o să fie sportiv mare ! cîntă ea mai departe, după ce izbiturile încetară. Ori boxer, ori fotbalist cu căutare ! O să semene cu taică-su leit ! Dar poate și cu mine, și cu mine ! Da, poate cu amîndoi. Și-o să fie bine, foarte bine !

Se întoarse repede simțind prezența unui om străin în spatele ei. Serghei o privea zîmbind prietenos : ascultase cîntecul ei. De aceea îi venea mai ușor să-i vorbească.

— Ca viitoare mamă, ai să mă înțelegi.

Discuția se anunța a fi serioasă. Binevoitoare, Katia se pregăti să-l asculte, cu un aer concentrat. Ea îl ascultă atentă dînd compătimitoare din cap, dar după ce el sfîrși, îi spuse :

— Da, ai dreptate. Te înțeleg. Totuși te sfătuiesc s-o lași baltă. N-ai să faci nimic.

— Dar am dreptul ! E fiul meu !

— Atunci de ce-ai fugit de el ?

Serghei se înfurie de-a binelea, fiindcă își dădea seama că Stavrova avea dreptate.

— Să nu mai vorbim despre asta. M-am întors și știi bine, nu mai sînt cel care am fost.

— Dar nici Tonia nu mai e aceeaşi. S-a căsătorit... Sioma i-a primit copilul ca şi cînd ar fi fost al lui...

— Frumos din partea lui. Dar acum sînt aici şi eu îi sînt tatăl adevărat ! Tonia nu poate... Tu ştii doar că m-a iubit...

Katia se înfurie la rîndul ei :

— Nu ştiu, poate te-a iubit ! Dar e sigur că Tonia îl iubeşte acum pe Sioma !

Mai auzise asta, dar n-a crezut. Prea îşi amintea viu cum îl iubise dînsa. Comparîndu-se apoi cu Sioma, ajunsese să se convingă singur că ea şi-a înăbuşit doar dragostea din trecut, că nu-l poate uita pe el şi că deci nu poate iubi pe un altul...

— Şi cu el ascultă muzica din ceruri ? întrebă Serghei, răutăcios.

Katia nu înţelese despre ce muzică din ceruri este vorba, dar, nedorind să se dea bătută, îi răspunse cu aroganţă la întrebare, printr-o altă întrebare :

— Da' tu ai auzit cum cîntă ea ?

Îi sfărîmase orgoliul. El lăsă capul în jos. Triumfînd, Katia începu a-i vorbi după aceea cu binişorul :

— Eu îţi dau un sfat, Serioja. Vrei să procedezi cinstit ? Atunci nu mai răscoli lucrurile. Cel mai bine ar fi să uiţi totul. Dar dacă nu poţi s-o faci, atunci du-te de vorbeşte deschis, şi nu cu Tonia, ci cu Sioma.

Făgădui să-i aranjeze chiar ea o întîlnire cu Sioma, astfel ca Tonia să nu ştie nimic despre asta. Iar a doua zi, îi spuse că la ora hotărîtă Sioma Altşuler îl va aştepta în laboratorul de experimentat betonul pentru docuri.

În laborator, în afară de Sioma se mai găsea inginerul Kostko şi un laborant. Tocmai se încerca rezistenţa şi impermeabilitatea unor noi probe de beton. Toată încăperea era plină cu mici cuburi cenuşii. Ca s-o poată traversa, Serghei trebui să calce peste ele. Sioma îi strînse mîna şi se aplecă să ridice un cub. Aşezîndu-l sub presa hidraulică, cercetă cu coada ochiului faţa hotărîtă a lui Serghei.

— Vreau să discut cu tine ca de la bărbat la bărbat — începu Serghei doar cu jumătate de glas, pentru ca nici Kostko şi nici laborantul să nu-l poată auzi.

— Imediat. Uită-te şi tu cum se încearcă betonul. Este foarte interesant. Vezi, cubul se strînge, iar cu ajutorul acestei pompe, uleiul ajunge...

Sioma explica agitat. Deşi în clipa aceea pe amîndoi îi interesa altceva, Sioma se adîncea în lămuriri, iar Serghei îl asculta, fără ca unul sau altul din ei să se hotărască o dată să înceapă discuţia pentru care se întîlniseră.

Un lucrător pompa ulei. Probabil că presiunea se mărea. Cubul sta nemişcat. Fără voie, Serghei urmărea acul care se învîrtea pe cadran : 40, 50, 70, 100, 110.

— Ce vrei, Serghei ? îl întrebă încet Sioma, fără să-şi ia ochii de la ac.

— Vreau să îndrept o... ştiu, sînt vinovat...

Acul sui mai departe : 120, 140, 160...

— Am început să iubesc băieţelul... Şi întrucît eu îi sînt tată... 170, 180...

Cubul nu se mişca, apoi prinse a sfîrîi uşurel, aşa cum sfîrîie uleiul într-o tigaie înfierbîntată. Pe laturile cenuşii ale cubului se profilară, aidoma unor firişoare, nişte crăpături, şi deodată se produse o explozie, cubul se făcu ţăndări, începu să plouă cu sfărîmături şi nisip şi un nor întunecat de praf se ridică în încăpere...

— O sută optzeci ! strigă Sioma către inginerul Kostko, care şedea la masă. Bun beton, ce spui ?

Laborantul mătura presa şi adună sfărîmăturile.

— Să ieşim — propuse Sioma.

Intrară într-o odaie vecină, unde mesele şi poliţele erau încărcate cu pahare pline cu mostre de nisip, de pietriş şi de ciment. O inscripţie neînţeleasă sărea plictisitor în ochi : „Portland". Ce-o fi şi asta ? se gîndea stăruitor Serghei. Ce-o fi ? Nisip ? Ciment ? „Portland" !

— Ei, hai să vorbim — zise Sioma împingînd păhărelele de pe masă. Să vorbim... Dar să nu te superi, Serghei, dacă am să-ţi vorbesc deschis, dacă n-am să te cruţ şi am să-ţi spun totul aşa cum este...

Dădu păhărelele la o parte şi-şi îndreptă corpul. Siguranţa de sine îl făcea parcă mai înalt. În schimb, Serghei, speriindu-se de discuţia care trebuia să urmeze, se aşeză pe un scaun încovoindu-se de spate.

— Ca de la bărbat la bărbat — repetă Sioma cuvintele lui Serghei, de mai înainte. Bine, ascultă. În primul rînd, trebuie să înţelegi că nu ai nici un drept asupra lui. Dacă veneai

acum un an, nici n-aş mai fi stat de vorbă cu tine. Acum însă îmi eşti tovarăş şi am să-ţi vorbesc răspicat, ca de la tovarăş la tovarăş. Vrei să ştii adevărul despre fiul tău ? Nu este al tău.

— Ei, cum, dar ascultă...

— Ce s-ascult ? Priveşte lucrurile în adîncul lor, Serghei ! Ce înseamnă sîngele tău, cînd toată durerea, toată neliniştea, toate nopţile nedormite, şi frica, şi bucuriile pe mine m-au legat mai mult de el decît ar fi făcut-o sîngele ? Putea fi al tău. Da. Dar acum el este fiul meu. Al meu şi numai al meu ! Nu vreau să vorbesc în numele lui, e prea mic şi nu va înţelege nimic, dar priveşte-l şi gîndeşte-te tu singur cine îi este tată. De cînd s-a născut, faţa mea a văzut-o, degetele mele le apuca, după vocea mea îşi întorcea privirea, înţelegea cele ce-i arătau mîinile mele. Iar tu vorbeşti de sînge ! Uită-te la el : aleargă din toate puterile fără teamă că se loveşte, iar asta este şcoala mea. Niciodată nu plînge cînd îl doare ceva, iar asta este tot şcoala mea. Dacă îl loveşte cineva, nu fuge să se plîngă, ci i-o întoarce cu vîrf şi îndesat, şi asta este tot şcoala mea. Are doi ani, dar ştie să facă jucării din lemn, din carton şi din hîrtie, are mintea, caracterul şi mîinile mele. N-ai să negi asta, nu, căci ai să distingi în el caracterul meu, dacă doreşti să vezi într-adevăr adevărul...

Obrajii lui se aprinseră. Ar fi putut să vorbească fără de sfîrşit, dar se abţinu. În faţa lui se afla un om care voia să-i ia fiul. Omul acesta îi era tovarăş, dar avea şi alte drepturi.

— O, dar tot ce ţi-am spus e de prisos. N-are nici un rost — zise Sioma, cu tristeţe. Ai vrut să vorbeşti cu mine, eu însă ce pot să-ţi spun ? Totul va fi aşa după cum va hotărî Tonia. Dacă ea va spune „Da", am să zic şi eu „Da". Să mergem la dînsa. Vom sta de vorbă. Şi ai să vezi... Hai să mergem !

Serghei se împotrivea. Înţelegea că planul lui nu are nici o şansă de reuşită.

— Nu, nu, hai să mergem ! insistă Sioma şi-l apucă pe Serghei de mînă. Să mergem chiar acum. Te rog chiar. Eu nu mai pot aştepta...

Tonia era la spital. Ea-i văzu pe fereastră. Şi primul sentiment pe care-l simţi fu o nemaipomenită furie, pentru că

ei o ocoliseră, pentru că Serghei îndrăznise să i se adreseze întîi lui Sioma, fără ştirea sa, pentru că el îi produsese soţului ei emoţii şi suferinţe. Tonia fugi de la spital acasă.

— Ce vrei, Serghei ? îl întrebă ea pierzîndu-şi răsuflarea. Pentru ce ai venit ?

Se măsurau unul pe altul din ochi. Nu, acum femeia asta nu-l mai iubea. Dar ce mare s-a făcut !... Mare şi puternică ! Era mai scundă ca el, dar acum, faţă de ea, Serghei se simţea un pitic.

Sioma începu să-i explice nevesti-si cum stau lucrurile căutînd s-o liniştească. Intervenţia lui însă îl scoase pe Goliţîn din sărite. „Ce dracu' se bagă „ăsta" să-mi ia apărarea. Oricum ar sta acum lucrurile, dar Tonia l-a iubit pe Serghei, cu prima ei dragoste, şi doar de la el avea copilul..."

— Am venit fiindcă am dreptul să vin la fiul meu — strigă el, grosolan, ca să-şi ascundă buimăceala de moment.

Tonia se încordă, gata parcă să-şi apere puiul de o primejdie, dar se stăpîni.

— Greşeşti — spuse cu glas aspru. N-ai nici fiu şi nici drepturi. Poţi cere, dacă vrei ceva, dar nu ai dreptul la nimic.

Uşa care dădea în odaia vecină scîrţîi uşor şi băiatul, mîndru, sigur de sine, se strecură grav în cameră. Era plin de importanţă şi de o ascunsă curiozitate, trezită de vocile adulţilor, peste măsură de puternice. Intră, se opri şi se uită. Toţi tăcură.

— Tată ! spuse copilul, care simţise importanţa apariţiei sale. A ieşit şurubul de aici...

Ţinea în mîini un avion. Îl ridică şi apăsă cu degetul pe elice. În adevăr, elicea nu se învîrtea.

— Mi-l repari, tăticule ?...

Serghei se dădu înapoi, tulburat.

Sioma luă avionul şi-l cercetă :

— Ţi-l face tata să zboare. Acuşica. Şi trecu împreună cu băieţaşul în camera de alături.

Închise uşa, fără să se uite la cei care rămăseseră.

Atunci Tonia se aşeză şi-i arătă lui Serghei un alt scaun.

— Mai devreme sau mai tîrziu, tot trebuia să vorbim. Deci, hai să vorbim ca oamenii. Stai jos !

Serghei o aşteptă pînă ce-şi va pregăti cuvintele, dar Tonia îl întrebă doar atît :

— Ce vrei ? Pentru ce-ai venit ?

Atunci, în faţa privirilor ei liniştite, cu lacrimi în ochi el îi povesti totul, aminti de chinurile ultimilor săi ani, de singurătatea lui şi de dragostea neaşteptată care i se trezise în suflet pentru nebănuitul său fiu.

— Te înţeleg — zise Tonia. Mă bucur pentru tine. Cred că acum ai să fii şi tu om. Dacă nu veneai, te dispreţuiam.

Tăcură.

— Dar acum, ascultă... Sentimentele noastre nu contează. Lucrul cel mai important este să formăm din el un adevărat om. Copilul trebuie să trăiască liniştit şi să aibă o viaţă limpede, fericită... Nu pot suporta încurcăturile ori neclarităţile... Eu am suferit mult, dar pe el am să-l apăr din toate puterile. Viaţa lui trebuie să fie limpede, fericită... A-i distruge familia, familia lui, n-am să-i îngădui nimănui !

Acum Serghei înţelegea. Îşi dădea seama cît de mult suferise Tonia. Poate că tocmai de aceea părea acum atît de mare şi de puternică.

— Ştiu, Tonia... — zise el. Sînt foarte vinovat faţă de tine... Îmi închipui...

— Nu-ţi poţi închipui nimic, Serghei. Nu ştii nici cît te-am iubit şi nici cum te-am smuls din inima mea. Nu ştii şi nici n-ai să înţelegi vreodată...

— Tonia... dar eu...

— Ştiu cîte parale faci, Serghei. Nu te-am iubit oare mai mult decît viaţa ?

— Nu înţelegeam atunci, Tonia... Dar acum...

Vru să-i ia mîna. Ea însă începu să rîdă.

— Lasă, te rog. Vorbesc cu atîta uşurinţă despre asta, pentru că dragostea de atunci a murit demult. Azi îmi pot aminti despre ea fără nici o durere. Sînt bucuroasă, Serghei, că totul s-a întîmplat aşa cum s-a întîmplat. Niciodată, Serghei, n-aş fi fost atît de fericită cu tine, cum sînt astăzi.

— Îl iubeşti mult pe Sioma ? o întrebă el blînd, dar nu fără o oarecare neîncredere.

— Da — răspunse Tonia, cu adîncă seriozitate, şi puse ea, de astă-dată, ca o mamă, palma pe mîna lui Serghei. Străduieşte-te să înţelegi, Serghei. Asta te va ajuta în viaţă. Da, îl iubesc pe Sioma. Pentru mine el este mai mult decît un soţ. Ştiu ce crezi tu. Crezi că dacă eşti înalt şi frumos, femeile trebuie să te iubească. Iar Sioma, pentru că e mic, urîţel şi uneori chiar puţin caraghios, nu poate avea prioritate faţă de tine. Aşa e ?

Serghei nu îndrăznea s-o contrazică, pentru că, într-adevăr, gîndise astfel şi ieri, şi azi... şi chiar cu o clipă înainte.

— A fi bărbat frumos nu este un merit prea mare — spuse cu dispreţ Tonia. Sînt mulţi bărbaţi frumoşi pe lume. Oricînd îi poţi găsi, dacă nu pe unul, atunci pe altul... Dar să-ţi găseşti un tovarăş de viaţă, să găseşti în bărbat un adevărat prieten... un prieten căruia să-i poţi spune totul şi să-i încredinţezi totul.. care să poată înţelege şi ce e bun şi ce e rău în tine...

Ea tăcu deodată întrerupîndu-şi firul gîndirii.

— Nu ştiu ce ai să fii tu, Serghei. Dar Sioma e un om căruia cu ochii închişi i-aş încredinţa pe cel mai bun dintre copiii mei. Sioma este tatăl lor. Cît trăiesc eu, altul n-o să aibă.

Îi dădu timp să se liniştească, apoi îl chemă pe Sioma.

— Serghei a înţeles totul şi e de acord — spuse ea atingînd cu blîndeţe umărul lui Goliţîn. Acum pleacă.

Serghei mai avu destulă putere s-o roage :

— Pot să mă uit la copil ?

Tonia aduse băiatul. Serghei îl mîngîie pe cap şi-şi trecu degetele pe proeminenţele craniului. Părul tuns îi gîdila palma. Bosumflat, Volodea tot dădea să scape din mîna lui şi să fugă îndărăt la jucăriile lui, care îl aşteptau prietenoase, neschimbate, spre deosebire de oamenii mari din jur care se purtau alt fel ca de obicei şi se uitau la el cu o deosebită atenţie. S-ar părea că tocmai de aceea n-avea motiv să se sfiască de ei. Totuşi copilul se smuci şi fugi.

— Rămîneţi cu bine ! zise Serghei şi-şi trase şapca pe ochi.

Andrei Kruglov n-ar fi putut spune exact care-s pricinile neliniştei şi nehotărîrii care-i încătuşase voinţa tocmai în zilele cînd relaţiile lui cu Klava ar fi putut şi ar fi trebuit să se clarifice.

Luîndu-şi rămas bun de la cei care-l conduseră, printre care Klava nu era, el nu izbutea să-şi învingă nemulţumirea ce pusese stăpînire pe el. Lunecînd lin, vaporul se îndepărta de ţărmul drag. Kruglov intră în cabină, încuiă uşa şi se culcă. Îi era necaz şi se mustra el însuşi că pleacă. Desigur, ar fi trebuit să rămînă, să se însoare cu Klava şi să petreacă tot concediul împreună cu ea. Ce-o fi gîndind oare Klava despre el ? Şi ce va face el la Rostov ? Nu avea pe nimeni în Rostov, în afară de o mătuşă gîlcevitoare, pe care n-o iubea, şi de unii tovarăşi, care de bună seamă au plecat şi ei care încotro. Oraşul Nou îi era acum mai apropiat decît Rostovul. De Rostov îl legau amintirile, dar aici vedea cu ochii rezultatele propriei lui munci, aici avea prieteni şi aici se afla singura fată care-i reţinea atenţia... De ce-a plecat atunci ?

Soarele apunea şi vîntul pătrundea prin crăpăturile obloanelor de lemn. Apa, lovită de roţile vaporului, vîjîia. Pe punte tropăiau şi ţipau jucîndu-se cîţiva copii.

Andrei adormi. Dar neliniştea nu-i dădea pace nici în somn. Dormi greu şi tare puţin. Se cufundă într-adevăr într-o uitare în care se pierdea noţiunea zilei aceleia, dar în schimb, din noianul atîtor tăinuite impresii şi întîmplări trăite, se năştea o nelinişte confuză, intensificată de somn. Şi această nelinişte se materializa treptat, lua conturul unui corp omenesc ; nişte mîini netezind părul roşcat, o minunată tăietură a ochilor strălucind sub pleoapele puţin închise... Dina !

Deodată se trezi. Soarele apusese. Copiii se liniştiseră. Răsuflarea fluviului umpluse cabina cu umezeala serii.

Dina... Va să zică nu se terminase totul ? N-o izgonise încă din mintea lui ? Nu. O purta încă undeva, în adîncul lui, ascunsă de ochii conştiinţei. Ea era deci aceea care-i neliniştea somnul. Şi acum, el se ducea s-o vadă. Problema nu fusese

încă rezolvată. Fără această rezolvare, nu se putea apropia de Klava. Trebuia să se elibereze cu totul. „Ăsta-i adevărul. Nu știu dacă voi fi în stare să o privesc pe Dina, cu ochi indiferenți. Dar tocmai de aceea merg, ca să mă controlez. Am să mă descurc, sînt sigur de asta!"

Neliniștea se risipi. Claritatea situației îi dădu senzația unei descătușări interioare. Concediul îi va folosi, ca atîtor alți oameni, pentru a înțelege și a se îndruma pe sine însuși.

Noaptea ieși pe puntea vaporului. Zgomotul apei lovite de roți era singurul sunet care tulbura liniștea fluviului întunecat și a malurilor. Una după alta se aprindeau în față lumini de diferite culori; ele se mutau, se întîlneau, se împrăștiau indicînd drumul vaporului, care ocolea bancurile de nisip. În unele locuri, chiar deasupra apei, felinarele de pe geamanduri sclipeau aidoma unor licurici.

Vîrîndu-și mîinile înghețate în mîneci, Kruglov stătu mult timp lîngă bord, lăsîndu-se pradă gîndurilor. Și iată că, ascultînd în tăcere măreața liniște a nopții, simți deodată că se contopește cu natura.

„Adeseori nu știm să trăim cu simplitate, limpede — gîndea Kruglov. Cît de dezordonată ne este viața personală! Și ne-o mai complicăm și singuri, ne chinuim, ne creăm piedici. Greșim cu mintea, greșim cu inima. Trecem pe lîngă fericire împiedicîndu-ne în propriile noastre curse. Dar oare sîntem noi vinovați, generația de azi? Cîte obstacole, cătușe, cîte lucruri convenționale și urîte au fost create pentru a-i lipsi pe oameni de liniște, de mulțumire, de munca plină de bucurie și de legătură cu natura! Procesul ruperii omului de natură a durat secole. Dezvoltarea culturii a mers paralel cu dezvoltarea unor forme din ce în ce mai rafinate de înrobire și de mutilare a omului. Înfăptuirile minții și ale mîinilor omenești sînt zguduitoare. Dar alte minți omenești (cum poate o minte să adăpostească atîta șiretenie, lăcomie, răutate, cruzime!) s-au grăbit să facă totul, pentru ca atîția oameni să continue a fi nefericiți, singuri, oprimați, lipsiți de roadele muncii lor, de lumina soarelui, de aer și de flori. O obscuritate artificială! Iată ce a creat clasa de jefuitori și de acaparatori a exploatatorilor. În această obscuritate artificială,

s-a zbătut sute de ani omenirea muncitoare. A fost stropită cu noroi, emanaţiile orînduirii burgheze i-au otrăvit răsuflarea şi totuşi ea a răzbit spre lumină, prin sacrificii şi sînge... Izvorul luminii este azi în mîinile noastre.

Iar noi luptăm pentru a le da din plin oamenilor şi soare, şi lumină, şi muncă, şi-o respiraţie nouă, şi sentimente libere. La o armonie a sentimentelor omeneşti au visat cei mai buni oameni ai tuturor secolelor. Iar noi, iată, creăm această armonie.

Dar se vede că şi eu, şi tovarăşii mei, şi noi, tinerii, în genere, n-am învăţat încă să gîndim şi să simţim mai adînc... Căci nu totdeauna putem cuprinde grandioasa vastitate a problemelor noastre. Ce este socialismul, ştim — îl construim cu mîinile noastre. Dar nu totdeauna simţim ce este socialismul, în toată măreţia lui împrospătătoare, care ne reînnoieşte şi minţile, şi inimile. Şi doar e aici, în noi, în relaţiile noastre cu viaţa, cu munca, în relaţiile noastre cu femeile şi cu tovarăşii noştri, în noile noastre gînduri şi sentimente. Oare nu despre asta vorbea Morozov ? „Creînd oraşul, creăm oameni..." Atunci am înţeles acest lucru, dar nu chiar pînă la capăt şi nu în tot conţinutul lui. De doi ani educ oamenii (şi odată cu ei mă educ şi eu). În focul muncii însă, nu poţi să sezisezi totul clar. Şi doar aceşti doi ani au fost ani de educare a oamenilor în spirit socialist. Munca e producţie. Munca reprezintă pentru noi o creaţie. Noi construim. Atitudinea creatoare faţă de muncă, în condiţiile regimului capitalist, este posibilă numai la unii oameni izolaţi, plini de abnegaţie, ca : inventatorii, învăţaţii, scriitorii, cercetătorii ştiinţifici, pe cînd în condiţiile socialismului, ea e un bun al maselor. În acest fel nou de muncă se nasc firesc noile baze ale relaţiilor dintre oameni".

În zbor, îi treceau prin minte chipuri de tineri cu caracterul neformat încă, plini de contraziceri, atît de diferiţi unii de alţii. Observa cum li se schimbă vocea, cum învaţă să respire şi să gîndească într-un chip nou. Serghei Goliţîn de pildă, cît de scump a plătit el uşuraticu-i egoism ! Dar Tonia şi Sioma !... Poate fi găsit oare un exemplu mai bun al noilor relaţii dintre oameni ? Fedea Ciumakov şi Lilka, o pereche amuzantă, la care dragostea se împletea cu întrecerea în mun-

că. Moomi, comsomolista nanaieză, cucerită de lumina venită prin fir electric. Moomi a renunţat la meseria atît de dragă de montor, pentru a-i da construcţiei peşte. Acum, ea învăţa să lucreze cu aparatul de sudură electrică. Fugind din faţa unei tejghele, care o plictisea, Katia Stavrova crease în Oraşul Nou un magazin model. Iar Valka Besonov, cît de bine a ştiut el să se înfrîngă pentru ca acum să ajungă un tînăr minunat ! Orice sarcină i-ai da, el ţi-o duce la capăt... Se crease o bogăţie nouă a prieteniei, a dragostei, a patriotismului.

Adierea proaspătă a socialismului deşteptase toate minţile, toate inimile îndrumîndu-le spre adevărata viaţă. Şi doar nu sînt decît primele ore ale socialismului, abia primele. Cît de minunată va fi viaţa, cînd omul liber va folosi toate victoriile minţii omeneşti, adunate de veacuri, cînd va folosi din plin bogăţiile naturii ! Da, omul se va contopi cu natura, dar nu printr-o simplificare a vieţii. Violenţa va dispare şi omul se va reîntoarce la starea lui firească, de dezvoltare liberă şi armonioasă, de data aceasta însă pe baza marilor victorii ale minţii şi voinţei asupra naturii oarbe.

„Atunci fără îndoială paşii noştri spre fericire vor fi mai siguri. Nu vom mai greşi, nu ne vom mai poticni atîta... Tonia cea nouă va păşi spre bucurie fără suferinţă, fără durere. Noul Kruglov... El nu va mai repeta rătăcirile mele".

Astfel gîndea Andrei. Era fericit şi mîndru că trăieşte în aceste zile de muncă creatoare şi că şi-a închinat viaţa luptei pentru minunata cauză a întregii omeniri. O, cît preţ capeţi tu însuţi atunci cînd partidul tău, cauza pentru care lupţi şi timpul în care trăieşti sînt atît de măreţe !

Propriile lui supărări i se păreau acum neînsemnate. Da, erau într-adevăr neînsemnate. Ce însemna o dragoste nefericită faţă de torentul unei vieţi mari, în plină desfăşurare ? Chiar dacă îl chinuise cîteodată neliniştea şi tristeţea, putea oare să spună că în acest an şi jumătate a fost nefericit ? Oricît de mare ar fi suferinţa, omul nu e nenorocit decît atunci cînd ştie că viaţa îi este goală, pustie, singuratică şi lipsită de speranţe. Sentimentul acesta nu l-a încercat Andrei nici chiar în clipele de adîncă durere.

Palida seceră a lunii ieşise de după o sopcă şi urca pe cerul sur şi şters.

Se lumina de ziuă.

Andrei coborî în cabină şi adormi. Îl cuprinse un somn minunat, somnul omului sănătos şi fericit. Nimic nu-l mai neliniştea. Era încredinţat că ţine viaţa în propriile lui mîini. Şi nici ziua cea nouă care venea nu-i spulberă liniştea din timpul nopţii.

În această stare de spirit ajunse la Rostov. Acolo toate se dovediră a fi mai bune decît şi le închipuise el. Îşi găsi vechii prieteni, timpul arăta minunat, iar mătuşa parcă se mai îmblînzise. Andrei mergea la plajă, se bronzase şi se plimba cu prietenii povestindu-le ore întregi despre Oraşul Nou ; începuse chiar să scrie ceva, un fel de jurnal. Era însă greu de scris. Voia să explice clar procesul de formare a noului om, proces care se petrecea în el însuşi, chiar sub ochii lui. Dar descrierea era mult mai palidă decît realitatea. Începu atunci să însemne doar întîmplările şi faptele oamenilor. Lucrul acesta îl atrăgea foarte mult şi se gîndea la el zi şi noapte.

Află că Dina este în oraş, dar nu era ispitit să o întîlnească. Se căsătorise cu un medic renumit, care o înşela în văzul lumii. Se spunea că este cea mai frumoasă femeie din oraş şi toţi se mirau de răbdarea ei. Andrei o văzu o dată, de departe, pe stradă. I se păru ca un om de pe alt tărîm, ceva nespus de străin. O cută de amărăciune îi strica linia gurii. Nu mai avea în ochi acea strălucire triumfătoare de odinioară. Şi se farda cu totul indecent.

Îl recunoscu şi se bucură sincer că-l vede. Cuta din jurul gurii îi dispăru repede, dar nu-l mai putea înşela acum cu flecăreala ei nepăsătoare.

Cotiră amîndoi pe o stradă pustie, fără pomi. Se plimbară pe fîşia îngustă de umbră ce se întindea de-a lungul caselor. Pe Dina o cam scotea din sărite deplina lui linişte. Nu ştia ce să mai facă, se plîngea de plictiseală, spunea că şi-ar dori ceva frumos, luminos şi neobişnuit.

Andrei rîse cu sinceritate.

— Ceea ce vrei, ai avut în faţa ta şi nu l-ai luat în seamă.

În starea lui de entuziasm sufletesc şi de încordare cerebrală care încă nu-l părăsise din noaptea de insomnie de pe vapor, Dina îi părea demnă de milă şi lipsită de interes : un om de ieri.

— Ce mai face oiţa ceea de Klava ? îl întrebă ea, enervată.

— Mă căsătoresc cu ea...

— O !

Şi începu să-i povestească despre ultima vizită a Klavei, despre morala pe care i-o făcuse, despre mărturisirile ei ; îi povesti totul, fără nici un fel de rezervă şi fără să se cruţe. Era un gest generos, dar Andrei înţelese că prin gestul acela nu făcea decît să-şi ascundă răutatea.

Despărţindu-se fără regret de Dina, el alergă la telegraf şi-i trimise Klavei o caldă telegramă prietenească. Nu se putuse hotărî să-şi încredinţeze cablului telegrafic cuvintele de dragoste care se cereau rostite. Va înţelege ea şi aşa...

În Oraşul Nou venise toamna. În serile întunecoase, cînd ploaia răpăia şi vîntul şuiera pe Amur, Klava şedea pe întuneric lîngă sobă. Cele ce se petreceau în sufletul ei cereau izolare şi meditaţie. Copiii nu o deranjau. Fetiţele vecinilor veneau la ea să stea de vorbă la gura sobei, ghemuindu-se una într-alta de frică şi de plăcere. Şedeau îmbrăţişate, în licăririle focului care se stingea, iar Klava le povestea vechi basme auzite de la bunica ei. Dar în timp ce povestea, Klava le schimba completîndu-le cu născociri de-ale ei, introducînd în povestire ceva din suflul vieţii de azi. În lumea basmelor trăiau vîrcolaci şi vrăjitori dar erau acolo şi scafandri, excavatoare, avioane, iar spiritele bune vorbeau la radio, aşa încît povestea se contopea cu viaţa. Ba adeseori viaţa pătrundea prea adînc în poveste. Atunci Klava gîndea cu voce tare împletindu-şi gîndurile şi sentimentele ei cu firul povestirii.

În seara aceea, fetiţele se aciuaseră ca de obicei lîngă sobă şi o ascultau :

— ...Vreme îndelungată l-a căutat ea pe ţareviciul Ivan. L-a căutat prin pădurea întunecată, iar pădurea fremăta şi răsuna, floricelele dădeau din cap, veveriţele pufoase săreau de pe o cracă pe alta, dar ţareviciul Ivan nu era nicăieri. Ea-l

căută şi la ţărmul mării albastre. Se zbăteau şi se frămîntau valurile mării albastre, ţipau pescăruşii cei albi deasupra mării, dar ţareviciul Ivan nu era nicăieri. Îl căută iarăşi prin oraşele mari, prin turnuri înalte, prin sate şi prin casele pescarilor ; toţi erau bucuroşi că o văd pe Fetiţa cea Frumoasă, toţi îi dădeau bineţe şi o mîngîiau, dar ţareviciul Ivan nu era nici printre ei.

Mărgăritare de lacrimi i se rostogoleau pe obraji...

Copiii, care amuţiseră, se strînseră şi mai mult în jurul ei ; Klava le cuprinse umerii firavi, le mîngîie capetele cu cosiţe bălaie, fericită că pe întuneric nu i se văd lacrimile.

— Şi mai departe ? Pe urmă ? o grăbeau în şoaptă copiii, lipindu-se de mîinile şi de genunchii ei.

— Şi unde l-a găsit ? întrebă cea mai mică, care credea că totul se va sfîrşi cu bine.

— Pe urmă — continuă Klava, cu vocea plină de lacrimi — pe urmă s-a întîmplat aşa, că ţareviciul Ivan se afla într-un oraş nou şi frumos, pe malul unui fluviu mare, în mijlocul unei păduri dese. Lungă a fost calea pînă la acel oraş ! Dar a mers Fetiţa cea Frumoasă trei ani şi treizeci de zile peste creste de munţi, pe cărările fiarelor, în sus, pe potecile munţilor, şi-a zgîriat mînuţele albe în ramurile pline de ţepi, şi-a rănit picioruşele în pietrele ascuţie, de-i curgea sînge. Totuşi, Fetiţa cea Frumoasă ştia că trebuie să ajungă într-o zi. Căci dacă ea începea ceva, apoi ducea lucrul acela pînă la capăt. Aşa făcea ea şi tot aşa trebuie să faceţi şi voi, copii.

...Şi iată că spre sfîrşitul celei de a treia primăveri, ajunse la oraşul mult căutat. Casele erau toate noi, străzile largi, în docuri acostau vapoare, pe cer se da tumba un avion, iar printre sopci, pe un drum de oţel, alerga un tren fluierînd... Se bucură tare Fetiţa cea Frumoasă şi intră în oraş. Iar în întîmpinarea ei veni chiar ţareviciul Ivan. Faţa lui era albă, ochii lui limpezi ardeau ca focul ; i se închină ca în faţa alesei inimii lui, îşi scoase de pe deget inelul fermecat şi i-l dădu ei. Apoi o conduse într-o casă nouă de piatră, o pofti în camera cea mai luminoasă şi-i spuse : „Draga mea !“

Lacrimile i se rostogoleau pe obraji.

— Nu aprindeţi lumina ! strigă auzind paşi.

Andrei Kruglov se opri în prag.

— Vin la tine direct de la vapor.

Lacrimile i se uscară deodată. Bine că prin întuneric nu i se zăreau obrajii aprinşi !

— Ne-ai speriat, Andriuşa... Numaidecît...

El o aşteptă în pridvor. Îşi strînseră mîinile în tăcere. Klava ştia pentru ce a venit. Şi tot ceea ce o chinuise, tot ce nu se rezolvase de la sine se limpezea acum dintr-o dată. Hotărîrea venise pe neaşteptate şi nu mai putea fi alta.

Porniră pe strada udă de ploaie. El îi mărturisi că a fost orb, că se simte vinovat faţă de ea, că o iubeşte şi că ar vrea să-i fie soţie. Dar Klava clătină din cap :

— Nu !

Andrei nu înţelese dintr-o dată. Lui nu-i trecuse niciodată prin minte că fata ar putea să-l refuze.

— Nu, Andriuşa. Îţi mulţumesc, dar nu trebuie să facem asta, căci n-o să iasă nimic... Totul s-a prefăcut în scrum. M-am vindecat.

Încercă s-o convingă că totul se va uita, că o va iubi mult.

— Nu, nu, nu pot. Nu pot ! M-am gîndit şi eu mult, Andriuşa. Două luni m-am tot gîndit. Şi nu, nu pot, nu vreau, nu va ieşi nimic.

Văzîndu-i nedumerirea, căută să-i explice :

— Fiecare om îşi doreşte o fericire deplină în viaţă. Şi eu mi-o doresc. Doar sîntem oameni, de ce să nu avem şi noi acest drept ? Noi însă am suferit prea mult şi totul e pîrjolit în inimile noastre... Nu, Andriuşa, nici eu, nici tu nu mai avem nevoie de aşa ceva.

— Ce prost am fost !

Ea tăcu.

— Dar te iubesc, Klava...

— Tot aşa cum ai iubit-o şi pe Dina ? îl întrebă ea repede, stăruitor.

El ştia sigur că nu, nu aşa. Simţea durere, ruşine, milă, dar nu desperare.

— Sînt doar o fire veselă — zise Klava, intimidată. Alături de tine însă, nu mă simt veselă, ci tristă. Uite, la serbare, îţi aminteşti ?... Mi s-a părut că-i adevărata bucurie... Apoi

am simţit că nu, că nu-i aşa. Şi tu, dacă ai sta să te gîndeşti, ai fi de aceeaşi părere. Mă simt atrasă spre tine, e adevărat, dar văd că totu-i trist de parcă tot ce-a fost bun a pierit.

Întorcîndu-se spre casă, Andrei simţi o uşurare amară. Era cu desăvîrşire eliberat de tot ce îl lega de simţămintele anilor trecuţi. Trebuia doar să privească spre viitor şi să vegheze atent ca inima lui să nu mai greşească ; să muncească, să muncească mult, să cultive în oameni sentimente noi, idei măreţe, să nu se mulţumească niciodată cu puţin, să caute ca viaţa lor să fie spornică, sănătoasă, creatoare şi veselă... Iată că şi Klava a înţeles, nici ea nu s-a lăsat pradă iubirii ; a fost mai puternică decît vechea ei dragoste, care nu făgăduia să-i aducă fericirea dorită. Gîndindu-se astfel, aproape că-i veni să plîngă de ciudă. Îi era ciudă pe el însuşi.

CAPITOLUL VIII

Se apropia toamna. Aerul era curat şi proaspăt. Fiecare zi părea că-i atît de minunată, încît alta nouă ca ea nu va mai fi ; dar zilele se repetau la fel de senine, de aurii, de îmbătător de proaspete.

În astfel de zile, Klara se plimba mult. Văzduhul era plin de încîntare. Prin taiga se aşterneau frunzele. Amurul era umflat, dar liniştit. Klara umbla întotdeauna singură. Avea prieteni mulţi, aproape toţi îi erau prieteni, îi lipsea însă unul singur, cel mai apropiat. În schimb, la cîte lucruri te poţi gîndi în libertate !... „Oraşul se ridică văzînd cu ochii“ — îi scria lui Verner. „Tabloul acesta îl văd din primele zile ale muncii mele aici. Casele, străzi întregi gata construite, fac ca oraşul să prindă contururi reale, dar cînd închid ochii, văd tot atît de limpede şi ceea ce nu-i construit încă. Ce fericire !“

— Umbli ca o lunatică — îi spuse o dată Granatov întîlnind-o seara pe malul Amurului. De ce ?

— Pentru că văd ceea ce voi nu vedeţi încă — îi răspunse ea.

— Ce vezi, gloria care te-aşteaptă ?

Ea se miră. Gloria ? Ce glorie ? De ce gloria ? Nu-i venise niciodată în minte că Oraşul Nou ar fi putut să-i aducă glorie. În schimb, ea ar fi dorit ca Oraşul Nou să se acopere de glorie.

— Vreau să-ţi ofer o plimbare chiar pe gustul dumitale — spuse Granatov. Mîine plec pe traseu.

Klara întîrzie să-i dea răspunsul. Curtea pe care i-o făcea Granatov încetase mult, şi asta numai pentru că ea o evitase în toate chipurile. Omul era acum mai stăpînit, mai rigid. Îi plăcea acest lucru cu atît mai mult cu cît ştia că el este totuşi la fel de îndrăgostit ca mai înainte. Voia oare acum să-şi tulbure echilibrul astfel cîştigat ?

— Gîndeşte-te, o plimbare cu maşina prin taiga... vreo douăzeci de kilometri...

Ea tăcea mai departe, cu încăpăţînare, deşi plimbarea o ademenea.

— Mai merge Isakov şi Andrei Kruglov.

Atunci Klara consimţi spunîndu-i : „De ce nu, cu plăcere".

— Accepţi să-mi suporţi prezenţa doar faţă de reprezentanţii Comsomolului şi ai presei ? întrebă el.

— Fapt e că merg ! Oare nu ţi-e totuna de ce ?...

Plecară dis-de-dimineaţă.

Calea ferată, fără de care şantierul lîncezea, se apropia tot mai mult de oraş. Acum se construia dinspre amîndouă capetele odată. La venirea iernii, trebuiau să se îndrepte spre oraş primele trenuri cu marfă — parte pe drumul gata construit, parte pe cel înjghebat provizoriu.

Lăsînd în urmă satele şi cariera de piatră, maşina ieşi pe un drum plin de gropi, construit la repezeală prin pădure. Drumul aci se apropia de calea ferată, aci se înfunda în taiga. În taiga, aerul era mai curat şi mai înmiresmat. În adîncul auriu al pădurii, se răsfrîngeau şi mureau zgomotele muncii : scrîşnetul pietrelor, foşnetul nisipului, semnalele maşinilor, zăngănit şi strigăte.

„Munca e grea, desigur — gîndea Klara — dar ce bine-i să lucrezi aici ! Cît de bine prinde şi sufletului, şi trupului!"

Mergeau prin sectorul unde lucrau deţinuţii. Granatov co-

borî să stea de vorbă cu şefii şi cu inginerii. Klara privea la deţinuţi cu un interes plin de bunăvoinţă. Lucrau prieteneşte, plini de veselie. Uneori, reuşea să prindă cîte o frîntură din discuţiile lor : vorbeau despre lucru, despre unelte — adică una dintre acele discuţii obişnuite între muncitori. Ea privea la feţele lor bune, sănătoase, cu priviri deschise ; rareori, numai, surprindea vreo căutătură rea sau posomorîtă — cei mai mulţi se uitau la vizitatori cu bunăvoinţă şi interes. Le observă şi mişcările : erau mişcări scurte, obişnuite, de oameni ce-şi cunosc munca pe care o fac. La mulţi, se observa chiar acea îndemînare care-i produce mulţumirea omului.

La detaşament, Klara opri maşina ca să consulte rezultatele întrecerii dintre brigăzile de udarnici. Bune rezultate ! Trebuia să pui mult suflet ca să poţi obţine asemenea rezultate... Numele celor mai buni udarnici i se întipăriră în minte: Kalaciov, Puşkin şi Vasiuta... Ce ocupaţie or fi avut oare aceşti Kalaciov, Puşkin şi Vasiuta ? Jefuiau, omorau, dădeau foc grînelor din colhozuri, falsificau monede ? Cît de simplu şi de genial e procedeul să-i îndrepţi prin muncă, printr-o muncă intensă dar conştientă, creatoare, cu rost. Dar există oare şi unii pe care nu-i poţi îndrepta ? Klara ar fi vrut să creadă că-n fiecare om sînt destule posibilităţi de-a învinge răul. Ştia însă că sînt şi unii oameni prea descompuşi moraliceşte sau prea plini de ură. Astfel de inşi sînt izolaţi sau împuşcaţi. Poţi îndrepta un om care s-a abătut de la drumul drept, un om întinat de mediu, un om care întîmplător păşeşte pe calea crimei. Dar un duşman ? Un duşman conştient, inteligent, plin de ură ? Pe acesta nu-l poţi îndrepta.

Îşi aminti de Levitki. Pe el să-l îndrepţi ? Era un duşman şiret şi deştept. O minţise chiar pe ea, femeia iubită. Cîtă ură trebuie să ai, ca să nu regreţi nimic, ca să mînjeşti totul ! Şi cît de înăbuşitoare este uneori viaţa cînd ştii că duşmanii respiră şi trăiesc poate chiar alături de tine, ascunşi, perfizi, gata să-ţi facă rău pe ascuns...

În spatele ei începuse o discuţie aprinsă. Granatov se aplecă peste speteaza scaunului şi-i spuse :

— La ce te gîndeşti, Klara ?

— La duşmani.

— Crezi că toţi ăştia sînt duşmani ?

Ea nu răspunse. Nu, nu credea că toţi aceia erau duşmani. Kalaciov, Puşkin şi Vasiuta nu puteau fi duşmani. Nu, sigur că nu puteau fi. Au fost tîlhari ori falsificatori de bani, dar azi nu mai sînt duşmani, ci aproape tovarăşi. Odată cu noul drum de fier, mulţi dintre ei vor veni în Oraşul Nou ca nişte oameni noi. Puşkin... Cine o fi oare acest bandit cu nume atît de mîndru ? Dar Vasiuta ? Cît ar fi vrut să-l vadă pe Vasiuta ! Îşi închipuia o faţă şireată cu un cîrlionţ cînepiu, cu nişte ochi care par batjocoritori.

— Poftim ? întrebă şoferul.

Se vede că pronunţase numele, atît de amuzant, al lui Vasiuta. Rîse revenind la realitate. Taigaua se rărea lăsînd să se vadă locuri mlăştinoase ; în loc de rambleuri, aici se zăreau lucrători săpînd şanţuri, ca să sece mlaştinile. În spate discuţia continua.

— Şi totuşi nu construim nici cum trebuie şi nici ce trebuie — spunea Grişa Isakov. Iată, mă uit la casele noastre şi mă bucur pentru că sînt casele noastre. Dar cînd îmi cade în mînă o revistă în care văd clădiri de-ale lui Rastrelli sau Rossi, mi-e necaz. Desigur că noile clădiri sînt de zece ori mai bune decît vechile locuinţe ale muncitorilor, sînt luminoase şi curate. Dar au prea puţină frumuseţe. Oare noi n-am putea construi case tot atît de frumoase?

— Stai puţin — îi răspunse Kruglov. Faci o confuzie. Ei construiau palate, e adevărat, dar, în afară de ele, construiau, în scop comercial, mii de case din acelea zise de raport, sumbre şi incomode ca nişte cavouri. Noi construim sute de mii de case muncitoreşti, care nu sînt palate. În schimb, nu zidim nici o casă care să semene cu un cavou.

— Pur şi simplu nu sîntem încă destul de bogaţi — spuse Granatov. Şi-apoi, n-avem încă un Rastrelli.

Klara se miră : cum de putuse scăpa începutul unei discuţii atît de interesante ? ! Nu se întorsese încă, cu totul la realitate... Puşkin şi Vasiuta... Iar aici se vorbea de palate, de Rastrelli... Dar toate astea au o legătură între ele. Cu siguranţă că au ! Trebuie numai să dai de acest fir de legătură... Şi mai trebuie să ştii să expui ceea ce constituie baza

gîndirii tale creatoare. Ea se întoarse şi se aplecă peste spătarul scaunului.

— Cînd creezi ceva, nu poţi neapărat să ai drept ţel numai frumosul. Ce este frumuseţea ? O mobilă aurită este frumoasă sau nu ?

— Nu.

— Depinde ce fel de mobilă !

Automobilul nimeri într-o groapă şi se opri zguduindu-i.

— Nu putem merge mai departe — comunică şoferul.

În depărtare se vedeau zeci de oameni care lucrau la construirea unui pod peste un rîu de munte. Coborîră cu toţii şi se îndreptară încet spre locul unde se lucra.

Klara continuă :

— La Leningrad, la Ermitaj, este o pînză a renumitului maestru spaniol Ribera : „Sinuciderea lui Caton". O faţă de bărbat desfigurată de răcnet... cavitatea roşie a gurii e deschisă, iar mîna a împlîntat — nu ştiu cum — de jos în sus, cuţitul în pieptul galben, descoperit. E frumos sau nu ? Nu ştiu, mai degrabă nu. Cert este însă că-i un lucru genial. Alături sînt atîrnate pînzele frumoase şi gingaşe ale lui Murillo, dar nu vă veţi opri ochii asupra lor. Esteticul nu constă neapărat în frumuseţe, ci în perfecţionarea formelor care exprimă conţinutul. Această perfecţiune nu se dobîndeşte deodată.

Klara răsufla greu, nu numai din cauza mersului, ci şi din pricina emoţiei, căci nu se putea gîndi fără emoţie la astfel de lucruri.

Îşi aminti de cele două nume : Puşkin şi Vasiuta. Soarta lor se împletea cu acele străfunduri dragi şi complicate ale vieţii, din care se întrupa concepţia Klarei.

— Amintiţi-vă de femeile din primii ani ai revoluţiei — spuse ea, fără nici o legătură aparentă cu cele rostite mai înainte. Cîteodată mi se pare că arhitectura noastră seamănă cu acele femei : haine de piele, rochii simple, părul strîns. Ascetismul revoluţiei...

— Ba pur şi simplu constructivism : o însuşire necritică a arhitecturii din occident, plus sărăcia noastră — o contrazise Granatov. Amintiţi-vă de casele-cutii din primul an al planului cincinal !

— Daţi-mi voie, să nu ne grăbim ! strigă Isakov. Continuă-ţi ideea, Klara. Este interesant !

— Cu privire la constructivism şi la altele, ştiu mai bine decît dumneata unele lucruri — spuse brusc Klara — dar pentru mine, asta nu poate fi o explicaţie. Eu nu zic că nu-i naivă comparaţia pe care am făcut-o, dar mie îmi place. Nu mă puteţi convinge că problema constă în constructivism plus sărăcie. Femeile noastre, nu-i mult de-atunci, nu ocoleau ruşinate eleganţa culorilor vii, liniile originale ? Nu condamn nimic, e însă ceva măreţ în acest puritanism şi ascetism.

— Te-ai molipsit şi dumneata de acest ascetism — îi şopti Granatov.

Klara dădu din mînă.

— Oare nu ne bucurăm acum că există mătăsuri, culorii vii, lucruri frumoase ?

Kruglov îşi aminti de Dina şi se încruntă.

— Vor cumva femeile noastre să se întoarcă la vechea înfăţişare ? Eu una n-o vreau.

— Cele care se întorc în trecut sînt ori proaste, ori ridicole. Oare nu observaţi că la noi s-a şi creat o nouă imagine a frumuseţii feminine ?

Deasupra sectorului unde lucra brigada de săpători fîlfîia drapelul roşu. Un tînăr le ieşi în întîmpinare. Probabil că-i luase drept şefi. Scuturîndu-şi dintr-o singură mişcare a capului cîrlionţul cînepiu, ştergîndu-şi cu mîna faţa plină de praf, plin de voie bună, dădu raportul : brigada îşi menţine de două luni întîietatea, planul este depăşit cu trei sute la sută, iar acum se lucrează la săparea fundaţiilor.

— Cum te cheamă ? îl întrebă repede Klara.

— Şeful de brigadă, Anton Vasiuta — se prezentă flăcăul zîmbindu-i obraznic.

Va să zică el era ! Imaginaţia nu o înşelase. Era mai înalt şi mai tînăr decît şi-l închipuise, dar avea ochii şăgalnici, cîrlionţ cînepiu... „Anton Vasiuta, ce bine-mi pare că nu m-am înşelat asupra ta !“ îşi zise Klara.

Însoţitorii ei plecară spre cortul unde se afla instalat biroul şefului de lucrări. Klara nu vru să-i însoţească. Rămase să stea de vorbă cu Vasiuta, fără să se intimideze de obráz-

nicia lui blajină, cu care probabil era deprins să se poarte faţă de femei. Încercă să pătrundă prin învelişul aparenţelor pînă-n esenţa sufletului acestui Anton Vasiuta. Simţind că femeia înţelege problemele de construcţie, el deveni mai respectuos. Era curios să audă ce spune.

— Va fi frumos podul ? întrebă ea.

— Oho !

Se lăsă pe vine şi desenă pe pămînt, cu un beţişor, viitorul pod. Ea se aplecă alături de el, privindu-l cum desenează.

— Ai simţul formelor şi un ochi sigur — îi spuse ea, pe un ton sever, ca o profesoară. Trebuie să înveţi. Dumneata...

Se jenă, căci pentru o clipă uitase că în faţa ei se afla un deţinut.

— Mai am doi ani — spuse el, pe un ton tot atît de sever. Cred însă că mi se va reduce, pentru că sînt udarnic. Dar ce să învăţ ?

Nici ea nu ştia prea bine ce. Începu să-i vorbească de arhitectură, despre creaţie.

— Desenez bine, am imaginaţie bogată — zise el şi deodată clipi din ochi strengăreşte. Să faci bani falsi e şi asta o ştiinţă, ce zici ?

— Dar profesiunea de arhitect parcă e mai bună. Ei, ce zici ? i-o întoarse Klara, pe acelaşi ton.

— Sigur că e mai bună.

După toate aparenţele, el era tulburat şi regreta că-i făcuse mărturisiri. Klara continuă liniştită discuţia. Tovarăşii ei de drum ieşiseră din cort însoţiţi de un om înalt şi bine făcut, care purta o haină de piele.

Kruglov veni s-o cheme pe Klara. Se apropia ora plecării. Despărţindu-se, ea îi dădu lui Vasiuta adresa ei.

— Dacă treci prin oraş, ai să mă cauţi, nu-i aşa ? Am să-ţi arăt reviste de arhitectură.

Fără să-i mulţumească, tînărul scutură din cap, foarte mîndru. Klara îşi dădu seama că era pătruns de sentimentul propriei lui demnităţi, şi în sinea ei se bucură. Îi spuse lui Kruglov :

— Principala sarcină a artei este să dezvolte în oameni sentimentul propriei demnităţi.

El nu o prea înțelese și căzu pe gînduri.

— Se poate spune și altfel : că lucrul cel mai important pentru orice om care muncește, nu numai în domeniul artei, este să iubească oamenii și munca, să aibă grijă de ei și de fericirea lor.

Deodată Klara oftă și se clătină gata să cadă în brațele lui Kruglov. Fața i se făcu palidă, buzele i se albiră. Să fie oare o criză de inimă ? Kruglov avu impresia că moare.

Klara își reveni însă și se îndreptă brusc spre mașină. Instinctiv, Kruglov privi înapoi. Omul care stătea alături de Granatov privea cu insistență în urma Klarei. Întîlnind privirea lui Kruglov, el se despărți în grabă de interlocutori și intră în cort. Andrei nu-i reținu decît fața bine bărbierită, părul cărunt și lins, statura chipeșă. Ce legătură putea avea Klara cu acest deținut ?

— Inima ? o întrebă el ajutîndu-i să-și revină.

— Știi perfect de bine că inima n-are nimic de-a face cu asta — răspunse Klara, cu obișnuita-i sinceritate. Am întîlnit omul pe care... pe care...

— Nu-i nevoie să-mi spui despre ce este vorba, Klara.

O ducea de braț. Picioarele îi păreau cu totul slăbite, ca ale unei bolnave. Andrei nu știa despre ce să-i vorbească, nici ce să facă.

— Ia privește, Klara, ți-ai găsit un admirator !

Lîngă mașină aștepta Vasiuta. Rușinat, el ținea în jos un buchet de flori de cîmp.

— Poftiți niște flori — zise Vasiuta.

— O, mulțumesc !

Îi strînse tare mîna și-și repetă invitația : „Să treci pe la mine !" Mașina îi duse înapoi, spre oraș. Klara se lăsă pe spătarul scaunului, acoperindu-și fața cu mîinile.

— Interesantă este cîteodată viața — începu Granatov. Uite, de pildă, acel șef de lucrări : e condamnat pentru activitate contrarevoluționară. Azi însă mi s-a vorbit de el ca despre cel mai bun șef, ca de un udarnic și un entuziast. S-a pocăit cu totul de cele săvîrșite în trecut și a cerut să i se dea posibilitatea să se reabiliteze...

Granatov nu-şi lua ochii de la faţa schimbată, aproape cenuşie, a Klarei.

— Ce-i cu dumneata ? Nu ţi-e bine ?

— A zdruncinat-o maşina — spuse cu hotărîre Kruglov. Al dracului drum ! Şi mie, mi-e greaţă.

Klara îi strînse încet mîna.

Automobilul îi duse pînă la birou. Klara coborî să plece spre casă şi Kruglov se oferi s-o conducă.

— Nu, de ce ? zise ea, dar se rezemă bucuroasă de braţul lui. Mersul îi era tot nesigur.

Aproape de casă îl apucă strîns de mînă şi, enervată, începu să vorbească repede :

— Te rog să nu crezi că am nevoie de ajutor. Să nu-ţi închipui să întîlnirea aceasta m-a uluit prin altceva în afară de surpriză. Nu-i nimic care m-ar putea nelinişti. Am întîlnit omul cu care nu vreau, cu care nu trebuie să mă mai întîlnesc. Asta-i tot. Te rog să nu uiţi toate astea şi, dacă vrei, să nu mă mai duci aşa, ca pe o bolnavă.

— Te conduc din politeţe. (Ajunseseră în faţa casei ei.) Sîntem prieteni destul de vechi, ca să nu umblăm cu fasoane, nu-i aşa ?

În pridvor, ea-i dădu o floare din buchetul lui Vasiuta şi îi spuse că îl va învăţa pe Vasiuta arhitectura. Părea înviorată şi restabilită.

În sfîrşit, cînd se pomeni singură în casă, îşi privi odaia cu nedumerire, de parcă i-ar fi fost străină, şi, rezemîndu-se cu tot corpul de tăblia uşii, rosti cu glas tare :

— Doamne, cum a încărunţit !

CAPITOLUL IX

În viaţa lui Valka Besonov sosi ziua aceea unică. Brigada lui tocmai termina de tencuit zidurile interioare ale şantierului naval. Mai avea de lucru pentru încă vreo trei zile, termenul de predare era însă la întîi. La întîi vor veni în docuri

constructorii de vapoare. Deci pînă la întîi trebuia terminat totul.

În ajunul zilei hotărîtoare, Valka îşi adună brigada.

— Măi băieţi ! le spuse el privindu-i pe fiecare în parte ; ştiţi voi ce înseamnă să fii un adevărat virtuos ? Înseamnă să lucrezi fără greş, cu toate mişcările bine studiate şi făcute cu cap. Putem oare lucra şi noi astfel ? Dacă putem, mîine lucrarea va fi gata, cu orice preţ. Dacă nu, vom face cerere să plecăm la azil. Putem sau nu ?

— Putem — răspunseră treisprezece glasuri, ca unul.

— Bine — zise Valka şi alergă la şantier să privească zidul care mai era de tencuit.

Zidul se întindea uriaş, de nu-l putea cuprinde cu ochii şi era împestriţat cu beton amestecat cu cărbune. Doar o mică parte din el era acoperită cu un strat neted de tencuială. Schelele înalte îi accentuau şi mai mult dimensiunile. Dulgherii aşezau schelele. Fără să se grăbească, aşteptînd pînă ce macaraua le aducea scîndurile, ei stăteau culcaţi, acolo sus ; ai fi putut crede că dorm dispreţuind şi înălţimea, şi ritmul muncii.

— Ei, şoimilor — le strigă Valka, cu mîinile pîlnie la gură. Pînă mîine dimineaţă să fie gata !

— La ce te grăbeşti ? strigă leneş un dulgher.

— La mine-i ca la fotograf : dimineaţa te fotografiez şi seara-i gata poza. Valka făcea glume, deşi numai de glume nu-i ardea. Cît mai e de tencuit ? îl întrebă pe şeful de echipă.

— O mie doisprezece metri — răspunse respectos şeful. În afară de tine, n-am în cine să-mi pun nădejdea.

— Dacă îţi pui nădejdea în mine, n-ai să greşeşti ! îl linişti Valka şi se urcă pe schele.

Mult timp tot pipăi peretele însemnînd găurile ; chemă apoi imediat un zidar şi supraveghe chiar el ca zidarul să le astupe pe toate. După aceea îşi notă în carneţel repartiţia forţelor de muncă.

Verifică de unde se va aduce materialul ; pentru cei de la schelele de sus — pe jgheabul de pe acoperiş ; pentru cei de pe schelele inferioare — de jos, cu roabele. Ceru ca sala-

horii, cu ajutoarele tencuitorilor, să vină cu o oră mai devreme și făgădui să vină chiar el ca să le vorbească.

— Știi cum e la mine ? îi spuse el șefului de echipă. Oamenii mei sînt vulturi. Eu chiar așa le spun.

Seara tîrziu, Valka adună din nou brigada. Le spuse oamenilor cum stau lucrurile : o mie doisprezece metri ; norma este de douăzeci de metri, dar aci vin cîte șaptezeci și doi de metri de fiecare, și mai rămîne un rest, așa, de avînt.

— Barem de-ar fi neted zidul — zise unul dintre vulturi — dar mai sînt și stîlpi.

— Sigur, așa e ! recunoscu și Valka, cu o expresie de parcă stîlpii ar fi fost motiv de bucurie neașteptată. Din pricina asta am și spus că nu vom face mai mult de șaptezeci și doi de metri de om. Dacă n-ar fi stîlpii, virtuoșii ar face optzeci de metri, pe cînd așa, avem fiecare cîte șaptezeci și doi de metri, și mai rămîne, cum ziceam, un rest, așa, pentru avînt.

După ce își aranjă brigada pentru dormit („Să-mi dormiți tun, flăcăi, iar mîine dimineață să fiți proaspeți și odihniți !"), Valka se duse la șeful sectorului, inginerul Kostko.

— În numele brigăzii celor mai buni tencuitori — zise el plecîndu-și ochii cu modestie — vă rog ca mîine seară să luați în primire lucrarea.

Plătind apoi tribut dragostei pentru glorie, alergă la redacția ziarului „Udarnic", la Isakov, iar seara i-o închină cu totul Katiei. Ea nu mai ieșea ziua fiindu-i rușine de pîntecul ei mare, așa că Valka, plin de grijă, o scotea în fiece seară la plimbare. Se plimbau încoace și încolo, pe lîngă barăci, flecărind despre tot ce le trecea prin minte. Îi părea bine că nevestica lui, Katia lui iubită, este ca și mai înainte: tot atît de veselă și de energică. Mereu era nevoit s-o roage să nu alerge și să se păzească. Dar în acea zi, o conduse chiar el la locul unde se va da bătălia, cu toate că asta n-o putea face fără să se urce pe schele și să coboare pe poteci alunecoase. Ajunsă aproape, Katia se uită la zid, apoi la Valka.

— O să reușiți ? întrebă ea, cu sfială.

— Sigur ! Nu mai încape îndoială ! răspunse el, cu vioi-

ciune, fără să-şi ia privirea de la perete ; noaptea, la lumina care venea din fundul docurilor, zidul părea şi mai nesfîrşit.

Dimineaţa, Valka alergă la lucru cu o oră şi jumătate mai devreme decît ar fi trebuit. Apoi începură să se adune şi salahorii. Îi conduse pe schelă, le explică ce au de făcut tencuitorii şi deci cum trebuie să-i aprovizioneze ei cu mortar. Apoi se duse să vadă cum stau lucrurile cu materialele. Aflînd că nu are ciment decît pentru o jumătate de zi şi că aducerea altuia nou nu este încă asigurată, Valka alergă să-l scoale din pat pe şeful de lucrări. Frecîndu-şi ochii cîrpiţi de somn, inginerul Putin dădu vina pe şeful de echipă. Valka se duse îndărăt şi se certă aprig cu şeful de echipă. Cînd se adună brigada, o întîmpină cu privirea liniştită şi veselă.

— Bună dimineaţa, vulturilor ! Aţi dormit bine ? Ei, bravo ! Atenţiune, drepţi ! Ascultă comanda la mine !

Le explică pe scurt planul lucrării şi arătă fiecăruia locul şi direcţia pe care o avea de urmat.

La ora opt fără zece, paisprezece tencuitori îşi ocupaseră locurile. Exact la ora opt, toţi se avîntară la lucru. Mistriile, ca nişte palete de pictor, curate încă, sclipiră metalic în timp ce zvîrleau mortarul ori îl amestecau ca nişte gospodine harnice care frămîntă aluatul. Primele porţiuni de tencuială se întinseră pe perete în paisprezece locuri diferite, lăţite şi netezite de mişcările precise ale vulturilor.

— Am pornit ! strigă Valka şi se uită cu coada ochiului jos, în hală, unde se învîrtea corespondentul ziarului şi unde se strînseseră primii spectatori. Am pornit, şoimilor, virtuoşilor !

Îndemînatici, cu mişcări graţioase, ei aruncau şi întindeau pe perete tencuiala sură-argintie. Besonov se dăruia cu patimă lucrului, antrenîndu-se pe el şi pe ceilalţi, prin preciziunea ireproşabilă a mişcărilor.

Vestea despre angajamentul brigăzii lui Besonov se răspîndi dis-de-dimineaţă pe întreg şantierul. Toată ziua, oamenii veneau, plecau, discutau şi îi priveau în tăcere pe tencuitori. Un vuiet înăbuşit venea de jos : era muzica gloriei apropiate. Dar Valka asculta acum o altă muzică, ce venea dinăuntrul lui ; trăia cu toată fiinţa ritmul melodios, ca un dans, al miş-

cărilor precise şi fără de greş. Acest ritm pusese stăpînire pe el şi pe cei treisprezece tovarăşi ai lui. Oamenii se priveau din cînd în cînd înţelegîndu-se fără cuvinte. Tencuitorii ba se ridicau pe vîrfuri, ba se lăsau pe vine, aplecîndu-se cînd la dreapta, cînd la stînga. Era un dans neobişnuit, un dans al mîinilor, nu al picioarelor. Iar lucrul ieşit din cele paisprezece perechi de mîini dibace era uimitor. În mişcările lor nu era nici o grabă ; ba cîteodată părea chiar că mişcările acelea sînt cam încete, mai cu seamă în timpul fasonării stîlpilor cînd, plini de atenţie şi dragoste, îndreptau şi nivelau cu drişca, pînă cînd colţurile şi feţele rotunde ale stîlpilor se netezeau perfect. Tot rostul, toată frumuseţea lucrului nu consta în grabă, ci în ritm, în acea preciziune a mişcărilor, care dă un randament mai mare decît orice grabă. Acelaşi ritm îi cuprinsese şi pe salahori, care fără răgaz, amestecau mortarul şi-l cărau sus, pe schele. Concordanţa mişcărilor se stabilise încă din primele clipe, cînd, întocmai ca nişte gimnaşti pe stadion, brigadierii şi ajutoarele lor îşi ocupaseră locurile.

— Luaţi seama la calitate, vulturilor ! Să facem treabă bună, virtuoşilor ! le striga Valka întrerupîndu-se din lucru, ca să alerge pe schele şi să vadă dacă totul este în ordine.

Pe la amiază, începu să se împuţineze cimentul. Valka alergă iarăşi la inginerul Putin şi buzele i se făcură albe de furie.

— Ce, vă bateţi joc de mine ? ! Dacă mă lăsaţi o clipă fără material, arunc totul în aer !

Valka ştia să-şi conducă mica oştire. Pînă să i se aducă ciment, îşi mută brigada la fasonarea stîlpilor. Nici spectatorii, nici tencuitorii nu bănuiau că minunatul ritm de lucru era cît pe-aici să se întrerupă. El le menţinea tuturor buna dispoziţie.

În timpul pauzei de prînz, se îngrămădise atîta lume, încît, dacă ai fi sărit de pe schele, ai fi căzut pe o grămadă moale de corpuri omeneşti. Spre seară, mulţimea era şi mai deasă, iar cei care mai fuseseră acolo şi dimineaţă, şi la prînz nu-şi puteau crede ochilor : uriaşul zid al halei mari se acoperise parcă de la sine cu un strat umed şi închis de tencuială. Era de necrezut cum au putut paisprezece oameni să facă acest lucru numai în 8 ore. Toată lumea tăcea. Era atîta linişte, încît

se auzea scîrţîitul încet al mortarului sub mistrii şi scrîşnetul uşor al drişte1or, care netezeau suprafaţa zidului.

Pe la orele patru, Klava îşi făcu apariţia în mijlocul mulţimii.

Înţelegînd importanţa lucrului care se desfăşura acolo, se opri în loc cîteva clipe, cu pleoapele strînse, privind în sus. Ceea ce o adusese acolo era însă mult prea important ca să se poată abţine. Pe şoptite, îi povesti lui Kruglov noutatea adusă.

— Acum nu se poate — îi spuse Kruglov. Vezi şi tu...

Amîndoi priveau în sus, la Valka. Tencuitorii lucrau fără să-şi încetinească ritmul. Intrau într-a noua oră de muncă. Ar fi fost firesc să dea semne de oboseală, dar pe feţele celor paisprezece virtuoşi nu se vedea nici urmă de aşa ceva, ci numai încordarea luptei.

— Lasă că-i spun eu, de îndată ce vor sfîrşi lucrul — făgădui Kruglov. Tu du-te la ea... explică-i... o să se bucure...

Ultimele pete de zid dispăreau văzînd cu ochii... Salahorii duseră roabele jos, căci nu mai era nevoie de material. Dar nu plecă niciunul. Uitînd de oboseală şi de foame, rămaseră acolo, în mulţime; şi ei erau părtaşi la această victorie!

Făcîndu-i vecinului cu ochiul, Valka Besonov îşi părăsi sectorul de lucru şi se îndreptă spre porţiunea rămasă „aşa, pentru avînt". Toţi înţeleseră că Valka voia să termine acest ultim metru de tencuială cu propria lui mînă. Intră în ritmul de mai 'nainte, apoi, pe nesimţite, sub mîinile lui, ritmul se accelera aşa cum se întîmplă spre sfîrşitul unui dans sălbatic cînd ritmul se îndrăceşte.

Mulţimea de jos amuţise legănîndu-se doar în tactul mişcărilor lui Besonov.

Minutele se scurgeau.

Unul după altul, tencuitorii trăgeau ultima lustruială pe porţiunea lor de perete. În tăcerea care domnea, se auzea limpede cum sfîrîie drişca lui Besonov : şu-şu-şu...

Deodată, întreaga masă de oameni începu să freamăte zgomotos. Ritmul se întrerupsese. Valka Besonov se întoarse cu faţa spre mulţime, ridicîndu-şi mîna în care ţinea drişca, de care nu mai avea acum nevoie : mulţimea începu să aplaude.

Ştergîndu-şi fruntea asudată, Valka răspunse zîmbind valului de aplauze, ca un dirijor de orchestră şi strînse mîna celui mai apropiat tencuitor. Îşi strînseră mîinile unul altuia, apoi se sărutară. Valka îi sărută pe rînd pe fiecare din cei treisprezece vulturi. Nu, nu era un gest teatral : erau doar băieţii lui, elevii, fraţii, tovarăşii lui credincioşi ! În timpul muncii erau toţi un singur trup. Iar spectatorii de jos, care la urma urmei îi erau şi ei prieteni, puteau oare să nu se bucure de victoria celor paisprezece glorioşi tencuitori şi tovarăşi ?

Valka coborî cel dintîi. După el, potrivindu-şi încet pasul, coborau pe scară cei treisprezece virtuoşi.

Odată aflaţi jos, fură luaţi pe braţe şi purtaţi pe sus.

Corespondentul ziarului veni să-i ia lui Besonov un interviu.

— Interviu ? făcu Valka, vesel, cu o voce sigură. Scrieţi că brigada lui Valentin Besonov a tencuit azi una mie doisprezece metri de zid ; fiecare muncitor a făcut şaptezeci şi doi de metri pătraţi, la norma de douăzeci de metri în opt ore. Toată problema constă în tehnica execuţiei şi în organizarea muncii. Brigada mea...

Dar tocmai atunci îl văzu pe Kruglov în spatele corespondentului şi expresia feţei acestuia îl sili să uite de corespondent.

— Katia ? !

— Da — spuse Kruglov. Au dus-o la spital.

Ieşiră în fugă ţinîndu-se de mînă.

— Ce-i ? Ce s-a întîmplat ? începură să se întrebe oamenii.

Vestea că soţia lui, Katia Stavrova, năştea la spital se răspîndi dintr-o clipă. Toţi erau obosiţi şi aveau nevoie de odihnă, toţi erau flămînzi, dar mulţi, fără să se fi înţeles de mai înainte, plecară de-a dreptul spre spital.

Şi din nou, ca şi în hala mare a şantierului naval, în curtea spitalului se strînse o mulţime de oameni. Gerul înţepa obrajii şi tăia răsuflarea. Îţi degerau picioarele. Vajnicii tencuitori din brigada lui Valka făcură însă focul şi se aşezară în jur, ca la un popas.

— Ce se aude? întreba mulţimea pe oricine ieşea din spital.

Trecu o oră.

Valka Besonov umbla prin coridorul spitalului, ascultînd gemetele înfundate, parcă necunoscute, dar care totuşi nu puteau fi decît ale Katiei. Nu ţipa; era curajoasă şi puternică. Probabil însă că îi era tare greu. Valka se chinuia laolaltă cu ea. Răsunetul victoriei de astăzi, grija pentru Katia, aşteptarea aceasta plină de bucurie şi oboseală — toate se amestecau în capul lui.

Cu ochii închişi, Kruglov sta într-un colţ al coridorului. În faţa acestui nou triumf al vieţii, îl cuprinseră chinuitoare şi grele regrete.

— Valka! strigă Klava scoţînd capul pe uşă.

Valka ştia bine, din cărţi, cum trebuie să se întîmple toate. Se va auzi ţipătul pătrunzător al lăuzei, apoi ţipătul noului-născut şi pe urmă îl vor chema pe tată. Aştepta încă ţipătul, cînd Klava alergă spre el şi îi strigă plină de bucurie:

— E băiat! E băiat!

Ea-l strînse în braţe sărutîndu-l.

— A... şi?... întrebă prosteşte Valka, fără să înţeleagă despre ce este vorba.

În timpul acesta, afirmîndu-şi existenţa, noul-născut începu să ţipe pătrunzător cerînd ce i se cuvine. Valka se repezi în cameră.

Medicul încercă să-l împingă înapoi.

— Nu se poate, nu se poate! îi spunea barîndu-i intrarea.

Dar Kruglov se apropie, cu faţa schimonosită de supărare.

— Ce înseamnă asta „nu se poate"? strigă el împingîndu-l pe doctor. Besonov a tencuit azi o mie doisprezece metri pătraţi, şi acum să nu fie lăsat să intre la soţia lui?

Doctorul ridică din umeri şi-i dădu voie.

Katia îl întîmpină cu acelaşi zîmbet deschis de totdeauna. Încet, temîndu-se să răsufle, el se apropie de copil. Înfăşurat în scutece, pruncul ţipa încreţindu-şi mica lui frunte roşie.

— Seamănă leit cu mine! se bucură Valka zîmbindu-i vinovat medicului şi apropiindu-se apoi în vîrful picioarelor

de Katia. Ar fi vrut să-i spună multe. O iubea, îi era recunoscător, se mai temea încă pentru sănătatea ei. Nu ştia cum să-şi exprime toată gama acelor simţăminte în prezenţa unor străini. De aceea îi spuse cu totul altceva : Katiuşa, ştii că am făcut azi o mie doisprezece metri ? Şi îi strînse mîna între mîinile lui.

Revoltat, medicul clătină din cap.

Dar Katia îl înţelese. Ştia ea că problema nu consta în cei o mie doisprezece metri, ci în faptul că ei doi sînt vrednici unul de altul, că îşi merită viaţa, dragostea, copilul.

— Nu mi-a fost greu de loc — spuse ea şi, ridicîndu-şi încet capul, aruncă o privire spre copil. Ţi-a plăcut ?

Medicul îl scoase pe Valka din cameră. Katia, oftă fericită şi închise ochii. Adormind, încă-i mai răsunau în urechi zgomotul vocilor din curte ; puţin cîte puţin însă, somnul îi învălui conştiinţa şi ea nu mai putu distinge saluturile şi felicitările adresate de prieteni ei, Katiei, bărbatului ei, şi minunatului lor copil.

Valka alergă acasă neştiind ce să facă mai întîi. Umbla de colo-colo prin cameră, se împiedica de scaune, vorbea singur, rîdea cît putea de tare. Surescitarea nervoasă îi alungase oboseala.

Se bucură zgomotos cînd veniră la el cîţiva tovarăşi din comitetul de comsomol : Kruglov, Sioma Altşuler şi Tonia. Cercetară camera şi se interesară de zestrea copilului, însemnîndu-şi pe loc ce lucruri îi mai trebuie pruncului. Sioma îi spuse că a doua zi îi va instala un aparat de radio. Tonia îi făgădui un cărucior pentru copil, iar Kruglov o plăpumioară de vată, precum şi material pentru o perdea.

Îl luară cu forţa la masă. De-abia la cantină află că conducătorul şantierului, Dracenov, premiase toată brigada. După cină, prietenii îl conduseră pînă acasă.

— Eşti obosit, culcă-te.

Dar el nu putu dormi. După ce prietenii plecară, alergă la căminul celor necăsătoriţi, să-i întîlnească pe tencuitorii din brigada lui. Oamenii dormeau. Încă din coridor auzi sforăiturile lor voinicești. Valka rămase cîtva timp la uşă ascultîndu-i care cum sforăie, apoi alergă la spital : ce nu se putea

întîmpla în trei ore ! Bătu mult la uşă. În sfîrşit, apăru o infirmieră supărată şi obţinu cu greu de la ea ştirea că lăuza se simte bine, iar copilul doarme, fiindcă altceva nici nu are de făcut la ora asta.

Deoarece nici Valka nu mai avea ce face, plecă şi el spre casă. Îi era însă imposibil să adoarmă. Cele mai bune gînduri rămăseseră nespuse. Trebuia să-şi împărtăşească neapărat bucuria vreunui prieten care să-l înţeleagă. Dar cui ? Deodată îl găsi pe acest prieten.

Scoase o coală de hîrtie curată, se aşeză la masă şi începu să se gîndească. Apoi scrise nesigur : „Mult stimate..." Nu, nu era bine. „Iubite..." Nu ! Şterse şi asta. Trebuia ceva mai simplu, mai prietenesc. Să sune ca atunci, în clipa întîlnirii lor. El îl va înţelege — şi Valka începu să aştearnă pe hîrtie rîndurile unul după altul, fără întrerupere :

„Scumpe Serghei Mironovici,

De mult vreau să vă scriu, dar pînă acum nu aveam nimic deosebit să vă spun. Azi însă e cea mai fericită zi din viaţa mea : căci am executat cu brigada mea o mie doisprezece metri pătraţi de tencuială ; nimeni nu s-ar fi apucat de o treabă ca asta, eu însă m-am apucat şi am reuşit. De asemenea, tot astăzi, soţia mea a născut un fiu pe care îl cheamă Serghei Valentinovici Besonov. Încă nu l-am înregistrat, dar şi eu, şi Katia (soţia mea) am hotărît de mult să-i dăm numele dumneavoastră. Chiar dacă ar fi fost fetiţă, i-am fi spus Kira. Dar am un băiat, în greutate de patru kgr. şi două sute de grame. Aşa voinic nu s-a născut niciunul pînă acum, deşi Serghei al meu este poate al o sutălea.

Să nu vă miraţi, Serghei Mironovici, că s-au născut numai vreo sută. Oraşul este doar nou de tot, tînăr, şi l-am construit cu mîinile noastre, pe un teren pustiu... Ştiţi că eu sînt tencuitor, dar am lucrat nu numai la tencuit, ci şi la defrişatul copacilor din taiga, şi la construcţia drumurilor ; am construit bordeie, apoi case, am săpat pămîntul, am transportat buşteni, în sfîrşit, nu pot să mai înşir toate cîte le-am făcut. Să vă spun sincer, la început nu mi-a prea plăcut, ba chiar era cît pe-aci să fug ; dar Katia mi-a reamintit de cuvintele dumneavoastră, Serghei Mironovici, mi-a spus să nu ştirbesc renumele

leningrădenilor. Atunci m-am întors pe calea cea dreaptă şi azi sînt cel mai bun udarnic ; de doi ani sînt comandantul brigăzii comsomoliste de tencuitori, brigadă care deţine drapelul roşu, drapel ce nu va mai pleca de la noi niciodată, căci noi nu vom îngădui una ca asta. Vă mai amintiţi cum lucram eu ? I-am învăţat pe toţi băieţii să lucreze la fel. Şi nu va mai rămîne la uzină un singur atelier care să nu fie tencuit de noi.

Uzina noastră, uzină de prim rang, va fi utilată cu tehnica cea mai avansată. Oraşul va fi un oraş cu renume mondial. Poate veniţi să-l vedeţi !

Regiunea este foarte frumoasă. Taiga, sopci, rîuri de munte. Iar Amurul aici este mai lat decît Neva. Am auzit că vă place vînătoarea ; în privinţa asta, se găseşte pe aici vînat, o minune : iepuri, raţe sălbatice, veveriţe şi tot felul de animale, iar dacă te afunzi ceva mai mult în pădure, găseşti chiar elani şi urşi. Aşadar, veniţi, iubite Serghei Mironovici. O să vi-l arătăm şi pe fiul nostru, Serghei. Vă făgăduiesc pe cuvîntul meu de comsomolist că nici el nu va îngădui să se ştirbească prestigiul leningrădenilor şi că va fi demn să poarte numele dumneavoastră.

Iertaţi-mă că vă răpesc timpul, poate că dumneavoastră m-aţi uitat, dar eu nu pot uita cuvintele pe care mi le-aţi spus odată. De altfel, numai datorită îndemnului pe care mi l-aţi dat, am venit aici. Cînd fiul meu va creşte, îi voi povesti totul. Îl voi învăţa să vă iubească şi să ia exemplu de la dumneavoastră, aşa cum am făcut şi eu, scumpe Serghei Mironovici. Vă transmit salutări de la soţia mea, Katia, şi de la toţi comsomoliştii, ziditori ai oraşului nostru.

Rămîn cu respect, cel care vă iubeşte,

Valentin Besonov, comsomolist mobilizat din Leningrad."

Terminînd scrisoarea, Valka o închise şi alergă s-o pună la cutia de scrisori. Numai după aceea putu să adoarmă liniştit cufundîndu-se într-un somn adînc şi fără visuri.

Dimineaţa, cînd se trezi, viscolea. Dar Valka, nemaisimţind nici frig, nici viscol, ca un sărbătorit ce era, umbla prin oraş fără să ţină seamă de nimic.

Pînă să înceapă lucrul, dădu o fugă la spital ; în timpul prînzului, fugi într-un suflet acolo, şi abia după terminarea

lucrului obţinu o scurtă întrevedere cu Katia. Katia era sănătoasă şi se ruga de medic să-i dea voie să se scoale. „Doar sînt sportivă ! căuta ea să-l convingă. Pentru mine termenele trebuie să fie cu totul altele !“ Copilul era vioi şi cuminte ; iar infirmierele îl asigurau că alt copil mai bun nici că au mai întîlnit pînă atunci.

Acasă, Valka găsi un cărucior de copil, mai găsi o plăpumioară şi nişte perdele, iar Sioma Altşuler îşi făcea de lucru în jurul unui aparat de radio. Fără să ţină seama de vînt, se urcară împreună pe acoperiş, ca să instaleze antena. Valka nu pricepea nimic în materie de radio, dar, plin de respect şi de bunăvoinţă, executa micile însărcinări pe care i le dădea Sioma : desfăşura cablul, îi da rolele, cuiele şi îi ţinea scara.

Seara tîrziu, totul era gata. Foarte mulţumiţi, se aşezară amîndoi în faţa cutiei minunate. Sioma făcu contactul, răsuci butonul şi amîndoi ascultară cum vîjîie lămpile în timp ce se încălzeau. Apoi, din depărtare se revărsară valuri de muzică. Prietenii se uitau triumfător unul la altul. În aparat vîjîia şi trosnea ceva, iar muzica, din ce în ce mai tare, părea că se apropie. Sunete măreţe se răspîndeau jur împrejur din cutie.

„Uite, asta e viaţa ! se gîndea Valka. Lucrez bine, vin acasă şi găsesc aici confort şi odihnă, iar fiul meu creşte în sunetele muzicii.“ Dar din micuţa cutie a aparatului, printre valurile de muzică venite de departe, se strecură ceva îngrijorător. Sunete puternice, grele, vibrante şi triste ieşeau năvalnice din aparat.

„Ce-o fi oare asta ?“ ar fi vrut să întrebe Valka, dar nu îndrăzni. Pe faţa lui Sioma se putea citi aceeaşi spaimă şi nelinişte care-l cuprinsese şi pe el. Muzica încetă. Cutia vîjîia, ceva pîrîia şi trosnea în spaţiul necunoscut. Deodată, după o pauză, din necunoscut răsună o voce bărbătească, profundă şi încordată :

— Din partea Comitetului Central al Partidului Comunist (bolşevic) al Uniunii Sovietice...

Căutînd să se înşele pe sine, cu buzele uscate, Valka spuse :

— Oho, acum poţi să afli toate noutăţile !

Neliniştea, o neliniște dureroasă, pătrundea în odaie odată cu vocea joasă şi încordată.

— Comitetul Central al Partidului Comunist (bolşevic) anunţă cu cea mai mare durere, Partidul, clasa muncitoare şi pe toţi oamenii muncii...

Vorbea rar şi ameninţător de limpede.

Cei doi prieteni priveau ţintă la plasa neagră a cutiei.

— ...că la întîi decembrie, la Leningrad, a căzut răpus de mîna criminală a duşmanului clasei muncitoare...

Valka şi Sioma se ridicară în acelaşi timp. Valka se repezi, gata să întrerupă aparatul, numai să nu audă vocea aceea care prevestea nenorocirea...

— ...eminentul activist al partidului nostru, înflăcăratul şi neînfricatul revoluţionar...

„Cine ? !" voia să strige Valka, dar strigătul i se opri în gîtlej.

— ...iubitul conducător al bolşevicilor şi al tuturor muncitorilor din Leningrad, secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolşevic) şi al Comitetului orăşenesc din Leningrad...

„Nu. Nu, nu se poate, e o greşeală !" protestă Valka din toată fiinţa lui, care nu voia să creadă în groaznica, neînţeleasa şi ireparabila nenorocire, vestită de vocea clară a crainicului.

— ...membru în Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolşevic)...

Şi, în sfîrşit, cînd încordarea nu mai era de suportat, vocea termină :

— ...tovarăşul Serghei Mironovici Kirov...

Inconştient, Valka se agăţă cu mîinile de cutia rău vestitoare şi o scutură. Vocea continuă vibrant :

— ...membru de partid cinstit şi dîrz, bolşevic-leninist, el şi-a dăruit întreaga-i viaţă luminoasă şi glorioasă clasei muncitoare...

Valka îşi descleştă mîinile de pe aparat. Era tîrziu. Nenorocirea era ireparabilă. Pătrunsese în viaţă... Iar vocea continua să vorbească, dar acum răsunau în ea accente încurajatoare şi liniştitoare :

— Comitetul Central crede că memoria tovarăşului Kirov, luminos exemplu de luptă neînfricată şi neobosită pentru revoluţia proletară...

Sioma Altşuler se apropie de Valka şi i se lipi de umăr apărîndu-se parcă prin această apropiere de golul care se crease. Atunci Valka îşi plecă fruntea şi plînse. Kirov ! Luminosul Kirov !... Îşi aminti de ochii lui atenţi şi cercetători, de căutătura lui veselă, îşi aminti de calda înţelegere care se stabilise între ei din clipa în care Valka înţelesese că Serghei Mironovici iubeşte şi înţelege rostul unei munci armonioase. Iar în auz îi reînvie vocea lui caldă, care îl întrebase : „Îţi pare bine că pleci ?"

— Cine ? ! strigă Valka ridicîndu-şi faţa cu obrajii udaţi de lacrimi. Cine a putut face asta ? ! Dacă aş şti... Îl înăbuşa ura şi mînia faţă de necunoscutul care îndrăznise să-i ia viaţa lui Kirov. Se revolta numai la gîndul că se află atît de departe şi că este cu totul lipsit de puterea de a întreprinde ceva.

— Tu nu ştii cine a fost Kirov ! îi strigă el lui Sioma Altşuler. Eu l-am cunoscut.

O oră mai tîrziu, Valka alerga prin oraşul adormit de la o baracă la alta. Uitînd să-şi mai scuture zăpada care i se lipea de bocanci, aduna oamenii şi le povestea cine a fost Kirov şi cum l-a trimis pe el în Orientul Îndepărtat. În noaptea aceea fără somn, strînşi ciorchine în jurul lui, comsomoliştii îi ascultau povestirea. Apoi îl urmau în altă baracă şi iarăşi îl ascultau. Redactară împreună o rezoluţie plină de ură şi de durere, în care fiecare intercală cîte un cuvînt de dragoste, de ură şi hotărîre neînduplecată.

Micul Serghei dormea la spital, în pătucul lui, alături de alte trei fiinţe mici, ca şi el. Dormea liniştit, străin încă de lumea supărărilor, a neliniştilor şi luptei, singur, ca un rod al vieţii în cea mai fericită manifestare a ei. Katia se furişa în camera copiilor şi se aşeza lîngă el. Strîngîndu-şi sub ea picioarele desculţe şi îngheţate, înghiţindu-şi lacrimile, îl privea îndelung, plină de acea speranţă care alină şi alungă durerile.

Cînd a început să redacteze ziarul, Grişa Isakov încă nu-şi închipuia ce va ajunge să fie ziarul acesta pentru el. Se bucura doar că va putea să scrie versuri.

A mai scris versuri şi după aceea, dar foarte puţine. Treceau săptămîni şi chiar luni întregi în care nu scria nici un vers. Poezia îl frămînta mereu, dar nu ţîşnea din el. Îi treceau fugar prin minte strofe, rime, idei poetice, el însă nu le lăsa să ia o formă definitivă. Experienţa poetică îl ajuta să scrie proză : articolele lui erau clare şi concise. Ştia să aprecieze şi cuvîntul, şi fraza. În proză, ca şi în versuri, nu admitea vorbăria goală. Articolele asupra cărora medita îndelung îl făceau şi mai pretenţios faţă de poezie. Ziaristul îl îndruma pe poet. Viaţa clocotitoare şi exigentă îi vorbea poetului din plin. Vocea ei stăruitoare era secondată însă de o altă voce, mai puternică, a conducătorului poetic, vocea lui Maiakovski : *„În timpurile noastre, poet şi scriitor e numai cel ce poate să fie de folos"*. Iar din hăul trecutului se ridica, în sfîrşit, o a treia voce : *„Poet nu fi dacă nu poţi, dar cetăţeni sîntem cu toţi"*.

Grişa trăise neîncetat viaţa poporului său, a colectivului său. Fiind însă un visător, aluneca adesea pe deasupra evenimentelor, pe deasupra oamenilor, intuindu-i mai mult prin prisma gîndirii lui lirice, visătoare. Vedea adeseori viaţa nu aşa cum era într-adevăr, ci aşa cum ar fi vrut el s-o vadă. Ziarul, practica literară, munca de creaţie lirică îl forţaseră să coboare pînă la cea mai crudă dintre realităţi, să pătrundă în ea, s-o analizeze, să-i simtă frumuseţea şi urîţenia, să vadă şi soarele, şi întunericul. Atunci a înţeles că „viaţa aşa cum este" e mai complexă şi mai minunată decît născocirile lui, oamenii mai multilaterali şi mai variaţi, evenimentele vieţii mai complicate. Procesul evoluţiei şi al transformărilor era mult mai profund. Ce scrisese el pînă atunci ? Doar fleacuri, absurdităţi şi nimicuri.

Scriind, voia să contribuie la crearea vieţii, dar viaţa îi pretindea să scrie cu pătrundere, adînc, să lovească drept la

ţintă, să se apropie de mase şi să acţioneze. Dar nu numai viaţa, ci el însuşi, unul din creatorii ei, îşi impunea aceleaşi cerinţe.

Totuşi, de scris nu mai putea scrie. Se dezvăţase. Nu-i ieşeau versurile aşa cum dorea. Iar ca să mai scrie aceleaşi versuri ca înainte, îi era ruşine.

Secretarul comitetului orăşenesc, Gotovţev, îi reproşa:

— Te-ai cam lenevit, Isakov. Dacă ai publica versuri, ai mai înfrumuseţa gazeta!

— Nu pot — răspundea deprimat Grişa. Înţelegi? Versurile trebuie să ardă, să răscolească, să biciuie, iar eu nu reuşesc să scriu astfel.

— Nu te pune nimeni să biciuieşti ori să răscoleşti, că doar nimeni nu pretinde că eşti un Puşkin. Dar ce fel de ziar e ăsta fără versuri?

Gotovţev nu-l înţelegea. Grişa n-avea de ce să se supere, ştia că nu este Puşkin, dar îşi amintea de Morozov şi era convins că Morozov l-ar fi înţeles. Să scrie versuri numai de dragul de a „împodobi" ziarul, nu putea şi nici n-ar fi vrut.

— N-am talent — îi mărturisea el Soniei. Tot ce-am scris pînă azi nu face doi bani!

— În privinţa asta, întreabă-l pe Motka Znaide — îi răspundea liniştită Sonia. Cine l-a întors oare din port, dacă nu versurile tale?

— Da, e adevărat; dar aia a fost singura poezie din viaţa mea care a avut vreun rost.

Grişa cam exagera, dar ideile lui erau juste. Conştiinţa artistică îi era superioară puterii de creaţie. Dorea ceea ce decomdată nu putea realiza. Totuşi, în acea perioadă de muncă gazetărească şi de acalmie, în ceea ce privea creaţia poetică se plămădeau în el noi puteri.

Era conştient că poartă răspunderea zilei de azi. Ziarul îi ascuţise la maximum acest simţ. Se afla în centrul tuturor evenimentelor locale şi era obligat nu numai să facă faţă problemelor, dar să şi simtă apropierea unora dintre evenimente, să ghicească şi să dea viaţă unor noi procese. Deseori se gîndea: „Oare nu-i tot asta şi misiunea poetului? Oare gîndul poetului nu trebuie să se îndrepte spre viitor, ca şi

gîndul activistului pe tărîm politic, pentru a înțelege viitorul și a lupta pentru el ?"

Cunoscuse încordarea pregătirilor de luptă. Țara ducea o viață de muncă pașnică, oamenii dormeau în liniște, se deșteptau veseli și plini de o nesecată energie. Dar la frontieră izbucneau împușcături, oamenii cădeau răpuși de gloanțe, zburau avioane de luptă... Asta nu însemna război, ci doar un „conflict de frontieră". Dar oriunde bătea inima țării, umbra războiului se așternea pe fețele oamenilor, le făcea mai mature și mai aspre, dădea cuvintelor lor o claritate mai severă. Și aici, conducătorii nu dormeau, ci așteptau ordine, comunicări. Și aici se făceau pregătiri pentru apărare. Iar redacția gazetei era unul din centrele acestea de pregătire.

Dar poetul ? Oare poetul nu era și el o santinelă a țării ? Oare cuvîntul lui nu trebuia să răsune și el în clipa în care armele erau puse la ochi și cînd statele majore vegheau ? Dacă nu găsește cuvîntul potrivit, însemna că e un om de nimic, un prost luptător.

Andrei Kruglov îi arătă lui Grișa jurnalul pe care începuse să-l scrie în timpul concediului și îi împărtăși dorința lui irealizabilă, de a expune bazele formării unei noi psihologii.

— Da, da, asta trebuie ! exclamă Grișa. Trebuie să grăbim formarea acestei noi psihologii. Dacă nu reușești să faci asta, la ce bun să mai scrii ?

— E puțin lucru să observi și să descrii noile fenomene — îi vorbea el Soniei ; trebuie să le și provoci, să le grăbești, să le zorești. Cine nu-i în stare să facă asta nu este un poet al epocii lui, oricît de talentat ar fi !

Altă dată îi spuse :

— Decît să fii un poet prost, mai bine un gazetar bun.

Sonia nu-l contrazicea, fiindcă știa că se amăgește pe el însuși și că în momentul cînd va începe să scrie din nou, noile lui versuri vor fi mai bune decît cele vechi.

Moartea lui Kirov îl copleși. Mult timp aproape că nu-i dădu crezare. Nici chiar atunci cînd gazetele apărură cu chenar îndoliat, nu crezu că Serghei Kirov nu mai este printre cei vii. Nimeni nu voia să creadă. Țara se dezvățase de astfel de dureri. Era fericită și, din cauza asta, încrezătoare. În-

tocmai așa cum omul bun nu poate înțelege niciodată ticăloșia, tot așa întrega țară, angrenată în construirea noii orînduiri, deși aflase de crimă, nu putea admite totuși că aici, aproape, sub chipul unui prieten se ascunde un dușman feroce și că aici, aproape, poate chiar lîngă tine, există oameni care urăsc ceea ce este sfînt și scump celor mulți.

Amploarea acțiunilor monstruoase nu era încă limpede. Dar prima lovitură dureroasă fusese dată. Ea răpusese pe unul dintre cei mai luminați oameni ai țării și prin ricoșare lovise în fiecare dintre cei care, ieri încă, lipsiți de griji, zîmbeau și munceau liniștiți.

Noaptea tîrziu, Grișa se apucă să scrie versuri. Încă nu știa ce va scrie. Dar încordarea aceea nervoasă a tuturor sentimentelor trebuia turnată în versuri, pe care să le declame în fața întregului oraș, a întregii țări, versuri despre viața fără de moarte a bolșevicilor, despre nepieritoarea putere a cauzei bolșevice care va răsturna orice încercări ale dușmanului, despre forța care pulsa în izbînda lui Besonov, în stîlpii de beton ai șantierului naval, în viitoarele vapoare, în fiecare dintre noi.

Ideea creatoare se agățase de-o imagine inspirată din viață; prin țara înveșmîntată-n doliu, scrisoarea vie merge, slăvind pe-acela ce va fi în veci nemuritorul.

Spre ziuă o trezi pe Sonia.

— Draga mea, ascultă. Ori eu nu pricep nimic, ori ăsta este cel mai bun lucru pe care l-am scris în viața mea.

După prima clipă de avînt, tăcu din nou. Acum știa însă ce-o să scrie și aștepta doar, cu lipsa aceea de grabă a omului care-și strînge puterile pentru lupta hotărîtoare. Iar el se pregătea să se încaiere cu însăși viața: trebuia să pună stăpînire pe viață și s-o facă să-l urmeze. Așa povățuia Maiakovski: *„Alergați înainte, fără teamă de judecată. Și urcînd tot mai sus, spre culmea viitorului, chemați ca la luptă: Proletari după mine!"* Grișa se aruncă în vîltoarea vieții, se postă în centrul ei, ca un adevărat constructor, ca un gazetar, ca un poet. Învăța de la viață, pentru ca apoi el s-o învețe pe ea și s-o schimbe.

Viaţa noului oraş se dezvolta năvalnic. Uzina lucra de zor ; deşi neterminată încă, totuşi lucra de zor. Iar constructorii de vapoare începuseră montarea primului vas. Oraşul se contura : apăruseră străzi noi, case, cartiere întregi. Noile cartiere împinseseră în lături barăcile, măturaseră bordeiele. Oamenii, de asemenea, crescuseră, învăţau mult şi munceau cu elan. „Termenul dat de guvern va fi respectat". Aceasta era lozinca ce pătrunsese în întreaga viaţă a colectivului de constructori. Era doar o parte din marea mişcare creatoare ce cuprinsese întreaga ţară. Din adîncul acestei mişcări se născu astfel o nouă formă de muncă, superioară. Ea purta numele minerului de pe Donеţ, Stahanov, care în curs de numai o lună ajunsese să fie cel mai cunoscut muncitor din ţară. Exemplul lui Stahanov trezise la viaţă o întreagă mişcare de masă, care şi începuse să dea roade în rîndurile cele mai înaintate ale clasei muncitoare. La baza acestui fenomen se afla dorinţa de a învinge, strîns legată de ştiinţă şi de îndemînare.

În Oraşul Nou răsună numele stahanovistului Valentin Besonov. Ceea ce realizase el cu un an în urmă, ajutat de brigada lui, nu mai era astăzi un record izolat, ci un întreg sistem de lucru.

„Organizare, pregătire, îndemînare, iată în ce constă secretul" — declara Valka.

Grişa înţelegea bine avîntul lui Valka : oraşul şi fabrica îi erau dragi, îi intraseră în sînge. Munca însăşi era pentru el o bucurie, iar gloria muncii îl însufleţea. El era primul stahanovist, altfel nici nu s-ar fi putut. Apăru însă o nouă brigadă stahanovistă, a lui Timcenko, şi iată că această brigadă întrecu brigada lui Besonov ; Timcenko deveni astfel eroul zilei.

Grişa aştepta să vadă cum va reacţiona Besonov, care-şi pierduse întîietatea. Mirat că rămăsese în urmă, peste două zile Valka îl întrecu pe Timcenko. Dar a treia zi, Timcenko i-o luă din nou înainte. „Ia te uită, împieliţaţii !" spuse Valka şi cuceri din nou locul întîi.

Grişa publică în gazetă mersul întrecerii, urmărind-o zi de zi. Viaţa îi servi însă o surpriză : observă deodată că Besonov şi Timcenko s-au împrietenit. „Lucrează după metoda

mea" — spunea Valka. „Nu muncesc rău băieții" — recunoștea și Timcenko, și-i străluceau ochii.

Se tachinau mereu, și pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-și cedeze unul altuia întîietatea ; cu toate astea erau văzuți tot mai des împreună. „Astfel de relații nu se pot născoci cu mintea — se gîndea Grișa. Trebuie însă descoperite și înțelese". Și ce simplu era totul ! Gloria unuia nu o tulbura cu nimic pe-a celuilalt : viața e atît de bogată, iar de muncit, e loc pentru toți, trebuie doar să te miști, să te grăbești, să pui suflet, căci rezultatul muncii e necesar tuturora, le e scump tuturora.

Munceau nu numai cu mîinile, ci și cu creierul. Spiritul inventiv, priceperea în muncă, întărite prin cunoștințele tehnice acumulate, luminau experiența în muncă și creau ceva nou, fără precedent.

Petea Golubenko, brigadierul tîmplarilor din docuri, inventă un mijloc nou și de o rară simplitate pentru ridicarea cofrajelor pentru stîlpi. Familia de stahanoviști Ciumakov-Savelova schimbă procedeul de turnare a betonului.

Serghei Golițîn, care lucra ca zidar la construcția udarnică, introduse un nou procedeu de a ridica pereții. Făcu și o expunere în cadrul adunării generale a zidarilor din oraș și scrise un articol intitulat : „Procedeul meu de a zidi".

Grișa îi observa pe stahanoviști cu o lacomă curiozitate. Ce anume le dădea atîta imbold ? Vanitatea, lăcomia, setea de avansare ? Nu, altceva : socialismul, socialismul intrat în viața de toate zilele și în conștiință. Imensa putere a socialismului îi atrăgea nestăvilit pe muncitori spre eroism, un eroism al muncii ; și chiar dacă în fiecare om sălășluiau năzuințe personale, rămășițe de vanitate, lăcomie, carierism, toate aceste sentimente se transformau, se sublimau, se înlăturau prin caracterul de bază al mișcării care dezvolta în oameni o atitudine sănătoasă și creatoare față de muncă, mîndrie pentru meseria lor, un sentiment al propriei demnități, bucuria dezvoltării libere și recunoștința față de patrie.

„Viața a devenit mai bună, tovarăși. Viața a devenit mai ușoară" — răsuna pe deasupra țării vocea lui Stalin. Și Grișa constatase — după el și după prietenii lui, după amploarea

construcţiilor, după înflorirea pe care o luase oraşul, după zîmbetul copiilor — cît de adevărate şi de adînci erau aceste cuvinte simple.

Iată însă că neliniştea se strecura în viaţă. Alături de fericirea pe care ţi-o dădeau realizările şi tinereţea lumii reînnoite, simţeai aproape, în chip material, prezenţa unui duşman ascuns care sta la pîndă. Mîini furişe pricinuiau stricăciuni misterioase, tăiau furtunurile de incendiu, stricau instalaţiile, într-un cuvînt, făceau rău ori de cîte ori puteau.

„Cine-i, cine-i oare ?“ se gîndea Grişa.

El pagina ziarul aranjînd coloanele pline de cronici despre faptele îngrozitoare ale zinovieviştilor şi ale troţkiştilor.

Plecă o dată la uzina electrică, unde pe neaşteptate fusese scos din funcţiune un cazan. La uzină, cekiştii şi muncitorii căutau să dezlege firul încîlcit al sabotajului.

Zilnic se ducea la şantierul naval, unde colectivul constructorilor de nave, cu forţe încordate, respingea loviturile pregătite de duşmanul din umbră.

Apoi pagina din nou ziarul şi noi tablouri înfiorătoare se succedau în cronica trădării monstruoase a troţkiştilor. Greutatea trădării îi apăsa pieptul, încît aproape că-i venea greu să respire, să trăiască, să creadă.

„Cu cît sînt lucrurile mai complicate şi mai adînci decît ni le închipuim noi !“ gîndea Grişa amintindu-şi bucuria lipsită de griji cu care veniseră acolo toţi comsomoliştii. „Minunata armonie dintre perseverenţă şi visuri“... Această armonie există într-adevăr. Duşmanii însă şi-au înfipt colţii în ea. Dar cine sînt ei ? Unde stau ascunşi ?

Grişa simţea lipsa lui Morozov. Gotovţev nu-l putea satisface nici pe departe. Era un om liniştit, mult, mult prea liniştit. Nu punea în muncă elan sufletesc, era dezordonat, nehotărît şi în fiecare problemă căuta directive ; nu ştia ce să facă şi evita orice iniţiativă îndrăzneaţă, personală.

— Ştii — îi spunea Grişa lui Kruglov. Chiar atunci cînd îl atac în gazetă, nu se supără, fiindcă ştie că există directivă şi în ceea ce priveşte autocritica.

Cu Kruglov, Grişa era bun prieten. Kruglov îi înţelegea avîntul creator şi îl îndemna spre noi idei. În timp ce îşi scria pe îndelete jurnalul, acesta îi spunea lui Grişa :

— Dacă s-ar fi putut pune bazele unei noi psihologii, s-ar fi putut prevedea şi apariţia stahanoviştilor. Ei ar fi trebuit să apară în această „cronică" a mea ca o concluzie firească.

— Şi în versurile mele ! completă Grişa.

Pe încetul, în mintea lui se năştea ideea unui întreg ciclu de versuri : „Cartea omului nou".

Dar acum, într-adevăr, nu mai avea timp. Se apropia termenul dat de guvern. Montarea primei nave intrase în faza cea mai plină de răspundere. Chiar în ajun se găsise sub vapor un butoi cu benzină. Astăzi, cheiul de lemn se aplecase într-o parte. Cercetîndu-se, se constată că terenul de sub schelă n-a fost curăţat de nămol. Cineva a distrus semnalizatorul pentru incendiu. Încordarea colectivului de constructori ajunsese la limită. Cine ? Cine era ? Gazeta căuta, se vîra în toate detaliile, îndemna oamenii să fie vigilenţi. Niciodată nu lucrase Grişa atît de intens, niciodată nu se frămîntase atîta. Adusese la gazetă oameni noi, curajoşi şi atenţi, în care avea suficientă încredere. Tonia Vaseaeva, care avea o privire pătrunzătoare, începu şi ea să colaboreze. Nu scria bine, dar aducea în muncă înflăcărare şi curaj. Ştia, la rîndul ei, să atragă noi corespondenţi voluntari dintre muncitori. După ce le vorbea, fiecare îşi dădea seama că este răspunzător pentru construcţie, pentru vapor, pentru duşmanul nedescoperit. „Cine-i ? Cine este ?" se întreba fiecare.

Grişa nu mai avea timp să scrie versuri.

— Ce versuri ! îi spusese o dată Gotovţev. Nu-i acuma vreme de asta !...

Pentru moment, Grişa fu de acord cu el. „Da, nu-i timp de versuri. Versurile înseamnă prea puţin lucru astăzi." *„De altfel, poate nici nu e necesar"* — îşi aminti el un vers din Maiakovski. Dar, rememorîndu-şi toată poezia, se revoltă atît împotriva acelui vers separat, cît şi împotriva gîndului său. Nu era nevoie ? Versurile să nu fie necesare ? Căuta să cuprindă cu mintea viaţa întreagă şi să găsească în ea locul versurilor. Care putea fi acel loc ? Făcea oare să-ţi dăruieşti versurilor sufletul şi puterile tale ?

Fetiţa lui creştea. Se gîndea şi discuta mult cu Sonia în ce fel s-o educe, ca să fie înţeleaptă, ca să ajungă o femeie

minunată. Voiau să formeze din ea un om adevărat, cu idei şi sentimente superioare, care să poată păşi în „viitorul comunist" ca o creatoare a acelei orînduiri.

Îi urmărea de aproape pe Sioma şi pe Tonia, observînd cum îl educă ei pe Volodea. Şi ei aveau visuri arzătoare despre viitorul copilului lor. Îi căleau trupul şi îi insuflau curaj, perseverenţă, tărie de caracter. Sioma îl însufleţea cu tot felul de poveşti despre eroi şi fapte de eroism ; se părea că el doreşte mai mult ca orice ca băiatul lui să-şi aleagă o profesiune dintre cele mai primejdioase : cercetător în stratosferă, cercetător de vulcani etc.

Grişa, la rîndul lui, ar fi dorit ca fetiţa lui să iubească versurile. Poate că ea va fi cea dintîi femeie care va intra în literatură ca egală a celor mai mari scriitori, iar glasul ei, străin de oboseala amoroasă a Ahmatovei, va răsuna poate ca o voce de mare poet contemporan.

Femeile nu se ridicaseră încă pînă la înălţimile supreme ale literaturii. Dar, odată cu dezvoltarea societăţii socialiste, ele aveau să se înalţe tot mai sus în toate domeniile, deoarece nu numai felul de viaţă, dar şi psihologia femeii se va curăţi de mucegaiul robiei, de slăbiciunea şi neputinţa de sclav. Atunci talentele nu vor mai lîncezi din pricina sorţii femeii.

Fiica lui trebuia să fie o astfel de femeie.

Dar cum să o educi ? Unde sînt cărţile care să deschidă ochii asupra vieţii ; a vieţii în toată complexitatea ei, a vieţii care azi este altfel decît ieri, dar care mîine va fi şi mai bună ? Unde sînt versurile ?

Oare romanele dulcege ale scriitoare Cearskaia nu au creat, la vremea lor, o generaţie de proaste ? Oare Werther-ii şi Childe Harold-ii n-au molipsit atîta tineret ? Cîteva versuri mohorîte : *„Voi sînteţi răsfăţaţii sorţii, copiii orbi ai fericirii"* se cuibăreau de timpuriu în sufletele copiilor, educîndu-le greşit imaginaţia. Cîntecul de lume *„Trec un deal şi trei vîlcele spre căsuţa dragei mele"* răsuna în mintea tineretului de atunci ca un întreg program al relaţiilor de viaţă. Grişa îşi reaminti cum îi aprinseseră imaginaţia cuvintele cîntecului : *„Calea codrului n-am luat-o..."*

Oare azi, Korceaghin al lui Ostrovski n-a intrat în mijlocul nostru ca un tovarăş în faţa căruia îţi este ruşine să te arăţi

meschin și fricos ? Avînd un astfel de exemplu, cum să nu-ți dai toate puterile în lupta pentru comunism ?

Da, iată ce-ar trebui făcut ! Tocmai asta înseamnă inginer al sufletelor omenești. Ce definiție precisă ! Dar pentru a ajunge să fii inginer al sufletelor omenești, cît de multe îți trebuie !

„Nu, nu sînt încă scriitor — gîndea Grișa. N-am creat încă nimic însemnat. Și ce dacă ! Viitorul este totuși al meu. Mai întîi trebuie să ajungi tu însuți un om adevărat, ca să poți avea ceva de spus. Dar pentru asta e necesar să pătrunzi cît mai adînc în viață. Constructor, gazetar, orator, cekist — orice — dar să te afli cît mai adînc în miezul vieții. Să te interesezi de toate, să te vîri peste tot, să dorești să vezi totul și să acționezi. Nu numai să observi, ci să și acționezi. În acțiune, în luptă, în curaj se naște omul cel nou."

Îi dispăruse timiditatea, Grișa scria acum mult : articole, note, versuri. Nu se temea de muncă. Scria lozinci, glume versificate, explicații pentru desene. O dată tipări chiar un afiș cu explicații :

Privește, tovarășe, cu priviri ascuțite !
N-ascute dușmanul lîngă tine cuțite ?

Compusese explicația într-o clipă și avusese chiar o sfială înainte de-a o trimite la tipar. În seara următoare, veni la el acasă inginerul Kostko. Era palid, surescitat și indispus. Îi arătă lui Grișa textul cu pricina.

— M-am frămîntat groaznic, dar azi m-am gîndit că nu se mai poate... Aveam o îndoială grozavă... Dacă aș fi avut și dovezi... Totuși îți voi împărtăși dumitale totul... Am o teribilă bănuială. Vezi, inginerul Putin...

De fericire, Grișa nu dormi toată noaptea. Nu-i nevoie de versuri ? Nu e vremea lor ? Ba uite că este ! În clipa unei astfel de încordări, își lasă mîinile neputincioase în jos doar acei oameni care, ghemuindu-se într-un ungher, lasă să treacă pe lîngă ei clocotitoarea viață. Dar acel care se aruncă îndrăzneț în vîltoarea evenimentelor, acela își simte mintea din ce în ce mai ascuțită, trăiește din ce în ce mai intens și simte nevoia de a așterne totul pe hîrtie.

În zilele acelea începu Grișa să scrie „Cartea omului nou".

Din nou veni primăvara. Vîntul înviorător adia pe deasupra vîlcelei în care crescuse oraşul şi Klara Kaplan simţea primăvara cu toată inima, cu tot trupul, prin toţi porii. Ce bine e să trăieşti ! Ce plin de energie pulsa creierul şi sîngele în vine !

Era foarte ocupată. Munca de arhitect îi devenise cu totul insuficientă, faţă de energia de care se simţea capabilă. Mai lucra şi în sovietul orăşenesc. Într-o zi veni la ea Taras Ilici. Înalt, slab, vesel, el îi spuse :

— Domnişoară dragă... Pe vremuri eu am fost un bun grădinar. Luaţi-mă şi puneţi-mă undeva, mai aproape de flori.

Creară împreună o seră. Klara nu se temea să-l trimită pe Taras Ilici cu sume mari de bani în delegaţie, ca să cumpere seminţe de flori şi răsaduri. În timpul liber, îl ajuta la îngrijirea florilor. În căldura umedă a serei acoperite cu geam, discutau pe îndelete şi cu chibzuinţă.

— Ca un cerc e viaţa noastră ! spunea Taras Ilici. De unde am pornit, şi iată că iarăşi am ajuns acolo !

— Dar este oare acelaşi cerc ? îi răspunse Klara. Acum eşti acasă, în oraşul dumitale, şi florile tot ale dumitale sînt.

El îi tăie şi-i dărui florile cele mai frumoase şi mai parfumate.

Comitetul orăşenesc o numi apoi pe Klara la şantierul naval. Aci îşi petrecea aproape toată ziua. Întreaga organizaţie de partid şi toţi vechii comsomolişti luau parte într-un fel sau altul la construirea primului vapor. Şeful şantierului era Granatov. În toate sectoarele fuseseră repartizaţi oamenii cei mai de încredere, cei mai verificaţi. Sioma Altşuler avea în grijă un sector special şi păstra planurile sub cheie. Andrei Kruglov, ieşit învingător dintr-o discuţie aprinsă cu Gotovţev, se înapoie în producţie şi lucra la montarea instalaţiei electrice. În comitetul de comsomol îl înlocuia Tonia, care reuşea să colaboreze şi la gazetă şi să conducă şi spitalul. Dar nu era zi în care Tonia să nu treacă şi pe la şantierul naval. Maistrul întregului montaj era Ivan Gavrilovici Timofeev ; soţia lui,

care își păstrase încă porecla de Spaima mărilor, conducea cantina udarnicilor. Toți erau udarnici.

Klara ducea pe șantier munca politico-educativă. Senzația că dușmanul ascuns se găsește prin apropiere nu o părăsea nici o clipă ; iar țelul ei era să inspire acest sentiment fiecăruia dintre muncitori. Ea organiza mitinguri-fulger și discuții, stătea de vorbă cu fiecare om în parte. Se vîra în orice ungher al navei care se construia, în toate atelierele auxiliare. Unde observa vreo delăsare, nu pleca pînă cînd lucrurile nu se îndreptau. În îndeplinirea acestei sarcini era ajutată de Grișa Isakov și de Tonia.

„Primul vapor va fi lansat la termen" — spuneau constructorii.

Dușmanul însă stătea la pîndă.

Sub cala vaporului fusese găsit un butoi cu benzină. Cine-l rostogolise pînă acolo ? Si-n ce fel ? Klara dăduse peste el în timp ce făcea controlul obișnuit al sectoarelor. Ea chemă muncitorii și oamenii de pază. Dar înainte de a apuca să vină cei chemați, îi văzu pe Granatov și pe Sioma Altșuler alergînd spre ea. Muncitorul Sazonov observase mai înainte butoiul suspect și dase fuga să-i încunoștințeze pe cei în drept. Deși era surescitată de vădita intenție a planului dușman, Klara se și bucură în același timp. Nu de mult, Sazonov era un apolitic aproape analfabet. Ea discutase mult cu dînsul, iar descoperirea lui de azi era nu numai rezultatul influenței colectivului, ci și al ei personal.

Peste alte cîteva zile, într-o despărțitură a vasului explodă o găleată cu benzină. Epifanov, care lucra acolo, aruncă o prelată peste găleată, apăsînd-o cu toată greutatea corpului său. Incendiul fu stins înainte de a lua proporții. Epifanov se alese cu arsuri ușoare. Cine lăsase benzina în locul acela ? Și cum ajunsese focul la ea ?

Bănuiala căzu asupra nituitorului Nefedov. În buzunarele lui se găsiră chibrituri și cîlți. Revoltîndu-se și făcînd pe jignitul, Nefedov își neagă vina. De asemenea se revoltară și mulți alți muncitori. Nefedov era un om liniștit, închis, lucra ca un udarnic și nu primise niciodată vreo observație.

Peste două săptămîni însă, se constată că Nefedov nu era în fond așa cum voia să arate. Concediat de la fabrica Nikolaevsk și exclus din partid ca troțkist, el ibutise să-și ascundă trecutul, ajungînd astfel în sectorul cel mai important al construcției. Cercetările își urmau cursul.

Klara discută mult cu muncitorii despre Nefedov. Ea însăși învățase destule din exemplul acesta. „Cît de puțin cunoaștem oamenii și cît de puțin îi studiem ! Ce încrezători sîntem !" Chiar ea trecuse de atîtea ori pe lîngă tăcutul și liniștitul nituitor, fără să se intereseze măcar o singură dată cine este, de unde e, și să-l privească mai cu atenție.

Demascarea lui Nefedov agită întreg colectivul. Constructorii vaporului lucrau cu încordare, uniți și prietenoși ; dar prietenia nu excludea, ci mărea vigilența, fiecare om fiind în evidența întregului colectiv.

Klara venea acasă numai noaptea tîrziu. Își scotea pantofii din picioarele înțepenite, își desfăcea gulerul salopetei și, numai în ciorapi, se apropia de fereastră. Vîntul de primăvară intra prin fereastra deschisă, înfiorînd florile și răscolindu-i scrisorile de pe masă. Klara respira aerul umed și parfumul florilor, iar cu mîna obosită scotea din plic ultima scrisoare a lui Verner.

„Ieri i-am adunat pe cei mai buni muncitori din uzină și le-am ascultat toate observațiile și considerațiile asupra muncii în fabrică. Îmi aminteam despre dumneata, Klara. Cît de folositoare și de severă a fost lecția pe care mi-ai servit-o... Lucrez acum după cu totul alte metode și nu mi-e rușine să recunosc că, cu toată experiența și vechimea mea, de-abia acum sînt un adevărat bolșevic..."

Ea rîse, citind : „Nu mi-e rușine să recunosc..."

Fața și ochii îi ardeau.

„Draga mea, faci parte din neamul acelor oameni care pretind maximum de la fiecare, ei înșiși muncind peste puterile lor."

O supraaprecia. Adică nu, ea făcea parte într-adevăr dintr-un astfel de soi de oameni, dar nu vedea nici un merit deosebit în asta ; era un bolșevic și atîta tot. Oare un bolșevic poate lucra altfel ?

Puse scrisorile deoparte şi se culcă. Vîntul îi răvăşea părul răcorindu-i faţa înfierbîntată.

Căsătorie ? Ştia că Verner doreşte mult acest lucru. La prima lui aluzie, îi răspunsese cu un „nu" categoric, fără drept de apel. „Eu rămîn aici pînă la sfîrşit, voi construi oraşul, iar tu fă bine şi scoate-ţi uzina printre primele, apoi vom vedea. Concediul însă, dacă vrei, îl vom putea petrece împreună." Dar ce multă bucurie îi aduceau scrisorile lui ! Îi plăcea să-i simtă devotamentul entuziast, la o distanţă de zece mii de kilometri.

Un cîntec simplu de dragoste se strecura prin perete. Cîntecul inundase camera, vîntul îl lua şi-l rotea pe deasupra Amurului. Se simţi atît de tristă... „Muiere ! Muiere ! Te chinuieşti ? îşi spunea ea sieşi. Ţi s-a făcut de dezmierdări ?..." Nu, pentru dragoste trebuie prea multe. Trebuie să-l cunoşti pe omul celălalt ca pe tine însuţi, să ai în el aceeaşi încredere ca-n tine însuţi. Nu, Verner, nu ! Să ne mai verificăm fiecare, cu timpul, şi-om vedea ce va face fiecare dintre noi.

Cel mai important lucru era oraşul. Şi, în primul rînd, întîiul vapor... Adormi.

În zilele de sărbătoare, după ce lenevea în pat cu o carte în mînă, se îmbrăca încet şi, stînd la fereastră, îl aştepta pe Vasiuta. Fiind udarnic, el căpătă învoire să iasă din lagăr. Cînd şi cînd, Granatov o întreba cu o umbră de gelozie :

— Ce Făt-frumos bălai se bucură de bunăvoinţa dumitale ? !

— Asta n-are nici o legătură, Granatov. Învaţă-te să nu vezi în mine numai femeia.

Granatov răspundea tăios :

— Şi aşa încep să mă îndoiesc că dumneata eşti femeie.

El turba. Dar ce putea ea să facă ? De cînd lucrau împreună pe şantier, erau nevoiţi să se întîlnească foarte des, şi Granatov căuta din nou şi foarte asiduu să-i cîştige dragostea şi prietenia. Dar dacă n-o chema nimic către el ? !

Vasiuta venea, îşi ferea privirile şi era foarte respectuos. Prima dată se sfii să se aşeze, ezită chiar să dea mîna. Klara însă îl dezbără repede de această timiditate fără rost. Amîndoi îşi îndreptau acum gîndurile spre viitorul lui : tînărul tre-

buia să uite că este un deţinut. Îi dădea lecţii de desen, îi arăta reviste, îi împrumuta cărţi. În lagăr, băiatul urma cursurile de cultură generală şi Klara îi ajuta să se descurce într-ale algebrei şi geometriei. Vasiuta era deştept şi talentat. Klara se bucura de ascensiunea lui spirituală şi de nestăvilita lui lăcomie după noi cunoştinţe.

În ultima duminică din mai, Klara îşi făcea ca de obicei lecţia cu Vasiuta. Era un soare ca de vară. Fereastra era deschisă, iar întinderea Amurului, de-un albastru gingaş, sclipea în soare.

— Ce bine e ! zise Vasiuta oprindu-se în faţa geamului.

— Ce ?

— Toate astea... şi dumneata eşti bună... şi totul din jur e atît de frumos...

Ieşi să-l petreacă pînă-n pridvor. Din camera lui Granatov se auzea patefonul. Klara era bucuroasă că muzica le acoperă vocile şi paşii. Vecinul ei avea nesuferitul obicei de a pîndi pe la uşi, lucru care îl intimida pe Vasiuta.

Flăcăul întoarse încă odată capul ca să-i zîmbească Klarei. Cîrlionţul lui blond fîlfîia în vînt, iar faţa arsă de soare avea în ea ceva sănătos şi senin. „Dacă va fi cîndva un om folositor şi bun — se gîndea Klara urmărindu-l cu ochii — la asta voi fi contribuit poate şi eu."

După strălucirea soarelui de afară, cînd reveni în coridor i se păru că-i întuneric beznă. În întunecimea aceea, chiar de lîngă ea, cineva o strigă încet:

— Klara !

Mîinile cuiva o apucară strîns. Încă nu putea să vadă nimic, dar recunoscu vocea şi atingerea.

— Cum de-ai îndrăznit ?

Împinse uşa camerei, ca să scape, să nu rămînă cu el în întuneric. Dar Leviţki se repezi înăuntru şi, trăgînd-o pe Klara după el, închise uşa; apoi întinse mîinile către ea într-un gest de implorare :

— Klara ! Ascultă-mă ! Trebuie, trebuie să stau de vorbă cu tine. Ascultă-mă, te rog ! Oare îţi cer atît de mult ?

Inima i se strînse, îi zvîcni, îi încremeni. Picioarele îi tremurau de slăbiciune. Se rezemă de perete ca să nu cadă... Spuse răspicat :

— N-am ce vorbi cu dumneata. N-o să te cred, nici chiar atunci cînd toţi au să te creadă. Poftim afară !

— Klara, eşti crudă... Am suferit atît de mult... Nu mai sînt acelaşi... Vreau să ştii asta...

— Nu mă chinui ! strigă ea şi dădu uşa de perete. Nu vreau să ştiu nimic, nu vreau să-mi reamintesc nimic, nu vreau să-mi mai aduc aminte că exişti. Cum ai îndrăznit să vii ? Părăseşte odaia imediat, că de nu, strig după ajutor !

El se supuse. Granatov însă se afla în uşa camerei lui. Văzu faţa palidă a Klarei şi chipul umilit al lui Leviţki, care se strecura spre ieşire.

După ce trase zăvorul, Klara trecu mută prin faţa lui Granatov, intră în cameră şi se închise cu cheia. „Cum de a îndrăznit să vină la ea ? Şi pentru ce a venit ? Cine i-a dat adresa ? Ce neruşinare !... Dar nu făcea să se agite pentru atîta. N-o să se mai gîndească, şi gata !... Să-şi vadă de treabă! Ce zi strălucitoare de vară ! „E bine..." parcă aşa spusese Vasiuta ?"

Luă cartea ca să se cufunde în citit şi să uite ; voi să-şi apropie fotoliul de fereastră, dar, în loc de asta, îl apucă numai uşor cu mîinile şi se prăbuşi lipindu-şi faţa de pielea lui rece, gîrbovindu-se din pricina unei dureri crîncene pe care o simţi în inimă.

CAPITOLUL XII

La adunarea organizaţiei de partid se discută despre stadiul lucrărilor de pe şantierul naval. Zilele erau grele şi neliniştite. La radio se transmiteau veşti despre judecarea unui grup de spioni şi trădători. Iritările, indignarea, neîncrederea, neliniştea chinuiau marea familie a constructorilor. Şi aci, în Oraşul Nou, unelteau duşmani. Ba într-un loc, ba într-altul,

se vedeau urmele lor murdare. Se aflau undeva aproape, poate chiar aici la adunare. Dar cine erau ?

Andrei Kruglov luă cuvîntul printre cei dintîi. Ceea ce spunea el era rezultatul unei lungi şi adînci meditaţii. Se simţea mult mai matur şi mai înţelept decît se simţise cu două săptămîni în urmă. Viaţa îl învăţase, viaţa continua să-l înveţe tot mai aspru şi tot mai adînc.

— Să fim sinceri. Mulţi dintre noi au rămas consternaţi cînd au auzit despre noua şi îngrozitoarea trădare. Dar la bolşevici consternarea nu trebuie să dureze mai mult de-o clipă. N-avem dreptul să ne pierdem cu firea. Descoperirea găurii de şarpe a spionilor e o mare victorie. Iar concluzia pe care noi, bolşevicii Oraşului Nou, o putem trage este una singură : şi la noi sînt duşmani, pe care nu i-am descoperit încă. Gîndiţi-vă la asasinarea lui Morozov ! Cine mai crede astăzi că mîna lui Paramanov n-a fost călăuzită de altcineva ? Sabotajul de la uzina electrică, cele de la construcţii, butoiul cu benzină ascuns în cala vaporului, găleata cu benzină aprinsă într-o despărţitură a navei, ce sînt toate acestea, tovarăşi, dacă nu semne că duşmanul e aici, aproape, în mijlocul nostru ? Poate chiar printre noi ! Dar asta e motiv ca noi să intrăm în panică ? După mine, tovarăşi, nu ! Singurul lucru pe care trebuie şi sîntem obligaţi să-l facem este să ne revizuim într-un mod sever şi necruţător toate munca noastră de pînă acum şi să găsim pentru fiecare fapt, pentru fiecare hotărîre greşită, numele vinovatului. Apoi trebuie să-i cercetăm cum se cuvine pe aceşti vinovaţi, ca să ştim exact dacă e numai greşeală ori dacă e vorba de o acţiune duşmănoasă ! Zilele acestea eu m-am gîndit mult. Şi am ajuns la concluzia că nici Nefedov şi nici alţi oameni mărunţi n-ar fi putut săvîrşi faptele lor, dacă n-ar fi fost ajutaţi, cu voie sau fără voie, de către cineva din conducere.

Andrei sublinie ideea printr-o pauză. Îl văzu pe Dracenov roşind, văzu obrazul lui Granatov desfigurat de un tremur nervos, apoi faţa încordată a lui Gotovţev, privirea aspră şi atentă a Klarei Kaplan. Continuă apoi să vorbească. Analiză situaţia de pe şantier, dădu exemple de neglijenţe, de lipsuri şi nereguli.

— Nu pot spune încă numele vinovaților, pentru că nu le știu. Nu le știm. Dar fiecare dintre noi e obligat să se transforme într-un cekist, să se comporte cinstit și fără milă. Numai așa vom putea descoperi acțiunea criminală a dușmanului.

Se ridică și Granatov.

— Sînt întru totul de acord cu Andrei Kruglov — anunță el, încet, și se întoarse spre secretar : Tovarășe Gotovțev, înainte de a vorbi, vă rog să-mi permiteți a pune cîteva întrebări membrei de partid Kaplan.

Era ceva neobișnuit ceea ce se petrecea. Cei ce nu auziseră numele se întrebau mirați : „Cui ? cui ?"

Plină de interes și calmă, Klara se ridică uitîndu-se drept și atent la fața străbătută de un tremur a lui Granatov.

— Tovarășă Kaplan, e adevărat că părinții dumitale sînt emigranți albi și se găsesc astăzi în străinătate ?

Adunarea începu să freamăte, apoi se liniști. Kruglov observa cum fața Klarei tresare, se aprinde, apoi se face albă.

Ea răspunse cu vocea puternică :

— E adevărat. Dar din anul nouă sute șaptesprezece nu mai am nici o legătură cu ei și nici știri de la dînșii.

— A doua întrebare. E adevărat că deținutul Levițki, contrarevoluționar trotkist, care lucrează pe traseu, este fostul dumitale soț ?

Din sală se ridică un murmur. Răspunsul răspicat al Klarei pluti iarăși pe deasupra zgomotului :

— Da, și asta este adevărat. Dar comitetul orășenesc de partid, cunoaște, cred, rolul meu în afacerea Levițki.

Toate privirile se îndreptau spre Gotovțev. De surprindere, omul se pierdu și îngînă în silă : „Cîte ceva... Dar prea puțin..."

— A treia întrebare. Cunoaște comitetul orășenesc de partid că tovarășa Kaplan, care la timpul său l-ar fi demascat pe soțul ei, continuă și acum să aibă întîlniri cu el, chiar în cameră la dînsa ?

Liniștea fu întreruptă de strigăte și de zgomot. Comuniștii se sculau în picioare ca să audă și să vadă mai bine. Se ridicase și Andrei. Pînă în clipa aceea, nu voise să creadă. Nu se

poate ! Oare într-adevăr aşa era ? El aştepta s-o vadă în cele din urmă dezvinovăţindu-se şi explicînd totul într-un mod limpede. Dar Klara, trăgînd aer în piept, spuse cu buzele învineţite :

— Nu, comitetul orăşenesc de partid nu cunoaşte asta... — şi se prăbuşi pe scaun.

— A patra întrebare. E adevărat că la dumneata vine în fiecare săptămînă un deţinut cu numele de Vasiuta, care lucrează în sectorul soţului dumitale, Leviţki ?

Încet de tot, Klara mai avu puterea să răspundă :

— Da.

— Asta e tot ce am vrut să lămuresc.

Granatov se apropie de masă şi-şi turnă un pahar cu apă. Îl bău încet, încrezător în sine, liniştit. Uitîndu-se la el cum bea, cei de faţă aşteptau. În sfîrşit, se întoarse din nou la tribună.

— Tovarăşii din sală cunosc relaţiile mele cu Kaplan. Chiar Klara poate confirma că raporturile dintre noi au fost excepţional de bune.

— Confirm ! spuse Klara încuviinţînd totdeodată din cap.

— Mi-e, aşadar, greu să vorbesc, dar nici de tăcut nu pot să tac. De la un timp încoace, purtarea tovarăşei Kaplan m-a pus pe gînduri. Văzusem că situaţia de pe şantierul naval nu e fericită, că duşmanii acţionează puternic. De exemplu, incidentul cu butoiul de benzină.

— Dar cine a descoperit butoiul ? strigă deodată Klara.

— Lasă asta, te rog — îi răspunse Granatov, cu o brutalitate neaşteptată. Dumneata l-ai găsit, dar l-ai găsit abia atunci cînd el fusese descoperit. Sazonov a venit la mine, noi ne apropiam şi cînd am ajuns, dumneata erai acolo. Ştiind poate că butoiul a fost descoperit de mai'nainte, ai preferat să manifestezi acea falsă vigilenţă şi să cîştigi totodată încrederea.

Klara se avîntă furtunos către masa prezidiului.

— Asta e o monstruozitate !... Tovarăşe Gotovţev. Cer cuvîntul... El nu are dreptul să...

Gotovţev ridică mîna cerînd să se facă linişte.

— Nu-ţi dau nici un cuvînt — spuse el, cu duşmănie. Cînd va termina tovarăşul Granatov, ai să vorbeşti.

Klara se așează pe o treaptă, lîngă masa prezidiului. Deasupra ei răsuna vocea sigură a lui Granatov :

— Kaplan a manifestat întotdeauna o activitate intensă. Dar acum știm că asta poate fi adesea o formă mascată. Activitatea ei, mărturisesc, m-a cîștigat și pe mine, care credeam că e o bună comunistă. Cu atît mai mult cu cît auzisem și povestea cu demascarea soțului. Dar deodată văd că acest Leviţki o vizitează, că vine acasă la ea, în camera ei. Și, după cum vedeți, întîlnirile cu Leviţki, pe de o parte, și cu Vasiuta din sectorul lui Leviţki, pe de altă parte. Oare nu e clar că sub un pretext filantropic se ascunde o formă de legătură cu Leviţki, căruia, în situația lui de contrarevoluționar, nu i se prea îngăduie să iasă din lagăr ? Iar desenul și algebra, alea-s baliverne, paravan pentru ochii lumii. Dacă la acestea se mai adaugă și faptul că Klara Kaplan, fiică de emigrant alb, își are părinții în străinătate...

Adunarea clocotea. Se părea că din clipă în clipă, acolo, în fața tuturora, va mai cădea o mască. Numai Andrei Kruglov, asurzit și zăpăcit, tot nu putea crede.

— Aș dori ca bănuielile mele să nu se confirme — continuă Granatov, cu vocea reținută — dar mă simt obligat să le expun. Multe lucruri le supunem acum verificării. Și trebuie să recunosc : sînt vinovat că n-am fost vigilent, după cum vinovat e și comitetul orășenesc, și Gotovțev, personal. Altminteri, cum ar fi putut fi trimisă Kaplan la lucrările de construcție a primei noastre nave, fără o verificare prelabilă ? Dar mai bine mai tîrziu decît niciodată. Cer să fie verificată Kaplan și înlăturată de la lucrările de construcție a vaporului !

Din sală se auzeau strigăte :

— Aici nu e cazul de înlăturare, ci de excludere !

Tulburat, ștergîndu-și cu palma fruntea udă, luă cuvîntul Serghei Vikentievici :

— Kruglov are dreptate, trebuie criticați și verificați toți, fără să ținem seamă de persoane. Iată, avem în față un exemplu... Ceea ce am aflat azi despre Kaplan este într-adevăr uimitor. Acum, în lumina noilor fapte, îmi amintesc de trecutul nu prea îndepărtat. N-ați uitat nici voi cum îl ataca tovarășa Klara pe Verner. Nu cunoaștem încă adevăratul rol al lui Ver-

ner, dar faptele rămîn fapte : Kaplan se lupta cu el, îl ataca şi cerea să fie înlocuit. Cu toate acestea, azi corespondează cu el, fiind prietena lui. Cam aceeaşi poveste ca şi cu Levitki : deşi zice că l-a demascat, păstrează încă legături cu el. Ce înseamnă asta ? După mine, este cazul tipic al omului cu două feţe.

Klara sări în picioare şi spuse aspru :

— Verner este comunist ! Ce legătură are aici corespondenţa mea cu el ? Am dreptul să corespondez cu cine vreau.

— Chiar cu un soţ contrarevoluţionar ? îi replică prompt Granatov.

— Ruşine ! Ruşine ! Să fie exclusă ! se auzea din sală.

Klara sta cu faţa spre adunare. Nu-şi revenise încă după surpriza avută, nu-şi concentrase gîndurile, nu înţelesese bine cele întîmplate. Exclusă ? De cine era vorba ? De ea ? Pe ea s-o excludă ? Ea, duşman ?... Dar nu, era numai un coşmar, un delir...

— Tovarăşi, am o propunere !

Şi din nou Kruglov ceru cuvîntul. Era galben şi făcea un mare efort ca să vorbească.

— Puteţi să mă condamnaţi, tovarăşi, dar eu personal nu pot crede că tovarăşa Kaplan e un duşman al clasei muncitoare. Totuşi, faptele care s-au arătat aici vorbesc împotriva ei... Sînt de acord. Noi nu le-am cunoscut mai înainte. Datoria noastră însă este să le verificăm bine. Mai întîi să o ascultăm pe ea. Lăsaţi-o să ne povestească biografia ei, istoria cu Levitki, cu Vasiuta. Dar cinstit, detaliat, fără să ne ascundă nimic. Pînă atunci e prematur să vorbim despre excludere.

— Şi-a recunoscut faptele — obiectă Granatov strîngînd din umeri. Ce rost mai are autobiografia ?

Inginerul Fedotov se ridică şi el :

— Nu ! Cer să-şi facă autobiografia. Cum a intrat Kaplan în partid ? Ea, fiică de emigrant alb ?... E ceva suspect aici ! Poate că atunci cînd a intrat în partid n-a mărturisit întreg adevărul !

După cele spuse de Fedotov, un om tînăr şi liniştit, care totdeauna a fost binevoitor faţă de ea, Klara îşi dădu deodată seama cît de pornită era adunarea împotriva ei şi cît de greu o să-i fie să se justifice.

Ivan Gavrilovici spuse de la locul lui :

— Are dreptate Andrei. De exclus putem s-o excludem oricînd. Trebuie s-o ascultăm. Kaplan a lucrat bine şi cu tragere de inimă de cînd o ştiu. Asemenea oameni nu se aruncă atît de uşor.

— Atunci să-i dăm cuvîntul tovarăşei Kaplan, pentru a-şi expune autobiografia.

Klara nu se putea hotărî să vorbească. Întreaga-i viaţă îi apăru năvalnic în faţa ochilor ; viaţa ei întreagă atîrna acum de un singur fir de păr şi de cele ce avea să spună ; iar de felul cum avea să expună totul, depindea dacă firul acela se va rupe sau nu.

— Ei, hai, haide odată, povesteşte, nu te emoţiona — o îndemnă binevoitor din prezidiul Dracenov.

Vocea lui binevoitoare o readuse la realitate. Într-adevăr, nu avea de ce se emoţiona. Să arate lucrurile aşa cum sînt, să se prezinte aşa cum este, să explice cum stau lucrurile şi totul va lua sfîrşit.

— Părinţii mei au fost mari comercianţi. Copilăria mea s-a scurs într-un mediu avut de burghezi. N-am ascuns niciodată nimic, totul este trecut amănunţit în adeziunea mea. Învăţam la liceu, la Moscova, cînd a început Revoluţia. Familia mea a fugit la Riga. Am călătorit multe zile, aşteptam îndelung prin staţii şi pe la încrucişări, deoarece trenul era supraîncărcat. Mama era foarte bolnavă. Într-una din staţii am alergat să iau apă fiartă pentru ea. Şi m-am rătăcit. Trenul era pe linia a şasea, toate celelalte linii erau pline cu trenuri ; m-am rătăcit, am trecut pe sub vagoane, am umblat printre linii căutînd şi deodată am văzut trenul meu, sau mai degrabă am ghicit că era el. I-am auzit zăngănitul roţilor şi am văzut prin intervalele dintre vagoane că trenul pornise. Am alergat, dar trenul luase viteză, iar eu eram mică şi, oricum, tot nu m-aş fi putut agăţa de mînerul vagonului. Mi-am opărit picioarele cu apă fiartă şi am căzut.

Un om de inimă m-a ridicat şi m-a luat acasă. Era de la calea ferată, dar principala lui ocupaţie atunci o constituia specula. Am fost obligată să-l ajut. Nu mai învăţam nimic, mă sălbăticisem cu totul. Nu ştiam altceva decît vagoanele de marfă în care călătoreau oamenii, tampoanele trenurilor, oa-

meni care duceau cu ei saci şi frica. Toate acestea m-au dezgustat.

Începuse evacuarea. Înaintau albii. Şi deodată m-am hotărît să plec şi eu. Am alergat la ultimul tren care pornea spre centru. Gara era plină de oameni, trenul ticsit pînă la refuz. Un singur vagon era gol, dar îl păzeau ostaşii roşii. Am văzut cum intră în el doi militari încărcaţi cu serviete. Ţineau în dinţi nişte permise cenuşii. Apoi militarii au plecat. Nici eu nu ştiu cum am avut îndrăzneala să fac ce-am făcut atunci. Am căutat pe jos o bucată de hîrtie cenuşie, am strîns-o în dinţi şi am intrat în vagon ţinînd la piept legăturica pe care o aveam. M-au lăsat să intru. În vagon nu era nimeni, numai lăzi şi serviete cu dosare. M-am vîrît într-un colţ, unde am stat trei ore. Se întunecase. Trenul s-a pus în mişcare. În ultimul moment, cineva a intrat în vagon. A aprins un chibrit şi m-a văzut. „Dar asta ce mai e ?" a întrebat el, cu brutalitate, apropiind chibritul de faţa mea. Am văzut nişte curele, un toc de revolver, o grenadă înfiptă la centură şi faţa lui cenuşie, grozav de obosită. „Eu... eu plec la Moscova" — am şoptit. „Cum ai intrat aici ?" a strigat el aspru aplecîndu-se deasupra mea. Era uriaş şi groaznic. „Cu... permis..." — am răspuns eu. „Cine ţi-a dat permisul ?" „Liaus" (Auzisem de el. Liaus, comandantul oraşului, era spaima tuturor speculanţilor). „Dar tu ştii cine sînt eu ?". „Eu sînt Liaus". Nu ştiu cum s-a întîmplat, dar i-am spus : „Da ? Dumneavoastră sînteţi Liaus ? Bună ziua !" apoi am început să plîng. El a rîs. Mi-a spus apoi că la cea mai apropiată staţie o să mă împuşte pentru fals şi că ar fi mai bine să povestesc totul cinstit, cu toate că el se îndoieşte că va crede. I-am povestit că m-am săturat să car mereu făină şi că vreau să plec la Moscova, să învăţ.

Gotovţev ciocăni cu creionul în carafa cu apă de pe masă :

— Mai pe scurt, nu e seară consacrată aducerilor aminte.

Klara îşi veni în fire. Imaginile trecutului i se întunecau : în faţa ei apăru din nou adunarea, iritată şi răutăcioasă, în faţa căreia stătea ca o acuzată.

— Povestesc toate acestea, pentru că fără Liaus, fără sentimentele pe care le am pentru el, biografia mea nu este completă — lămuri ea anevoie. Voi fi mai concisă. Liaus m-a

dus la Leningrad şi m-a lăsat la căminul şcolii militare. Cursiştii îmi spuneau Klara Liaus. Liaus a plecat pe front, dar a mai venit de două ori. Eu lucram la cursurile pentru lichidarea analfabetismului : îmi plăcea munca şi voiam să justific încrederea lui Liaus. Acolo, la cursuri, am intrat în Comsomol şi eram organizatoarea subotnicelor. La aceste subotnice am depus toate eforturile şi doar o singură dată am lipsit de la muncă, atunci cînd m-am dus să-l conduc pe Liaus, care pleca iar pe front. La despărţire, el m-a mîngîiat pe păr şi mi-a spus : „Ei, rămîi cu bine, fetiţă cu ochi negri. Cînd ai să creşti mare de tot, am să mă însor cu tine". Desigur că glumea, dar eu eram bucuroasă.

Klara scutură lacrimile de pe gene. În faţa ochilor ei, întreaga sală părea că pluteşte. Se străduia să nu vadă pe nimeni, să nu zărească feţele : „Trebuie să arăt totul aşa cum a fost şi să mă destăinui în faţa lor pînă la capăt",

— Pentru ce ne spuneţi nouă toate astea ? sări Granatov. E un întreg roman.

Realitatea irupea însă în povestire încurcîndu-i firul ideilor şi al sentimentelor.

— ...Liaus a fost omorît ! A fost ucis chiar atunci, peste o lună. L-am aşteptat multă vreme. Apoi m-am interesat prin telefon şi mi-au răspuns că Liaus a murit. Am plîns cîteva zile în şir şi m-am întors la cămin. Acolo, la cursuri, eram susţinută moralicește de comsomoliști, care nu m-au lăsat singură. Am lucrat mult la cursurile de alfabetizare, apoi la o fabrică de încălţăminte, tot în cadrul acţiunii de lichidare a analfabetismului. Terminînd cu acele cursuri, am plecat la ţară. Am plecat ca o adevărată comsomolistă ; chiar în lunile acelea, după moartea lui Liaus, am găsit în Comsomol, şi familie, şi patrie, şi cămin, şi rostul întregii mele vieţi.

La ţară, i-am învăţat pe cei neştiutori de carte, am organizat o celulă de comunişti şi m-au ales secretara sovietului sătesc. E de rîs. Nu avem încă drept de vot. Totuşi am fost aleasă, pentru că eram comsomolistă şi singura care ştiam bine carte din tot satul. Aşa am lucrat un an întreg şi am intrat în partid. Mai pe urmă, la noi în judeţ a izbucnit o răscoală a chiaburilor... A chiaburilor şi a gardiştilor albi care pătrunseseră în judeţ. Două zile am luptat şi am rezistat în biserică, pînă la urmă însă, au năvălit înăuntru. Pe Haritonov

şi încă pe alţi şapte oameni i-au spînzurat, iar pe mine m-au bătut cu vergile, dar n-au apucat să mă omoare pentru că am leşinat.

Klara tăcu. Simţea nevoia să se odihnească puţin. Adunarea nu o întrerupse, nimeni nu o grăbi. Andrei Kruglov se bucura. Nu, totul se va clarifica, nu minte, nu poate cineva să mintă în halul acesta. Ce legătură au părinţii emigraţi, dacă ea nu-i mai ştie din copilărie ? Acum va povesti despre Leviţki şi despre Vasiuta. Cît de tare s-a speriat ea atunci cînd s-a întîlnit cu Leviţki ! Oare îl mai iubeşte şi acum ? Putea oare iubirea să fie mai puternică decît conştiinţa ? Andrei ştia că viaţa e mai complicată decît pare la prima vedere. Îi este îngăduit oare unui comunist să-şi lase conştiinţa umbrită de dragoste ? „Uite, chiar eu, bunăoară — gîndea Andrei — mi-am călcat în picioare dragostea, am sfărîmat-o... Dar aici e vorba de un duşman, de un contrarevoluţionar !"

Vocea ironică a lui Granatov întrerupse liniştea încordată a adunării :

— Dacă ai fost într-adevăr bătută cu vergi, evident că au rămas urme. Aşa e ?

Klara se dădu înapoi roşind. Cineva rîse prosteşte, altcineva strigă : „Da, varga nu e glumă". Atunci Klara, închizînd ochii, îşi rupse gulerul salopetei, îşi descoperi spatele şi se întoarse spre sală. Pe umerii ei, de un alb mat, se vedeau clar nişte cicatrice vinete şi zbîrcite.

Se aşternu deodată o tăcere profundă.

Klara se ţinu cu degetele de marginea tribunei. Bărbia îi zvîcnea. O simţea cum îi zvîcneşte şi auzea cum îi clănţăne dinţii. Apoi începură să-i tremure şi buzele, şi fălcile, şi ochii. Toate erau stranii. Ochii parcă i se mişcau, fiecare în alt fel. Astfel de crize nervoase nu mai puteau fi calmate.

Dracenov se apropie de ea, îi trase pe umeri salopeta şi-i dădu un pahar cu apă. Klara se străduia să bea, dar buzele tremurătoare nu o ascultau ; apa curgea pe de lături.

— Prostii... Prostii... Acum... — bolborosea ea. Degetele i se agăţaseră de mîneca lui Dracenov.

— Ei ! N-are nici un rost că faci o criză de isterie — spuse Gotovţev ciocănind în carafa cu apă. Dacă poţi povesti mai departe, povesteşte. Adunarea nu mai poate aştepta !

Strigătul lui răutăcios avu totuşi efect. Printr-o încordare a voinţei, Klara îşi învinse starea nervoasă, se întoarse spre sală şi începu să istorisească din nou. Povestea acum despre Leviţki. Se liniştise cu desăvîrşire. Deodată crezu că totul se va termina şi că nu mai are pentru ce să sufere. Dar vocea lui Granatov o întrerupse din nou :

— Dar cum se împacă vorbele dumitale cu faptul că pînă mai deunăzi te întîlneai cu Leviţki acasă la dumneata ?

— Nu mă întîlneam cu el — răspunse răspicat Klara.

Şi din nou trecu un freamăt prin sală.

— Va să zică, eu mint ?

Încercă să povestească lucrurile aşa cum au fost : întîlnirea de pe coridor. Îl alungase... Refuzul ei de a-l asculta.

— Dar Vasiuta cine este ? întrebau cei din sală. Pentru ce vine Vasiuta la dumneata ?

Din nou îşi pierdu controlul asupra ei înşişi. Explicaţia pe care o dădu suna neconvingător : algebra, arhitectura, interesul pentru om... Chiar ea, auzindu-şi propria voce, întretăiată, nesigură, nefiresc de sonoră, începu să nu mai creadă în cuvintele ei. Limba i se împleticea, se încurca. „Ce fac ? Ce se întîmplă cu mine ? se întreba ea cu groază. În felul acesta nu vor crede, nu mă vor crede".

— Dar Verner ? insistau cei din sală.

— Cu ce poţi dovedi că dumneata l-ai demascat pe Leviţki ?

— Cum a ajuns el pe coridor, în casa dumitale ?

De la masa prezidiului, Gotovţev spuse :

— A plecat Vasiuta, a venit Leviţki : bună societate pentru un comunist ! Apoi o întrebă : De ce ai ascuns această întîlnire faţă de organizaţia de partid ?

Ea răspunse cu voce înceată :

— Nu am ascuns-o... Nu mi-a trecut însă prin minte să spun. Repet, am refuzat să vorbesc cu el, l-am alungat. Granatov era în uşă. Trebuie să fi auzit că l-am alungat.

— Nu, n-am auzit ! i-o tăie Granatov.

— Suspectă istorie — făcu Ivan Gavrilovici de pe scaun. Trebuie să verificăm. Prea coincid toate...

Klara nu mai era în stare să vorbească, să se apere.

— Credeţi-mă — spuse ea cu o voce abia auzită. Nu sînt vinovată cu nimic... Verificaţi... Vă rog să verificaţi...

Coborî treptele îndreptîndu-se spre sală, dar Gotovțev o opri. Vorbi autoritar și liniștit. După relatările pline de nervozitate ale Klarei, era plăcut să-l asculți.

— Kaplan ne-a povestit foarte, foarte frumos, aș putea spune artistic. Dar dumneavoastră vedeți bine că faptele o dau de gol. Chestiunea este mai mult decît suspectă. Dacă ea n-ar fi voit să-i dea drumul lui Leviţki să intre, de ce i-a dat drumul ? Cu Granatov stă ușă-n ușă. De ce nu l-a chemat pe el ? Pe urmă Vasiuta, care e tot din sectorul lui Leviţki ! Kaplan ne adresează rugămintea de a se verifica toate acestea. Comitetul orășenesc de partid știe ce are de făcut. O să verifice. Dar eu cred că pînă la verificare, Kaplan nu mai poate lua parte la viața de partid.

— Dar la adunări ? întrebă Granatov.

— Nici la adunări. Tovarășă Kaplan, fii bună și predă carnetul dumitale de membru de partid.

— Pentru ce ? Doar n-am exclus-o încă — strigă Kruglov sărind de pe scaun.

— Pentru că nu se poate lăsa un carnet de partid în buzunarul unui om dubios !

— Dar avem oare dreptul să-i luăm carnetul înainte de excludere ? îl întrebă tare Dracenov pe Gotovțev.

Gotovțev i-o tăie cu o brutalitate neobișnuită la el:

— Dar să încredințăm carnetul de partid unui om dubios, avem dreptul ?

— Ce mai încoace-ncolo, e clar — susținu Granatov.

— Nu, nu e clar ! Trebuie să punem chestiunea la vot ! insistă Andrei.

— Bine — se supuse cu ciudă Gotovțev. Atîta timp cît unii tovarăși nu sînt încă lămuriți că nu se poate lăsa nici un moment un act de partid asupra unui presupus dușman, sîntem nevoiți a pune chestiunea la vot.

— Iote-te la el cum pune problema ! mormăi Ivan Gavrilovici ridicînd mirat din sprîncene.

Klara se oprise pe ultima treaptă.

„Cine este pentru ?“ Ca într-un delir apăreau înaintea ei petele albe ale mîinilor ridicate. Cît de multe pete albe ! „Cine e contra ?“... Cine oare ? Cine ? Cine ? Kruglov, Ivan Gavrilovici. Și Grișa Isakov, și Fedotov... și unii din prezidiu.... Dracenov...

— Minoritate ! Tovarăşă Kaplan, predă carnetul !

Klara puse mîna pe inimă — nu, nu pe inimă, ci pe buzunarul salopetei în care se afla micul carnet roşu. „Nu-l predau" ! striga ea în gînd. „Disciplina, disciplina, Klara !" o opri o voce, vocea judecăţii limpezi. Degetele ei deschiseră buzunarul, scoaseră micul carnet. Făcu un pas spre masă. Gotovţev îi smulse carnetul. Asta era tot. Acum are de coborît trei trepte, o să-şi ia paltonul de pe spătarul scaunului şi pe urmă o să facă douăzeci de paşi prin sală, spre uşă.

— Să ne întoarcem la problema de bază. În ordinea înscrierii, are cuvîntul tovarăşul Dracenov.

Klara n-ajunsese încă la uşă. Auzi primele cuvinte ale lui Dracenov. Omul vorbea despre măsurile ce trebuiau luate împotriva incendiilor. În starea de îndobitocire care o cuprinsese, Klara îşi mai aminti totuşi că şi ea voise să vorbească despre acelaşi lucru şi că, pentru aceasta, se gîndise mult la ce fapte să se refere. Voi să-şi scoată bloc-notesul, dar nu-l scoase. Apoi uşa se închise despărţind-o de adunare.

CAPITOLUL XIII

Pînă la lansarea vaporului, zilele erau numărate. Încordarea colectivului era aşa de mare, încît oamenii nu puteau dormi nici noaptea şi nu puteau să se odihnească nici măcar în zilele libere. Ivan Gavrilovici şi Kruglov organizau aproape în fiecare zi mitinguri fulger. „Vigilenţă. Mai multă vigilenţă !" Nefedov nu mai era pe şantierul de construcţie a vaporului, nu mai era nici Klara Kaplan ; acţiunea criminală continua totuşi. Cu cît se apropia mai mult ziua lansării vaporului, cu atît mai îndîrjită, mai fără margini se arăta nerușinarea duşmanului. În lagărele axului, se găsiră cioburi de sticlă. Cineva tăiase tubul de aer comprimat pentru nituirea pneumatică. Dispărură documentele în care erau trecute detaliile cu privire la rebuturi.

Kasimov, care lucra de un an la N.K.V.D., îşi petrecea toată ziua şi toată noaptea în incinta şantierului naval. O gru-

pă de oameni suspecți fusese scoasă din lucru. Unii dintre ei își recunoșteau faptele, alții însă respingeau cu tărie acuzațiile și probele evidente. Era clar că mîna care conducea acțiunile dispersate ale dușmanului, se simțea încă în siguranță. Granatov nu dormea, nu mînca, umbla cu ochii roșii de nesomn. Ticul nervos făcea să-i tresară din ce în ce mai des obrazul.

Muncitorii se preocupau de fiecare fleac chiar cînd n-avea nici o legătură cu munca lor, procedînd astfel ca niște adevărați stăpîni. „Guvernul ne-a dat un termen strict. Îndeplinim o comandă dată de Partid. La 25 septembrie, vasul va fi lansat" — astfel gîndea întreg colectivul.

Pînă la 25 septembrie mai era o lună și jumătate.

Pe la jumătatea lui august, inginerul Putin fu arestat.

In ziua imediat următoare, muncitorii de la uzina electrică reușiseră să evite un groaznic accident și tot în aceeași zi fu arestat inginerul Slepțov. Spre seară se află că pe linia de cale ferată, brigadierul Vasiuta prevenise o deraiere pusă la cale, pare-se de Levițki. Levițki fu pus sub supraveghere.

Comisia comitetului orășenesc de partid studia mai departe cazul Klarei Kaplan. Președintele comisiei, Dracenov, discutase de mai multe ori cu Klara. În pofida faptelor, el nu-și pierduse încrederea în ea. Numai că simpla lui intuiție trebuia întărită prin fapte concrete. Iar afacerea se încurca din ce în ce mai mult. Levițki se arăta a fi un dușman dibaci, înzestrat cu o mare viclenie. E adevărat că Vasiuta reușise oarecum să-și dovedească neparticiparea la sabotaj, dar cine știe dacă nu era la mijloc o manevră diabolică, o încercare de a arunca praf în ochii celorlalți ca aceea pe care o bănuise Granatov în povestea cu butoiul de benzină.

La dosarul de partid al Klarei Kaplan nu se aflau nici un fel de acte care să confirme că ea ar fi jucat vreun rol în demascarea lui Levițki și a lui Lebedev. Se cerură deci informații la Leningrad, dar nu veni nici un răspuns. Klara îi scrise și lui Verner, rugîndu-l pe el să plece personal la Leningrad și să caute acte care să poată confirma adevărul celor spuse de ea. Nici de la Verner nu sosi însă nici un răspuns.

Atunci se duse într-un suflet la Andronikov, ca să capete, prin el, o întrevedere cu Levițki.

— Cînd va fi nevoie de dumneata, te vom chema ! îi răspuse cu severitate Andronikov şi, conducînd-o pînă la uşă, adăugă repede : Răbdare ! mai multă răbdare !

La adunarea imediat următoare, Dracenov şi Gotovţev fură întrebaţi dacă s-a lămurit ceva în cazul Klarei Kaplan.

Ei dădură răspunsuri şovăielnice. Nu se lămurise încă nimic. Vocile comuniştilor şi ale comsomoliştilor începură să răsune cerînd să se accelereze odată clarificarea cazului Klarei Kaplan. Ivan Gavrilovici mărturisi deschis că la adunarea precedentă s-a făcut o greşeală şi că nu aveau dreptul, pînă nu se va clarifica totul, să-i ia carnetul. Luînd cuvîntul la o adunare a gazetarilor, care avu loc la comitetul orăşenesc, Tonia Vaseaeva condamnă cu asprime conducerea şantierului naval. Demonstră că oamenii se recrutează în pripă, fără nici un control, că administraţia n-a stabilit o responsabilitate precisă în toate sectoarele de muncă şi că, în spatele indiferenţei arătată de conducere, oamenii se pot ascunde foarte uşor. Spre sfîrşitul cuvîntării se opri o clipă, schiţă apoi un gest de parcă ar fi vrut să-şi alunge propria sfială, şi prinse din nou să vorbească înflăcărat şi repede :

— Poate că n-am dreptate, dar datoria mea este să vă spun ceea ce gîndesc. Ne-aţi prezentat-o pe Klara Kaplan drept un duşman ! Ei bine, omorîţi-mă, dar n-am să cred un lucru ca ăsta niciodată. Excludeţi-mă din Comsomol, şi tot n-am s-o cred ! Nici la început n-am crezut, acum însă, cu cît stau şi mă gîndesc mai mult, cu atît cred mai puţin. Uite, să-i controlăm activitatea de pe şantierul naval. În afară de faptul că a muncit bine, Klara Kaplan s-a comportat întotdeauna ca o adevărată comunistă. Toată povestea e artificială ! Şi eu cred că această demascare între ghilimele serveşte cuiva drept pavăză : am demascat-o, am dat dovadă de vigilenţă ! Am să vorbesc şi despre Granatov. El a fost multă vreme pentru mine un fel de sfînt ; adesea, nopţile, visam să fiu ca el şi să sufăr tot atîta cît a suferit el pentru cauza noastră. În această poveste însă, nu-mi place cum s-a comportat. Umblă de doi ani după Klara ; am auzit eu, cu urechile mele, cum îl alunga şi-i cerea s-o lase în pace. Mie îmi face impresia că acum vrea să lichideze nişte socoteli personale. Omorîţi-mă, dar vă spun ceea ce simt. Orice mi-aţi face, eu tot n-am s-ajung să cred că ea

este o sabotoare ; întreaga-i fiinţă şi-a dăruit-o oraşului şi acestui prim vapor pe care îl construim !

În ziarul „Udarnicul" apăru un articol semnat de Isakov, referitor la faptul că şi comitetul orăşenesc de partid, şi conducerea şantierului, îndepărtînd nelegal un om din muncă şi retrăgîndu-i carnetul de partid, au făcut foarte puţin pentru adevărata curăţire a organizaţiei şi a producţiei de adevăraţii duşmani. Numele lui Kaplan nu fusese pomenit, dar toţi înţelegeau despre cine este vorba. În plenară, Gotovţev îl învinui pe redactorul Isakov că-i ia sub aripa lui ocrotitoare pe duşmani. Isakov fu susţinut însă de Andrei Kruglov : nu era oare timpul să se verifice cu adevărat cadrele ? Ce rost are să se tot vorbească de Klara ? Vinovăţia ei provoca prea multe îndoieli, pe cînd adevăraţii duşmani continuau să unelteaască.

Isakov publică un articol cu o severă critică adusă lui Gotovţev. De astă-dată, Gotovţev nu se mai bucură că redactorul-şef al ziarului local ţine seama de directivele cu privire la critică şi autocritică. El convocă o nouă şedinţă plenară a comitetului orăşenesc, unde tocmai se pregătea să vină cu propunerea scoaterii lui Isakov din postul său.

Grişa se chinuia nopţile, fără somn, dar ziua arăta vesel şi scria articole din ce în ce mai ascuţite şi mai usturătoare.

Numai Klara sta singură acasă. Nu le îngăduia să vină la dînsa nici lui Kruglov, nici Toniei, nici lui Isakov : „Nu mai veniţi ! Să se lămurească mai întîi toate..." Renunţă şi la lecţiile cu Vasiuta. În căldura înăbuşitoare a zilelor de vară şi în proaspăta linişte a nopţilor, ea continua să rămînă singură, lipsită de alinarea pe care o dă somnul, fără lacrimi şi fără nimic altceva care să-i mai împrăştie gîndurile. Tot străduindu-se să-şi găsească vreo ocupaţie, se hotărî să înveţe limba engleză şi istoria filozofiei. Dar îi venea greu să studieze. Noţiunile abstracte nu le putea percepe atîta timp cît o stăpînea, uluitor de vie, propria ei suferinţă. Viaţa-i, cîndva bogată, largă, era acum înfiorător de îngustă. Nu mai exista lumină. Dimineaţa, trezindu-se din somnu-i greu, se mira de fiecare dată că soarele continua să strălucească de parcă nu s-ar fi întîmplat nimic. Cînd vîntul pătrundea în cameră ciufulindu-i părul şi răvăşindu-i scrisorile vechi de pe masă, ea nu mai credea că este acelaşi vînt proaspăt, venit dinspre Amur, pe care-l respira cu nesaţ altădată.

Nici flori pe masa ei nu se mai găseau. Îi interzisese lui Taras Ilici să-i mai aducă flori. Nici scrisori nu-i mai veneau. Trecuse mai bine de o lună de cînd nu mai primise un rînd de la Verner. Nici el nu o credea ? Ori îi era teamă ? Bine... cu atît mai bine... sau cu atît mai rău. Un prieten care n-are încredere în tine sau căruia îi lipseşte curajul nu e prieten. Dar iată că-i sosi totuşi o scrisoare prin avion. Klara o primi şi se zăvorî în camera ei, încercînd să-şi domolească puternicile bătăi ale inimii.

Se înserase. Rupse plicul şi se aplecă spre fereastră încercînd să descifreze scrisul ascuţit şi cunoscut. Nu se vedea nimic însă, căci nu-i venise în minte să aprindă becul. Cînd răsuci butonul, lumina o orbi. Mîinile-i tremurau atît de tare, încît îi fu peste putinţă să citească. În sfîrşit, zări primele rînduri, scrise cu o conciziune prea puţin obişnuită la Verner :

„Klara ! O noutate covîrşitoare. Eu însumi nu-mi pot încă veni în fire. Am aflat chiar acum că..."

— Liolik ! strigă ea şi strînse între degete scrisoarea. În faţa ochilor i se roteau cercuri, cercuri... Liolik ! Vai, cît de tare îi bate inima... Dar să citească, să citească mai departe... trebuie...

Izbuti să netezească hîrtia şi mai citi cîteva rînduri. Inima i se prăvălea parcă undeva-n depărtări... i se păru că nu va mai avea timp să se ducă să anunţe unde trebuie, că-n mai puţin de cîteva clipe se va prăbuşi. Îşi vîrî picioarele în pantofi şi, înăbuşindu-se de emoţie, porni în goană prin oraş pînă la sediul N.K.V.D.-ului.

Santinela de la intrare o opri. Andronikov era ocupat cu un interogatoriu. Îi veni însă în întîmpinare Kasimov. Avea înfăţişarea unui om orbit de o rară bucurie. Se sperie văzînd obrazul galben al Klarei şi-i ajută să se aşeze pe divan.

— Anunţă-l... urgent... este foarte urgent... — spuse Klara ghemuindu-se pe divan din pricina îngrozitoarei senzaţii că inima i se prăbuşeşte.

Kasimov intră din nou în cabinetul lui Andronikov.

Din cabinet fu scos între santinele inginerul Putin.

Kasimov reapăru. Ochii lui ardeau de focul acela lacom întîlnit de obicei în privirile vînătorilor.

Klara intră în cabinet. Andronikov era tot atît de aprins la faţă, luminat de-o fericire nefirească ; ochii lui miopi străluceau sub grosimea lentilelor.

O apucă pe Klara de amîndouă mîinile, i le scutură, îi oferi un fotoliu.

— Te-ai chinuit mult ?

Ea nu-i putea spune nimic. Îi întinse doar scrisoarea. Andronikov citi fără mirare, dînd într-una din cap şi uitîndu-se mereu la Klara, cu aceeaşi privire nefiresc de fierbinte.

— Este un amănunt nou — spuse el, reţinut, şi-i înapoie scrisoarea. Restul, l-am şi aflat.

Se apropie din nou de Klara şi-şi trecu uşor palma peste capul plecat.

— Te rog să treci mîine pe la mine — adăugă el. Iar acum... du-te acasă. Să-ţi dau maşina...

Klara se ridică.

— Nu, nu-i nevoie. Vreau să mă plimb. Trebuie să-mi vin puţin în fire.. Răsuflu pentru întîia oară.

Ieşi în cerdac şi se opri. Cum se schimbase de jur împrejur totul ! Cît era de curat şi de cald aerul !... Chiar întunericul nopţii... ce licăriri gingaşe avea ! Şi ce lumină stranie ! Văzu luna, aşa cum se întîmplă să fie la apus, purpurie, ciufulită, mare.

Făcu vreo cîţiva paşi şi deodată scoase un ţipăt groaznic. Vocea ei spinteca liniştea nopţii şi liniştea îi răspunse printr-un vuiet de mii de voci. Prin vacarmul acela se auzi un zăngănit tremurător, de parcă în sediul N.K.V.D.-ului ar fi prins să sune toate telefoanele deodată. Lumina jucăuşă din depărtare se făcea tot mai puternică.

— Andronikov ! ţipă Klara urcînd în grabă pe cerdac. Ce-i asta ? Ce e ?! Andronikov !!...

Se prăbuşi pe scară şi negura care vuia de zgomote o înghiţi, în timp ce corpul, zbătîndu-se convulsiv, se rostogolea de pe o treaptă pe alta

Andrei Kruglov lucra în schimbul de noapte. Îndrăgea acest schimb, pentru deosebita putere de concentrare pe care o cerea munca de noapte. Şantierul naval arăta ca o mică insulă de lumină în negura nopţii. Desvăluind din beznă numai ceea ce era necesar, luminile păreau furnicare ale muncii. Noaptea nu exista decît munca, tot restul rămînea dincolo de cîmpul atenţiei, cufundat în întuneric.

În ziua aceea, Andrei sacrifică vreo cîteva clipe pentru Moomi. Într-o salopetă albastră, cu pieptănătură băieţească şi cu părul foarte scurt tuns, ea-i venise în întîmpinare.

— Azi lucrează singură ! îi strigă ea, în culmea fericirii. Era încredinţată că Andrei se va bucura tot atît de mult ca şi dînsa.

Andrei se bucură într-adevăr.

— Hai, să te văd.

Se tîrî pe urmele lui Moomi, înăuntrul vaporului. Sudorii, îngrămădiţi într-unul dintre compartimentele vasului, predau şi preluau schimbul. Încruntîndu-şi sprîncenele oblice, Moomi luă locul unui muncitor bărbos, care îşi sfîrşise lucrul. Mîinile ei mici şi bătătorite prinseră cu siguranţă mînerul. Îşi acoperi ochii cu viziera şi privi la Andrei prin cele două sticle. Semăna cu o paraşutistă care s-a urcat pe aripa avionului pentru a încerca prima săritură.

— Ai grijă, Moomi, să nu ne faci de rîs ! o avertiză muncitorul cel bărbos.

Moomi făcu contactul la aparat şi scînteile albastre începură să zboare în jurul ei aidoma stelelor căzătoare ; aparatul vuia întocmai ca motorul de avion, iar ea zîmbea aşa cum pesemne zîmbeşte o paraşutistă care simte cu tot trupul ei smucitura paraşutei în momentul deschiderii.

Andrei dădu aprobator din cap, îi mai făcu apoi un semn lui Moomi, pe urmă se tîrî mai departe, spre locul unde se şi începuse montarea instalaţiilor electrice.

— Uită-te la Moomi — se adresă el tovarăşului său, de la care prelua schimbul.

— E fată bună ; am încredere în ea — zîmbi acela. Omul credea în victoria lui Moomi, după cum credea întregul colectiv.

Andrei îşi ocupă locul. Pînă îşi aranjă instrumentele şi controlă materialele, chipul lui Moomi mai stărui încă în mintea lui. Fetiţa din taiga lucra, aşadar, la aparatul de sudură autogenă ! Iată un subiect frumos de poem ! Oare de ce n-o fi scriind Grişa Isakov despre ea ? Îi va atrage atenţia... Curînd, munca migăloasă îl absorbi în întregime. Ea-i cerea atenţie şi dibăcie şi tocmai de aceea Andrei o iubea nespus de mult. Din obişnuinţă, el nu mai auzea vuietul aparatelor de sudură autogenă, nici greul ciocănit al ciocanelor pneumatice.

Însoţindu-i munca de fiecare zi, această muzică făcea parte integrantă din locul său de muncă, întocmai ca şi tavanul înclinat de deasupra capului său.

Andrei lucra repede şi precis. Mîinile lui ajunseseră de o rară iscusinţă. Material de calitate îi sta la dispoziţie, în apropiere ; avea unelte verificate şi comode la mînuit. Deodată se îndreptă din şale şi lăsă instrumentul din mînă. Se întîmplase ceva. Lipsea ceva.

Pe urmă înţelese că lipsea huruitul şi zgomotul obişnuit. În tot vaporul se făcuse pe neaşteptate linişte.

De-abia avu timp să-şi dea seama că liniştea aceea ciudată îi stîrnise mirarea, cînd de afară năvăli o ploaie asurzitoare de zgomote. Cineva ţipa foarte puternic, de undeva se auzea tropăit de paşi, răsuna şi trosnea ceva, iar pe deasupra tuturor vuietelor pluteau, prelungite, pătrunzătoare şi insistente, semnale de sirenă. Urla sirena uzinei, răsunau sirenele locomotivelor, ale excavatoarelor, dragelor, ale vaselor din port şi chiar claxoanele automobilelor.

Andrei se repezi spre intrare şi primul lucru pe care l-a putut vedea a fost faţa cenuşiu-pămîntie şi desfigurată de spaimă a lui Moomi.

— Fugi ! strigă dînsa. Foc !

Paşii ei prinseră să răsune pe plăcile de fier şi se pierdură în vaierul sirenelor.

Andrei sări afară. Deodată îl lovi în faţă un miros înecăcios de fum şi o căldură uscată. În imediata lui apropiere, la vreo zece metri numai, văzu o clădire învăluită în fum, din

care se înălțau torente șerpuitoare de foc. Clădirea era joasă, acoperișul ei se prefăcuse într-o perdea de flăcări, pe suprafața căreia dănțuiau iute și vesel niște stropi jucăuși, gălbui.

„Atelierul mecanic și birourile" — își spuse Andrei înțelegînd că nu putea fi altceva. Dar în același timp își dădu seama că nu mai rămăsese nimic asemănător cu clădirea lungă și văruită, pe care trebuia s-o ocolească zilnic cînd venea la șantier.

Împrejurul clădirii incendiate se mișcau siluetele întunecate ale oamenilor. Toți păreau sculptați pe fundalul aprins al focului. Se aruncau în flăcări și ieșeau din vîlvătăi strîngîndu-și capul între umerii încărcați cu obiecte care-și pierduseră forma. Intrau sub țîșniturile pompelor, își lepădau încărcătura, apoi fugeau înapoi. Prin poarta deschisă pătrunse zgomotoasă mașina pompierilor, prevăzută cu scara de incendiu ațintită în sus, ca un deget arătător.

— Liberați drumul ! strigă de după poartă o voce pătrunzătoare. Se auzeau puternic huruiturile mașinilor care soseau. Pompierii săreau din mers trăgînd cu repeziciune după ei furtunurile care unduiau ca niște reptile.

Umbre negre se tot zbuciumau pe lîngă casă, dar nimeni nu mai îndrăznea să pătrundă înăuntru. Șuvoaie întregi de apă loveau focul, dar se evaporau fără nici un folos. Și iată că, deodată, o umbră mică, neagră, se repezi spre o ușă surpată și dispăru în interior. Kruglov n-o recunoscu, dar bănui cine poate fi.

„La douăzeci și cinci... planurile... Comanda Partidului..." — îi trecu fulgerător de repede prin minte.

Umbra neagră țîșni în curînd afară clătinîndu-se ca beată, își ridică mîinile și se prăbuși. Oamenii se repeziră spre ea Kruglov făcu un salt înainte, dar se opri. „La douăzeci și cinci... Comanda Partidului..."

— Toți oamenii să rămînă la locurile lor ! strigă el luîndu-și asupră-și sarcina de-a organiza stingerea incendiului. Treceți toți la locuri ! Nimeni nu pleacă de aici ! adăugă, pătruns de răspunderea pe care și-o asumase.

Moomi însă, pradă unui acces de spaimă sălbatică, o rupsese de fugă cît mai departe de șantier, cît mai departe de foc. Sufletul ei superstițios intrase în panică, înspăimîntat de forța aceea atotdistrugătoare, în fața căreia omul pare atît de ne-

putincios, atît de mic şi de slab. De foc trebuie să fugi ! Moomi ştia acest lucru încă din copilărie, cînd, hălăduind cu Kilitu prin taiga, îi surprinsese un incediu pe care-l alimenta un vînt puternic. Au luat-o amîndoi la goană : fugeau de rupeau pămîntul, laolaltă cu veveriţele, cu fiarele pădurii, cu păsările ; alergau de li se tăia răsuflarea contopindu-se într-un tot cu vieţuitoarele speriate de moarte. Cînd Moomi cădea, Kilitu trăgea de ea strigîndu-i : „Fugi !"

Ca şi atunci, supunîndu-se instinctului, Moomi o rupse la fugă pierzîndu-se în noaptea întunecată şi răcoroasă. Dar deodată fata se opri ; simţi în mînă mînerul rece al scutului. Îşi aminti de aparatul de sudură autogenă lăsat în părăsire. Luptase o lună de zile ca să-l obţină. Şi astăzi îi fusese încredinţat. Brigadierul i se adresase lui Ivan Gavrilovici : „De Moomi să nu duceţi grijă, ea nu va da greş !" Moomi cunoştea bine semnificaţia cuvintelor : „Nu va da greş", pentru că zilnic le auzea de la brigadier, de la comsomolişti şi chiar de la Kilitu.

Moomi se opri locului, cu ochii închişi. Limbile de foc jucau prin fum ca nişte drăcuşori răi. Dar acolo, aproape, se afla aparatul ei de sudură... „La două zeci şi cinci... Comanda Partidului...", Moomi descoperise că mai există şi o altă lege a vieţii. Şi o luă la goană înapoi.

— Toţi la locurile lor ! strigă Kruglov, de sus.

Moomi se avîntă pe podelele înfierbîntate, înghiţind aerul acela înecăcios şi fierbinte, şi nu se opri decît la locul unde îşi începuse munca.

Pe pirpiriul Sioma Altşuler, înăbuşit de fum, tovarăşii lui de brigadă îl duseseră mai la o parte, şi-l aşezaseră jos. El rămase un timp astfel culcat, privind cu o privire care nu vedea nimic, apoi, deodată, îşi reveni şi, sărind în picioare se repezi drept spre clădirea incendiată.

Dar Andronikov îi aţinu calea :

— Ai înnebunit ? îl întrebă el, cu blîndeţe. Fugi, fugi de-aici, nu fi prost ! De viaţă o să mai ai încă nevoie...

Incendiul înteţit clocotea şi, cu toate că zeci de ţîşnituri puternice de apă îl loveau hărţuindu-l, tot nu reuşeau să doboare focul. Ca paiele ardeau acoperişurile de lemn, sfîrîia sticla topită, se încovoiau grinzile grele. Prin aerul liniştit al nopţii de vară, prinzînd puteri, focul se ridica spre cerul întunecat, asemenea unui stîlp drept, iar în norii de fum galben, înalte şi

luminoase, scînteile zburau şi cădeau întocmai ca nişte rachete. Noaptea se retrăgea.

— Nemernicii ! şoptea Sioma Altşuler, fără să simtă arsurile, rupîndu-şi doar maşinal bucăţile arse din cămaşă.

Pînă departe, de jur împrejur, torţa aceea sinistră îşi trimitea lumina.

— Nemernicii ! bombănea şi Kruglov primind iute găleţile cu apă din lac şi dîndu-le mai departe. Ele zburau din mînă în mînă, fără să se verse. Oamenii le răsturnau deasupra lemnăriei fumegînde. Pe urmă, pornind înapoi, găleţile goale zăngăneau metalic.

— Nemernicii... şopteau sute de buze.

Granatov alergă spre Andronikov. Faţa îi era galbenă ca de mort, un obraz îi tresărea, iar ochii lui ardeau de-o exaltare de nebun.

— E o incendiere premeditată ! răcni el. Nu mai există nici o îndoială, e o incendiere premeditată ! Trebuiesc închise toate ieşirile. Nici un om să nu mai poată intra sau ieşi !

Andronikov îl apucă de umeri.

— Lasă istericalele ! îi porunci el, autoritar. Ştiu eu ce trebuie să fac. Nimeni nu va pleca. Iar dacă dumneata personal vrei să pleci, poftim ! N-ai decît... Isteria este acum dăunătoare... Ia nişte picături de valeriană şi culcă-te !

Apoi pironi asupra lui Granatov privirea fixă a ochilor lui miopi.

Dincolo de gardul înconjurat de ostaşii roşii, stăteau strînşi unul într-altul lucrătorii schimbului de zi. Mulţi alergaseră într-acolo odată cu primul sunet al sirenei şi trecuseră prin primul acces de deznădejde şi mînie. Alţii mai gîfîiau încă, după fugă, şi se întrebau împingîndu-se mereu înainte :

— Ce este ? Ce este ?

Oamenii vorbeau cu glas scăzut :

— Numai de n-ar lua foc vaporul...

Careva gemu :

— Dar planurile, planurile !

Apoi scrîşneau din dinţi :

— Nemernicii !... Ticăloşii !...

În coloana de flăcări care mistuiau cu o iuţeală febrilă ceea ce cu o oră în urmă fusese încă adăpostul celor mai îm-

portante planuri şi atelierul cu cele mai necesare maşini, în acele groaznice flăcări galbene, se ghicea de departe mîna criminală a duşmanului. Un chibrit... Un singur chibrit în mîna duşmanului...

Pentru că băţul acela de chibrit, cu flăcăruia lui slabă, părea atît de neînsemnat faţă de urmările-i distrugătoare, pentru că era atît de greu să-l poţi observa la timp, toţi muncitorii se uitau acum neîncrezător unul la altul; iar cînd unul dintre ei, emoţionat, aprinse o ţigră, zeci de voci zbierară deodată!

— Nu fuma!

Multe priviri se îndreptară atunci spre pămîntul presărat cu aşchii de lemn, îngălbenite, spre stivele de bîrne şi de scînduri.

Toţi ar fi vrut să acţioneze în vreun fel. Dar nimeni nu se plîngea că nu i se dă drumul în incinta şantierului. Privind către ostaşii tăcuţi, cu feţe severe, care înconjuraseră clădirea, fiecare muncitor părea că-i roagă: „Fiţi cu băgare de seamă! Nu daţi drumul nimănui!"

Numai coloane de ostaşi, companie după companie, se apropiau venind din bezna nopţii. Şi se auzea tot mereu comanda:

— Fuga marş!

În pas alergător, mereu alte coloane de ostaşi roşii intrau pe şantier. Pe feţele lor tinere jucau, ca nişte reflexe roşiatice, limbile incendiului.

Lupta cea dîrză se ducea acolo, în jurul atelierului incendiat.

Comandanţii companiilor care soseau primeau ordine din mers şi, fără să se oprească, nedomolindu-şi pasul alergător, distribuiau oamenii la lucru.

Atelierul nu mai putea fi salvat. Trebuia salvat însă restul, trebuia stăvilit drumul focului spre şantierul naval. La o mică distanţă, numai la vreo zece metri, se aflau stive uriaşe de bîrne, scînduri, grinzi, lăzi grele cu motoare şi cu piese de motor. Vechea magazie, aproape lipită de atelier, prinse deodată să trosnească din toate încheieturile. Zeci de topoare se năpustiră atunci asupră-i, spintecînd scîndurile uscate de dogoarea focului, smulgînd acoperişul pînă la grinzi. Magazia se prăbuşi în cîteva minute, dînd la iveală piese de maşini şi in-

strumente adunate grămadă. Scîndurile, grinzile, instrumentele şi piesele de maşini, toate fură duse mai departe, purtate în mîini ori încărcate pe spinările ostaşilor. Peste zece minute, un furtun gros şerpuia în locul unde fusese magazia, zvîrlind şi din acea parte spre foc un nou şi puternic şuvoi de apă.

Impresionaţi de incendiu şi pătrunşi de dorinţa de a învinge focul, ostaşii roşii apucau la nimereală piese de maşini, grinzi ori scînduri, grăbindu-se să le ducă departe de foc. O comandă liniştită îi opri :

— Drepţi ! Comandanţii de grupe aliniaţi oamenii ! Să se lucreze calm, organizat, materialele să fie aranjate în ordine. Începeţi !

Ordinea se restabili.

Lăzile cu motoare erau însă prea grele. Păreau că nici nu pot fi ridicate. Ostaşii le înconjurau din toate părţile, dar şi acest efort părea să fie fără rost. Lăzile nu puteau fi urnite din loc, de parcă ar fi crescut acolo, din pămînt ; erau extrem de grele. „Unu-doi — sus ! Unu-doi !“ „Încă o dată — sus !“ Mişcările ritmice ale oamenilor, însoţite de puternica şi arzătoarea lor dorinţă de a-şi face datoria, le înmulţiră uluitor puterile şi iată că lăzile prinseră să se clatine, să se mişte, să se tîrască. Aproape că nu li se observa mişcarea, dar ele se tîrau. Scîntei roşii cădeau peste ele, pe spinările ostaşilor ori pe pămînt, călcate de sute de picioare. Sudoarea curgea gîrlă pe feţele oamenilor.

Pe şantier se ducea o luptă crîncenă, neîncetată. Fiecare metru era ocupat de cîte un om. Şi fiecare om răspundea de metrul lui. Fără să se mişte din loc, comsomoliştii primeau din întuneric găleţile, care zburau de-a lungul mai multor lanţuri de oameni, şi le turnau cu chibzuinţă peste scîndurile fumegînde, peste crestele fierbinţi ale vaporului, peste ei înşişi. Uzi, învăluiţi cu totul de fum, cu mîinile şi feţele înnegrite, munceau ca nişte mecanisme, fără să vorbească şi fără să facă mişcări inutile. Doar ochii lor înroşiţi şi atenţi oglindeau încordarea supraomenească a acelei lupte.

Moomi lua parte şi ea la această bătălie. Ridicase din nou viziera de sudor — de căldură şi fum o usturau ochii. Îşi uda cu supunere salopeta care fumega şi, de fiecare dată cînd apa

rece îi pătrundea pînă la piele răcorindu-i corpul asudat şi înfierbîntat, Moomi slobozea un ţipăt.

Ea pipăia scîndurile cu mîna (s-ar fi părut că le mîngîie) şi le ruga să nu ardă. Se străduia să acopere cu trupul ei vaporul, ca să nu i se scorojească peste măsură coastele de căldură. Nu-i mai era teamă de foc — uitase dintr-o dată de spaima de adineauri. Se bucura că în jurul ei se află tovarăşi şi prieteni, că toţi împreună vor salva vaporul, munca lor îndelungată, aparatul de sudat.

Incendiul se stingea încetul cu încetul. Efortul miilor de oameni îşi făcuse efectul. Focul nu mai avea încotro : tot ce ar fi putut să ardă fusese scos şi cărat de mîinile oamenilor, iar acolo unde pînă atunci focul zburda în voie, se încrucişau acum ca nişte paloşe zeci de şuvoaie de apă ucigătoare. Flăcările se zbăteau înălţîndu-şi frunţile gălbui cînd într-o parte, cînd în alta, apoi iarăşi se chirceau sfîrîind şi zvîrcolindu-se de neputinţă...

Ostaşii se şi pregăteau de plecare.

Scîndurile schelelor de construcţie nu mai fumuiau, răcindu-se treptat.

Plecau şi maşinile pompierilor, cu cisternele golite. Lanţurile de comsomolişti care căraseră apa se destrămau. Zăngăniră pentru ultima dată găleţile şi se opriră pe locurile lor. Moomi îşi ştergea faţa cu o batistă udă şi zîmbea fericită.

— Munca trebuie să continue — zise Kruglov, încet. La douăzeci şi cinci vaporul va fi lansat...

Comsomoliştii se înapoiară la locurile de muncă făcînd haz de înfăţişarea lor : erau uzi leoarcă, părul le atîrna în dezordine, aveau hainele hărtănite.

Într-o cameră din clădirea administrativă, inginerii şi cekiştii puneau în ordine planurile boţite, stropite cu apă şi cu noroi, dar totuşi salvate.

Sioma Altşuler îşi asvîrlise de pe el zdrenţele cămăşii arse şi plecase spre casă ; umerii lui goi se vedeau albind prin întuneric.

La poarta şantierului naval, unde se proceda la cea mai amănunţită verificare a actelor şi permiselor, Granatov se apropie de Andronikov. Andronikov îi puse mîna pe umăr.

— Ei, te-ai liniştit ?

Apoi, căutîndu-şi o ţigară, adăugă :

— Da, e o mare nenorocire !

Granatov privea la cărbunii incandescenţi : tot ce mai rămăsese din fostul atelier. Faţa lui era foarte palidă şi dezorientală. Ochii îi rătăceau : în ei se reflectau văpăile roşii ale focului.

Andronikov îşi vîrî ţigara între buze, îşi înfundă apoi mîna în buzunar după chibrituri, nu le găsi, se pipăi peste tot şi i se adresă lui Granatov :

— N-ai cumva un chibrit ?

Granatov îi întinse chibriturile cu o grabă prevenitoare. Foarte bucuros, Andronikov scăpără şi trase cu vădită plăcere cîteva fumuri din ţigară, apoi spuse în glumă :

— Eşti un om prevăzător... Nu fumezi, dar după cum văd, ai chibrituri...

Şi se uită ţintă la Granatov, cu acea privire fixă, proprie ochilor lui miopi. Lui Granatov îi zvîcni convulsiv faţa. Zîmbi şi răspunse :

— În schimb dumneata fumezi şi nu ai chibrituri ! Cred că sistemul meu e mai bun.

Andronikov începu să rîdă continuînd să tragă cu lăcomie în piept fumul înmiresmat. Granatov se întoarse şi privi la cărbunii care se şi acoperiseră cu un văl mort, albastru.

— Vezi, vorbeai de sisteme... — începu Andronikov.

Granatov tresări întorcînd spre interlocutorul său un obraz palid.

— Iartă-mă, ai spus ceva ?

— Da, continuam gîndul dumitale asupra diverselor sisteme — zise Andronikov şi îl luă de braţ. Noi doi avem sisteme diferite, aşa spuneai dumneata. E just. Fiecare are un sistem elaborat pînă în cele mai mici amănunte. Dar numai viaţa ne va arăta care din ele este mai bun. Nu crezi ?

— La ce te referi ? răcni deodată Granatov şi obrazul prinse iarăşi să-i zvîcnească. Ar fi voit să-şi retragă mîna, dar un revolver mic şi drăguţ îi atinse uşor pieptul :

— Te enervezi şi nu e bine ! îi spuse aproape drăgăstos Andronikov, făcînd un semn colaboratorilor săi care-l aşteptau la poartă. Eşti arestat, Granatov !

Pe schelele înnegrite şi ude, în pîntecele negru al vaporului salvat, începură să vîjîie aparatele de sudură. Scînteile albastre zburau în jurul oamenilor tăcuţi, frînţi de oboseală, dar fericiţi.

CAPITOLUL XV

În salon era linişte şi o lumină ca de amurg. Tonia citea lîngă fereastră, cu storul lăsat, la lumina unei singure raze ce se furişa printr-o crăpătură. Din cînd în cînd ea-şi ridica uşor capul şi asculta ceva. Auzul ei prinse într-o vreme o bolboroseală nelămurită :

— ...să se fi întîmplat mai înainte cu o zi... dacă aş fi spus la timp...

Tonia se apropie :

— Klara, scumpa mea, nu te mai gîndi la asta... — îi şopti ea aplecîndu-se peste faţa vînăt-pămîntie a bolnavei. Nu te mai gîndi ! Doar vezi şi tu că totul e bine acum.

— ...măcar cu o oră mai înainte...

De trei săptămîni se ducea lupta pentru viaţa Klarei Kaplan. Din Habarovsk fusese adus de două ori un profesor cu avionul. Tonia făcea de gardă nopţi întregi lîngă suferindă, nedorind s-o lase pe mîna vreunei surori de gardă. Ea cunoştea acea înăbuşitoare insomnie, cînd trecutul se revarsă asupra ta din cele mai obscure unghere, stîrnindu-ţi tot felul de sentimente. Ea ştia că în astfel de clipe nici o îngrijire medicală nu poate înlocui mîngîierea dată de un prieten, şi că-n atari împrejurări e mai necesară decît orice o strîngere de mînă, un cuvînt liniştitor sau o vorbă domoală.

Tonia nu lăsa pe nimeni să se apropie de bolnavă : medicii îi interziseseră orice emoţie. Dar iată că o dată veni la spital un flăcău cam timid, cu un cîrlionţ bălai pe frunte. Flăcăul nu voia să plece în ruptul capului. O chemă pe Tonia. Flăcăul îi înmînă un buchet uriaş de flori „pentru tovarăşa Kaplan". Tonia luă florile în braţe, abia cuprinzîndu-le. Flăcăul nu voi să-şi spună numele. În schimb o rugă :

— Daţi-i-le, şi atîta tot. Să-şi închipuie că i le-a adus acela de la care i-ar face mai multă plăcere să primească flori.

Klara ghici dintr-o dată :

— Vasiuta ? !

Şi pe obrazul ei lunecă urma unui zîmbet. Mai tîrziu, Tonia băgă de seamă că zîmbetul acela îi revenea mereu pe buze, ca un reflex al bucuriei. Atunci, călcînd ordinul medicilor, începu să îngăduie vizitarea bolnavei. Prietenii veneau, speriaţi de prevenirile Toniei, stăteau liniştiţi, strîngeau uşor mîna uscăţiva a Klarei, şi, doar cu jumătate de glas, îi povesteau noutăţile (desigur, numai pe cele plăcute, care n-ar fi putut-o emoţiona sau tulbura). Deşi Klara aproape nu vorbea cu ei, obosea repede. Îi petrecea însă pînă la uşă cu o privire fericită, la vederea căreia inima Toniei tresărea de bucurie.

— Crede-mă, Tonia — îi mărturisi o dată Klara — cel mai groaznic lucru de pe lume este singurătatea. Nu există tortură mai mare. Vorbesc, bineînţeles, despre marea singurătate, despre singurătatea socială. Mă înţelegi ?

Veghind lîngă ea, Tonia se gîndea la aceste cuvinte. Propriile suferinţe, atit de grele, care-i puseseră sufletul la încercare, i se păreau acum neînsemnate, mici de tot. Căci ea n-a cunoscut niciodată lucrul acela înfricoşător care face viaţa mai îngrozitoare chiar decît moartea : izgonirea din mijlocul singurului tău mediu posibil şi iubit. Ce dragoste neîmpărtăşită şi ce durere se pot asemui măcar pe departe cu pustiitoarele efecte ale unei asemenea izgoniri ?

„Abia acum sînt un luptător, un bolşevic ! se gîndea în sine Tonia. Atîta timp cît n-am înţeles ceea ce a spus Klara, atîta timp cît am crezut că durerea mea este cea mai amară din toate durerile, nu eram încă un adevărat bolşevic. Ce proces fără sfîrşit e dezvoltarea sufletului omenesc !... Şi eu care îmi închipuisem că naşterea lui Volodea e aproape un act de eroism ! Credeam că sînt oţelită pentru orice suferinţă. Dar mă întreb, aş fi putut suporta dacă măcar pentru o săptămînă colectivul s-ar fi lepădat de mine şi m-ar fi izgonit ?“ Amintindu-şi de atitudinea pe care o luase în apărarea Klarei, înţelese că n-a lipsit mult să fie ea însăşi exclusă. Nu voise parcă Gotovţev să se răfuiască şi cu Grişa Isakov ? Ar fi pu-

tut foarte bine s-o excludă şi pe ea. Dar ea le-a spus : „Puteţi să mă excludeţi, dar eu tot nu cred..." „Ce bine că a avut curajul să ia o astfel de atitudine ! Nu-şi putea da seama cît de insuportabilă poate fi viaţa cînd te osîndeşte colectivul. Dar dacă totuşi s-ar fi întîmplat acest lucru, atunci ce-ar fi făcut ?"...

„Nu, nici atunci nu mi-ar fi fost teamă — îşi zise — dar aş fi acţionat mai direct. Aş fi povestit totul : şi discuţia din noaptea aceea, după omorîrea lui Morozov, şi tînguielile lui curioase, şi convingerea mea că oamenii mari nu pot fi slabi şi neputincioşi nici chiar în dragoste".

Îşi reproşa : „Am fost uşuratică. Nu m-am hotărît să sintetizez şi să duc ideea pînă la capăt. Dădeam crezare exteriorului şi cuvintelor ori căutam să justific ceea ce mă tulbura... Dacă aş fi mers cu fermitate drept înainte, fără ocolişuri, dacă aş fi ridicat glasul şi aş fi zis : priviţi cum se contrazic între ele cele două imagini închise într-un singur om, cine ştie, poate că tovarăşii noştri s-ar fi lămurit mai devreme asupra lui Granatov".

O rodea amintirea clipei cînd îi sărutase mîna... Dar cum ar fi putut să-i treacă prin minte ? N-ar fi dus-o capul !... Să-şi terfelească el totul, să-şi păteze cu noroi propriile lui răni sfinte ! Pentru ce ? Cum ? În ce scop ?

Şi pe Klara o ardeau amintirile.

— Simţeam eu că e un om fără voinţă, un om mic — îi destăinuia încet Toniei. De cînd am sosit, n-am putut să-l înghit... Pe urmă însă, i-am văzut mîinile acelea şi m-am gîndit la chinurile suferite. Mi-a fost atît de ruşine cînd Verner mi-a spus !... Înţelegi ? M-am lăsat amăgită de falsul lui avînt, de aşa-zisul lui sacrificiu şi de entuziasmul lui nechibzuit.

Ea povestea pronunţînd anevoie cuvintele care o chinuiau zi şi noapte :

— O dată am intrat din întîmplare la el. Pe masă se afla o scrisoare sosită tocmai atunci : „Scumpe Liolik..." Granatov a strîns-o foarte grăbit... Au început să mi se trezească amintirile... Liolik ! Aşa îi spuneau ei secretarului lor de partid, ajutorul lor troţkist... Liolik !... Îmi alungam amintirile ca pe un coşmar chinuitor... Of, de ce, de ce le-am alungat în loc să merg să le spun altora ? !

Cît de mult ar fi voit acum să întoarcă trecutul !

— Înţelege-mă, Tonia... Dacă-i scriam chiar atunci lui Verner : „Caută să afli cine a fost secretarul organizaţiei de partid din care a făcut parte Leviţki..." Numai asta să-l fi întrebat... cum îl mai cheamă pe acel Liolik. Cît de simplu ar fi fost ! De ce oare cele mai simple lucruri nu-ţi vin în cap decît mai tîrziu ? !

Cîteodată, în toiul nopţii, scotea cîte un ţipăt şi încerca să sară din pat. Prin întuneric i se părea că vede sclipirea stranie a unei lumini şi că aude zgomotul unei mulţimi de voci omeneşti care acoperă zbîrnîitul telefoanelor.

— Şantierul ! striga ea.

Tonia o reţinea însă în pat şi o liniştea cu încetul, ca pe un copil, căutînd să n-o contrazică întru nimic.

— S-a terminat, a fost într-adevăr un foc, dar s-a stins pe dată. Vapoarele în construcţie sînt acum în afara oricărei primejdii. Nu vezi ? Nu se mai aud sirenele...

— ...Cu o zi mai înainte să fi spus... doar cu o zi... cu o zi... —repeta într-una Klara, pînă la o totală sfîrşeală. Pe urmă întreaba deodată : — E arestat ? Într-adevăr e arestat ? Şi n-o să fugă ? Că doar noi nu avem puşcărie... Tonia, să-l păzească bine, înţelegi ? Să nu scape ! Apoi, lărgindu-şi pupilele, exclama mirată : — Dar mîinile acelea ? Oare cum e posibil ? Cum de s-a putut întîmpla ? Cicatricile acelea înfiorătoare... Cum a fost posibil ?

În acele zile, Andronikov şi Kasimov treceau printr-o adîncă frămîntare, dar căutau să şi-o învingă prin munca rece a logicii. Încuiaţi împreună în cabinet, ei verificau cu atenţie, chibzuiau, analizau, îşi controlau unul altuia lucrările folosind la maximum toate cunoştinţele pe care le aveau asupra vieţii, psihologiei şi tacticii de luptă. Îi conducea experienţa şi intuiţia. După lungi consfătuiri, ei se despărţeau, şi din confruntarea cu oamenii şi faptele verificau iarăşi, analizau, completau, respingînd sau reconfirmîndu-şi presupunerile.

Kasimov simţea iarăşi, cu plăcere, avîntul propriu celor mai primejdioase misiuni de cercetare, cînd pînă şi cea mai mică nesocotinţă te putea duce la pieire, după cum cea mai mică neatenţie te putea abate pe o pistă greşită. Acelaşi sentiment îl ai la vînătoare cînd deasupra hăţişurilor deodată ţi se ridică ursul în faţă : toate gîndurile şi sentimentele se

concentrează într-o singură dorință : aceea de a învinge, toate mișcările încep a fi precise, calculate, fără greș.

Acum problema era mai grea și mai importantă decît în alte dăți. Acum nu mai era vorba de viața unui om, ci de viața poporului însuși, de viața Patriei.

Kasimov urmărea fiecare pistă, fiecare urmă lăsată de criminali, și cînd, ghidîndu-se după un fir prins la întîmplare, reușea să ajungă pînă la capăt sau cînd urma neclară se limpezea conducîndu-l pas cu pas spre vizuina tainică, atunci vînătorul din el se trezea simțind cum se înăbușă parcă de o bucurie nemărginită. Ca un partizan după un atac izbutit, jubila și rîdea singur de năvala puternică a sentimentelor. Apoi, ca un bun cekist, relua totul de la început, subordonînd rațiunii toate sentimentele, verificînd și cercetînd iarăși pînă la sfîrșit, ca să nu comită vreo greșeală, ca să nu-i scape vreun amănunt, să nu omită nici o posibilitate. Se înapoia la vechile dosare, le sucea și le răsucea, cerceta cu atenție datele noi și, întocmai cum pe o fotografie pusă la developat se conturează imaginea, tot astfel în procesele verbale ale interogatoriilor apăreau rînd pe rînd, mai întîi contururile generale ale întregii afaceri, apoi oamenii, legăturile dintre ei și, în sfîrșit, participarea amănunțită și premeditată a fiecărui, cu toate faptele săvîrșite la un loc. În felul acesta, tabloul era limpede.

„Treaba asta-i mai grea decît viața de partizan — gîndea Kasimov — este o luptă mai vicleană decît luptele de altădată... Dușmanul este același. A devenit însă ceva mai perfid și mai abil ! Dar și noi ne-am mai deșteptat între timp".

Din nou îi luă pe rînd. Liniștitul și înrăitul Nefedov n-ar fi mărturisit nimic dacă nu l-ar fi înfundat cu dovezi de netăgăduit. Era un dușman îndîrjit, și Kasimov se simțea în preajma lui angajat ca într-o luptă la care mergi înarmat pînă-n dinți. Inginerul Putin, cu ochii înroșiți de lacrimi, se căia, căuta mereu căi de scăpare, mințea și era gata să-și trădeze toți complicii, numai ca să scape el. Impertinentul și încrezutul Slepțov căuta să-l zdrobească pe Kasimov prin superioritatea lui intelectuală ; întrebuința cuvinte cărora Kasimov nu le cunoștea înțelesul și se avînta în discuții filozofice despre reprezentanții culturii, în rîndul cărora se considera,

„Mai lasă astea — îi spunea Kasimov — oamenii culturii au creat maşini, iar dumneata vrei să le distrugi ! N-ai dreptul să vorbeşti despre cultură !“ Îl recunoştea pe Slepţov descoperind într-însul un vechi duşman. Aşa cum şi sub poleiala făţarnicului ofiţer alb, luat cîndva prizonier de către partizani, descoperise un chiabur pe care îl cunoştea.

Şi iată că soarta îl adusese din nou faţă în faţă cu Paramanov, o veche cunoştinţă, consătean de-al lui, dar unul dintre duşmanii de secole. Ca doi vînători la pîndă, cu auzul ascuţit, ei se pipăiau unul pe altul, cu privirile şi cu vorbele. Kasimov îl înţelegea pe Paramanov mai bine decît pe oricare altul. Încă de la prima încăierare din taiga, cînd el, tînăr argat, s-a revoltat împotriva exploatării sălbatice a stăpînului său de atunci, îi cunoştea pe aceşti chiaburi obraznici ai taigalei şi pe aceşti feciori de chiaburi, care se făceau negustori sau ofiţeri : mai tîrziu, în timpul campaniei de deschiaburire a bogătanilor, la care a luat şi el parte, şi-a dat seama de puterea urii lor. Se războise cu ei toată viaţa ; împotriva lor luptaseră partizanii lihniţi de foame, umblînd pe potecile fiarelor şi pe gheaţa Amurului. Ca să lupte împotriva lor, Saşka, prietenul lui de aceeaşi vîrstă, şi-a păstrat cu grijă mitraliera rămasă de la partizani şi tot împotriva lor s-au creat colhozuri, s-a construit uzina şi oraşul. Întreaga ţară creştea cu alte şi alte mii şi mii de tineri şi copii care vor lua parte la lupta împotriva lor, o luptă neîntreruptă, deopotrivă de dîrză, dusă însă acum sub altă formă. Pentru ca domnia lor sîngeroasă să nu se mai întoarcă niciodată, a ajuns Kasimov în rîndurile partizanilor, ale constructorilor, apoi ale cekiştilor. Cekist fiind, iată că se întîlnise din nou faţă în faţă cu duşmanul : Nefedov, Paramanov, Slepţov, Putin şi Mihailov, bătrînul lacrimogen ; toţi aceştia stăteau acum în faţa lui, într-o grămadă împuţită, şi oricît de diferite le-ar fi fost procedeele, acţiunile, vinovăţia, toţi îi erau deopotrivă de duşmani, într-o singură accepţiune a cuvîntului, toţi constituiau o primejdie care trebuia distrusă.

Andronikov îi predase lui Kasimov aproape toate problemele, în afară de una singură : aceea de bază. Liniştit şi atent, el îşi petrecea ore întregi stînd numai între patru ochi cu un interlocutor tăcut, care nu voia nici să recunoască şi

nici să nege, care refuza să declare ceva. Andronikov își întrebuința întreaga lui experiență de cekist, acumulată timp de mai mulți ani, pentru ca în cele din urmă tăcutul său interlocutor să vorbească. Căuta să-l convingă, rîdea de el, îi desfășura în față dovezile, corpurile delicte, actele. Îl confrunta cu Putin, cu Nefedov, cu Paramanov și Slepțov. Întîlnirea cu Leviți o păstrase pentru sfîrșit. Cînd intră Leviți, ochii pătrunzători ai lui Andronikov surprinseră pe fața lui Granatov expresia unei totale descumpăniri. Leviți își confirmă declarația. Andronikov îl trimise afară din cameră. Vedea că dușmanul prins slăbea văzînd cu ochii, că el nu mai putea să reziste. Atunci Andronikov spuse clipind disprețuitor din ochi :

— La drept vorbind, ești un laș. N-ai nici mîndrie și nici nu te însuflețește vreo idee. Să nu știi în numele cui ai sabotat ! Ți-e frică să dai socoteală pentru ticăloșiile săvîrșite ? !

Granatov se schimonosi la față și păli. Încă mai încercă să se opună, dar răutatea și desperarea răbufniră dintr-o dată, într-o vorbărie precipitată, incoerentă.

— Fie și așa !... Vrei să știi ? Ei bine, da, sînt dușman ! Am sabotat și voi mai sabota !... Dar nu sînt un criminal. Vă sînt dușman ideologic. Sînt trotkist ! Conștient și convins. Vă disprețuiesc pe voi, disprețuiesc din tot sufletul ideile voastre, cincinalele voastre, entuziasmul vostru, îi urăsc pe stahanoviștii voștri, și dacă eu n-am să mai fac nimic, fiindcă am fost prins, să nu crezi că ați scăpat, căci mai sînt și alții !...

— Bine — zise Andronikov — sînt bucuros că am de-a face cu un om de idei și nu cu un pungaș ordinar. Dar ai fost prins și vei fi dat în judecată. Dovedește deci că ai curaj și povestește pînă la capăt despre convingerile dumitale și despre activitatea dumitale vrăjmașă. Dacă ești un om cu convingeri, n-ai de ce să te temi de adevăr.

Dar Granatov se ghemuise în sine, speriat și abătut. Semăna foarte puțin cu un om de idei. Andronikov îi împinse un pahar cu apă.

— Bea și hai să trecem la chestiune. Subiectul discuției noastre de astăzi va fi : cînd și din îndemnurile cui ai început acțiunea dușmănoasă împotriva Țării Sovietice ? Amîndoi sîntem obosiți, așa că n-are rost să mai tărăgănim lucrurile.

Granatov se foia pe scaun, iar obrajii îi svîcneau în cunoscuta mişcare uricioasă.

— Vorbesc... numai...

— Da. Ce-i ?

— Nu, totuna-i... — Se părea că renunţase la dorinţa lui, dar pînă la urmă nu se putu abţine, căci întrebarea prea-l ardea pe buze : Spune-mi... Aş vrea să ştiu, din punct de vedere psihologic. Dacă eu nu-ţi dădeam chibrit, m-ai fi arestat ?

Andronikov zîmbi :

— Ai dreptate, asta e o chestiune de psihologie. Îţi pot răspunde doar atît : Dacă n-ai fi fost un sabotor şi un diversionist, nu te-aş fi arestat. Dar acum fii bun şi răspunde-mi la ceea ce este esenţial.

Veniră ore şi zile în care, ca la cinematograf, se desfăşură un film interesant, numai că filmul se desfăşură invers : de la coadă la cap. Trecutul se apropiase şi se clarificase. Întîmplări îndepărtate deveniră deodată actuale şi se dezvălui adevăratul lor substrat.

— Nu-i aşa că n-ai plănuit să-l omori atît de repede pe Morozov, ci unelteai un plan criminal ceva mai bine ascuns ? Vreo întîmplare nenorocită, vre-un accident de maşină, de pildă, nu-i aşa ? Pe urmă însă, i-ai dat lui Paramanov însărcinarea „să-l lichideze pe Morozov chiar astă-seară". E adevărat ?

— Da.

— De ce ţi-ai schimbat atît de repede hotărîrea ?

— Mi-am dat seama că Morozov... bănuia ceva... că descoperise urma... Trebuia să-l îndepărtăm mai înainte de a apuca să-i împărtăşească altcuiva bănuielile sale.

— Tot dumneata i-ai dat după aceea lui Paramanov însărcinarea să declare că a vrut să te omoare şi pe dumneata, şi pe Verner ?

— Da ! strigă Granatov, scuturat de un rîs răutăcios. Da, da, am dat această directivă aici în acest cabinet şi chiar faţă de dumneata, care ai fost atît de amabil şi ne-ai confruntat. Paramanov m-a înţeles din jumătăţi de cuvinte. Îţi sînt recunoscător.

— Ar fi fost amuzant dacă reuşeai să mă înşeli pînă la urmă. Dar de data asta, precum vezi, noi vom rîde la ur-

mă, nu voi. Granatov își înfundă iarăși capul între umeri, chircindu-se parcă de o durere de nesuportat. Trecea cu repeziciune de la exploziile de răutate la o stare de deprimare și frică. Era nervos. Nu lipseau nici zile cînd se închidea într-o tăcere desăvîrșită, apoi însă urmau clipe de iritare, cînd spunea tot ceea ce negase și ascunsese cu atîta grijă pînă atunci. Doar într-o singură chestiune rămînea consecvent pînă la capăt: susținea că lucrase singur, că n-a avut legături cu nimeni, că nu primea directive de la nimeni. Andronikov nu insistă prea mult. Pentru moment, pe el îl interesa îndeosebi activitatea lui Granatov în Orașul Nou.

— Moartea lui Morozov a fost singura crimă pe care ați pus-o la cale ?

— Da, singura.

— Verner nu era o piedică ?

— Ba era... Dar în orice caz, pînă la moartea lui Morozov nu m-a împiedicat. Știi, era ambițios și autoritar. Prin el, mi-a fost ușor să-mi aplic linia...

— Linia pe care aveai ordin s-o înfăptuești ?

— V-am mai spus odată că nimeni nu mi-a poruncit nimic !

— Bine. Fie și așa. Și-n ce constă linia dumitale ?

— Un ritm vertiginos de producție, fără șanse de realizare, reducerea la aproape jumătate a termenului dat de guvern, și, drept rezultat, lipsa de aprovizionare, de rezerve în ceea ce privește materialele de construcție, de cadre... Firește, ca rezultat principal : prăbușirea și neîndeplinirea termenului dat de guvern.

— E clar. Atunci, vă să zică, susții că asasinarea lui Morozov este singura pe care ați premeditat-o ?

— Da.

— Oare activitate dumitale de provocare, dusă în sectorul aprovizionării și al construcției de locuințe, agitația dumitale fățarnică : „Măcar de ne-am lăsa oasele aici, și tot vom construi !“ — oare toate acestea n-au fost un sistem bine gîndit pentru distrugerea în masă a cadrelor ? Ai primit misiunea de a împiedica acțiunea de construcție prin demoralizarea și chiar prin lichidarea fizică a cadrelor. Este adevărat ?

— N-am primit de la nimeni nici un fel de misiune !

— Bine. Să scriem deci că dumneata ţi-ai propus de unul singur această misiune şi că ai venit cu astfel de gînduri la construcţie. Asta-i adevărat ?

— E adevărat. El tăcu o clipă, apoi se repezi înainte. Nu, nu este adevărat ! Nu e tocmai aşa. Să vezi, se dădea o luptă crîncenă în mine. Şovăiam. Aveam oarecare îndoieli... Atunci m-am străduit să micşorez răul... Eu însumi am dat în judecată pe sabotorii de la aprovizionare.

— Cînd erai în pericol de a fi demascat, nu-i aşa ?

— Da, dar...

— Păi era vorba să nu mai minţim ! În faţa ameninţării de a fi tras la răspundere pentru că aprovizionarea de iarnă fusese compromisă, i-ai scuturat pe sabotorii mărunţi, care nu te cunoşteau. Aşa e ?

— Da.

— Ai avut deci misiunea ca prin măsuri criminale să creezi astfel de condiţii, încît îmbolnăvirile, pierderile de oameni, dezertările să devină inevitabile. Ţinînd discursuri înflăcărate comsomoliştilor, urmăreai în mod conştient şi provocator să-i sperii, iar pe cei slabi şi nestatornici să-i faci să şovăie şi să dezerteze.

— Ei, da ! Şi la urma urmei, am reuşit cîte ceva !

— Dar n-ai reuşit să sabotezi construcţia !

Tăcere.

— Ştii că vaporul va fi lansat la timp ? Misiunea asta nu ţi-a izbutit. De ce ?

Granatov iarăşi nu răspunse.

— De ce taci ?

— Ştii prea bine de ce. Fugeau ei mai mulţi, dacă ceilalţi n-ar fi paralizat acţiunea dezertărilor prin perseverenţa lor neobişnuită.

— Şi au făcut-o cu acel entuziasm tineresc pe care dumneata nu-l puteai suferi.

— O, asta nu ! Te rog să mă crezi că-i admiram din adîncul sufletului şi mă bucuram pentru ei. Eu, vezi, sînt un om cu dublă personalitate. Doar sînt comunist... şi...

— Îndrăzneşti să-mi spui mie acest lucru acum şi aici ?

Urmă o tăcere adîncă.

— Ochii miopi ai lui Andronikov vedeau bine. Lor nu le scăpa nici o schimbare, nici una din zvîcnirile feței lui Granatov. De ce se eschiva oare astfel ? Ce rost aveau suspinele lui, cuvinte ca acestea : „o dublă personalitate", „adîncul sufletului ?" Ce încearcă să ascundă cu orice preț ?

— După cum vezi, misiunea dumitale a fost proiectată pripit, fără să se țină seama de oamenii țării noastre. Probabil că autorii proiectului cunosc prost țara noastră, ba poate că nici limba nu le-o cunosc.

— Nu știu despre cine vorbești.

— Știi bine despre cine vorbesc.

Dar Granatov nu voia să știe. De această ultimă și capitală mărturisire căuta el, cu o înverșunată încăpățînare, să se eschiveze.

Zilele treceau. Trecutul se depăna din nou. Bisericosul bătrînel Mihailov îl călăuzise prin viscol pe mecanicul Platt, părăsindu-l în cele din urmă pe gheața Amurului. Mihailov, Paramanov Nikolai și Paramanov Stepan trebuiau să saboteze aprovizionarea din sate și cătune. Pac primise însărcinarea să strice peștele, secția de aprovizionare încurca adresele și comenzile, iar Granatov își luase asupră-și dezorganizarea sistematică a întreprinderilor auxiliare și a stocajului de material lemnos.

— Această perioadă îmi este clară. Lămurește-mă însă asupra tacticii dumitale, după schimbarea conducătorului construcției, adică în timpul lui Dracenov.

— În intervalul acela am lucrat cinstit. Pînă la incendiu...

— Cuvîntul „cinstit" nu-și are locul aici, Granatov. Ce te-a făcut să întrerupi politica de sabotare ?

— Era clar că nu va mai reuși.

— N-a jucat vreun rol și faptul că un întreg șir de complici de-ai dumitale au fost arestați între timp ?

— Ba da.

— Te-ai speriat de eșec ?

— Desigur, și am încetat sabotajul.

— L-ai încetat ?

— Da.

— Minți.

Se uitau unul la altul. Granatov privea lacom în ochii lui

Andronikov, încercînd să înţeleagă ce anume ştia acesta. Apoi lăsă ochii în jos, gîrbovindu-se. Şi din nou prinseră să răsune în liniştea cabinetului glasul clar al lui Andronikov şi răspunsurile sacadate ale lui Granatov.

— N-ai încetat sabotajul ! Fii exact. Tocmai în zilele acelea l-ai atras în organizaţia voastră pe inginerul Putin. Aşa e ?

— Îl surprinsesem opunîndu-se măsurilor luate...

— Mai clar, te rog. Explică-mi cum s-a întîmplat ? Şi să nu uiţi că declaraţia lui Putin se află aici, la mine.

— L-am surprins într-un moment cînd se opunea măsurilor luate de Kostko. Bătrînul fusese foarte ofensat de Dracenov...

— Şi dumneata i-ai alimentat ofensa ?

— Da.

— Pe urmă ?

— Kostko mi s-a plîns la docuri că treburile merg prost. Atunci am priceput că Putin acţionează intenţionat producînd încurcături la stabilirea normelor şi la schimbarea brigăzilor, dînd îndrumări greşite la construirea cofrajelor. L-am chemat pe Putin. L-am ameninţat că-l demasc. Apoi i-am oferit să lucrăm împreună.

—Şi el cum a reacţionat ?

— Întîi s-a mirat. Îi era frică. Ideile lui sînt însă de aşa natură, încît a consimţit repede.

— Idei contrarevoluţionare ?

— Da. Şi m-am folosit de ele.

— Astfel a devenit unul dintre executanţii fără murmur şi fără şovăire ai dispoziţiilor dumitale ?

— Da. Deşi cu timpul a început să manifeste şi iniţiativă.

— Îi plăcea deci treaba ?

— Eu aş spune mai curînd că-i era frică. Voia să se precipite evenimentele.

— E clar. Să ne întoarcem la tactica dumitale. Ocupîndu-te cu recrutarea de noi cadre pentru acţiunile viitoare, ai stat un timp liniştit. Te-ai hotărît să lucrezi cît se poate mai bine, ca să-ţi restabileşti autoritatea şi să obţii numirea în cel mai important sector : şantierul naval. Aşa este ?

— Aşa este.

— Poate că lucrul acesta era în legătură cu noile directive ale şefilor dumitale ?

— Am mai spus că nu am nici un fel de şefi !

— Totuşi Lebedev ţi-a scris !

Granatov ridică iute ochii, se încurcă şi roşi.

— Am primit o singură scrisoare, strict personală.

— Şi unde-i scrisoarea ?

— Am aruncat-o, singur. Adică... Nu ştiu. În orice caz, în scrisoarea aceea nu era nimic în afară de cuvinte prieteneşti.

— Dar inginerul Slepţov, cînd a fost în delegaţie la Habarovsk nu ţi-ai adus nimic de acolo ?

Andronikov vedea bine că Granatov n-o să se mai poată stăpîni multă vreme. Ce tare îi zvîcneau obrajii ! Cum îi rătăceau ochii în toate părţile !

— Nu, nu mi-a adus nimic. Doar cîteva hîrtii oficiale !...

— Şi dacă am să-ţi arăt eu ce ţi-a adus ?

O tăcere de mormînt se aşternu. Cum mai tremurau genele ploapelor plecate ale lui Granatov !

După o clipă, Granatov strînse din umeri.

— Interesant. Eu nu-mi amintesc să-mi fi adus ceva, în afară doar de nişte plăci de patefon.

Linişte. Linişte îndelungată. Andronikov încetă să mai pună întrebări, şi aşa inutile. Nu era încă sigur... Dar era pe drumul cel bun. Simţea că o să descopere curînd ceea ce Granatov ascunde cu îndărătnicie. Nu-i nimic va ajunge şi acolo !

Filmul faptelor reconstituite se desfăşura cu iuţeală, mai departe. Munca tenace a gîndului care analizează, coordonînd datele culese la interogatorii şi confruntări, apoi din nou interogatorii între patru ochi, aici, în liniştea cabinetului.

— Vă stingherea organizaţia de partid ?

— Da.

— Şi în special numirea Klarei Kaplan la şantierul naval ?

— De aceea am şi îndepărtat-o.

— Da, aţi îndepărtat-o. Aveai şi socoteli personale cu ea?

— Nu.

— I-ai făcut totuşi curte. Fără nici un rezultat, nu-i aşa ?

— Asta-i cu totul altceva. N-are nici o legătură cu...

— Din informaţiile mele reiese limpede că ai primit în-

sărcinarea de la Leviţki şi de la Lebedev să o cucereşti cu orice preţ.

Din nou se lăsă tăcerea.

— Vorbeşte !

— Da. Ei o considerau foarte periculoasă. Klara îi cunoaştea pe amîndoi... Putea să afle de legăturile noastre. O dată, era aproape gata să se şi întîmple aşa...

— Cînd ?

— A intrat o dată Kaplan pe neaşteptate la mine în odaie. Nu intra niciodată astfel, dar atunci era ceva foarte urgent. Venea să mă cheme la şantier. Şi a zărit dintr-o aruncătură de ochi, pe masă, scrisoarea lui Lebedev. Din fericire, după cum se vede, nu-i cunoştea scrisul. Dar după cîte mi-am dat seama, numele meu, din titlul scrisorii, a făcut-o să-şi amintească totuşi..

— Atunci te-ai hotărît s-o compromiţi prin întîlnirea cu Leviţki ?

— Nu n-a fost nimic hotărît. Nici nu voiam s-o fac... Te asigur că mă purtam bine cu ea. Chiar, dacă vrei să-ţi spun, o iubeam.

— Ai şi dovedit-o ! Doresc să aud însă cum aţi organizat întîlnirea lui Leviţki cu Klara Kaplan.

— De cînd eram la şantier, nu mai puteam pleca la construcţia de drumuri... Şi totuşi noi trebuia să ne întîlnim. Leviţki a cerut voie să vie la direcţie în oraş. Şi a trecut pe la locuinţa mea. Era foarte îngrijorat. Dar eu l-am asigurat că n-are de ce să se teamă. Dacă el şi Klara aveau să se întîlnească, Leviţki trebuia să-i spună că a venit la ea ca să se explice.

— Leviţki a consimţit ?

— Da, a acceptat bucuros ideea mea. Mi-a spus chiar că trebuie să se întîlnească neapărat cu dînsa şi să aranjeze în aşa fel, ca să aibă martor că s-au întîlnit. Martorul trebuia să fiu eu. „Asta, zicea el, ne-ar putea ajuta s-o distrugem atunci cînd va fi nevoie."

— Şi curînd aţi fost nevoiţi să uzaţi şi de această armă.

— Da.

— Cîtă vreme vă stătea în drum, vă era greu să vă îndepliniţi misiunea. Nu-i aşa ?

— Nimeni nu mi-a dat nici o misiune !

— Nu crezi oare că nu mai are rost să tăgăduieşti ?

— Dar n-am ce să mărturisesc altceva !

Sosi însă şi ziua pe care o aşteptau amîndoi, unul, folosind răbduriu toate mijloacele pentru a o apropia, celălalt, opunîndu-se venirii ei din toate puterile. Nu era de fapt o zi, ci o dimineaţă foarte luminoasă şi limpede, cînd lumina îţi cade drept în faţă de ţi se vede fiecare zbîrcitură, fiecare trăsătură a muşchilor.

Andronikov avea o voce deosebit de liniştită şi oarecum ciudată :

— Mi se pare că îţi place foarte mult muzica, da ?

Lumina îl bătea pe Granatov în faţă şi el nu mai putea să-şi ascundă oribila convulsie a tuturor nervilor.

— Nu înţeleg... Ce legătură are muzica ? Da, îmi place... Încercă să şi rîdă.

— Patefonul a jucat un mare rol în viaţa dumitale, aşa e ?

— Rol ? Nu... Din plictiseală cel mult... cîteodată seara...

— În orice caz, a jucat un rol dublu, e adevărat ?

Tăcere. Se auzea răsuflarea lui Granatov.

— Mai este necesar să-ţi reamintesc ce anume păstrai sub învelitoarea discului ?

Granatov nu răspunse, iar Andronikov nu-l grăbi. Observa numai cu interes şi dispreţ cum dispărea treptat de pe faţa lui Granatov tot ce era forţat, prefăcut, aranjat şi cum adevărata faţă a omului se arăta în toată goliciunea jalnică, scîrboasă şi speriată.

— Destul, Granatov nu te mai amărî atîta — spuse în sfîrşit Andronikov. Noi doi am vorbit aici astfel, de parcă n-ai fi un pungaş ordinar, ci un om de idei. Iată că am ajuns la concluzia că nu eşti un om de idei ci, aşa cum am spus, un pungaş ordinar. De acum încolo, poţi fi dumneata, cel adevărat. Singurul lucru ce-ţi mai rămîne de făcut este ca să dai o declaraţie sinceră. Ai sosit la Harbin în luna august. Cînd ţi s-a oferit să devii agent japonez ?

Iarăşi tăcere.

— Hai, doar ştiu totul ! Ai venit la Harbin cu instrucţiuni din partea lui Lebedev şi cu adresa unui alt om, cu care urma să iei legătura. Aşa este ?

— D-d-a...

— Fii mai curajos ! Nu te bîlbîi ! Îţi pot cîti, dacă vrei, declaraţiile lui Lebedev, Leviţki, Paramanov şi Slepţov. Sînt răspunsuri complete. Aşa că-i absolut inutil să mai negi... De ce să-ţi termini cariera ca un fricos ? Cînd ai început-o, erai parcă mai plin de curaj ! Nu ţi-a fost frică să te laşi schilodit ! Şi încă pentru ce ? îşi rări Andronikov vorba. Apoi îi spuse, batjocoritor : Dar şi cînd ai făcut asta te-ai străduit să eviţi durerea !

Granatov sări ca ars :

— Bănuiţi-mă de orice vreţi — strigă el isteric — dar nu-mi luaţi meritul de-a fi suferit ! Îmi puteţi reproşa că nu am suportat chinurile pînă la sfîrşit... dacă dumneavoastră credeţi aşa. Îmi puteţi reproşa tot ce a urmat... Dar asta nu..

El îşi ridică în aer mîinile schilodite. În locul unghiilor, avea nişte măciulii vinete de sînge închegat. Pe pielea albă se întindeau cicatrici unduitoare ca nişte şerpi.

— Frumos lucrat — dădu aprobator din cap Andronikov. Sub ce anestezie, generală sau locală, vi s-a făcut operaţia ?

Granatov îşi muşca buzele, ochii nu şi-i putea fixa într-un loc ; căuta să şi-i acopere cu pleoapele, dar şi pleoapele îi tresăreau, în timp ce lumina vie a dimineţii, atotdezvăluitoare, îi bătea drept în faţă.

— Poate doreşti să-ţi citesc declaraţia vechiului dumitale şef, Vadim Lebedev ? Ori să-l chem încoace pe prietenul dumitale Leviţki ca să-ţi aducă aminte cum ai lăudat minunata operaţie a „chirurgilor" din Harbin ? Poţi să nu răspunzi la întrebarea mea despre anestezie. Sînt încredinţat că operaţia ţi-a fost făcută sub anestezie locală.

— Bine ! mîrîi Granatov umezindu-şi buzele crăpate şi muşcate. Bine. Acum voi spune tot.

În aceeaşi zi, la comitetul orăşenesc de partid luase de curînd sfîrşit o furtunoasă şedinţă plenară.

Cînd Sioma Altşuler, emoţionat, cu obrajii îmbujoraţi, dădu buzna în cabinetul secretarului, Gotovţev tocmai îi preda toate problemele lui Andrei Kruglov noul secretar al comitetului.

Sioma se opri în prag. Kruglov i se păru mai bătrîn decît fusese ieri, decît fusese chiar în acea dimineaţă ; omul arăta matur de tot. Numai în ochi îi jucă o licărire tinerească, atunci cînd îl văzu cu părul vîlvoi.

— Ce-i cu tine, Sioma ?

Altşuler se apropie de masă fără să-i dea bună ziua şi, cu o mişcare hotărîtă, se trînti într-unul din fotolii.

— Desigur, eu sînt de-abia candidat — începu el să vorbească iute şi înflăcărat — dar n-aţi putea zice că nu-s bolşevic. De aceea vă rog să-mi răspundeţi voi, conducătorii de partid, de ce nu înţelegeţi că atunci cînd un om zace bolnav în pat, cu inima cătrănită, nu mai poate aştepta nici un minut să i se înapoieze carnetul de partid ? De ce nu înţelegi asta ? Eu trec pe la ea în fiecare zi şi-o văd că zîmbeşte binevoitoare fiecăruia dar de fiecare dată simt că îi lipseşte ceva. De ce nu-i bate inima liniştit ? De ce în ochii ei nu se vede încă liniştea ? Am întrebat-o pe Tonia şi ea mi-a spus că asta este cauza. Am sărit ca ars şi am venit aici într-o fugă, ca un nebun, să fac scandal, să vă arunc cu pietre în geamuri. Vă rog să-mi răspundeţi, voi, conducătorii de partid : omenia faţă de tovarăşii noştri nu este înscrisă oare în programul partidului nostru ca o lege ?

Kruglov se întoarse către Gotovţev :

— Cum, nu i-aţi dat încă înapoi carnetul de partid ?

— Dar e în spital ! Aşteptăm să iasă !...

Sioma se ridică dînd din mîini, de parcă s-ar fi pregătit să ţină un lung discurs. Dar discursul nu reuşi să fie lung.

— Apăi, e foarte bine că te-au destituit !

Numai atîta rosti el, dar cu năduf. Şi o zbughi afară din cameră.

Klara Kaplan sta tot în pat, lîngă fereastră, cînd veni la ea Kruglov. Pe fondul luminos al geamului se proiecta nemişcat, între perne, profilul ei ascuţit. Se întoarse auzind zgomotul paşilor lui Andrei. Faţa ei galbenă se lumină de-o aşteptare timidă, care se stinse însă pe loc.

— Cum te mai simţi, Klara ?

— Aproape bine.

Şi se întoarse indiferentă.

— Klara, ţie nu-ţi face rău bucuria ?

Aproape că nu se mişcase, dar lui Andrei i se păru că s-a cutremurat din toată fiinţa.

— Să mă bucur ? ! Ascultă, Andrei ! Dacă spune cineva că bucuria poate fi dăunătoare, să nu-l crezi. Bucuria e întotdeauna cel mai bun leac.

— Ţi-am adus carnetul — Klara.

Se ridică şi întinse mîna. Ea apucă strîns carneţelul mic şi roşu. Apoi, ca să-şi mai domolească emoţia, îl deschise. Da, numărul ei, numele şi fotografia ei. Închise carneţelul, dar nu-l ascunse, ci îl pipăi din nou, îl răsuci pe toate părţile. Toată viaţa ei se concentrase în bucăţica aceea mică de carton roşu.

Începu deodată să plîngă. Lacrimile îi curgeau pe obraji, pe gît, se îndreptau spre urechi, i se aninau în părul scurt, ciufulit de pernă.

— Klara ! Ce-i cu tine ?... Ei vezi, Klara...

— Ah, dă-mi... dă-mi... lasă-mă — bolborosea dînsa. E pentru prima dată în tot răstimpul acesta... cînd plîng de bucurie...

Plîngea cu sughiţuri uşoare ştergîndu-şi lacrimile cu dosul palmei, ca să nu-şi ude carnetul, pe care-l strîngea în mînă.

CAPITOLUL XVI

Oricît de tragice şi de grele ar fi evenimentele, oricît de mult ar uimi ele în primele clipe, oricît de mari ar fi necazurile pe care le aduc aceste evenimente, viaţa triumfă întotdeauna şi tot ceea ce este inevitabil şi justificat de istorie se dezvoltă cu atît mai nemijlocit şi mai victorios cu cît au fost mai adînci zguduirile.

Ţara care a cunoscut îndîrjirea luptei, fericirea victoriei şi încîntarea muncii creatoare n-a fost scutită nici de gama josniciei, trădării şi perfidiei care-ţi taie răsuflarea. Era o lovitură foarte grea. Dar descoperirea trădării a fost una dintre cele mai mari victorii ale socialismului. Duşmanul fusese scos de pe toate poziţiile, dezonorat, strivit, demascat în toată cruzimea lui animalică, în toată decăderea şi mîrşăvia lui. Aerul ţării era acum mai curat.

Poporul îşi dădu seama că este mai copt, mai strîns unit, mai plin de noblețe sufletească. În fiecare om se trezise o nouă energie şi se manifesta un sentiment social cu totul altruist şi neprecupeţit. Iar viaţa mergea înainte ; ea se dezvolta cu tot mai multă dîrzenie şi creştea mai puternică, fiindcă în-

şişi oamenii care o trăiau crescuseră, erau mai înţelepţi, iar experienţa poporului întreg avea ceva mai matur : se îmbogăţise.

Andrei Kruglov se afla în centrul vieţii, contribuind din plin la dezvoltarea noului oraş. Tînăr şi lipsit de experienţă cum era, îi venea greu uneori, trebuind să-şi însuşească din mers arta de a conduce. Sentimentul răspunderii îl împiedica să doarmă nopţile, se temea să nu fi uitat ceva, să piardă ceva din vedere şi nu-l slăbea nici o clipă teama că o să-i scape ceva important. Îl încercau multe nelinişti, griji şi greutăţi, dar şi bucurii mai multe ca oricînd : aceste bucurii i le dădeau oamenii, rezultau din activitatea şi creşterea de zi de zi a vieţii.

Constructorii navali se pregăteau pentru lansarea primului vas.

Puternica macara ridica în aer stîlpii gata turnaţi ai noilor hale.

Klara Kaplan lucra la proiectul primelor cartiere cu case de piatră.

Sovietul orăşenesc iniţiase construirea cheiului pe care, la flacăra de odinioară a focurilor de tabără, îl visaseră primii comsomolişti.

Sosi şi un grup de ingineri care începură proiectarea unui pod lung de trei kilometri peste Amur.

Se inaugurase casa de odihnă a constructorilor.

Pe stadion fusese disputat primul meci de fotbal.

La vreo doi kilometri de oraş luase fiinţă o nouă uzină metalurgică. Miile de comsomolişti veniţi din toată ţara să construiască această uzină considerau că au venit într-un oraş vechi, în care noi erau numai barăcile lor, iar primilor constructori ai oraşului le spuneau cu respect : „comsomoliştii bătrîni".

Ostaşii demobilizaţi din Armata Roşie se abăteau pe la direcţie şi pe la comitetul orăşenesc şi declarau : „Dorim să rămînem aici, să construim oraşul ! Primiţi-ne şi pe noi la lucru !"

Trenurile aduceau mereu alţi şi alţi locuitori. Noii sosiţi nu semănau de loc cu vechii „columbi" : veneau gospodăreşte, aducînd cu ei bagaje, articole de menaj, copilaşi. Oraşul Nou era într-adevăr un oraş, căpătase o anumită gravitate, stabili-

tate, își avea obiceiurile lui, propria istorie, și înflăcăra imaginația cu perspectivele lui de dezvoltare.

În centrul atenției lui Andrei Kruglov se aflau oamenii. El știa că dăunătoarele acte ale inamicului pot fi paralizate numai prin eforturile unite ale întregii colectivități și prin promovarea cît mai urgentă de noi cadre. „Oamenii sînt mai prețioși decît aurul", acum înțelegea tîlcul adînc al acestor cuvinte. El educa oamenii, îi promova, îi întîmpina pe noii sosiți, se ocupa de cazarea lor, se îngrijea de viitorul lor. Trebuiau create magazine noi, creșe, cămine, cinematografe, teatre, școli, cluburi, trebuiau deschise școli superioare pentru tineret. La propunerea lui se hotărî înființarea unei școli serale pentru constructorii navali și în fiecare zi supraveghea ridicarea uriașei clădiri a viitorului institut.

Avea grijă ca toți constructorii veniți să cunoască istoria eroică a întemeierii orașului.

Cînd trebuia să găsească un om pe care să-l numească într-un sector de răspundere, privirea lui se îndrepta întîi și întîi către aceia care trăiseră alături de le greutățile primilor ani. Da, astfel de oameni nu-l puteau face de ocară ! Ei știau cum să lucreze !

În locul lui Granatov îl numi pe maistrul bolșevic Ivan Gavrilovici și-i dădu ca loctiitor pe Sioma Altșuler. Nu șovăi să-l recomande pe inginerul Kostko în postul de șef al construcției docurilor, iar ca ajutor al său îl recomandă pe Petea Golubenko.

— Io-te-te, mă !... strigă Petea aflînd de numirea lui. Dar nu ți-e teamă, Andriușa, că n-o să mă asculte nimeni ? Sînt prea tînăr !

Andrei începu să rîdă.

— Lucrează bine, Petea ! Și-atunci vor înțelege și ei că aspectul exterior poate să te înșele.

Și Petea se apucă serios de treabă. Cîteodată avea unele izbucniri băiețești. Mai trebuia îndrumat și învățat, dar toate cerințele stahanoviștilor le îndeplinea repede și fără greș. Petea lupta cu înverșunare împotriva delăsării și tărăgănelilor.

Andrei vru să-l recomande pe Epifanov pentru postul de președinte al sovietului orășenesc. Aici însă se lovi de protestul ferm al lui Epifanov.

— Uite ce-i — spuse el coborîndu-şi ochii. Nu zic eu că nu-i ceva foarte respectabil să fii preşedinte... Dar... vezi tu... Lidinka şi cu mine am luat o altă hotărîre... Nu ne pune piedici, Kruglov !... Ştiu, ai să spui că-i romantism sau cine ştie ce... Nouă însă toată viaţa ni s-ar duce de rîpă...

— Dar ce-i ?

— Ce este ? Mai vrem să construim, asta este ! sări Lidinka. Vrem să o luăm de la început...

— Va să zică aveţi de gînd să plecaţi ?

— Da.

— Unde ?

— Dincolo de sopca vecină — adăugă Epifanov. Se va construi acolo o hidrocentrală şi vrem să lucrăm la construirea ei.

A trebuit să-i lase să plece, pentru că şi la hidrocentrală era nevoie de muncitori calificaţi.

Valea Besonov se arătă a fi un bun preşedinte : avea o privire ascuţită de constructor şi-i dispreţuia grozav pe birocraţi. Căpătă în curînd şi o înfăţişare mai matură, o intonaţie nouă, mai gospodărească, a glasului, aşa încît nu mai era Valka, ci Valentin Ivanovici, primul gospodar al oraşului. Îşi începu activitatea printr-o ceartă cumplită cu Dracenov, pe care-l obligă să procedeze la o reparaţie capitală a tuturor drumurilor. Metodele pe care le întrebuinţă pentru a-l convinge pe Dracencov fură simple : interzise, fără nici o altă vorbă, accesul vehicolelor pe toate străzile în stare proastă.

— Dar m-ai înjunghiat fără cuţit ! urla Dracenov nemaiputîndu-şi aproviziona şantierele cu materiale. Îmi stau camioanele degeaba !

— Adu cu ele piatră şi repară străzile în două zile — ripostă imperturbabil Valka, neclintit în hotărîrea lui, apoi adăugă : Şi mai ziceai că ai lucrat cu Kirov... Te-ar fi învăţat el să strici drumurile în halul ăsta !...

Andrei hotărî apoi s-o facă pe Katia Stavrova responsabila comerţului alimentar din oraş. În acest scop, se duse s-o caute la institutul tehnic. Neobişnuit de mîndră, Katia i se zvîrli de gît :

— Uită-te la mine, Andrei, nu arăt ca o studentă adevărată ? Tu nu crezi oare că o să iasă din mine un inginer adevărat ?

Kruglov îi vorbi despre planurile lui.

— Dacă trebuie, trebuie ! răspunse Katia. Numai că mi-e groază să mă duc pe-acolo. Nu ştiu de ce, dar să stau cu birocraţii într-o singură odaie, chiar şi numai o jumătate de oră, este ceva peste puterile mele. Te rog să mă crezi !

— Dar eu pentru ce te trimit ?

— Crezi că am să reuşesc să-i scutur ?

— Sînt sigur c-ai să reuşeşti !

— Bine, atunci aşa am să fac ; am să-i scutur de-o să le meargă fulgii ! se înfierbîntă Katia. Dar pînă atunci mă cam apucă groaza.

Andrei o făcu să înţeleagă limpede că deocamdată ar fi foarte greu să îmbine studiul cu noua muncă.

— Ei, asta nu — strigă Katia. De cinci ani visez să mă fac constructor de nave, şi-acum să renunţ ? Nici nu mă gîndesc ! Ce dacă o să-mi fie greu ? Ne-am temut noi vreodată de greutăţi ?

Nici de astă-dată Katia nu se sperie de greutăţi.

Andrei urmărea cum lucrează toţi vechii lui prieteni, toţi tovarăşii anilor de eroism. O legătură puternică îi unea şi toţi împreună erau legaţi de Oraşul Nou. Cîteodată, bineînţeles, se gîndeau că în ţară există locuri unde clima este mai dulce, viaţa mai civilizată, munca mai uşoară, dar niciunul nu voia să mai plece de aici. Andrei ar fi pus mîna în foc pentru asta. Îşi amintea de prima lui discuţie avută cu Morozov, la Habarovsk. Bătrîne prieten, primul nostru dascăl, misiunea ta a fost îndeplinită ! Oamenii s-au obişnuit şi au prins să iubească aceste meleaguri.

Într-o noapte, în curtea spitalului apăru un grup zgomotos de tineri îmbrăcaţi în mantale şi purtînd valize pe umeri. Ei năvăliră în casa unde locuiau Tonia şi Sioma.

— Bucuroşi de oaspeţi ? strigă unul dintre tineri, care intrase cel dintîi. Bateria de munte a unităţii N... cu tot efectivul, a sosit să ajute la construirea pînă la sfîrşit a oraşului !

—Ghencik ! urlă răguşit de emoţie Sioma şi se repezi, aşa cum se afla, numai în izmene, să-şi îmbrăţişeze prietenul.

Ceilalţi flăcăi umplură pînă la refuz locuinţa. Tonia rîdea şi nu ştia cum să le facă loc la toţi.

— Nu-i nimic, găzduiţi-ne numai noaptea asta — se scuzau băieţii. Mîine dimineaţă ne aranjăm noi.

— Şi unde o să vă duceţi ?

— La comitetul de comsomol, şi de acolo unde ne-or trimite ei. O să ne ducem şi o să le spunem : uite aşa şi aşa, primiţi-ne !

— În cazul acesta aţi şi ajuns — rîse Sioma. În faţa voastră se află tovarăşa Vaseaeva, secretarul comitetului de comsomol. Şi din proprie experienţă, vă sfătuiesc s-o ascultaţi şi s-o respectaţi.

A doua zi de dimineaţă, Tonia trecu pe la Andrei.

— Andriuşa, ajută-mă, te rog. A venit o unitate întreagă, o baterie de munte, tot flăcăi unul şi unul. Unde se simte cea mai mare nevoie de oameni ?

— Să-ţi spun adevărat : peste tot !

În aceeaşi seară, Kruglov şi comisarul unităţii întîmpinară garnitura care aducea familiile ostaşilor demobilizaţi şi stabiliţi în Oraşul Nou.

Era mare veselie în gară ! Din vagoane coborau copilaşi, fete tinere, neveste cu prichindei în braţe, bătrîni şi bătrîne. Ostaşii se gîrboveau sub greutatea coşurilor şi a baloturilor.

— Vino pînă aici, Kruglov — îl trase comisarul spre unul din vagoane. Vino să-ţi fac cunoştinţă cu familia unui protejat al meu.

O femeie vîrstnică şi voinică se aruncă cu toată greutatea trupului la pieptul fiului ei, lăsînd să-i atîrne în lături mîna în care ţinea o boccea grea. În jurul ei se învîrteau două fetişcane care, intimidate, îşi schimbau mereu greutatea corpului de pe un picior pe altul. Lîngă ele, un flăcău rumen, încărcat cu fel de fel de boccele şi valize, se uita în jur plin de curiozitate. Din vagon tocmai cobora un bătrînel, abia purtînd în spate un coş uriaş, dar odată ajuns jos, se opri locului, uitînd să-şi coboare coşul de pe umeri.

Serghei Goliţîn se eliberă din îmbrăţişarea maică-si, făcu un pas înainte şi se opri. Nici nu-i trecu prin minte să-i ia

bătrînului coşul de pe umeri. Stăteau şi se uitau unul la celălalt.

— Fiule, fiule... — bolborosi unchiaşul. şi toate mustrările, atît de des repetate în singurătatea nopţilor de nesomn, se reoglindiră o clipă pe faţa lui îmbătrînită. Îşi înăbuşi însă elanurile devenite acum de prisos. Adă mîna, fiule. Bine te-am găsit ! spuse el lepădîndu-şi, cu o tinerească mişcare, greutatea din spate.

Kruglov şi comisarul se apropiară de bătrîni, ca să-i cunoască.

— Bun flăcău ai ! spuse Andrei. E unul din cei mai buni stahanovişti. Acum o să treacă la calea ferată. Să sperăm că şi acolo va fi tot atît de bun. Avem nevoie de mecanici.

— De-asta am şi venit, fiindcă aveţi nevoie — răspunse Timofei Ivanovici cercînd să-şi ascundă bucuria. Şi, chemîndu-l mai aproape de el pe flăcăul rumen care rămăsese fistîcit alături, adăugă : Şi ăsta-i un fel de fiu al meu. Elevul meu, Sviridov Vaniuşka.

Lui Kruglov îi plăcură ochii limpezi, inteligenţi şi faţa curată şi tînără a lui Sviridov.

— Ai venit cu Goliţîn să lucrezi pe locomotivă ?

— Nu, am venit pe şantier — răspunse Sviridov îmbujorîndu-se tot. Sînt şi eu constructor. Am luat parte la construirea Uzinei de Tractoare şi visez la oraşul vostru de mai bine de patru ani.

Andrei îşi întipări bine în minte numele : Sviridov. Ar trebui să nu-l scape din ochi pe tînărul acesta. „Visez de mai bine de patru ani..." Da, oameni ca aceştia formează fondul de aur al construcţiei.

Kruglov se auzi strigat. Se întoarse şi văzu un grup de tineri îmbrăcaţi în mantale militare. Se uita la feţele lor, dar nu cunoştea pe nimeni.

— Bineînţeles că m-am făcut mai drăguţ, de-aia nu mă recunoşti — spuse unul din tineri. Dar oricum, Andriuşa, tot ai fi putut să mă recunoşti !

— Timka !! Timka Grebeni !

— În carne şi oase ! rîse el. Iar băieţii sînt toţi camarazii mei. Am făcut armata împreună, ne-am demobilizat tot

împreună și am luat-o cu toții încoace. N-am întîrzit cumva de la lansarea primului vas ?

Veni și ziua de 25 septembrie.

Corpul prelung și greoi al vaporului lunecă pe șine, ușor, oarecum neobservat, și deodată despică apa liniștită a lacului. Acea clipă o așteptau de cinci ani și visau la ea încă din vremea primelor focuri de tabără. Toți constructorii se adunaseră acolo, veniți ca la sărbătorirea realizării unui vis. Rapiditatea și ușurința lansării aproape că uimiră și decepționară la început. Cum, atîta tot ? Dar cînd vasul începu să se legene pe apă, deși încă greoi și nefinisat, un strigăt de fericire străbătu tribuna, cheiul, malul lacului, ticsit de lume. Chiotul acela voia să fie poate un „ura" sau poate un răcnet general de triumf. Oamenii se îmbrățișau, își ștergeau lacrimile, spuneau cuvinte de neînțeles, cuvinte de bucurie. Vechii prieteni își dădură seama că prietenia care îi leagă e trainică, din cele care țin pînă la mormînt, și că niciodată nu se vor despărți unii de alții, așa cum niciodată nu se vor putea despărți de oraș și nu vor putea uita fericirea deplină a acestei clipe, așteptată timp de cinci ani. Necunoscuții se cunoscură și legară prietenie nouă.

Klava stătea pe mal, foarte aproape de apă. Vasul se legăna în mijlocul lacului și-n jurul lui unduiau rotogoale mari, tot mai mari. În sfîrșit, prima undă lovi în mal, cu un zgomot asemănător valurilor mării. În urma ei veni a doua, a treia, și, întîlnindu-se unele cu altele, apele făcură prundișul de pe mal să sune vesel.

— Cinci ani am visat clipa asta ! spuse Klava, tuturor celor din jur, și totuși nimănui. Iar acum, iată-l ! Iată primul vapor !

Alături de ea se afla un tînăr înalt, într-un jerseu liliachiu, tricotat. Era tuns arici și avea obrajii îmbujorați. Ochii lui, de o culoare nedefinită, i se părură Klavei luminoși, c-o scînteie gălbui-verzuie scăpărînd în adîncurile lor.

— Se vede cît ești de fericită în clipa asta ! îi spuse el. Faci parte dintre vechii comsomoliști ?

Klava îi răspunse cu plăcere :

— O, sînt chiar dintre cei mai vechi ! Am sosit cu primul vapor. Dumneata eşti nou ?

— Am lucrat pînă acum la Uzina de Tractoare, înţelegi ? Şi a trebuit mai întîi s-o sfîrşesc pe aceea.

— La Uzina de Tractoare ? Dar şi asta e o treabă grozavă!

— De mult vreau eu să vin aici ! Văd că la şantierul naval am întîrziat, dar am să apuc uzina metalurgică. Tare mi-a fost necaz !

Klava îl linişti :

— Nu-i nimic. Uzina metalurgică este şi ea foarte importantă. Şi-apoi ai să mai vezi şi prima turnătorie. Dar dumneata ce eşti ?

Înţelegîndu-i întrebarea, el răspunse deschis :

— Am fost întîi fochist, ajutor de mecanic de locomotivă, pe urmă săpător, zidar, motorist, iar acum defrişez taigaua. Şi o întrebă la rîndul lui : Dar dumneata ?

— Am fost ţesătoare, pe urmă am defrişat taigaua, am lucrat la cantină, am construit fabrica de cherestea, am fost învăţătoare, betonistă, iar acum cresc copii.

Tînărul se uită întrebător la Klava. Ea roşi şi spuse foarte încet :

— A, nu ! Ce-ai crezut ? Sînt responsabila creşei şi a grădiniţei de copii. Cresc copiii noştri, primii născuţi aici...

Dîndu-şi seama că el n-a întrebat-o despre aşa ceva, se înroşi şi mai tare. Dar tînărul se bucură atît de mult de cele auzite, încît nici n-ar mai fi fost nevoie să roşească.

Plecară împreună de pe mal şi se întîlniră lîngă poartă cu Andrei. El era în capul gol, vîntul îi zbîrlea părul cîrlionţat, iar ochii lui, îngînduraţi de obicei, erau astăzi de o neobişnuită limpezime şi veselie. Klava îl zări, şi pentru o clipă inima i se strînse. De astă-dată însă, nu datorită vreunui sentiment, ci în puterea obişnuinţei. Ea-i strigă zîmbindu-i :

— Andriuşa, ce zi minunată !

Kruglov se uită atent la tovarăşul ei. Îşi aruncă şi Klava privirea asupra lui şi se bucură văzîndu-i părul tuns ca o perie, buzele proaspete şi ochii luminoşi, luminoşi. Ar fi privit mereu aceşti ochi luminoşi.

— Este secretarul comitetului orăşenesc de partid, Andrei

Kruglov — spuse ea adresîndu-se acestor ochi luminoşi, şi îşi dădea seama că îi povesteşte din ochi ceea ce se dezobişnuise să povestească, făgăduindu-le că din ziua aceea totul va fi altfel.

— Ne cunoaştem — spuse tocmai atunci Kruglov. Sviridov Ivan, nu-i aşa ?

Kruglov şi tînărul însoţitor al Klavei începură să vorbească.

„Ce bine că-l cheamă Ivan... — reflectă ea. Cum de n-am ghicit de la bun început ? Bineînţeles că-l cheamă Ivan. Ivanuşka, ţareviciul din poveste, fiul cel mai mic, cel mai frumos, cel mai ager şi mai meşter în toate".

— Deseară e chermesă pe terenul sportiv ! se trezi ea că spune. (Ivanuşka din poveste era un bun dănţuitor şi ştia să conducă petrecerile !)

Peste faţa deschisă, luminoasă, a tînărului, trecu o umbră de şăgalnică ştrengărie.

— Dar eu nu ştiu unde e terenul sportiv — răspunse el. Am să vin să te iau. Vrei ? O să mă conduci şi o să dansăm de minune.

— Dar nici unde stau eu nu ştii ! zvîrli ea vicleană.

Încrederea primelor clipe trecu. Jocul dintre ei făgăduia să fie vesel şi atrăgător : un joc minunat, în care cel învins cîştiga totuşi în acelaşi timp cu învingătorul.

— Casa dumitale o găsesc eu...

— Totuşi, terenul sportiv e mai uşor de găsit decît o casă ! Terenul e unul singur, pe cînd case sînt multe în întreg oraşul.

În vocea ei vibra o undă de mîndrie. Nu putea vorbi despre oraş fără să se simtă mîndră, chiar cînd pomenea despre el în treacăt, ca despre un lucru de la sine înţeles. Sviridov capitulă :

— Şi dacă vreau totuşi să merg cu dumneata ? Nu se poate ?

După fericita regulă a acestui joc plăcut, el cîştigă totuşi :

— Bineînţeles că se poate — spuse Klava.

Kruglov nu se mai afla lîngă ei. Plecase. Cînd ? Încă de la începutul discuţiei. Fata nu-şi dădu seama. La urma urmei nici nu mai merita să se gîndească la aşa ceva.

Andrei rătăci prin mulțimea veselă și însuflețită, schimbînd o vorbă ba cu unul, ba cu altul, răspunzînd la saluturi, intrînd ici-colo în cîte o discuție. Cîți prieteni, cîți tovarăși minunați avea în juru-i ! Cu unul a defrișat taigaua, cu altul a plutărit buștenii, cu unul a lucrat la canalul tăiat în gheață ori a stat de vorbă despre treburile și problemele Comsomolului, a apărat șantierul naval de pîrjolul focului, a descurcat păienjenișul țesut de dușmani, a visat la ziua de mîine, a muncit la construirea vaporului — tovarăși și prieteni cu toții. Ce mai poate fi înspăimîntător sau de nerealizat, cînd puterea unei astfel de prietenii este de neînvins ? !

Moomi trecu repede prin fața lui, îmbrăcată într-o rochie de mătase, c-o licărire nouă parcă în ochii ei oblici. Kilitu mergea lîngă ea. Îi strigă lui Kruglov :

— Am făcut ! Nu-i așa ? !

Vorbea despre vapor.

Lumea se împrăștiase de mult, cînd Kruglov tot mai umbla pe țărm. Își aminti pentru o clipă, cu tristețe, de Klava. Dar gîndul îi lunecă mai departe. Se uită înspre vapor : era atît de simplu și atît de uriaș ! Simțea că întreaga-i viață este legată de el, de viitoarele vapoare care vor fi lansate. Simțea în sine o forță mare, matură, forța constructorului, a organizatorului. Se afla în fruntea unei mari întovărășiri, pe care n-o va lăsa să slăbească. Dimpotrivă, o va întări, căci ea este baza acestei nestăvilite mișcări înainte, a acestei ofensive a vieții creatoare.

— Andrei !

Era Klara. Palidă și fericită, sta pe o stivă de scînduri și se uita la vapor.

— E bine ?

— Este !

Se așeză alături de ea.

— Uite !

Și-i întinse o telegramă. Verner o chema, o implora să vie : „Telegrafiază fulger răspunsul".

— Și ce-ai făcut ?

— Zilele astea am să plec ! spuse ea, încet. Plec în concediu. Oare aș putea pleca definitiv pînă nu se va termina construirea orașului ?

Nu se vedea orizontul. Munții și pădurea gîtuiau drumul. Serghei zărea doar pîcla ninsorii care înconjura locomotiva și cele două dungi de oțel înghițite de roți. Era iarnă, omăt, aer, iar el simțea o căldură de parcă albul orbitor din jur și sopcile înghesuite una în alta i-ar fi tăiat răsuflarea. Chiar mișcările repezi pe care le făcea nu-i ajutau la nimic.

Scrisoarea, ascunsă în buzunar, îi sosise în dimineața aceea. Era scurtă, scrisă foarte corect, de o mînă grăbită, pe o foaie de caiet.

„Dragă Șerioja! Mă bucur atît de mult pentru tine! Să nu crezi că te-am uitat, dar la prima ta scrisoare nu trebuia să răspund, de aceea nici n-am răspuns. Mi-am întrebat atunci conștiința mea de comsomolistă și am hotărît că dacă ești un om cinstit trebuie să te întorci din proprie convingere și nicidecum datorită mie. Și să te întorci nu în Sahalin, ci în Orașul Nou. Nu sînt supărată, dimpotrivă, m-am gîndit tot timpul la tine, ba cîteodată am și plîns, acolo pe stînca aceea lîngă care am stat atunci, demult; vorbeam adeseori cu tine. Cînd am primit cea de-a doua scrisoare, m-am gîndit că m-ai auzit, că mi-ai simțit gîndul, adică. Toate astea, desigur, îs prostii, dar eu mă bucur foarte mult pentru tine.

Despre mine, ce să-ți spun? Lucrez ca și mai înainte și sînt acum atît responsabil cu cadrele, cît și secretar al organizației de comsomol. Muncesc tare mult, dar am și realizat multe. N-ai mai recunoaște astăzi așezarea noastră, totul s-a schimbat. Avem lumină electrică, sus pe sopcă, lîngă parcul de cultură, am amenajat un stadion frumos și un oraș al copiilor. Rîndurile Comsomolului au sporit, sîntem acum de două ori mai mulți; au venit atîția tineri noi, încît cei vechi aproape că par puțini. Dar noi, grupul bătrînilor, nu ne „predăm", ci vrem să luptăm pînă la victoria finală. Am un copil, un Țoi mic de cinci luni, iar Țoi cel mare rîde împreună cu mine, spunînd că prichindelul va ajunge președinte al comitetului executiv al regiunii Sahalin. Am avut și multe necazuri, dar acum totul e bine și de-aci înainte așa va rămîne. Îți doresc

şi ţie fericire, o soţie bună şi un fiu drag. Serioja, prietene, adio, adio !"

Ce mai putea să spună ? Încă un vis care nu se împlinise. Ea a stat de vorbă cu el pe stînca aceea... Da. Pe urmă a venit Ţoi cel mic. „Totul e bine şi de aici înainte aşa va rămîne". Cine-i vinovat de toate acestea ? Viaţa n-a vrut să-l aştepte pînă va izbuti el să se proptească bine pe propriile-i picioare, după ce a şovăit şi a căutat de atîtea ori. Se regăsise pe sine însuşi, dar plătise tare scump regăsirea. Ce-a fost el ? „Galcionok, draga mea, am fost un flăcău tînăr şi uşuratic, încrezut şi răsfăţat, asta am fost ! Tot ce aveam era cîştigat foarte uşor ! Nu ştiam cît preţuieşte viaţa, nici ce-nseamnă dragostea şi prietenia. Socoteam firesc că primesc totul, fără să lupt să-l cîştig. Ştiam să iau, dar nu dădeam nimic în schimb... Astfel am pierdut totul, dar pe urmă am regăsit totul ! Comsomolul, respectul, gloria în muncă, prietenii, am recîştigat totul, Galcionok ! Numai pe tine, nu..."

Încercă să-şi amintească mai bine chipul ei, nu reuşea însă. De ce oare nu-şi poate niciodată aduce aminte de dînsa ? Îi revedea sprîncenele ca nişte aripi, expresia gurii mari, dar gingaşe, îi răsunau în urechi intonaţiile vocii ei calde de altădată. Dar nu le putea închega într-un tot. Iată, se vede din nou în sala cantinei din Sahalin, mîncînd colţunaşi cu afine. I-a rămas încă viu în minte modelul înflorat de pe muşamaua mesei şi smaltul sărit al ligheanului ; chiar şi pe prietena lui Galcionok şi-o aduce aminte. Ea însă nu-i nicăieri ! E seară. Vînt. Buzele şi obrajii ei sînt săraţi de briza mării. Ţine minte buzele acelea, ochii ei întredeschişi. Chipul însă, nu i-l ţine minte ! Vede apoi barca. Toţi s-au ridicat în picioare, cu chipurile severe şi cu ochii umezi. Ţine minte toate feţele din jur, ar putea să le descrie în amănunţime pe fiecare în parte. Numai faţa ei e doar o pată luminoasă, ce-i dă însă senzaţia de ceva extrem de apropiat, înduioşător şi nesfîrşit de drag.

Un vis. O scînteie, care s-a aprins şi a pîlpîit o clipă în bezna suferinţei lui, pentru ca apoi bezna aceea să fie şi mai lipsită de bucurii. Nimic nu mai putea fi îndreptat. El a ieşit din întuneric, s-a căţărat pe crestele luminii, dar pe Galcionok n-o mai putea căpăta îndărăt ! Iar dacă va iubi cîndva

din nou, de astă-dată va fi o altfel de iubire. „Galcionok, trebuie să trăiesc fără tine, fără tine !...“

— Ai spus ceva, tată ?

Bătrînul îi vorbea de mult, dar Seghei nu avea puterea să-l asculte.

— Spuneam că mîine o să avem plăcintă, o coace maică-ta. Este o zi mare. Crezi c-o putem lăsa să treacă aşa, neobservată ?

Timofei Ivanovici era mîhnit. Mergeau pentru cea din urmă oară, el şi cu feciorul lui, împreună pe aceeaşi locomotivă, iar fecioru-său nici nu-l asculta. Nu-i simţea sufletul alături.

— De mîine ai să mergi singur... Altădată, ca să ajungi aici, aşteptai uneori mai bine de zece ani. Zece ani băteai drumurile ca ajutor de mecanic, pe urmă dădeai un şperţ şi aranjai lucrurile, că altfel nu mai pupai tu locomotivă. Acum însă, vezi cum merge treaba ? Ehei, băiete, învaţă să preţuieşti aceste timpuri. Încordează-ţi toată atenţia şi străduieşte-te să dovedeşti că meriţi onoarea care ţi se face, deşi eşti încă atît de tînăr.

Serghei zîmbi uşor şi cuprinzîndu-şi tatăl cu braţul pe după umeri, se uită adînc în ochii lui.

— Tată, tot nu ai încredere în mine ?

Bătrînul se înroşi tot, de parcă ar fi fost surprins asupra unei fapte rele. Apoi se întoarse prefăcîndu-se că are de lucru.

— Ei, bătrîne, bătrîne, văd eu, tot n-ai încredere în mine...

Ca să curme vorba, taică-su se burzului, mai mult în glumă decît serios.

— Vorbeşti şi tu ! Încredere... ce-i aia încredere ? ! Şi te rog să termini cu „bătrîne“, că eu nu-s bătrîn. Iar dacă-s bătrîn, atunci fă bine şi umple-mi casa cu nepoţi... n-o face pe viteazul aşa, numai cu vorba !

Tăcură amîndoi.

Se înseră. Văluri cenuşii estompau albul nămeţilor, iar în desişurile prin care se strecura trenul, întunericul era gros de-a binelea. Aprinseră puternicele lumini ale farurilor. Înaintea locomotivei, dungile înguste ale şinelor şi fulgii de ză-

padă în căderea lor lină prinseră să scînteieze. Dar la lumina palidă a zilei fulgii nu se mai vedeau căzînd, de parcă totul s-ar fi petrecut în somn, de parcă niciunul dintre fluturaşii aceia albi şi reci nu s-ar fi grăbit să ajungă jos.

— Mă tot gîndeam c-am să ajung să umblu prin meleaguri noi, necunoscute, şi că totul o să fie acolo altfel — începu să vorbească Timofei Ivanovici. Totul, şi oamenii, şi drumurile, şi orînduielile. Bineînţeles, natura este aici alta, sensul vieţii însă e neschimbat. Abia mă aflu de patru luni prin locurile astea şi mă simt de parcă m-aş fi născut aici, atît de apropiat îmi este totul. Sînt din nou împreună cu tine pe o locomotivă, de parcă nici nu s-ar fi scurs, de cînd ne-am despărţit, aceşti cinci ani. Răzbind fără voia lui din străfundurile sufletului, o tristeţe îi vibra în glas. Şi iată, din nou îmi iau rămas bun de la tine. Vom călători, de mîine încolo, unul în întîmpinarea celuilalt. Cînd tu ai să vii spre oraş, eu am să plec...

Serghei nu simţea nici o tristeţe, dar tatăl său îl readusese la realitate, smulgîndu-l visărilor. Îl readusese la o realitate minunată, în sînul căreia toate lucrurile se ţes în mod fericit. De mîine încolo va conduce singur locomotiva. Întotdeauna, prima cursă te tulbură şi te oboseşte.

— Prima cursă, fiule, este un mare eveniment. Ţi se cam taie răsuflarea. Nu-i aşa ?

— Da, mi se cam taie — răspunse Serghei, fără chef.

— N-ai ce-i face. Şi aviatorul se simte mai înfricoşat la primul lui zbor.

— Dar mie nu mi-e teamă.

— Faci pe grozavul, zici că nu ţi-e teamă ! Chiar şi maică-ti îi este. Ba şi mie mi-e teamă să n-o scrînteşti. Ei, ce faci, chemi musafiri să sărbătorim evenimentul, ori nu ?

— Sigur că am să chem !

— Pe cine ?

— Păi am să-l poftesc pe Cepşoară, pe Sviridov cu Klava şi pe Andrei Kruglov.

— Crezi că o să vină Kruglov ?

— Cred. De ce să nu vie ?

Tăcură amîndoi. Şi, gîndindu-se la acelaşi lucru, dar în chip diferit, ajunseră împreună la aceeaşi concluzie : că va veni.

— Ar trebui să inviţi şi cîteva fete. Ai cunoştinţe pe aici ?

— Cunoştinţe am, dar nu invit pe nimeni.

— De ce ? N-ai şi tu o prietenă ?

— N-am timp de ele — răspunse încruntat Serghei.

Timofei Ivanovici molfăi din buze, închise uşor ochii căznindu-şi creierul să înţeleagă de ce n-o fi avînd fecioru-său timp pentru fete şi ce-o mai fi aşteptînd de nu se-nsoară.

— Hei, fiule, acuma sîntem amîndoi mecanici de locomotivă. Ducem oamenii încoace şi încolo. Cine ştie, poate că într-o zi vom aduce, de undeva, cu noi, şi o fată pentru care ai să găseşti timp.

Zîmbind, Serghei privi la tatăl lui. Cu o durere ascuţită în suflet, îşi aduse iarăşi aminte de scrisoarea de la Galcionok, pe care o simţea la piept. Îl înăbuşea parcă. Dar nu se lăsă pradă slăbiciunii care-l pîndea. Prima lui datorie era să trăiască şi să-şi îndrepte privirile înainte.

— Poate o să aducem ! răspunse el, cu o notă de veselie în glas.

— Uită-te — spuse tată-său împingîndu-l spre fereastră. Uite ce frumos e afară !

Sopcile se dăduseră în lături. În penumbra cenuşiu-albicioasă, pe fundalul nemărginit al Oraşului Nou, mii de lumini scînteietoare se desfăşurau în voie. Ce de lumini, ce de lumini ! Nu mai poţi spune că-i vorba doar de o aşezare omenească ori de un şantier de construcţii ! Ăsta-i un adevărat oraş, un oraş mare, în toată puterea cuvîntului ! Şi se vede de pe acum că oraşul se simte înghesuit în valea unde a fost aşezat. Uite, a şi trecut pe malul celălalt, acolo unde se zăreşte lanţul acela de lumini, de-a lungul carierei de piatră. Ceva mai departe de acolo se înşiră rarele siluete ale caselor de odihnă. Oraşul s-a întins şi în taiga, spre sopci. Pe ici, pe colo, lucesc în noapte răsfiratele lumini din jurul întreprinderilor, ale bazei de pescuit, apoi luminile cătunelor şi ceva mai în lături, iată ! se vede un mănunchi întreg de becuri elec-

trice : e locul unde se ridică a doua odraslă a Orașului Nou, gigantica uzină metalurgică. Undeva, mult mai departe, dincolo de taiga și dincolo de sopci, s-a aprins parcă o strălucire gălbuie. Sau numai i s-a năzărit lui Serghei ? N-are importanță, văpaia acelor noi lumini există pe undeva, pe țărmurile rîului tumultuos de munte, printre bolovanii acoperiți de mușchi, printre brazii seculari unde au și început să sară în aer stîncile dinamitate, curățind locul pentru o puternică hidrocentrală. Într-acolo a pornit-o veșnic neobositul Epifanov cu Lidinka lui. Și hidrocentrala aceea se înalță pentru tine, Oraș Nou !

— O vom aduce ! îi strigă din nou Serghei bătrînului său părinte și, pentru a-și alunga înăbușeala, trase cu lăcomie în piept o gură de aer din văzduhul geros mirosind a ninsoare.

— Pe cine ? întrebă Timofei Ivanovici.

Tată-său uitase că a fost vorba de o fată. Dar parcă s-ar fi putut spune că Serghei s-a gîndit tocmai la vreo fată ? Poate va aduce viața, toată viața, de nebiruit, proaspătă și plină de făgăduințe.

— O să aducem tot ! strigă băiatul, cu și mai multă veselie. O să aducem tot și de toate, orice lucru de care va fi nevoie ! Nu-i așa, tată ?

Un zîmbet șiret licări pentru o clipă în ochii inteligenți ai bătrînului, cărora nu le scăpa nimic !

— Sigur, păi doar de ce sîntem noi mecanici de locomotivă ! răspunse el, cu tîlc.

S f î r ș i t

Leningrad — Orientul Indepărtat
1931—1938

CUPRINS

Partea întîi 5

Partea a doua 279

Partea a treia 629

Nr. 972
Redactor de carte: Alexandrina Poteraşu
Tehnoredactor: C. Guluţă

Dat la cules 8 VIII 957. Bun de tipar 12 X 957. Tiraj 15.150 ex. cart. Hîrtie tipar de 50 gr. m p. Coli de tipar 50. Coli de editură 46. Ft 16/61×86 Com. editurii 2615 Ediţie II. Planşe 11 tipo A 02674 Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 (S) = A.

Tiparul executat la Tipografia „Apărarea Patriei"
Str. Izvor Nr. 137 — c. 1556